

Π ρ ά ξ η 36/82

Σήμερα, 16 Ιουνίου 1982 ημέρα Τετάρτη και ώρα 11η πρωινή, το Τμήμα Μ.Ε. του ΚΕΜΕ συνεδρίασε στην αίθουσα συνεδριάσεών του (αίθουσα ολομέλειας, Μεσογείων 396, 'Αγία Παρασκευή 'Αττικής), με πρόεδρο τον κ. Φ. Κακριδή.

Έλαβαν μέρος στη συνεδρίαση οι κ.κ. Φ. Βώρος, Δ. Σακκάς, 'Ηλ. Σπυρόπουλος, Ν. Βαρουχάκης, Ν. Παπαδόπουλος, Α. 'Αδαμόπουλος, Στ. Παπασημακόπουλος, Δ. Τομπαΐδης, Σύμβουλοι Β', Κ. Συριόπουλος, Γ. Σκορδίλης, Είδικοί Σύμβουλοι, Κ. Φούσκας, Κυρ. Κατσιμάνης, Βασ. Θεοδωρόπουλος, εισηγητές, και η Γραμματέας του Τμήματος, Δήμητρα Ζαραφωνίτου, φιλόλογος.

Δέν έλαβε μέρος στη συνεδρίαση ο κ. Γ. Γρατσάς, γιατί απουσιάζει σέ άναρρωτική άδεια.

ΘΕΜΑΤΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ

- ΘΕΜΑ 1ο - Έγκριση Ω.Π. γυμνασίου. Εισηγητής κ. Φ. Κακριδής.
- ΘΕΜΑ 2ο - Διαδικασία κρίσης 'Ιστορίας Γ' Λυκείου Α' και Β' τεύχη. Εισηγητής κ. Φ. Βώρος.
- ΘΕΜΑ 3ο - Διαδικασία κρίσης του βιβλίου "Αγωγή του Πολίτη" Ε' Γυμνασίου. Εισηγητής κ. Φ. Βώρος.
- ΘΕΜΑ 4ο - Υπόμνημα γιά τή μουσική εκπαίδευση τής κ. Φανής Παπαδόκη. Εισηγητής κ. Κ. Φούσκας.
- ΘΕΜΑ 5ο - Διαδικασία κρίσης Νέων 'Ελληνικών Β' Λυκείου. Εισηγητής κ.κ. Δ. Σακκάς, Δ. Τομπαΐδης.

Στήν άρχή τής συνεδρίας, άφού διαπιστώθηκε άπαρτία, τό Τμήμα άρχισε τήν εξέταση των θεμάτων τής ήμερήσιας διατάξεως.

Θ έ μ α 1ο - Έγκριση Ώρολόγιου Προγράμματος γυμνασίου.

Ο κ. Κακριδής θέτει υπόψη των μελών του Τμήματος τό παρακάτω τελικό Σχέδιο Ώρολόγιου Προγράμματος του γυμνασίου, τό όποιο καί εισάγει σέ ψηφοφορία γιά τελική Έγκριση.

ΔΙΔΑΣΚΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΏΡΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

1. Τά διδασκόμενα στό γυμνάσιο μαθήματα καί οί ώρες έβδομαδιαίας διδασκαλίας τους όρίζονται ως εξής:

ΜΑΘΗΜΑ	Α'	Β'	Γ'
Θρησκευτικά	2	2	2
Άρχαία Έλληνική Γραμματεία	4	4	4
Νεοελληνική Γραμματεία καί Γλώσσα	5	4	4
Ίστορία	3	2	2
Στοιχεῖα Δημοκρατικοῦ Πολιτεύματος	-	-	1
Ξένη Γλώσσα	3	3	3
Μαθηματικά	4	4	4
Φυσική	-	2	2
Χημεία	-	1	1
Γεωγραφία	3/-	2/-	2/-
Βιολογία	-/3	-	-/2
Ανθρωπολογία	-	-/2	-
Φυσική Αγωγή	2	2	2
Καλλιτεχνικά	2	1	-
Μουσική	1	1	1
Οἰκιακή Οἰκονομία	1	1	2
Πολιτιστικές δραστηριότητες	-	1	-
Σχολικός Έπαγγελματικός Προσ/σμός	1/-	-	-/1/-



2. Σὲ περίπτωση πού τό Γυμνάσιο δέν εἶναι σέ θέση νά καλύψει τίς ὥρες τῶν Καλλιτεχνικῶν, τῆς Μουσικῆς, τῆς Οἰκιακῆς Οἰκονομίας καί τῶν Πολιτιστικῶν δραστηριοτήτων σύμφωνα μέ τό ὁρολόγιο πρόγραμμα, τά κενά πού παρουσιάζονται καλύπτονται μέ τήν προσθήκη ὥρων τῶν ἴδιων ἢ ἄλλων μαθημάτων μέ τήν ἀκόλουθη προτεραιότητα:

Α' τάξη

Β' τάξη

Γ' τάξη

Φυσ. Ἀγωγή 1 ὥρα

Πολιτ.δραστ. 1 ὥρα

Πολιτ.δραστ. 1 ὥρα

Πολιτ.δραστ. 1 ὥρα

Φυσ. Ἀγωγή 1 ὥρα

Φυσ. Ἀγωγή 1 ὥρα

Μουσική 1 ὥρα

Καλλιτεχνικά 1 ὥρα

Καλλιτεχνικά 1 ὥρα

Οἰκ.Οἶκον. 1 ὥρα

Μουσική 1 ὥρα

Μουσική 1 ὥρα

Οἰκ. Οἶκον. 1 ὥρα

3. Ὁ Σχολικός Ἐπαγγελματικός Προσανατολισμός θά ἐφαρμοστεῖ φέτος στήν Α' καί Γ' Γυμνασίου μία ὥρα γιά ἕνα τρίμηνο. Οἱ ὥρες αὐτές θά διατεθοῦν μέ τήν ἀκόλουθη προτεραιότητα:

(α) Ἀπό τυχόν ὥρες πού παραμένουν κενές καί μετά τήν ἐφαρμογή τῆς παρ. 2.

(β) Ἀπό τίς ὥρες πού προβλέπονται στήν παρ. 2 μέ τήν ἀντίστροφη σειρά προτεραιότητας.

(γ) Ἀπό τίς ὥρες τῆς Οἰκιακῆς Οἰκονομίας.

Ψ η φ ο φ ο ρ ί α

Σκορόδλης

ΟΧΙ

(οἱ λόγοι περιέχονται σέ προηγούμενα πρακτικά).

Συριόπουλος

ΝΑΙ

Τομπάδης

ΝΑΙ

Παπασημακόπουλος

ΝΑΙ

(μέ τίς ἐπιφυλάξεις πού ἔχω διατυπώσει)

Ἀδαμόπουλος

ΝΑΙ

Παπαδόπουλος

ΝΑΙ

(μέ τίς ἐπιφυλάξεις πού ἔχω διατυπώσει).

Βαρουχάκης

ΝΑΙ

(

)

Σκυρόπουλος

ΝΑΙ

(

)



[Handwritten signature]

Σακκάς

ΝΑΙ (μέ τίς ἐπιφυλάξεις πού ἔχω διατυπώσει).

Βῶρος

ΝΑΙ (μέ τίς ἐπιφυλάξεις πού ἔχω διατυπώσει).

Κακριδής

ΝΑΙ

Ὁ Πρόεδρος συνοψίζει τό ἀποτέλεσμα τῆς ψηφοφορίας.

Τό Πρόγραμμα ἐγκρίνεται μέ πλειοψηφία 10:1 καί θά ὑποβληθεῖ στό Ὑπουργεῖο γιά ἔγκριση. Ὑπογραμμίζεται ὅτι ἡ ἀπόφαση αὐτή ἀφορᾷ τό με-
ταβατικό πρόγραμμα γιά τό 1982/3 καί ὄχι τό ὁριστικό πού θά ἰσχύσει
ἀπό τό 1983/4 καί πέρα. Αὐτό τό πρόγραμμα θά συζητηθεῖ ἀργότερα, ὅταν
τό Τμήμα θά ἔχει ὑπόψη του καί τά πορίσματα τῆς Ἐπιτροπῆς Μώραλη.

Ὁ κ. Φ. Βῶρος, ἀρμόδιος γιά τά 2ο καί 3ο θέματα τῆς ἡμερήσιας δια-
τάξεως λέγει: Ἐντός αὐτῆς τῆς ἐβδομάδας καί πιά συγκεκριμένα Πέμπτη
καί Παρασκευή συνεδριάζουν οἱ Ἐπιτροπές κρίσεως γιά τήν, ὅπως φαίνεται
τελική τους ἀπόφαση μέ τήν προοπτική, ὅτι τήν Παρασκευή τό μεσημέρι ἡ
τῇ Δευτέρα τό πρωῒ, θά ἐπιδώσουν στή Διοίκηση τά πρακτικά τους καί τά
κείμενα πού ἔκτισαν. Ὑπενθυμίζω ὅτι τό α' τεύχος τῆς Ἱστορίας Γ' Λυ-
κείου καί ἡ Ἀγωγή τοῦ Πολίτη ἔχει ἤδη διανεμηθεῖ ὡς πρός τό πρῶτο μέρος
καί διανέμεται σήμερα τό ὑπόλοιπο.

Σχετικά μέ τά ἴδια αὐτά θέματα ὁ κ. Πρόεδρος λέγει ὅτι πρὶν ἀπό λί-
γα λεπτά ἔφθασαν στό Τμήμα οἱ ὑπ' ἀριθμ. Φ.211.12/6/Γ2/945/14-6-82,
Φ.211.12/8/Γ2/978/14-6-82 καί Φ.211.12/7/Γ2/946/14-6-82 ἀποφάσεις τοῦ
Ὑπουργοῦ κ. Π. Μώραλη, τίς ὁποῦες καί ἀνακοινώνει

./.



ΘΕΜΑ 4ο - 'Υπόμνημα γιά τή μουσική εκπαίδευση τής κ. Φανής Παπαδάκη.

'Ο κ. Κ. Φούσκας, άρμόδιος γιά τό 4ο θέμα τής ήμερήσιας διατάξεως εΐπε:

Μέ τό έγγραφο άρ. πρωτ. Γ2/860/27-5-82 τής Δ/σεως 'Εφαρμογής Προγραμμάτων τοῦ ΥΠΕΠΘ ό κ. 'Υπουργός Παιδείας στέλνει στοῦ ΚΕΜΕ φωτο-τυπία τοῦ μέ ήμερομηνία 12-5-82 ύπομνήματος τής έπιτ. ΓΕΜΕ κας Φανής Παπαδάκη, τό όποιο μεταξύ άλλων περιέχει καί προτάσεις γιά μία άναμόρφω-ση τοῦ Ισχύοντος Α.Π. τής Μουσικής στοῦ σχολείου Μ.Ε., μέ σκοπό "νά ἔχουμε ύπόψη μας τίς προτάσεις της κατά τή σύνταξη νέων αναλυτικῶν προγραμμάτων

'Η κα Παπαδάκη προτείνει: 1) 'Αναμόρφωση Α.Π. τής Μουσικής πού Ισχύει σήμερα, χωρίς συγκεκριμένο περιεχόμενο. 2) Πρόσθεση μιᾶς επιπλέον ώ-ρας προαιρετικής διδασκαλίας στοῦ Α.Π., κατά τήν όποία οἱ μαθητές έκτός άπό τή διδασκαλία θά αξιολογούνται μέ ειδικό τρόπο. 3) 'Αλλαγή τής έξε-ταστέας ύλης κατά τίς έξετάσεις μουσικῶν γιά διορισμό τους, καί 4) Δημι-ουργία πανεπιστημιακής σχολής Μουσικής.

'Από τίς προτάσεις αυτές μόνο οἱ δύο πρώτες έμπíπτουν στίς άρμοδιό-τητές μας.

'Επειδή ή 2η πρόταση, σύμφωνα μέ παλιότερες αποφάσεις τοῦ Τμήματός μας, δέν μπορεί νά υλοποιηθεῖ, εΐσηγοῦμαι μόνο νά συμπεριληφθεῖ καί ή κα Παπαδάκη στήν όμάδα εργασίας, ή όποία στοῦν κατάλληλο καιρό θά άποφα-σίσει γιά τό περιεχόμενο τοῦ νέου Α.Π.

Τό Τμήμα, άφοῦ ἔλαβε ύπόψη τήν εΐσήγηση τοῦ κ. Κ. Φούσκα

ά πο φα ί ν ε τ α ι

όμόφωνα έγκρίνει αὐτοῦσια τήν εΐσήγηση τοῦ κ. Κ. Φούσκα



ΘΕΜΑ Βο - Διαδικασία κρίσης Νέων 'Ελληνικῶν Β' Λυκείου.

Τὸ Τμήμα ἄρχισε τὴν ἐξέταση τοῦ 5ου θέματος τῆς Η.Δ. καὶ συνεχίζει τὴ συζήτηση στίς προτάσεις ἀπομάκρυνσης, ἀντικατάστασης κλπ. τῶν κειμένων τοῦ βιβλίου τῶν Νέων 'Ελληνικῶν Β' Λυκείου.

Πρόταση; Νά διαγραφεῖ ἡ "Δελφικὴ γιορτὴ" τοῦ Καρυωτάκη.

"Υστερα ἀπὸ συζήτηση, τὸ Τμήμα ἐγκρίνει μὲ πλειοψηφία τὴν πρόταση.

Πρόταση: Νά διαγραφεῖ ἡ "Μπαλάντα" τοῦ Καρυωτάκη.

"Υστερα ἀπὸ συζήτηση, τὸ Τμήμα ἀπορρίπτει μὲ πλειοψηφία τὴν πρόταση, καὶ ὁμόφωνα ἀποφασίζει νά ἐκπροσωπηθεῖ ὁ Καρυωτάκης ἀπὸ τὰ δύο ποιήματα ποὺ ἀπομένουν.

Πρόταση: Νά διαγραφεῖ τὸ "μουλὰρι μίλησε" τοῦ Ν. Νικολαΐδου.

"Υστερα ἀπὸ συζήτηση, τὸ Τμήμα ὁμόφωνα ἐγκρίνει τὴ διαγραφή.

Ἀκολουθεῖ πρόταση τοῦ κ. Σπυροπούλου: Γιά νά μὴ δημιουργηθεῖ πρόβλημα στὴ διδακτικὴ πρᾶξη ἀπὸ τὴ ἰσχνὴ παρουσίαση τοῦ ἔργου τῶν ποιητῶν τοῦ μεσοπολέμου: Ρ. Φιλύρα, Τ. Ἄγρα, Μ. Πολυδούρη, Ν. Λαπαθιώτη καὶ Μ. Παπανικολάου, καὶ γιὰ νά περιοριστεῖ ἀκόπως ἡ ἔκταση τοῦ βιβλίου,

π ρ ο τ ε ῖ ν ῶ νά ἐνοποιηθεῖ ἡ παρουσίασή τους ὡς ἑξῆς:

α) Νά προταχθεῖ σύντομο εἰσαγωγικὸ σημείωμα ποὺ θὰ ἀφορᾷ ὅλους.

β) Νά ἀκολουθήσει ἡ παράθεση τοῦ ποιήματος καθενὸς ἀπὸ αὐτοῦς, μὲ τὴ σημείωση: "Χαρακτηριστικὸ ποίημα τοῦ Ρ. Φιλύρα εἶναι τὸ MADONA MIA.

γ) Στὸ τέλος νά μποῦν συγκεκριμένες οἱ σημειώσεις

Ἡ πρόταση τοῦ κ. Σπυροπούλου ἐγκρίθηκε ὁμόφωνα στὸ σύνολο τῆς.

Πρόταση: Νά ἀντικατασταθεῖ ἡ "Νεότητα τῶν δύσκολων χρόνων" τῆς Ζ. Καρέλλη ἀπὸ ἄλλο δικό της ἔργο.

Τὸ Τμήμα ὕστερα ἀπὸ συζήτηση, ἐγκρίνει μὲ πλειοψηφία τὴν ἀντικατάσταση

Πρόταση; Νά παραμείνει ὁ "Καιόμενος" τοῦ Σινδπούλου.

Τὸ Τμήμα μετὰ ἀπὸ συζήτηση, ἀποφασίζει μὲ μειοψηφία τῶν κ.κ. Συριόπουλου, Παπασημακόπουλου καὶ Σακκά νά ἀποδεχτεῖ τὴ πρόταση.

Πρόταση: Νά παραμείνει ο "Βλαδίσληρος" του Παπαδίστα.

Τό Τμήμα μετά από συζήτηση, κάνει δεκτή κατά πλειοψηφία τήν πρόταση.

Πρόταση: Νά προστεθεῖ στό κείμενα τοῦ Μ. 'Αναγνωστῆς τὸ ποίημα "Οἱ νέοι τῆς Σιδωνος".

Τό Τμήμα μετά από συζήτηση κάνει ὁμόφωνα δεκτή τήν πρόταση.

Πρόταση: Νά διαγραφεῖ τὸ ἔργο τοῦ Μ. Μέσκου "Τὸ ἔλγο".

Τό Τμήμα ὕστερα ἀπὸ συζήτηση, ἐγκρίνει τὴ διαγραφή μὲ πλειοψηφία.

Ὁ Πρόεδρος ἀνακοινώνει ὅτι θά λείπει Πέμπτη καὶ Παρασκευὴ στό Γιάννινα γιὰ τίς τελευταῖες συνεδρίες τῆς Σχολῆς του καὶ παρακαλεῖ τὸν κ. Βαρουχάκη νά τὸν ἀντικαταστήσει στό καθήκοντό του.

Στό σημεῖο αὐτό τερματίστηκε ἡ συνεδρίαση.



Ἡ Γραμματέας

Δ. Ζαραφωνίτου
Δ. Ζαραφωνίτου

Πράξη 37/1982

Σήμερα 18 'Ιουνίου 1982, ημέρα Παρασκευή καί ώρα 9.30 πρωί, το Τμήμα Μ.Ε. του ΚΕΜΕ συνεδρίασε στην αίθουσα συνεδριάσεων του (αίθουσα δλομέλειας συνεδριάσεων, Μεσογείων 396, 'Αγία Παρασκευή 'Αττικής), με Πρόεδρο τόν κ. Ν. Βαρουχάκη Σύμβουλο Β(ό όποτος αντικαθιστά τόν απουσιάζοντα Πρόεδρο του Τμήματος (βλ. πράξη 36/82). Έλαβαν μέρος στη συνεδρίαση οι κ.κ. Φ. Βώρος, Δ. Σακκάς, 'Ηλ. Σπυριδούλας, Ν. Παπαδόπουλος, Λ. 'Αδαμόπουλος, Στ. Παπασημακόπουλος, Σύμβουλοι Β', Κ. Συριόπουλος Ι. Σκορδής, Είδικοι Σύμβουλοι, Κ. Φοτσκάς, Κυρ. Κατσιμάνης, Βασ. Θεοδορακόπουλος Εισηγητές, καί ή γραμματέας του Τμήματος Δ. Σαραφονέτου.

Δέν έλαβαν μέρος στη συνεδρίαση οι κ. κ. Δ. Τσμπούρης, γιατί απουσίαζε σέ άλλη υπηρεσιακή υποχρέωση, καί ό! κ. Γ. Γρατσάς γιατί βρισκόταν σέ άναρρωτική άδεια.

Θέματα ήμερησίας διατάξεως

- ΘΕΜΑ 1ο - Πορεία συγγραφής καί κρίσης του βιβλίου 'Ιστορικές σπουδές της Β' Λυκείου. Εισηγητής κ. Φ. Βώρος, Σύμβουλος Β'.
- ΘΕΜΑ 2ο - Γνωμοδότηση γιά τό διορισμό ως καθηγητού τεχνικών στή Μ.Ε. κ. Γ. Γεωργούλη. Εισηγητής κ. Ν. Παπαδόπουλος, Σύμβ. Β'.
- ΘΕΜΑ 3ο - Έρώτημα της Πρεσβείας του 'Ιράν σχετικά μέ έκπ/κά παιχνίδια άνάπτυξης της νοημοσύνης των παιδιών. Εισηγητής κ. Ν. Παπαδόπουλος, Σύμβουλος Β'.
- ΘΕΜΑ 4ο - 'Ωρολόγιο Πρόγραμμα 'Εσπερινού γυμνασίου. Εισηγητές κ.κ. 'Ηλ. Σπυριδούλας καί Λ. 'Αδαμόπουλος, Σύμβουλοι Β'.
- ΘΕΜΑ 5ο - Γνωμοδότηση γιά τό βιβλίο της Εύγονικής 'Εταιρείας "Σεξουαλική διαπαιδαγώγηση. Εισηγητής κ. Στ. Παπασημακόπουλος, Σύμβουλος Β'.

Στήν άρχή της συνεδρίας, άφου διαπιστώθηκε άπαρτία, τό Τμήμα άρχισε τήν εξέταση των θεμάτων της ήμερήσιας διατάξεως.

ΘΕΜΑ 1ο - Πορεία συγγραφής καί κρίσης του βιβλίου 'Ιστορικές σπουδές της Β' Λυκείου.

Ο κ. Φ. Βώρος, αρμόδιος για το θέμα της ημερήσιας διατάξεως ενημέρωσε το Τμήμα για την πορεία κρίσης του βιβλίου, 'Ιστορικές σπουδές της Β' Λυκείου. Σύμφωνα με απόφαση του Υφυπουργού που ανακοινώθηκε στην προηγούμενη συνεδρίαση, έχει δοθεί προθεσμία για τη συγγραφή ως τις 25 'Ιουνίου. 'Ελπίζω πριν τελειώσει ή προθεσμία αυτή οι συγγραφείς να έχουν παραδώσει το βιβλίο.

CK



ΘΕΜΑ 2ο - Γνωμοδότηση γιὰ τὸ διορισμὸ ὡς καθηγητῆ τεχνικῶν στὴ Μ.Ε.
κ. Γ. Γεωργούλη.

Ὁ κ. Ν. Παπαδόπουλος, ἀρμόδιος γιὰ τὸ 2ο θέμα τῆς ἡμερησίας διατά-
ξεως εἶπε:

Τὸ ΥΠΕΠΘ, Δ/ση Προσωπικοῦ Μ.Ε., μέ ἔγγραφο τῆς 27-5-82/Δ2/5681,
διαβιβάζει τὰ δικαιολογητικά τοῦ κ. Γ. Γεωργούλη, πτυχιούχου τῆς Ἀκαδη-
μίας Καλῶν Τεχνῶν Ρώμης καί παρακαλεῖ νὰ γνωμοδοτήσουμε γιὰ τὴν καταλλη-
λότητά του ὡς καθηγητῆ τεχνικῶν στὴ Μ.Ε., σύμφωνα μέ σχετικὸ αἵτημά του.

Τὰ δικαιολογητικά τοῦ κ. Γεωργούλη εἶναι: 1) Ἀναλυτικὸ ᾠστοποι-
ητικὸ σπουδῶν τῆς Ἀκαδημίας Καλῶν Τεχνῶν Ρώμης (ἀριθμ. πρωτ. 708/20-10-
80), 2) Πιστοποιητικὸ τῆς παραπάνω Ἀκαδημίας ὅτι ἔλαβε τὸ δῖπλωμα μέ
τὰ μαθήματα εἰδικεύσεώς του (ἀριθμ. πρωτ. 708/27-10-80) καί 3) Βεβαίωση
τοῦ ΔΙΚΑΤΣΑ γιὰ τὴν ἰσοτιμία τοῦ πτυχίου του (ἀριθμ. πρωτ. 6576/80, σχετ
8-6-81).

Ἀπὸ τὸν ἔλεγχο τῶν παραπάνω στοιχείων διαπλῶσσα ὅτι ὁ κ. Γεωργούλη
ἔχει τόσο τὰ τυπικά ὥς καί τὰ οὐσιαστικά προσόντα ποὺ ἀπαιτοῦνται γιὰ
νὰ ἀνταποκριθεῖ στὸ ἔργο του ὡς καθηγητῆς Τεχνικῶν στὴ Μ.Ε. Εἰσηγοῦμαι
στὸ Τμῆμα νὰ ἐγκρίνει τὴν καταλληλότητά τοῦ ^{κ. Γεωργούλη} γιὰ διορισμὸ του στὴ Μ.Ε.
Ἐπὶ τὸν ὅρο ὅτι διαθέτει, σύμφωνα μέ τὸ νόμο, ἀπολυτήριον ἐλληνικοῦ σχο-
λείου (βταξίου γυμνασίου ἢ λυκείου).

Τὸ Τμῆμα, ἀφοῦ ἔλαβε ὑπόψη τὴν εἰσήγηση τοῦ κ. Ν. Παπαδόπουλου,

ἀποφασίζεται

διδόνοντα ἀποδέχεται τὴν εἰσήγηση τοῦ κ. Ν. Παπαδόπουλου. Νὰ θεωρηθεῖ
ὅτι ὁ κ. Γεωργούλης δύναται νὰ ἀσκήσει τὰ καθήκοντα τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ
λειτουργοῦ, ὡς καθηγητῆς τεχνικῶν σὲ σχολεῖο Μ.Ε, ὑπὸ τὸν ὅρο ὅτι διαθέ-
τει τὸ ἀπαιτούμενο ἀπὸ τὸ Νόμο ἀπολυτήριον βταξίου γυμνασίου.

AK



ΘΕΜΑ 3ο - 'Ερώτημα της Πρεσβείας του 'Ιράν σχετικά με έκπ/κδ παιχνίδια ανάπτυξης της νοημοσύνης των παιδιών.

'Ο κ. Ν. Παπαδόπουλος αρμόδιος για το 3ο θέμα της ημερήσιας διατάξεως εισηγείται στο Τμήμα τα εξής:

Τό ΥΠΕΠΘ, Δ/ση Διεθνών Έκπ/κων Σχέσεων, Τμήμα Έκπ/κων Άνταλλαγμών με Έγγραφο του (12-8-81/1/813) διαβιβάζει στο ΚΕΜΕ Έγγραφο του ΥΠΕΕ (28-7-81) Α9Δ Φ.3226.4/4/18/ΑΣ 3076) και συνημμένο σχετικό Έγγραφο στην 'Αγγλική της Πρεσβείας του 'Ιράν στην 'Αθήνα και παρακαλεί για πληροφορίες σχετικά με το θέμα "έκπαιδευτικά παιχνίδια ανάπτυξεως της νοημοσύνης των παιδιών".

'Από τα Έγγραφα αυτά φαίνεται ότι τα ίδια Έγγραφα στάλθηκαν και σε άλλες υπηρεσίες του ΥΠΕΠΘ και στο 'Υπουργείο Κοινωνικών 'Υπηρεσιών. "Όπως αναφέρεται στο Έγγραφο της Πρεσβείας του 'Ιράν, το Κέντρο του 'Ιράν για ανάπτυξη Παιδιών και 'Εφήβων (4-18 χρόνων) ενδιαφέρεται και ζητεί πληροφορίες για εκπαιδευτικά παιχνίδια στα μαθηματικά, στη γλώσσα και στις πειραματικές επιστήμες και υπηρεσίες (όπως ο 'Επαγγ. Προσανατολισμός) σε σχέση με τις παραπάνω ηλικίες παιδιών και εφήβων.

'Από σχετικές έρευνες που έκανα με διάφορους εκπ/κούς και τον έλεγχο ορισμένων νοητικών παιχνιδιών που είχα υπόψη μου, και άλλων που μου τέθηκαν με άφορμή τα Έγγραφα αυτά υπόψη από άλλους επιστήμονες, κατέληξα στη γνώμη ότι ό,τι υπάρχει είναι ιδιωτικής αποκλειστικής χρήσης χωρίς έγκυρота και γενική άποδοχή ή επικύρωση από κάποια υπεύθυνη αρχή ή ίδρυμα. Όύτε από άποψη τέστ νοημοσύνης - που από κάποια άποψη είναι και νοητικά παιχνίδια - υπάρχει κάτι έγκυρο και αξιο μνείας. Γι' αυτό εισηγομαι να δοθεί απάντηση ότι δεν υπάρχει τίποτε σχετικό ούτε και προβλέπεται κάτι στο άμεσο μέλλον.

Τό Τμήμα, αφού έλαβε υπόψη την εισήγηση του κ. Παπαδόπουλου και τη συζήτηση που έπακολούθησε,

αποφαίνεται ομόφωνα:

Για το θέμα που αναφέρεται στο αρ. Ι/813/12-8-81 Έγγραφο δε γίνεται συστηματική χρήση συγκεκριμένων εκπ/κων παιχνιδιών στη σχολική πράξη, για την ανάπτυξη της νοημοσύνης των παιδιών.



ΘΕΜΑ 4ο - 'Ορολόγιο πρόγραμμα' Εσπερινού Γυμνασίου

ΟΙ κ.κ. 'Ηλ. Σπυρόπουλος και Λ. 'Αδαμόπουλος εισηγητές για τὸ 4ο θέμα τῆς ἡμερησίας διατάξεως εἶπαν:

"Ὑστερα ἀπὸ τὴν ρύθμιση τοῦ ~~ὀρολογίου~~ προγράμματος τοῦ ἡμερησίου Γυμνασίου γιὰ τὸ σχ. ἔτος 1982-83, ὅπως προτείνεται τὸ Τμήμα στὴ σχετικὴ πράξη του, εἰσηγοῦμαι σὲ τὸ ἀντίστοιχο πρόγραμμα τοῦ 'Εσπερινοῦ Γυμνασίου, στὸ ὁποῖο καταλήξαμε μετὰ ἀπὸ τὴν ἐξῆς σκέψεις:

α) Κατὰ τὸ προηγούμενο σχ. ἔτος τὸ ὀρολόγιο πρόγραμμα τοῦ 'Εσπερινοῦ Γυμνασίου εἶχε (συνολικὰ) 21 ὥρες γιὰ τὴν Α', 22 ὥρες γιὰ τὴν Β' καὶ 21 ὥρες γιὰ τὴν Γ' Γυμνασίου.

β) Ἐπειδὴ οἱ μαθητὲς τοῦ 'Εσπερινοῦ Γυμνασίου καταλήγουν στὸν ἴδιον τίτλο σπουδῶν μὲ τοὺς μαθητὲς τοῦ ἡμερησίου Γυμνασίου, θὰ πρέπει νὰ παρακολουθοῦν πρόγραμμα ποῦ ~~δὲν~~ θὰ διαφέρει, τὸ διατυθήμενο ὠράριο, πᾶρα πολὺ ἀπὸ τὸ πρόγραμμα τοῦ ἡμερησίου. Ἐφόσον λοιπὸν τὸ ἡμερησίον θὰ ἔχει πρόγραμμα 90 ὥρων (σύνολο Α', Β' καὶ Γ' τάξεως), τὸ πρόγραμμα τοῦ ἑσπερινοῦ δὲ θὰ πρέπει νὰ ἔχει λιγότερο ἀπὸ 65 ὥρες, καὶ συγκεκριμένα: 21 γιὰ τὴν Α', 22 γιὰ τὴν Β' καὶ 22 γιὰ τὴν Γ' τάξη.

γ) Γιὰ νὰ μὴν ὑποχρεώνονται οἱ μαθητὲς καὶ τὸ διδακτικὸ προσωπικὸ νὰ ἐργάζονται ^{ὡρῶν} ἀργὰ τὸ βράδυ, (ἐφόσον θὰ ἔχουν ὀρισμένα ὥρα) προτείνουμε ἡ ὥρα τῆς φυσικῆς 'Αγωγῆς νὰ γίνεται πρὶν ἀπὸ τὴν ἑναρξὴ τῶν μαθημάτων, δηλ. στὶς 6.36'-7.10' μ.μ., ὅποτε οἱ σχετικοὶ χώροι τῶν διδακτηρίων δὲ χρησιμοποιοῦνται ἀπὸ τὰ ἡμερήσια Γυμνάσια ποῦ λειτουργοῦν τὸ ἀπόγευμα.

Τὸ προτεινόμενο πρόγραμμα εἶναι τὸ ἐξῆς:

h



Μαθήματα	Α'	Β'	Γ'
Θρησκευτικά	2	2	1
Νεοελλ. Γλώσσα καὶ Γραμματεία	4	4	4
'Αρχαία 'Ελλην. Γραμματεία	4	3	4
'Ιστορία	2	2	2
Μαθηματικά	4	3	4
Φυσική	-	2	1/2
Χημεία	-	1	1
Γεωγραφία	2/-	2/-	2/-
Βιολογία	-/2	-	-/2
'Ανθρωπολογία	-	-/2	-
Στοιχεῖα Δημ. Πολιτεύματος	-	-	1
Ξένη Γλώσσα	2	2	2/1
Φυσική 'Αγωγή	1	1	
Σύνολο	21	22	22



'Ο κ. 'Αδαμόπουλος προτείνει νὰ ἐνσωματωθεῖ σὲ ἓνα πρακτικὸ ἢ ἀπόφαση τοῦ Τμήματος γιὰ τὸ 'Ορολόγιο Πρόγραμμα τοῦ ἡμερησίου καὶ ἐσπερινοῦ Γυμνασίου.

'Ακολούθησε συζήτηση κατὰ τήν ὁποία ὁ κ. Σακκάς εἶπε:

Οἱ ὥρες γυμναστικῆς δὲν μπορεῖ νὰ γίνονται ἐκτὸς προγράμματος, γὰρ ἀπλοῦστα δὲν ὑπάρχει χρόνος γιὰ νὰ γίνονται ἐκτὸς προγράμματος. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι στὰ νυχτερινὰ δὲ γίνεται γυμναστική. Οἱ ὥρες ὑπάρχουν γιὰ νὰ δικαιολογοῦνται ὁρισμένες ὀργανικὲς θέσεις γυμναστῶν. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια.

Καί ἡ ἀλήθεια ἐπίσης εἶναι ὅτι ὑπὸ τίς παρούσες συνθήκες δὲν μποροῦν νὰ λειτουργοῦν τὰ νυκτερινὰ σχολεῖα μὲ πεντάωρο τήν ἡμέρα. Γιατὶ ἡ διδακτικὴ ἐργασία περιορίζεται στὰ 40, τὰ 35 ἢ καὶ λιγότερα λεπτά τήν καθέ ὥρα. Ὅσο νὰ μποῦν οἱ μαθητές καὶ οἱ καθηγητές ξαναβγαίνουν. Οἱ, πέρα, λοιπὸν ἀπὸ τίς 20, ὥρες δὲν ὑπηρετοῦν τοὺς μαθητές. Ὑπηρετοῦν τὸν ἐκπαιδευτικὸ κλάδο ποὺ δικαιολογεῖ περισσότερες ὀργανικὲς θέσεις καὶ ὑπηρετοῦν ἀκόμα καὶ ὁρισμένες ἐκωνοντάδες καθηγητῶν ποὺ τακτοποιοῦνται στὰ νυκτερινὰ (ἀποφεύγοντας ἔτσι νὰ ὑπηρετοῦν στὴν ἐπαρχία) καὶ ἔχουν ἐλεύθερη ὅλη

CH

τήν ημέρα, προσφέροντας εργασία, συχνά άκοπα, ελάχιστες ώρες το βράδυ, σε χρόνο "νεκρό" για άλλες άποσχολήσεις.

Ο κ. Βάρος προτείνει να μειωθεί το ^ωράριο του έσπερινο^υ σε 20 ώρες για την Α' τάξη, 20 για τη Β' και 21 για τη Γ'.

Ο κ. Σπυρόπουλος αντίτιθεται στη μείωση που προτείνει ο κ. Βάρος γιατί, όπως ήδη εξήγησε, το πρόγραμμα του έσπερινο^υ ύστερεί καταφανώς έναντι του αντίστοιχου ήμερήσιου (με το όποιο διατηρεί ίσοτιμία). Και γιατί η Φ.Α. μπορεί να δίδεται 6.30 - 7.10 δηλ. πριν από το κανονικό ^ωράριο του έσπερινο^υ.

Ο κ. Βαρουχάκης παρατηρεί ότι η πρόταση του κ. Βάρου, για μείωση του ^ωρολογίου προγράμματος, πρέπει να συνοδεύεται και από περικοπές ^ωραρίου συγκεκριμένων μαθημάτων. Και προσθέτει ότι δεν πρέπει να προχωρήσουμε σε μείωση ^ωραρίου με μόνη άφορμή την κατάργηση του τριμηνιαίου ^ωραρίου, ^{αό} ^{όπου} επιβλήθηκε με την έσπευσμένη καθιέρωση του πενθημέρου στα σχολεία.

Επακολούθησε συζήτηση κυρίως για το αν είναι σκόπιμο να διατηρηθεί το συνολικό ^ωράριο που ίσχυσε μέχρι σήμερα ή να ^αυξηθεί από 21 σε 22 ώρες το Πρόγραμμα της Γ' Γυμνασίου, όπως προτείνεται από τους εισηγητές.

Ο κ. Βαρουχάκης θέτει σε ψηφοφορία το προτεινόμενο από τους εισηγητές Ω.Π. της Α' Γυμνασίου για τελική έγκριση.

Ψηφοφορία:

Σκορδήςλης	ΝΑΙ
Συριόπουλος	ΝΑΙ
Παπασημακόπουλος	ΝΑΙ
Αδαμόπουλος	ΝΑΙ
Παπαδόπουλος	ΝΑΙ
Βαρουχάκης	ΝΑΙ
Σπυρόπουλος	ΝΑΙ
Σακκάς	ΟΧΙ
Βάρος	ΟΧΙ



Ο Πρόεδρος συνοψίζει το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας.

Το Τμήμα με πλειοψηφία 7:2, ^αγκρίνει το Ω.Π. της Α' τάξης Γυμνασίου.

Στη συνέχεια ο κ. Βαρουχάκης θέτει σε ψηφοφορία το προτεινόμενο από τους εισηγητές Ω.Π. της Β' Γυμνασίου για τελική έγκριση.

Handwritten signature

Ψηφοφορία:

Σκορδής	ΝΑΙ
Συριόπουλος	ΝΑΙ
Παπασημακόπουλος	ΟΧΙ
Αδαμόπουλος	ΝΑΙ
Παπαδόπουλος	ΝΑΙ
Βαρουχάκης	ΝΑΙ
Σπυριόπουλος	ΝΑΙ
Σακκάς	ΟΧΙ
Βώρος	ΟΧΙ

Τό Τμήμα με πλειοψηφία 6:3 εγκρίνει τό Ο.Π. τής Β'τάξης Γυμνασίου.

Τέλος, ό κ. Βαρουχάκης θέτει σέ ψηφοφορία τό έρώτημα, άν εγκρίνεται ή πρόταση τών εισηγητών γιά αύξηση άπό 21 σέ 22 ώρες τοῦ Ο.Π. τής Γ'Γυμνασίου ή θα παραμείνουμε σέ πρόγραμμα 21 ώρων, ὅπως αὐτό ποῦ ἴσχυσε ὡς σήμερα.

Ψηφοφορία:

Σκορδής	ΟΧΙ
Συριόπουλος	ΝΑΙ
Παπασημακόπουλος	ΟΧΙ
Αδαμόπουλος	ΝΑΙ
Παπαδόπουλος	ΟΧΙ
Βαρουχάκης	ΝΑΙ
Σπυριόπουλος	ΝΑΙ
Σακκάς	ΟΧΙ
Βώρος	ΟΧΙ

Ο Πρόεδρος συνψίζει τό αποτέλεσμα. Τό Τμήμα με πλειοψηφία 5:4, απορρίπτει τήν αύξηση τοῦ Ο.Π. "Ύστερα άπό τήν τελευταία ψηφοφορία τό Τμήμα τροποποιεῖ τό προτεινόμενο Ο.Π. τής Γ'Γυμνασίου ὡς εξής:

σφ.δ.α.



Μαθήματα	Ώρες
Θρησκευτικά	1
Νεοελ. Γλώσσα ^{και} Γραμματεία	4
Άρχαία Έλλην. Γραμματεία	3/4
Ίστορία	2
Μαθηματικά	4/3
Φυσική	1/2
Χημεία	1
Γεωγραφία	2/-
Βιολογία	-/2
Άνθρωπολογία	-
Στοιχεῖα Δημ. Πολιτεύματος	1
Ξένη Γλώσσα	2/1
Φυσική Ἀγωγή	-
Σύνολο	21

Στῇ συνέχεια, γίνεται ὁμόφωνα δεκτὴ ἡ πρόταση τῶν εἰσηγητῶν νὰ γίνεται ἡ ὥρα τῆς Φ.Α. 6.30 - 7.10 πρὶν ἀπὸ τὴν ἑναρξὴ τοῦ κανονικοῦ ὧραριου, ἐφόσον τὸ ἐπιτρέπουν οἱ συνθήκες λειτουργίας τοῦ σχολείου.

Τελικὰ ὁ κ. Πρὶεδρος συνοψίζει τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ὅλης συζητήσεως ὡς ἑξῆς:

Τὸ Τμήμα προτείνει τὸ ἀκόλουθο τελικὸ σχέδιο Ω.Π. Ἑσπερινοῦ Γυμνασίου τὸ ὁποῖο θὰ ὑποβληθεῖ στὸ ΥΠΕΠΘ γιὰ ἔγκρισιν.



Με όμοφωνη απόφαση του Τμήματος αναβάλλεται ή συζήτηση του 5ου θέματος καί έγγράφεται στην ήμερήσια διάταξη τό θέμα:

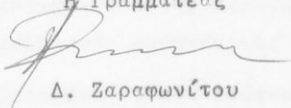
Όδηγίες γιά τή διδακτέα ύλη καί τή διδασκαλία τών μαθημάτων του γυμνασίου μέ είσηγητή τόν κ. Ήλ. Σπυρόπουλο.

Ό κ. Ήλ. Σπυρόπουλος πληροφορεΐ τά μέλη του Τμήματος ότι συγκέντρωσε σημειώματα γιά τίς οδηγίες διδασκαλίας όλων τών μαθημάτων στο γυμνάσιο έκτός από τίς οδηγίες τών μαθημάτων του κλάδου Α4 .

Ό κ. Παπασημακόπουλος δήλωσε ότι θά τίς παραδώσει τή Δευτέρα 21/6.

Στό σημείο αυτό ολοκληρώθηκε ή συζήτηση τών θεμάτων τής ήμερήσιας διατάξεως.



Ή Γραμματέας

Δ. Ζαραφωνίτου

ΠΡΑΞΗ 38/1982

Σήμερα, 21 'Ιουνίου 1982, ημέρα Δευτέρα καί ώρα 9.30 πρωινή, τό Τμήμα Μ.Ε. τοῦ ΚΕΜΕ, συνεδρίασε στήν αἴθουσα συνεδριάσεών του (αἴθουσα ὁλομέλειας, Μεσογείων 396, 'Αγία Παρασκευή 'Αττικής) μέ πρόεδρο τόν κ. Φάνη Κακριδή, ἀντιπρόεδρο τοῦ ΚΕΜΕ.

Ἐλαβαν μέρος στή συνεδρίαση οἱ κ.κ. Φ. Βῶρος, Δ. Σακκάς, 'Ηλ. Σπυρόπουλος, Ν. Βαρουχάκης, Ν. Παπαδόπουλος, Λ. 'Αδαμόπουλος, Στ. Παπασημακόπουλος, Δ. Τομπαῆδης, Σύμβουλοι Β', Κ. Συριόπουλος, 'Ι. Σκορδίλης, Εἰδικοὶ Σύμβουλοι, Κυρ. Κατσιμάνης, Κ. Φούσκας, Β. Θεοδωρακόπουλος, Εἰσηγητές καί ἡ Γραμματέας τοῦ Τμήματος Δήμ. Ζαραφωνίτου, φιλόλογος καθηγήτρια.

Δέν ἔλαβε μέρος στή συνεδρίαση ὁ κ. Γ. Γρατσέας, γιατί βρίσκεται σέ ἀναρρωτική ἄδεια.

ΘΕΜΑΤΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ

- ΘΕΜΑ 1ο - Διαδικασία κρίσης τοῦ βιβλίου, 'Αγωγή τοῦ Πολίτη Γ' Γυμνασίου Εἰσηγητής κ. Φ. Βῶρος.
- ΘΕΜΑ 2ο - Διαδικασία κρίσης 'Ιστορίας Γ' Λυκείου Α' καί Β' τεύχος. Εἰσηγητής κ. Φ. Βῶρος.
- ΘΕΜΑ 3ο - Διαδικασία κρίσεως Νέων 'Ελληνικῶν Β' Λυκείου. Εἰσηγητές κ. Δ. Σακκάς καί Δ. Τομπαῆδης.

Στήν ἀρχή τῆς συνεδρίας, ἀφοῦ διαπιστώθηκε ὁπαρτία, τό Τμήμα ἄρχισε τήν ἐξέταση τῶν θεμάτων τῆς ἡμερήσιας διατάξεως.

Ὁ κ. Φ. Βῶρος, ἀρμόδιος γιά τό 1ο καί 2ο θέμα τῆς ἡμερήσιας διατάξεως λέει: "Οἱ Ἐπιτροπές καί γιά τά δύο βιβλία συνεδρίασαν τό Σάββατο καί τήν Κυριακή 19/6 καί 20/6. Σήμερα 21/6 ἡ αὐρία 22/6, θά συντάξουν τά πρακτικά καί θά τά στείλουν στό ΥΠΕΠΘ.

./.

ΘΕΜΑ 3ο

Στή συνέχεια τό Τμήμα ἔρχισε τήν συζήτηση τοῦ τρίτου θέματος τῆς ἡμερησίας διατάξεως καί συνέχισε τήν ἐξέταση συγκεκριμένων προτάσεων γι τήν ἀπομάκρυνση, ἀντικατάσταση κλπ. τῶν κειμένων τοῦ βιβλίου τῶν Νέων Ἀληνικῶν τῆς Β' Λυκείου.

ΠΡΟΤΑΣΗ: Νά διαγραφεῖ τό ἔργο "Ψάθινα καπέλλα" τῆς Μ. Λυμπεράκη.
Τό Τμήμα ὕστερα ἀπό συζήτηση ἐγκρίνει τήν πρόταση μέ πλειοψηφία.

ΠΡΟΤΑΣΗ: Νά διαγραφεῖ τό "Σύννεφο" τοῦ Μ. Ἀλεξανδρόπουλου.

Τό Τμήμα ὕστερα ἀπό συζήτηση μέ πλειοψηφία ἀπορρίπτει τήν πρόταση.

ΠΡΟΤΑΣΗ: Νά διαγραφεῖ τό "Ποιοί οἱ φίλοι" τοῦ Ν. Καχτίτση.

Τό Τμήμα μετὰ ἀπό συζήτηση ἐγκρίνει ὁμόφωνα τήν πρόταση.

ΠΡΟΤΑΣΗ: Νά ἀντικατασταθεῖ "Τό παραμῦθι χωρίς ὄνομα" τοῦ Ἰ. Καμπανέλλη μέ ἀπόσπασμα ἄλλου του ἔργου, ἴσως τῆς "Αὐλῆς τῶν θαυμάτων".

Τό Τμήμα ὕστερα ἀπό συζήτηση ἐγκρίνει ὁμόφωνα τήν πρόταση.

ΠΡΟΤΑΣΗ: Ἡ "Ἀναστροφή" τοῦ Μπαμπινιώτη. Νά ἀντικατασταθεῖ μέ τή "Φυλή τοῦ Ἀβελ καί Κόλιν" ἢ μέ κάποιο ἄλλο τοῦ ἴδιου ποιητῆ.

Τό Τμήμα μετὰ ἀπό συζήτηση ὁμόφωνα ἐγκρίνει τήν πρόταση.

ΠΡΟΤΑΣΗ: "Τό κόκκινο καί τό μαῦρο" τοῦ Σταντάλ. Νά παραμείνει.

Τό Τμήμα, ὕστερα ἀπό συζήτηση, ἐγκρίνει μέ πλειοψηφία τήν πρόταση.

ΠΡΟΤΑΣΗ: "Πόλεμος καί εἰρήνη" τοῦ Α. Τολστόϊ. Νά ἀντικατασταθεῖ τό πρῶτο ἀπόσπασμα ἀπό ἄλλο πού νά παρουσιάζει τή ζωή τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων, ὥστε νά δοθεῖ καί ἡ ἄλλη ὄψη τῆς ζωῆς στήν τσαρική Ρωσσία.

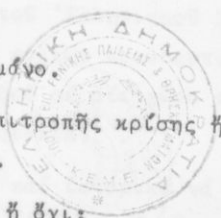
Τό Τμήμα, ὕστερα ἀπό συζήτηση, ἐγκρίνει τήν πρόταση μέ πλειοψηφία.

Ἑρώτημα: Νά παραμείνει ὁ Χριστομάνος ἡ ὄχι;

Μετὰ ἀπό συζήτηση τό Τμήμα διαγράφει τόν Χριστομάνο.

Στή συνέχεια τό Τμήμα ἐξετάζει προτάσεις τῆς Ἐπιτροπῆς κρίσεως ἢ καί μελῶν του πού ἀφοροῦν τήν προσθήκη νέων κειμένων.

ΕΡΩΤΗΜΑ: Νά προσθεθεῖ τό ποίημα τῆς Τ. Μιλλιέξ ἡ ὄχι;



Τό Τμήμα, ύστερα από συζήτηση έγκρίνει τήν προσθήκη στο βιβλίο, του ποιήματος Τ. Μιλλιέξ.

ΕΡΩΤΗΜΑ: Νά προστεθεῖ διήγημα του Γ. 'Ιωάννου ή όχι.

Τό Τμήμα ύστερα από συζήτηση έγκρίνει μέ πλειοψηφία τήν προσθήκη.

ΠΡΟΤΑΣΗ: Νά αναζητηθεῖ ένα κατάλληλο απόσπασμα από θεατρικό έργο του Μουρσελᾶ.

Ύστερα από συζήτηση τό Τμήμα έγκρίνει μέ πλειοψηφία τήν πρόταση.

ΠΡΟΤΑΣΗ: Νά προστεθεῖ ποίημα τής Ε. Βακαλό.

Τό Τμήμα ύστερα από συζήτηση αποφασίζει νά γίνει ή προσθήκη.

ΠΡΟΤΑΣΗ: Νά προστεθεῖ απόσπασμα από τήν Γαλαρία Νο 7 του Κ. Κοτζιᾶ.

Τό Τμήμα μετά από συζήτηση έγκρίνει κατά πλειοψηφία τόν προσθήκη του Κειμένου.

Γιά τήν πρόταση αὐτή καί γιά τήν επόμενη ὁ κ. Φ. Βώρος λέγει τά ἀκόλουθα:

Νομίζω ὅτι ὑπάρχουν σοβαροί λόγοι νά συνηγορήσω γιά τά προτεινόμενα δύο πεζογραφήματα:

α) Ἐκφράζουν καί τά δύο αἰτήματα καθολικά του ἑλληνικοῦ λαοῦ : τό ένα γιά ἀντίσταση στον ἐπιδρομέα καί τό ἄλλο γιά βελτίωση τῶν ὁρῶν ἐργασίας καί ζωῆς.

β) Εἰδικότερα τό κείμενο του Γληνοῦ εἶναι σκόπιμο νά συμπορευτεῖ σήμερα μέ τήν ἀναγνώριση τῆς ἐνιαίας Ἑθνικῆς Ἀντίστασης, ὅπως πρίν 40 χρόνια γράφτηκε γιά νά τήν ἐκφράσει ὡς πράξη ἡρωική τῶν Ἑλλήνων.

γ) Εἰδικά γιά τό κείμενο του Γληνοῦ θά χρειαστεῖ ένα προλογικό σημείωμα πού θά ὑπογραμμίζει ἡ ἀπλά θά μνημονεύει δύο στοιχεῖα: 1) τό χρόνο καί τό κλίμα τῆς ἐποχῆς (ῥα ἀντάτσης-ἀντίστασης) του Ἑλληνισμοῦ 2) τό χρόνο καί τό κλίμα τῶν μεγάλων ὡς τότε προσδοκιῶν πολλῶν προσδευτικῶν ἀνθρώπων από τήν προσπάθεια οἰκοδόμησής του σοσιαλισμοῦ σέ μία χώρα πού ἦταν ὡς τότε ἐντελῶς ἢ σχεδόν ἐντελῶς ἀδιάφευστη προσδοκία.

δ) Φρονῶ ὅτι εἶναι σκόπιμο κοινωνικά, πολιτικά καί ιστορικά νά ἀπαλειφθεῖ ἡ ἐπίμαχη φράση ἀναφορᾶς στο ὄνομα Τσολᾶκογλου, γιατί εἶναι

καί γιά τήν Ιστορία δύσκολο νά πεῖ τήν ἐτυμηγορία της γιά τά κίνητρα τῶν ἀνθρώπων σέ δυσκολες ὥρες.

ε) Συνηγορώντας ὑπέρ τῶν δύο πεζῶν κειμένων θυμίζω ὅτι ἕνας ἀπό τοὺς στόχους τῆς διδασκαλίας τῆς Νεοελ. Λογοτεχνίας εἶναι καί ἡ ἐνημέρωση τῶν νέων στά προβλήματα τῆς ἐποχῆς τους καί εἰδικότερα τῆς κοινωνίας τους.

στ) Καί εἶναι -νομίζω- ὀλίγη παιδαγωγικὴ νά ἀποφεύγουμε νά προσφέρουμε στά παιδιά ἕνα κείμενο ποὺ διαφορετικὰ τοὺς τὸ προσφέρουν (τοὺς τὸ πρόσφεραν ὡς τώρα ὡς κατὰ ἀπαγορευμένο) οἱ κομματικὲς λέσχες. Καιρὸς νά φέρουμε τῇ νεολαίᾳ στὰ σχολεῖα μας.

ΠΡΟΤΑΣΗ: Νά προστεθεῖ ἡ "Δυστυχία ἑνὸς λαοῦ" τοῦ Δ. Γληνοῦ.

Τὸ Τμήμα, ὕστερα ἀπὸ συζήτηση δέχεται μὲ πλειοψηφία νά προστεθεῖ τὸ κείμενο "Ἡ δυστυχία ἑνὸς λαοῦ".

ΠΡΟΤΑΣΗ: Στὸ κείμενο αὐτὸ νά προταχθεῖ σύντομο σημείωμα γιά τὴν ἐθνικὴ ἀντίσταση, στὸ ὁποῖο νά παρεμβληθοῦν 2-3 σύντομα ποιήματα ἢ ἀποσπασματὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ἀγωνιστικοῦ πνεύματος τοῦ λαοῦ καί κέλῃς τῆς ἐποχῆς ἢ σχετικὰ μὲ τὰ πάθη τοῦ λαοῦ, ὅπως τὸ σύντομο ποίημα τῆς Παπαδόκη γιά τοὺς 200 ποὺ ἐκτελέστηκαν στὴν Καισαριανή.

Ὑστερα ἀπὸ συζήτηση τὸ Τμήμα ἐγκρίνει μὲ πλειοψηφία τὴν πρόταση.

Στὴ συνέχεια ὁ Πρόεδρος κ. Κακριδῆς διατυπώνει τὴν ἐξῆς πρόταση: νά συντομευθοῦν τὰ εἰσαγωγικὰ κείμενα, κυρίως μὲ τὴν ἀπομείκρυνση καταλόγων ὀνομάτων καί ἔργων· νά βεβαιωθοῦμε ὅτι ὅλα τὰ κείμενα εἶναι χρονολογημένα καί νά προσέξουμε τὴν ὀρθογραφία.

Ἡ Πρόταση ἐγκρίνεται ὁμόφωνα.

Στὴ συνέχεια ὁ κ. Δ. Σακκάς συνοψίζει ὡς εἰσηγητὴς τὰς ἀποφάσεις ποὺ πήρε τὸ Τμήμα στὴ διεξοδική συζήτηση ποὺ προηγήθηκε:

Τέλος τὸ Τμήμα, ἀφοῦ ἔλαβε ὑπόψη του:

1.- Τὸ ἔγγραφο Φ.211/17/57/Γ2/923/10-6-82,

2.- Τὸ Ν.Δ. 749/70, τὸ ἄρθρο 80 τοῦ Ν.309/76 καὶ τὸ ἄρθρο 33 τοῦ

Ν.1143/81,



3.- Τό αναλυτικό πρόγραμμα του μαθήματος της Νεοελληνικής Γλώσσας καὶ Γραμματείας,

4.- Τὴν πράξη του Τμήματος 44/13-8-81,

5.- Τὴν ὑπουργικὴ ἀπόφαση Φ.211.12/6/Γ/6508/15-9-81 γιὰ ἀνάθεση συγγραφῆς τοῦ βιβλίου Κείμενα Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας Β' Λυκείου στοὺς Ν. Γρηγοριάδη, Δ. Καρβέλη, Χρ. Μηλιώνη, Κ. Μπαλδσκα, Γ. Παγανό καὶ 'Ι. Παπακώστα,

6.- Τὴν ὑπουργικὴ ἀπόφαση Φ.211/3/1/Γ/108/0/25-1-82 συγκρότησης τῆς 'Επιτροπῆς Κρίσεως τοῦ βιβλίου ἀπὸ τοὺς Η. Σπυροπούλου ὡς πρῶτο καὶ τοὺς 'Ιγν. Σακκά, Π. 'Αθανασιάδη, Στ. Διασημᾶ καὶ 'Αδ. Τριάρχη ὡς μέλη

7.- Τὴν πράξη τῆς 'Επιτροπῆς Κρίσεως 2/2-6-82 καὶ τὰ σημειώματα τῶν μελῶν της με τὶς ἐπιμέρους παρατηρήσεις τους,

8.- Τὴν ἀπάντηση τῶν συγγραφέων στὴν εἰσήγηση τῆς 'Επιτροπῆς Κρίση

9.- Τό περιεχόμενο τοῦ ἀνωτέρω βιβλίου,

10.- Τὶς εἰσηγήσεις τῶν κ.κ. Δ. Τομπαΐδη καὶ Ν. Σακκά, καὶ

11.- Τὶς ἀπόψεις ποὺ διατυπώθηκαν κατὰ τὴ διεξοδική συζήτηση στὸ Τμήμα στὶς συνεδρίες τῆς 8-6-82 (πρ. 32), 10-6-82 (πρ. 33), 14-6-82 (πρ. 34), 15-6-82 (πρ. 35), 16-6-82 (πρ. 36) καὶ 21-6-82 (πρ. 38),

ἀ π ο φ α ῖ ν ε τ α ι

Κρίνει τὸ βιβλίο Κείμενα Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας Β' Λυκείου τῶν Ν. Γρηγοριάδη, Δ. Καρβέλη, Χρ. Μηλιώνη, Κ. Μπαλδσκα, Γ. Παγανού καὶ 'Ι. Παπακώστα κατάλληλο γιὰ τοὺς μαθητὲς τῆς Β' Λυκείου (μὲ μειοψηφία τοῦ Δ. Σακκά γιὰ τοὺς λόγους ποὺ ἀναφέρει στὴν εἰσηγήσή του) ὑπὸ τὶς ἀκόλουθες προϋποθέσεις:

I.- Νὰ ἀφαιρεθοῦν οἱ ἐρωτήσεις ποὺ ἀκολουθοῦν τὰ κείμενα.

II.- Νὰ ἀφαιρεθοῦν ἢ νὰ ἀντικατασταθοῦν μὲ ἄλλα τὰ ἀκόλουθα κείμενα:

1.- Α. Κάλβου, Εἰς 'Αγαρηνοῦς: Νὰ ἀφαιρεθεῖ.

2.- 'Ι. Πολυλά, 'Ερασιτέχνης. Νὰ ἀντικατασταθεῖ μὲ ἄλλο κείμενο τοῦ ἴδιου ποιητικοῦ ἢ πεζοῦ.



- 3.- 'Ιακ. Πολυλά, Προλεγόμενα. Νά αφαιρεθοῦν καί νά αντικατασταθοῦν μέ
εἰσαγωγικό σημεῖωμα γιά τήν ποίηση τοῦ Σολωμοῦ.
- 4.- 'Ανδρ. Λασκαρότου, Στήν ὑποκρισία. Νά αφαιρεθεῖ.
- 5.- Δ. Γληνοῦ, Δημιουργικός ἱστορισμός. Νά καταβληθεῖ προσπάθεια νά
βρεθεῖ ἄλλο κείμενο τοῦ συγγραφέα μέ ἀνάλογο περιεχόμενο ἀπό τήν
"Εἰσαγωγή" του στό "Σοφιστή" τοῦ Πλάτωνα. "Αν δέ βρεθεῖ ἄλλο κείμε-
νο, νά παραμείνει τό ἴδιο. Αὐτό τό κείμενο τοῦ Γληνοῦ νά προταχθεῖ
ἀπό τό κείμενο τοῦ Δελμούζου.
- 6.- Κ. Θεοτόκη, Τό πῖστομα. Νά αφαιρεθεῖ. Νά προστεθεῖ ἄλλο κείμενο
τοῦ συγγραφέα, ἂν βρεθεῖ κατάλληλο.
- 7.- Γ. Βιζυηνοῦ, Ποῦτος ἦτο ὁ φονεὺς τοῦ ἀδελφοῦ μου. "Αν βρεθεῖ ἄλλο κα-
ταλληλότερο, καλό θά εἶναι νά αντικατασταθεῖ.
- 8.- Κ. Χατζόπουλου, Φθινὸ πωρο. Νά αφαιρεθεῖ.
- 9.- Γρ. Ξενόπουλου, Τό μυστικό τῆς Κοντέσας Βαλέραινας. Νά αντικατα-
σταθεῖ, ἂν βρεθεῖ ἄλλο κείμενο συντομότερο καί καταλληλότερο στό
περιεχόμενο.
- 10.- Κ. Καρυωτάκη, Δελφική γιορτή. Νά αφαιρεθεῖ.
- 11.- Ν. Νικολαΐδη, Τό μουλάρι μίλησε. Νά αφαιρεθεῖ.
- 12.- Μ. Αὐγέρη, Ὁ Κάλλος καί ἡ ἐποχή του. Νά αντικατασταθεῖ μέ τό κεί-
μενό του Τό ἠθικό κριτήριον ἑνὸς πολιτισμοῦ ποῦ δίνεται στοὺς συγγρα-
φεῖς σέ φωτοαντίγραφο.
- 13.- Ζωῆς Καρέλη, Νεότητα δύσκολων χρόνων. Νά αντικατασταθεῖ ἀπό ἄλλο κα-
τάλληλο.
- 14.- Μέσκου Μ., Τό ἄλογο. Νά αφαιρεθεῖ.
- 15.- Μ. Λυμπεράκη, Τὰ ψάθινα καπέλα. Νά αφαιρεθεῖ.
- 16.- Ν. Καχτίτση, Ποιοὶ οἱ φίλοι. Νά αφαιρεθεῖ.
- 17.- Ν. Κόσδαγλη, Κεκαρμένοι. Νά αφαιρεθεῖ καί νά τεθεῖ στή θέση του
ἀπόσπασμα ἀπὸ τό διήγημα 'Επιβάσεις ἀπὸ τῆ Μυθαλογία.



18.- 'Ιακ. Καμπανέλη Τό παραμύθι χωρίς όνομα. Νά άντικατασταθεΐ από άλλο καλύτερο.

19.- Μποντλέρ 'Αναστροφή. Νά άντικατασταθεΐ από άλλο καλύτερο.

20.- Τολστόϊ Πόλεμος καί εΐρήνη. Νά άντικατασταθεΐ τό πρϊωτο άπόσπασμα από άλλο πού νά παρουσιάζει τή ζωή τϊν άπλϊν άνθρώπων στήν τσαρική Ρωσία, ώστε νά δίνεται καί ή άλλη δψη από εκείνη πού γίννει τό β' άπόσπασμα.

III.- Νά προστεθοϋν τά ακόλουθα κείμενα:

1.- Δ. Σολωμού, άπόσπασμα από τή Γυναίκα τής Ζάκυνθος.

2.- Δ. Γληνοϋ 'Η δυστυχία ενός λαοϋ από τό κείμενό του "Τί είναι καί τί θέλει τό "Εθνικό 'Απελευθεωτικό Μέτωπο". Στο κείμενο αυτό νά προταχθεΐ σύντομο σημείωμα γιά τήν 'Εθνική 'Αντίσταση, στο όποιο νά παρεμβληθοϋν 2-3 σύντομα ποιήματα ή άποσπάσματα χαρακτηριστικά τοϋ αγωνιστικοϋ πνεύματος τοϋ λαοϋ εκείνη τήν εποχή ή σχετικά μέ τά πδθη τοϋ λαοϋ, όπως τό σύντομο ποίημα τής Παπαδόκη γιά τούς 200 πού έκτελέστηκαν στήν Καισαριανή.

3.- Τό άπόσπασμα από τή Γαλαρία Νο 7 τοϋ Κ. Κοτζία πού φίνεται στους συγγραφείς σέ φωτοαντίγραφο.

4.- Μ. 'Αναγνωστάκη Νέοι τής Σιδωνος 1982.

5.- "Ένα άπόσπασμα από θεατρικό Έργο τοϋ Μουρσελά.

6.- 'Ελ. Βακαλό: Πώς έγινε ένας κακός άνθρωπος (ποίημα).

7.- Τ. Γκρίτση-Μιλλιέξ: Μιά ιστορία τής άντίστασης (διήγημα).

8.- Γ. 'Ιωάννου + 13 - 12 - 43 (διήγημα).

IV.- Τά ποιήματα τϊν Φιλύρα, Λαπαθιώτη, "Άγρα, Πολυδούρη καί Παπανικολά νά άποτελέσουν μία ένότητα, στήν όποία νά προταχθεΐ Ένα μόνο προλογικό σημείωμα γιά τούς συγγραφείς καί τά ποιήματα.

V.- 'Ορισμένα κείμενα (τά δυό πρϊωτα ποιήματα τοϋ Σικελιανοϋ, τά ποιήματα τοϋ Σαχτούρη, Παπαδίτσα, Στεργιόπουλου, Δημουλά τοϋ Πλασκοβίτη Τό Φράγμα στή σελ. 379α κτλ.) πολύ δύσκολα νά διευκρινιστοϋν στο



προλογικά τους σημειώματα για να γίνουν κατανοητά.

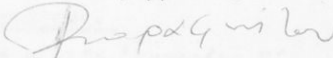
VI.- Στο ποίημα του Έμμ. Ροΐδη Μονόλογος ευαισθήτου σέ σημείωση να ειδοποιηθούν οι μαθητές για το πραγματικό νόημα του κειμένου ώστε να μην το παρανοήσουν.

VII.- Στο κείμενο του Ψυχάρη Δυό λόγια να τεθεί σημείωση που να παραπέμπει στο απόσπασμα του ίδιου συγγραφέα από Τό ταξίδι μου που έχει περιληφθεί στο αντίστοιχο βιβλίο της Γ' Γυμνασίου (σελ. 215-217).

Τέλος όριστηκε επιτροπή αποτελούμενη από τους κ.κ. Σακκά, Τομπαζόγλου και Σπυρόπουλο. Με έντολή του Τμήματος θα διοχετεύσουν τις προτάσεις των μελών στους συγγραφείς, με την παράκληση να προχωρήσουν στις απαραίτητες αλλαγές.

Στο σημείο αυτό ολοκληρώθηκε η συζήτηση των θεμάτων της ημερήσιας διατάξεως.



Ἡ Γραμματέας

Δ. Ζαραφωνίτου

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠ/ΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΣ (ΚΕΜΕ)
ΤΜΗΜΑ Μ.Ε.

Πρόξη 32/82

Σήμερα 22 'Ιουνίου 1982, ημέρα Τρίτη καί ώρα 11η πρωινή,
τό Τμήμα Μ.Ε. του ΚΕΜΕ, συνεδρίασε στην αίθουσα συνεδριάσεων
του (αΐθουσα ολομέλειας, Μεσογείων 396, Άγία Παρασκευή 'Αττικής)
μέ Πρόεδρο τόν κ. Φ. Κακριδή.

Έλαβαν μέρος οί κ. Φ. Βώρος, Δ. Σακιάς, 'Ηλ. Σπυρόπουλος,
Ν. Βαρουχάκης, Ν. Παπαδόπουλος, Α. 'Αδαμόπουλος, Στ. Παπασημακόπου-
λος, Δ. Τομπάζης, Σύμβουλοι Β', Κ. Συριόπουλος, Ι. Σκορδύλης, Είδικοί
Σύμβουλοι, Κ. Φούσιας, Κυρ. Κατσιμάνης, Βασ. Θεοδωρακόπουλος, Είση-
γητές καί ή Γραμματέας του Τμήματος, Δήμητρα Ζαραφώνιου, φιλόλογος.

Δέν έλαβε μέρος, ό κ. Γ. Γρατσάς γιατί βρίσκεται σέ άναρρω-
τική άδεια.

Θέματα ήμερήσιας διατάξεως.

Θέμα 1ο. - Προκαταρκτική συζήτηση γιά τό βιβλίο 'Ιστορίας Γ'
Λυκείου, Α' τεύχος.

Θέμα 2ο. - Διαβίβαση καταστάσεως "Βιβλία πού δέν θά διατεθοῦν γιά
τό νέο σχ. έτος 1982-83, γυμνασίου καί λυκείου".

Εισηγητής: 'Ηλ. Σπυρόπουλος.

Στήν άρχή τής συνεδρίας, άφού διαπιστώθηκε άπαρτία, τό
Τμήμα άρχισε τήν εξέταση τών θεμάτων τής Η.Δ.



Θέμα 2ο.-Διαβίβαση καταστάσεως "Βιβλίων που δέν θά διατεθούν για τό νέο σχ. Έτος 1982-83, Γυμνασίου καί Λυκείου".

Ο κ. Σπυρόπουλος, αρμόδιος για τό 2ο θέμα τής Η.Δ. λέγει:

Η Δ/ση Έφαρμογής Προγραμμάτων Μ.Ε. μέ τό ύπ' όριθ.

Φ.211.17/55/Γ2/921/4-6-82 Έγγραφο τής παρακαλεῖ νά γνωμοδοτήσου-
με για τήν ένδεχόμενη μελλοντική χρήση δεικνοιτώ(18) διδακτινών
βιβλίων τοῦ Γυμνασίου καί εἴκοσι τριῶν (23) τοῦ Λυκείου,τά όποῦα
δέν θά διατεθοῦν στούς μαθητές για τό σχ. Έτος 1982-83.

Ύστερα από τή δημοσίευση τοῦ Π. Δ/τος μέ τό όποῦο θεσμο-
θετεῖται ή χρήση τοῦ μονοτονικοῦ συστήματος,εἰσηγοῦμαι νά γνωμοδο-
σουμε ότι δέν θά χρησιμοποιηθεῖν,κανένα,από τά βιβλία αὐτά τό
σχ. Έτος 1983-84,όπως καί τά επόμενα σχ. Έτη,έφόσον όλα εἶναι
τυπωμένα μέ (διαφορετικούς) τόνους καί πνεύματα.Ήδη τό Τμήμα,
ἀκόμη καί για τό σχ. Έτος 1982-83,ἀποφασίζει νά ἐνδίδεται κάθε
νέο βιβλίο μέ μονοτονικό σύστημα.

Τό Τμήμα ὕστερα από διευκρινιστική συζήτηση

ἀποφασίζει νά δέχεται τήν εἰσήγηση τοῦ κ. Ήλ. Σπυρόπουλου στό σύνολό τής.

δέν δέχεται τήν εἰσήγηση τοῦ κ. Ήλ. Σπυρόπουλου στό σύνολό τής.

Στό σημεῖο αὐτό τεματίστηκε ή συζήτηση τοῦ θέματος.

Ο Πρόεδρος τοῦ Τμήματος

Η Γραμματέας τοῦ Τμήματος



Καίριαδης

Δ. Ζαραφωνίτου

Σήμερα 28 'Ιουνίου 1982, ημέρα Δευτέρα και ώρα 9 πρωΐνῃ, τὸ Τμήμα Μέσης 'Εκπαίδευσης τοῦ Κέντρου 'Εκπαιδευτικῶν Μελετῶν καί 'Επιμορφώσεως (ΚΕΜΕ) συνεδρίασε στήν αΐθουσα συνεδριάσεών του (Μεσογείων 396, 'Αγία Παρασκευή 'Αττικής) μέ προεδρεύοντα τὸ Σύμβουλο Β' Νικόλαο Βαρουχάκη, λόγω ἀπουσίας τοῦ προέδρου τοῦ Τμήματος Φάνη Κακριδῆ.

Στῇ συνεδρίασῃ ἔλαβαν μέρος οἱ: Δημ. Σακκάς, 'Ηλ. Σπυριδούλος, Νικ. Παπαδόπουλος, Στεφ. Παπασημακόπουλος, Δημ. Τομπάρδης, Σύμβουλοι Β', Κων. Θυρίδουλος, 'Ιω. Σκορδύλης, Εἰδικοὶ Σύμβουλοι, Κων. Φούσκας, Κυρ. Κατσιμάνης καί Βασ. Θεοδωρακόπουλος, Εἰσηγητὲς Χρῆς γραμματεῖα ἔκανε ἡ φιλόλογος Παρασκευὴ Παπαδημητρίου.

Δέν παραβρέθηκαν στῇ συνεδρίασῃ οἱ Σύμβουλοι Β' Φαν. Βῆρος καί Λ. 'Αδαμόπουλος, γιατί εἶχαν ἄλλη ὑπηρεσιακὴ ἀπασχόληση, καί Γ. Γρατσάς, γιατί εἶχε ἀναρρωτικὴ ἄδεια.

ΘΕΜΑΤΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ

Θ Ε Μ Α 1ο.- 'Οδηγίες γιὰ τὴ διδασκεία ὕλη καί τὴ διδασκαλία τῶν μαθημάτων τοῦ Γυμνασίου. Εἰσηγητής: 'Ηλ. Σπυριδούλος.

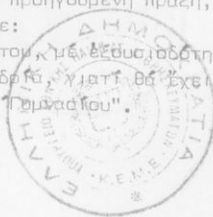
Θ Ε Μ Α 2ο.- 'Εγκρίσις πράξεως 'Επιτροπῆς κρίσεως γιὰ τὸ Β' τεῦχος τῆς 'Ιλιάδας Β' Γυμνασίου. Εἰσηγητής: Δημ. Σακκάς.

Θ Ε Μ Α 3ο.- Συμπληρωματικὴ διαδικασία γιὰ τὴν ἐπανεκδόση τοῦ φυλλαδίου γιὰ τὴ Μεσογειακὴ ἀναιμία (πράξη 34/1982) Εἰσηγητής: 'Ιω. Σκορδύλης.

Θ Ε Μ Α 4ο.- 'Ανακοινώσεις.

'Αφοῦ διαπιστώθηκε ἀπάρτεια καί ἐπικυρώθηκε ἡ προηγούμενη πράξη, ὁ Εἰσηγητὴς τοῦ ΚΕΜΕ Βασ. Θεοδωρακόπουλος ζήτησε τὸ λόγο καί εἶπε:

"Ὁ κ. Βῆρος, σὲ τηλεφωνικὴ ἐπαφὴ ποὺ εἶχα μαζί του, μετέπειτα τοῖστέ μου νὰ πληροφορήσω τὸ Τμήμα ὅτι δὲ θὰ παραστεῖ στῇ σημερινῇ συνεδρίασῇ, γιατί θὰ ἔχει συνεργασίαν μέ τοὺς συγγραφεῖς τοῦ βιβλίου "Ἀγωγή τοῦ Πολίτη Γ' Γυμνασίου".



Θέμα 1^ο : 'Οδηγίες για τη διδασκεία ύλη και τη διδασκαλία μαθημάτων του Γυμνασίου.

Πριν από τη συζήτηση του θέματος ο Πρόεδρος προτείνει την αναβολή της συζητήσεώς του για την επόμενη συνεδρίαση, ώστε να δοθεί η ευκαιρία στα μέλη του τμήματος να προετοιμαστούν πληρέστερα πάνω στο έκτεταμένο κείμενο οδηγών για τα μαθήματα του κλάδου Α₄ που διένειμε ο Σύμβουλος Στεφ. Παπασημακόπουλος.

Τό τμήμα αποδέχεται όμοφωνα την πρόταση του Προέδρου.



Θ έ μ α 2ο.- "Εγκριση πράξεως 'Επιτροπής κρίσεως γιά τó Β' τεύχος τής 'Ιλιάδας,
Β' Γυμνασίου.

'Ο Εισηγητής τοῦ θέματος Δημ. Σακκάς έθεσε ύπόψη τών μελών τοῦ Τμήματος τήν
εισήγησή του, πού έχει ώς εξής:

'Η Διεύθυνση 'Εφαρμογής Προγραμμάτων Μ.Ε. μέ τó έγγραφó της Φ. 211.17/62/Γ2/
1035/28-6-82 διαβιβάζει στό ΚΕΜΕ τήν πράξη 2/5-6-82 τής 'Επιτροπής κρίσεως πού
συγκροτήθηκε μέ τή Φ. 211.13/8/Γ2/582/10-5-82 'Υπουργική 'Απόφαση καθώς καί ένα
άντίτυπο τοῦ προσαρμοσμένου γιά χρήση άπό τούς μαθητές τής Β' Γυμνασίου βιβλίου
"Ομήρου 'Ιλιάδα" τεύχος Β' (ραφ. Κ-Ω) τών Ν. Καζαντζάκη καί Ι. Κακριδῆ.

'Η 'Επιτροπή Κρίσεως, άποτελούμενη άπό τούς 'Ηλ. Σπυρόπουλου, ώς Πρόεδρο
καί Εύαγγ. Γκαμπλέτσα καί 'Ι. Νουσκαλη ώς μέλη, εγκρίνει όλες τίς διορθώσεις,
βελτιώσεις, προϋθῆκες καί λοιπές μεταβολές πού έγιναν γιά τόν εκσυγχρονισμό
τοῦ άνωτέρω βιβλίου.

Διαπιστώσα ότι πραγματικά έγιναν στό βιβλίο μέ πολλή επιμέλεια όλες οι
αναγκαῖες βελτιώσεις καί προσαρμογές στόν εισαγωγή καί τά σχόλια, ώστε νά εἶναι
πλέον τό βιβλίο κατάλληλο γιά χρήση του άπό τούς μαθητές τής Β' Λυκείου καί γι'
αὐτό εισηγοῦμαι νά γίνει δεκτή ἡ εισήγηση τής 'Επιτροπής κρίσεως ὅπως έχει
καί νά άποσταλεῖ τό βιβλίο στό Διοίκηση γιά τήν έκδοσή του".

'Ακολούθησε συζήτηση καί τελικά τό Τμήμα άφοῦ έλαβε ύπόψη του:

1. Τó έγγραφó Φ. 211.17/62/Γ2/1035/28-6-82.
2. Τό Ν.Δ. 749/70, τό άρθρο 80 τοῦ Ν. 309/76 καί τό άρθρο 33 τοῦ Ν. 1143/81.
3. Τήν Πράξη τοῦ Τμήματος 20/14-4-82.
4. Τήν πράξη 2/15-6-82 τής 'Επιτροπής πού συγκροτήθηκε μέ τήν 'Υπουργική 'Απόφαση
Φ. 211.13/8/Γ2/582/10-5-82 γιά νά κρίνει τίς διορθώσεις, βελτιώσεις καί λοιπές
μεταβολές πού έγιναν στό βιβλίο "Ομήρου 'Ιλιάδα, τεύχος Β', (ραφώδες Κ-Ω)
μετάφραση Ν. Καζαντζάκη καί Ι. Κακριδῆ, ώστε αὐτό νά εἶναι κατάλληλο γιά
τούς μαθητές τής Β' Γυμνασίου.
5. Τό αναλυτικό πρόγραμμα τής Β' Γυμνασίου καί τίς διορθώσεις, μετα-
βολές κτλ. πού έγιναν στό άνωτέρω βιβλίο.
6. Τήν εισήγηση τοῦ κ. Δ. Σακκά καί τίς γνώμες πού άναπτύχθηκαν κατά τή συζήτηση
πού άκολούθησε,



1/2

Α Π Ο Φ Α Σ Ί Ν Ε Τ Α Ι

Κρίνει ότι στο βιβλίο "Όμηρου 'Ιλιάδα" τεύχος Β* (ραψ. Κ-Ω) μετάφραση Ν. Καζαντζάκη και Ι. Κακριδής επήλθαν όλες οι απαραίτητες διορθώσεις, βελτιώσεις, προσθήκες και μεταβολές, ώστε να είναι πλέον κατάλληλο για χρήση από τους μαθητές της Β' Γυμνασίου και εισηγείται να προωθηθεί από τη Διοίκηση στον ΟΕΔΒ για την εκτύπωσή του.

Θ έ μ α 3ο.- Συμπληρωματική διαδικασία για την επανέκδοση του φυλλαδίου για τη Μεσογειακή άναιμία (πραξ. 34/82).

Ο εισηγητής του θέματος Ι. Σκορδίλης είπε σχετικά με το θέμα αυτό τα εξής:

" Μετά από προφορική συνεννόηση που έγινε με τους αρμόδιους της Δ/νσεως Έφαρμογής Προγραμμάτων του ΥΠΕΠΘ και τη διαπίστωση πως προκειμένου το αναφερόμενο φυλλάδιο να διανεμηθεί και στους μαθητές της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης χρειάζεται μια συμπληρωματική απόφασή μας, επαναφέρω το θέμα και εισηγοῦμαι στο Τμήμα να συμπληρώσει την απόφασή του, που έλαβε στην πράξη 34/14-6-1982 με τον όρο ή απόφαση αυτή να ισχύσει και για τα Ιδιωτικά σχολεία".

Το Τμήμα ὕστερα από συζήτηση,

Α Π Ο Φ Α Σ Ί Ν Ε Τ Α Ι ὁ μ ὀ φ ῶ ν α :

Η ἀληθινή έννοια της ἀποφάσεως, που έλαβε το Τμήμα με την 34/1982 πράξη του, σχετικά με την επανέκδοση από τον ΟΕΔΒ του φυλλαδίου για τη Μεσογειακή άναιμία, είναι να διανεμηθεί το φυλλάδιο αυτό σε όλους τους μαθητές της Γ' Γυμνασίου και Β' Λυκείου Δημοσίων και 'Ιδιωτικῶν Σχολείων.



18

Θ έ μ α 4α.- 'Ανακοινώσεις

'Ο Προεδρεύων του Τμήματος Νικ. Βαρουχάκης ανακοίνωσε στα μέλη το περιεχόμενο των παρακάτω εγγράφων:

- 1) Φ. 211.15/19/Γ2/957/ - 6 - 1982 απόφασης 'Υφυπουργού 'Εθνικής Παιδείας καί 'Εθνευρεμάτων Πέτρου Μώραλη, για την ανάπτυξη από τον ΟΕΔΒ του βιβλίου "ΙΣΤΟΡΙΑ ΝΕΩΝ ΧΡΟΝΩΝ" Γ' Γυμνασίου της Γέφυρας Κουλικούρδη για το σχολικό έτος 1982-1983.
- 2) Φ. 272.7/Δ2/3600/22-4-1982 απόφασης 'Υφυπουργού 'Εθνικής Παιδείας καί 'Εθνευρεμάτων Πέτρου Μώραλη, για παράταση της άποσπάσεως στο ΚΕΜΕ μέχρι της 15 'Ιουνίου 1982 των παρακάτω 'Εκπ/κών:
1) Νικ. Γρηγοριάδη, 2) Χρ. Μηλιώνη, 3) Κων. Μπαλάσκα, 4) Γ. Παγανού καί 5) Ι. Παπαδόστα.
- 3) Γ2/1023/18-6-82 Δ/νσεως 'Εφαρμογής Προγραμμάτων Μ.Ε. με κοινοποίηση γνωμοδοτήσεως του Τμήματος Μ.Ε του ΚΕΜΕ στον 'Αρ. Παπανικολάου για το βιβλίο του "Όμηρος δ ποιητής παιδαγωγός".

'Αφού εξαντλήθηκαν τα θέματα της ημερήσιας διατάξεως, τελείωσε ή συνεδρίαση του Τμήματος.



'Η Γραμματέας

Παπαδημητρίου

ΠΑΡ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΣ (ΚΕΜΕ)

ΤΜΗΜΑ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΠΡΑΞΗ 41/82

Σήμερα 29 'Ιουνίου 1982, ημέρα Τρίτη καί ώρα 10η πρωινή, τό Τμήμα ΜΕ τοῦ ΚΕΜΕ συνεδρίασε στήν αἴθουσα συνεδριάσεών του (αἴθουσα ὁλομέλειας Μεσογείων 396, 'Αγία Παρασκευή 'Αττικῆς) μέ πρόεδρο τόν κ. Ν. Βαρουχάκη πού ἀντικαθιστᾷ τόν κ. Κακριδῆ.

Ἐλαβαν μέρος στή συνεδρίαση οἱ κ.κ. Φ. Βῶρος, Δ. Σακκάς, 'Ηλ. Σπυρόπουλος, Ν. Παπαδόπουλος, Α. 'Αδαμόπουλος, Στ. Παπασημακόπουλος, Δ. Τομπαΐδης, Σύμβουλοι Β', 'Ι. Σκορδίλης, Εἰδικός Σύμβουλος, Κ. Φούσκας, Κυρ. Κατσιμάνης, Εἰσηγητής, καί ἡ Γραμματέας τοῦ Τμήματος Δ. Ζαραφωνίτου, καθηγήτρια φιλόλογος.

Δέν ἔλαβαν μέρος στή συνεδρίαση οἱ κ.κ. Γ. Γρατσέας, γιατί βρισκεται σέ ἀναρρωτική ἀδεια, Φ. Βῶρος, Κ. Συριόπουλος καί Β. Θεοδωρακόπουλος, γιατί ἦσαν ἀπασχολημένοι σέ ἄλλη ὑπηρεσιακή ὑποχρέωση.

ΘΕΜΑΤΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ

Θέμα 1ο.— Συνέχεια συζητήσεως γιά τό θέμα: 'Οδηγίες γιά τή διδαντέα ὕλη καί τή διδασκαλία τῶν μαθημάτων τοῦ Γυμνασίου.
Εἰσηγητής : 'Ηλ. Σπυρόπουλος.

Θέμα 2ο.— Γνωμοδότηση γιά τό βιβλίο τοῦ Ξεν. Δάντη "Ἡ ἀρχαία 'Ολυμπία καί τό 'Ολυμπιακό ἱερόδες".
Εἰσηγητής 'Ι. Σκορδίλης.

Στήν ἀρχή τῆς συνεδρίας, ἀφοῦ διαπιστώθηκε ἀπαρτία τό τμήμα ἔρχισε τήν ἐξέταση τῶν θεμάτων τῆς ἡμερησίας διατάξεως.



ΘΕΜΑ 1ο - Συνέχεια συζήτησεως γιά τό θέμα: 'Οδηγίες γιά τή διδακτέα ύλη καί τή διδασκαλία τών μαθημάτων τοῦ Γυμνασίου.

'Ο κ. 'Ηλ. Σπυροπούλος, ἀρμόδιος γιά τό 1ο θέμα τῆς ἡμερήσιας διατάξεως λέγει:

'Η σημερινή εἰσήγηση πρέπει νά θεωρηθεῖ συνέχεια τών προηγούμενων πού ἔγιναν στό Τμήμα σχετικά μέ τό ἴδιο θέμα. Νομίζω ὅτι οἱ προτάσεις πού ἔχουν γίνει μποροῦν νά συνοφιστοῦν ὡς ἑξῆς:

α) Γιά τό σχ. ἔτος 1982-83 νά μεταβληθεῖ ἡ δομή τών "Ὁδηγιών". Ἀπλάδη, ἐφόσον γιά τοὺς γνωστούς λόγους δέν ἔχουμε τά ἀπαραίτητα δεδομένα γιά τή σύνταξη ὁδηγιών γιά τίς τάξεις τοῦ Λυκείου, νά ἐκδοθεῖ σέ πρώτη φάση ἓνα τεῦχος πού θά ἀναφέρεται σέ ὅλα τά μαθήματα τοῦ Γυμνασίου. Γιά ὅ,τι ἀφορᾷ τό Λύκειο, θά εἰσηγηθοῦμε ἀφοῦ πληροφορηθοῦμε τίς ἀποφάσεις τοῦ Ὑπουργείου σχετικά μέ τή σχολική πράξη στό Λύκειο (ἰδιαίτερα τίς τάξεις Β' καί Γ' Λυκείου).

β) Νά προσαρμοστεῖ στά δεδομένα αὐτά τό "εἰσαγωγικό σημείωμα" τών Ὁδηγιών.

γ) Νά προστεθοῦν τά (προτεινόμενα ἀπό τό Τμήμα) ὠρολόγια προγράμματα τών τάξεων τοῦ Ἡμερήσιου καί τοῦ Ἑσπερινοῦ Γυμνασίου, πού θά ἰσχύουν κατὰ τό σχ. ἔτος 1982-83.

δ) Ἀπό τίς ὁδηγίες τών μαθημάτων ξένων γλωσσῶν νά ἀφαιρεθοῦν ὅσα ἀφοροῦν τό "νέο σύστημα ἐξετάσεων".

'Ακολουθῆσε διεξοδική συζήτηση, κυρίως γιά τίς ὁδηγίες τών μαθημάτων τοῦ κλάδου Α4 καί Γαλλικῶν.

Σχετικά μέ τίς ὁδηγίες τών μαθημάτων τοῦ κλάδου Α4, ὁ κ. Στ. Παπαμακρόπουλος λέγει:

Οἱ συμπληρωματικές ὁδηγίες πού θά προστεθοῦν στό κύριο σῶμα τών ὁδηγιών πού δόθηκαν στό παρελθόν ὀφείλονται στοὺς ἀκόλουθους λόγους:

α) Στή συμπλήρωση ἢ ἀφαίρεση τμημάτων ἀπό βιβλίο τοῦ Γυμνασίου ἐπεδῆ ἦταν ἀνακριβή ἢ δυσνόητα (ἀνθρωπολογία Β', Γεωγραφία Β').

./.

CH



β) Στην προσθήκη υποδείγματος διδασκαλίας για βοήθεια στους νέους συναδέλφους (Φυσική Β').

γ) Στην παροχή ιδεών και μεθόδων έποπτικής διδασκαλίας στα διάφορα φυσιολογικά μαθήματα πέρα των γενικών οδηγίων που έχουν δοθεί.

Στην τελευταία περίπτωση πολύτιμη ήταν η συμβολή της απεσπασμένης στο ΚΕΜΕ κ. Σ. Όρεινου, καθηγήτριας Α4 με πτυχίο Βιολογίας και ιδιαίτερες άσχοιότητες στην Οικολογία.

Πιστεύουμε ότι με τις συμπληρωματικές αυτές οδηγίες θα βοηθήσουμε τους συναδέλφους να κάνουν τα φυσιολογικά μαθήματα περισσότερο έποπτικά όπως η ιδιαίτερη φύση των μαθημάτων αυτών το απαιτεί.

Τέλος σημειώνουμε ότι οι οδηγίες αυτές έτυχαν της έπιδοκίμασας συναδέλφων που άσασχολούνται τις έλεύθερες ώρες τους στο ΚΕΜΕ με την άναθεώρηση των προγραμμάτων των φυσιολογικών μαθημάτων.

Η συμπλήρωση των οδηγιών για τα φυσιολογικά μαθήματα είναι απαραίτητη για τους ακόλουθους λόγους:

α) Τα μαθήματα αυτά πρέπει να διδάσκονται έποπτικά και οι συμπληρώσεις δίνουν μεγάλη βοήθεια στους καθηγητές να έφαρμόσουν την έποπτική διδασκαλία.

β) Το βιβλίο 'Ανθρωπολογία της Β' και Βιολογία της Γ' παρουσίασαν μεγάλες διδακτικές δυσκολίες στους καθηγητές και δεν έχουμε δικαίωμα να τις άγνοήσουμε, όπως τουλάχιστον αυτό έχει πέσει στην αντίληψή μου.

γ) Είδικά για τα δύο αυτά βιβλία δεν δόθηκαν συγκεκριμένες οδηγίες την περασμένη χρονιά· γιατί δεν έχουν έκδοθεί όταν στείλαμε τις περσινές οδηγίες.

δ) Οι γλωσσικές διορθώσεις που χρειάζονται θα γίνουν μέχρι τη Δευτέρα 5-7-82 με τη συνεργασία του κ. Θεοδωρακόπουλου.

Μετά τις διορθώσεις να προστεθούν στις υπάρχουσες και να εκδοθούν μαζί.

Ο κ. Τομπαΐδης, άφοι πήρε το λόγο, λέγει: Έχω τη γνώμη ότι η δομή των οδηγιών αυτών (με την αναλυτικότητα και τον έπιμερισμό τους σε διδακτικές ένότητες) δεν ταιριάζουν με τη δομή των οδηγιών για τα υπόλοι-

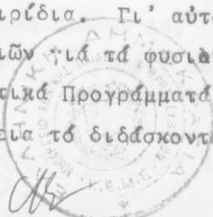
πα μαθήματα. Γι' αυτό θα πρότεινα να αποτελέσουν ξεχωριστό φυλλάδιο και να φτάσουν στα χέρια των καθηγητών του κλάδου Α4 με κάποιο άλλο δρόμο. Όπωςδήποτε το κείμενο των οδηγιών πρέπει να προσεχτεί περισσότερο, και όχι μόνο από γλωσσική άποψη.

Στή συνέχεια ο κ. 'Αδαμόπουλος λέγει: Το ότι οι οδηγίες διδασκαλίας για τα φυσικά μαθήματα είναι διαφορετικές από τις άλλες οφείλεται στην ιδιομορφία που παρουσιάζουν τα μαθήματα αυτά. Γι' αυτό η διαφοροποίηση των οδηγιών αυτών από τις οδηγίες των άλλων μαθημάτων δεν πρέπει να θεωρηθεί ως λόγος άκαταλληλότητάς τους.

Οι καινούργιες οδηγίες που έχει συντάξει ο κ. Παπασημακόπουλος δεν πρέπει να φύγουν για τα σχολεία ξεχωριστά από τις υπόλοιπες οδηγίες. 'Αλλά να γίνει μία αναδιάρθρωση τους έτσι ώστε οι περουνές και οι φετεινές να αποτελέσουν ένα ενιαίο σώμα που θα συμπεριληφθεί στο φυλλάδιο των οδηγιών του Γυμνασίου. Έτσι θα αποφευχθούν και οι ένδεχόμενες επικαλύψεις. Επίσης καθότι ήταν οι γενικές οδηγίες να ήταν ενιαίες για όλα τα φυσικογνωστικά μαθήματα και μετά να ακολουθήσουν οι ειδικές οδηγίες για τη Φυτολογία, Ζωολογία, 'Ανθρωπολογία και Γενική Βιολογία. Για τους λόγους αυτούς προτείνω να δοθεί μία σύντομη παράταση στον κ. Παπασημακόπουλο για να κάνει τις απαραίτητες αλλαγές και συμπληρώσεις.

Στή συνέχεια ο έισηγητής κ. Κ. Φούσκας λέγει: 'Εκφράζω τη χαρά μου για τη σύνταξη των οδηγιών για τα φυσικογνωστικά μαθήματα, τις οποίες μας παρουσίασε ο Σύμβουλος κ. Στ. Παπασημακόπουλος. Παρά τα μειονεκτήματά τους, από την πλευρά της δομής του κειμένου και της γλώσσας, οι οδηγίες αυτές είναι μία ευχάριστη παρουσία.

"Εχω όμως τη γνώμη ότι η θέση αυτού του κειμένου είναι περισσότερο τα 'Αναλυτικά Προγράμματα των μαθημάτων, τα οποία, αν ήταν πραγματικά ά ν α λ υ τ ι κ á, θα μας απάλλασσαν από τον κόπο να δίνουμε κάθε χρόνο οδηγίες διδασκαλίας με βάση τα διδακτικά έγχειρίδια. Γι' αυτό, με την ευκαιρία της παρουσιάσεως των αναλυτικών οδηγιών για τα φυσικογνωστικά μαθήματα, προτείνω να είναι τα προσεχή 'Αναλυτικά Προγράμμά μας τόσο ά ν α λ υ τ ι κ á, ώστε να καθοδηγούν με ασφάλεια το διδάσκοντα δάσκαλο.
./.



καὶ χωρὶς διδακτ. ἐγχειρίδιο.

Ἀναφορικὰ μὲ τὶς ὑπὸ κρίση δοηγίες τῶν φυσιογνωστικῶν μαθημάτων θεωρῶ ὅτι αὐτές εἶναι ἀπαραίτητο καὶ ὠφέλιμο νὰ φτάσουν στοὺς καθηγη-
τές τοῦ κλάδου Α4, ἔστω καὶ μὲ ξεχωριστό τεῦχος, ἐφόσον παρουσιάζεται
κάποιο πρόβλημα ἐνσωματώσεως καὶ ἐναρμονισεῶς τους μὲ τὶς παλιές δοη-
γίες μας.

Ἀκολουθῶς ὁ κ. Σκορδῆλης λέγει: Οἱ δοηγίες ποὺ μᾶς παρουσίασε
ὁ συνάδελφος κ. Παπασημακόπουλος ἀποτελοῦν, χωρὶς ἀμφιβολία, τὸ ἀποτέ-
λεσμα μιᾶς σημαντικῆς ἐργασίας καὶ ἀποδεικνύουν τὴν ἀγωνία του γιὰ τὴν
ἀποδοτικότερη διδασκαλία τῶν μαθημάτων τοῦ κλάδου ποὺ ἐκπροσωπεῖ. Παρὰ
τὸ γεγονός ὅμως αὐτό, νομίζω πῶς εἶναι ἀνάγκη οἱ δοηγίες αὐτές νὰ ἀνα-
δομηθοῦν, νὰ ἐναρμονιστοῦν μὲ τὴ γενικὴ μορφή τοῦ φυλλαδίου καὶ τὸ ὑπάρχ-
ὺλικο τῶν φυσιογνωστικῶν μαθημάτων. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἐργασία αὐτὴ θὰ ἀπαι-
τήσῃ χρόνον ποὺ δὲν τὸν ἔχουμε, προτείνω νὰ ἀποστείλουμε τὶς ὑπάρχουσες
δοηγίες μὲ τὴ μορφή ποὺ ἔχουν καὶ νὰ ἀποστείλουμε στὸ μέλλον τὶς νέες
δοηγίες μὲ χωριστό τεῦχος ἢ ἐγκύκλιο, ἀφοῦ φυσικὰ διορθωθοῦν αὐτές καταλ-
λήλως.

Στὴ συνέχεια ὁ κ. Σακκάς λέγει: Πρέπει ὁπωσδήποτε νὰ ἀποσταλοῦν
σὲ χωριστό φυλλάδιο, ἀφοῦ γίνεи ἐπεξεργασία τοῦ κειμένου τους ἀπὸ εἰ-
δικούς.

Ἀκολουθῶς ὁ κ. Βαρουχάκης λέγει ὅτι τὸ κείμενο τῶν δοηγιῶν τῶν μα-
θημάτων τοῦ κλάδου Α4 ποὺ στέλνεται τὰ τελευταῖα χρόνια ἔχει πολλὰ ἐνδια-
φέροντα καὶ ὑποβοηθητικὰ γιὰ τὸν καθηγητὴ στοιχεῖα ποὺ πρέπει νὰ φθάσουν
καὶ φέτος στοὺς διδασκόντες. Ἀντίθετα, τὸ προτεινόμενο ἀπὸ τὸν κ. Παπα-
σημακόπουλο κείμενο ἔχει πολλές ἀδυναμίες ποὺ ἤδη ἐπισημάνθηκαν κατὰ τὴ
συζήτηση. Γι' αὐτὸ νομίζω, ὅτι οἱ περυσινές δοηγίες πρέπει νὰ ἀποτελέ-
σουν τὴ βάση τοῦ κειμένου ποὺ τελικὰ θὰ σταλεῖ.

Στὴ συνέχεια ὁ κ. Παπασημακόπουλος προτείνει νὰ σταλεῖ φυλλάδιο τῶν
δοηγιῶν χωρὶς τὸ τμῆμα ποὺ ἀφορᾷ τὰ μαθήματα τοῦ κλάδου Α4. Τὸ τμῆμα
αὐτὸ νὰ κυκλοφορήσῃ σὲ ξεχωριστό τεῦχος, ἀφοῦ διαμορφωθεῖ σὲ τελικὴ
μορφή ποὺ θὰ ἐγκρίνῃ τὸ τμῆμα.

Στὴ συνέχεια ὁ Πρόεδρος θέτει σὲ ψηφοφορία τὸ ἀκόλουθο ἐρώτημα:

Τό φυλλάδιο τῶν ὁδηγιῶν τοῦ Γυμνασίου θὰ κυκλοφορήσει χωρὶς τὰ μαθήματα τοῦ κλάδου Α4 ἢ θὰ περιλάβει τίς περυσινές ὁδηγίες τοῦ κλάδου αὐτοῦ συμπληρωμένες, σέ 8σα σημεῖα εἶναι ἀπαραίτητο:

Ψηφοφορία

Σκοροδύλης: Νά σταλοῦν οἱ περυσινές ὁδηγίες συμπληρωμένες.

Τομπαῖδης: "

Παπασημακόπουλος: Νά ἐξαίρεθεῖ ὁ κλάδος Α4

Ἀδαμόπουλος: Νά ἐξαίρεθεῖ ὁ κλάδος Α4.

Παπαδόπουλος: "

Βαρουχάκης: Νά σταλοῦν οἱ περυσινές ὁδηγίες συμπληρωμένες.

Σπυρόπουλος: "

Σακκάς: "

Ὁ Πρόεδρος συνοψίζει τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ψηφοφορίας. Τὸ Τμήμα μὲ πλειοψηφία 5:3 προτείνει τὸ φυλλάδιο τῶν ὁδηγιῶν τοῦ Γυμνασίου νά περιλάβει τίς περυσινές ὁδηγίες γιὰ τὰ μαθήματα τοῦ κλάδου Α4 συμπληρωμένες σέ 8σα σημεῖα εἶναι ἀπαραίτητο.

Στὴ συνέχεια τὸ Τμήμα καθορίζει ὅτι ἡ συμπλήρωση θά γίνεи μὲ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ κείμενο ποὺ προτείνει ὁ κ. Παπασημακόπουλος καὶ ποὺ ἀναφέρονται στὴ Γεωγραφία Β' Γυμνασίου, στὴν Ἀνθρωπολογία, Βιολογία καὶ σέ ἕν ὑπόδειγμα διδασκαλίας μαθήματος Φυσικῆς. Οἱ συμπληρώσεις αὐτές ἐπισυνάπτονται στὸ σῶμα τῶν Ὁδηγιῶν.

Ὁ κ. Σπυρόπουλος λέγει: Σέ σημειώμα του ὁ κ. Βῶρος προτείνει νά περιληφθεῖ στίς ὁδηγίες γιὰ τὴν Ἀγωγή τοῦ Πολίτη, ἡ φράση "Ἄν κατὰ τὴν ἔναρξιν τῶν μαθημάτων δέν ἔχει διανεμηθεῖ βιβλίον Ἀγωγῆς τοῦ Πολίτη, νά διδασκεται 1 ὥρα Ἱστορίας ἐπιπλέον ὥσπου νά ἔρθῃ τὸ βιβλίον Ἀγωγῆς τοῦ Πολίτη".

Νομίζω ὅμως ὅτι αὐτὸ δέν ἔχει τὴ θέση του στὸ τεῦχος τῶν ὁδηγιῶν, ἀλλὰ μπορεῖ νά δοθεῖ μὲ TELEX τῆς Διοικήσεως στὰ σχολεῖα.

Ὁ Πρόεδρος θέτει σέ ψηφοφορία τὸ ἐρώτημα ἂν περιληφθεῖ στίς ὁδηγίες ἡ ρήτρα ποὺ προτείνει ὁ κ. Βῶρος.



Ψηφοφορία

Σκορδύλης	OXI
Τομπαΐδης	NAI
Παπασημακόπουλος	NAI
Αδαμόπουλος	NAI
Παπαδόπουλος	OXI
Βαρουχάκης	OXI
Σπυρόπουλος	OXI
Σακκάς	OXI

Ο Πρόεδρος συνοψίζει το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας. Το Τμήμα με πλειοψηφία 5:3 δεν δέχεται να περιληφθεῖ στις οδηγίες ή ρήτρα που προτείνει ο κ. Βῶρος.

Στή συνέχεια, σχετικά με τις οδηγίες του μαθήματος των Γαλλικών δίνεται ο λόγος στον κ. Κατσιμάνη, ο οποίος λέγει τὰ ἑξῆς:

«Τό ιστορικό τῶν οδηγιῶν γιά τό μάθημα τῆς γαλλικῆς στό γυμνάσιο ἔχει ὡς ἑξῆς:

Πρὶν ἀπό μερικές ἡμέρες ὁ κ. Σπυρόπουλος μοῦ ἔδωσε ἕνα ἀριθμό χειρόγραφων σελίδων μέ οδηγίες γιά τό μάθημα καί μέ παρακάλεσε νά τοῦ πῶ τή γνώμη μου σχετικά. Τό κείμενο ἦταν δυσανάγνωστο, πολύ μεγάλο σέ ἔκταση καί ἐλάχιστα σχετικό μέ τις οδηγίες γιά τό μάθημα, ἀφοῦ τό μεγαλύτερο μέρος του ἀφιερωνόταν στόν τρόπο ἐξέτασης τοῦ μαθήματος τῶν γαλλικῶν.

Ζήτησα ἀπό τή δεσποινίδα Γκούμα, συντάκτη τοῦ κειμένου, ἕνα συντομότερο καί βελτιωμένο κείμενο. Μοῦ τό ἔφερε, ἦταν πολύ καλύτερο ἀπό τό προηγούμενο, ἀλλά καί αὐτό δέν μέ ἱκανοποιοῦσε ἀπόλυτα. Τότε τῆς συνέστησα νά συνεργαστεῖ μέ τις δύο ἐπιθεωρήτριες τῆς γαλλικῆς τις κ.κ. Σοφία Κουρκουτζου καί Ἀθηνᾶ Πάτσα (κάτι πού πρέπει κατὰ τή γνώμη μου νά γίνεται πάντοτε σέ ἀνάλογες περιπτώσεις), ὥστε νά ἐπωφεληθοῦμε ἀπό τήν πείρα τους. Προῦν αὐτῆς τῆς συνεργασίας εἶναι τό ὑπό συζήτηση κείμενο τῶν οδηγιῶν, τό ὁποῖο ἐπιμελήθηκα γλωσσικά καί ἀπό τήν ἀπόψη τῆς διάρθρωσης τῆς ὕλης του, ὅσο βέβαια μοῦ ἐπέτρεπαν τὰ πιεστικά χρονικά περιθώρια πού εἶχα στή διάθεσή μου. Αὐτό πού προέκυψε δέ μέ ἱκανοποιεῖ ἀπόλυτα,

είναι ένας το καλύτερο που θα μπορούσε να γίνει με τις σημερινές συνθήκες και υποστήριξε υπέρχει οίκοι από το προηγούμενο (που είχε τυπωθεί για το προηγούμενο έτος), όπου άλλωστε άρχει τις τελευταίες τάξεις στο χώρο της διδασκαλίας της γαλλικής, ένας ούτως παρουσιάστηκαν και διαρρυθμίστηκαν στα επιμορφωτικά σεμινάρια των καθηγητών της ειδικότητας αυτής κατά τα τελευταία χρόνια.

Στη συνέχεια ο κ.Τομπούλης λέγει το εξής: Για το κείμενο των οδηγίων διδασκαλίας της γαλλικής γλώσσας:

1. Δε γρίκοι στο κείμενο κατά δικαιολογία για την αλλαγή των προηγούμενων οδηγιών.
2. Το εμφανιζόμενο κείμενο είναι καταρτισμένο και ολόκληρο (είχε στην αρχή).
3. Περιέχει ανακρίβειες επιστημονικές και κάνει κακή μετάφραση γαλλικών όρων, όπως π.χ. όταν μιλάει για PASSE RECENT και FUTUR PROCHE (που τους εκλαμβάνει ως γραμματικούς χρόνους), αποδίδει το ΣΠΟΝΑΤΙΣΜΟ με τον όρο "τονισμός" (ένω το σωστό είναι: "έπιτόνισμα"), αποδίδει το ACTES DE PAROLE με το όρο "τονόσητο" στα ελληνικά: "ημέσεις του λόγου" κ.ά.

Περαιτέρω λειπών ότι πριν προσηθεί το κείμενο αυτό πρέπει να διαρρυθμίζονται προσεκτικά, γιατί τελικά την ευθύνη την έχει το τμήμα Μ.Ε.

Ο κ.Κοτσιμάνης λέει το εξής:

Οι αντιρρήσεις που άκουσθηκαν έχουν τη μορφή επιφυλάξεων σε επιμέρους σημεία και ένας άλλος ο κ.Τομπούλης δεν απορρίπτουν το κείμενο στο σύνολό του. Τονίζει ότι υποστηρίχθηκε διαρρυθμίστηκε αναπροσαρμόσθηκε πρέπει να περάσουν στις υπό συζήτηση οδηγίες, οπότε είχε ένας να παρατηρήσει το εξής σε όσα εισηγήθηκαν προηγούμενοι:

1. Η εισαγωγή του κειμένου είναι κατά τη γνώμη μου χρήσιμη, γιατί υπογραμμίζει την αλλαγή προσανατολισμού που έχει διεθνώς υιοθετηθεί στη διδασκαλία της γαλλικής. Η γαλλική γλώσσα δεν είναι πλέον κατά κύριο λόγο ορέας μορφωτικών άνωθεν ή προς κοινωνικής διασποράς για όποιον την κατέχει. Χρειάζεται να πάρει να αποτελέσει την προϋπόθεση κατανόησης και διαπραγμάτευσης των πολιτισμικών άνωθεν, είναι προτίετος έργο συνεννόησης επικοινωνίας και έκφρασης για το μεγάλο μέρος

CH



τῶν ἀνθρώπων. Πάντες γὰρ εἴχο ἡντίρρηση νὰ ἀντικατασταθεῖ ἡ εἰσαγωγή μὲ ἓνα εὐνόητο σημεῖον ποὺ εἴ ἔληγομαι γιὰτὶ κρίθηκε σκόπιμο οἱ περυσινὲς ὁ-
"ηγίες νὰ ἀντικατασταθοῦν ἀπὸ τῆς παρούσας.

2. Ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ PASSE RECENT καὶ τοῦ FUTUR PROCHE ὡς χρόνων δὲν ἀποτε-
λεῖ ἡμέτερά τῇ γνώμῃ μου ἐπιστημονικὸ λάθος. Ἐν εὖ μὲ συστηματικὴ κατὰ τάξιν
τῶν χρόνων τοῦ γαλλικοῦ ρήματος περιλαμβάνονται τὸν PASSE RECENT καὶ τὸν FUTUR
PROCHE ὡς χρόνους μεταξύ τοῦ PRESENT λ.χ. ἢ τοῦ PASSE COMPOSE, τότε γὰρ εἴ-
χαμε ὁμαλῶς ἐπιστημονικὸ σφάλμα, γιὰτὶ ὁ PASSE RECENT καὶ ὁ FUTUR PROCHE
δὲν ἀποτελεῖν χρόνους μὲ τὴν αὐστηρὴ ἔννοια τοῦ ὅρου. Ἀλλὰ στίς ὁδηγίες δὲ
γίνεται μὲ κανέναν τρόπο κατὰ παράδειγμα, ὅπου ἔλασσε τὸ πνεῦμα μὲ τὸ ὅποιο
ἔχουν συνταχθεῖ ἀποκλείει τὴ συστηματικὴ διδασκαλία τῆς γραμματικῆς, ἐγκατα-
λείπεται ὡς ἀνεκχρονιστικὴ τῇ μέθοδῳ τῆς κλίσης καὶ τῆς ἀντικατάστασης τύπων
καὶ ἐπιβιβάζει τὴ διδασκαλίαν τῶν γλωσσικῶν μορφῶν μέσα ἀπὸ συγκεκριμένους κλη-
σάσεις. Ἐν, τότε, στὴ ρήμη τοῦ λόγου τὸ κεῖμενο χαρακτηρίζει τῆς ὅσο εὐτε-
χρονικὲς ἐκφράσεις ὡς "χρόνους", αὐτὸ δὲν εἶναι σαφές, ὅπου καὶ χρόνος δηλο-
νεῖ, σὲ τελευταία ἀνάλυση, καὶ ἡ ἴδια ἡ γαλλικὴ ὀρολογία ἔμμεσα τοὺς ἀποκα-
λεῖ "χρόνους". FUTUR PROCHE γὰρ ποῖ "προσεχὲς μέλλον" καὶ PASSE RECENT γὰρ
ποῖ "πρόσφατος παρελθὼν" ἢ "πρόσφατος παρελθοντικὸς" (ἐνν. χρόνος). Ἀλλὰ
πρόβλημα δὲν ὑπάρχει ἀπὸ τῇ στιγμῇ ποὺ τὸν ὅρο "χρόνος" γὰρ τὸν ἀντικαταστήσου-
με στὸ κεῖμενο μὲ τὸν ὅρο "χρονικὴ ἐκφραση".
3. Ὅσο γιὰ τῆς "γλωσσικὲς πράξεις" γὰρ εἴχο νὰ παρατηρήσω ὅτι ὁ ὅρος εἶναι πραγματικὸ
ὑποχρον. Ἀλλὰ ὑποχρον εἶναι καὶ ὁ ἀντίστοιχος γαλλικὸς ὅρος ACTES DE PARLERS
(ποὺ μὲ τῆς "γλωσσικὲς πράξεις" καταβάλλεται προσπάθεια νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἑλληνικόν),
ὅπου καὶ μορφή γλωσσικῆς ἐκφράσεως εἶναι, σὲ τελευταία ἀνάλυση, πράξη, ἐνέργεια
ἢ ὁδηγεῖ - ὅπως ἢ ἔμμεσα - εἰς αὐτήν. Ὅμως ὁ ὅρος ACTES DE PARLERS ἔχει πᾶς καθεμὶς
καθεμεριεὶ στὴ γαλλικὴ παιδαγωγικὴ βιβλιογραφία, ἐνὺ τὸ ἴδιο σὲ μεγάλη βαθμὴ
παρεβαίνει μὲ τὸν ἀντίστοιχο ἑλληνικὸν "γλωσσικὲς πράξεις" καὶ οἱ καθηγητὲς τῆς
γαλλικῆς τὸν ἔχουν συνήθειαν καὶ τὸν κοινολογοῦν.

Handwritten signature



Επαναλαμβάνω ότι, έπειδή, κατά τήν παρούσα συζήτηση, δέ διατυπώθηκε καμιά ούσιωστική αντίρρηση γιά τίς όδηγίες, οί όδηγίες μπορούν νά προχωρήσουν άρρω έπιφέρουμε σέ αυτές όρισμένες διορθώσεις πού υποδείχτηκαν κατά τή συζήτηση.

Στή συνέχεια τό τμήμα άναθέτει στός κ.κ.Σουκά, Τσιπαΐδη και Κατσιμάνη νά προοδύν στίς όπραιότητες τελικές έισαγωγές τού κοιμένου, τό όποιο και έγκρίναι όρόφονται.

Στή συνέχεια ό κ.Σπυρόπουλος άπαντώντας σέ σχετική έρώτηση τού Προέδρου, λέγει ότι ύστερα από τίς σημερινές άποφάσεις πού έλαβε τό τμήμα, τό όμα των όδηγιών τού Γυμνασίου είναι έτοιμο γιά νά προσηθεϊ στών ΟΕΑΔ.



Τελικά τό τμήμα, άρρω έλαβε όπόψη:

- 1) Τήν είσήγηση τού κ.Σπυρόπουλου,
- 2) Τίς άποφάσεις πού διατυπώθηκαν κατά τή συζήτηση,
- 3) Τήν τελική μορφή πού έλαβε τό όμα των όδηγιών τού Γυμνασίου.

ό π ο ρ ο φ έ ν ε τ α ι : ό μ ό φ ω ν α

- α) τό όμα των όδηγιών γιά τή διδασκεία ύλη και τή διδασκαλία των μαθημάτων στο Γυμνάσιο κατά τό σν. έτος 1982-83, έπας διαμορφώθηκε τελικά όπό τό τμήμα, νά προσηθεϊ από τήν Διοίκηση στών ΟΕΑΔ γιά έκτύπωση και νά διανεμηθεϊ στός καθηγητές των Γυμνασίων όλων τήν είδικοτήτων.
- β) Τήν έπιμέλεια τής τελικής έμφρονίσιας τού κοιμένου οά έχει κατά μέλημα ό έπιδότιος είσηγητής.

Στό σημείο αυτό τερματίστηκε ή συζήτηση τού πάματος.

Handwritten signature/initials.

όθλητικων θεμάτων όπως ένδεικτικά στίς:

- σελ.21 " όπου άσκοούνται συστηματικά.....της ζωής
σελ.24 " Ποιητικές τοποθεσίες "
σελ.25 " Τά στάδια ήταν πάνταόλος ο λαός
σελ.36 " Τό μεγαλοπρεπέστερο.....νοί πολλοί ξένοι"



Handwritten signature/initials.

Θέμα 2ο. - Γνωμοδότηση για το βιβλίο του Ξεν. Δάντη, " Η αρχαία
Όλυμπια και το Όλυμπιακό Ιδεώδες.

Ο κ. Γ. Σιορδιλής, αρμόδιος για το 2ο θέμα της Η.Δ., λέγει:

Ο κ. Υπουργός μας διεβίβασε με το έγγραφο αριθ. Γ2/293/29-4-
-82 της Δ/νσης Έφαρμογής Προγραμμάτων Μ. Έπι/σεως του ΥΠΕΠΘ την
αίτηση του κ. Ξ. Δάντη, με την οποία ζητεί την έγκριση και την είσα-
γωγή του βιβλίου του στα σχολεία της Γεν. Έπι/σεως, και μας παρακα-
λει να γνωμοδοτήσουμε σχετικά, σύμφωνα με την παράγραφο 5 του άρθρου
2 του Ν.186/75.

Ο κ. Ξ. Δάντης, συνταξιούχος καθηγητής, είναι γνωστός και από
άλλες συγγραφικές του έργα που αναφέρονται κυρίως σε φιλολογικά
και ιστορικά θέματα.

Στο πόνημά του αυτό, σύμφωνα με τον τίτλο του βιβλίου, ο κ. Δά-
ντης παρουσιάζει την αρχαία Όλυμπια, τους πανελλήνιους αγώνες της
αρχαιότητας και κυρίως τους αγώνες της Όλυμπιας και έπεντείνεται
στην αναβίωση των αγώνων στη νεότερη εποχή, στους νικητές των νεότε-
ρων ολυμπιακών αγώνων, στα ολυμπιακά ρειόρ και τους έλληνες αθλητές
που διακρίθηκαν στις ολυμπιάδες.

Το βιβλίο έχει έκταση 130 σελίδες, είναι χωρισμένο σε 27 κεφα-
λαία που συμπληρώνονται με λίγα λόγια του συγγραφέα, αντί προλόγου,
με εικόνες και φωτογραφίες των χώρων και των γεγονότων που εξιστο-
ρούνται με σύντομη βιβλιογραφία και πίνακα με έργα του συγγραφέα.

Παρά τη μεγάλη προσπάθεια και την πολύ καλή παρουσίαση του
θέματος από τον συγγραφέα, παρά το γεγονός της μεγάλης ανάγκης που
έχει ή ανθρωπότητα του ολυμπιακού πνεύματος και ιδεώδους, παρά την
άμεση και επιτακτική ανάγκη του βαπτισμού της νεολαίας μας και των
μαθητών μας στην ορθολογική και στην πνευματική διάσταση του αθλη-
τισμού, βρίσκομαι στην ευχάριστη θέση να προτείνω στο Τμήμα να έγκρι-
νει την καταλληλότητα του αναφερόμενου βιβλίου, για τους εξής κυρίως
λόγους:

1) Το βιβλίο παρουσιάζει αδυναμίες στην περιγραφή τεχνικών
αθλητικών θεμάτων όπως ένδεικτικά στις:

σελ.21 " όπου άσκούνται συστηματικά..... της ζωής

σελ.24 " Ποιητικές τοποθεσίες "

σελ.25 " Τα στάδια ήταν πάνταός ο λαός

σελ.36 " Το μεγαλοπρεπέστερο..... και πολλοί ξένοι "



Handwritten signature

- σελ.37 " Τούς ἄφηναν νὰ πῆσουν.....τοῦ στίβου ".
- σελ.56 " Τόσο μεγάληἕως τὸ 395 μ.Χ.".
- σελ.89 "Ὁ μόνος ξένος νικητὴς.....δρόμου ".
- σελ.90 "Καί σ' ὅλους αὐτούς.....τερματισμὸ τους ".
- σελ.91-92 " Γ' αὐτὸἐθνικὸ μας ἀγώνισμα ".

Τὸ βιβλίο δὲν ἀκολοθεῖ τῇ σχολικῇ γραμματικῇ καί γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ παρουσιάζει πολλές παρεκκλίσεις ἀπὸ αὐτῆς, στούς τονισμούς τῶν λέξεων,στὶς καταλήξεις τῶν ρημάτων, τὰ παραθετικά κλπ.

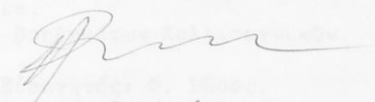
Γιὰ τοὺς ἀναφερόμενους κυρίως λόγους εἰσηγοῦμαι στὸ Τμήμα νὰ μὴν θεωρήσει τὸ βιβλίο "Ἡ ἀρχαία Ὀλυμπία καί τὸ Ὀλυμπιακὸ Ἰδεῶδες "κατάλληλο γιὰ τὰ σχολεῖα τῆς Γεν. Ἑκπ/σης σύμφωνα μὲ τὴν παράγραφο 5 τοῦ ἄρθρου 2 τοῦ Ν. 186/75.

Τὸ Τμήμα ἀποδέχεται τὴν εἰσήγηση τοῦ κ. Ἰω. Σκορδίλη στὸ συνολὸ τῆς.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ τερματίστηκε ἡ συζήτηση.

Ὁ Πρόεδρος

 Βαρουχάκης

Ἡ Γραμματέας τοῦ Τμήματος

 Δ. Ζαραφάντου

ΠΡΑΞΗ 42/82
=====

Σήμερα, 5 'Ιουλίου 1982, ημέρα Δευτέρα καί ώρα 8.30 πρωΐνῃ, τό Τμήμα ΜΕ τοῦ ΚΕΜΕ συνεδρίασε στήν αἴθουσα συνεδριάσεών του (αἴθουσα ὁλομέλειας, Μεσογείων 396, 'Αγία Παρασκευή 'Αττικῆς), μέ πρόεδρο τόν κ. Φ. Κακριδῆ.

Ἐλαβαν μέρος στή συνεδρίαση οἱ κ.κ. Δ. Σακκάς 'Ηλ. Σπυρόπουλος Ν. Βαρουχάκης, Ν. Παπαδόπουλος, Λ. 'Αδαμόπουλος, Στ. Παπασημακόπουλος, Δ. Τομπαΐδης, Σύμβουλοι Β' Κ. Συριόπουλος, 'Ι. Σκορδίλης, Εἰδικοί Σύμβουλοι Κ. Φούσκας, Κυρ. Κατσιμάνης, Β. Θεοδωρακόπουλος, Εἰσηγητές καί ἡ Γραμματέας τοῦ Τμήματος Δ. Ζαραφωνίτου, φιλόλογος.

Δέν ἔλαβαν μέρος στή συνεδρίαση ὁ κ. Γρατσέας, γιατί ἦταν ἀσθενής καί βρισκόταν σέ ἀναρρωτική ἄδεια καί ὁ κ. Φ. Βῶρος προσῆλθε καθυστερημένος γιατί ἦταν ἀπασχολημένος σέ ἄλλη ὑπηρεσιακή ὑποχρέωση.

ΘΕΜΑΤΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ
=====

1. Πρόταση γιά σύσταση ἐπιτροπῆς κρίσεως ἐλεύθερων βοηθημάτων διδασκαλίας τῆς Γερμανικῆς γλώσσας στά Κλασικά λύκεια.
2. 'Αντιμετώπιση τοῦ θέματος τῶν ἐλεύθερων βοηθημάτων Καλλιτεχνικῶν. Εἰσηγητής: Λ. 'Αδαμόπουλος.
3. Διαδικασία κρίσης ἱστορίας Γ' Λυκείου. Εἰσηγητής: Φ. Βῶρος.
4. Διαδικασία κρίσης τοῦ βιβλίου 'Αγωγή τοῦ Πολίτη, Γ' Γυμνασίου. Εἰσηγητής: Φ. Βῶρος.
5. Διαδικασία κρίσης τοῦ βιβλίου, Εἰσαγωγή στίς ἱστορικές σπουδές Β' Λυκείου. Εἰσηγητής Φ. Βῶρος.
6. Διαδικασία κρίσης τοῦ βιβλίου, Νέα 'Ελληνικά Β' Λυκείου. Εἰσηγητής: Φ. Κακριδῆς.
7. Προκηρύξεις-ἀναθέσεις νέων βιβλίων 1983/4. Εἰσηγητής: Φ. Κακριδῆς.
8. Πρόγραμμα λυκείου 1982/3 καί 1983/4. Εἰσηγητής: Φ. Κακριδῆς.
9. Πρόσκληση 'Υπουργοῦ - 'Υφυπουργοῦ . Εἰσηγητής: Φ. Κακριδῆς.

Στήν ἀρχή τῆς συνεδρίας, ἀφοῦ διαπιστώθηκε ἀπαρτία, τό Τμήμα ἀρχισε τήν ἐξέταση τῶν θεμάτων τῆς ἡμερήσιας διατάξεως.

. / .



ΘΕΜΑ 1ο - Πρόταση για σύσταση επιτροπής κρίσεως ελεύθερων βοηθημάτων διδασκαλίας της Γερμανικής γλώσσας στα κλασικά λύκεια.

Ο κ. Ν. Παπαδόπουλος, αρμόδιος για το 1ο θέμα της ημερήσιας διατάξεως λέγει:

Τό ΥΠΕΠΘ, Δ/νση Έφαρμογής Προγραμμάτων Μ.Ε., με Έγγραφό του (17-6-82/Φ.211.17/59/Γ2/1014) μάς πληροφορεί ότι έπειτα από σχετικές ανακοινώσεις, σύμφωνα καί με δικές μας πράξεις, δέν υποβλήθηκαν για κρίση βιβλία Γερμανικής γλώσσας καί συγκεκριμένα "σειρές (κύρια βιβλία) για κανονική διδασκαλία καί λεξικά (προαιρετικής χρήσης) της γλώσσας αυτής" για τή διδασκαλία στα πρότυπα κλασικά λύκεια καί παρακαλεῖ για τίς δικές μας ενέργειες.

Έπειτα από τά παραπάνω καί σύμφωνα με τό Ν.Δ.749/1970/άρθρ. 9, παρ. 3, ήλθα σέ τηλεφωνική έπικοινωνία με τήν αρμόδια Δ/νση τοῦ Έπουργείου (κ. Δημητρίεφ), καί συζήτησα τό θέμα της αρμοδιότητας της επιτροπής με βάση τήν μέχρι τώρα διαδικασία νά επιληφθεῖ αὐτόματα της κρίσεως βιβλίων από τό ελεύθερο έμπόριο. Διαπίστωση ότι χρειάζεται όπως σόδηποτε νά γίνει νέα πρόταση από τό Τμήμα σχετικά με τήν παράταση της ημερομηνίας κρίσης. Καί έπειδή ὁ ἴδιος, ὡς υπεύθυνος εἰσηγητής, δέν ἔχω νά προτείνω διαφορετική σύνθεση της επιτροπής για τό ἔργο αὐτό - γιατί ἡ γνώμη τοῦ κ. Δημητρίεφ εἶναι ότι χρειάζεται νά γίνει νέα πρόταση για σύσταση επιτροπής - εἰσηγοῦμαι στό Τμήμα νά προτείνει: α) ἀνανέωση της αρμοδιότητας της επιτροπής πού ἔχει ἤδη συγκροτηθεῖ προκειμένου νά κρίνει βιβλία Γερμανικής γλώσσας (σειρές κύριων βιβλίων) για κανονική διδασκαλία καί λεξικά (προαιρετικής χρήσης) από τό ελεύθερο έμπόριο καί 2) προθεσμία κρίσης 15-20 ἡμέρες από τήν ημερομηνία κοινοποιήσεως τοῦ σχετικοῦ ἐγγράφου στήν επιτροπή.

Τό Τμήμα, μετά από συζήτηση, ἀποφασίζει καί ἀποδέχεται τήν εἰσήγηση τοῦ κ. Ν. Παπαδόπουλου στό σύνολό της καί 1) Διευκρινίζει ότι, σύμφωνα με τό Ν.749/70 ἄρθρο 9,3 μέσα στα καθήκοντα της επιτροπής πού συγκροτήθηκε με τήν ἀριθμ. Φ.211.21/8/Γ2/634 ἀπόφαση τοῦ Έργου Παιδείας καί Θρησκ/των εἶναι καί ἡ διευρεῦνηση της ελεύθερης ἀγοράς για τόν έντοπισμό καί τήν ἔγκριση τῶν καταλλήλων διδακτικῶν βιβλίων για τή διδασκαλία της Γερμανικής Γλώσσας στα κλασικά λύκεια. 2) Προτείνει τήν παράταση της προθεσμίας για τήν δλοκλήρωση τοῦ ἔργου της επιτροπής για 1 μέρες μετά τήν κοινοποίηση αὐτής της ἀπόφασης στα μέλη της.

ΘΕΜΑ 2ο - 'Αντιμετώπιση του θέματος των ελευθέρων βοηθημάτων Καλλιτεχνικών.

Ο κ. Α. 'Αδαμόπουλος, αρμόδιος για το 2ο θέμα της ημερήσιας διατάξεως λέγει:

"Όπως ο Ν.749/70 προβλέπει, έγινε πρόσκληση ενδιαφέροντος για επίλογη ελευθέρων βοηθημάτων και για τα καλλιτεχνικά μαθήματα, επειδή δεν υπάρχει έγκειρισμένο διδακτικό βιβλίο καλλιτεχνικών. Αυτή η πρόσκληση όμως και φέτος όπως και την προηγούμενη χρονιά, δεν απέδωσε, γιατί, όπως φαίνεται, δεν κυκλοφορούν στην ελευθέρη αγορά βιβλία για τα καλλιτεχνικά μαθήματα. Έτσι αναγκαστικά και φέτος, όπως και στις προηγούμενες σχολικές χρονιές, η διδασκαλία των καλλιτεχνικών θα γίνει χωρίς τη βοήθεια διδακτικών βιβλίων.

Το Τμήμα, αφού έλαβε υπόψη την εισήγηση του κ. 'Αδαμόπουλου και την συζήτηση που έγινε,

αποφασίζεται

'Αποδέχεται την εισήγηση του κ. 'Αδαμόπουλου στο σύνολό της.

Στο σημείο αυτό προσέρχεται ο κ. Βώρος.

ΘΕΜΑ 3ο - Διαδικασία κρίσης του βιβλίου 'Ιστορίας Γ' Λυκείου.

Ο κ. Φ. Βώρος, αρμόδιος για το 3ο θέμα λέγει: "Ύστερα από το πρώτο πρακτικό της 'Επιτροπής κρίσεως, απάντησαν οι συγγραφείς και ο κ. Σφυροερας έχει συγκαλέσει την επιτροπή σήμερα για τη σύνταξη του ^{τεταρτού} πρακτικού.

ΘΕΜΑ 4ο - Διαδικασία κρίσης του βιβλίου, 'Αγωγή του Πολίτη, Γ' Γυμνασίου.

Ο κ. Βώρος αρμόδιος για το 4ο θέμα της ημερήσιας διατάξεως λέγει: "Ύστερα από την πρώτη πράξη της 'Επιτροπής κρίσεως απάντησαν οι συγγραφείς. Η 'Επιτροπή κρίσεως σύνταξε το δεύτερο και τελικό πρακτικό της. 'Επιπλέον οι συγγραφείς απάντησαν και σ' αυτό και τα έστειλαν στην αρμόδια υπηρεσία του ΥΠΕΠΘ.

./.



‘Ο κ. Πρόεδρος παρακαλεῖ τὴ γραμματέα, μὲν νὰ φθάσουν στὸ ΚΕΜΕ τὰ σχετικὰ ἔγγραφα, νὰ φωτοτυπηθοῦν καὶ νὰ διανεμηθοῦν στὰ μέλη.

ΘΕΜΑ 5ο - Διαδικασία κρίσης τοῦ βιβλίου, Εἰσαγωγή στὶς ‘Ιστορικές σπουδές Β’ Λυκείου.

Στὴ συνέχεια ὁ κ. Φ. Βῶρος, ἀρμόδιος γιὰ τὸ 5ο θέμα τῆς ἡμερήσιας διατάξεως λέγει:

Στὶς 24-6-82, ἡ ‘Επιτροπὴ Κρίσεως παρέλαβε τὸ σῶμα τοῦ βιβλίου καὶ προσδιόρισε τὴ διαδικασία τῆς δικῆς της δουλειᾶς.

‘Ο κ. Πρόεδρος ἐρωτᾷ τὸν κ. Βῶρος, ἂν στὶς τρεῖς αὐτές διαδικασίες ποὺ ἐξελλίσσονται, ὑπάρχει ὡς τώρα παραβίαση τῶν προθεσμιῶν ἢ ὄχι.

‘Ο κ. Βῶρος ἀπαντᾷ: "‘Απὸ τὴν πλευρὰ τῶν συγγραφέων ὑπάρχει πλήρης συμμόρφωση".

Στὴ συνέχεια ὁ κ. ‘Ηλ. Σπυρόπουλος λέγει: Εἶχα κάνει πρόταση ἀνατομώσεως τοῦ βιβλίου τῆς Ρουσοπούλου γιὰ τὴ Γ’ Γυμνασίου, ἐπειδὴ τὰ σχετικὰ ἔγγραφα ἀναθέσεως μὲ τίς ἐπεξηγήσεις τοῦ συναδέλφου κ. Βῶρου μὲ εἶχαν ὁδηγήσει στὸ συμπέρασμα, ὅτι οἱ προθεσμίες ἀναφέρονταν στὸ σύνολο τῶν διαδικασιῶν (συγγραφή, εἰσηγητικές ἐκθέσεις, ἀπαντητικὰ ἔγγραφα, τελικὴ κρίση, κατάρθεση στὴν ἀρμόδια ὑπηρεσία τοῦ ΥΠΕΠΘ). ‘Εφόσον ὅλα αὐτὰ ἔχουν γίνει ἐμπρόθεσμα, παραδέχομαι ὅτι ἡ πρότασή μου ἐκείνη ἦταν πρόωρη.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἀποχωρεῖ ὁ κ. Βῶρος γιὰ ἐπείγουσα ὑπηρεσιακὴ ὑποχρέωση.

ΘΕΜΑ 6ο - Διαδικασία κρίσης τοῦ βιβλίου, Νέα ‘Ελληνικὰ Β’ Λυκείου. Εἰσηγητὴς κ. Φ. Κακριδής.

‘Ο κ. Σπυρόπουλος κάνει πρόταση γιὰ ἀναβολὴ συζητήσεως τοῦ 6ου θέματος ἐπειδὴ ἀπουσιάζει ὁ κ. Βῶρος.

"Θεωρῶ, εἶπε, ὅτι ἡ μορφή ποῦ πήρε ἡ διαδικασία κρίσεως τοῦ βιβλίου αὐτοῦ καθιστᾷ ἀπαραίτητη τὴν παρουσία ὅλων τῶν φιλολόγων συμβούλων τοῦ Τμήματος.

‘Ο κ. Πρόεδρος λέγει, ὅτι ἀναγνωρίζει τὴ σοβαρότητα τοῦ θέματος, ἀλλὰ δὲν νομίζει, ὅτι ἡ ἀπουσία ἐνός ἀπὸ τοὺς πολλοὺς φιλολόγους φθάνει γιὰ νὰ καθυστερήσει τίς ἐργασίες τοῦ Τμήματος.

Στή συνέχεια θέτει σέ ψηφοφορία τήν πρόταση τοῦ κ. Σπυρόπουλου.

Ψ η φ ο φ ο ρ ί α

Σκορδίλης	OXI
Συριόπουλος	OXI
Τομπούδης	OXI
Παπασημακόπουλος	OXI
Αδαμόπουλος	OXI
Παπαδόπουλος	OXI
Βαρουχάκης	OXI
Σπυρόπουλος	NAI
Σακίδης	OXI
Κακριδής	OXI



Ἡ πρόταση τοῦ κ. Σπυρόπουλου ἀπορρίπτεται μέ τή μειοψηφία τοῦ ἴδιου
Ο Πεδέδρος διαβάει τὸ πρῶτον. 2802/30.6.82 ἔγγραφο τῶν συγγ. τοῦ βιβλίου.
Ἀκολουθεῖ συζήτηση κατὰ τήν ὁποία διατυπώθηκαν διάφορες ἀπόψεις:

Εἰδικότερα ὁ κ. Τομπούδης εἶπε: Ἡ κατάσταση πού δημιουργήθηκε μέ τήν ἄρ-
ση τῶν συγγραφέων νά συμμορφωθοῦν μέ ὁρισμένες ἀπό τίς βασικές ὑποδείξεις
τοῦ Τμήματος ΜΕ τοῦ ΚΕΜΕ φαίνεται ἀδιέξοδη. Γιατί ἀπό τή μιὰ μεριά οἱ
συγγραφεῖς δηλώνουν ὅτι οἱ θέσεις τους αὐτές εἶναι ὀριστικές καί ἀνυποχώ-
ρητες, καί ἀπό τήν ἄλλη τὸ Τμήμα δέν μπορεῖ νά ὑπαναχωρήσει σέ εἰλημμένη
ἀπόφασή του, ἐφόσον δέν προσκομίζονται στοιχεῖα πού νά δικαιολογοῦν ἄλλα-
γή τῆς ἀπόφασής του.

Δέ σχολιάζω τήν ἄρνηση τῶν συγγραφέων νά συμμορφωθοῦν πρὸς ὅλες τίς
ὑποδείξεις καί ἀλλαγές πού πρότεινε τὸ ΚΕΜΕ. Πιστεῶν πῶς αὐτὸ εἶναι μέσο
στὰ δικαιώματά τους ὡς συγγραφέων, γιατί νομίζουν ὅτι οἱ προτεινόμενες
ἀλλαγές θά ζημιώσουν τὸ ἔργο τους.

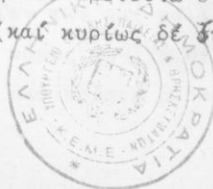
Σκοπὸς τῶν σκέψεων καί τῶν προτάσεων πού ἀκολουθοῦν εἶναι ἡ ἔκδοση
τοῦ βιβλίου. Γιατί - κρίνοντας τὸ πράγμα ἀπὸ τήν πρακτικὴ του πλευρὰ -
θὰ ἦταν κρίμα μιὰ διαφωνία σέ ἐπιμέρους σημεῖα - πολὺ λίγα μέσα στὸ σύ-
νολο - νά ἔχει ὡς συνέπεια νά μὴν ἐκδοθεῖ τὸ βιβλίο καί ἔτσι νά στερηθοῦν
τὰ ἑλληνόπουλα ἀπὸ ἓνα ἐκσυγχρονισμένο μορφωτικὸ μέσο.

Οἱ ἀντιρρήσεις τῶν συγγραφέων γιὰ τίς προσθαφαιρέσεις κειμένων νομίζω πῶς μποροῦν νά ξεπεραστοῦν, ἔν μπεῖ στήν ἀρχή ἢ στο τέλος τοῦ βιβλίου μία σημείωση ὅπου νά δηλώνεται ὅτι αὐτές ἔγιναν ἀπό τό ΚΕΜΕ. Μὲ τὸν τρόπο αὐτό ἀπαλλάσσονται οἱ συγγραφεῖς ἀπό τήν εὐθύνη τῆς "ὑποβάθμισης" τοῦ βιβλίου τους, ἀλλά καί ἐμεῖς, ὡς Τμήμα ΜΕ καί ὡς ΚΕΜΕ, ἀναλαμβάνουμε τήν εὐθύνη πού μᾶς ἀνήκει. Ἡ σημείωση μπορεῖ νά περιέχει κάποια αἰτιολογία μέ γενική διατύπωση, π.χ. ὅτι "κρίθηκε χρήσιμη ἡ ἀνθολόγηση κειμένων, ὅχι πάντοτε καθαρά λογοτεχνικῶν, μέ σύγχρονο προβληματισμό" ἢ ὅτι "ἀφαιρέθηκαν κείμενα πού θεωρήθηκε ὅτι δέ μιλοῦν στο νέο τῆς ἐποχῆς μας" κ.ο.κ.

Ὑπάρχει ὅμως πρόβλημα μέ τό θέμα τῶν ἐρωτήσεων. Οἱ συγγραφεῖς ἔχουν δίκαιο ὅταν λένε πῶς τό θέμα ἀναικινήθηκε "ἐκ τῶν ὑστέρων". Πράγματι, εἰ καί δική μας εὐθύνη γιὰ τό ὅτι τό βιβλίο ἐμφανίστηκε τελικά μέ τίς ἐρωτήσεις. Ἀποῦ ἐμεῖς παρακολουθοῦσαμε (καί ὅχι μόνο ὑποθετικά ἀλλά πραγματικά) ἀπό κοντά καί συντονίζαμε τή συγγραφή τοῦ βιβλίου τόσον καιρό καί ξέραμε ἤξεπερε νά ξέρουμε) ὅτι τό βιβλίο γίνεται μέ ἐρωτήσεις, ἐρχόμαστε στο τέλος καί ζητοῦμε τήν ἀπόκρισή τους.

Γι' αὐτό ἐπανερχομαι στήν πρόταση πού εἶχα κάνει στήν εἰσήγησή μου στο Τμήμα (τό εἶχε προτείνει ὁμόφωνα καί ἡ Ἐπιτροπή Κρίσεως): Οἱ ἐρωτήσεις νά σταλοῦν στούς καθηγητές μέ ἰδιαίτερο φυλλάδιο (νά μήν εἶναι στο βιβλίο). Ἡ ἐπιχειρηματολογία τῶν συγγραφέων ἔχει ὡς ἄξονά της τό γεγονός ὅτι οἱ ἐρωτήσεις αὐτές εἶναι χρήσιμες κυρίως στόν καθηγητή. Καί γιὰ νά διευκολυνθεῖ τό Τμήμα στήν τροποποίηση τῆς ἀπόφασής του σχετικά μέ τίς ἐρωτήσεις, θά ἔλεγα νά σταλοῦν στούς καθηγητές μέ τίς ἀπαντήσεις τους (πού θά ζητήσουμε ἀπό τοὺς συγγραφεῖς νά τίς συντάξουν), ἔτσι πού νά ἀποτελέσουν ἓνα πρόχειρο "βιβλίο τοῦ δασκάλου".

Δέν ξέρω ἂν θά συμφωνήσουν οἱ συγγραφεῖς μέ τήν πρόταση αὕτη. Πιστεύω ὅτι σάν ὑπεύθυνοι ἄνθρωποι πού εἶναι θά δοῦν ὅτι - μέ τήν κατάσταση πού ἔχει διαμορφωθεῖ ὡς αὕτη τῇ στιγμῇ - ἡ λύση πού προτείνω στο θέμα τῶν ἐρωτήσεων εἶναι ἐποικοδομητική ἀπό κάθε ἄποψη (καί κυρίως δέ, ὅχι μὴν οὐ τό βιβλίο οὔτε τῇ διδασκαλίᾳ).



Στή συνέχεια ο κ. 'Αδαμόπουλος λέγει: 'Ως πρὸς τίς προσθαφαιρέσεις κειμένων ἔχω τὴ γνώμη ὅτι ἡ πρόταση τοῦ κ. Σπυροπούλου ἀποτελεῖ ἐγγύηση γιὰ τὴν ἐκδόση ὁλοκληρωμένου βιβλίου. Σχετικὰ μὲ τίς ἐρωτήσεις συμφωνῶ καὶ ἐγὼ ὅτι αὐτές εἶναι ἀπαραίτητες γιὰ τὴ σωστή διδασκαλία τῶν νεοελληνικῶν κειμένων. Γι' αὐτὸ ἡ πρόταση τοῦ κ. Τομπαῖδου νὰ ἀποτελέσουν οἱ ἐρωτήσεις μαζὺ μὲ τίς ἀπαντήσεις τοὺς χωριστὸ φυλλάδιο ποὺ θὰ ἀποσταλεῖ μὲν τοὺς μαθητὲς μὲ βρίσκει ἀπολύτως σύμφωνο. Τὸ φυλλάδιο αὐτὸ θὰ ἀποτελέσῃ τὴ βάση γιὰ τὸ μελλοντικὸ βιβλίο τοῦ δασκάλου. Δέ συμφωνῶ μὲ τὴν ἄποψη ὅτι τὸ φυλλάδιο αὐτὸ πρέπει νὰ ἀποσταλεῖ καὶ στοὺς μαθητές. Ἐχω σοβαρὰς ἐπιφυλάξεις ὡς πρὸς τὴν ὁρθότητα τῆς ἀπόφασης τοῦ Τμήματος νὰ συνοδεύονται τὰ βιβλία μαθηματικῶν, φυσικῆς κτλ. μὲ τίς λύσεις τῶν ἀσκήσεων, γιατί ἡ ἀπόφαση αὕτη δὲν εἶναι σύμφωνη μὲ τὴ φύση τῆς ἀσκήσεως, ἡ ὁποία πρέπει νὰ προβληματίζει καὶ νὰ ὠθεῖ τὸ μαθητὴ σὲ αὐτενέργεια. Δὲν πρέπει οἱ ὁποιοὶ δὴποτε φόβοι μας γιὰ κερδοσκοπικὴ ἐκμετάλλευσή τῶν λυσαρίων νὰ μᾶς ὀδηγοῦν σὲ ἀντιπαιδαγωγικὰς λύσεις. Τὸ πρόβλημα τῶν λυσαρίων μπορεῖ νὰ ἀντιμετωπισθεῖ ἢν ὑποχρεωθοῦν οἱ συγγραφεῖς τῶν διδακτικῶν βιβλίων νὰ ἐκχωροῦν τὸν ΟΕΔΒ τὴν πνευματικὴν ἰδιοκτησίαν τοὺς ποὺ ἀναφέρεται στὴν ἐκμετάλλευσή τῶν λυσαρίων, ὥστε νὰ μπορεῖ ἡ ὑπηρεσία νὰ ἐκδίδει τὸ βιβλίο τοῦ δασκάλου ποὺ θὰ περιλαμβάνει καὶ τίς λύσεις τῶν ἀσκήσεων τοῦ ἀντίστοιχου διδακτικοῦ βιβλίου.

Ὁ κ. Σπυροπούλος λέγει: Τὸ τεθὲν ὑπ' ὄψιν τοῦ Τμήματος ἔγγραφο τῶν συγγραφέων τοῦ βιβλίου Νέων Ἑλληνικῶν τῆς Β' τάξεως Λυκείου δὲν ἔχει νομικὴν βάσιν καὶ ἔχει γραφῇ εἰς ἀπαράδεκτα ἱταμόνυφος. Οἱ συγγραφεῖς καὶ νοὺν σύγχυσι τῆς κρίσεως τῆς ἐργασίας τῶν ὑπὸ τῆς ὁρμόδιας ἐπιτροπῆς κρίσεως τοῦ ΝΔ 479/1970 πρὸς τὴν κατὰ τὸν Ν. 309/76 ἄρθρ. 80 παραγρ. 4 τελεσίδικον κρίσιν ὑπὸ τοῦ Τμήματος Μέσης τοῦ ΚΕΜΕ καὶ θὰ ἔπρεπε ἴσως τὸ Τμήμα διὰ φηγοφορίας νὰ ἀποφανθῇ ἢν ἀποφασισμένον ὑπ' αὐτοῦ θέμα εἶναι δυνατὸν ἔνεκα τοῦ ἐγγράφου τούτου νὰ ἐπανασυζητηθῇ.

Οἱ συγγραφεῖς ἐν τούτοις ἔχουν τὴν δικαιολογίαν ὅτι δὲν ἐπιτρέπουν χωρὶς τὴν ἔγκρισιν των μεταβολὰς εἰς τὴν ἐργασίαν των καὶ μάλιστα ὑπὸ τοῦ Τμήματος Μέσης τοῦ ΚΕΜΕ εἰς τὸ ὅποῖον ὁ ὡς ἄνω νόμος 309/76 δὲν παρέχει τὸ δικαίωμα ἐπεμβάσεως εἰς τὸ περιεχόμενον τῶν ὑπὸ κρίσιν βιβλίων.

"Ένα διδακτικόν βιβλίον διά νά ἐκδοθεῖ πρέπει νά περάσῃ ἀπό τρία στάδια ἐπεξεργασίας ἑκαστον τῶν ὁποίων γίνεται ὑπό τριῶν διαφορετικῶν ὁμάδων ἐπιστημόνων, τήν νομικήν δηλαδή κατοχυρῶσιν περιλαμβανομένην εἰς τό 'Αναλυτικόν Πρόγραμμα, τήν προκήρυξιν συγγραφῆς καί τās προδιαγραφάς συγγραφῆς ἡ ὁποία ἀποτελεῖ καθήκον τοῦ Τμήματος Μέσης τοῦ ΚΕΜΕ, τήν ἐκτέλεσιν τῆς ἐργασίας συγγραφῆς ἥτις ἀνήκει κατὰ τό ΝΔ 749/70 ἀποκλειστικῶς εἰς τοὺς συγγραφεῖς, καί τήν κρίσιν τοῦ βιβλίου ἥτις κατὰ τό αὐτό ΝΔ 749/70 ἀνήκει εἰς τήν ἀρμοδίαν ἐπιτροπήν κρίσεως. 'Η κατὰ τόν Ν. 309/76 τελική ἔγκρισις τῆς ἀποφάσεως τῆς ἐπιτροπῆς ὅτι ὅλα ἐγένοντο κατὰ νόμον ὑπό τοῦ Τμήματος Μέσης τοῦ ΚΕΜΕ δέν σημαίνει ὅτι παρέχεται τό δικαίωμα εἰς τό Τμήμα τοῦτο νά γίνεται καί συγγραφεύς ὑποκαθιστῶν εἰς τοῦτο τοὺς κατὰ νόμον ὑπευθύνους συγγραφεῖς, ὅπως κατ' ἐπανάληψιν ἔχει γίνει. "Ἄλλωστε δέν εἶναι δυνατόν οὔτε σχολικά βιβλία νά συγγράφονται ἢ τροποποιοῦνται εἰς τās συνεδριάσεις τοῦ Τμήματος Μέσης τοῦ ΚΕΜΕ διά πλειοψηφίας χωρίς δηλαδή τήν φύχραιμην στάθμισιν ὑπό εἰδικῶν ὑπευθύνων εἰς τό γραφεῖον ἢ τήν βιβλιοθήκην ποντός ἀντικειμένου τό ὁποῖον θά περιληφθῇ εἰς ἑκαστον σχολικόν βιβλίον. Αἱ ἐπανελημμένοι μειοψηφίαι μου ὡς πρός τό θέμα τοῦτο καί προκειμένου περὶ τοῦ βιβλίου Νέων 'Ελληνικῶν τοῦτο τό νόημα ἔχουν.

Νομίζω ὅτι τό βιβλίον τῶν Νέων 'Ελληνικῶν πού συζητεῖται εἶναι κατάλληλον κατὰ βάσιν γιά τόν σκοπόν πού συγγράφη καί ὅτι τό Τμήμα πρέπει νά συμφωνήσῃ μέ τήν ἀπόφασιν τῆς κριτικῆς ἐπιτροπῆς ἐγκρίνον αὐτήν.

'Εάν παρὰ ταῦτα δεχθῇ προσθήκας ἢ μεταβολάς μή ἐγκρινόμενας ὑπό τῶν συγγραφῶν καί διά τās ὁποίας ἐφ' ἄτομικῶς ἐμειοψήφισα νά μνημονεύσῃ τοῦτο εἰς εἰδικήν σημείωσιν νά μή δεχθῇ δέ περαιτέρω ἐπεμβάσεις εἰς τό βιβλίον.

'Ο κ. Κατσιμάνης λέγει: Θά εὐχόμεν ἡ ἀπάντησις τῆς ὁμάδας νά διεπόταται ἀπό πνεῦμα διαχρηστικότητος καί συμβιβασμοῦ καί νά ἦταν συντεταγμένη σέ ὕψος λιγότερο κοφτό καί ἀπόλυτο. 'Επειδὴ ὅμως γνωρίζω τοὺς περισσότερους συγγραφεῖς, εἶμαι βέβαιος ὅτι τά πιστεύουν αὐτά πού γράφουν. 'Η στάσις του πρέπει νά ὑπαγορεύεται ἀπό εὐαισθησίαν πρός αὐτό πού θεωροῦν παιδαγωγικά σκόπιμο καί ποιοτικά ἀπαραβίαστο. Πρόκειται γιά ἀνθρώπους πού ἔχουν τό θάρρος τῆς προσωπικῆς γνώμης τους, κάτι πού ὁπωσδήποτε ἐμπνέει σεβασμό.

Τό ὅτι παρεμβαίνουμε ὡς ΚΕΜΕ στό κείμενα δέν εἶναι κατά τή γνώμη μου κακό - κακό θά ἦταν νά ἐγκρίναμε ἀπλῶς ἢ νά ἀπορρίπτουμε κάθε φορά τό κρινόμενο βιβλίο μέ ἕνα ἀπλό ναί ἢ ὄχι στο ἔργο ~~ἡ~~ τῶν συγγραφέων καί τῆς ἐπιτροπῆς κρίσεως. Τότε ἡ τυπολατρική προσκόλληση στο γράμμα τοῦ νόμου θά ἱκανοποιῦνταν, ἀλλά βιβλία ποιότητας δέ θά ἔφταναν στό χέ- ρια τῶν μαθητῶν.

Τώρα, ὡς πρός τή διαφωνία τοῦ Τμήματος μέ τούς συγγραφεῖς, θά εἶχα νά προτείνω τά ἑξῆς:

α) Νά ἐπιμελίνουμε σέ ὅσα κείμενα προσθέσαμε, ἀφαιρέσαμε ἢ ὀντικατα- στήσαμε. Καί ἐπειδὴ γιά ὅλα αὐτά μᾶς ἀνήκει ἡ τιμὴ ἀλλά καί ἡ εὐθύνη, πρέπει νά ἀναγράψουμε τίς τροποποιήσεις αὐτές στο ὑπό ἔκδοση βιβλίο, ὅπως τό ζητοῦν οἱ συγγραφεῖς.

β) Οἱ ἐρωτήσεις νά μποῦν σέ εἰδικό τεῦχος - ὥστε νά ἀρθεῖ τό ἀδιέ- ξοδο πού προκύπτει μέ τήν ἐπιμονή τῶν συγγραφέων - πού θά τυπωθεῖ καί θά διανεμηθεῖ ὄχι μόνο στούς καθηγητές ἀλλά καί στούς μαθητές. Τό τεῦχος αὐτό θά περιλαμβάνει καί τίς ἀπαντήσεις στίς ἐρωτήσεις, ὄχι ὅμως διεξοδική ἀφοῦ αὐτό θά ἀπαιτοῦσε πολὺ χρόνο καί μεγάλο ἀριθμὸ σελίδων, ἀλλά περιλη- πτικὰ, μέ τή μορφή ἐνδείξεων γιά τό δρόμο πού πρέπει νά ἀκολουθήσει κανεὶς προκειμένου νά φτάσει στή σωστή ἀπάντηση.

Ὁ κ. Σπυροπούλος εἶπε: Βασικὴ θέση μου στο θέμα πού τόσο ὑπεύθυνα μᾶς ἀπασχολεῖ εἶναι νά ἐκδοθεῖ ἔγκαιρα τό νέο βιβλίο. Καί παρακαλῶ τά ὅσα θά πῶ νά θεωρηθοῦν συνέχεια τῆς παρέμβασής μου (κατὰ τὴν πρώτη συζήτηση στο Τμήμα) καί τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐπιτροπῆς κρίσεως.

Γι' αὐτό εἶναι πολὺ λυπηρὸ γιά μένα νά συζητᾶμε σήμερα, ὅσοτερά ἀπὸ τό ὑπόμνημα τῶν συγγραφέων, μέσα σέ μιὰ φορτισμένη ἀτμόσφαιρα καί μέ πνεῦ ἀντιδικίας, τὴν ὥρα πού δέν ἔχουμε τίποτε πού μᾶς χωρίζει - ἀντίθετα πρέ- πει νά μᾶς ἐνώνει ἡ κοινὴ προσπάθεια νά δώσουμε στούς μαθητές τῆς Β' Λυ- κείου βιβλίο ὅσο γίνεται καταλληλότερο.

Νομίζω ὅτι τό ὑπόμνημα αὐτό εἶναι τυπικὰ ἀνορθόδοξο (ὁ νόμος δέν προ- βλέπει στή φάση αὐτὴ παρέμβαση τῶν συγγραφέων) καί ὅτι τό διέπει ἕνα πνεῦ μα ἐριστικὸ πού δόγησε τούς συντάκτες του στήν ἀπροσέγγιση γιά μένα ἔκφρα- σις ὅτι οἱ θέσεις τους εἶναι ὀριστικές (ἢ ὀριστικὰ ἀνυποχώρητες). Καμιά

θέση, ούτε από την πλευρά του Τμήματος ούτε από την πλευρά τους δεν έχει ήθικo δικαίωμα να είναι οριστική, την ώρα που για τους μαθητές του σχ. έτους 1982-83 δεν έχουμε εξασφαλίσει σύγχρονο βιβλίο.

"Υστερα από αυτά, θεωρώ απαραίτητες ορισμένες διευκρινίσεις, για να θέσουμε το θέμα σε σωστή βάση:

α) Οι συγγραφείς θά είχαν δικαίωμα να αποκλείουν κάθε παρέμβαση στη δουλειά τους, αν το βιβλίο έρχόταν στο Τμήμα από την 'Επιτροπή κρίσεως βραβευμένο υστερα από σύγκρισή του με άλλα βιβλία που θά προέρχονταν από προκήρυξη συγγραφής. "Όμως το βιβλίο τους είναι προϊόν ανάθεσης, καί μάλιστα ανάθεσης που συνοδεύτηκε από πολύμηνη απόσπασή τους ολοκληρωτική, με μοναδικό σκοπό τη συγγραφή αυτού του βιβλίου. "Αρα ήδη έχει στοιχίσει σημαντικά στο δημόσιο, κι έτσι εμείς που την ώρα αυτή το εκπροσωπούμε έχουμε καί ευθύνη (εμείς προτείνουμε την ανάθεση καί ζητήσαμε την απόσπασή τους) καί το δικαίωμα της έκφρασης γνώμης, αφού μάλιστα είναι αρκετά τεκμηριωμένη.

β) 'Η εργασία των συγγραφέων είναι βέβαια υπεύθυνη καί σημαντική, όμως δεν είναι καλλιτεχνική δημιουργία. Είναι ανθολόγηση καί παρουσίαση κειμένων καί δεν νομίζω ότι η υπεύθυνη καλοπροαίρετη παρέμβαση μας μπορεί να χαρακτηριστεί βεβήλωση ή παραχάραξη, όπως θά ήταν αν επεμβαίναμε σε μια καλλιτεχνική δημιουργία. Γι' αυτό άλλωστε καί οι ίδιοι συγγραφείς δέχτηκαν χωρίς συζήτηση ανάλογες παρεμβάσεις του ΚΕΜΕ στα προηγούμενα βιβλία τους (ιδιαίτερα στα βιβλία της Α' καί Β' Γυμνασίου) που πιστεύω ότι βελτίωσαν σημαντικά την εργασία που παρουσίασαν.

Με αυτά τα δεδομένα, θά ασχοληθώ με το θέμα που με ιδιαίτερη οξύτητα θέτει το υπόμνημά της, το θέμα των ερωτήσεων, που τίς θεωρούν απαραίτητες γιατί αποτελούν οργανικό μέρος του βιβλίου καί προπάντων γιατί εξασφαλίζουν την αξιοποίησή του στη σχολική πράξη, οδηγώντας σωστά τον καθηγητή (ιδιαίτερα τον άδύνατο). "Όμως συμβαίνει:

α) Το κείμενο της ανάθεσης συγγραφής - αντίθετα από εκείνο των ¹πρωτοσάρων προηγούμενων - δεν κάνει λόγο για "ερωτήσεις". Το ότι ο δρος έμεινε με τη δύναμη της αδράνειας σε μια στερεότυπη φράση που έχει να κάνει

μέ τη γλώσσα τοῦ βιβλίου, μόνο σοφιστικά μπορεῖ νά ἐπι^{στ}ρα^φτεῖ^ως ἐπι-
χείρημα γιά τό ἀντίθετο. Καί φυσικά εὐκόλα γεννιέται ἡ ἀπορία, γιατί
οἱ συγγραφεῖς δέν ἔδωσαν, ὅπως ἀπαιτοῦσε ἡ ἀνάθεση, κατατοπιστικά εἰσα-
γωγικά σημειώματα γιά τίς ξένες λογοτεχνίες πού κείμενά τους παρουσιάζο-
νται στό βιβλίο, ὅμως ἔδωσαν ἐρωτήσεις, πού δέν ζητήθηκαν ἀπό τήν ἀνάθεση.

β) Οἱ ἐρωτήσεις αὐτές εἶναι βέβαια καρπός κοπιαστικῆς ἐργασίας τῶν
συγγραφέων ἀλλά δέν εἶναι τό λαμπρότερο σημεῖο τοῦ βιβλίου τους. Τό ὅτι
ἡ Ἐπιτροπή κρίσεως δέν τήν σχολίασε ἰδιαίτερα ὀφείλεται στήν ἀντίληψή
της ὅτι δέν θά πρριέχονταν στό διδακτικό ἐγχειρίδιο. Χρειάζεται ἀρκετή
ἀκόμη ἐργασία, γιά νά φτάσουν νά ικανοποιήσουν τίς ἀπαιτήσεις, ἀφοῦ:

1) Καθώς οἱ ἴδιοι συγγραφεῖς συντάσσουν ἐρωτήσεις γιά πέμπτο ἤδη
βιβλίο τῆς ἴδιας σειρᾶς, φυσικό εἶναι πολλές νά εἶναι ^{ἐντελῶς} τυποποιημένες - ἀδι-
φορα ἄν ἀπευθύνονται σέ μαθητές Α΄ Γυμνασίου ἢ Β΄ Λυκείου.

2) Ἀρκετές ἀπό αὐτές εἶναι εὐκόλο νά διατυπωθοῦν καί ἀπό τόν πιό ἀ-
δύναστο καθηγητή ἐνῶ ἄλλες εἶναι δυσκολότατες - ἀληθινῶς γράφοι καί με-
ρικές ἀποπροσανατολίζουν τή σχολική πράξη.

3) Μέ τη συμπερίληψή τους, ὁ ὄγκος τοῦ βιβλίου ἐπιβαρύνεται σημαντι-
κά* προσθέτουμε 50-60 σελίδες σέ βιβλίο ἤδη μεγάλο.

4) Ἐνισχύουμε μιὰ μορφή παραπαιδείας, μέ τη γνωστή τῶση ἐκδοτῶν νά
βγάλουν στήν ἀγορά βοηθήματα μέ ἀπαντήσεις στίς ἐρωτήσεις.

"Ὑστερα ἀπό τίς παρατηρήσεις αὐτές, διατυπώνω τήν πρότασή μου γιά νά
βρεθεῖ λογική καί ἀξιοπρεπής λύση, ἐξυπηρετική τοῦ βιβλίου, πού θά ἤθελα
νά τῆς δώσω τό ὄνομα "ΔΙΑΛΛΑΓΗ", κατὰ τή Λυσιστράτη τοῦ Ἀριστοφάνη, δη-
λαδή:

α) Οἱ ἐρωτήσεις νά ξαναμελετηθοῦν καί νά βελτιωθοῦν. Γιά τίς δύσκο-
λες, πού θά θεωρηθοῦν ἀπαραίτητες, νά δοθοῦν ἐνδείξεις σωστής ἀπάντησης,
ὀλιγόλογης. Ἡ ἐργασία αὐτή νά γίνεи μέ συνεργασία τῶν συγγραφέων. Ἄν
αὐτοί ἀρνηθοῦν, νά ἀναλάβει τό Τμήμα νά ἐτοιμάσει τό φυλλάδιο πού θά πε-
ριέχει τίς ἐρωτήσεις καί τίς (ἐνδεχόμενες) ἀπαντήσεις, ὡς τίς 15 Ὀκτω-
βρίου (ἐφόσον εἶναι δεδομένο ὅτι τό νέο βιβλίο θά χρησιμοποιηθεῖ ὕστερα
ἀπό τίς διακοπές τῶν Χριστουγέννων 1982). Ἔτσι δέν θά λείπει ἡ βοήθεια

στον καθηγητή.

β) Τά κείμενα πού τό Τμήμα θεώρησε ότι πρέπει νά αφαιρεθοῦν, νά αφαιρεθοῦν.

γ) Γιά ὅσα κείμενα τό Τμήμα πρότεινε νά ἀντικατασταθοῦν καί δέν ἀντικαταστάθηκαν, νά παραμείνουν τά ἀρχικά.

δ) "Ὅσα κείμενα προτάθηκαν ἀπό τό Τμήμα νά προστεθοῦν, νά παραμείνουν ἡἐκτός βιβλίου" καί γιά τεχνικούς λόγους ἀλλά καί γιατί καί ἔτσι περιορίζεται ὁ ὄγκος τοῦ βιβλίου.

Ὁ Πρόεδρος λέει: Δέν νομίζω ότι τό νά ἀλλάζουμε γνώμη εἶναι PRIORI μειωτικό γιά τό τμήμα - φτάνει οἱ νεότερες σκέψεις μας νά εἶναι ὠριμότερες καί προσαρμοσμένες σέ νέες συνθήκες πού δημιουργήθηκαν στό μεταξὺ. Στόχο μας εἶναι πάντα νά ὑπηρετήσουμε τήν ἐλληνική παιδεία - ὅχι τό Ὑπουργεῖο, ὅχι τό ΚΕΜΕ καί πολύ λιγότερο τοὺς ἐαυτοὺς μας.

Ἀπό καιρό εἶχα τή γνώμη ότι τό βιβλίό αὐτό εἶναι πολύ μεγάλο σέ ὄγκο καί ἄμουν ἕτοιμος, καί μόνο γι' αὐτό, νά προτείνω τήν ἐκδόσή του σέ τεῦχος.

Σήμερα τά προβλήματα πού ἀντιμετωπίζουμε ἀπλοποιοῦνται, πολύ, ἂν σέ μ πρώτη φάση περιοριστοῦμε στό πρῶτο μέρος, σελ. 1-294.

Στό σημεῖο αὐτό ἐπανερχεται ὁ κ. Βῶρος καί λέγει:

1.- Τό κείμενο τῶν συγγραφέων (ἀριθμ. πρωτ. 2802/30-6-82 τοῦ ΚΕΜΕ) νομίζω δέ δίνει λαβή γιά παρερμηνεία οὔτε ἀδιαλλαξία ἀπροκάλυπτη περιέχει οὔτε μέ "αὐθεντία" περιβάλλει τοὺς συντάκτες του. Ἡ τελευταία παράγραφος σημαίνει κατηγορηματικά τοῦτο: "Ὅ,τι προσθέσετε ἢ ἀφαιρέσετε, σεῖς κύριοι τῆς τελικῆς ἔγκρισης, ὀφείλετε νά τό ὑπογράψετε" οὔτε τόν φόγο οὔτε τόν ἔπαινο ἐπιθυμοῦμε γιά ὅ,τι δέ μᾶς ἐκφράζει. Ἐχομε ἕνα κριτήριο ἐπιλογῆς καί περιμένουμε νά εἶναι σεβαστό" Ἐπιστημονική-παιδαγωγική δεοντολογία.

2.- Ἡ προτελευταία παράγραφος τῶν συγγραφέων ὑπογραμμίζει ότι αὐτοί εἶναι ἀντίθετοι στήν ἐκδοση τοῦ βιβλίου χωρίς τίς ἐρωτήσεις: "Ὅμως τό ἔργο ἐπιλογῆς ἀνήκει τώρα στήν Ὑπηρεσία" δέν ἔχει ἀρμοδιότητα νά τό κακοποιήσῃ ἀλλά ἔχει ὑποχρέωση νά τό ἀξιοποιήσῃ. Μπορεῖ νά τό ἐκδώσῃ μέ ἢ χωρίς τίς ἐρωτήσεις; ἀλλά στή δεύτερη περίπτωση θά ἀναλάβῃ ἐπὶ νύμα τήν εὐθύνη

της αφαίρεσης στοιχείου που οι συγγραφείς τό θεωρούν δομικά αναγκαίο για τό έργο τους.

3.- 'Η γνώμη μου: νά προωθηθεῖ τό βιβλίο μέ τίς έρωτήσεις καί ἴσως- για λόγους τεχνικούς ἢ χρονικούς - νά ἐκδοθεῖ σέ δύο τεύχη. Δέ νομίζω ὅτι ἄλλοι μποροῦν νά κάνουν ἄλλο τεῦχος ἐρωτήσεων. 'Ὡς πρὸς τίς προσθήκες καί ἀφαιρέσεις κειμένων νά ἐκφράζονται ὅσα ἀποφασίστηκαν ὅπου ὑπάρχει διαφωνία μέ τοὺς συγγραφεῖς ἐκφράζει τό: ὑπογράφει κάθε πλευρά τό έργο της.

Προλογικό σημείωμα ὅπου χρειάζεται εἶμαι πρόθυμος νά βοηθήσω.

4.- Οὔτε ὁ βαθμός οὔτε ἡ ἐξουσία κανενός προσθέτουν στοιχεῖο κανέναν στήν ὀρθότητα τῆς γνώμης του· στήριγμα κάθε γνώμης εἶναι μόνο ἡ ἐπιχειρηματολογία που τῇ συνοδεύει· οὔτε ἡ ἀκαμπτη ἐμμονή σέ μία ἄποψη μπορεῖ Α PRIORI νά ταυτίζεται μέ τῇ συνέπεια· εἶναι πάντα πιθανό νά προκύπτουν νέες καταστάσεις που ὑποδεικνύουν νέες ἐκτιμήσεις. 'Ακίνησία γνώμης εἶναι σταμάτημα ζωῆς, νεκροταφεῖο.

5.- 'Η πρόταση ἑνός α' τεύχους καί ἀναπροκήρυξη β' τεύχους μέ βρίσκει ἀντίθετο· πρῶτα γιατί ἐδῶ τώρα ἔχουμε καί τό β' τεῦχος κατὰ 95-97% γιατί θά τό ἀχρηστεύσουμε; παραλείπω τό ὅτι ἤδη ἔχουμε ἐγκρίνει καί τό β' μέρος ὅπως καί ἡ 'Επιτροπή. 'Επειτα ὑπάρχει κίβδος μία δαπάνη (ἀπόσπασμα τῶν ἀνθρώπων τῶσους μῆνες)· γιατί θά τήν παραβλέψουμε ἀφοῦ ἔχουμε τήν ποιότητα τοῦ ὅλου δοσμένη μέ δική μας ἀπόφαση;

6.- Για τήν ἀναγκαιότητα τῶν ἐρωτήσεων νομίζω θά πειστεῖ ὁποῖος ἐπιχειρήσει νά διαβάσει ὁποιοδήποτε κείμενο καί νά ἐτοιμάσει σχέδιο διδασκαλίας σάν νά πρόκειται νά πᾶι στήν αἴθουσα β' λυκείου μεθαύριο.

Στή συνέχεια ὁ κ. Σακεῖς λέγει: 'Η ἄρνηση τῶν συγγραφέων νά δεχτοῦν τήν ἀπόφαση τοῦ Τμήματος τήν αἰσθανθήκαμε, τήν αἰσθάνθηκα τουλάχιστον ἐγώ σάν ψυχρολουσία. Για πρώτη φορά στήν ἱστορία τοῦ ΚΕΜΕ συγγραφεῖς σχολικο βιβλίου κατ' ἀνάθεση ἀρνοῦνται νά συμμορφωθοῦν μέ τήν ἀπόφαση τοῦ Τμήματος καί συμπεριφέρονται ἔτσι, μολονότι τό ΚΕΜΕ τοὺς προτίμησε ἀπὸ τῶσους ἄλλους ἑξελίξεις φιλολόγους καί τοὺς ἀνέθεσε τῇ συγγραφῇ τῶν "Κειμένων Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας" γυμνασίου καί λυκείου κατ' ἀποκλειστικότητα, τοὺς ἔδωσε τήν ἐξουσία για πέντε χρόνια τώρα νά "σπουδάζουν" μέ δαπάνες τοῦ κράτους

καί τούς ἔκανε γνωστούς ἀπό ἄγνωστους ἀνὰ τὸ πανελλήνιο. Καί ἐνῶ ὡς τώρα ἀποδέχονταν τὴν κρίση τοῦ Τμήματος, τώρα πού τελειώνει ἡ σχέση τους μέ τὸ ΚΕΜΕ καί μαζί καί ἡ "ὑποτροφία" τους δέν τὴν ἀποδέχονται. 'Εκφράζονται μάλιστα κατὰ τρόπο ἀδιάλλακτο ("δὲ δεχόμαστε", "οἱ παραπάνω θέσει- μος εἶναι "ὀριστικές" κτλ.) καί κάνουν αἰχμές κατὰ τοῦ ΚΕΜΕ καί ἰδιαίτερα ἐναντίον μου ("Τὰ προτεινόμενα ἀπὸ τὸ ΚΕΜΕ (κ. Σακεῆς) κείμενα εἶναι πολὺ κατώτερα ποιοτικά..." κτλ.). Εἶναι θέμα ἥθους. Κι ἀπὸ μίᾶ ἄποψη ἔχει καί τὸ καλὸ του αὐτὸ τὸ κείμενο τῶν συγγραφέων. Μαρτυρεῖ τὸ ἥθος καί πῶς πολὺ ἐπιβεβαιώνει τὴ φιλοσοφία τους πού εἶναι διδύχητη στὸ βιβλίο (ἀγνόηση τῆς 'Εθνικῆς 'Αντίστασης, τῶν λαϊκῶν διεκδικητικῶν ἀγώνων καί τῶν κοινωνικῶν προβληματισμῶν).

Σχετικὰ μέ τὸ βιβλίο τὸ θέμα εἶναι πιά ἐξαντλημένο. Τὸ συζητήσαμε μιά βδομάδα καί παραπάνω. Καί σημειῶνω ὅτι ὡς τώρα δέν ὑπάρχει περίπτωσης κρίσης σχολικοῦ βιβλίου πού τὸ Τμήμα νά θέσει σέ ἀμφισβήτηση τὴν ἀπόφαση του καί νά ἀρχίσει νά συζητᾷ τὸ ἴδιο θέμα ἀπ' τὴν ἀρχή. 'Απὸ τὴν ἀπάν- ση τῶν συγγραφέων περιορίζομαι νά σχολιάσω μόνο ὁρισμένα σημεῖα:

1.- 'Επιμένουν οἱ συγγραφεῖς στίς ἐρωτήσεις. Χωρὶς αὐτές δὲ δέχοντα- νὰ ἐκδοθεῖ τὸ βιβλίο. Κι ἐγὼ πιστεύω ὅτι οἱ ἐρωτήσεις βοηθοῦν πολὺ τῇ δι- κτικῇ ἐργασίᾳ. 'Ομως οἱ συγγραφεῖς ἐπέμειναν νά θέτουν ἐρωτήσεις πολὺ δύ- σκολες σέ κείμενα ἐξαιρετικὰ δυσνόητα (σ' αὐτὸ τὸ βιβλίο ὁμολογοῦν καί οἱ ἴδιοι οἱ συγγραφεῖς ὅτι δέν καταλαβαίνουν δυὸ στίχους ἐνός ποιήματος τῆς συλλογῆς τους - εἶναι κι αὐτὸ πολὺ ἐνδεικτικὸ), πού ἀναγκαστικὰ ὁδηγοῦν στίς "λύσεις" καί τὴν παραπαιδεία. Γιατί οἱ συγγραφεῖς ἔχουν ἀρνηθεῖ ὡς τώρα νά διευκρινίσουν στὰ προλογικὰ σημειώματα ὁρισμένα πολὺ δύσκολα κεί- μενα καί νά βάλουν ἐρωτήσεις τέτοιες πού νά μὴ χρειάζονται "λύσεις"; Κυ- κλοφοροῦσαν, γράφουν οἱ συγγραφεῖς, πάντα βοηθήματα γιὰ τὰ Νέα Ἑλληνικά. Ναι κυκλοφοροῦσαν. Οἱ συγγραφεῖς ὅμως τὰ ἔκαναν ἀπαραίτητα καὶ ἀναπόφευκτα. Αὐτὴ εἶναι ἡ μεγάλη τους εὐθύνη.

2.- Δέν ἀφαιροῦν, λένε τὸ ποίημα τοῦ Πολυλά "Ἐρασιτέχνης", γιατί ἐκφράζει τὸ πνεῦμα τοῦ "Ἰδανισμοῦ". Μά γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸ νεφελῶδη καί ἀνεδαφικὸ ἰδανισμό εἶχα προτείνει νά ἀφαιρεθεῖ. Οἱ συγγραφεῖς ἐπιμένοντα- νά μένει δείχνουν ὅτι συνειδητὰ εἶναι προσκολλημένοι σέ ἰδανισμούς αὐτοῦ

του χαρακτήρα.

3.- 'Η Μ. Λυμπεράκη, γράφουν, δέν ανθολογήθηκε ως τώρα. Αὐτός δ ἰσχυρισμός δέν εἶναι ἀληθής. Τό ἴδιο ἀπόσπασμα ἀπό "Τά ψάθινα καπέλα" πού περιέλαβαν οἱ συλλογεῖς στό βιβλίο τό εἶχαν περιλάβει καί στό ἀντίστοιχο βιβλίο τῆς Γ' Γυμνασίου. Τό Τμήμα τότε εἶχε ζητήσει νά ἀφαιρεθεῖ. Καὶ οἱ συγγραφεῖς τό ἀφαίρεσαν. Τώρα δέν τό ἀφαιροῦν. "Ἄλλη ἡ στᾶση τους παλαιότερα, ἄλλη τώρα.

4.- Γιά τὰ προτεινόμενα ἀπό τό Τμήμα τρία νέα κείμενα (τοῦ Γληνοῦ, τοῦ Αὐγέρη καί τοῦ Κοντζιᾶ) οἱ συγγραφεῖς λένε πολλά, χωρίς ὅμως νά περ-
θουν. Γιά ἕνα μόνο πεῖθουν, γιά τή φιλοσοφία τους. Θά χρειαζόταν πολὺς λόγος γιά τὴν ἀναίρεση τῶν ἐπιχειρημάτων τους. Περιορίζομαι μόνο νά πῶ ὅτι θά εἶναι μεγάλη τιμὴ γιά τό ΚΕΜΕ ἂν μποῦν αὐτὰ τὰ κείμενα καί σέ ση-
μείωση δηλωθεῖ ὅτι εἶναι δικῆς του ἐπιλογῆς.

Οἱ προτάσεις μου εἶναι οἱ ἑξῆς:

1.- Νά κληθοῦν οἱ συγγραφεῖς νά γράψουν σύντομες ἀπαντήσεις (ἢ διευ-
κρινσεις) στὶς δύσκολες ἐρωτήσεις τους καί ἔπειτα ὅλες οἱ ἐρωτήσεις μαζί μ' αὐτές τὶς ἀπαντήσεις νά ἐκδοθοῦν σέ ἰδιαίτερο τεῦχος, τό ὁποῖο νά δια-
νεμηθεῖ σέ καθηγητές καί μαθητές.

2.- Νά ἐμμείνει τό Τμήμα στὴν ἀπόφαση πού πήρε, ὕστερα ἀπὸ διεξοδι-
κὴ συζήτηση καί ὠριμὴ σκέψη, γιά τὰ κείμενα πού πρέπει νά ἀφαιρεθοῦν καί
νά προστεθοῦν. Γιά τὰ δεύτερα πού εἶναι ἔτοιμα καί δὲ χρειαζόνται ἐκτενῆ
σημειώματα νά γραφεῖ σέ σημείωση ὅτι προστέθηκαν στό σῶμα τοῦ βιβλίου ἀπὸ
τό ΚΕΜΕ.

3.- Γιά τὴν ἀντικατάσταση ὁρισμένων κειμένων (ὅπως τοῦ Τολστοῦ)
καθὼς καί γιά τὸν περιορισμὸ τῶν εἰσαγωγῶν τό Τμήμα μπορεῖ νά μὴν ἐπιμελῇ

4.- 'Η διευκρίνιση ὁρισμένων δύσκολων κειμένων τοῦ βιβλίου εἶναι ἀ-
παραίτητη.

5.- Σέ περίπτωσι πού οἱ συγγραφεῖς καί πάλι ἀρνηθοῦν ἢ ἀπευθύνουν
τοῦ ΚΕΜΕ μὲ ἔγγραφὸ τῆς, στό ὁποῖο νά ἐπισυνάπτονται καί ἀντίγραφα τῶν
πράξεων, νά ἀναφέρει τό θέμα στόν κ. Ὑπουργὸ τῆς Παιδείας.

'Η συζήτηση στό θέμα 6 διακόπτεται γιά νά συνεχιστεῖ σέ ἐπόμενη συνε-
δρίαση.

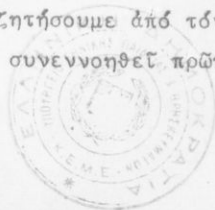
Στή συνέχεια ο κ. Πρόεδρος, αρμόδιος για τα θέματα 7, 8 και 9 λέγει

Τα τρία αυτά θέματα αποτελούν μιάν ένότητα και επιτρέψτε μου ή εισήγηση μου να είναι ενιαία. Θα θυμάστε ότι ζητήσα πριν από καιρό από το Τμήμα να λειτουργήσουν Άτυπες Επιτροπές κατά ειδικότητες, να εισηγηθούν τις καινούργιες προκηρύξεις, ανάθεσεις κλπ. βιβλίων για το 1983/4. Αυτό έπρεπε να γίνει τώρα, πριν από τις διακοπές, αν είναι να μην βρεθούμε του χρόνου στην Ίδια και χειρότερη με μέτος θέση, να μην προλαβαίνουμε τις κρίσεις και την έκτύπωση. "Ομως είναι φανερό ότι οι επιτροπές αυτές δεν μπορούν να προχωρήσουν όσο δεν ακούσαμε τις "έξαγγελίες" σε συγκεκριμένη τελεσίδικη διατύπωση. Δεν ξέρω πώς το φαντάζεται το 'Υπουργείο, αλλά για μας που είμαστε ειδικοί της εκπαίδευσης είναι φανερό ότι η καθυστέρηση της εξαγγελίας βασικών αλλαγών στα προγράμματα Γυμνασίου και Λυκείου ούσιαστικά ματαιώνει την υλοποίηση των αλλαγών αυτών για έναν ακόμα χρόνο. Φοβούμαι πώς κάποια στιγμή θα κατηγορηθούμε όχι πώς δεν προειδοποιήσαμε το 'Υπουργείο, αλλά πώς δεν το προειδοποιήσαμε αρκετά ξντονα. Γι' αυτό προτείνω να στείλουμε άμέσως ένα σύντομο 'Υπόμνημα στον 'Υπουργό με τις άνησυχίες μας και συγχρόνως να τον προσκαλούμε να ξρθει σύντομα να του εκθέσουμε με μεγαλύτερη λεπτομέρεια τα προβλήματα, όπως τα βλέπουμε.

'Ο κ. Σπυρόπουλος συμφωνεί και ζητά να διευκρινιστεί στο 'Υπουργείο ότι δεν μπορούμε πιά να αναλάβουμε την ευθύνη για την ξγκαιρη σύνταξη και αποστολή των οδηγίων του Λυκείου 1982/3.

'Ο κ. Συριόπουλος συμφωνεί και θυμίζει ότι, όταν το Φεβρουάριο 1982 το Τμήμα είχε πάρει το αριθμ. Γ/686/4-2-82 Έγγραφο του 'Υπουργού με συνημμένες τις πρώτες εξαγγελίες του για τα μέτρα στη ΜΕ., είχε αποφανθεί (πρ. 10/22-282) ότι με αυτή τη γενική διατύπωση δεν μπορεί να προχωρήσει στον προγραμματισμό και πολύ λιγότερο στη συγκεκριμένη προετοιμασία που απαιτείται ή υλοποίηση των αλλαγών.

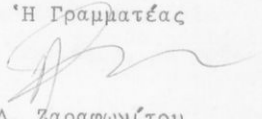
'Ο κ. Βαρουχάκης συμφωνεί και προτείνει να ζητήσουμε από τον 'Υπουργό να μην προχωρήσει σε δημόσιες εξαγγελίες, αν δε συengenηθεί πρώτα με το ΚΕΜΕ για το τί μπορεί να γίνει και πότε.



Τελικὸ τὸ Τμήμα, ὕστερα ἀπὸ συζήτηση, ἀποφασίζει ὁμόφωνα: ἀναθέτει στὸν κ. Κακριδὴ τὴ Σύνταξη Ὑπομνήματος πρὸς τοὺς κ.κ. Α. Κακλαμάνη, Ὑπουργὸ καὶ Λ. Μώραλη, Ὑφυπουργὸ ΥΠΕΠΘ, ὅπου καὶ νὰ τοὺς προσκαλεῖ γιὰ μιὰ συνάντηση ἐργασίας στὸ ΚΕΜΕ.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ καὶ ὥρα 1 μ.μ. ὁλοκληρώθηκε ἡ συζήτηση τῶν θεμάτων τῆς ἡμερήσιας διατάξεως.



Ἡ Γραμματέας

Δ. Ζαραφωνίτου

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΣ (ΚΕΜΕ)
ΤΜΗΜΑ Μ.Ε.

Π ρ ά ξ η 43/1982

Σήμερα, 6 'Ιουλίου 1982, ημέρα Τρίτη καί ώρα 8.30 πρωινή, τό Τμήμα Μ.Ε. τοῦ ΚΕΜΕ συνεδρίασε στήν αἴθουσα συνεδριάσεών του (αἴθουσα ὁλομέλειας, Μεσογείων 396, 'Αγία Παρασκευή 'Αττικής), μέ πρόεδρο τόν κ. Φάνη Κακριδή, ἀντιπρόεδρο τοῦ ΚΕΜΕ.

Ἐλαβαν μέρος στή συνεδρίαση οἱ κ.κ. Φ. Βῶρος, Δ. Σακκάς, Ἡλ. Σπυρόπουλος, Ν. Βαρουχάκης, Ν. Παπαδόπουλος, Λ. Ἀδαμόπουλος, Στ. Παπασημακόπουλος, Δ. Τομπαῆδης, Σύμβουλοι Β', Κ. Συριόπουλος, Ἴω. Σκορδύλης, Εἰδικοί Σύμβουλοι, Κ. Φούσκας, Κυρ. Κατσιμάνης, Β. Θεοδωρακόπουλος, Εἰσηγητές, καί ἡ Γραμματέας τοῦ Τμήματος, Δήμ. Ζαραφωνί-του φιλόλογος.

Ἄν ἔλαβε μέρος στή συνεδρίαση ὁ κ. Γ. Γρατσάς, γιατί βρίσκεται σέ ἀναρρωτική ἄδεια.

ΘΕΜΑΤΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ

1. Ὅδηγίες μονοτονικοῦ. Εἰσηγητής: Δ. Τομπαῆδης.
2. Διδασκαλία ἀρχαίων ἐλληνικῶν στή Γ' τάξη τοῦ εὐρωπαϊκοῦ Γυμνασίου. Εἰσηγητής: Δ. Τομπαῆδης.
3. Διαδικασία κρίσης τοῦ βιβλίου "Νέα ἐλληνικά" Β' Λυκείου. Εἰσηγητές: Δ. Τομπαῆδης, Δ. Σακκάς.
4. Μεθόδευση ἐπαφῶν μέ τό ΥΠΕΠΘ ('Υπόμνημα, ἐπίσκεψη κ. Ὑπουργοῦ). Εἰσηγητής: Φ. Κακριδής.

Στήν ἀρχή τῆς συνεδρίας, ἀφοῦ διαπιστώθηκε ἀπαρτία, τό Τμήμα ἄρχισε τήν ἐξέταση τῶν θεμάτων τῆς Η.Δ.



ΘΕΜΑ 1ο : 'Οδηγίες μονοτονικοῦ.

'Ο κ. Δ. Τομπαΐδης λέει:

'Ερώτημα γιά τό θέμα αὐτό δέν ἔχουμε, ἀλλά μπορούμε νά ποῦμε ὅτι ἀσχολούμαστε γι' αὐτό οἷκοθεν. 'Ο ΟΕΔΒ πρόκειται νά ἐκδώσει τίς "οδηγίες γιά τήν ἐφαρμογή τοῦ μονοτονικοῦ συστήματος στά σχολεῖα" σέ χιλιάδες ἀντίτυπα, γιά τοὺς ἐκπαιδευτικούς καί τοὺς μαθητές πρᾶγμα γιά τό ὁποῖο κανεῖς δέν ἔχει ἀντίρρηση. 'Αντίθετα, ἀποτελεῖ ἀξιέπαινη προσπάθεια γιά τή διδδοση τοῦ συστήματος.

Βέβαια ὑπάρχουν στό φυλλάδιο αὐτό καί πράγματα μέ ἐπικαιρικό περιεχόμενο, ὅπως εἶναι οἱ ἀλλαγές πού ἐπέρχονται στά σχολικά βιβλία τῆς Γραμματικῆς. Οἱ ἀλλαγές αὐτές δέν πέρασαν στά σχολικά βιβλία, γιατί εἴχαν ἀνατυπωθεῖ μέ τό πολυτονικό σύστημα πρὶν ἐφαρμοστεῖ τό μονοτονικό. Μόλις περάσουν στά διδακτικά βιβλία, θά εἶναι περιττή ἡ ἀναφορὰ τους στήν ἐγκύκλιο. Μὲ τήν ἔννοια ὅμως ὅτι τό περισσότερο δέ βλάφτει, εἶναι χρήσιμο νά βρίσκονται κι αὐτές στό ἐκδιδόμενο φυλλάδιο.



ΘΕΜΑ 2ο - Διδασκαλία αρχαίων ελληνικών στη Γ' τάξη του Ευρωπαϊκού Γυμνασίου.

Ο κ. Α. Τομπανίδης, για το 2ο θέμα της Η.Δ. λέει:

Τό 'Υπουργείο Παιδείας μας διαβιβάζει τό έγγραφο αριθ. Φ.Ι1/371/12-2-82 της Συμβούλου 'Εκπαιδεύσεως Βρυξελλών μέ τό όποιο ζητεῖ νά ἐγκριθεῖ ἀπό τό 'Υπουργεῖο ἡ διδασκαλία τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν στήν Γ' τάξη τῶν Εὐρωπαϊκῶν Γυμνασίων.

Θυμίζω ὅτι τό πρόγραμμα τοῦ σχολείου αὐτοῦ προβλέπει γιά τή διδασκαλία τῶν ἐλληνικῶν (ἀρχαίων καί νέων) τίς ἀκόλουθες ὥρες:

ΤΑΞΕΙΣ	Α	Β	Γ	Δ	Ε	ΣΤ	Ζ
Μητρ. γλώσσα (νέα ἑλληνικά)	5	5	4	4	4	4	4
'Αρχαῖα ἑλλ.				5	5	5	5



Σημειώνω:

α) ὅτι ἀπό τήν Δ' τάξη οἱ μαθητές παρακολουθοῦν κατ'ἐπιλογή ἓνα ἀπό τά 5 τμήματα: κλασικές σπουδές (λατινικά καί ἀρχ. ἑλληνικά), λατινικά καί ξένες γλώσσες, λατινικά καί μαθηματικά, μαθηματικά καί ξένες γλώσσες, κοινωνικές καί οἰκονομικές ἐπιστήμες.

β) ὅτι ἐπειδὴ δέν προβλέπεται διδασκαλία ἀρχαίων ἐλληνικῶν στήν Γ' τάξη, οἱ πρόσθετες 2 ὥρες ζητοῦνται ὡς ἐνίσχυση τοῦ ὥραριου τῆς μητρικῆς γλώσσας, γιά νά χρησιμοποιηθοῦν ἀποκλειστικά γιά τή διδασκαλία ἀρχαίων ἐλληνικῶν στήν τάξη αὐτή.

γ) ὅτι τό ἐρώτημα ἀπό τίς ἐλληνικές ἐκπαιδευτικές ἀρχές ὑποβάλλεται τώρα γιά τήν κατ'ἀρχήν ἔγκρισή μας, ὥστε νά προχωρήσουν στή σύνταξη ἀναλυτικοῦ προγράμματος.

Βέβαια, ἐφόσον τό μάθημα τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν ἀνήκει σέ ἐπιλεγόμενα Τμήματα σπουδῶν, θά ἔκανε κανεῖς πρόχειρα τή σκέψη νά γίνεи ἡ ἐνίσχυσή του

για τούς μαθητές πού τό επέλεγουν, καί ὄχι για ὄλους. Ἐπίσης θά μπο-
ροῦσε κανεῖς νά σκεφτεῖ ὅτι μέ τήν ἀποδοχή τῆς πρότασης αὐτῆς κατεβαί-
νει πολύ χαμηλά (στή Β' ἐλληνικοῦ γυμνασίου) ἡ διδασκαλία τῶν ἀρχαίων
ἐλληνικῶν.

Νομίζω ὅμως πώς τό σημαντικότερο εἶναι νά λάβουμε ὑπόψη μας:

α) ὅτι ἡ ἔγκριση ἀπό τό ἀρμόδιο ἐκπαιδευτικό συμβούλιο τοῦ Εὐρω-
παϊκοῦ Σχολείου ἐξασφαλίστηκε για τή συγκεκριμένη αὐτή τάξη,

β) ὅτι τά παιδιά αὐτά (τά ὀλιγάριθμα), τά ὁποῖα ζοῦν καί μεγαλώ-
νουν μέσα σ' ἕναν ξενόφωνο κόσμο, εἶναι πολύ χρήσιμο νά ἐνισχύονται στήν
ἐλληνομάθειά τους μέ ὁποιοδήποτε ἐφικτό τρόπο.

Θεωρῶ χρήσιμο κατὰ τή σύνταξη τοῦ ἀναλυτικοῦ προγράμματος τῆς τά-
ξης αὐτῆς νά γίνεи ἡ ἐκκίνηση ἀπό τά κοινά στοιχεῖα τῆς νέας μέ τήν
ἀρχαία γλῶσσα.

Γι 'αὐτό προτείνω νά γνωμοδοτήσουμε θετικά για τήν πρόταση.

Τό Τμήμα, ἀφοῦ ἔλαβε ὑπόψη τήν εἰσήγηση τοῦ κ. Δ. Τομπαῆδη

ἀ π ο φ α ῖ ν ε τ α ι

Ἑομόφωνα ἀποδέχεται τήν εἰσήγηση τοῦ κ. Δ. Τομπαῆδη, αὐτοῦσια στό
σύνολό της.



ΘΕΜΑ 3ο : - Διαδικασία κρίσης τοῦ βιβλίου "Νέα Ἑλληνικά" Β' Λυκείου.

Ὁ κ. Πρόεδρος λέγει:

"Όταν σέ προηγούμενη συνεδρία μας ἐγκρίναμε κατ' ἀρχήν τὸ βιβλίο τῶν Ν.Ε. σημειώσαμε (καί στό πρακτικό) ὅτι τὸ βιβλίο χρειάζεται ὀρισμένες ἀλλαγές, πού τίς συζητήσαμε στή συνέχεια μία μία διεξοδικά καί μετὰ ^{αὐτῶν} κοινοποιήσαμε στούς συγγραφεῖς μέ τήν ἐντολή ἢ παράκληση νά τίς ὑλοποιήσουν. Όταν τώρα συναντοῦμε τήν ἀρνησή τους νά συμμορφώσουν τὸ βιβλίο σύμφωνα μέ τίς ὑποδείξεις μας, εἶναι φανερό ὅτι ^ἡ κατ' ἀρχήν ἔγκριση ἴσχυει βέβαια, ἀλλά δέ μᾶς δεσμεύει καί γιά τήν τελική ἔγκριση, πού αὕτη μπορούμε μέ ἀπόλυτη συνέπεια νά τήν ἐξαρτήσουμε ἀπό τήν πραγματοποίηση ἢ ὄχι, μέ τόν ἕνα ἢ μέ τόν ἄλλο τρόπο, ὅλων ἢ ἑνός μέρους τῶν ἀλλαγῶν πού θεωρήσαμε ἀναγκαῖες.

"Ἔτσι παρακαλῶ, ὅπως συμφωνήσαμε καί στή χτεσινή μας συζήτηση, νά διατυπωθοῦν συγκεκριμένες προτάσεις γιά τήν τύχη καί τή μεθόδευση τοῦ βιβλίου.

Ὁ κ. Τομπαζόης διατυπώνει τήν παρακάτω πρόταση:

"Ὡς πρὸς τά κείμενα: Τὸ Τμήμα νά ἐμμείνει στήν εἰλημμένη, ὕστερα ἀπό διεξοδική συζήτηση, ἀπόφαση γιά τίς προσθαφαιρέσεις, πράγμα τὸ ὁποῖο πρέπει νά δηλωθεῖ σέ κάποια σημείωση (ὅτι ἔγιναν ἀπό τὸ ΚΕΜΕ).

"Ὡς πρὸς τίς ἐρωτήσεις: Νά σταλοῦν σέ ἰδιαίτερο φυλλάδιο στούς καθηγητές (ἴσως καί στούς μαθητές) μέ τίς ἀπαντήσεις τους, τίς ὁποῖες νά κληθοῦν νά συντάξουν οἱ συγγραφεῖς.

Στή συνέχεια ὁ κ. Βῶρος λέγει:

"Ὅπως ἐγώ νομίζω, προτείνω (διευρύνοντας τὸ σημεῖο 5 τῆς χθεσινῆς παρέμβασής μου):

1. - Προώθηση τοῦ βιβλίου στό σύνολό του σύμφωνα μέ τήν προηγούμενη ἔγκριτική ἀπόφασή μας.



2. - Σαφή διάκριση ανάμεσα σέ ό,τι είναι έπιλογή τών συγγραφέων καί ό,τι είναι προσθήκη καί μνεία εκείνων τών κειμένων πού έχουν άφαιρεθεύ από τή συλλογή κατά τήν έδω διαδικασία.

3. - Σαφή έπισήμανση τών προσθηκών ώστε νά λάβει γνώση ένεργή καί ή πολιτική ήγεσία πού έχει τήν τελική ευθύνη καί δικαιούται νά σταθμίσει τό πολιτικό κέρδος ή κόστος.

4. - Συμπερίληψη τών έρωτήσεων στό βιβλίο γιατί αποτελούν οργανικό μέρος του * είναι βέβαιο ότι άλλιώς θα είχαν δομηθεύ τά εισαγωγικά σημειώματα καί τά έρμηνευτικά σχόλια άν ^ή έλλείπει ως προοπτική ή προσθήκη τών έρωτήσεων.

5. - Πρόσκληση τών συγγραφέων νά έτοιμάσουν σέ χρόνο εύλογο τεύχος χωριστό 80 - 100 σελίδες πού θα περιέχει κατευθυντήριες οδηγίες γιά άπαντήσεις (ή κάποια οδηγητικά νήματα ή κάποια στοιχεία βιβλιογραφίας). Τό πόνημα αυτό μόνο οι συγγραφείς μπορούν σωστά νά τό συνθέσουν. Καί αυτό μπορεί νά είναι ένα πρώτο βήμα πρός: τό βιβλίο του δασκάλου.

Θυμίζω πώς:

α) άφορμή γιά τήν προσθήκη τών έρωτήσεων περιέχεται στό κείμενο τής προκήρυξης.

β) Έφόσον οι συγγραφείς εργάζονταν μήνες έννεα έδω δεν μπορεί νά υποστηριχτεύ ότι άγνοούσαμε ότι εργάζονταν μέ προοπτική νά συνοδεύουν τά κείμενα μέ έρωτήσεις.

Ό κ. Σακκάς κάνει τίς εξής προτάσεις:

1. - Νά κληθοούν οι συγγραφείς νά γράφουν σύντομες επεξηγηματικές άπαντήσεις στις δύσκολες έρωτήσεις καί έπειτα όλες οι έρωτήσεις μαζί μ' αυτές τίς άπαντήσεις νά εκδοθοούν σέ ιδιαίτερο τεύχος, τό όποιο νά διανεμηθεύ σέ καθηγητές καί μαθητές. Έτσι θα άρθεί τό έπιχείρημα τών συγγραφέων γιά τήν άρνησή τους.

2. - Νά έμμείνει τό Τμήμα στην άπόφαση πού πήρε ύστερα από διεξοδική συζήτηση καί ώριμη σκέψη γιά τά κείμενα πού πρέπει νά αφαιρεθοούν καθώς καί γιά τά κείμενα πού πρέπει νά προστεθοούν.

Γιά τά δεύτερα τά όποια εἶναι ἔτοιμα (τοῦ Γληνοῦ, τοῦ Αὐγέρη, τοῦ Κοπτζίτς καί 1 - 2 σύντομα ποιήματα γιά τήν 'Εθνική 'Αντίσταση) καί δέ χρειάζονται ἔκτενῇ σημειώματα κτλ., νά γραφεῖ σέ σημείωση ὅτι προσπί-
θενται στό σῶμα τοῦ βιβλίου ἀπό τό ΚΕΜΕ,

3. - Γιά τήν ἀντικατάσταση ὁρισμένων κειμένων (ὅπως τοῦ Τολστοῦ κ.δ) καθώς καί γιά τόν περιορισμό τῶν εἰσαγωγῶν τό Τμήμα μπορεῖ νά μὴν ἐπι-
μείνει.

4. - 'Η διευκρίνιση ὁρισμένων δύσκολων κειμένων τά όποια προσδίδ-
ρισε τό Τμήμα ἐπίσης εἶναι ἀπαραίτητη.

5. - Σέ περίπτωση πού οἱ συγγραφεῖς, καί πάλι ἀρνηθοῦν ἡ Διεύθυνση
τοῦ ΚΕΜΕ μέ ἔγγραφό της, στό όποιο ^{καί δυνάμει τῶν ἐγκρίσεων, νά ἀναγείρῃ} νά ἐπισυνάψῃ τό θέμα στόν κ. 'Υπουρ-
γό τῆς Παιδείας.

'Ο κ. Σπυροπούλος καταλήγει στίς ἐξῆς προτάσεις:

α) Νά θεωρήσουμε τό βιβλίο κατάλληλο γιά τή σχολική πράξη, ἀφοῦ
γίνονται ὁρισμένες βελτιώσεις, ὅπως θά διατυπωθοῦν στό πρακτικό τοῦ Τμή-
ματος.

β) Τό Τμήμα νά ὁρίσει μέλη του ὡς ἀντιπροσώπους του, γιά νά συνερ-
γαστοῦν μέ τοὺς συγγραφεῖς γιά τήν τελική μορφή τοῦ βιβλίου, σύμφωνα μέ
τίς ἀποφσεις τοῦ Τμήματος. Προτείνω τοὺς εἰσηγητές τοῦ θέματος, συναδέλ-
φους κ.κ. Δ. Σακκά καί Δ. Τομπαῖδο.

'Ο κ. Βαρουχάκης προτείνει:

α) τό φυλλάδιο τῶν ἐρωτήσεων νά μοιραστεῖ σέ καθηγητές καί μαθητές
β) Νά μπεῖ σημείωση στό βιβλίο, ὅτι αὐτό ἀποτελεῖ μέρος τῆς συγ-
γραφῆς πού υπέβαλαν οἱ συγγραφεῖς γιά ἔγκριση.
γ) 'Η τελική εὐθύνη ἐπιλογῆς νά ἀνήκει στό Τμήμα Μ.Ε. τοῦ ΚΕΜΕ.

'Ο κ. Σκοροδίλης λέγει:

Μετά τήν ὁλοκλήρωση τῆς διαδικασίας γιά τήν κρίση τοῦ βιβλίου "

"Νέα 'Ελληνικά Β' Λυκείου" προτείνω στό Τμήμα νά πάρει τίς ἐξῆς ἀποφά-
σεις:

α) Οι έρωτήσεις που υπάρχουν να αφαιρεθούν από το βιβλίο, γιατί, όπως ακούστηκε επανειλημμένα από πολλούς φιλολόγους, αυτές υστερούν την πρωτοβουλία και την αυτενέργεια των καθηγητών και των μαθητών και άκομη αποτελούν την άφορμή της έκδόσεως πολλών λυσαρίων, που όπως γνωρίζουμε είναι επιζήμιες για την εκπαίδευση.

β) Να προστεθούν στο βιβλίο τα κείμενα που πρότεινε το Τμήμα και έγιναν αποδεκτά από τους συγγραφείς ,

γ) Να μην προστεθούν στο βιβλίο τα κείμενα που πρότεινε το Τμήμα και δεν τα δέχονται οι συγγραφείς. Ή επιμονή μας σε κάτι παρόμοιο θα φέρει πολλές δυσκολίες στην προλόγηση των κειμένων και στην αιτιολόγηση της προσθέσεώς τους.

δ) Να αφαιρεθούν από το βιβλίο όλα τα κείμενα εκείνα, για τα οποία το Τμήμα είχε αντίθετη άποψη.

Στη συνέχεια ο κ. Συριόπουλος διατυπώνει την έξης πρόταση:

Να συζητήσουμε για την έγκριση ή απόρριψη του πρακτικού της Έπιτροπής Κρίσεως.

Ο Πρόεδρος θέτει στο Τμήμα το έρώτημα αν οι έρωτήσεις πρέπει - Α. να μείνουν στο βιβλίο - β. να κυκλοφορήσουν σε χωριστό φυλλάδιο - Γ. να μη χρησιμοποιηθούν καθόλου.

Ψηφοφορία

A	B	Γ
Σκορδίζης		+
Συριόπουλος	+	
Τομπαζόης	+	
Παπασημακόπουλος	+	
Ήδαμόπουλος	+	
Βαρουχάκης	+	
Παπαδόπουλος	+	
Σπυρόπουλος	+	
Σακκάς	+	



A

B

Γ

Βῶρος

†

Κακριδής

†

Με πλειοψηφία ἐγκρίνεται νά κυκλοφορήσουν οἱ ἐρωτήσεις σέ ξεχωριστό φυλλάδιο.

Στή συνέχεια ὁ Πρόεδρος θέτει στό Τμήμα τό ἐρώτημα, ἂν οἱ ἐρωτήσεις πρέπει νά συνοδεύονται ἀπό ἀπαντήσεις ἢ ὄχι.

Ψηφοφορία

Σκορδύλης	Λευκή
Συριόπουλος	ΟΧΙ
Τομπαῆδης	ΝΑΙ
Παπασημακόπουλος	ΝΑΙ
Ἀδαμόπουλος	ΝΑΙ
Παπαδόπουλος	ΝΑΙ
Βαρουχάκης	ΝΑΙ
Σπυρόπουλος	ΝΑΙ
Σακκάς	ΝΑΙ
Βῶρος	ΝΑΙ
Κακριδής	ΝΑΙ



Τό Τμήμα μέ πλειοψηφία ἐγκρίνει οἱ ἐρωτήσεις νά συνοδεύονται ἀπό ἀπαντήσεις.

Στή συνέχεια ὁ Πρόεδρος θέτει τό ἐρώτημα στό Τμήμα ἂν τό φυλλάδιο μέ τίς ἐρωτήσεις πρέπει νά ἀπευθύνεται μόνο στούς διδάσκοντες ἢ καί στούς μαθητές.

Τό Τμήμα μέ πλειοψηφία ἀποφασίζει τό φυλλάδιο νά ἀπευθύνεται σέ διδάσκοντες καί μαθητές.

Ὁ κ. Σπυρόπουλος διευκρινίζει ὅτι τό φυλλάδιο αὐτό πρέπει νά ἔχει ὁλοκληρωθεῖ ὡς τίς 15/10/82 προκειμένου νά φθάσει ἐγκαίρως στό σχολεῖα μέ δεδομένο ὅτι τό βιβλίο θά χρησιμοποιηθεῖ ἀπό τό Β' τετράμηνο.

Τό Τμήμα αποφασίζει νά παρακληθοῦν οἱ συγγραφεῖς νά συνεργαστοῦν σέ μιὰ ἐνδεχόμενη ἀναδόμηση τῶν ἐρωτήσεων μαζί μέ τίς σωστές ἀπαντήσεις, ὅσο χρειάζονται καί ἀναθέτει στόν κ. Σπυρόπουλο νά ἔρθει σέ ἐπαφή μαζί τους καί νά εἰσηγηθεῖ σχετικά στό Τμήμα.

Ὁ Πρόεδρος θέτει στό Τμήμα τό ἀκόλουθο ἐρώτημα διαζευκτικά

- A. Νά ἐπιμείνουμε στήν ἀπόφαση τοῦ Τμήματος, μέ μοναδική παρέκκλιση τήν διατήρηση ὀρισμένων κειμένων, ὅπου τό Τμήμα ἀποφάσισε κατ' ἀρχήν τήν ἀντικατάσταση, ἀλλά δέ βρέθηκε ἄλλο καταλληλότερο κείμενο.
- B. Τό Τμήμα νά ἐπιμείνει στή διαγραφή τῶν κειμένων πού ἀποφάσισε νά διαγραφοῦν, νά μήν ἐπιμείνει στήν προσθήκη νέων κειμένων, ἐφόσον δέν τά υἱοθετοῦν οἱ συγγραφεῖς, καί νά ἀντιμετωπίσει κατά περίπτωση τό θέμα τῶν ἀντικαταστάσεων.

Ἀκολουθεῖ συζήτηση στήν παραπάνω πρόταση καί ψηφοφορία.

Ψηφοφορία

Σκορδίλης	B
Ευριόπουλος	B
Τομπαῆδης	A
Παπασημακόπουλος	A
Ἀδαμόπουλος	B
Παπαδόπουλος	A
Βαρουχάκης	B
Σπυρόπουλος	B
Σακκάς	A
Βῶρος	A
Κακριδής	A

Ἐγκρίνεται μέ πλειοψηφία (6:5) ἡ διατύπωση A.



Τό Τμήμα μέ πλειοψηφία ἐγκρίνει τήν Α' πρόταση.

Τό Τμήμα αναθέτει στον κ. Πρόεδρο νά επεξεργαστεῖ τό σημείωμα πού θά τυπωθεῖ στό βιβλίο, γιά νά φαίνεται ὅτι ἡ τελική μορφή δέν ταυτρίζεται μέ τίς ἀπόψεις τῶν συγγραφέων.

Τό Τμήμα ἀναθέτει ἀκόμα στούς κ.κ. Η. Σπυρόπουλο καί Δ. Σακκά τήν ὀλοκλήρωση ἑνός ἀντιτύπου, σύμφωνα μέ τά ὅσα ἀποφασίστηκαν, καί τήν ἔγκαιρη ὑποβολή του στό Τμήμα γιά τελική ἔγκριση καί ἀποστολή στόν ΟΕΔΒ.



ΘΕΜΑ 4ο: - Μεθοδóευση έπαφών μέ τό ΥΠΕΠΘ ('Υπόμνημα, έπίσκεψη τοῦ κ. 'Υπουργοῦ).

‘Ο Πρόεδρος διαβάζει στό Τμήμα σχέδιο 'Υπόμνηματος πρός τόν 'Υπουργό καί 'Υφυπουργό Έθν. Παιδείας καί Θρησκευμάτων κ.κ. Α. Κα-
κλαμάνη καί Π. Μωραλη. Τό Τμήμα αποφασίζει όμοφωνα τό 'Υπόμνημα νά
σταλεῖ όπως εἶναι. 'Η διατύπωση:

"Κείμενο 'Υπομνήματος", (έπισυνάπτεται)

Στό σημεῖο αὐτό τελείωσε ἡ συζήτηση τῶν θεμάτων.



‘Η Γραμματέας

A handwritten signature in dark ink, appearing to read 'Δημή. Ζαραφωνίτου'.

Δήμ. Ζαραφωνίτου

Πρὸς τὸν κ. 'Επὶστολο Κεκλαράνη, 'Υπουργὸ 'Εθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων
καὶ Πέτρο Μάραλη, 'Υφυπουργὸ 'Εθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων
Διὰ τοῦ Προέδρου τοῦ ΚΕ.Ε.

Υ Π Ο Μ Ν Η Μ Α

τοῦ Τμήματος Μ.Ε. τοῦ ΚΕ.Ε.



Κύριοι 'Υπουργοί,

Στὴ συνεδρία τοῦ ἀριθμ. 43/6-7-82 τὸ Τμήμα Μέσης 'Εκπαίδευσης τοῦ ΚΕ.Ε. ἐ-
φάσισε ὁμόφωνα νὰ σῆς ἐκθέσει τὰ ἀκόλουθα:

α) Διαπιστώνουμε μὲ ἀνησυχία ὅτι, ἂν καὶ πέρασαν ὀκτὼ μῆνες, τὸ ΚΕ.Ε. δὲν ἐ-
χρηκε τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ 'Υπουργοῦ καὶ τοῦ ἀρμόδιου 'Υφυπουργοῦ Παιδείας, γεγονός πο-
φίνεται νὰ κατοπτρίζει καὶ κάποια γενικότερη ἐπιφύλαξιν ἢ καὶ κρίσιν ἐμπιστοσύνης
τοῦ 'Υπουργείου ἀπέναντι στοῦ ἐπιτελικοῦ τοῦ ὄργανου.

β) Διαπιστώνουμε ἀκόμα ὅτι ἡ καθυστέρηση τῆς ἐξαγγελίας τῶν συγκεκριμένων ἐπ-
αγῶν, ποὺ ἀπὸ καιρὸ προγραμματίζονται στὸ χῶρο τῆς Μ.Ε., δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ πε-
χρήσουμε στὸ ἔργο ποὺ κάποια στιγμή θὰ κληθοῦμε νὰ ἐκτελέσουμε. Τὰ χρονικὰ πε-
θάρια εἶναι σὲ πολλές περιπτώσεις ἀπαγορευτικά καὶ θὰ μᾶς εἶναι π.χ. πολὺ δύσκολο
νὰ ἐκκληρώσουμε ἔγκαιρα τὸ 'Προλόγιον καὶ 'Αναλυτικὸ πρόγραμμα καθὼς καὶ τῆς 'Επ-
γῆς γιὰ τὴν ὕλη καὶ τῆ διδασκαλίας τοῦ Λυκείου, ἂν αὐριο μεθεύριο ἐξαγγελθοῦν ἐπ-
γῆς γιὰ τὸ 1982/3. Οἱ γενικὲς ἐξαγγελτίες ποὺ ἔγιναν τὸ φεβρουάριον τοῦ 1982 ἐπ-
'Υπουργὸ κ. Ε. Βερυβάκη καὶ μᾶς κοινοποιήθηκαν μὲ τὸ ἀριθμ. Γ/886/4.2.82 ἔγγραφο
διαπιστώσαμε πολὺ νωρὶς (πρὸς 9/1982) ὅτι δὲ μᾶς ἐπιτρέπουν, μόνες αὐτές, νὰ πε-
ρήσουμε στὸ συγκεκριμένον ἔργο μας, ποὺ εἶναι ἡ σύνταξιν ἀναλυτικῶν καὶ ὁρολογί-
ων γραμμάτων, ἡ προκήρυξιν ἢ ἀνάθεσιν συγγραφῆς βιβλίων κλπ.

γ) Παρακαλοῦμε τοὺς κ.κ. 'Υπουργοὺς νὰ μὴν προχωρήσουν στὴ δημόσια ἐξ-
/ ὁποιονδήποτε ἀλλαγὴν καὶ μέτρων χωρὶς προηγουμένη ἐπαφὴν μαζί μας, ἐπαφὴ ποὺ ἐπ-
σκοπὸ νὰ διαπιστωθεῖ τί εἶναι πραγματικὸ δυνατό νὰ γίνῃ καὶ πότε.

δ) Προσκαλούμε τούς κ.κ. Υπουργούς νά επισκεφτοῦν ὅσο τὸ δυνατό συντομότερα -
ΚΕΙΜΕ καὶ ἰδιαίτερα τὸ Τμήμα μας, ὥστε ὅλοι μαζί νά ἐξετάσουμε τὰ προβλήματα ποὺ ἔ-
πασχολοῦν.

ΜΕ ΤΙΜΗ,



Φ. Ι. Κακριδής

Ἀντιπρόεδρος

Κοινοποίηση:

Γενικό Γραμματεῖα ΥΠΕΠΘ



ΠΡΑΞΗ 44/1982

Σήμερα, 8 'Ιουλίου 1982, ημέρα Πέμπτη καί ώρα 8.30 πρωινή, τό Τμήμα Μ.Ε. τοῦ ΚΕΜΕ συνεδρίασε στήν αἴθουσα συνεδριάσεών του (αἴθουσα ὀλομέλειο Μεσογείων 396, 'Αγία Παρασκευή 'Αττικῆς) μέ πρόεδρο τόν κ. Φάνη Κακριδή, ἀντιπρόεδρο τοῦ ΚΕΜΕ.

"Ἐλαβαν μέρος στή συνεδρίαση οἱ κ.κ. Φ. Βῶρος, Δ. Σακκάς, 'Ηλ. Σπυρόπουλος, Ν. Βαρουχάκης, Ν. Παπαδόπουλος, Λ. 'Αδαμόπουλος, Στ. Παπασημαδόπουλος, Δ. Τομπαΐδης, Σύμβουλοι Β', Κ. Συριόπουλος, 'Ι. Σκορδίλης, Εἰδικοί Σύμβουλοι, Κ. Φούσκας, Κυρ. Κατσιμάνης, Βασ. Θεοδωρακόπουλος, Εἰσηγητές, καί ἡ γραμματεάς τοῦ Τμήματος, Δήμητρα Ζαραφωνίτου, φιλόλογος.

Δέν ἔλαβαν μέρος στή συνεδρίαση ὁ κ. Γ. Γρατσέας, γιατί βρίσκεται σέ ἀναρρωτική ἄδεια.

ΘΕΜΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ

Διαδικασία κρίσης γιά τό βιβλίο, 'Αγωγή τοῦ Πολίτη, Γ' Γυμνασίου. Εἰσηγητής κ. Φ. Βῶρος.

Πρίν ἀπό τήν Η.Δ. ὁ Πρόεδρος ἀνακοινώνει στό Τμήμα ὅτι ἐπικοινωνήσε μέ τόν κ. Καρβέλη πού δήλωσε τήν προθυμία τῆς ὁμάδας τῶν συγγραφέων τοῦ βιβλίου τῶν Νέων 'Ελληνικῶν τῆς Β' Λυκείου νά συνεργαστοῦν (π.χ. τό Σεπτέμβρη) γιά τήν ἀνασύνταξη τῶν ἐρωτήσεων καί τή συγκρότηση τοῦ χωριστοῦ τεύχους πού τό Τμήμα ἀποφάσισε νά δοθεῖ σέ καθηγητές καί μοθητές. Διευκρινίζεται ὅτι ἡ προθυμία τους αὐτή δέ σημαίνει ὅτι συμφωνοῦν μέ τήν ἀπόφαση τοῦ Τμήματος νά χωρίσει τίς ἐρωτήσεις.

ΘΕΜΑ 1ο: 'Ο κ. Φ. Βῶρος, εἰσηγητής τοῦ πρώτου θέματος λέγει:

1.- Τό κρίνόμενο βιβλίο εἶναι ἕνα ἀπό τά λίγα πού τό Τμήμα μας ἔκρινε τόν περασμένο Δεκέμβρη (πράξεις 59 καί 60 τοῦ 1981) ὅτι ἦταν ἀνάγκη νά

γραφτοῦν μέ ἀνάθεση.

Βέβαια ἡ ἀνάθεση ἔγινε μῆνες ἀργότερα μέ τήν ἀπόφαση Φ.211.12/4/Γ2/
220/23-3-82 τοῦ ὑπουργοῦ Παιδείας.

Μέ τήν ἀπόφαση αὐτή ἀνστήθηκε ἡ συγγραφὴ τοῦ βιβλίου στούς:

- 1) Παναγιώτη Γιαννακόπουλο, φιλόλογο-νομικό,
- 2) Ἀλέξανδρο Καράλη, φιλόλογο γυμνασιάρχη,
- 3) Βασίλη Πετροτσόπουλο, λέκτορα τοῦ Συνταγματικοῦ Δικαίου στήν Πάντειο
Α.Σ.Π.Ε.

Μέ τήν ἴδια ἀπόφαση ὁρίστηκε Ἑπιτροπὴ Κρίσης ἀποτελούμενη ἀπό τούς:

- 1) Π. Παναγιώτου, ΓΕΜΕ, ὡς Πρόεδρο
- 2) Ἀλ. Μπάλτα, ΓΕΜΕ, καί
- 3) Μ. Μπάμιου, λυκειάρχη φιλόλογο, ὡς μέλη.

Προθεσμία συγγραφῆς ὁρίστηκε ἡ 31-5-82 καί τελικῆς κρίσης ἡ 15-6-82.

Μέ νεότερη ἀπόφαση τοῦ Ὑπουργοῦ (Φ 211 12/8/82/378/14-6-82)
οἱ προθεσμίες παρατάθηκαν κατὰ 15 μέρες, δηλ. ὡς 15-6-82 καί 30-6-82 ἀντί-
στοιχα.

2.- Συγγραφεῖς καί κριτές ἐργάστηκαν ὅσο μπορούσαν καλύτερα - κατὰ
τὴ γνώμη μου - μέσα στὰ χρονικά ὅρια πού εἶχαν καί τίς λοιπές συνθήκες
πού ἀντιμετώπιζαν. Εἰδικότερα γιὰ τήν Ἑπιτροπὴ Κρίσης (γιὰ τούς συγγρα-
φεῖς δέ χρειάζεται λόγος ἰδιαίτερος, ἀφοῦ θά κρίνουμε τελικά τὸ ἔργο τους)
ὀφείλω νά σημειώσω ὅτι ἐργάστηκε μέ ζήλο σέ περίοδο πολλῶν ἄλλων ὑπηρεσια-
κῶν ὑποχρεώσεων - καί παράλληλα μέ αὐτές - καί πρόσφερε ὅ,τι μπορούσε κα-
λύτερο γιὰ τὴ βελτίωσιν τοῦ κρινόμενου κειμένου.

3.- Μέ τήν πρώτη πράξη τῆς Ἑπιτροπῆς Κρίσης ἐπισήμανε πολλές ἀτέ-
λειες τῆς συγγραφῆς· ἀπ' αὐτές οἱ πλεῖστες ἀναφέρονται σέ ζητήματα διατύ-
πωσης, λίγες σέ ἀνοδιάρθρωσιν τῆς ὕλης καί προσθήκες ἢ ἀφαιρέσεις (κειμένου
ἢ εἰκονογράφησης)· σχεδόν ἀπουσιάζουν παρατηρήσεις ἐπιστημονικῆς ἢ ἰδεολο-
γικῆς ὕψους (πλήρες ἀντίγραφο τῆς πρώτης αὐτῆς πράξης ἔχει διανεμηθεῖ στὰ
μέλη τοῦ Τμήματος πρόσφατα, ὅπως ἐπίσης διανεμήθηκε στίς ἀρχές Ἰουνίου
φωτοαντίγραφο τῆς συγγραφῆς σέ ὅσα τμήματα).

4.- Οί συγγραφείς μέ υπόμνημά τους άπάντησαν στίς παρατηρήσεις τής 'Επιτροπής. Εξδικότερα:

- αποδέχτηκαν τίς πιό πολλές,
- διευκρίνισαν άλλες,
- καί ύποστήριξαν τίς άπόψεις τους σέ άλλες, άφήνοντας όμως διαζευ-

τικιά τή δυνατότητα τελικής κρίσης στήν 'Επιτροπή.

(Πλήρες αντίγραφο τοῦ 'Υπομνήματος έπίσης διανεμήθηκε πρόσφατα στά μέλη τοῦ Τμήματος).

5.- Μέ τή δεύτερη καί τελική πράξη της ή 'Επιτροπή Κρίσης:

- 1) διατύπωσε δριστικά τίς θέσεις της ως πρός τίς άπαντήσεις τίς διαζευκτικές,
- 2) σημείωσε κι άλλες παρατηρήσεις καί
- 3) αποφάνθηκε τελικά όμόφωνα ότι: Άν οί συγγραφείς αξιοποιήσουν καί τίς τελευταίες παρατηρήσεις μας, κρίνουμε τό βιβλίο αυτό κατάλληλο ώς προσωρινό διδακτικό βιβλίο γιά τούς μαθητές τής γ' τάξης τοῦ γυμνασίου. (Καί αύτής τής πράξης αντίγραφο διανεμήθηκε στά μέλη τοῦ Τμήματος πρόσφατα)

6.- Οί συγγραφείς έσπευσαν νά άπαντήσουν στήν 'Υπηρεσία (όχι πιά στήν 'Επιτροπή Κρίσης) σχετικά καί μέ τή δεύτερη πράξη τής 'Επιτροπής Κρίσης (αντίγραφο τοῦ νέου αύτοῦ ύπομνήματος έχει διανεμηθεῖ στά μέλη τοῦ Τμήματος).

7.- "Ύστερα από όλη αύτή τή διαδικασία - πού γιά μερικές σελίδες τοῦ κειμένου σήμαινε αναδιατύπωση πλήρη - συνοψίζω τά σχετικά μέ τήν κρινόμε-
νη σήμερα συγγραφή στή μορφή πού έχει τώρα, δηλαδή ύστερα από τίς βελτιώ-
σεις, προσθήκες, διαγραφές πού έπήλθαν μέ τίς παρατηρήσεις τής 'Επιτροπής
Κρίσης καί τίς άπαντήσεις τῶν συγγραφέων:

α) 'Η συγγραφή εἶναι σύμφωνη μέ τό αναλυτικό πρόγραμμα καί τίς συνα-
φές προδιαγραφές.

β) Τό περιεχόμενο καί ή μορφή ανταποκρίνονται στήν αντιληπτική ικα-
νότητα τῶν μαθητῶν τής γ' γυμνασίου. 'Εγινε προσπάθεια από τούς συγγραφείς
νά κάνουν τό αντικείμενο πού χειρίστηκαν όσο μπορούσαν πιό κατανοητό γιά
μαθητές αύτής τής ηλικίας καί δεκτικότητας.

γ) 'Ιδιαίτερα τό α' μέρος (Τό ὄτομο καί ἡ κοινωνία) ἔγινε προσπάθεια νά ἀποτελέσει μία πρόσβαση βατή καί εὐχάριστη πρὸς τὴν ἰδέα τῆς κοινωνικῆς συμβίωσης μέ τὰ ἀγαθὰ πού προσφέρει καί τοὺς περιορισμούς πού συνεπάγεται ἔννοιες ἀφηρημένες καί δύσκαμπτες παρουσιάζονται μέ τὴν διδοκτικὰ ἀναγκαίᾳ ἀπλούστευση.

δ) Τό β' μέρος, ἀπὸ τὴ φύση του δύσκαμπτο, πλουτίστηκε ἐπιπλέον μέ σχεδιαγράμματα καί ἄλλο παραστατικό ὕλικό γιὰ νά διευκολυνθεῖ ἡ διδασκαλία στὴν αἴθουσα.

ε) Στό α' μέρος προστέθηκαν καί ἐρωτήματα προβληματισμοῦ· στό β' μέρος τέτοια ἐρωτήματα - γύρω ἀπὸ νομικά κείμενα - ἦταν δύσκολο νά διατυπωθοῦν ἄν προσθέτονταν, γιὰ λόγους ὁμοίας δόμησης, θὰ ἦταν μόνο ἐρωτήσεαι ἀνακεφαλαίωσης.

στ) Γιὰ τὴν εἰκονογράφηση δέν ἀπόφυγαν οἱ συγγραφεῖς καί γελοιωγραφίες· θεωροῦν ὅτι χρειάζεται ἕνα τέτοιο βιβλίο νά εἶναι χαρούμενο. Γιὰ ἀρκετές ἔχει διαφωνήσει ἡ Ἐπιτροπὴ Κρίσεως. Ὅμως κι αὐτές πού ἀπομένουν εἶναι χρήσιμες καί ἄλλες μποροῦν νά προστεθοῦν.

ζ) Σέ διάφορα σημεῖα τοῦ κειμένου ἔχουν παρεμβληθεῖ, ἀπὸ τὴν ἑλληνική γραμματεία κυρίως - καί ἀπὸ τὴν ξένη - μερικές σελίδες πού ἀναλύουν πιδό διεξοδικὰ μερικές ἰδέες σπουδαίες.

η) Στό β' μέρος τῆς συγγραφῆς γίνεται συχνά παραπομπή σέ ἄρθρα τοῦ Συντάγματος ὁ λόγος εἶναι διπλός καί σχεδόν αὐτονόητος μέ τὰ ἄρθρα τεκμηριώνουν τίς παραγράφους τοῦ βιβλίου οἱ συγγραφεῖς, ταυτόχρονα ἐξίζονται οἱ μαθητές στὴν τεκμηρίωση.

8.- Μέ ὅλα αὐτὰ νομίζω ὅτι ἡ συγγραφὴ αὐτὴ μπορεῖ νά συμβάλει στὴν πιδό ἀποδοτικὴ διδασκαλία τῆς Ἀγωγῆς τοῦ Πολίτη στό γυμνάσιο καί γι' αὐτό εἰσηγοῦμαι κατ' ἀρχὴν νά ἐγκριθοῦν οἱ πράξεις τῆς Ἐπιτροπῆς Κρίσεως καί τὸ συναφὴ ἀπαντητικὰ ὑπομνήματα τῶν συγγραφέων. Προσωπικά νομίζω ὅτι τό βιβλίο αὐτό μπορεῖ νά ἀποδειχτεῖ κατάλληλο ὄχι μόνο ὡς λύση προσωρινή, ἀλλὰ διαρκέστερη. Ὅπωςδήποτε βέβαια μία καλύτερη συγγραφὴ στό μέλλον μέσα σέ συνθηκες ἀνετότερες τῶν ἐγγράφων κι ἐγώ στίς αἰσιδόξεις προσδοκίες.

9.- Πρίν τελειώσω τὴν εἰσήγησιν ὀφείλω νά διευκρινίσω ὅτι:

- οι δύο πρώτοι συγγραφείς έγραψαν τó α' μέρος,
- ó Β. Πετριτσόπουλος τó β' μέρος.

Καί εἶναι ἀναγκαῖο - γιά λόγους ἀκαδημαϊκῆς ταυτότητος - αὐτό νά δη-
λωθεῖ μέ μία σημείωση κάπου στίς πρώτες ἐσωτερικές σελίδες.

Τό "βουλευτικό" χάρτη τῆς χώρας ἐκπόνησε ἡ κ. Κυριακή Κύρου, καθώς
καί τά πρόχειρα σχεδιαγράμματα.

Ἀπό ὅλους τούς συγγραφεῖς ó πιό πρόσφορος καί χρήσιμος σ' ὅλες τίς
φάσεις τῆς ἐργασίας ἦταν ó Π. Γιαννακόπουλος, χωρίς αὐτό νά ὑποτιμᾷ ἐπι-
στημονικά τούς ἄλλους.

10.- Ἐλπίζω ὅτι θά ἔχω τήν αὐκαιρία νά δώσω ἄλλες λεπτομέρειες παρα-
κάτω.

Στή συνέχεια ó κ. Κ. Συριόπουλος λέγει: Πρό τῆς συζητήσεως ἐπ' τοῦ
ὑπό κρίσιν βιβλίου νομίζω ὅτι τó Τμήμα πρέπει νά λάβῃ ἀπόφασιν ἄν εἶναι
δυνατόν νά εἰσέλθῃ εἰς τήν συζήτησιν τούτου ἐφ' ὅσον δέν ὑπάρχει τελική
πρᾶξις κρίσεως τοῦ βιβλίου μετά τάς δευτέρας ἀπαντήσεις τῶν συγγραφέων
εἰς τήν δευτέραν πρᾶξιν τῆς ἐπιτροπῆς. Καί τó Τμήμα κατὰ τόν Ν.309/76
ἄρθρ. 80 παραγρ. 4 ἀποφασίνεται μόνον ἐπ' τῆς τελικῆς πράξεως τῆς ἐπιτροπῆς
κρίσεως οὐχί δέ καί ἐπ' ἀπαντήσεων τῶν συγγραφέων ὡς προτείνεται ὑπό τοῦ
εἰσηγητοῦ. Εἰς τήν πραγματικότητα ἡ Διευθύνσις Διδακτικῶν βιβλίων δέν
ἔπρεπε νά δεχθῇ νά διαβιβάσῃ εἰς τó τμήμα ἡμιτελή τήν κρίσιν τῆς ἐπιτροπῆς
καί διὰ τοῦτο νομίζω ὅτι τó βιβλίον καί αἱ ἀπαντήσεις τῶν συγγραφέων πρέ-
πει νά ἐπιστραφῇ διὰ τῆς ὡς ἄνω Διευθύνσεως πρὸς τήν Ἐπιτροπὴν κρίσεως
ἵνα διαβιβασθῇ εἰς τó Τμήμα ἡ τελική τῆς ἐπιτροπῆς κρίσις πρὸς πᾶσαν συζη-
τήσεως τοῦ ὑπό κρίσιν βιβλίου.

Ὁ κ. Φ. Βῶρος ἀπαντᾷ στόν κ. Συριόπουλο, καί λέει: "Ὅλες οἱ Ἐπιτρο-
πές κρίσεως μᾶς μεταφέρουν μέ τήν τελική πράξη τοὺς τέτοιες ἐκκρεμότητες
(δηλαδή σημεῖα ὅπου ἡ γνώμη ἐπιτροπῆς καί συγγραφέων δέ συμπίπτουν)" πρὸς
τα αὐτά ἀκριβῶς συνέβη μέ τó βιβλίον: Κείμενα Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας β'
λυκείου. Ὅμως τῆς "ἐκκρεμότητος" τίς ἀντιμετώπισε τó Τμήμα μας μέ "διά-
λογο" πρὸς τοὺς συγγραφεῖς ἀπευθείας.

Ὁ Πρόεδρος θέτει στό ^{το} τμήμα/ἑρώτημα ἂν ὕστερα ἀπό τήν παρατήρηση τοῦ κ. Συριόπουλου κρίνουμε ὅτι μποροῦμε καί πρέπει νά προχωρήσουμε ἢ ὄχι.

Ψηφοφορία

Σκορόδλης	OXI
Συριόπουλος	OXI
Τομπαΐδης	NAI
Παπασημακόπουλος	NAI
Ἀδαμόπουλος	NAI
Παπαδόπουλος	NAI
Βαρουχάκης	NAI
Σπυρόπουλος	NAI
Σακκάς	NAI
Βῶρος	NAI
Κακριδής	NAI



Ἡ πρόταση τοῦ κ. Συριόπουλου ἀπορρίπτεται μέ πλειοψηφία (9:2).

Στή συνέχεια ὁ κ. Κακριδής λέει: "Ὅταν ἡ Ἐπιτροπὴ Κρίσης στό τελικό πρακτικό της (ὅπως καί στό πρῶτο.) μιλά γιά "προσωρινό" βιβλίο, τότε ἡ δίκη μας κρίση εἶναι εὐκολή: προσωρινό βιβλίο ἔχουμε τῆς Ρουσοπούλου, πού εἶναι καί καλύτερο ἀπό αὐτό καί δοκιμασμένο καί τυπωμένο. "Ἐτσι μάλιστα πού θά ζητήσουμε τήν ἀντικατάστασή του μόλις ἀνάβουν τά πράσινα φῶτα, δὲ μᾶς πειράζει καθόλου νά τό δώσουμε φέτο καί στή Γ' Γυμνασίου ὅταν ἡ φετινὴ Γ' Γυμνασίου φτάσει στήν Γ' Λυκείου θά βροῦν ἐκεῖ καινούργιο βιβλίο.

"Ὅμως ὑπάρχει ὁ ἀνθρώπινος παράγοντας (Οἱ συγγρ., ὁ συντονιστής-εἰσηγητής), ὑπάρχει ἡ κοινὴ γνώμη, ὑπάρχει τέλος τό ἐπιστημονικό καθήκον πού μᾶς υποχρεώνει ἡ κρίση μας νά εἶναι ἀναλυτικὴ καί τεκμηριωμένη.

Παρουσιάζω ὀρισμένες παρατηρήσεις μου στό Α' μέρος (τό πιό ἀδύνατο κατὰ τὴ γνώμη μου) γιά νά θεμελιώσω τό τελικό μου συμπέρασμα:

Σελ. 1/2 Ἐκεῖ καθένας θά διεκδικήσει.... καί πλήρη ἢ καί ὀλικὴ ἀλλαγὴ

Καί ἡ διατύπωση, ἀλλὰ πρῶτα πρῶτα τό νόημα εἶναι ἀπαράδεκτο! Ὁλόκληρος ὁ Πρόλογος φαίνεται ὅτι πού εἶναι περιττός. Μόνο ἡ τελευταία παράγραφος

της 6.3, όπου ορίζεται ο στόχος του μαθήματος, θά ξφτανε.

Σελ. 4κκ 'Η έννοια της κοινωνίας απογειώνεται από τις "ανάγκες" που οδηγούν σε "σχέσεις εργασίας", από όπου ξεπηδοῦν όλα τὰ ἄλλα. Αυτό είναι ὁρθόδοξα μαρξιστικό, ναι; - είναι ὅμως καί ἡ μόνη λύση; Ὑπῆρξε ἀπόφαση τοῦ ΚΕΜΕ (ἢ μήπως της Κυβέρνησης;) τὰ βιβλία μας νά εἶναι προσανατολισμένα στη μαρξιστική ἐρμηνεία τοῦ κόσμου; Ἀπό τόν "ἐξοβελισμό" κάθε μαρξιστικῆς ἀπόχρωσης πέρασε τώρα στήν σιωπηρή ἐπικράτηση τοῦ μαρξισμού; Προσωπικά καί τέτοιο δέ θά τό θεωροῦσα πρόοδο. Καί σάν νά ἐκδικεῖται ὁ καπιταλισμός, όταν στή σ. 5 ὁ φαρᾶς μέ τό καλάμι ἐξελίσσεται στό σημερινό ἰδιοκτητή τοῦ φαλαιοθηρικοῦ ἢ τοῦ ὠκεανοπόρου. Καί σάν νά ἐκδικεῖται ὁ ἰδεαλισμός, όταν στή σ. 6 βρίσκουμε παράδειγμα "σχέσεων εργασίας" τῇ μαθητῇ ^{Δεσφρινή} ~~παράστασ~~η, που βέβαια ἀνήκει σέ τελείως ἄλλη κατηγορία "ἐργασίας" (σε εἰσαγωγικά!).

Σελ. 6 Τὰ "στάδια ἐξέλιξης της κοινωνίας" δέ μέ βρίσκουν σύμφωνο στήν οὐσία καί ἀναρωτιέμαι ἂν ὑπάρχουν ἔτσι σέ ἐπιστημονικό βιβλίο. Τό "θηρευτικό-ἀλιευτικό" συνήθως ὀνομάζεται "συλλεκτικό", γιατί ἔκτός ἀπό φάρια καί ζῶα οἱ ἄνθρωποι μάζευαν καί καρπούς. Ὑστερα ἡ σχέση συλλεκτικοῦ νομαδικοῦ δέν εἶναι σχέση ἐξέλιξης, ὅπως παρουσιάζεται οὐσιαστικά ἔχουμε δύο σχεδόν παράλληλες φάσεις που ἐναλλάσσονται ἀνάλογα μέ τό χῶρο, τίς κλιματολογικές συνθήκες κλπ. Ἡ έννοια της ἰδιοκτησίας δέν ἐμφανίστηκε μόνο στή γεωργική, ἀλλά καί στή νομαδική φάση (ἰδιοκτησία ζῶων-ζωοκλοπή). Γιᾶ νά μήν πῶ ὅτι εἶναι ἔτσι κι ἀλλιῶς ἐξαρχῆς ἔμφυτη στόν ἄνθρωπο. ^{Π.Κ.} ~~Π.Κ.~~ τήν τελείως ἄστοχη, ἂν ὅχι πέρα γιά πέρα σφαλερή φράση: "Οἱ φυλές ἀρχικά ἦταν νομαδικές.." σελ. 13, που ἄλλωστε παραμερίζει τό συλλεκτικό στάδιο.

Σέ ὁλόκληρο αὐτό τό κεφάλαιο (σ.4-6) ἀπορῶ γιά τήν ἀπουσία δύο βασικών ἐννοιῶν: τοῦ πολέμου καί της βιολογίας.

Τό ἐπόμενο κεφάλαιο γιά τίς "διαπροσωπικές σχέσεις", όπου στήν ἀρχή φαίνεται νά ἐξαιροῦνται, ἀλλά τελικά φαίνεται νά ἐντάσσονται, καί οἱ σχέσεις ἐργασίας τό βρίσκω στό σύνολό του πολύ ἀδέξιο. Καί βέβαια δέ συμφωνῶ μέ τήν ἀρχή της σελ. 10 όπου δίνεται ἡ ἐντύπωση ὅτι μόνο οἱ μαχητές τοῦ ἡλοῦ συνδέονται μέ σχέσεις συμπάθειας κλπ. Ἡ πείρα μου μέ δίδαξε ὅτι τὰ μαῦρα πρόβατα κοπαδίδζουν πολύ πιό πρόθυμα καί εἰρηνικά ἀπό τὰ

Άσπρα, πού τό έχουν στό αίμα τους νά διαφοροποιούνται καί νά τσακώνονται
Στήν ίδια σελίδα συναντούμε πρώτη φορά καί τήν Ξννοια τής θρησκείας:
πρόκειται γιά "θρησκευτικές διαφορές καί προκαταλήψεις".

Σελ. 11κ 'Η οίκογένεια, πού δέν όρίζεται ώς βιολογική ένότητα, παρου-
σιάζεται νά συζητᾷ τά πάντα έκτός από τή θρησκεία, πού βέβαια δέ φαίνεται
νά έχει καμιά σχέση καί μέ τήν "ήθική βάση τής οίκογένειας" (σελ. 12).

Σελ. 13κ 'Εδῶ ξαφνικά πηδοῦμε από τήν οίκογένεια στή φυλή καί μάλιστα στ
πέντε φυλές πού στά καλά καθούμενα μαθαίνουμε καί τήν πολιτιστική τους έ-
στορία, ὥσως μόνο καί μόνο γιά νά καυτηριαστεῖ τελείως ἡ ἀ π ο λ-
κ ι ο κ ρ α τ ί α, ὅχι ὅμως καί ἡ γενοκτονία τῶν ἐρυθρόδερμων από τοὺς
λατίνους CONQUISTADORES πρῶτα, από τοὺς 'Αμερικανούς ἐπίσημους καί ἀνεπί-
σημους PISTOLEROS ἀργότερα. 'Ανάμεσα στήν οίκογένεια καί τήν ἀνθρωπολογι-
κή φυλή δέ μεσολαβεῖ τίποτα;

Σελ. 16 "Κατά κανόνα...σέ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους" Δηλαδή; - τί συμπέρασμα
νά βγάλει τό παιδί από αὐτή τή διαπίστωση;

Σελ. 17 "Ένα πρόβλημα εἶναι ἡ προέλευση τοῦ κράτους". "Ὅμως αὐτά πού ἀ-
κολουθοῦν δέν ἀφοροῦν τήν "προέλευση", ἀλλά τή φύση καί τήν οὐσία ἢ τά θ
μέλια τοῦ κράτους.

Σελ. 18 Μέσα στοὺς κύριους σκοποὺς τοῦ κράτους δέ ζητῶ μόνο, ἀπαιτῶ από
ένα σωστό βιβλίο νά περιλαμβάνει τήν ἐξασφάλιση τῶν κάθε λογῆς ἐλευθεριῶ
πράγμα πού παραλείπεται.

Σελ. 21 'Η παράγραφος γιά τήν ἠθική εἶναι φοβερά ἀδύνατη. 'Η ἠθική παρου-
σιάζεται νά εἶναι μιά λέξη ἀπροσδιόριστη, χωρίς ἔρμα καί πραγματική οὐσία
ἄλλη από τήν βασική ὠφελιμιστική ἀνάγκη τοῦ σεβασμοῦ τής ἐλευθερίας τοῦ
ἄλλου.

Σελ. 23 Τό ἴδιο ἐλάχιστα εἶναι καί ὅσα λέγονται γιά τή θρησκεία. Παρου-
σιάζεται σὸν "προσωπική ὑπόθεση" ἐνῶ ὁ ρόλος της Ἰσα Ἰσα στά κοινωνικά φ
νόμενα εἶναι τεράστιος, από τά πανάρχαια χρόνια τοῦ φύλαρχου-σαμάνα καί
τοῦ βασιλιᾶ-θεοῦ ἢ ἀρχιερέα ὡς σήμερα, ὅπου π.χ. τό εἰρηνιστικό κίνημα
στή Ν. 'Αμερική, ἀλλά καί στή Γερμανία, ξεκινᾷ καί ἐλέγχεται σέ μεγάλο
βαθμό από τήν ἐκκλησία.

Σελ. 23/4 Τό παράδειγμα γιά τήν τεχνολογία εἶναι λάθος. Δέν "χρησιμο-
ποιούμε" τό νόμο διαστολῆς τῶν σωμάτων γιά τήν τοποθέτηση σιδηροτροχιῶν,
ἀλλά τόν λαβαίνουμε ὑπόψη μας. Σωστό παράδειγμα τεχνολογικῆς ἐφαρμογῆς
θά ἦταν π.χ. ἡ χρησιμοποίηση τῶν ἐρτζιανῶν κυμάτων στίς ἐπικοινωνίες.

Σελ. 26 Τί σημαίνει "ὀριζόντιος καί κάθετος διαμελισμός"; μήπως πρόκει-
ται γιά γεωφυσικό καταμερισμό;

Σελ. 28 "Ὅλα τά δημοτικά τραγούδια ὕμνου τούς ἀγῶνες γιά τή λευτεριά,
ἢ μήπως τό ἄλλα δέν εἶναι ὠραῖα;

Ἡ παρένθεση πού συμπαρατάσσει τόν Παρθενῶνα, τήν Ἀγιά Σοφιά καί
τήν Παλαιά Βουλή θά βγάλει γέλιο, ἢ μάλλον θά ὑποσκάψει τό πραγματικό νό-
ημα τῆς φράσης "ἀντίθετα ὑπῆρξαν... πολιτισμούς" (σ. 26).

Σελ. 29 "... ἀμέτρητους αἰῶνες νωρίτερα ἀμέτρητοι ἄνθρωποι...". Τό νόη-
μα πού βγαίνει προδίνει ἀκριβῶς αὐτό πού θέλει νά ὑπογραμμίσει ἡ φράση:
τήν ἀδιάσπαστη πορεία τῆς πολιτισμικῆς προόδου. Ἐκφραστική ἀδελειότητα
προδίνει καί ἡ τελευταία φράση στήν ἴδια σελίδα.

Σελ. 30 "λαϊκή κουλτούρα"·

Σελ. 32. "Ἐπιτέλους καί ὁ διπλανός ἔχει δικαιώματα".

Σελ. 33 Τί εἶναι στίς διακρατικές σχέσεις ἡ "μή παρενόχληση στά ἔργα
τοῦ ἄλλου"; - εἶναι καί ἑλληνικό αὐτά;

Σελ. 38 "Μιά μεταρρύθμιση εἶναι ἕνας πολυσύνθετος σχεδιασμός καί προϋπο-
θέτει ἀντικειμενική ἐξέταση τριῶν στοιχείων" - τῶν ἐξῆς δύο·

Σελ. 39 Ἡ ἀπορίθμηση τοῦ τί πρέπει νά "λαμβάνεται ὑπόψη" στήν ἐκπαίδευση
εἶναι (καί ὡς διατύπωση·) κονφοῦζιο.

Δέν συνεχίζω, ἄν καί βέβαια δέν ἐξάντλησα τίς παρατηρήσεις μου. Ἐν-
δεικτικά ἦταν ὅλα αὐτά γιά νά φανεῖ ὅτι τό πρῶτο μέρος εἶναι ἕνα ἀκατάστο-
το, προχειρογραφμένο, δοκιμιογραφικό κείμενο μέ πολλές καί σημαντικές πα-
ραλείψεις, διαστρεβλώσεις κλπ. Ὡς ἄλλοι μιλήσουν καί γιά τό δεύτερο μέ-
ρος, πού κάνει καλύτερη ἐντύπωση. Ἐμένα ὅμως μοῦ φτάνει ἡ ποιότητα τοῦ
α' μέρους γιά νά ἀποκλειστεῖ ἡ ἔγκριση. Ὑπογραμμίζω ὅτι ἡ ἀρνητική αὐτή
κριτική μόνο ἔμμεσα ἀφορᾷ τοὺς συγγραφεῖς πού δέν τοὺς γνωρίζω καί δέν
./.



Έχω κανένα λόγο ή θέληση νά τούς μειώσω. Μέσα στις άσφυκτικές προθεσμίες πού τούς δόθηκαν θά ήταν θαύμα νά καταφέρουν νά βγάλουν πέρα ένα τόσο δύσκολο έργο.

‘Ο κ. Βώρος παίρνει τό λόγο καί άπαντᾷ:

α) Νομίζω ότι ή άπόφασή του ^{α. Κακριδής} νά πάρει πρώτος τό λόγο γιά νά αναπτύξει μία άντεισηγήσση άποτελεῖ "τυπικό" πρόβλημα ἡ κατά τόν Κανονισμό ό Πρόεδρος μιλάει τελευτᾷ).

β) Ναί, ή χρεία εἶναι τό πρώτο κίνητρο δράσης τῶν ανθρώπων καί δε χρειάζεται νά φτάσει κανείς στήν Κοινωνιολογία τοῦ 19ου αἰῶνα γιά νά τό μάθει. Αὐτή εἶναι μία θέση τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς φιλοσοφίας (Δημόκριτος καί βεβαιώνεται ἀπό τή ζωή. Καί γιά τή ζωή μιλάμε στά παιδιά.

γ) Ναί, ό τρόπος ὀργάνωσης τῆς ἐργασίας διαμορφώνει πολλές ἀπό τίς σχέσεις τους* προϊστάμενος καί ὑφιστάμενος δέ νοεῖται μέσα στή βάρκα τῶν δύο ψαρδῶν, ἀλλό ἐπιβάλλεται στό ὠκεανοπόρο πλοῖο, ὅποια κι ἂν εἶναι ή μορφή ἰδιοκτησίας.

δ) ‘Ο Ἀριστοτέλης μίλησε γιά τίς ἀρετές τοῦ καταφατικοῦ ὀρισμοῦ* δέν ἀπόκλεισε τόν ἀρνητικό, όταν αὐτός εἶναι ἀναγκαῖος. Καί οἱ σχέσεις τῶν κρατῶν πού ἐκφράζουν τόν ἀμοιβαῖο σεβασμό - όταν ὑπάρχει - ἐκφράζονται ἀρνητικά:

- μή ἀνόμιξη στά ἑσωτερικά τοῦ ἄλλου
- μή παρεμπόδιση τῶν ἔργων τοῦ ἄλλου
- μή ἐπίκριση τῶν ἰδεῶν του (ἐπίσημα καί προκλητικά).

ε) Τό κεφάλαιο τοῦτο τῶν 20-25 σελίδων δέν εἶναι οὔτε ἐθνολογία, οὔτε ἱστορία, οὔτε κοινωνιολογία, οὔτε κανενός εἵδους καθοδήγηση* ἔχει ἕν κύριο στόχο καί ἄξονα δόμησης: ἀπλά, ὁμαλά· πειρτικά νά πεῖ στά παιδιά ὅτι ή κοινωνική ζωή εἶναι ἀναγκαιότητα, ὅτι προσφέρει ἀγαθά, ὅτι ὑποδεικνύει περιορισμούς, ὅτι, τέλος, ἐδραιώνεται στήν ἀναγνώριση ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ὅλων τῶν φυλῶν, γλωσσῶν, θρησκειῶν εἶναι ἐξίσου ἄνθρωποι, χωρίς αὐτό νά σημαίνει ἄρνηση τῆς ἐθνικῆς ή πολιτισμικῆς ταυτότητας κάθε λαοῦ [πού ἀντίθετα ή διατήρησή της ὑπογραμμίζεται ὡς ὑποχρέωση στή σελ. 16 (17 στό διορθωμένο κείμενό μου)].

στ) Στή σελίδα 17 - δική μου άρίθμηση 18 - (β' μισό) θά πρότεινα μία αναδιατύπωση πιδ αναλυτική:

"Έχουν διατυπωθεϊ διάφορες θεωρίες για την προέλευσή του Κράτους:

Η ήθικοκρατική θεωρία άντικρίζει τό κράτος ως ήθικό όργανισμό, που μέ την έξουσία του ήθικοποιεϊ τούς ανθρώπους, τούς πολίτες του.

Η θεωρία της δύναμης θεωρεϊ τό κράτος δύναμη έξαναγκασμού καί άποτελεσμα της θέλησης για έξουσία.

Η ταξική θεωρία έρμηνεύει τό κράτος ως όργανο της άρχουσας τάξης για την έκμετάλλευσή των άλλων.

Η δημοκρατική θεωρία ύπογραμμίζει τη λαϊκή βούληση που δημιουργεϊ έλεύθερα την κρατική έξουσία για την καλύτερη καί δικαιότερη όργάνωση της κοινωνίας".

Τό κράτος έπεμβαίνει ρυθμιστικά.... [όπως συνεχίζει τό κείμενο στο τέλος της σελ. 17 (διορθωμένου κειμένου μου σελ. 18)].

ζ) Μερικές λεκτικές βελτιώσεις έκανα άπευθείας στο κείμενο, λ.χ. πσθεσα τή λέξη θρησκεία στή σελίδα 11(12), τέλος της β' παραγράφου. Εϊδικά παράγραφος για τή θρησκεία ύπάρχει στή σελ. 23(24).

η) Μερικές άλλες παρατηρήσεις του κ. Κακριδή αναφέρονται στο κείμενο πριν από την τελική μορφή του, κατά συνέπεια δέν έχουν θέση. ('Υποθέτω ότι όλες οι παρατηρήσεις του θά καταχωριστούν στο πρακτικό, όπως ανακοινώθηκαν έδω).

θ) Όπωςδήποτε δυσκολεύομαι νά έννοήσω τούς γενικούς χαρακτηρισμούς του κ. Κακριδή για τό έργο των συγγραφέων καί για λογαριασμό τους άποκρούτον όρο "διαστρέβλωση", γιατί άνάγεται σέ συνειδητή πρόθεση των συγγραφέων νά δώσουν μονομερή είκόνα καί έρμηνεία. Στο σημείο αυτό θυμίζω ότι όταν για διάφορα θέματα κυκλοφορούν διάφορες άπόψεις -έξέσου σεβαστές- που τίς ένστερνίζουν οι άνθρωποι άνάλογα μέ την έννημέρωσή τους καί τη νοοτροπία τους, τό νά εκθέτει καθένas τήν άποψη που θεωρεϊ πιο άντικειμενική είναι δικαίωμα καί δέν μπορεί νά άποτελεϊ τεκμήριο "διαστρέβλωσης". Είναι στρέβλωση της έπιστήμης ότι οι συγγραφείς έχουν σημειώσει στήν Είσαγωγή (σελ. 1).

1 προς 2) ότι οι κανόνες της ζωής ίσως δεν είναι τέλειοι αλλά πιθανότατα επιδέχονται αλλαγή και βελτίωση; 'Υπάρχει πιδό ένθαρρυντικό κλέσμα στη ζωή;

Στή συνέχεια ό κ. 'Ηλ. Σπυρόπουλος λέγει: Είμαι πολύ γνωστή στο Τμήμα ή πίστη μου ότι την ύπαρξή μας ως Τμήμα Μ.Ε. του ΚΕΜΕ τή δικαιώνε κυρίως ή προσπάθειά μας για τόν έφοδιασμό τών μαθητών μας μέ νέα, σύγχρονα διδακτικά έγχειρίδια. "Ετσι μέ πολλή λύπη θά έκθέσω τίς παρατηρήσεις μου για τό νέο βιβλίο πού παρουσίασε στο Τμήμα ό συνάδελφος κ. Φ. Βώρος "Αγωγή του Πολίτη" τής Γ' Γυμνασίου πού ύστερα από άνάθεση έχουν συγγράφει οι κ.κ. Π. Γιαννακόπουλος, 'Αλ. Καραλής και Β. Πετριτσόπουλος. Λύπη γιατί δυστυχώς δεν μπορώ νά συμμεριστώ την ικανοποίηση του συναδέλφου κ. Φ. Βώρου αλλά νιώθω υποχρεωμένος νά συμμεριστώ τίς άνησυχίες του Προέδρου του Τμήματος, καθηγητή κ. Φ. Κακριδή.

Βέβαια από την πρώτη στιγμή, όταν ό κ. Βώρος είχε είσηγηθεί την άνάθεση, είχα διατυπώσει τή γνώμη ότι ήταν δυσκολότατο από -σχετικά- άδοκίμαστους στο συγκεκριμένο έργο συγγραφείς νά έχουμε ικανοποιητικό βιβλίο σέ τόσο άσφυκτικές προθεσμίες συγγραφής. Δυστυχώς τότε ή γνώμη μου δεν έγινε δεκτή και - πάλι δυστυχώς - τά γεγονότα έδειξαν ότι ή αίσιοδοξία του συναδέλφου κ. Βώρου δέ δικαιώθηκε. 'Αργότερα, όταν ό Πρόεδρος και ό Διευθύνων Σύμβουλος του ΟΕΔΒ, σέ είδική σύσκεψη, όταν πήραν μέρος και οι συνάδελφοι κ.κ. Φ. Βώρος και Δ. Τομπάζης, έθεσαν ως έσχατο όριο έγκαιρου έφοδιασμού τών μαθητών του σχ. έτους 1982-83 την άποστολή τών νέων βιβλίων στον ΟΕΔΒ τής 25 Μαΐου 1982 και είχε διαπιστωθεί ότι και πολλές έβδομάδες μετά τή λήξη τής προθεσμίας αυτής τό βιβλίο πού μάς άπασχολεί δέ θά έφθανε στο Τμήμα, είσηγήθηκα ως προσωρινή κάλυψη τών διδακτικών άναγκών του μαθήματος για τό 1982-3 τόν έφοδιασμό τών μαθητών τής Γ' Γυμνασίου μέ τό βιβλίο τής 'Α. Ρουσοπούλου "Τί πρέπει νά γνωρίζει ό Πολίτης" μέ την προσθήκη νά δοθούν άνετα περιθώρια χρόνου στους συγγραφείς και την έπιτροπή κρίσεως του βιβλίου νά του χαρίσουν τίς φροντίδες πού θά τό καθιστούσαν όσο γίνεται καταλληλότερο. Βέβαια ούτε αυτή ή πρότασή μου έγινε δεκτή, έπειδή θεωρήθηκε πολύ βιαστική και έτσι άρχίσαμε νά δεχόμαστε σέ όσους φωτοαντίγραφα μέ δέσμες σελίδων του νέου βιβλίου. 'Η άταξία μέ την όποία μάς δόθηκε τό κείμενο του βιβλίου αυτού, συχνά μέ πρωθύστερη

σειρά και ο αλφινιδιαστικός τρόπος με τον οποίο από τα πράγματα υποχρεώ-
θήκαμε να δούμε το βελτιωμένο, ύστερα από τις προσπάθειες της επιτροπής
κρίσεως (πού φαντάζομαι ότι και αυτή ~~θαυμάσιος~~ όπως και εμείς για τον
ίδιο λόγο), θα έχει ως αποτέλεσμα αρκετές από τις παρατηρήσεις που άκο-
λουθούν να θεωρηθούν χωρίς αντίκειμενο. Γιατί όσο κι αν φρόντισα σε κά-
θε περίπτωση να αποφύγω αυτή την περιττολογία, παραβάλλοντας το κείμενο
πού δόθηκε αρχικά με το τελικό, φοβούμαι ότι σε μερικές περιπτώσεις δεν
τά κατάφερα. Όμως το γεγονός ότι τα όσα συγκεκριμένα αναφέρω είναι μόνο
δειγματοληπτικά, ότι το καθένα τους αντιπροσωπεύει περισσότερες περιπτώ-
σεις (τις οποίες έχω σημειώσει στο αντίτυπό μου) με οδηγούν στη σκέψη
ότι, με το χρόνο που είχα στη διάθεσή μου, η τακτική που ακολούθησα ήταν
ή πιο ένδεδειγμένη.

Νομίζω λοιπόν ότι και ύστερα από τις βελτιώσεις που έγιναν με την πο-
ρέμβαση της 'Επιτροπής κρίσεως, μπορούν να σημειωθούν τα ακόλουθα:

A) Το βιβλίο εξακολουθεί να πάσχει γλωσσικά. Ειδικότερα:

1) Το βιβλίο φαίνεται γραμμένο σε δημοτική, αλλά συχνά έχουμε "με-
ταγλώττιση" ή και επίβρωση της καθαρεύουσας, όπως ένδεικτικά δηλώνουν οι
περιπτώσεις: ή θεωρία περί κράτους (σ. 18), μη άνθμιξη, μη παρενόχληση,
μη προσβολή (σ. 33), οι πρώην ελεύθεροι (σ. 37), ή λανθάνουσα διαφορά
(σ. 39), οι παρεπιδημούντες (σ. B4), το αίρετό του άρχηγού (σ. B15), οι
έκδηλώσεις υπέρ αυτών (σ. B23), ένώπιον είδικοῦ διαστατηρίου (B 39), μέ
κλειστές τις πόρτες (= κλεισμένων των θυρών, σ. B59), προσβάλλονται
(= καταγγέλονται, σ. 60B), προσγράφει στο κράτος (σ. B77), ως έκφρα-
ση και άσκηση εξουσίας (σ. B1) κλπ.

2) 'Αδόκιμοι νεολογισμοί: περιπλοκότητα (σ. 5), θεμέλιωμα της συνεί-
δησης (σ. 12), αναγκαστική (σ. 41), πλουραλιστικά (σ. B5), μεταυποχρεωτι-
κή εκπαιδευση (σ. B 77), κουλτούρα (σ. 30) κλπ.

3) 'Αδόκιμες-άδύνατες εκφράσεις, που προδίδουν προχειρότητα στο γρά-
ψιμο: Πώς και πότε παρουσιάστηκαν είναι έρώτημα (σ. 24), συνεξελίσσοντα
μαζί (σ. 37), έχει ουσιαστικό νόημα αν έρμηνεύεται ως άρνηση να μειώσουμ

τὴν ἀξιοπρέπεια τοῦ ἄλλου (σ. 32), γίνεται συχνὴ παραπομπή (σ. Β 1), ὁ ὅρος κρίκος καὶ ὁ ὅρος πολιτεία (σ. Β3), διαπνέδυν (μεταβατικό:) τὸ σύνολο... (σ. Β 15), ἐνεργοῦν χωρὶς μιὰ ἰδεολογία σὺν ὁδηγῷ (σ. Β 23), κατοιοδῆποτε (σ. Β 34), μέ τὸ νόμισμα σέ σχέση μέ ξένο νόμισμα δέν ἔχει ἐσωτερικὴ ἀξία, ἀλλὰ μόνο ὀνομαστικὴ (σ. 83) κτλ. Σημειῶνω ἀκόμη τὴν ἐπιμονή, χωρὶς λόγο, στὴ χρησιμοποίηση τῆς ἀντωνυμίας τοῦτος καὶ ὅπου ἡ βασικὴ καλαιδέησις θά ἐπακταῖσε τὴν αὐτόν.

4) Ἀσυνταξίες: Χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνει μένουν κλειστοὶ στὰ μηνύματα τοῦ ἄλλου κόσμου (σ. 16), χωρίζουν (λείπει τὸ ὑποκείμενο, σελ. 23), αὐτὴ ἡ ἐξουσία ποὺ ἀσκειῖται πάνω σ' ἕνα λαὸ σ' ἕνα ὀρισμένο χωρὶς συναποτελοῦν τὸ βασικὸ στοιχεῖα τοῦ κράτους (σ. 40), οἱ ψῆφοι (θηλ.) δλὼν εἶναι νομικά ἰσοδύναμοι (σ. Β 28), κερδίζει (λείπει τὸ ὑποκείμενο (σ. 31) κλπ.

Ἴσως ἡ ἐπιμονή μου στὴν ἐπισήμανση γλωσσικῶν σφαλμάτων φανεῖ σχολαστικισμός, ὅμως νόμισα ὅτι πρέπει νὰ ἐπιμελῶ στὸ σημεῖο αὐτό, γιὰ δύο λόγους:

α) Στὴ φάση τῆς ἱστορίας τῆς γλώσσας μας ποὺ περνᾶμε, τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας ἔχει πρωταρχικὴ ὑποχρέωση νὰ δίνει βιβλία ὅχι μόνο ἐπιστημονικά καὶ παιδαγωγικά ὀρθά, ἀλλὰ καὶ βιβλία-ὑποδείγματα σωστῆς χρήσης τῆς δημοτικῆς. Δέν μπορούμε νὰ προτείνουμε βιβλία ποὺ, ἀντὶ νὰ καλλιεργοῦν, καθιστοῦν ἀναλίσθητους τοὺς μαθητὲς σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τῇ γλώσσᾳ.

β) Ὁ Σπ. Πλασκοβίτης σὲ μιὰ ὁμιλία του εἶχε πεῖ: "ὅταν μιὰ δικαστικὴ ἀπόφαση πᾶσχει ἐκφραστικὰ, δέν πᾶσχει μόνο ἐκφραστικὰ". Μποροῦμε ἀναλογικὰ νὰ ἀξιοποιήσουμε τὴ φράση αὐτὴ καὶ στὴν περίπτωσή μας.

Β) Ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενο, τὸ βιβλίο:

1) Συχνὰ δίνει τὰ πράγματα μέ μονομέρεια (κυρίως πρόκειται γιὰ περιπτώσεις ὅπου ἀπὸ ἕνα σύνολο ἐννοιῶν ἴσης σημασίας προβάλλονται ὀρισμένες- πάντοτε ὅμως μέ τὸ ἴδιο μεροληπτικὸ κριτήριον - ἐνῷ καταχινιόζονται κερδίζουν στὴ σκιά μέ τὴν παράλειψή τους ἄλλες), ὅπως π.χ. (σελ. 27) ἀναφέρονται οἱ νεοέλληνες ποιητὲς Σεφέρης, Ἐλύτης, Βάρναλης καὶ Ρίτσος, ὅχι ὅμως ὁ Σολωμός, (σελ. 27) ἀναφέρονται οἱ προσωκρατικοί, ὁ Δημόκριτος, οἱ σοφιστὲς καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ὅτι "διατύπωσαν ἐρωτήματα γιὰ τὸν κόσμο καὶ τὴ ζωὴ", ὅχι ὅμως ὁ Πλάτων οὔτε ὁ Σωκράτης (.), (σελ. 28) δέν ἀναφέρεται

ὅτι ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς εἶναι δημιουργήμα καί μεγάλων δημιουργῶν
(τοὺς παραλείπει καί στήν παρένθεση τῆς σελ. 30) κλπ.

2) Ἔχει ἄσκοπες ἐπαναλήψεις, ὅπως π.χ. εἶναι ἡ παράγραφος "Ἡμελέ-
τη... εἶναι δίκαιοι κλπ" τῆς σελ. 22 καί ἡ περίοδος "Τό σύνταγμα... δύναμι

3) Περιέχει ἀνακρίβειες π.χ. (σελ. Β 33) ὅπου λέγεται ὅτι οἱ βου-
λευτές ἐπικρατείας ἐν λέγονται ἀνλόγα μέ τήν ἐκλογική δύναμη τῶν κομμα-
των (σελ. 72) ὅταν ἡ εἰδική ἐκπαίδευση δέν ἐμφανίζεται στίς βαθμίδες τῆς
ὑποχρεωτικῆς, ἀλλά μόνο στή βαθμίδα τῆς "μεταὑποχρεωτικῆς" ἐκπαίδευσης κ

4) Περιέχει πράγματα μέ ἐλάχιστο ἐνδιαφέρον ἢ ἀσήμαντα ἢ περιττά,
σέ πολλὰ σημεῖα. Ἐνδεικτικά ἀναφέρουμε: (σελ. 3, σχεδόν ὁλόκληρη, (σελ.
9), ἡ παρ. ε, (σελ. 10), ἡ παρένθεση, (σελ. 39β) ὁλόκληρη ἡ δεύτερη παρ
τοῦ 2, (σελ. 39 στ) ὁλόκληρος ὁ πίνακας, (σελ. 39η), τὰ περισσότερα τῆς
β' παρ., (σελ. β' 3) ἡ ὑποσημείωση, (σελ. Β56) "τό ἔγγραφο... κατηγοροῦ-
μενο", (σελ. 57) "Στήν Ἑλλάδα... κάθε φορά", (σελ. 61), ἡ β' παρ., σελ.
74-76 (στή θέση τους ἦταν ἀρκετή μόνο μία παρ. μέ τὰ ὀνόματά τῶν ἱδρυμά-
των), (σελ. 88), οἱ πολυποικιλοειδικοὶ διεθνεῖς ὀργανισμοί κλπ.

5) Καί ἐνῶ ἡ παροχή πληροφοριῶν μικρῆς σημασίας, ὅπως φαίνεται ἀπό
τήν προηγούμενη παράγραφό μου, εἶναι συχνά φαινόμενο, ταυτόχρονα ἀφήνοντι
σημαντικά κενά, ὅπως π.χ. λείπει σημεῖωμα στή σελ. 46 πού θά δίνει τήν ἐν-
νοια τοῦ "γύφτου" στόν Δωδεκάλογο τοῦ Γ!" τοῦ Παλαμᾶ (καί ἔτσι τό ἀπόσπασ-
μα προκαλεῖ ἀπορίες), στή σελ. Β7 λείπουν οἱ ὀνομασίες χοῦντα καί ναζί, στή
σελ. 67,8 δέν ἀναφέρεται στό περιεχόμενο τῆς περιβαλλοντικῆς ἐκπαίδευσης
ἡ ἐξάντληση τῶν φυσικῶν πόρων, στή σελ. 68 δέν ἀναφέρεται τό ποσοστό τῶν
Ὀρθοδόξων στήν Ἑλλάδα, στή σελ. 38, ὅπου ἡ τελευταία προσθήκη εἶναι λει-
ψή καί ἔπρεπε νά συμπληρωθεῖ: "καί νά προκηρύξει νέες ἐκλογές".

Γ) Τό βιβλίό δέν ἀνταποκρίνεται στίς σύγχρονες ἀπαιτήσεις καί στή
μορφή του: ὁ τρόπος παρουσίασης τῶν γνώσεων, ἡ παιδαγωγική ἐκμετάλλευση
τοῦ περιεχόμενου, ἡ λογική διάταξη τῶν ἐπιμέρους ἐνοτήτων, γενικότερα ἡ
μεθοδολογία του κάθε ἄλλο παρὰ ἄφογη παρουσιάζεται. Πιο συγκεκριμένα:

1) Γιά παιδιά 14-15 χρονῶν, εἶναι δύσπεπτη καί δύσκολα ἀφομοιώσιμη
ὑψηλή αὐτή πού συναντᾶμε στίς σελίδες: 7 (ἡ πρώτη παρ.), 17 (θεωρίες γιά

τήν προέλευση τοῦ κράτους), 38 (τῷ "τρία στοιχεῖα", πού μάλιστα τελικά γίνονται δύο (.), σελ. Β4 (ἡ πρωτογενῆς ἐξουσία), σελ. Β10 (ἡ τελευταία, πρόσθετη, παρ.), Β 14 (ἡ τελευταία πρόσθετη, παρ.), Β 21 ("Σχηματικά... νομοθετεῖ"), σελ. Β 83 ("τό νόμισμα... ἡ ἀγαθόν") κλπ.

2) Ἀγνοήθηκε ἡ σωστή παιδαγωγική μεθόδευση νά αξιοποιοῦνται τὰ ὅσα συναφῆ ὑπάρχουν στά βιβλία τῶν λοιπῶν μαθημάτων τῆς Ἰδίας τάξης, "Ἔτσι, π.χ.

α) Δέ· λέγεται ὅτι γιά θέματα ὅπως π.χ. τῆς ἐξέλιξης τοῦ κοινοβου- λευτικοῦ πολιτεύματος στήν Ἀγγλία ἢ τῆς Γαλλικῆς ἢ τῆς Ἀμερικανικῆς ἐπανάστασης ὑπάρχει διεξοδική παρουσίαση στό βιβλίο τῆς Ἱστορίας τῆς Ἰδίας τάξης.

β) Ἐνῶ οἱ μαθητές διδάσκονται τό βιβλίο "Δραματική ποίηση", ὅπου περιέχεται ἡ "Ἀντιγόνη" τοῦ Σοφοκλῆ σέ μετάφραση Ἰ. Γρυπάρη, προτιμήθη κε ἀπό τοὺς συγγραφεῖς ἡ μετάφραση τοῦ πρώτου στάσιμου τῆς "Ἀντιγόνης" νά δοθεῖ σέ μετάφραση Μάνου, ἡ ὁποία μάλιστα εἶναι σαφῶς ὑποδεέστερη ἀπὸ τῇ μετάφραση τοῦ Γρυπάρη.

γ) Ἀγνοεῖται συστηματικά ἡ μεθοδολογία τῆς τυπικῆς λογικῆς, ὅπως δείχνουν, ἐνδεικτικά, οἱ περιπτώσεις: (σελ. 13) χωρὶς σύνδεση μέ τήν προηγούμενη ἔννοια (οἰκογένεια), εἰσάγεται ἡ νέα (φυλή)· οἱ ὅροι "μαῦρη φυλὴ καὶ "μαῦρη ἡπειρος" ἐμφανίζονται ὡς ταυτοπλατεῖς· στή σελ. 39δ, ὕστερα ἀπὸ "μαῦρη ἡπειρος" ἐμφανίζονται ὡς ταυτοπλατεῖς· στή σελ. 39δ, ὕστερα ἀπὸ "μαῦρη ἡπειρος" ἐμφανίζονται ὡς ταυτοπλατεῖς· στή σελ. 39δ, ὕστερα ἀπὸ "μαῦρη ἡπειρος" ἐμφανίζονται ὡς ταυτοπλατεῖς, ἀν- στήν ἀρχὴ προτάσσονται διάγραμμα μέ τῇ διαίρεση τῶν δικαιωμάτων. Ἡ πρῶ- τη παρ. τῆς σελ. 16 λογικά πρέπει νά προταχθεῖ ἀπὸ τὴν τελευταία παρ. τῆς σελ. 15. Στὴ σελ. 15 ἔχουμε τό σχῆμα "καθ' ὅλον καὶ κατὰ μέρος", ὅταν στήν ἴδια σειρὰ μπαίνει ἡ εὐρύτερη ἔννοια (πολιτισμός) καὶ οἱ ἔννοιες οἱ ἐπιμέρους πού τὴν συναποτελοῦν (θρησκεία, γλῶσσα, παραδόσεις, ἔθιμα). Χωρὶς νά γίνεται πούθενά μνεῖα στά προηγούμενα, ὡς ταυτοπλατεῖς ἐμφανίζονται καὶ ἐρμηνεύονται ὅροι, ὅπως π.χ. ἡ βασιλευδόμενη δημοκρατία (σελ. 12) καὶ να- ζιστική (σελ. 8α, Β'μ). Στὴ σελ. 70, ὅνῳ ὁ ΕΟΚ (Ἑλλ. Ὁργανισμός Καπνο- δέ· συγκαταλέγεται στόν κατάλογο τῶν ὁργανισμῶν (πού προηγεῖται), αὐτός ἐπιλέγεται γιὰ νά διασαφηνισθεῖ ἡ ἀποστολὴ τῶν ὁργανισμῶν. Στὴ σελ. 84,

πρίν δοθεῖ ὁ ὀρισμός τοῦ ὅρου "διασπορά", γίνεται λόγος γιὰ τὴν ἐλληνικὴ διασπορά. Στὴ σελ. 41 (τελευταία παρ.) ἔχουμε προσπάθεια νὰ ἐρμηνευτοῦν "ἄγνωστα δι' ἄγνωστων", ὅπως καὶ αἰτιολογοῦνται ἔννοιες (σελ. 90) μὲ τὴν πιθανῶς ἄγνωστη στοὺς μαθητές ἔννοια τοῦ ψυχροῦ πολέμου (πού δέν ἐρμηνεύται).

δ) Οἱ ἀδικοιολόγητες ὑπερβολές εἶναι συχνές. Ἐνδεικτικὰ: (σελ. 1 θριαμβευτικὴ πορεία τοῦ ἀνθρώπου, (σελ. 25): τὸ ἄτομο συνήθως δέ μένει παθητικὸς δέκτης τοῦ πολιτισμοῦ (ὅπου ἡ ἐξαίρεση γίνεται "συνήθως"), ἡ ὑπερβολὴ στὴν προβολὴ φεμινιστικῶν θέσεων προδίδεται ἀπὸ τὴν πρόταξη τοῦ φουστανιοῦ ἀπὸ τὸ πανταλόνι ("θέματα γιὰ συζήτηση, 2), ἂν καὶ σήμερα πανταλόνι φοροῦν τὰ 2/3 ἐνῶ φουστάνι μόνο τὸ 1/3 ἀπὸ τὸν πληθυσμὸ τῆς χώρας.

Δ) Δύο ἀκόμα τάσεις τῶν συγγραφέων δέν συμβιβάζονται μὲ τὴν ἀποστολὴ τοῦ βιβλίου:

α) Ἡ ἐντύπωση πού μπορεῖ νὰ δημιουργηθεῖ ὅτι στὸ βιβλίο ἐντοπίζετα συγκεκριμένη συνθηματολογία, ὅπως π.χ. στίς σελ. 18 (δὲ θὰ ἔβλαπτε ἂν περιορίζονταν μόνο ἐδῶ), 35, 36, 39ε, 39η κλπ.

β) Ἀντὶ νὰ περιγράφεται ἡ πραγματικότητα, καλλιιεργεῖται ἡ δεοντολογία (μάλιστα ἀντίθετα ἀπὸ τὴν ὑπόσχεση πού οἱ συγγραφεῖς δίνουν στὴ σελ. 3). Ἐνδεικτικὰ: σελ. Β 73 καὶ Β 78.

"Υστερα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ, καὶ ἀπὸ τὸ πολὺ σημαντικὸ γεγονός ὅτι ἡ Ἐπιτροπὴ κρίσεως πού ἀποδεικνύεται πολὺ συνετὴ καὶ προσεχτικὴ, στὸ πρακτικὸ τῆς 24/6 στηρίζει τὴν ἀπόφασή της ὅτι τὸ βιβλίο εἶναι ὑπὸ ὅρους "κατάλληλο ὡς προσωρινό" στὴν παρατήρησή του ὅτι "καὶ μὲ τίς διορθώσεις δέν ἔχει ἐπιτευχθεῖ τὸ ἐπιδιωκώμενο, γιὰ τὸ βιβλίο γραμμένο, ἴσως, κάτω ἀπὸ πιεστικὲς χρονικὰ προθεσμίες δέν μπόρεσε νὰ καλύψει μὲ πληρότητα τίς ἀπαιτήσεις ἐνός διδακτικοῦ σχολικοῦ βιβλίου", ἔχουμε τὸ δικαίωμα νὰ ἀναρωτηθῶμε: στὰ πιεστικότερα περιθώρια τῶν ἑξ. (6) ἡμερῶν πού μεσολαβοῦσαν γιὰ τίς ἀπαντήσεις τῶν συγγραφέων καὶ τὴν τελικὴ πράξη τῆς Ἐπιτροπῆς, ἦταν δυνατό νὰ βελτιωθεῖ σέ σημεῖο πού νὰ τὸ κάνει ἀνεπιφύλακτα κατάλληλο ὡς προσωρινό; Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἂν εἶχε γίνει (κατὰ τὴ γνώμη μου δέν ἔγινε, σπασμωδικὰ ἐπιχρίσματα ἔχουμε), ἡ ἀνάθεση δέν ^{ἔγινε} γιὰ νὰ ἀποκτήσουμε προσωρινό βιβλίο, ἀλλὰ βιβλίο πού θὰ κάλυπτε μονιμότερα τίς ἀνάγκες τῆς διδ-

κτικῆς πράξης. Δέν βλέπω λοιπόν τήν πρόταση τοῦ εἰσηγητῆ τοῦ θέματος κ. Φ. Βώρου ἐπαρκῶς θεμελιωμένη καί προτείνω τήν ἀπόρριψη τῆς συγγραφῆς.

Ὁ κ. Βώρος παίρνει τὸ λόγο καί ἀπαντᾷ:

α) Νομίζω ὅτι ὁ κ. Σπυρόπουλος δέν πρόσεξε πού καί πόσο οἱ παρατηρήσεις τῆς Ἐπιτροπῆς Κρίσης καί οἱ ἀπαντήσεις τῶν συγγραφέων ἔχουν τροποποιήσει τὸ κείμενο· ἔτσι παρουσιάστηκε νά κρίνει καί νά ἐπικρίνει κείμενο ἄλλο ἀπὸ κεῖνο πού τελικά κρίνεται σήμερα. Καί ἐπέμενε στή γραμμὴ αὐτὴ παρ' ὅτι τῆς ὑπομνήσεως μου σέ ἐπιμέρους παρατηρήσεις τοῦ ἐκτός στόχου.

β) Ἀπὸ τίς παρατηρήσεις τοῦ μερικῆς πού ἀναφέρονται σέ καθαρευουσιάνικες ἐπιβιώσεις ἢ ἐπιδόσεις (π.χ. συνεδρίαση δικαστηρίου "μέ κλεισμένους πόρτες") μέ βρίσκουν σύμφωνο· δέν ἔχει ἀκόμη πολιτογραφηθεῖ μία ἀπόδοση στῇ δημοτικῇ. Προσωπικά θά πρόσθετα στὴν περίπτωση αὐτῇ: "δηλαδή χωρίς ἀκροατήριο ἄλλο ἐκτός ἀπὸ τοὺς παράγοντες τῆς δίκης".

γ) Μερικῆς ἐπισημάνσεις τοῦ ὅτι μποροῦν νά διαγραφοῦν κάποιες παράγραφοι, πού δέν ἐνδιαφέρουν τὰ παιδιὰ, εἶναι σκόπιμο νά συζητηθοῦν, ἀλλὰ ἀμέσως γεννιέται ζήτημα πληρότητας τῆς γραφῆς.

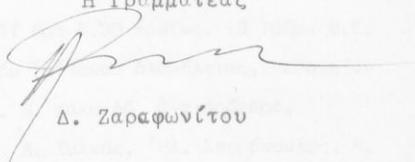
δ) Ὅσα εἶπε περὶ συμβολῆς τοῦ φυλετικοῦ παράγοντα στὴν ἱστορία δέν ἔχουν ἐπιστημονικὴ βάση σήμερα, ὅσο γνωρίζω.

ε) Ἡ ἔποψή τοῦ ὅτι τὰ ἄτομα δημιουργοῦν τὴν ἱστορία ἢ ὅτι ἡ ἀπουσία συγκεκριμένων προσώπων θά ἄλλαζε τίς μορφές τοῦ πολιτισμοῦ (π.χ. τῆς Ἀρχαίας Ποίησης) μοῦ ἐπιβάλλει νά τοῦ θυμίσω ὅτι ὁ BRUNO SNELL, εἰδικὸς μελετητῆς τοῦ ζητήματος (ἀρχαϊκὴ ποίηση) στὸ βιβλίο του Ἡ Γένεση τοῦ Πνεύματος (ἔκδοση Μορφωτικοῦ Ἰδρυάτος τῆς Ἐθνικῆς Τράπεζας) ἐρμηνεύει πολὺ πειστικὰ - κατὰ τὴ γνώμην μου - τὴν ἀρχαϊκὴ ποίηση ὡς συνέπεια καί δημιούργημα ὁρισμένων κοινωνικῶν ἐξελίξεων.

στ) Τελείωσε ὁ κ. Σπυρόπουλος τίς "παρατηρήσεις" τοῦ προτείνοντας (θυμίζοντας) ὡς λύση ἔτοιμη τὸ βιβλίο τῆς Ἀγνῆς Ρουσοπούλου· δικαίωμά τοῦ καί κρίση τοῦ. Τὴν ἴδια πρόταση ἔχει κάνει ἀπὸ τίς 3 τοῦ Μᾶη, δηλαδή ἕνα μῆνα πρίν δεῖ τὸ πρῶτο φωτοαντίγραφο τοῦ κρινόμενου σήμερα κειμένου.

"Υστερα από αυτό η συζήτηση διακόπτεται και η συνεδρία τελειώνει
(ώρα 13.40').



Η Γραμματέας

Δ. Ζαραφωνίτου

Π Ρ Α Ξ Η 45/82

Σήμερα, 9 'Ιουλίου 1982, ημέρα Παρασκευή κατ' ώρα 8.30 πρωΐνῃ, τὸ Τμήμα Μ.Ε. τοῦ ΚΕΜΕ συνεδρίασε στὴν αἴθουσα συνεδριάσεων του (αἴθουσα ὁλομέλειας, Μεσογείων 396, Ἀγία Παρασκευή Ἀττικῆς) μετ' Προέδρου τῶν κ. Φ. Κακριδῆ, ἀντιπροέδρου.

Ἦλθαν μέρος στὴ συνεδρίαση οἱ κκ Φ. Βῆρος, Δ. Σακκάς, Ἡλ. Σπυρόπουλος, Ν. Βαρουχάκης, Ν. Παπαδόπουλος, Λ. Ἀδαμόπουλος, Στ. Παπασημακόπουλος, Δ. Τοματῖδης, Σύμβουλοι Β', Κ. Συριόπουλος, Ἰω. Σκορδῖλης, Εἰδικοὶ Σύμβουλοι, Κ. Φούσας, Κυρ. Κατσιμάνης, Βασ. Θεοδωρακόπουλος, εἰσηγητὲς, καὶ ἡ γραμματεὺς τοῦ Τμήματος Δημ. Ζαραφονίτου, φιλόλογος.

Ἄν ἔλαβε μέρος στὴ συνεδρίαση ὁ κ. Γ. Γρατσῆας, γιατί βρισκεται σὲ ἀναρρωτική ἄδεια.

ΘΕΜΑΤΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ

Θ Ε Μ Α 1α.- Ἀπόφαση γιὰ τὸ εἰδικὸ Ω.Π. καὶ Α.Π. Ἱεροσπουδαστηρίου Μειονοτικών.

Εἰσηγητὴς Φ. Κακριδῆς.

Θ Ε Μ Α 2α.- Διαδικασία κρίσης γιὰ τὸ βιβλίο, Ἀγωγή τοῦ Πολίτη, Γ' Γυμνασίου.

Εἰσηγητὴς Φ. Βῆρος.

Στὴν ἀρχὴ τῆς συνεδρίας, ἀφοῦ διαπιστώθηκε ἀπαρτία, τὸ Τμήμα ἀρχισε τὴν ἐξέταση τῶν θεμάτων τῆς ἡμερήσιας Διατάξεως.

Τὸ πρῶτο θέμα ἀποφασίζεται νὰ ἀκολουθήσει τῇ διαδικασίᾳ τῶν "ἐμπιστευτικῶν" καὶ τὸ σχετικὸ Πρακτικὸ διαχωρίζεται.

. / .



Θ έ μ α Διαδικασία κρίσης γιά τó βιβλίó, 'Αγωγή τοῦ Πολίτη, Γ' Γυμνασίου.

Τό λόγó παίρνει πρώτος ó κ. Δ. Σακκάς καί λέγει:

'Η χθεσινή συνεδρία δέν ήταν από τις εύτυχιμένες. "Έγινε πρώτα κάτι τό παρά-
τυπο καί άσυνήθιστο. 'Ο Πρόεδρος τοῦ Τμήματος κ. Κακριδής, ποῦ τόσο νομότυπα καί
ψογα ὡς τώρα διευθύνει τις συνεδρίες, δέ μίλησε στό τέλος, ὥπως προβλέπεται από
τόν κανονισμό καί άποτελεῖ πάλια τακτική τῶν συνεδριῶν ὄλων τῶν Συμβουλίων. Μίλησε
στήν άρχή. Καί μίλησε ἔτσι σάν τό βιβλίό νά άποτελεῖ κίνδυνο γιά τήν εκπαίδευση
καί θά πρέπει γι' αὐτό νά ριφθεῖ άκόμα καί "ἐπὶ τῆς πυρᾶς". 'Ιδιαίτερα φάνηκε άνήσυ-
χος από ἕνα μαρξισμό ποῦ, ὥπως υποστήριξε, εἶναι ἐμφανής στό βιβλίό καί από μία
υποτίμηση τοῦ ἰδεαλισμοῦ ποῦ καί αὐτή εἶναι διάχυτη. Καί στή θέρη τοῦ "κατηγορῶ"
τοῦ υποστήριξε καί πράγματι ποῦ ἀμφιβάλλω πολύ ἂν θά τά ὑπόγραφε ποτέ σέ δημο-
σίευμά του (ὥπως π.χ. ὅτι ἡ 'Εκκλησία στόν κόσμο βρίσκεται στίς πρώτες ἐπάλξεις
τῶν ἀπελευθερωτικῶν κινήματων μέ ἑξάφρεση τῆ δικῆ μας στήν περίοδο τῆς δικτατορίας).

Μάταια ἄλλωστε ó κ. Πρόεδρος ἔσπευσε νά διατυπώσει τις ἐπικρίσεις του γιά τό
βιβλίό. Τό βαρύ πυροβολικό ήταν πίσω του. Θά τόν ἀκολουθοῦσε ó κ. Σπυροπούλας ποῦ
θά τόν κάλυπτε καί θά τόν υπερακόντιζε.

'Ακούσαμε από τούς δύο ὁμιλητές μύρια γιά τά ἑλαττώματα τοῦ βιβλίου. Δέν άκού-
σαμε ὅμως οὔτε μία λέξη γιά ὅποιοδήποτε προτέρημά του. Δέν ἔχει τό βιβλίό κανένα
ἀπολύτως θετικό στοιχείο; "Αν εἶναι ἔτσι, ἡ Πολιτεία πρέπει νά μάς καταργήσει άμέσως.
Γιατί γι' αὐτή τήν άποτυχία εἴμαστε κι' ἐμεῖς υπεύθυνοι. Γιατί ἐμεῖς ἐπιλέξαμε τούς
συγγραφείς τοῦ βιβλίου καί ἐμεῖς τούς ἐπιβλέψαμε (μέσω τοῦ κ. Βάρου).

Οἱ ἐντυπώσεις μου από τή χθεσινή συνεδρία μοῦ ἐνίσχυσαν τήν πεποίθηση ὅτι τό
Τμήμα δέ θά μπορέσει ποτέ νά δώσει στούς μαθητές καινούργια βιβλία καί μάλιστα στό
μαθήματα 'Ιστορίας τῶν νέων χρόνων καί τῆς 'Αγωγῆς τοῦ πολίτη. 'Υπάρχει παράδοση
μισοῦ αἰόνα - γιά νά μήν πῶ ἐνάμιση αἰόνα- προσφοράς τῆς ὕλης σ' αὐτά τά βιβλία.
Εἶναι δύσκολα νά ἀπελευθερωθεῖ κανεῖς ἀπ' αὐτή. 'Απόδειξη τό βιβλίό ποῦ κρίνουμε.

"Αν θά ἀπορριφτεῖ, θά ἀπορριφτεῖ κυρίως γιατί εἶναι γραμμένο σέ μία ἄλλη βάση, μ'
ἕνα ἄλλο πνεῦμα μέ τό ὅποῖο τό Τμήμα δέν μπορεῖ νά ἑξοικειωθεῖ.



Δε θα ήθελα να μιλήσω γι' αυτό το βιβλίο. "Υστερα όμως απ' όσα υποστηρίχθηκαν είναι υποχρεωμένος να εκφράσω κι' εγώ όρισμένες απόψεις μου.

Η κριτική στη χθεσινή συνεδρία είχε τρία χαρακτηριστικά:

- α) Έπιμονή στις αδυναμίες του βιβλίου και άποσιώπηση των όποιων άρετών του, πράγμα που δε βοήθησε το τμήμα να σχηματίσει αντικειμενική αντίληψη.
- β) Αντίθεση προς την ιδεολογία του βιβλίου.
- γ) Έμμονή, ιδιαίτερα από τον κ. Συρόπουλο, σε σφάλματα λεπτομέρειας, κυρίως γλωσσικά, σχολαστική παράθεση και έγκριση σφαλμάτων έκφρασης, πολλά από τα όποια είναι διορθώσιμα. Μερικά παραδείγματα: Οι συγγραφείς γράφουν "άμετρητοι" αϊώνες" αντί "μέσα από άμετρητους αϊώνες", "χρησιμοποιείται ο νόμος" αντί "εφαρμόζεται", "τοῦτος" αντί "αὐτός", "κατά οἰοδῆποτε τρόπο" αντί "κατά οποιοδήποτε τρόπο", "ψηφοί ισοδύναμοι" αντί "ψηφοί ισοδύναμες", "να κουβεντιάσουν" ποτε τρόπο", "ψηφοί ισοδύναμοι" αντί "ψηφοί ισοδύναμες", "να κουβεντιάσουν" αντί "να συζητήσουν" κτλ. Η έπιμονή στη λεπτομέρεια έφτασε δε το σημείο να μνημονευτεί μιά παράγραφος (της σελ. 16) δε σκοτεινή στην όποια πραγματικά δεν έβγαине νόημα γιατί έλειπε ένα "τι".

Από το πλήθος των παρατηρήσεων αυτού του χαρακτήρα καθώς και από το γεγονός ότι δεν άναφέρθηκε ούτε ένα πλεονέκτημα φαίνεται πως, χωρίς βέβαια να υπάρχει κακή παράθεση, στην κρίση έλειψε ή αντικειμενικότητα και ή θετική διάθεση προς το βιβλίο, ένα βιβλίο μάλιστα που το έγραψαν πρόσωπα της δικής ^{μας} επιλογής και στοίχισε στο Κράτος.

Τα σφάλματα που παρατηρήθηκαν, ιδίως από τον κ. Συρόπουλο, μπορεί να ταξινομηθούν στις εξής κατηγορίες:

- α) Σφάλματα γλωσσικά που μπορούν εύκολα να διορθωθούν. Φέρουν ευθύνη οι συγγραφείς και δ. κ. Βόρος πούς τούς επέβλεπε γιατί, μολοντί ήταν και φιλόλογοι, έφεραν το βιβλίο στην Έπιτροπή κρίσεως και το τμήμα χωρίς να έλεγξουν προσεκτικά τη γλώσσα του.
- β) Σφάλματα διάφορα που έχουν διορθωθεί (δ. κ. Συρόπουλος δεν είχε υπόψη του το τελικό διορθωμένο κείμενο των συγγραφέων). Το πράγμα έχει και μιά άλλη σημασία. Δείχνει ότι όπως πολλά διορθώθηκαν μπορούν επίσης και πολλά άλλα να διορθωθούν.
- γ) Έλαττωστες παράγραφοι ή σελίδες πάνω από την αντίληπτικότητα των μαθητών. Πραγματικά όρισμένες απ' αυτές είναι δύσκολες, όπως π.χ. ή σελ. 17, όρισμένες άλλες όμως δεν είναι (σελ. 7 και 14).

δ) Σφάλματα, ιδίως περιεχομένου, που όμως άρκετά δέν είναν σφάλματα αλλά θεωρούνται σφάλματα, γιατί ή θεωρηση γίνεται από μια άλλη οπτική γωνιά.

Θά άναφερθώ ένδεικτικά σ' όρισμένες "σφάλματα" αυτής της τελευταίας κατηγορίας:

1. Υποστηρίζεται στο βιβλίο ότι οι άνάγκες και οι σχέσεις εργασίας αποτελούν τη βάση για τη δημιουργία της ανθρώπινης κοινωνίας και την οικόδομηση του πολιτισμού της. Ένδεχλησε αυτή ή θέση, γιατί είναν μαρξιστική. Είναν όμως και άληθινή. "Άλλωστε και ό Δημόκριτος και ό Ίδιος ό Πλάτωνας πολιτεία 369/κ.ε.) τά Ίδια υποστήριξαν: ή "Χρεφα" και ή "Ένδεια" όδήγησαν τον άνθρωπο στη συνεργασία, τών καταμερισμό της εργασίας της. Βέβαια οι σχετικές σχέσεις είναν αδύνατες γιατί παραλείπουν να μιλήσουν για τό ότι ό "άνθρωπος είναν φύσει πολιτικό ζώον" και μάλιστα "παντός άγελαίου ζώου μάλλον", όπως λέει ό Άριστοτέλης, ότι έχει μέσα του έμφυτη την πολιτικότητα κτλ. Θα πρέπει να προστεθούν κι αυτές οι άπόψεις για να γίνει πληρέστερο τό κεφάλαιο.

2. Θεωρείται (άπό τον κ. Σπυρόπουλο) σφάλμα γιατί δέν άναφέρεται στο βιβλίο ότι οι άρχαίοι Έλληνες ήταν λαός χαρισματικός, προικισμένος με ιδιαίτερες άρετές από τη φύση ή τό θεό. Και δέν έχει βέβαια δίκιο. Οι άρχαίοι Έλληνες άνάπτυσαν ένα λαμπρό πολιτισμό, γιατί έζησαν κάτω από όρισμένες έξαιρετικά εύνοϊκές συνθήκες (φυσικό περιβάλλον, θάλασσα - επικοινωνίες, επίδραση της Άνατολής, ή πόλη - κράτος, κτλ.). Άν ζούσαν π.χ. στη βόρεια Εύρώπη εκείνη την εποχή δε θα δημιουργούσαν κανένα πολιτισμό. Οι ρατσιστικές θεωρίες έχουν πιά καταπείσει όριστικά κι από την επιστήμη. π.χ. τό 1917 από τη μέτρηση της εύφυας 1.700.000 κληρωτών στις ΗΠΑ άποδείχτηκε ότι οι μαύροι του Βορρά είχαν κατά μ.ο. άνώτερη εύφυα από τούς λευκούς του Νότου, κι αυτό γιατί ζούσαν στο καλύτερο πολιτιστικό περιβάλλον του Βορρά σε σύγκριση με τό καθυστερημένο του Νότου όπου ζούσαν οι λευκοί, και από την εμπειρία της σύγχρονης πραγματικότητας (Πολιτισμός Ίαπωνέζων, ήρωϊσμός Βιετναμέζων, Παλαιστινίων κτλ.).

3. Κακίζονται (άπό τον κ. Σπυρόπουλο) οι συγγραφείς, γιατί χρησιμοποιούν συνθηματολογία επικαιρική. Ός παράδειγμα άναφέρονται τά συνθήματα "ψωμί, παιδεία, έλευθερία" συνθήματα για την ισότητα των γυναικών κτλ. Μα άκριβώς αυτό τό επικαιρικό είναν πλεονέκτημα του βιβλίου. Γιατί μιλάει σε γλώσσα που καταλαβαίνουν οι μαθητές και για προβλήματα που ζούν και τούς συγκινούν.



4. Κακίζει τούς συγγραφείς ό κ. Σπυρόπουλος γιατί παραθέτουν απόσπασμα από χωρικό του Σοφοκλή σε μετάφραση Μάνου κι όχι Γρυπάρη, γιατί, λέει, τή μετάφραση Γρυπάρη τήν έχει καί τό σχολ. βιβλίο τής Γ' Γυμνασίου. Μά εΐναι επιτέλους κακό νά διαβάσει τό παιδί ένα κείμενο κι από μία άλλη μετάφραση ποδ άλλωστε εΐναι δοκιμή;

Ή γνώμη μου γιά τό βιβλίο: "Έχει, πραγματικά, πολλά σφάλματα, ιδίως γλωσσικά. Όλα όμως μπορούν νά διορθωθούν. Κάποιες σελίδες του (όπως ή σελ. 17) χρειάζεται νά ξαναγραφούν. Σ' όρισμένες σελίδες χρειάζονται αλλαγές ή προσθήκες (π.χ. τά στάδια εξέλιξης τής κοινωνίας δε σταματούν στο γεωργικό, ακολουθούν τό δουλοκτητικό, τό φεουδαρχικό κ.λ.θ) .

Ός πρós τό β' μέρος τό βιβλίο εΐναι πληθωρικό σε πληροφόρηση (παράδειγμα σε-λίδων με πολλές λεπτομέρειες οί σελ. 37-43). Θα πρέπει πολλά νά παραλειφθούν, όρι-σμένες σελίδες νά αφαιρεθούν, άλλες νά συντομευτούν κι άλλες νά ξαναγραφούν. Τό πρώτο μέρος τοῦ βιβλίου, σ' αντίθεση μ' ό,τι υποστηρίχτηκε, αν παραβλεψουμε όρισμένες πρῶτο μέρος τοῦ βιβλίου, σ' αντίθεση μ' ό,τι υποστηρίχτηκε, αν παραβλεψουμε όρισμένες έκφραστικές ατέλειες ποδ μπορεί νά διορθωθούν, τό βρισκω πολύ ικανοποιητικό. Εΐναι γραμμένο γιά παιδιά 14-15 χρονών, σε γλώσσα πολύ βαθή καί ύφος εύχάριστο.

Παρουσιάζει έννοιες δύσκολες κατά τρόπο επαγωγικό καί εΐσάγει τό μαθητή εύκο-λα στα κοινωνικά καί πολιτικά φαινόμενα. "Έχει σελίδες με πολλή αλήθεια καθώς λα στα κοινωνικά καί πολιτικά φαινόμενα. "Έχει σελίδες με πολλή αλήθεια καθώς καί σελίδες με πολλή ανθρωπιά. "Έχει ακόμα μία άρετή ποδ θα άνέμενα τουλάχιστο αύτῃ νά τοῦ άναγνωριστεΐ: άριστα κείμενα επιλογής (άπό τό Σοφοκλή, "Άφιστοτέλη, "Έλληνική Νομαρχία", Κοραή, Μοντεσκιέ, DURANT κ.λ.θ.). Κατά τή γνώμη μου τό βιβλίο, παρά τς άδυναμίες του, δέν εΐναι γιά πέταμα. "Αντίθετα νομίζω ότι, αν διορθωθούν καλότερο σχολικό βιβλίο άγωγής ποδ έχει γραφεΐ ως τώρα.

Ό κ. Βώρος παίρνει τό λόγο καί άπαντᾷ:

α. Πρώτα τόν εύχαριστῶ ^{γόν η. ΓΑΛΚΑ} γιά τήν ήρεμη τοποθέτηση καί αξιολόγηση τών πραγμάτων καί τή δίκαιωση τής "θεωρίας τών άναγκών" με τεκμηρίωση από τόν Πλάτωνα (Πολιτεία Β 369κκ.).

β. "Επίσης γιά τήν έπιστημονική άνασκευή τών προκαταλήψεων γιά τς ανθρώπινες

φυλές.

γ. Οι προτάσεις του γιά βελτιώσεις, προσθήκες αφαιρέσεις με βρίσκουν σύμφωνο

κατ'άρχην μπορούν να συζητηθούν, αν συγκεκριμενοποιηθούν, σε περίπτωση καταφατικής τελικής κρίσης του Τμήματος.

δ. 'Η άναφορά του στα συνοδευτικά κείμενα αξίζει ιδιαίτερη μνεία για τον πρόσθετο λόγο ότι δεν προσέχτηκαν.

ε. Οι πάντες εκλογικών αποτελεσμάτων καλύπτουν τις δυο τελευταίες εκλογές* είναι η φωτογραφία μας ή πιά επίκαιρη. Να τη φορηθούμε;

Στη συνέχεια ο κ. Φ. Κακριδής λέγει:

"Όταν χτές μιλούσα πριν από τη συνεδρία για τις ευθύνες του Προέδρου κτλ. δε φανταζόμουν ότι τα όσα θα έλεγα είχαν και νομικό αντίκτυπο. Όμως από μια λέξη του κ. Βώρου και με τη βοήθεια του κ. Θεοδωρακόπουλου έμαθα τώρα ότι ο κανονισμός του ΚΕΜΕ προβλέπει:

"Άρθρο 11. Διεξαγωγή συζητήσεων- ψηφοφορία

1. 'Αρχομένης συζήτησεως θεματός τινος, πρώτος όμιλεί ο εισηγητής, άκολουθως δε δίδεται ο λόγος εις τους επιθυμούντας να συμμετάσχουν τής συζήτησεως κατά την άκολουθον σειράν:..... Ειδικούς ΣυμβούλουςΣυμβούλους Β*..... Συμβούλους Α*. έκάστοτε από του νεωτέρου εις τον άρχαιότερον. Τελευταίος όμιλεί ο Πρόεδρος.

Δηλώνω ότι αυτή τη διάταξη (που αντίβαίνει και τη λογική και την κοινή- ύποθετω και νομικά κατοχυρωμένη- πράξη) δεν πρόκειται να την εφαρμόζω, έστω και μόνο γιατί καταδικάζει τους (πολιτικούς) εισηγητές σε σιωπή. "Όλοι θα μιλούμε πρώτοι, δευτεροί ή τελευταίοι κατά περίπτωση, βεβαίοι ότι τα λόγια μας κρίνονται για την όρθότητα τους και όχι από τα γαλόνια μας. 'Επικαλούμαι το τεκμήριο τής νομιμότητας, που έχουν α ΠΑΤΟΡΙ οι ενέργειες των διοικητικών όργάνων και παρακαλώ όποιον τό κρίνει άναγκαίο να επισημάνει την άνωμαλία στον 'Υπουργό, ή και να ζητήσει την άκρόαση μιάς ή πολλών συγκεκριμένων έκτελεστών άποφάσεων που άρθηκαν με "άνόμολο" τρόπο. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, αν ο κ. Βώρος ή και ο κ. Σακκάς, που σήμερα έαναγκάσε (πολύ καλοπραίρετα βέβαια) στο ίδιο θέμα, τό ζητήσει, θα πάραυτα από την άρχή τη διαδικασία και θα επαναλάβω αύτοόσια τά όσα είπα, στο τέλος.

Στη συνέχεια ο κ. Β. Θεοδωρακόπουλος λέγει

Α*Τυπική παρατήρηση.

Σχετικά με την πράξη τής Ε.Κ., μολονότι θεωρώ ότι μετά την ψηφοφορία που έγινε, τό θέμα τυπικά έχει ληξει, επιθυμώ να ύπογραμμίσω τουτό μόνο: Ούσιαστικά, ή τυπικά, ή Ε.Κ. δεν παίρνει θέση, γιατί δε μάς λείπει τους λόγους για τους όποιους

φτάνει στο σημείο να κρίνει το βιβλίο απλώς και μόνο κατάλληλο για διδακτικό βιβλίο και όχι γενικότερα πολύ καλό, καλό ή σχεδόν καλό. Ποιά είναι τα μειονεκτήματα του; Όσα υποδεικνύει να διορθωθούν; Κι αν είναι μόνο αυτά, γιατί τότε το βιβλίο δε θα γίνει πολύ καλό ή καλό; Προφανώς γιατί πάσχει και από άλλες απόψεις και σε άλλα σημεία το βιβλίο. Άλλα ποιές ή ποιά είναι αυτά; Δε θα έπρεπε ή Ε.Κ. να μάς τα πει; Κατά τη γνώμη μου θφειλε.

Β* Παρατηρήσεις ούσιαστικές

Πρώτα πρώτα εκφράζω τη λύπη μου γιατί δεν μπορώ να κάνω παρατηρήσεις για το Α μέρος του βιβλίου. Το πήρα εγκαίρως, το μελέτησα τότε και, όταν ήρθε ή ώρα να συντάξω τις παρατηρήσεις μου δεν το είχα. Σε κάποιον το δάνεισα και δεν μου το επέστρεψε. Το αναζήτησα εγκαίρως αλλά δεν το βρήκα. Όμως, ύστερα από τις πολλές και πολύ πετυχημένες παρατηρήσεις που έκανα ο κ. Πρόεδρος, δε στεγοχωρούμαι και πολύ, γιατί θα μείνει ασχολίαστο από μένα το Α μέρος του βιβλίου. Θα επιχειρήσω τώρα να προσκομίσω τη δική μου πενιχρή προσφορά στην κρίση του Β μέρους:

1) Σελ. 3-5: Θα χρειαστεί να αποσαφηνιστούν οι έννοιες Κράτος και Πολιτεία. Γιατί:

α) Κράτος είναι λαός που κατοικεί σε όρισμένη χώρα και είναι οργανωμένος σε νομικό πρόσωπο το οποίο άσκει αὐτοδύναμη εξουσία (βλ. Χ. Σγουρίτσα, Συντ. Δίκαιον Α' σελ. 3). β) Ἡ ἀντιδιαστολή κράτους και Πολιτείας ποῦ γίνεται στή σελ. 3, ὅπου ἀναφέρεται ὅτι "Ἡ πολιτεία δέν προϋποθέτει ἀντίθεση μεταξύ ἐξουσίας και κοινωνίας" εἶναι ἀβυσμική. Ἐδῶ οἱ ἐννοιες πολιτείας και κράτους εἶναι ταυτσημες. γ) Σύμφωνα μέ τόν παραπάνω ὀρισμό τοῦ τρίτου στοιχείο τῆς πολιτείας μέ τήν ὀνομασία "κρατική ὀργάνωση" ποῦ παρατίθεται στή σελ. 4 εἶναι περιττό και ἔξω ἀπό τὰ παραδεκτά στήν ὀργάνωση. δ) Ἐξάλλου τὰ στοιχεῖα τοῦ Κράτους εἶναι τρία (Χ. Σγουρίτσα, β.π., σελ. 3): λαός, χώρα, ἐξουσία. Καί ὡς λαός ὀρίζεται "τό σύνολο τῶν προσώπων ποῦ ἀνῆλκουν στό κράτος, ἐφόσον ἔχουν τήν ἴδια ἰθαγένεια". Εἶναι σφάλμα λοιπόν τό ἀναφερόμενο στή σελ. 4 τοῦ βιβλίου ὅτι "ποῦ σωστό θά ἦταν ὅταν ἀναφερόμαστε στήν ἐννοία λαός νά ἐννοοῦμε τό σύνολο τῶν ἀνθρώπων ποῦ ζοῦν και ἐργάζονται μέσα στή χώρα εἴτε εἶναι πολῖτες της εἴτε ὄχι. Ἔτσι μέσα στήν ἐννοία τοῦ λαοῦ θά εἴχαμε και τοῦς ξένους ἐργάτες ποῦ ζοῦν και ἐργάζονται σέ μία χώρα". Γιατί, ὅπως ὀρίζει, ἡ νομική ἐπιστήμη, (βλ. Ἑλλης Κρίση - Νικολετοπούλου, Ἡ Ἰθαγένεια, 1985, σελ. 22)



- αὐτὸ ποὺ διαβάσαμε παραπάνω λέγεται "πληθυσμός" ἐνὸς κράτους, ποὺ διαφέρει ριζικὰ ἀπὸ τὸ "λαὸς" τοῦ κράτους αὐτοῦ, ὃ ὁποῖος λαὸς ὀρίζεται, ὡς "τὸ σύνολον τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἀνήκουν εἰς ὁρισμένον κράτος κατὰ τὴν βοήθησιν αὐτοῦ" (τῆς Ἰδίας β.π., σελ. 18). Σύμφωνα μετὰ παραπάνω ἢ ἔκφραση "Ἐνα κοινωνικὸ σύνολο" ποὺ τίθεται ὡς στοιχεῖο ὑπ' ἄριθ. 2 τῆς πολιτείας πρέπει νὰ ἀντικατασταθεῖ μετὰ τὸν ὅρο "λαὸς".
- 2) Σελ. 11. α) Νὰ ἀπαλειφθεῖ ἡ ἀποψη ὅτι "ὁ ἐπιστημονικὸς καθορισμὸς τῆς ἔννοιας τῆς δημοκρατίας εἶναι δύσκολος", γιὰτὶ ὅσα ἀκολουθοῦν ὡς αἰτιολογικοὶ λόγοι δὲν ἐπαρκοῦν. β) Νὰ ἀποσπῶνισθεῖ τὶ ἔννοεῖ ἡ παρένθεση.
- 3) Σελ. 12-13: α) Ἡ φράση "τὸ Σύνταγμα εἶναι ἕνας κανὼνας (ἐδῶ θὰ πρέπει νὰ προστεθεῖ ἡ λέξη "δικαίου") μετὰ ἀξιομένη τυπικὴ δύναμη" ἀπαντᾷ δύο φορεῖς. Νὰ τακτοποιηθεῖ. β) Ὡς πρὸς τὴ φράση: "Ὅλες οἱ χῶρες σήμερα ἔχουν Σύνταγμα" παρατηρῶ ὅτι ἀπ' ὅσο ξέρω ἡ Ἀγγλία δὲν ἔχει γραπτὸ σύνταγμα.
- 4) Σελ. 14- μέσον. Ἀνάμεσα στὶς λέξεις "δημοψηφισματος - μετὰ τὸ ὁποῖο ὁ λαὸς" νὰ παρεμβληθεῖ ἡ φράση "ποὺ εἶχε προηγηθεῖ κατ'".
- 5) Σελ. 18. Ἡ ὑποσημείωση ὅτι τὸ ἄρθρο 120 τοῦ Συντ. τοῦ 1975 ἔχει ἀντικαταστήσει τὸ ἄρθρο 114 τοῦ Συνν. τοῦ 1952 εἶναι ἀνακριβής. Τὸ ἄρθρο 120 δὲν ἔχει τίποτα κοινὸ μετὰ τὸ ἄρθρο 114, ἐκτός ἀπὸ τὴ γνωστὴ πρόταση. "Ἡ τήρησις τοῦ Συντάγματος ἐπαφίεται εἰς τὸν πατριωτισμὸν τῶν Ἑλλήνων" ποὺ στὸ Σύνταγμα τοῦ 1952 ἀποτελοῦσε ὁλόκληρο τὸ ἄρθρο 114.
- 6) Σελ. 19. Ὅ,τι ἀναφέρεται στὴν Ἀγγλία νὰ φύγει ἢ νὰ μπεῖ ὡς ὑποσημείωση.
- 7) Σελ. 22. Ἡ τελευταία φράση "γιά θέματα τῆς ἰδιωτικῆς ζωῆς τῆς αἰκονομικῆς τους" νὰ ἀπαλειφθεῖ, γιὰτὶ δὲν ἔχει καθολικὸ κύρος ἢ νὰ βελτιωθεῖ.
- 8) Σελ. 24. Ὅσα ἀναφέρονται στὸ "Κράτος Προνοίας" εἶναι ἐμβόλιμα. Ὁ ὅρος ἀποτελεῖ "νεολογισμὸς". "Ἔτσι, ἂν ἡ σχετικὴ παράγραφος δὲν ἀπαλειφθεῖ, τουλάχιστο νὰ ἀναδιατυπωθεῖ ἢ ἔκφραση "σήμερα..... ζητᾶμε ἀπὸ τὴν πολιτεία.....", γιὰτὶ ὅπως διατυπώνεται δειχνεῖ ἀντιδικτὰ μεταξὺ πολιτῶν καὶ κράτους.
- 9) Σελ. 27. Ὁ τίτλος "ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ὈΡΓΑΝΩΝ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ" νὰ διατυπωθεῖ ὡς "ὈΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ". Θὰ συμφωνεῖ ἔτσι μετὰ τὸ Σύνταγμα (βλ. ἀνάμεσα στὰ ἄρθρα 25 καὶ 26) καὶ μετὰ τὰ θέματα ποὺ ὀρίζονται στὴ σελ. 1 τοῦ βιβλίου ὅτι πρόκειται νὰ ἐξεταστοῦν παρακάτω.



10) Σελ. 39. θεωρώ τή διατύπωση ότι ο πρωθυπουργός "ἀποτελεῖ οὐσιαστικά τήν κεφαλὴ τῆς ἐκτελεστικῆς λειτουργίας" ὡς ἐπιστημονικά ἐπισηφαλῆ, γιατί α) τὸ ἄρθρο 26 παρ. 2 τοῦ Συντ. ὀρίζει ὅτι "ἡ ἐκτελεστικὴ λειτουργία ἀσκεῖται ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας καί τῆς Κυβερνήσεως", ἀπὸτε γεννᾶται τὸ ἐρώτημα ποῖος ἀπὸ τοῦς δύο, ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἢ ὁ Πρωθυπουργός, εἶναι ἡ κεφαλὴ τῆς ἐκτελεστικῆς λειτουργίας, καί β) ἡ νομικὴ ἐπιστῆμη δέχεται ὅτι ὁ Πρωθυπουργός "κατέχει δεσποζουσαν θέσιν ἔναντι τῶς ἄλλων ὑπουργῶν, μολοντί ὑπὸ ἄποψιν τυπικὴν εἶναι ἀπλῶς πρῶτος ἐν ἴσοις" (βλ. Χ. Σγουρίτσα, Συνταγ. Δίκαιον, Α', σελ. 402), διατύπωση ποὺ δὲν ἐπιτρέπει τήν ἄποψη ὅτι ὁ πρωθυπουργός εἶναι καί ἡ "κεφαλὴ τῆς ἐκτελεστικῆς λειτουργίας".

11) Σελ. 40. Τὰ ἀναγραφόμενα στήν παρ. 2 νὰ διατυπωθοῦν σαφέστερα, ὥστε νὰ φανεῖ ὅτι κατὰ ὑπουργεῖο λειτουργεῖ μία κοινοβουλευτικὴ ἐπιτροπὴ.

12) Σελ. 41. Τὰ ἀναφερόμενα στὰ προεδρικὰ διατάγματα εἶναι συγκεκριμένα. Πρόκειται α) γιὰ κανονιστικὰ Π.Δ/τα, β) γιὰ ἐκτελεστικὰ Π.Δ/τα καί γ) γιὰ Πράξεις Νομοθετικοῦ περιεχομένου (βλ. καί ἄρθρα 43-44 τοῦ Συνταγ.).

13) Σελ. 41. Ἡ ἔκφραση: "Γιὰ νὰ ἐκτελεστεῖ ἡ πολιτικὴ θέληση τῆς Κυβέρνησης καί νὰ ἐφαρμοστοῦν οἱ νόμοι....." νὰ ἀναδιατυπωθεῖ ἔτσι, ὥστε νὰ ἐναρμονίζεται μὲ τὴ διατάξη τῆς παρ. 1 τοῦ ἄρθρου 103 τοῦ Συντ/τος, ἡ ὁποία ὀρίζει ὅτι "Οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι εἶναι ἐκτελεσταὶ τῆς θελήσεως τοῦ Κράτους καί ὑπηρετοῦν τὸν λαόν!...".

14) Σελ. 43. Ἡ φράση "καί φυσικὰ τὰ ἄλλα πλεονεκτήματα τοῦ ἀποκεντρωτικοῦ συστήματος εἶναι σ' αὐτὸ μειονεκτήματα" ἀποτελεῖ ὁριστολογία νὰ ἀναδιατυπωθεῖ ἢ νὰ ἀπαλειφθεῖ.

15) Σελ. 43. Οἱ τέσσερις τελευταῖες λέξεις τῆς σελίδας: "ἐκκλήσεις ὅλων τῶν θρησκευμάτων" ἀποτελοῦν κακὴ διατύπωση. Δὲν ἔχουν ὅλα τὰ θρησκευματα ἐκκλήσεις.

16) Σελ. 45. τὸ Ὑπουργεῖο Χ.Ο.Π. ἔς μὴν τὸ χαρακτηρίσουμε ὡς τελευταῖο ὑπουργεῖο. Καί μὲ τήν εὐκαιρίαν θὰ πρότεινα τὰ ὑπουργεῖα νὰ παρατεθοῦν κατὰ τήν καθιερωμένη τάξη -προβάδισμα. Ὁ πρόσφατος νόμος γιὰ τήν "ἀναδόμηση" τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἔχει αὐτὸ τὸ στοιχεῖο.



17) Σελ. 46. Να γραφεῖ ὅτι οἱ δημῶτες δὲν ἐκλέγουν μόνον πρόεδρο ἢ δήμαρχο ἀλλὰ καὶ κοινοτικὸ ἢ δημοτικὸ συμβούλιο καὶ αὐτὸ ἐκλέγει τὸν πρόεδρο ἢ τὸ **δύμαρχο**.

18) Σελ. 47. Ἡ σημασία τῆς τοπικῆς αὐτοδιορίκεσης δὲν εἶναι μεγάλη, "ἐφόσον.... καὶ ἐφόσον.....", ἀλλὰ "γιατί.....". Να ἀναδιατυπωθεῖ ὅλο τὸ χωρίο.

19) Σελ. 49. "Ὅσα προσδιορίζουν ὅτι ἡ δικαιοσύνη ἀπονέμεται σὲ δύο βαθμοὺς εἶναι ἀσθνακτα καὶ ἀπλοῦκα διατυπωμένα. Ἀλλωστε τὰ βρῖσκουμε καὶ στὴν ἀρχὴ τῆς σελίδας 54.

20) Σελ. 51. "Ὅσα ἀναφέρονται στὴν ἰσοβιότητα τῶν δικαστῶν εἶναι κακῶς διατυπωμένα. Ἡ διατύπωση "κάθε δικαστὴς ὅταν διοριστεῖ παραμένει δικαστὴς ἐφ' ὅρου ζωῆς, ἕως ὅτου τὸν καταλάβει τὸ ὅριο ἡλικίας" ἔχει στοιχεῖα ἀνακριβή. Γιατὶ πρῶτα μετὰ τὸ διορισμὸ ἀκολουθεῖ διετὴς δοκιμαστικὴ ὑπηρεσία καὶ ἔπειτα ὁ ὅρος ἰσοβιότητος δὲ σημαίνει "ἐφ' ὅρου ζωῆς", ἀλλὰ ὅτι ὁ δικαστὴς "ἐξαίρεσει τῆς διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως παύσεώς του, διατηρεῖ τὴν θέσιν του μέχρι συμπληρώσεως τοῦ καθωρισμένου ὅρου ἡλικίας, ἔστω καὶ ἂν ἡ θέσις καταργηθῇ. Καὶ τοῦτο διαφέρει τῆς μονιμότητος, ἥς οἱ ἀπολαύοντες διατηροῦν τὴν θέσιν των μόνον, ἐφ' ὅσον αὕτη ὑφίσταται" (Χ. Σγουρτζα, Συντ. Δίκαιον, Α' σελ. 443-4).

21) Σελ. 51. Να ἀναδιατυπωθεῖ τὸ χωρίο ποὺ ἀναφέρεται στὶς ἀρμοδιότητες τοῦ ἀνώτατου δικαστικοῦ Συμβουλίου γιὰ νὰ γίνεи ἀκριβέστερο τὸ περιεχόμενόν του. Να γραφεῖ δηλαδὴ "εἶναι ἀρμόδιο γιὰ τὶς ὑπηρεσιακὰς μεταβολὰς τῶν δικαστῶν".

22) Σελ. 56: α) Ἡ πρῶτη πρόταση τῆς σελίδας νὰ ἀναδιατυπωθεῖ ἀκριβέστερα "ποὺ ὁ νόμος ὁρίζει ὡς ἀξιόποινες". β) Μετὰ τὴν λέξεϊς τῆς δευτέρας πρότασης τῆς ἴδιας σελίδας "Ἡ ἀξιόποινη πράξη" νὰ προστεθεῖ "ἢ παράλειψη".

23) Σελ. 61-62. Στὰ διοικητικὰ δικαστήρια πρέπει νὰ μνημονευτοῦν καὶ τὰ διοικητικὰ πρωτοδικεῖα καὶ διοικητικὰ ἐφετεῖα ποὺ εἶναι ἀρμόδια γιὰ τὴν ἐκδίκαση σὲ πρῶτο βαθμὸν προσφυγῶν ὑπαλλήλων μέχρι 2ου βαθμοῦ κτλ.

24) Σελ. 67(2). Δὲν εἶναι ἀκριβὲς τὸ γραφόμενον ὅτι "ἀπαγορεύεται ἡ λοφοκρίσις γιὰ νὰ προστατευθεῖ ἡ πνευματικὴ ἰδιοκτησία".

25) Σελ. 67 (2). "Ὅσα προστίθενται χειρόγραφα στὸ τέλος τῆς σελίδας πρέπει νὰ τακτοποιηθοῦν συντακτικῶς.



- 26) Σελ. 70. 'Ο τίτλος "Ελληνικός 'Οργανισμός Χειροτεχνίας" νομίζω πώς έχει αλλάξει τελευταία. Να ελεγχθεί.
- 27) Σελ. 71. Τά σχετικά με την εκπαίδευση θά ήταν καλύτερα να διατυπωθούν με βάση τις σχετικές διατάξεις του Συντάγματος (άρθρο 16) και των βασικών νόμων 309/76 και 576/77.
- 28) Σελ. 74. Οι όνομαστές των ανώτατων σχολών ΑΣΟΕΕ, Πάντειος κτλ. να γραφούν πλήρως και να είναι οι έπισημες.
- 29) Σελ. 75. Δεν είναι σωστό ένα διδακτικό βιβλίο να αίτιάζεται το κράτος γιατί δεν παρέχει έπαρκή κοινωνική προστασία εξαιτίας των διογκωμένων δαπανών για την έθνική άμυνα.
- 30) Σελ. 85. 'Η τελευταία παράγραφος πρέπει να τακτοποιηθεί γλωσσικά.
- 31) Σελ. 87. Πρέπει να αποσαφηνιστεί το αναγραφόμενο ότι η γενική συνέλευση του Ο.Η.Ε. "έγκρίνει διάφορες αποφάσεις χωρίς όμως και να μπορεί να τις εκτελέσει".
- 32) Σελ. 93. Τα αναφερόμενα στην Εύρωπαϊκή 'Επιτροπή πρέπει να τακτοποιηθούν γλωσσικά.
- 33) Σελ. 6 παρ. 3/ Δεν υπάρχουν όμοσπονδιακά πολιτεύματα αλλά κράτη.

"Υστερα από τα παραπάνω και από τη γενική έκτύπωση που έχω αποκομίσει από τη μελέτη του βιβλίου, η οποία έντύπωση δεν είναι εύνοϊκή εξαιτίας των πολλών αδυναμιών που παρουσιάζει η συγγραφή, νομίζω ότι το βιβλίο δεν πρέπει να εγκριθεί, αφού μάλιστα και η Ε.Κ. το κρίνει ως "προσωπικό".

'Ο κ. Φ. Βώρος παίρνει το λόγο και άπαντά:

- α. Οι παρατηρήσεις της 'Επιτροπής είναι συγκεκριμένες σε δύο πρακτικά. Τι άλλο χρειάζεται για να αιτιολογήσει την έτυμγορφα της;
- β. Κράτος- Πολίτευα - έξουσια - Κρατική οργάνωση (άρχη θ' μέρασε): οι οελίδες έχουν γραφεί για τους μαθητές της γ' γυμνασίου. 'Η βιβλιογραφία (Σγουρίτσας λ.χ.) του δε γνωρίζω πώς είναι πρόσφατη.
- γ. Για τις συγκεκριμένες παρατηρήσεις του:

(1) το έφελω εύχαριστίες

(11) μπορούν να συζητηθούν με το συγγραφέα, αν προκύψει αποτέλεσμα καταφατικό από το Τμήμα.



(III) οί μισές καί πλέον αναφέρονται σέ σελίδες ή παραγράφους πού έχουν ήδη αντικατασταθεῖ.

(IV) ἄλλες αναφέρονταν στό νά υποχρεωθεῖ ὁ συγγραφέας νά ἀντιγράψει νομικές ρητρες ἐκεῖ ὅπου ἐπιδίωξε ἀπλοῦστευση.

δ. Τό περὶ Ὑπουργεῖον τὸ ἔχει μονογράψει συγγραφέας ὕστερα ἀπὸ τὴν πρόσφατη νομοθετική ἀναδόμηση.

Στὴ συνέχεια ὁ κ. Κ. Κατσιμάνης λέγει :

Θὰ ἤθελα νά περιορισθῶ σέ ὀρισμένες μόνον παρατηρήσεις πού ἔχουν ἐνδεικτικὸ χαρακτήρα καί δέν καλύπτουν ὁλοκληρὴ τὴν ἔκταση τοῦ βιβλίου. Ἐλάχιστες θὰ εἶναι οἱ ἀναφορές μου στό δεύτερο μέρος του, γιὰ τὸ περιεχόμενο τοῦ ὁποῖου δέν αἰσθάνομαι ἀρμόδιος νά ἀποφανθῶ.

Σε γενικὲς γραμμὲς τὸ βιβλίο χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴ φιλότιμη προσπάθεια τῶν συγγραφέων νά δώσουν ἓνα εὐληπτό καί ἐνδιαφέρον βοήθημα γιὰ τοὺς μαθητές. Τὰ καθ' ἐξ ἑαυτοῦ παραθέματα (ἀποσπάσματα, σχεδιαγράμματα, σκίτσα κτλ.) παρὰ τὶς ἐπιμέρους ἐπιφυλάξεις πού θὰ μπορούσε νά ἔχει κανεὶς, εἶναι μιὰ σοβαρὴ καινοτομία σέ παρόμοιο ἔγχειρῖδιο καί ἀναμφισβήτητα καθιστοῦν τὸ σύνολο προσιότερο καί ἐλκυστικότερο γιὰ τὸ νεαρὸ ἀναγνώστη. Εἶναι ἀξιέπαινη ἡ τόλη μὲ τὴν ὁποία ὁ συγγραφέας πραγματεύοντα ὀρισμένα πολιτικά καί ἰδεολογικά θέματα καθὼς καί ἡ προσπάθεια τούς νά δώσουν ἓνα σύγχρονο χαρακτήρα στὶς ἀναλύσεις τους, ἐμπλουτίζοντας τες μὲ νεότερες τάσεις καί ἰδέες τῆς ἐποχῆς μας.

Ἡ ἰδεολογικὴ μονομέρεια πού ἐπισημάνθηκε καί καταλογίστηκε στοὺς συγγραφεῖς δὲ μὲ ἐνοχλεῖ ἰδιαίτερα, γιὰτὶ δέν εἶναι κατὶ τὸ ἀναισθητό. Ἄν τέτοια μονομέρεια ὑπάρχει πραγματικά ὀφείλεται ὅχι σὲ ὅσα γράφονται στό βιβλίο (πού τὰ περισσότερα θὰ τὰ προσυπέγραφα χωρὶς δισταγμὸ) ἀλλὰ σὲ ἄρκετά πού παραλείπονται. Μὲ τὶς ἀπαιτούμενες λοιπὸν προσθήκες πού θὰ ἐπισημανθοῦν, οἱ ὑποτιθέμενες ἀδυναμίες τοῦ βιβλίου στὸ σημεῖο αὐτὸ θὰ μῆτρούσαν νά ξεπεραστοῦν.

Τὸ ἀτόχημα γιὰ τὸ βιβλίο εἶναι ὅτι οἱ συγγραφεῖς πού ἐργάστηκαν ἀποφασιστικὰ μὲσα σὰ ἀσφυκτικά χρονικὰ περιθώρια καί γιὰ τὸ λόγο αὐτό, τὸ ἔργο τους παρουσιάζει ὅλα ἐκεῖνα τὰ γνωρίσματα τῆς γοργότητος πού κατεβάζουν τὸ ποιοτικὸ ἐπίπεδο τοῦ ἀποτέλεσματος. Ἐπιπλέον, πρέπει καί αὐτὸ νά λεχθεῖ, δὲ βοηθήθηκαν ὅσο ἔπρεπε ἀπὸ τὴν

κριτική Επιτροπή. "Αν τὰ μέλη τῆς τελευταίας συνέτασαν ἐμπεριστατωμένα σημεῖωματα, ὅπως αὐτὰ ὀρισμένον μελῶν τοῦ ΚΕΜΕ, τὰ ὁποῖα θὰ ὁδηγοῦσαν σὲ ἀναλυτικὲς καὶ συγκεκριμένες παρατηρήσεις καὶ ὅχι, ὅπως ἔγινε, σὲ τηλεγραφικὲς ἐπισημάνσεις ἀδυναμῶν, τὸ ἔργο τῶν συγγραφέων θὰ εἶχε διευκολυνθεῖ κατὰ πολὺ.

Θὰ ἤθελα, τελειώνοντας αὐτὲς τὶς εἰσαγωγικὲς παρατηρήσεις μου νὰ ὑπογραμμίσω ὅτι ὅσα θὰ ἐπακολουθήσουν ὑπηρετοῦν ἀποκλειστικὰ καὶ μόνον τὸν ἀκόλουθο σκοπὸ: νὰ βοηθηθοῦν ὅσοι διαβέθουν ψῆφο στὴ διαμόρφωση προσωπικῆς γνώμης, ὥστε νὰ ἐκφέρουν μιὰ θεμελιωμένη τελεικὴ κρίση γιὰ τὸ βιβλίο. Δηλώνω ἀκόμη ὅτι κατέβαλα προσπάθεια νὰ μὴ συμπεριλάβω στὶς παρατηρήσεις μου σημεῖα ποὺ ἔχουν ἤδη διορθωθεῖ ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς, μετὰ ἀπὸ ὑπόδειξη τῆς ἀρμόδιας ἐπιτροπῆς, καὶ ζητῶ προκαταβολικὰ συγνώμη, ἂν παρὰ τὴν προσπάθειά μου, ἀπανέρχομαι ἐκ παραδρομῆς σὲ τέτοια διορθωμένα ἤδη σημεῖα.

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Τὸ βιβλίο εἶναι γραμμένο σὲ ὕψος πρῶχειρης κουβέντας. Ἀκόμη καὶ στὴν περίπτωσιν ποὺ δὲ βρῶσκουμε ἐμφανῆ συντακτικὰ ἢ γραμματικὰ λάθη, ἡ γλώσσα τοῦ δὲν εἶναι μεστέδς καὶ ὄριμος γραπτὸς λόγος. Ἄν προσθέσουμε τὰ κάθε λογῆς γλωσσικὰ σφάλματα (λ.χ. ἀσυνταξίες, ἀκυρολεξίες κλπ), καὶ τὴν ἔκδηλὴ τᾶση τῶν συγγραφέων γιὰ καινοῦριες ἢ καινοφανεῖς λέξεις καὶ φράσεις (νεολογισμοί, ἐπίμονη ἀναζήτησις τῆς ἔμφασης κλπ.), τότε ἔχουμε τὴν ἐξήγησιν τῆς νοηματικῆς ρευστότητος καὶ ἀσάφειας τοῦ περιεχομένου τοῦ βιβλίου, ποὺ ἐκδηλώνονται συχνὰ μὲ τὴ μορφή συγκεχυμένων καὶ ἐπισημονικὰ ὅχι ἀπρόσβλητων ἀναλύσεων.

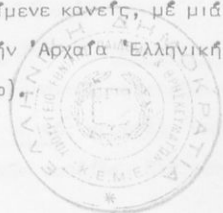
1. Σελ. 1, στ. 14 "Ὁ λόγος αὐτοῦ τοῦ μαθήματος" (ἀντὶ: ὁ σκοπὸς....)
2. Σελ. 1 "λειτουργία", "λειτουργῶ", "λειτουργοῦν": μονότονον ἐπανάληψιν τοῦ ἴδιου ρήματος καὶ τοῦ ἐτυμολογικὰ συγγενοῦς μὲ αὐτὸ οὐσιαστικοῦ, σὲ διδάσθημα ἐπὶ στίχων.
3. Σελ. 1, στ. 9-10: "Ἡ ἀγωγή τοῦ Πολίτη θὰ βοηθήσῃ τὸ νέο ἄνθρωπον (.....) νὰ συνεργαστεῖ δημιουργικὰ(.....) μὲ ἄλλους τοὺς ἄλλους ποὺ θὰ συναντήσῃ σὲ κάθε κίνησιν τοῦ": πρῶχειρη διατύπωση ποὺ ὁδηγεῖ σὲ ἀσάφεια ἢ καὶ ἀνακριβείαν περιεχομένου.
4. Σελ. 2, στ. 8-10: "....αὐτὸ εἶναι τὸ γνῶρισμα τῆς ἀνθρώπινης φύσεως: ἐπικοινωνία καὶ κοινωνία μὲ τοὺς ἄλλους : ποῖδ' εἶναι ἐδῶ τὸ νόημα τῆς λέξεως "κοινωνία";

5. Σελ. 3, στ. 9: "Τελικὸς σκοπὸς αὐτοῦ τοῦ βιβλίου": γιὰτὶ ἔχει ἀπλῶς "σκοπὸς",
6. Σελ. 5, στ. 14: "ἡ περιπλοκότητα τῆς ἀνθρώπινης συμβίωσης", ἀντὶ: "ὁ περίπλοκος χαρακτήρας.....".
7. Σελ. 8, τίτλος: "Διαπροσωπικὲς σχέσεις", ἀντὶ τοῦ ἀπλοῦστερου καὶ ὁρθότερου: προσωπικὲς σχέσεις".
8. Σελ. 12, στ. 1-7: Κακὴ διατύπωση ἐξαιτίας τῆς προσθήκης τριῶν περιττῶν λέξεων ("οἱ κανόνες αὐτοῦ").
9. Σελ. 18, στ. 8 καὶ σελ. 20 στ. 5 ψωμί: ὡς πολιτικὸ ἢ συνδικαλιστικὸ σῶνυμα ὁ ὅρος συναρπάζει καὶ ἀφυπνίζει συνειδήσεις, σὲ γραπτῶ, ὅμως, κείμενο- καὶ μάλιστα σχολικὸ - , ποῦ πρέπει νὰ δίδεται ἀπὸ νηφαλιότητα ὕφους, ἡ λέξη αὐτὴ θὰ μπορούσε νὰ ἀντικατασταθεῖ ἀπὸ τὴ λέξη "τροφή" ἢ μέσα διατροφῆς".
10. Σελ. 21, στ. 2 καὶ 22, στ. 5 ἀπὸ τὸ τέλος: "ἐρωτήματα", ἀντὶ τοῦ ὁρθοῦ: "θέματα".
11. Σελ. 22, στ. 15-18. Κακὴ διατύπωση. 'Ενῶ παρατίθενται οὐσιαστικά, ποῦ τὸ καθένα τους ἐκφράζει ἓνα πρὸς ἐξέταση θέμα, ξαφνικὰ μπαίνουν δίπλα τους, ὡς ἰσοτίμα παραθέματα, δύο ἐρωτηματικὲς προτάσεις ("γνώση τῆς πολιτείας, δομὴ καὶ λειτουργία τῆς κλπ.....ἀπὸ ποῦ ἀπορρέει ἡ ὑποχρέωση τοῦ πολίτη....., πότε οἱ νόμοι εἶναι δίκαιοι.....").
12. Σελ. 27, στ. 4. 'Ο ὅρος ἀνθρωπιά ἀποδίδει, ἔστω καὶ πρῶχειρα, μιὰ ἡθικὴ ποιότη-
τα, δὲν ἐκφράζει ὅμως στόχους ἀγωνιστικῶν διεκδικήσεων καὶ γι' αὐτὸ στὴν προκειμένην περιπτώσιν δημιουργεῖ ἀσάφεια.
13. Σελ. 27, στ. 7. Γιάτὶ πολιτισμικὲς καὶ ἔχει πολιτιστικὲς; Τὸ ὅτι τὸ πολιτισμικὸς χρησιμοποιεῖται τελευταῖα δὲ σημαίνει ὡς εἶναι καὶ ὁρθότερο.
14. Σελ. 28, στ. 16: "....στὸ σταυροδρόμι τῶν πολιτισμῶν", ἀντὶ: τῶν ἡγεφρων.
15. Σελ. 32, στ. 11. "μετωπικὴ σύγκρουση". Τὸ "μετωπικὴ" περιττεύει.
16. Σελ. 33, στ. 12: "μὴ παρενδχληση στὰ ἔργα τοῦ ἄλλου" ἀντὶ: μὴ ἐπεμβασή...
17. Σελ. 36, στ. 6-7: "ἡ γυναίκα ἀντιπροσωπεύει τὴ μισὴ κοινωνία", ἀντὶ: ὁ μισὸς πληθυσμὸς τῶν κοινωνικῶν ἀποτελεῖται ἀπὸ γυναῖκες".
18. Σελ. 40, στ. 1-3: "Κάποιοι..... συμβίωσης": ἀσάφεια.
19. Σελ. 40, στ. 5-7: "Αὐτὴ ἡ ἐξουσία ποῦ ἀσκεῖται πάνω σὲ ἓνα λαὸ σὲ ἓναν ὀρισμένο ὅρο συναποτελοῦν τὰ βασικὰ στοιχεῖα τοῦ Κράτους". Σχῆμα κατὰ τὸ νοούμενο, ποῦ ὁδηγεῖ σὲ ἀσάφεια.

20. Σελ. 41, στ. 2. "Υποχρεωτική, αναγκαστή". Αντ': αναγκαστική.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ

1. Σελ. 1, στ. 2-3: 'Ο σκοπός της φυσικής ως επιστήμης, έτσι όπως διατυπώνεται, δεν είναι ούτε όρθος ούτε πλήρης.
2. Σελ. 4-6 υποκεφάλ. 'Η έννοια της κοινωνίας'. Όρθα αποδίδεται η συγκρότηση της κοινωνίας στην προσπάθεια του ανθρώπου να ικανοποιήσει τις ανάγκες του, δε γίνεται όμως ο παραμικρός λόγος για τη βασικότητα ιδιότητα του ανθρώπου ως κοινωνικού όντος, για το ότι δηλαδή ο άνθρωπος μόνο στο πλαίσιο της κοινωνίας βρσκει κατ' ἀναπύσσει την ανθρώπινη ιδιότητά του.
3. Σελ. 8, στ. 6 από το τέλος. 'Η έννοια της κοινωνικοποίησης του παιδιού υπο-γραμμίζεται από τους συγγραφείς αλλά δε διευκρινίζεται.
4. Σελ. 16, στ. 6-9 . 'Η ιδέα ότι κάθε έθνος αποτελεί Κράτος κλονίστηκε σάν έγωΐστι-κή στάση απέναντι στην ανθρωπότητα κατ' τον πολιτισμό της που ανήκει σέ όλους τους ανθρώπους" - "Αποψη συγκεκριμένη κατ' επικίνδυνη, έτσι απόλυτα καθώς διατυπώνεται, που θα μπορούσε να δικαιολογήσει την καθυστάση έθνών σέ ισχυρές επιθετικές δυ-νάμεις κατ' τη συγκρότηση αυτοκρατορικών. "Αλλωστε η θέση αυτή έμμεσα ανατρέπεται από την ανάγκη διατηρήσεως της πολιτιστικής μας ταυτότητας ως έθνους.
5. Σελ. 15-16: 'Η συνειδηση κοινής αποστολής κατ' κοινών επιδιώξεων δεν είναι ένα γνώρισμα του έθνους μέσα σέ πολλά άλλα, είναι το θεμελιώδες κατ' πρωταρχικό γνώ-ρισμα, η συνισταμένη όλων των άλλων γνωρισμάτων.
6. Σελ. 17. Οι παρατιθέμενες θεωρίες για την εξήγηση της προέλευσης του Κράτους:
 - α) Δεν αναφέρονται στην προέλευσή του αλλά στέ χαρακτηριστικά γνωρίσματα του κατ' τους σκοπούς του.
 - β) Δεν αναπτύσσονται κατ' γι' αυτό αφήνουν κενά κατ' δημιουργούν έρωτηματικά με τον τηλεγραφικό χαρακτήρα τους.
 - γ) Είναι έλλιπεΐς, αφού δε συμπληρώνονται, όπως θα περίμενε κανείς, με μία απλή, έστω, μνετα των διαφόρων θεωριών έπ' του θέματος στην 'Αρχαία 'Ελληνική κατ' τη νεότερη ευρωπαϊκή σκέψη (λ.χ. κοινωνικό συμβόλαιο).



7 Σελ. 18. Είναι αξιόπαινη ή προσπάθεια τών συγγραφέων να εξάρουν τή σημασία τών κοινωνικῶν δικαιωμάτων. Τό ἀποτέλεσμα ὅμως δέν παρουσιάζει τήν ἀπαιτούμενη πληρότητα, γιατί λησμονοῦνται μερικά ἄλλα, ἐπίσης ἀπαράγραπτα δικαιώματα, ὅπως μέ ἐλευθερία σκέψης, ἔκφρασης καί μετακίνησης ὁ σεβασμός τῆς προσωπικότητας τοῦ πολίτη, ὁ κομματικός πλουραλισμός κτλ.

8. Σελ. 19, στ. 1-3: "Τό ¹ἄτομο μαθαίνει τόν πολιτισμό του τόν τροποποιεῖ, τόν ἀναπτύσσει...". Πρῶχειρη καί ἀβασάνιστη διατύπωση ποῦ ὀδηγεῖ ἀναπόφευκτα σέ ἀνακρίβειες. 'Ο πολιτισμός δέ "μαθαίνεται" ὅπως ἡ ἀριθμητική καί τό ἄτομο ὡς ἄτομο- εἶναι πολύ ἀδύναμο γιά νά τροποποιήσει ἕνα ἔργο πολλῶν γενεῶν καί πολλῶν κοινωνιῶν, ὅπως ὁ πολιτισμός.

9. Σελ. 20, στ. 12-16: "Ἕνα κριτήριόἀνάγκες του" - 'Η ἄποψη ὅτι πρέπει ὁ καθένας νά ἀπολαμβάνει τό προῖόν τοῦ μόχθου του θά προκαλοῦσε σύγχυση ἂν προβαλλόταν ὡς αἴτημα στίς σύγχρονες καί πολύπλοκα ὀργανωμένες κοινωνίες (λ.χ. ποῖο εἶναι τό προῖόν τοῦ μόχθου ἐνός ἐκπαιδευτικοῦ, ποῦ θά ἔπρεπε νά τό ἀπολαύσει αὐτός ὡς ἀμοιβή;). Τό ὀρθότερο: ὁ καθένας πρέπει νά ἀμείβεται δίκαια γιά τό μόχθο του, ὥστε νά μπορεῖ νά ἐξασφαλίσει τουλάχιστον τά ἀναγκαῖα γιά μιᾶ ἄνετη καί ἀξιοπρεπή διαβίωση.

10. Σελ. 23, στ. 12-16. 'Ο ὅρισμός καί ἡ διαφρεση τῆς ἐπιστήμης διατυπώνονται πολύ πρῶχειρα.

11. Σελ. 27. 'Η ἑλληνική γραμματεία ἔπρεπε νά ἀποτελέσῃ ἰδιαιτέρη παράγραφο στήν καταγραφή τῶν στοιχείων ποῦ συνθέτουν τήν ἰδιότητα τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

12. Σελ. 42, στ. 4-5 ἀπό τό τέλος. Μετά τή λέξη "ἐμπλουτίζεται" νά προστεθεῖ ἡ φράση: "ἢ νά ἀναθεωρεῖται".

13. Μέρος Β', σελ. 5 στ. 16-22: 'Η ἀναφορά στόν 'Αριστοτέλη θά ἔπρεπε νά συνοδευτεῖ ἀπό μιᾶ ρητῇ διακρίσει, τῶν πολιτευμάτων σέ ὄρθα καί παρεκβατικά καί παράλληλα νά γίνεи μνετα τῶν τριῶν εἰδῶν ἐπιμέρους πολιτευμάτων σέ κάθε περίπτωση, μέ ὑπογράμμιση τῆς ἀντιστοιχείας τοῦ κάθε ὀρθοῦ πρὸς τό κάθε παρεκβατικό πολίτευμα.

14. Β' σελ. 5 τελευταία παράγραφος. 'Η διακρίση τῶν ταξικῶν ἀπό τά πλουραλιστικά πολιτεύματα δέ φαίνεται νά εὔσταθεῖ, γιατί ταξικά καί πλουραλιστικά πολιτεύματα εἶναι κατὰ βᾶθος τό ἴδιο πρᾶγμα. Μέ τή διαφορά ὅτι ὁ ὅρος ταξικός προδίδει θεώρηση τοῦ πράγματος ἀπό μαρξιστική σκοπιά ἐνῶ ὁ ὅρος πλουραλιστικός προδίδει θεώρηση ἀπό ἀστική σκοπιά.

15. Β' σελ. 9-10: Τά αναγραφόμενα γιά τόν "ύπαρκτό σοσιαλισμό" καί τά έπιτεύγματα του εΐναι όρθό, ή κριτική όμως ποδ άσκεΐται από όρισμένης πλευρές σέ αύτόν δέν άντι-προσωπεύεται έπαρκώς στη μιáμιση σειρά τής σελ. 10 (στ. 2-3). Γιά λόγους άντικει-μενικότητας αύτή θά έπρεπε νά άναπτυθεΐ κάπως έκτενέστερα. Πράγμα ποδ δέ θά άναι-ρούσε τά θετικά στοιχεία ποδ προτάχθηκαν, άφοϋ άλλωστε ύπάρχει ή εύστοχη παρατήρηση ότι όποιαδύποτε γελική κρίση θά ήταν πρόωρη.

16. Β' σελ. 11α. Θά έπρεπε όμως νά άναφερθεΐ κάτι ρητά γιά τή σημασία τής δημοκρατίας τοϋ πολιτεύματος τής χώρας μας στη σελ. 11.

17. 1Β' σελ. 23. 'Η έπιστημονική όρθότητα όρισμένων διαίρεσεων τών κομμάτων μοϋ φαί-νεται άμφίβολη καί συζητήσημη. Λ.χ. δέν ύπάρχουν "ίδεολογικά" καί "μή ίδεολογικά" κόμματα, γιάτί άκόμη καί τά κόμματα ποδ δέ θεμελιώνονται θεωρητικά σέ μιá συγκεκρι-μένα κοσμοαντίληψη καί σέ έναν όρισμένο οικονομικό προσανατολισμό, καί αύτά έχουν τή "φιλοσοφία" της ή προϋποθέτουν κάποιες άπόψεις γιά τόν άνθρωπο καί τή ζωή. 'Ακόμη καί ή άπόρριψη κάθε ίδεολογίας ήταν καί αύτή "ίδεολογία".

Συμπέρασμα: Τό βιβλίό παρουσιάζει πολλές άδυναμίες, από τίς όποτες ένδεικτικά άνε-φερα όρισμένες. "Αν πάντως προωθηθεΐ τελικά στόν ΟΕΔΒ γιά έκτόπωση, πρέπει νά ληφθοϋν προσεκτικά ύπόψη οί προτεινόμενες από τοϋς κκ. συμβούλους καί εισηγητές τοϋ ΚΟΜΕ διορθώσεις.

Ό κ. Βώρος παίρνει τό λόγο καί άπαντά:

α. Εϋχαριστίες γιά όσα εΐπε καλά.

β. ποδ εΐναι ή μονόπλευρη παρουσίαση;

γ. εΐναι άνάγκη τό ψωμί νά γράφεται όρτος;

δ. οί παρατηρήσεις:

α. άλλες έχουν διορθωθεΐ

β. άλλες εΐναι θέσεις προσωπικές σεβαστές

γ. άλλες (λίγες, γιά λεκτικά θέματα) χρήσιμες, μοποϋν νά συζητηθοϋν μέ τό συγγραφέα, άν χρειαστεΐ.



Στή συνέχεια ο κ. Κ. Φοδσκάς λέγει:

Το κρινόμενο βιβλίο είναι δύσκολο λόγω της φύσεώς του, γιατί ασχολείται με κρίσιμα και καυτά θέματα της εποχής μας, γιὰ πολλὰ ἀπὸ τὰ ὅποια ὁ καθένας μπορεῖ νὰ ἔχει τὶς ἀπόψεις του. Ἐξάλλου εἶναι γνωστὸ ὅτι οἱ συγγραφεῖς δὲν εἶχαν τὸν ἀπαιτούμενο χρόνο νὰ δουλέψουν τὰ θέματά τους μὲ ἄνεση. Ἔτσι εἶναι φυσικὸ νὰ ὑπάρχουν σημεῖα τοῦ βιβλίου ποὺ δὲν ἱκανοποιοῦν ὅλους καὶ ἄρα μὴ "πολυφωνία" ἀπὸ τοὺς κατὰ Νόμο κριτὲς νὰ εἶναι ἀπαραίτητη, μὲ σκοπὸ τὴ βελτίωση τοῦ βιβλίου.

Ἐπιθυμῶ πρῶτ' ἅπ' ὅλα νὰ ἐπισημάνω ὅτι τὸ βιβλίο τῆς Ἀγωγῆς τοῦ Πολίτη τῶν συγγραφῶν κ.κ. Γιαννακοπούλου-Καράλη-Πετριτσόπουλου ἔχει κατὰ τὴν ἀποψή μου τὰ ἐξῆς προτερήματα: Δυναμικὸ ὕψος, ζωντάνια τοῦ λόγου, συγχρονικὴ παρουσίαση τῶν ἀπόψεων καὶ συντομία στὴν πραγμάτευση κρίσιμων θεμάτων. Ὑπάρχουν τμήματα τοῦ βιβλίου τὰ ὅποια μπορεῖ κανεὶς νὰ δεχτεῖ ἀνεπιφύλακτα καὶ ἄλλα ποὺ εἶναι πολὺ ἱκανοποιητικὰ. Ἡ παράγρ. λ.χ. γιὰ τὴν "Ἐκκλησία" (Β' μέρος σελ. 68-9) εἶναι συνταγματικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ ἄψογη.

Ἀπὸ τὰ σημεῖα τοῦ βιβλίου, τὰ ὅποια δέ μὲ ἱκανοποιοῦν ἢ εἶναι- κατὰ τὴν κρίση μου- λαθεμένα ἢ ἀνακριβῆ, ἀναφέρω ἐπιλεκτικὰ τὰ ἐξῆς:

1) Μέρος Α' σελ. 3. Ἡ φράση τῶν συγγραφῶν "τελικὸς σκοπὸς αὐτοῦ τοῦ βιβλίου δὲν εἶναι νὰ σὰς ἐπιβάλλει κάποιες θέσεις....." δὲ δικαιώνεται σὲ ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ βιβλίου. Σὲ μερικὰ τμήματα ὑπάρχει φανερὴ προτίμηση τῶν συγγραφῶν σὲ μὴ ὀρισμένη ἰδεολογικὴ κατεύθυνση καὶ ἡ πορεία τους γίνεται μονομερής. Ἔτσι ἡ προαναφερθεῖσα φράση τους ἔχει -φρονῶ- ἀπολογητικὸ χαρακτήρα.

2) Σελ. 13. Ἡ πρόταση "Ἡ λευκὴ φυλὴ θεωρεῖται τὸ λίκνο τοῦ πολιτισμοῦ ἴσως γιὰτὶ αὐτὴ ἔχει γράψει τὴν ἱστορία ποὺ ξέρουμε" εἰσάγει μὴ ἐπαναστατικὴ ἀντίληψη, χωρὶς καὶ νὰ τὴν ἀποδεικνύει. Κατὰ τὴ γνώμη μου ἡ ἀποψη δὲν εἶναι σωστή.

3) Μορφολογικὴ ἀτέλεια τοῦ βιβλίου παρατηρῶ στὴν ἐπανάληψη μερικῶν ἰδεῶν. Ὅρισμένα θέματα δηλαδὴ ἐξετάζονται καὶ στὸ Α' καὶ στὸ Β' μέρος τοῦ βιβλίου καὶ συχνὰ οἱ ἴδιες ἰδέες κυκλοφοροῦν σὲ πολλὰ μέρη τῆς συγγραφῆς. Π.χ. γιὰ τὸ "Ἔθνος" γίνεται λόγος στὶς σελ. 15-16 τοῦ Α' μέρους καὶ στὶς σελ. 2-3 τοῦ Β' μέρους. Ἡ ἔννοια τοῦ "Κράτους" ἐξετάζεται στὶς σελ. 17-18 καὶ 40-42 τοῦ Α' μέρους καὶ στὶς σελ. 2-3 τοῦ Β' μέρους κτλ. Ἰσως αὐτὰ τὰ ἀπαιτούσε ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς τὸ Α.Π.,

άλλα τὸ μειονέκτημα δὲν πᾶν νὰ ὑπάρχει, ἔστω καὶ ἂν δὲν εὐθύνονται γι' αὐτὸ οἱ συγγραφεῖς. Μερικὰ σημεῖα μποροῦν ἀκρίβεια νὰ ἀπαλειφθοῦν ἀπὸ τὸ ἔνα ἢ τὸ ἄλλο μέρος, γιὰ νὰ μὴ ὑπάρχουν ἐπικαλύψεις θεμάτων στὸ ἴδιο τὸ βιβλίο.

4) Σελ. 11. Στὴν παραγρ. γιὰ τὴν "ἠθικὴ" οἱ συγγραφεῖς φαίνεται νὰ δέχονται τὴν αὐτονομία, ἀφοῦ θέλουν τὴν ἠθικὴ ὡς συλλογὴ κανόνων χωρὶς μιὰ σταθερὴ ἀρχὴ ποῦ τοὺς ὁρίζει. Ἡ παραδοχὴ τῆς ἀριστοτελικῆς ἀρχῆς "τὸ ἥθος ἐξ ἑθους παραγίνεται" ἢ ὅποια εἶναι ἡ λιγότερο ἀξία θεωρεῖ γύρω ἀπὸ τὸ θέμα καὶ ἡ ὅποια ἔχει ἐγκαταλειφθεῖ ἀπὸ τοὺς περισσότερους εἰδικούς, δὲν ἔπρεπε νὰ ἀποκλείσει τὴ μνεία- τουλάχιστον- καὶ τῆς σωκρατικῆς ἀπόψεως ὅτι ἡ ἠθικὴ πρέπει νὰ εἶναι μιὰ σταθερὴ καὶ ἀμετάβλητη ἀρχὴ, ὑποχρεωτικὴ γιὰ ὅλους. Ἀφ' ἑνὸς ὅτι γιὰ τὸ θέμα ὑπάρχουν καὶ ἄλλες ἀπόψεις, τῆς ὁποῖας οἱ συγγραφεῖς δὲ φαίνεται νὰ συμπαθοῦν.

5) Στὴ σελ. 23 γίνεται λόγος γιὰ τὴ θρησκεία: "Ὅσα γράφουν οἱ συγγραφεῖς ἐδῶ, σὲ συνδυασμὸ μὲ τῆς "θρησκευτικῆς διαφορῆς καὶ προκαταλήψεως" ποῦ ὑπογραμμίζονται στὴ σελ. 10 χωρὶς νὰ μνημονεύονται ποιὲς εἶναι, εἶναι ἐλάχιστα καὶ θέτουν τὸ θέμα ἐντελῶς ἐπιφανειακά. Οἱ συγγραφεῖς, ὑπεραπλουστεύοντας τὸ θέμα, θεωροῦν τὴ θρησκεία ὡς ἐπιφανειακὴ σὺν ἑνῇ ἐπεισοδίου τοῦ κοινωνικοῦ βίου, στὸ ὁποῖο μὲν ποῦ χρειάζεται μιὰ ἀναφορὰ, ἀλλὰ καὶ πρόκειται γιὰ κάποιο σωματεῖο. Δὲ βλέπουν τὴ θρησκεία ὡς πηγὴ δυνάμεως καὶ δημιουργικῆς ἐμπνεύσεως γιὰ τὸν ἄνθρωπο οὔτε ὡς δυνάμη συνεκτικὴ τῆς ἀνθρώπινης κοινωνίας, ἢ ὅποια διὰ τῆς θρησκείας ἐπιβιώνει καὶ μεγαλουργεῖ. Φυσικὰ οἱ συγγραφεῖς τοῦ βιβλίου δὲν κάνουν κανένα λόγο γιὰ τὸ ὑπερβατικὸ στοιχεῖο τῆς θρησκείας καὶ δὲ μνημονεύουν ὅπως πρέπει τὰ τρία βασικὰ στοιχεῖα κάθε θρησκείας: Δόγμα- λατρεῖα- ἠθικὴ. Τὸ τμήμα αὐτὸ τοῦ βιβλίου πρέπει νὰ ξαναγραφεῖ χωρὶς νὰ χρειαστεῖ περισσότερη ἔκταση, γιὰ νὰ διορθωθοῦν τὰ περὶ τῆς θρησκείας ὡς "προσωπικῆς ὑποθέσεως" ποῦ εἶναι λάθος τὰ περὶ "κάποιων μεγάλων ἐρωτημάτων" ποῦ εἶναι ἀδύνατον, τὰ περὶ "θεωρίας" τῆς θρησκείας ποῦ εἶναι λάθος καὶ τὰ περὶ "ἠθικοῦ κώδικος" ποῦ εἶναι ἐλλιπής.

6) Στὴν παραγρ. γιὰ τὴ γλώσσα (σελ. 27) συναντοῦμε τὸ γνωστὸ φιλολογικὸ καὶ ἱστορικὸ λάθος ποῦ πηδύματος ἀπὸ τὴν προχριστιανικὴ ἐποχὴ στὸ Σολωμὸ. Τὸ λάθος αὐτὸ τὸ κάνουν θεληματικὰ πολλοὶ ξένοι γιὰ νὰ ὑποτιμῇσουν τὴ χιλιετὴ παρουσία καὶ προσφορὰ τοῦ Βυζαντίου. Ὅμως καὶ στὸ κρινόμενον βιβλίο δὲν ἀγνοεῖται μόνο ἡ παρουσία τοῦ Βυζαντίου, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν Πλάτωνα φτάνουμε μὲ ἕνα πηδύμα στὸ Σεφέρη γιὰ

νά μνημονεύσουμε - έντελώς άκαιρα- καί τά βραβεία Νόμπελ καί Λένιν πού πήραν μερί-
καί.

7) Όσα άναφέρονται στή Μουσική (σελ. 28) εΐναι άνεπαρκέστατα. Τά παρεχόμενα
στοιχεΐα άδικοϋν τό θέμα.

8) Στή σελ. 4 τοϋ Β' μέρους άναγράφεται: "Απαρτίττο στοιχεΐα τής πολιτεΐας
θεωρεΐται ή ύπαρξη αύτοδύναμης έξουσίας, δηλαδή έξουσίας πού δέν προέρχεται καί
δέν ~~ξαρτάται~~ ² άπό ήλλη δύναμη". Άκολουθεΐ σχόλιο πού ύπογραμμίζει ότι ή άποψη
δέν εΐναι άπόλυτη. Κατά τή γνώμη μου τό σχόλιο έπρεπε νά εΐναι έντονότερο, γιά
νά φανεΐ ότι τέτοια έξουσία εΐναι στήν πράξη άνύπαρκτη.

9) Τά έπιπλέον "κείμενα γιά μελέτη" παρουσιάζουν ένδιαφέρον καί πολλές φορές
εΐναι έπιτυχημένα. Άλλά ένδ οι συγγραφείς παρέθεσαν άκόμα καί γνώμες τοϋ Παντίτ-
Νεχροϋ, τοϋ Τσε Γκουεβέρα, τοϋ Μοντεσκίε καί τοϋ Καζαντζάκη γιά τό τι εΐναι άνθρω-
πος, καθώς έπίσης καί διάφορες διακηρύξεις γιά τά άνθρώπινα δικαιώματα καί συντά-
ματα άλλων χωρών, δε βρήκαν ούτε μία άρμόδα άπό τίς ύπερχες διακηρύξεις τής
Βίβλου ή άπό τό άνθρωπολογικό καί κοινωνικό της περιεχόμενο. Στοιχεΐα Ιδεολογικά,
τά όποτα παλιότερα ένέπνευσαν τοϋς μεγάλους δημιουργούς καί όδηγούς τών κοινο-
νιδών, έδω ούτε πού μνημονεύονται. Νομίζω ότι αύτό έγινε εύσυνείδητα καί δείχνει
τήν τοποθέτηση τών συγγραφέων.

10) Γενικά παρατηρώ ότι τό βιβλίο δέν εΐναι γραμμένο μέ άπόλυτη άντικειμενι-
κότητα σέ όλα τά θέματα. Φαίνεται καθαρά ή προτίμηση τών συγγραφέων σέ όρισμένη
Ιδεολογία. "Ετσι δε λείπουν οι μπηχτές κατά τών "άντιφρονούντων" καί πλεονάζει
ή προβολή τών έπιθυμητών, πράγματα άνεπίτρεπτα γιά σχολικό βιβλίο. "Εχω τή γνώμη
ότι τό "νέο πνεύμα" καί οι νέες "όπτικές γωνίες" άπό τίς όποιες οι συγγραφείς είδαν
τά σοβαρά θέματα τοϋ βιβλίου δε δικαιώνονται ούτε άπό τήν τελευταία άλλαγή ούτε
άπό τοϋς γενικά παραδεκτούς παιδευτικούς σκοπούς τής Έκπαίδευσής.

Τά περισσότερα πάντως λάθη τοϋ βιβλίου διορθώνονται, άν τό θελήσουν καί οι
συγγραφείς. Έκείνο πού - κατά τή γνώμη μου- δε διορθώνεται εύκολά εΐναι ή μόνο-
μέρεια τών συγγραφέων στις κρίσιμες θέσεις, δηλαδή ή μη άντικείμενική τους τοποθέ-
τηση.

"Αν τό βιβλίο τελικά έγκριθεΐ, έχω καί άλλες παρατηρήσεις, μικρότερης σημασίας,
στή διάθεση τοϋ κ. Είσηγητή.

Β. Ε. Βώρος παίρνει το λόγο και απαντά:

α. Ευχαριστίες για τα καλά του λόγια

β. μονομέρεια: πού;

γ. Έθνος - Κράτος σε διάφορα μέρη του βιβλίου: και αυτό χρειάζεται ή προσέγγιση είναι διαφορετική.

δ. α. τι ήθικη αυτόνομη δε λέγεται

ε. Θρησκεία: Έκταση ανάλυσης προς τα γειτονικά θέματα* τεχνική - επιστήμη έχουν λιγότερη Έκταση.

στ. μουσική απλή μύρια χρειάζεται έδω·δέν αναλύεται ή έννοια.

ζ. Ξανά μονομέρεια: πού;

Στη συνέχεια ο κ. Δ. Τομπάκης λέγει:

Θα ήθελα να κάνω, πριν άρχίσω, δύο δηλώσεις:

(α) Ότι αντικείμενο της κριτικής μου δεν είναι ο κ. Βώρος, ποú ούτε τυπικά ούτε ουσιαστικά είναι υπεύθυνος ή υπάλογος για τη φυγγραφή αυτή. Τόν κ. Βώρο τόν αντιμετώπιζω άπλά ως εισηγητή του θέματος στο Τμήμα.

(β) Ότι οι κόποις τάσεις των συγγραφέων προς όρισμένη ιδεολογική άνάλυση - όχι πολύ συχνές, άλλωστε- δε με ένοχλούν, δεν τις συγκαταλέγω στα άδύνατα σημεία της συγγραφής και δεν τις λαμβάνω υπόψη μου για τη μόρφωση της γνώμης μου για το βιβλίο.

Άρετές του βιβλίου είναι ή απλοποίηση και έκλατκευση θεμάτων, ποú για να κατανοηθούν χρειάζονται ειδικές γνώσεις. Έπίσης, ή προσπάθεια των συγγραφέων για ταξινόμηση και για μεθοδική και εποπτική παρουσίαση του υλικού της συγγραφής.

Έλεος ή χρησιμοποίηση, σε έπικαιρα σημεία, σωστά επιλεγμένων κειμένων. Όμως το βιβλίο παρουσιάζει σοβαρές άδυναμίες και έλλειψεις, όπως παρατήρησαν κιόλας όσοι μίλησαν ως τώρα. Παραλείποντας όσες έχουν αναφερθεί, μνημονεύω παραδείγ-
ματικά τις ακόλουθες:

1. Μεθοδολογικά

Στη σελ. 8 μιλώντας για τις διαπροσωπικές σχέσεις κάνει έναν άτελη και άφελη έπι-
μερισμό, ενώ περιπτώσεις τέτοιων σχέσεων θα μπορούσαν να αναφερθούν άπειρες.

σελ. 16 λέει ότι κατά κανόνα τα σύγχρονα κράτη είναι εθνικά, "άλλα αυτή η ιδέα για τα έθνη κλονίστηκε" (προηγούμενως μίλησε για "εθνότητες"). Δηλαδή τα κράτη σήμερα είναι εθνικά, αλλά υπάρχουν και εξαιρέσεις. "Όσο δε μας λέει πόση έκταση έχουν αυτές οι εξαιρέσεις, δεν ξέρω πόση άξια έχει το "κατά κανόνα" που είπε. Γιατί με άλλο κριτήριο θα μπορούσε κανείς να πει ότι τα κράτη είναι ομόγλωσσα "κατά κανόνα" (και οι εξαιρέσεις έδω θα ήταν ίσως λιγότερες).

σελ. 17 (υφαλοκρηπίδα) και σελ. 4 (β'μέρ.) (πρωτογενής εξουσία) αναφέρονται όροι που δεν εξηγούνται στη συνέχεια. Στη δεύτερη περίπτωση ούτε από την ανάλυση που ακολουθεί δεν μπορεί κανείς να καταλάβει τι εννοεί με τον όρο αυτό.

2. Έλλειψεις

στη σελ. 35 μιλάει για τις "ίσες ευκαιρίες για μόρφωση και σταδιοδρομία" και εξηγεί τι σημαίνει "ίσες ευκαιρίες" (ίδιο σχολικό σύστημα για όλους κτλ). 'Αλλά, καθώς δε γίνεται καθόλου λόγος για τα εμπόδια για την επίτευξη των ίσων ευκαιριών, ο αναγνώστης μένει με την εντύπωση ότι αν επιτευχθούν οι όροι που αναφέρονται, τότε οι ευκαιρίες θα έχουν εξισωθεί - πράγμα που βέβαια δεν είναι σωστό.

3. Δυσνόητα

στη σελ. 20 "Ένα κριτήριο.... τείνει να είναι τοῦτο". Τι μπορεί να σημαίνει αυτό; "Ότι κάτι, πριν διαμορφωθεί, μπορεί να αποτελεί κριτήριο;".
Επίσης στη σελ. 2 (β'μέρος) ("άνθρωπων που τείνουν στη δημιουργία ανεξάρτητης κρατικής οργάνωσης"), 3(β'μ.), 7(β'μ.), 11(β'μ.), 16(β'μ.), 17(β'μ.).

4. Γλωσσικές αδυναμίες

Είναι πάρα πολλές (τις έχω σημειώσει πάνω στο αντίτυπο που μελέτησα). Σημειώνω έδω, επιλεκτικά, μερικές, προσέχοντας να μην αναφέρω σφάλματα που έχουν κιόλας παρατηρηθεί από άλλους.

στη σελ. 12 "θεμελίωμα της ήθικης συνειδησης" (χρειάζεται ένα ουσιαστικό που δηλώνει ενέργεια), 16 "στα μηνύματα του άλλου κόσμου" (εφόσον δεν πρόκειται για το υπερπέραν, να διορθωθεί),

σελ. 24 "Όταν ο άνθρωπος θαυμάζει κάτι άραϊο, τότε εκφράζει την καλαισθησία του" (γιατί, στενά, μόνο όταν θαυμάζει;)



σελ. 32 "Τέλος, ὁ διάλογος δὲν μπορεῖ νὰ περιορίζεται σὲ ἀφηρημένες γενικότητες....
(ἐνὸς παραπάνω μιλοῦσε γιὰ τοὺς σκοποὺς ποὺ ἐπιδιώκει ὁ διάλογος, ἐδῶ ξεφνικὰ καί
ἀπροειδοποίητα ἔρχεται καί μιλάει γιὰ τοὺς ὅρους διεξαγωγῆς του),

σελ. 33 "μὴ παρενόχληση στὰ ἔργα τοῦ ἄλλου" (πρωτόγωνα ἔκφραση, στὴν ὁποία παρα-
σύρθηκε ἀπὸ τὴν προηγούμενη: "μὴ ἀνάμειξη στὰ ἐσωτερικὰ τοῦ ἄλλου". "Ἀν τηροῦ-
σαμε τὴν ἴδιαν ἀναλογία, ἡ ἐπόμενη φράση θὰ ἦταν: "μὴ προσβολὴ στὶς ἰδέες τοῦ
ἄλλου"),

σελ. 4 (β'μ.) "Αὐτοὺς ὁ ἀπαραίτητος ὅρος γίνεταί σχετικὸς στὴν περίπτωσιν ποὺ
ὑπάρχει κτλ",

7(β'μ) "...μιά ὁμάδα ἀνθρώπων καταργοῦν καί κυβερνοῦν",
στὴ σελ. 13 (β'μ) "Τὸ Σύνταγμα εἶναι ἓνας κανόνας μὲ αὐξημένη τυπικὴ δύναμη"
(θὰ χρειαζόταν "κανόνας δικαίου" καί τὸ "δύναμη" ἐδῶ δὲν ἀποδίδει τὸ "ἰσχύς").
σελ. 15 "Οἱ ἀρχές τοῦ Συντάγματος μας..... τῶν διατάξεων τοῦ Συντάγματος μας"
(θὰ χρειαζόταν κάποια ἀντωνυμία) κ.ά.

5. Μεταφορές

στὴ σελ. 16 "Ὅσο γιὰ τοὺς Ἕλληνες ποὺ κατοικοῦν σ'αὐτὸ τὸ χῶρο καί σ'ἄλλα τὰ
μέρη τῆς γῆς μὲ ἀνοιχτὰ τὰ μάτια στὸν πολιτισμὸ τῆς ἀνθρωπότητος" (ἄσπασο, πρὸ
πολλοὶ κι ἀπὸ τὰ "μάτια" πρέπει νὰ εἶναι τὸ πνεῦμα καί ἡ ψυχὴ τους ἀνοιχτὰ),
στὴ σελ. 20 "νὰ ἐξασφαλίσει τὸ ψωμί του",
στὴ σελ. 39 "τὶ χρειάζεται ὁ νέος ἄνθρωπος γιὰ τὴ δική του ὥρα".

6. Γραμματικὰ

Γενικὰ οἱ συγγραφεῖς χρησιμοποιοῦν τοὺς δοκίμους δημοτικοὺς τύπους. Εἶναι
λέγεις οἱ φορεῖς ποὺ ξεφεύγουν ἀπ'αὐτοὺς, ὅταν π.χ. χρησιμοποιοῦν τύπους καθὼς:
δὲ μποροῦσε, στὸν σημερινὸ ἰδιοκτήτη, ὁμάδα συνεργαζομένων, ὑπάλληλους, μεταδίνει,
μὴ κάνετε, τῇ πολιτεία, στὴν περίπτωσιν, ἐπεκράτησαν, τοῦ διαιτητοῦ, συζητήσετε-
σχεδιάσετε -ἐξετάσετε (ἀλλὰ: κυβερνῆσατε) κ.ά.

σελ. 8 (β'μ) "Τὰ φασιστικὰ καθεστώτα διατηροῦν, ἀλλὰ καταργοῦν..... Ὅλες
οἱ ἐξουσίες εἶχαν συγκεντρωθεῖ...",

σελ. 10 (Β'μ.) "Υπάρχουν έπισης καί τά σοσιαλιστικά κόμματα, σέ μή σοσιαλιστικές χώρες, ποú δέν έχουν ώς πρότυπο τó σοσιαλιστικό καθεστώς" (ποú α τά όποια).

Τό κείμενο, ίδίως στο β'μέρος, έχει άρκετή όρθογραφική άταξία, π.χ. καμμιά, άνάμιξη, 'Αμνηστία, θάχουν, πλάϊ, έπ'έμερους, έξ'άλλου, άπ'εύθειας, θεμελειώδεις, Σλαβόι, έκμεταλεύεται, συνενόηση, έπέβαλε (παρ.α.), FACIO (= FASCIO) κ.ά.

Τελικά, φοβούμαι ότι μέ όσες διορθώσεις κι άν γίνουν καί μέ όσες έπεμβάσεις κι άν έπιχειρηθούν, τό βιβλίο δέμπορεί νά βελτιωθεί σέ βαθμό ποú νά γίνει κατάλληλο διδακτικό βοήθημα. Γιατί δέν είναι μόνο τά σημεία ποú ένδεικτικά έχω άνάφερι ή όσα άνάφεραν χθές καί σήμερα όσοι μίλησαν. Μπορώ νά πώς, χωρίς ίδιαίτερη ύπερβολή, ότι κάθε παράγραφος τοú βιβλίου (ίδιαίτερα τοú α'μέρους), άν δέν είναι προβληματική καί άμφισβητήσιμη, θά μπορούσε νά γραφεί καλύτερα.

Γι'αυτό άπό όσα έχω διαβάσει στο βιβλίο καί έχω άκούσει κατά τή συζήτηση ή γνώμη μου γιά τό βιβλίο δέν είναι θετική.

Ό κ. Φ. Βόρας παίρνει τό λόγο καί άπαντά:

α. Όσες φορές άναφέρομαι στούς συγγραφείς είσάγω τήν πρότασή μου μέ τό: θεωρώ βέβαιο ή πολύ πιθανό ότι θα τό δεχτούν.

β. Εύχαριστίες γιά τά θετικά ποú είπε.

γ. Ένδεικτικές παρατηρήσεις:

(1) Γιατί αúτές μόνο οί κατηγορίες σχέσεων;

α. 8/

(2) Όμóγλωσσα: σεβαστός ό πρυτανικός λόγος τοú 'Ανρίώτη, αλλά.....

δ. Εύμέθοδο τό βιβλίο γενικά, αλλά δέν έρμηνεύει μερικά, π.χ. ύφαλοκρηπίδα.

"Έργο τής γεωγραφίας.

α. 35 (36) ίσες εύκαιρίες: έδώ δέ γίνεται θεωρία παιδείας, σύντομη μνεία γίνεται

ε. Τείνει σελ. 20 (21)

στ. Οί παρατηρήσεις σας νομίζω είναι χρήσιμες, έφόσον ύπάρξει συνολική τελική κατάφαση.

Στή συνέχεια ό κ. Συριόπουλος λέγει:

Έκ τής μελέτης τής Πράξης τής Έπιτροπής κρίσεως τοú βιβλίου τής 'Αγωγής

τοú Πολίτου καί τοú κειμένου τοú βιβλίου έσχημάτισα τήν γνώμη ότι τοúτο δέν είναι δυνατόν νά χρησιμοποιηθεί ώς διδακτικό βιβλίον δια τούς κάτωθι λόγους.



1. Το βιβλίον, αποτελούμενον εκ 219 περίπου σελίδων, είναι αδύνατον να διδαχθεῖ ἐντός 25-30 διδακτικῶν ὥρων, αἱ ὅποῖα διατίνονται διὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος ἐτησίως, ὥστε θὰ πρέπει νὰ συντηρηθῇ εἰς τὸ ἐν τρίτον τῆς ἐκτάσεώς του.
2. Ἡ εἰκονογράφηση τοῦ βιβλίου, αποτελουμένη ἀπὸ γελοιογραφίας τοῦ ἡμερησίου τύπου συνήθως, πρέπει νὰ παραλειφθεῖ ὡς υποβιβδζουσα μᾶλλον τὴν ποιότητα τοῦ βιβλίου παρὰ ὡς διασαφούς τὸ περιεχόμενον τοῦτου. Νὰ παραλειφθοῦν ἐπίσης ὅλα τὰ παρατι-
θέμενα κείμενα καὶ νὰ περιληφθῇ μόνον τὸ Σύνταγμα.
3. Τὸ [?]ἔξ 75 σελίδων πρῶτον μέρος τοῦ βιβλίου, παρ' ὅλου ὅτι ἀνταποκρίνεται ἐν τινὶ μετρῷ εἰς τὸ περιεχόμενον τοῦ Ἀναλυτικοῦ Προγράμματος, οὐσιαστικῶς περιέχει θέματα ἄσχετα πρὸς τὸ μάθημα τῆς Ἀγωγῆς τοῦ Πολίτου, τὰ ὅποῖα μόνον εἰς βιβλία, ἱστορίας γεωγραφίας καὶ κοινωνιολογίας θὰ εἶχαν ἐνδεχομένως θέσιν καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ παραλειφθῇ. Ἐπειδὴ ὅμως γίνεται μνεῖα τοιοῦτων θεμάτων εἰς τὸ ἀναλυτι-
κὸν Πρόγραμμα νὰ συντηρηθῇ εἰς ἑκτασιν οὐχὶ μεγαλύτεραν τῶν 6-10 εἰσαγωγικῶν σελίδων.
4. Ἐκ τῆς ταξινομήσεως τοῦ περιεχομένου τοῦ βιβλίου καὶ τῆς ὑποδιαίρεσέως καὶ ἀριθμήσεως τοῦτου εἰς μέρη καὶ κεφάλαια σύγχυσις μᾶλλον παρὰ διασαφής ἐπιτυγχά-
νεται ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦ μαθήματος, τὴν γένεσιν δηλαδὴ τοῦ κράτους, τὴν μορφήν τῶν πολιτευμάτων καὶ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ συγχρόνου ἑλληνικοῦ κράτους κατὰ τὸ ἰσχύν Σύνταγμα.
5. Ὡς πρὸς τὴν διάκρισιν εἰδικῶς τῶν διαφόρων μορφῶν τῶν πολιτευμάτων ἔχει ἐπέλ-
θει τοιαύτη σύγχυσις ὥστε καὶ ἡ κλασσικὴ διάκρισις τοῦτων ὑπὸ τῶν Ἀριστοτέλους παρέχεται συγκεχυμένη καὶ ἀκατανόητος. Οὕτως ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὄρον Ὀλιγαρχία ἔχουν περιληφθῇ ἡ δικτατορία καὶ τὸ "φασιστικὸ καθεστῶς", ὑπὸ δὲ τὰ "Σοσιαλιστικὰ καθε-
στῶτα" τὰ ὅποια προηγούνται εἰς τὴν περιγραφὴν ἀπὸ τὰ χρονολογικῶς ἀρχαιότερα δη-
μοκρατικὰ πολιτεύματα ἔχουν περιληφθῇ, συγκεχυμένα ὅλα τὰ κομμουνιστικὰ πολιτεύματα τῶν ἀνατολικῶν χωρῶν, ὥστε οὐδὲν συμπέρασμα εἶναι δυνατόν νὰ συναχθῇ ὑπὸ τῶν μαθητῶν περὶ τῆς μορφῆς ἐκάστου τοῦτων.
6. Εἰς τὸ αὐτὸ κεφάλαιον γίνεται ἀδιακρίτως χρῆσις τῶν ὄρων καθεστῶς καὶ πολιτεύμα
πρὸς δηλωσιν τῆς μορφῆς τῶν πολιτευμάτων με ἀποτέλεσμα καὶ πάλιν τὴν σύγχυσιν.



7. Το δημοκρατικόν πολίτευμα παρουσιάζεται κατά ένα απαράδεκτα δυσσημιστικόν τρόπον, άντ¹ της παραθέσεως όλγων στίχων εκ του ²Επιταφίου ώστε να παρουσιάζεται ως έν τών λαμπροτέρων δημιουργημάτων της κλασσικής εποχής.

8. Τα περί των συγχρόνων πολιτικών κομμάτων και των εκλογικών συστημάτων έχουν περιγραφεί όμοια και συγκεκριμένες ώστε να μη είναι σε θέση να διαφύγῃ ὁ μαθητὴς κατὰ τὴ π.χ. διαφέρει βασικὰ τὸ Πρόγραμμα τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος ποὺ διαθέτει τὸ 43% τῶν ἑδρῶν ἀπὸ τὸ ΠΑΣΟΚ ἢ τῇ Νέα Δημοκρατία ποὺ διαθέτουν 57,3 καὶ 33,3% τῶν ἑδρῶν τοῦ κοινοβουλίου ἀντιστοίχως.

9. Δε γίνεται σαφής διάκρισις τῶν τριῶν βασικῶν ἐξουσιῶν τῆς πολιτείας κατὰ τὸ Σύνταγμα, αἱ ὁποῖα σημειωτέον ἀναφέρονται ὡς λειτουργοῦνται, ἐκ παρανοήσεως τοῦ ἔκθετος 26 τοῦ Συντάγματος, ὅπου ἀναφέρεται ἡ λειτουργία ἐκδότης ἐξουσίας, ἢ καὶ ἡ δικαστικὴ ἐξουσία εἰς τὸ πέμπτον μῆκος ἀναφέρεται ὡς ἐξουσία καὶ ὅχι ὡς λειτουργία.

10. Το Ισχύον Σύγγραμμα της Έλλάδας παρουσιάζεται, ὡς καὶ ψηφιοθεῖ ὑπὸ ἀναθεωρη-
τικῆς Βουλῆς, ὡς ἔργον τοῦ πλειοψηφισαντος κόμματος, ὥστε νὰ μειῶνεται ἡ σημασία
τοῦτου ὡς ἐκφράσεως τῆς θελήσεως ὅλου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

11. Ποικίλαι περαιτέρω ασάφειαι διὰ βασικά ὄργανα καὶ λειτουργία ὅπως τῆν σύγχυσιν τοῦ ἐκλογικοῦ τοῦ νομοθετικοῦ σώματος ἢ διὰ τοὺς βουλευτάς ἐπικρατείας, τὸ Σύμβουλιον τῆς Δημοκρατίας τήν ψηφον ἐμπιστοσύνης κ.λ.π. ὡς καὶ φραστικὰς ἀδυναμίας κατὰ τῇ διατύπωσιν τοῦ περιεχομένου τοῦ βιβλίου, πολλὰ τῶν ὁποίων ἔχουν σημειωθῇ εἰς τὰ πρακτικά τῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἕλλα ἔχω σημειώσει ἐπὶ τοῦ δοθέντος μας ἀντιγράφων τοῦ βιβλίου, καθιστοῦν ἐν κατακλείδι κατὰ τήν γνώμη μου ἀκατάλληλον τὸ ὑπό κρίσιν βιβλίον διὰ σχολικὴν χρῆσιν, ὥστε προτείνω τήν ἀνατύπωσιν τοῦ βιβλίου Ἀγωγῆς τοῦ Πολίτου τῆς Ἀγωγῆς Ρουσσοπούλου τῆς Γ' Λυκείου καὶ διὰ τήν Γ' Γυμνασίου προσωρινῶς.



Ὁ κ. φ. Βῆρος παίρνει τὸ λόγο καὶ ἀπαντᾷ:

α. Όσα περιέχονται στη συγγραφή είναι σύμφωνα με το αναλυτικό πρόγραμμα:

β. Ἡ ἔκταση τοῦ βιβλίου διακρίνεται σὲ κυρίως κείμενο καὶ εἰκονογράφηση - κείμενα τὸ κυρίως κείμενο εἶναι λιγότερο ἀπὸ 90 σελίδες τυπωμένες.

γ. ⁶Θί γειοιογραφίες ποδ μνημόνευσε δ κ. Συριδπουλος ἔχουν διαγραφεί.

δ. Για τίς παρατηρήσεις τοῦ κ. Συριδπουλου ὀφείλω εὐχαριστίες.

Ύστερα ἀπὸ αὐτὸ ἡ συζήτηση διακόπτεται καὶ ἡ συνεδρία τελειώνει (ὥρα 12:40').

Ὁ Πρόεδρος



Φ. ΚΑΚΡΙΔΗΣ

Ἡ Γραμματέας

Δ. ΖΑΡΑΦΟΝΓΙΟΥ

Π Ρ Α Ξ Η 46/1982

Σήμερα 12 'Ιουλίου 1982, ημέρα Δευτέρα καί ώρα 8:30 το πρωί, το Τμήμα Μ.Ε. του ΚΕΜΕ συνεδρίασε στην αίθουσα συνεδριάσεων του (αίθουσα δλομελείας, Μεσαγείων, 396, 'Αγία Παρασκευή 'Αττικής) με Πρόεδρο τον κ. Φ. Κακριδί, 'Αντιπρόεδρο.

Πήραν μέρος στη συνεδρίαση οι κκ Φ. Βάρος, Δ. Σακκάς, 'Ηλ. Σπυρόπουλος, Ν. Βαρουχάκης, Ν. Παπαδόπουλος, Λ. 'Αδαμόπουλος, Στ. Παπασημακόπουλος, Δ. Τομπάδης, Σύμβουλοι Β', Κ. Συριόπουλος, Ι. Σκορδύλης, Είδικοι Σύμβουλοι, Κ. Φούσκας, Κ. Κατσιμάνης, Β. Θεοδωρακόπουλος, Εισηγητές, καί ή γραμματέας του Τμήματος Δ. Ζαραφονίου, φιλόλογος.

Δέν πήρε μέρος στη συνεδρίαση ο κ. Γ. Γρατσάς, γιατί βρίσκεται σε άναρρωτική άδεια.

ΘΕΜΑΤΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ

- ΘΕΜΑ 10 - Διαδικασία κρίσης για το βιβλίο "Αγωγή του Πολίτη" Γ' Γυμνασίου. Εισηγητής κ. Παπαδόπουλος.
- ΘΕΜΑ 20 - Αποστολή σχεδίου Π.Δ. για την ίδρυση δημοσίου ειδικού γυμνασίου καί Λυκείου. Εισηγητής κ. Παπαδόπουλος.

Στην αρχή της συνεδρίας διαπιστώθηκε άπαρτία καί το Τμήμα προχώρησε στην εξέταση των θεμάτων της ημερήσιας διατάξεως.

./.



ΘΕΜΑ 1ο - Διαδικασία κρίσης για το βιβλίο "Αγωγή του Πολίτη" Γ' Γυμνασίου.

Τό λόγο παίρνει ο κ. Ν. Παπαδόπουλος, και λέγει: "Αρχικά προτείνω να ξαναμιλήσουν συνοπτικά όλοι οι συνάδελφοι που είχαν στα χέρια τους κείμενο του βιβλίου. Ο ίδιος ζήτησα μία-δύο φορές το κείμενο από συνοδούς, αλλά δε μου δόθηκε, το χρειάζονταν οι ίδιοι. Έτσι η γνώμη που σχημάτισα για το βιβλίο είναι βασικά έμμεση. Ελάχιστες ματιές έβριξα στα διαλείμματα ο ίδιος ήμουν στο κείμενο. Η γνώμη μου γενικά συνοψίζεται στο ότι το βιβλίο έχει αρκετές ατέλειες γλωσσικές και νοηματικές, αλλά και ιδεολογικές. Οι πρώτες μπορούν να διορθωθούν και ένμερει οι δεύτερες, αλλά οι ιδεολογικές ακρότητες και μονομέρειες δυσκολεύουν τα πράγματα. Κατά τη γνώμη μου παρατηρήσεις σχετικές (του κ. Κακριδή κυρίως) δεν αντικρούστηκαν.

Με την ευκαιρία διατυπώνω την παράκληση σε παρόμοια θέματα να διατίθεται ένα τουλάχιστο αντίγραφο για τους μη φιλόλογους, γιατί προσωπικά και επίθυμω και επιστημονικές προϋποθέσεις πιστεύω ότι έχω για μια ουσιαστική και έμμεση γνώμη και κρίση για τα θέματα αυτά της κοινωνικής γενικά και πολιτικής αγωγής.

Στη συνέχεια όμιλεϊ ο κ. Ν. Βαρουχάκης, και λέγει: Θα ήθελα να σημειώσω δύο υπερβάσεις: η μία είναι των συγγραφέων που μούρασαν όπως είπε ο κ. Βώρος μεταξύ τους τη συγγραφή. Όμως το Τμήμα ανέθεσε σε όμαδα τη συγγραφή όλου του βιβλίου (ώστε η ευθύνη να είναι συλλογική) και όχι τη συγγραφή μερών του βιβλίου. Μία τέτοια πρακτική δεν ταιριάζει σε διδακτικό βιβλίο. Η δεύτερη υπερβασία είναι της Επιτροπής κρίσεως που χαρακτηρίζει το βιβλίο κατάλληλο ως προσωρινό και μάλιστα υπό αίρεση. Το έρώτημα όμως που τέθηκε στην Επιτροπή είναι "κατάλληλο ή ακατάλληλο" και όχι κάτι που είναι ανάμεσα.

Ός προς το περιεχόμενο: Ένα βιβλίο Αγωγής του Πολίτη πρέπει πρώτα απ' όλα να είναι έλκυστικό, να διαβάζεται εύχαρακτα από το μαθητή. Σχημάτισα τη γνώμη ότι το κρινόμενο βιβλίο σε πλεϊστα σημεία άπωθε το μαθητή-αναγνώστη. Είναι βιαστικά γραμμένο παρ' όλο τον έπιμερισμό της εργασίας σε δύο μέρη. Χαρακτηριστικό της βισύνης είναι οι διορθώσεις

αναδιατυπώσεις, απαλείψεις της τελευταίας στιγμής. Παράδειγμα ή από-
λειψη της γνωστής γελοιογραφίας όπου διακαμωδεύεται ο πρώτος μετά την
φήφιση του Συντάγματος Πρόεδρος της Δημοκρατίας σ' ένα βιβλίο που πρέπει
άκριβως να έμπνέει σεβασμό προς το πολίτευμα.

Τό βιβλίο έχει πολλές και σοβαρές αδυναμίες, πράγμα που απέδειξε
ή ως τώρα συζήτηση και που σαφέστατα φαίνεται και στη διατύπωση του
πρακτικού της, 'Επιτροπής κρίσεως. Οι αδυναμίες αυτές δε νομίζω ότι
μās επιτρέπουν να το προωθήσουμε στο Σχολείο μας.

Ο κ. Φ. Βώρος παίρνει το λόγο και άπαντά στον κ. Βαρουχάκη:

α) 'Υπέρβαση έκαναν οι συγγραφείς που διένειμαν μεταξύ τους τη
συγγραφική εργασία; Θυμίζω ότι τον ένα συγγραφέα, τό Β. Πετριτσόπουλο
τόν επιλέξαμε άκριβως για την ειδικότητά του, ως άρμόδιο για τό συντα-
γματικό δίκαιο (τό β' μέρος του βιβλίου).

β) 'Υπέρβαση της 'Επιτροπής Κρίσης; Θυμίζω ότι τό βιβλία: Δραμα-
τική Ποίηση και Νέα 'Ελληνικά, γ' γυμνασίου και τό δύο, μās διαβιβάστη-
καν από τίς 'Επιτροπές Κρίσης χωρίς τελική άπόφαση.

γ) 'Ως δείγμα βιασύνης της συγγραφής ο κ. Βαρουχάκης άνέφερε μία
γελοιογραφία - άσχετο άν έχει διαγραφεί στο μεταξύ είπε ο Ίδιος. Δέ
βρήκε ο συνάδελφος έλλη παρατήρηση παρά τη σελίδα που έχει διαγραφεί;
Τίποτε άλλο; Τί θα κρίνει τελικά;

Στή συνέχεια ο κ. 'Ι. Σκοροδής λέει: 'Από τη διαδικασία κρίσης
του άναφερόμενου βιβλίου, την παρουσίασή του από τον εισηγητή, τίς ει-
σηγήσεις των συναδέλφων φιλολόγων του Τμήματος, από την άνάγνωση του
κειμένου του βιβλίου, των εκθέσεων της 'Επιτροπής κρίσης και των άπαν-
σεων των συγγραφέων, έχω διαπιστώσει πώς τό άναφερόμενο βιβλίο δέν κα-
λύπτει τίς προσδοκίες του Τμήματος και είναι πολύ κατώτερο του ^{προηγούμενου} ~~προηγούμενου~~
μενου.

Γιά τους λόγους αυτούς, αλλά και σύμφωνα μέ την πύγια άποψη μου π
τά νέα βιβλία μας, ιδιαίτερα αυτά που παρουσιάζονται μετά από άνάθεση
πού κάνει τό Τμήμα μας, πρέπει να είναι έμφανώς και κατά κοινή όμολογή
καλύτερα των προηγούμενων, προτείνω την άπόρριψή του και την επανόληψη

της διαδικασίας συγγραφής νέου μέ καλούς όρους καί συνθήκες, ώστε νά προέλθει πράγματι ένα καλό βιβλίο.

"Υστερα ό κ. Η. Σπυρόπουλος λέγει: 'Επειδή ή πολυσέλιδη παρέμβαση μου τήν πρώτη ήμέρα της συζήτησης προκάλεσε σέ συναδέλφους διάφορες άντιδράσεις, νομίζω χρήσιμο, καί μάλιστα ύστερα από όσα διατυπώθηκαν από τούς συναδέλφους πού πήραν τό λόγο καί τόν είσηγητή τοϋ θέματος κ. Φ. Βώρο, νά προσθέσω τά εξής:

1.- 'Η έπιμονή μου γιά έπισήμανση άδυναμιών στή γλώσσα τοϋ βιβλίου δέν ήταν άποτέλεσμα σχολαστικισμού, αλλά δύο βασικών προτάσεων:

α) Τήν πεποίθηση ότι σύγχυση στή γλώσσα δείχνει γενικότερη σύγχυση καί σ' ό,τι άφορά όσα εκφράζουμε μέ αυτήν.

β) Τήν ύποχρέωση τοϋ ΚΕΜΕ νά προωθεΐ κείμενα-ύποδείγματα της δημοτικής γλώσσας.

2.- Στις παρεμβάσεις τών άλλων συναδέλφων καί τίς άπαντήσεις τοϋ κ. Φ. Βώρου δέν είδα νά άμφισβητείται ή άγνόηση από τούς συγγραφείς τοϋ βιβλίου τών κανόνων της μεθοδολογίας, όπως διαπιστώθηκε στην παρέμβασή μου.

3.- Στο ιδεολογικό μέρος, τονίστηκε ιδιαίτερα ότι δέν ύπάρχει "μονομέρεια" καί άφέθηκε νά πιστευθεΐ ότι καί αν ύπάρχει, δέν πειράζει πο-
"Άλλωστε τό ίδιο δέν γινόταν ως προχθές από τήν αντίθετη πολιτική παρά-
ταξη; "Όμως

α) Τό ότι ως τώρα κυριαρχούσαν εκφράσεις γεμάτες θαυμασμό γιά τήν ιδεαλιστική φιλοσοφία, ένω διασύρονταν οι σοφιστές, μς δίνει τό δικαίωμα νά προβάσουμε τούς σοφιστές καί νά άποσιωπούμε τόν Σωκράτη; Δέν είναι άρκετή ή έμπρακτη άποκατάσταση τών σοφιστών, ώστε ταυτόχρονα άντ-
κειμενικά νά παρουσιάζεται ο Σωκράτης, όταν γίνεται λόγος γενικά γιά φιλοσοφική σκέψη;

β) 'Επειδή οι συντηρητικές κυβερνήσεις άνέχονταν τή μονομέρεια πού έξυπηρετούσε τούς στόχους των, θά συμβουλευόμαστε τήν προοδευτική κυβέρνη-
ση νά άνεχθεΐ τήν ίδια παραχάραξη της πραγματικότητας, μέ έπιχείρημα ότι
ήδη από αυτή ή παραχάραξη τήν έξυπηρετεΐ;

γ) Είναι πραγματικά εύχρηστο γεγονός οι προοδευτικές θέσεις να εμφανίζονται με τόση προχειρότητα και άδεξιότητα, όπως γίνεται στο πρώτο μέρος του βιβλίου; "Αν πρέπει να παρουσιαστούν από τις σελίδες του διδακτικού βιβλίου (και προσωπικά πιστεύω ότι πρέπει), αυτό πρέπει να γίνει πιο υπεύθυνα, πιο πειστικά και προπάντων πιο έλκυστικά, χωρίς να αποκλούνται όποιεσδήποτε αντιδράσεις.

4.- Δυσάρεστη έκπληξη ήταν για μένα ο τρόπος με τον οποίο οι συγγραφείς (τουλάχιστο όπως άφησε να φανεί ο κ. Φ. Βώρος) αντιδρούν στις παρατηρήσεις της 'Επιτροπής (ή, όπως δηλώνει ο κ. Βώρος, θα αντιδράσουν στις δικές μας): με έντυπωσιακή εύχρηστια σχεδόν χωρίς συζήτηση, βιάζονται να αναδιατυπώσουν, να αναδομήσουν, να αφαιρέσουν, να αλλάξουν, να προσθέσουν σχεδόν ό,τι σημειώνεται. 'Εξάλλου, ύστερα από την παρέμβαση του κ. Β. Θεοδωρακόπουλου, φαίνεται ότι δεν είναι πάντοτε ικανοί να αναδιατυπώσουν ικανοποιητικά απόψεις που κρίθηκαν αδύνατες. Βέβαια, όπως ειπώθηκε, υπάρχει σαφήνεια στο λόγο τους, μόνο όμως που έχουν να κάνουν με πολύ απλές και κοινές έννοιες. "Όσο για το γεγονός που υπερεκτιμήθη, ότι παρουσιάζουν με παρησία προοδευτικές αντιλήψεις, άς σημειωθεί ότι δεν είναι και τόσο δύσκολο σήμερα να διατυπώνονται οι αντιλήψεις αυτές (πρόκειται για άνοιγμα διάπλατο ανοιχτών θυρών). Τέλος, νομίζω ότι είναι χρήσιμο να συνοψίσω τους λόγους για τους οποίους το βιβλίο δε μπορεί να κριθεί κατάλληλο, ούτε να προσδοκούμε σπουδαία αποτελέσματα από νέα παράταση προθεσμίας:

α) Το βιβλίο αυτό ουσιαστικά θα είναι το πρώτο νέο βιβλίο που θα εισηγηθούμε να το υπογράψει υπουργός της Κυβέρνησης της αλλαγής. Είναι έποικοδομητικό να εισηγηθούμε την έκδοση βιβλίου με όσα έλαττώματα έπισημανε η 'Επιτροπή κρίσεως και το Τμήμα, και μάλιστα όταν έμετε έξέρουμ ότι δεν έγκρίναμε στο παρελθόν πράξη 'Επιτροπής (με Πρόεδρο τον καθηγητή κ. Κουμάντο) που βράβευσε συγγραφείς που πήραν μέρος σε διαγωνισμό για τη συγγραφή του ίδιου βιβλίου;

β) Μπορούμε να δεχτούμε πρόταση για παράταση προθεσμίας, όταν ή εβρισκόμαστε στις 12 'Ιουλίου, με "λύση" την αναβολή έναρξης της διδασκαλίας των Στοιχείων Δημοκρατικού Πολιτεύματος πιθανότατα ως το Δεκέμβριο

Ποιά έντύπωση θά προκαλέσει τό γεγονός τής Ξναρξης διδακτικού Ξτους, τοῦ πρώτου μέ προοδευτική Κυβέρνηση, χωρίς διδασκαλία Στοιχείων Δημοκρατικού Πολιτεύματος;

γ) Μέ δεδομένη τήν καλή τους θέληση, ἡ Ἐπιτροπή Κρίσεως (πού κάθ' ἄλλο παρ' ἀπό "ἀπορριγίες" συγκροτήθηκε, ἀφοῦ μάλιστα ἡ συγκρότησή της ἔγινε ὕστερα ἀπό πρόταση τοῦ κ. Βώρου), ἔμεινε στό χαρακτηρισμό (καί μάλιστα μέ προϋποθέσεις) τοῦ βιβλίου ὡς προσωρινοῦ. Ἀλλά ἡ ἀνάθεση δέν ἔγινε γιά προσωρινό βιβλίο, ἀλλά γιά βιβλίο μονιμότερο, "Ἀν θέλαμε μεταβατική, προσωρινή λύση, αὐτή ὑπῆρχε ἀνέξοδα: ἦταν ἡ ἀνατύπωση καί διανομή στους μαθητές καί τής Γ' Γυμνασίου τοῦ βιβλίου "Τί πρέπει νά γνωρίζει ὁ Πολίτης" τής Ἀγ. Ρουσσοπούλου.

"Ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖν ἀ χρησιμοποιοῦν τή φράση τοῦ Δημοσθένη "τοῦτ' ἐστὶν (ἔργον) συμβούλου" γιά τήν ὥρα αὐτή. "Ὀχι προσθήκη περιπλοκῶν στό ἔργο τοῦ Ὑπουργοῦ Παιδείας, ἀλλά ὑπόδειξη σωστοῦ καί ἀδιάρβλητου τρόπου ἀντιμετώπισης μιᾶς σχολικῆς ἀνάγκης, ὥσπου βρεθεῖ πειστική μονιμότερη λύση

Στή συνέχεια ὁ λόγος δίνεται πάλι στόν εἰσηγητή κ. Φ. Βώρο, πού λέγει: Εἶναι χρέος, κύριοι συνάδελφοι, (οὐσιαστικό, ὄχι τυπικό)

- ἀπέναντι στό Τμήμα ὁλόκληρο
- στόν ἑαυτό μου ὡς φορέα ὑπηρεσίας
- στους συγγραφεῖς πού κουράστηκαν
- στους κριτές πού ἔκαναν εὐσυνείδητη κατὰ τή γνώμη μου προσπάθεια
- ἀπέναντι στά παιδιά πού ἔχουν δικαίωμα νά περιμένουν καλύτερα

βιβλία

- ἀπέναντι στή Διοίκηση, πού περιμένει τή γνωμοδότησή μας

1.- Οἱ συγγραφεῖς προσπάθησαν καί σέ μεγάλο βαθμό πέτυχαν - νομίζω νά κάνουν προσιτές γιά παιδιά ἔννοιες ἀφηρημένες καί δύσκολες, ὅπως: κοινωνία, κοινωνικές σχέσεις, πολιτισμός, κράτος. Ἐδωσαν κείμενο κατὰ τή γνώμη μου ἀξιολογήσιμο.

2.- Χρησιμοποίησαν γιά τό σκοπό αὐτό παραδείγματα δρατὰ, αἰσθητὰ προκειμένου νά αἰσθητοποιήσουν ἔννοιες δύσληπτες· πρόσθεσαν καί σχεδίαγράμματα καί ἄλλες μαρτυρίες καί εἰκόνες, ἀκόμη καί γελοιογραφίες· προ

νοῦν ὅτι καλὸ βιβλίον δὲν εἶναι αὐτὸ ποῦ δυσκολεύει ἀλλὰ ποῦ ἀπλουστεύει τὰ θέματα.

3.- Δὲν ἀπόφυγαν ἀναφορὰ πρὸς σύγχρονα προβλήματα, μὲ ἥθος ἐπιστημονικὸ καὶ ἀντίληψη παιδαγωγικὴ. Μιλοῦν πρὸς παιδιὰ καὶ θεωροῦν εἶναι σκόπιμον νὰ τοὺς μιλήσουν τῇ γλώσσᾳ τους, τῇ γλώσσᾳ τῶν παιδιῶν. Νὰ τοὺς συγκαταστήσουν ἐπιδιδόνουν γιὰ νὰ τὰ ὁδηγήσουν, ὅχι γιὰ νὰ τὰ σύρουν.

4.- Ὁλόκληρο τὸ πρῶτο μέρος τοῦ βιβλίου εἶχε αὐτὴ τὴ φιλοδοξία: νὰ δείξει ὅτι ἡ κοινωνικὴ ζωὴ ξεκινάει ἀπὸ τὴν ἀνάγκη καὶ ὑπηρετεῖ τὴ ζωὴ, ὅτι διασφαλίζει δικαιώματα καὶ προσγράφει ὑποχρεώσεις, ὅτι προϋποθέτει ἀναγνώριση ὅλων τῶν ἀνθρώπων ὡς ἰσότητων, ὅτι ἡ ἐθνικὴ καὶ πολιτισμικὴ ταυτότητα εἶναι δικαίωμα καὶ ὑποχρέωση. "Ὅτι ἀκόμη κοινωνικὴ ζωὴ δὲ σημαίνει στατικότητα, ἀλλὰ διαρκὴ καὶ ἀσταμάτητη ἀλλαγὴ ὅπου διαμορφώνεται καὶ ἡ στάση τῶν ἀνθρώπων καὶ οἱ ἰδέες τους: συντηρητικὲς, προοδευτικὲς, ριζοσπαστικὲς." Ὅτι ἡ κοινωνικὴ γαλήνη διασφαλίζεται μὲ διαρκεῖς μεταρρυθμίσεις.

5.- Στὸ δεῦτερο μέρος τοῦ βιβλίου γίνεται πρὸς νομικὸ, σοβαρὸ, ἐπιστημονικὸ. διατηρεῖ ὅμως καὶ ἐδῶ τὸ χαμόγελο (μὲ τίς γελοιογραφίες καὶ τὴν ποικιλίαν (μὲ πρόσθετα κείμενα). Καὶ προσφέρει μίαν βατὴν καὶ καταννητὴ ἀνάλυση τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη· ἰδιαίτερα ἐπισημαίνω τὴν ἀνάλυσιν καὶ ταξινομήσιν τῶν δικαιωμάτων: ἀτομικῶν, πολιτικῶν, κοινωνικῶν.

6.- Ἐδῶ τὸ βιβλίον ζημιώθηκε ἀπὸ δύο γεγονότα:

α) "Ὅτι ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἔβριξε ἓνα πελώριο βράχο ἐναντίον τοῦ ὁ Προέδρος τοῦ Τμήματος· σὺν τῷ βράχῳ ποῦ ὁ Κύκλωπας ἔβριξε ἐνάντια στοῦ πλοῦ τοῦ Ὀδυσσεύς" καὶ ἀπὸ τὴν ὥρα ἐκείνη τὸ σκάφος κλυδωνίζεται. Ποιὸς ἦν ὁ βράχος; ὅχι οἱ ἐπιμέρους παρατηρήσεις ἀλλὰ ἡ γενικὴ ἐτυμολογία ὅτι τὸ βιβλίον πάσχει ἀπὸ ἰδεολογικὴ ἀνορθοδοξία καὶ διαστρέβλωση. Θὰ ξαναγυρίσω στὸ θέμα αὐτό.

β) "Ὅτι πολλὰς παρατηρήσεις, ἴσως οἱ περισσότερες, διατυπώθηκαν γιὰ σημεῖα τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου ποῦ ἔχει στὸ μεταξύ τροποποιηθεῖ ὕστερ ἀπὸ παρατηρήσεις τῆς Ἐπιτροπῆς Κρίσεως καὶ διορθώσεις τῶν συγγραφέων." Αὐτὸ συνέβη μολονότι διανεμήθηκαν δύο μέρες νωρίτερα τὰ κείμενα τῆς διαδικασίας κρίσεως (παρατηρήσεις τῆς Ἐπιτροπῆς, ἀπαντήσεις τῶν συγγραφέων

Βέβαια οί παρεμβάσεις μου σέ πολλές περιπτώσεις θύμιζαν ὅτι οί παρατηρήσεις ἦταν ἐκτός στόχου· ἀλλὰ ὁ συριγμός τῶν βολῶν ἀκουγόταν. "Ἀλλωστε δέν ἔλειψαν καί οί περιπτώσεις ἐμμονῆς στήν κριτική τροποποιημένων παρογράφων (βλέπε παραπάνω ἀπαιτήσεις στόν κ. Σπυρόπουλο).

γ) Πέρα ἀπό τήν ἀρίθμηση πού προανήγγειλα, βάρυνε καί κάτι ἄλλο: ἡ ἄποψη μερικῶν ὅτι ἔχουμε βιβλίο γιά τῶρα ἐκεῖνο τῆς Ρουσοπούλου. Δι-καίωμα σεβαστό νά ὑποστηρίζει κανεῖς αὐτή τήν ἄποψη. Τίς ἀντιρρήσεις μο-τίς ἔχω συνοψίσει σέ ἄλλο πρακτικό καί παρακαλῶ τήν κ. Γραμματέα νά προ-σθῆσει ἐδῶ τή σχετική παραπομπή (γύρω στίς 15 τοῦ Μᾶη: ἀπάντησα στόν κ. Σακκά πού εἶχε θυμίσει τήν πρόταση Σπυρόπουλου τῆς 3ης τοῦ Μᾶη). Βά-ρυνε ἀκόμη ὁ ἀπόηχος μιᾶς ἀντιδικίας πού ἐκδηλώθηκε τήν 1-6-82 (πράξη 31, θέμα 20).

7.- 'Εγώ κύριοι συνάδελφοι δέ μετάνιωσα γιά τό ὅτι διέθεσα ὅλες τῆς ὥρες μου, ἀφότου δόθηκε ἡ ἀνάθεση- καθυστερημένα βέβαια: τέλος τοῦ Μάρ-καί οὐσιαστικά μετά τό Πάσχα - γιά νά συμπράξω μέ τοὺς συγγραφεῖς γιά τήν κρινόμενη σήμερα συγγραφή· ἦταν γιά μένα ἀπασχόληση εὐχάριστη, συνο-δευόμενη ἀπό τήν προσδοκία ὅτι ἐνδέχεται νά προσφέρουμε ἕνα βιβλίο κα-λύτερο γιά τά παιδιά, κυρίως πιδ χαρούμενο καί σύγχρονο. Δέν εἶχα ποτέ ψευδαισθήσεις γιά τό τί μποροῦσε νά γίνει: ἄλλωστε εἶχα περιγράψει ἀπό τήν ἀρχή τήν προσπάθεια ἔτσι: "περπατᾶμε πᾶνω στήν κόψη τοῦ ξυραφιοῦ" ἐλπίζω ὅτι δέ θά κοποῦμε".

8.- Νομίζω ὅτι ἡ προσπάθεια δέν ἦταν μάταιη· κατὰ τήν ἐκτίμησή μου πολὺ λιγότερος κόπος θά χρειαζόταν γιά νά βελτιώσουμε τούτη τή γραφή μέ-δρες ἀπό τός παρατηρήσεις - κυρίως λεκτικές τροποποιήσεις σέ ἐπίμαχα σ-μεῖα - εἶναι ἀναντίρρητα δεκτές, παρά ὁ μόχθος πού διαθέσαμε γιά 3/ήμερ-ἀντιδικία γύρω ἀπό τή βελτιωσιμότητα τοῦ κειμένου.

Τό εἶδος τῶν παρατηρήσεων:

Ἀπό τίς πολλές παρατηρήσεις πού ἀκούστηκαν ξεχωρίζουμε ὅσες ἀφοροῦ-σαν πράγματι τό κρινόμενο κείμενο (ἐνημερωμένο δηλαδή ὕστερα ἀπό τίς δι-δικασίες κρίσης τῆς Ἐπιτροπῆς Κρίσης).

Από αυτές:

α) Μία κατηγορία είναι χρήσιμες λεκτικές ή φραστικές υποδείξεις: μία τροποποίηση ή προσθήκη ή διαγραφή λέξης βελτιώνει τη γραφή, π.χ. κανόνας "δικαίου" για το Σύνταγμα, μηνύματα του "υπόλοιπου" κόσμου εκεί που γίνεται λόγος για τη διαφύλαξη της πολιτισμικής και εθνικής ταυτότητας. Μερικές από αυτές της βελτιώσεως που ολοφάνερα πεύθουν τις Έκτα να απευθείας στο κείμενο που κρατούσα στη διάρκεια των συζητήσεων την Πέμπτη και Παρασκευή (7-8 Ιουλίου). "Άλλες θα αναζητηθούν στα σημειώματα των άγορητών αν χρειαστούν.

β) "Άλλες παρατηρήσεις, γλωσσικές έπλοης, δέν επισήμαναν λάθη: ξ-γινε λόγος για χρήση μεταφορική για έμφαση, για ποιητική έκφραση" από όσο γνωρίζω αυτά είναι στοιχεῖα ένδργειας του λόγου και δέν απαγορεύουν

γ) Είπώθηκε ότι το κρινόμενο κείμενο χαρακτηρίζεται από μονομέρεια από μερικούς άγορητές. Άλλοι δήλωσαν ότι κι αν περιέχονται στο κείμενο στοιχεῖα νεωτερικά δέν τούς ένοχλοῦν (π.χ. Τομπαῖδης, Κατσιμάνης, Σακκά). Ένας άγορητής μίλησε για μονομέρεια χωρίς οὔτε ^{ένα} δείγμα (Κ. Φούσκας). Δείγμα έπιστημονικοῦ διαλόγου. Βοηθήθηκε βέβαια από τον κ. Πρόεδρο (χρέος του), που θύμισε ότι κάπου αναφέρονται σύγχρονοι ποιητές και τα βραβεῖα τους. "Αναρωτιέμαι όμως: τί το μεμπτό; ότι δέν ἀράδιασαν οἱ συγγραφείς όλους τούς ποιητές των αἰώνων της ιστορίας μας; για σημερινά παιδιὰ μιλοῦν δυο κατηγορίες ποιητών: αυτοί που διδάσκονται στο σχολείο μεταφρασμένοι και οἱ σημερινοί. ή ότι ἀνάφεραν και τα βραβεῖα; Μά την ίδια ἀκριβώς ἀναφορά ἔκανε το Τμήμα μας πρόσφατα ἐδῶ, γι' ἄλλο λόγο. ἦταν αυτό μονομέρεια; Και στο κάτω κάτω χρειάζεται χρόνος να διαγράψουμε τούς ποιητές;"

Κάποιος σχολίασε τό: "ή πῶστη εἶναι υπόθεση προσωπική" (σελ. 23 (24)). Αὐτή εἶναι ἡ θέση του Συντάγματος μας. Αὐτή τή θέση ἔχουμε υἱοθετήσει μαζί μέ τον παπα Φούσκα (στή σελ. 68/135) που ζήτησα από καιρό τή γνώμη του. Παραβίαση αὐτῆς τῆς ἀρχῆς γίνεται ἀρχή διενέξεων.

Επισημάνθηκαν παράγραφοι όπου δέν ἀναλύεται κάποιος ὅρος, π.χ. ὑ-φαλοκρηπίδα· ἀνήκει νομῶς σέ ἄλλη περιοχή μάθησης.

Ἄλλοῦ ἔγινε λόγος γιὰ παραγράφους πού εἶναι πυκνές ἢ δέ χρειάζοντο καθόλου γιὰ τὰ παιδιὰ· μποροῦν, νομίζω, γιὰ λόγους πληρότητας τῆς γραφῆς νά μένουν, ἀλλά μέ μικρότερα στοιχεῖα νά τυπωθοῦν.

Ἐγινε λόγος καί γιὰ προσθήκες (ἀπό τόν κ. Κατσιμάνη νομίζω)· συζητήσιμες πάντα, μέ τούς συγγραφεῖς βέβαια.

Σχολιάστηκε ἡ ισότητα εὐκαιριῶν· εἶναι μία ἄποψη πού τίς περιορίζει στο ἀῖτημα: Ἰδιαίτης ποιότητας σχολεῖται γιὰ ὅλους. Οἱ "ἀντισταθμιστικές" παρεμβάσεις ἀποτελοῦν ἕλλη φάση τῆς ἐκπαιδευτικῆς πολιτικῆς (καί ἐκδηλώνονται εἴτε γιὰ τήν προσχολική εἴτε γιὰ τή μετασχολική περίοδο τῆς ἡλικίας τῶν παιδιῶν).

Ἄλλοῦ ἐκδηλώθηκε κάπως γενικότερη ἰδεολογική διάσταση, παρεξήγηση κατὰ τή γνώμη μου· διευκρινίστηκε τό περί ἀνάγκης ὡς κινητήριας ἀρχῆς δράσης· τώρα θά ἀναφερθῶ στήν ἐργασία ὡς δημιουργό σχέσεων καί σκέψεων ὁλόκληρης κοινωνίας. Θά πάρω παράδειγμα ἀπό τήν Ἀρχαία Ἀθήνα. 23 καί πλέον αἰῶνες πρίν ἀπό τούς οἰκονομολόγους-κοινωνιολόγους τῆς ἐποχῆς μας ἐρμηνεύσε ὁ Θουκυδίδης (σ. 24) τήν ἀπόφαση τῶν συμπολιτῶν του γιὰ τή σικελική ἐκστρατεία: "τό πλῆθος τοῦ λαοῦ στρεφόταν πρῶτα στό ἄμεσο κέρδος τοῦ στρατιωτικοῦ μισθοῦ καί δεύτερο στήν κατάκτηση μιᾶς ἡγεμονίας πού θά ἦταν ἀνεξάντλητη πηγὴ χρημάτων".

Δηλαδή; ἡ ἐργασία τῶν ἀνθρώπων προσδιορίζει τίς σχέσεις καί τίς σκέψεις τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Θουκυδίδης δέν εἶχε διαβάσει MARX ἀλλά μελετοῦσε πραγματικά τήν ἀνθρώπινη φύση.

Γενικότερα, γι' αὐτό τόν τρόπο στοχασμοῦ θά πάρω κάποια δείγματα ἀπό τόν Ἑλληνικό Ἀθρωπισμό, πού γέννημά του ἦταν καί ὁ Θουκυδίδης.

Στόν πλατωνικό διάλογο "Θεαίτητος" φέρεται νά ὑποστηρίξει ὁ Πρωταγόρας (1726): "οἷα ἂν ἐκάστη πόλις οἰκθέρῃσθῃται νόμιμα αὐτῇ ταῦτα καί εἶναι τῇ ἀληθείᾳ ἐκάστη...τό κοινῇ δόξαν τοῦτο γίνεται ἀληθές τότε ὅταν δόξῃ καί ὅσον ἂν δοκῇ χρόνον....."

Τὰ ἴδια χνάρια ἀκολουθεῖ σήμερα ἡ θεωρία γιὰ τό Σύνταγμα καί τούς νόμους: ἔχουμε τό Σύνταγμα τοῦ 1845 εἴχαμε τοῦ 1952, θά ἔχουμε κάποτε κάποιο ἄλλο καί θά εἶναι καί ἐκεῖνο σεβαστό, ἐφόσον θά ἔχει ψηφιστεῖ.

μέ δημοκρατικές διαδικασίες (έφόσον θά είναι "κοινή δόξαν").

Ο 'Αντιφώντας (B44) υποστήριζε: φύσει πάντα πάντες όμοίως πεφύκαμεν καί βάρβαροι καί Έλληνες. Ο Λυκόφρωνας, σύμφωνα μέ πληροφορία του 'Αριστοτέλη (Πολιτικά 1280B8) φέρεται νά διδάσκει: ή κοινωνία συμμάχια..... καί ό νόμος συνήθη καί, καθάπερ Λυκόφρων ό σοφιστής Έφη, έγγυητής άλλήλοις των δικαίων. Καί κάποιος ιδιαίτερα γνωστός δημιουργό της εποχής εκείνης, ό Εύρωπίδης Έγραφε τούτους τούς στίχους 'Ηρακλής Μαινώμενος 342 κ.π. μετάφραση του Ι.Θ. Κακριδής. Κρίνοντας τό θεό του καί κάνοντας θέαμα-θέατρο γιά τό λαό του: "Στήν άρετή νικώ ό θνητός έσένα τό μέγα θεό" γιατί τά τέκνα του 'Ηρακλή έγώ δέν τά πρόδωσα" ... τούς φίλους σου πώς θά (τούς) γλυτώσεις δέν τό ξέρεις αυτό. "Άμωαλος είσαι θεός ή άλλιώς δίκαιος δέν είσαι....."

Γιατί τά θυμήθηκα όλα αυτά; Γιά νά πώ, κύριε Πρόεδρε, ότι ό πολιτικός καί κοινωνικός στοχασμός πού συνδέει τήν ανθρώπινη δραστηριότητα μέ τήν εργασία καί τήν καθημερινή ζωή δέ γεννήθηκε μέ τήν κοινωνιολογία του 19ου αιώνα, κατάγεται από τή δική μας πνευματική κληρονομιά. Απόός ό στοχασμός είναι γνήσιος ελληνικής 'Ανθρωπισμός: έξηγετ τά ανθρώπινα έργα μέ τά ανθρώπινα μέτρα. Καί είναι ό μόνος άνθρωπισμός πού μπορεί νά κατανοηεί από παιδιά 14-15 χρόνων.

Αυτές οι έκτιμήσεις οδήγησαν - νομίζω - τούς συγγραφείς νά επιλέξουν τό δρόμο του 'Ελληνικού 'Ανθρωπισμού ως τρόπο επικοινωνίας μέ τά παιδιά καί νά μεταδώσουν της δικής μας πνευματικής κληρονομιάς τά νάματα, όχι ως νόματα καί λεξίδια πού κουράζουν αλλά ως τρόπους σκέψεις πού προάγουν σέ κατανόηση της ζωής καί της κοινωνίας.

Καί είναι βέβαια ό δρόμος άνοιχτός γιάτά ίδια παιδιά, σέ μεγαλύτερη ηλικία, νά προσλάβουν άλλες έννοιες άφηρημένες' γιά τήν ώρα οι άισθητές παραστάσεις άρκοϋν, τουλάχιστο κατά τή γνώμη των παιδαγωγών πού έχω μελετήσει.

Θά ήταν παραγνώριση της ελληνικής πολιτικής-κοινωνικής σκέψης άν χρειαζόμασταν νά φτάσουμε στο MARX γιά νά βρούμε εκεί τόν ελληνικό 'Ανθρωπισμό. Καί υπογραμμίζω ότι στο ίδιο πνευματικό κλίμα του λογοκρατούμενου ελληνικού 'Ανθρωπισμού έντάσσεται καί ό Σωκράτης τουλάχιστο στο

βαθμό πού διακήρυχνε: "οὐδενὲ ἄλλω πεῖθωμαι ἢ τῷ λόγῳ ὅς ἂν μοι λογιζομένῳ βέλτιστος φαίνεται".

Ἀναρωτήθηκε κάποιος: μέ ποιά κριτήριο ἀπαριθμοῦνται οἱ τάδε (5) κατηγορίες ἀνθρώπων σχέσεων καί ὅχι ἄλλες. Εὐλογία ἡ ἀπορία, ἀφοῦ ὑπάρχουν μῦριες σχέσεις. Εἶναι ὅμως εὐδιάκριτα καί τὰ κριτήρια ἐπιλογῆς αὐτῶν τῶν 5 κατηγοριῶν σχέσεων πού καταχωρίζονται στή συγγραφή:

α) Καθολικότητα τῶν σχέσεων (π.χ. γονεῖς-τέκνα, δάσκαλοι-μαθητές, συγγραφεῖς-ἀναγνώστες, ἔναντι τῆς σχέσης: θυρωρός-Ξνοικοί, πού εἶναι διπλά περιορισμένη, δηλαδή ἄγνωστη ἐκεῖ ὅπου δέν ὑπάρχουν πολυκατοικίες καί ἀσήμαντη σέ περιεχόμενο γιά τὰ παιδιά, ἐκτός ἂν τή θεωρήσουμε σημαντική γιά τή τηλεόραση).

β) Ἀνταπόκριση τῶν σχέσεων σέ σοβαρές ἀσχολίες ἢ διαφέροντα ἢ συγμνήσεις τῶν παιδιῶν, γιά τὰ ὁποῖα προορίζεται αὕτη ἡ γραφή:

Καί φυσικά ὁ πίνακας εἶναι ἀνοικτός γιά κάποια συγγραφή ἢ διαγραφὴ ὅτι συγγραφεῖς τόν εἰσάγουν μέ φράση πού δείχνει ὅτι ἀπὸ μεγάλο κύκλο: "μποροῦν νά μνημονευτοῦν οἱ παρακάτω" (ἴσως καί ἄλλες).

Ἀμφισβητήθηκε ὁ ὅρος Κράτος Πρόνοιας μέ βιβλιογραφία ὅμως τῆς ἐποχῆς πού ἦταν ἰδανικό ἢ ἴση ἐφαρμογή τῶν νόμων καί μιλοῦσαμε γιά κράτος δικαίου. Ἡ σύγχρονη κρατική θεωρία (ἢ θεωρία περὶ κράτους, ἂν προτιμᾶται) υἱοθετεῖ ἢ τελεῖ καθολικά νά υἱοθετήσῃ τὸ στόχο: Κράτος Πρόνοιας. Εἶναι τὸ Κράτος πού ἀναγνωρίζει κοινωνικά δικαιώματα καί μεριμνᾷ γι' αὐτά.

Λίγη γεύση ἀπὸ τὴν πολιτική μας ζωὴ πρὸς τὰ ἐκεῖ-μᾶς φέρνει. "Ἰσως δέν εἶναι συμπτωματική ὅτι πρόσφατα διχοτομήθηκε τὸ ἀρμόδιο ὑπουργεῖο λόγῳ τοῦ ὅγκου τῶν θεμάτων πού χειρίζεται.

Πρόσφατα στὸ Παιδαγ. Συνέδριο τοῦ Πανεπ. Κρήτης ἡ κ. Λαμπέρη-Δημακὴ ἀνέλυσε τὴν ἔννοια τοῦ ἐκδημοκρατισμοῦ στὴν Ἑκπαίδευση καί τῆς ἰσότητος εὐκαιριῶν μέ ἀναφορὰ στὸ νόημα καί στὴν ἀποστολὴ τοῦ Κράτους Πρόνοιας.

Ἐπιστημονικὴ ἀνάλυση-τεκμηρίωση ἐπιχείρησε ὁ κ. Σακκάς σέ δύο σημεία: ἀνάγκη, ἰσότητα φύλων δέν ἔχω νά προσθέσω τίποτα.

Ἐπιμονή -πατηρήθηκε- νά κρίνουμε (δηλ. νά ἐπικρίνουμε) σημεῖα

του κειμένου που είχαν τροποποιηθεί ή αντικατασταθεί ή διαγραφεί (έξαίρεση ή περίπτωση Τομπαΐδη). "Ίσως είχε και η τάση αυτή τη λογική της. "Όλες οι παρατηρήσεις, που διατυπώνονται είτε για την αρχική είτε για τη βελτιωμένη γραφή, όλες χαρακτηρίζουν την ποιότητα της προσπάθειας. Σωστό το δέχτηκε κάποια στιγμή και ο κ. Κακριδής.

Θά συμφωνούσα κι εγώ αν: είχαμε δικαίωμα να

α) λησμονήσουμε τον κόπο της 'Επιτροπής Κρίσης και τα απαντητικά κείμενα των συγγραφέων και την υποχρέωσή μας να κρίνουμε μόνο το τελικό κείμενο,

β) αν είμασταν ποινικό δικαστήριο που μ'ς ενδιαφέρει όλη η προσωπικότητα του κατηγορούμενου για να του επιμετρήσουμε ποινή ανάλογη και με τον πρότερο έντιμο ή όχι έντιμο βίο.

"Όμως έμεις κρίνουμε το τελικό μόνο κείμενο - όχι τους συγγραφείς - μέ ένα μοναδικό κριτήριο: μπορεί τουτό να είναι χρήσιμο για τα παιδιά ή τουλάχιστο μπορεί να είναι χρησιμότερο από κάποιο άλλο διαθέσιμο;

'Αλλά, γεννιέται το ερώτημα: ποιο κείμενο κρίνουμε: δηλαδή ποιο κείμενο κρίθηκε εδώ και επικρίθηκε από τους άγορητές; Φοβάμαι ότι λίγοι μόνο διασταύρωσαν το αρχικό κείμενο και τις παρατηρήσεις της 'Επιτροπής και τις απαντήσεις των συγγραφέων, ώστε να έχουν καθαρή και μόνη τη εικόνα του τελικού κειμένου που ~~πχ~~ κρίνονταν. Το συμπεραίνω βέβαια από το γεγονός ότι συχνά βρισκόμουν στην ανάγκη να διακόπτω τους άγορητές με την άδεια του Προέδρου - και να κάνω εγώ τη διευκρίνιση ότι το σημείο που κρίνεται έχει αντικατασταθεί ή βελτιωθεί ή διαγραφεί. Το ξανααύτο στο βαθμό που προλάβαινα γιατί είχαμε και περιπτώσεις όπου οι άγορητές - Σπυρόπουλος, Κατσιμάνης - θεωρούσαν χρέος τους μόνο να πουν τις παρατηρήσεις τους και όργιζονταν για τις παρεμβάσεις μου που είχαν ένα μόνο στόχο: "αυτό που κρίνετε δεν υπάρχει στο κρίνόμενο κείμενο". 'Ακόμη και στην περίπτωση του κ. Τομπαΐδη, που ζητούσε πρώτα να μάθει από μέν μήπως ή παρατήρησή του θά είναι εκτός στόχου, απομένουν στη συνείδηση του δύο κενά: (α) τί συμβαίνει με όσες παρατηρήσεις δεν είπε και (β) πόσες από τις παρατηρήσεις που ήκουσε από άλλους διευθύνονταν πράγματι

στο κρίνόμενο κείμενο ή σέ προηγούμενη μορφή του. 'Αναρωτιέμαι λοιπόν:
(μέ τό γνωσιολογικό περιεχόμενο τοῦ ὅρου πού ἀκολουθεῖ): κρίνουμε κατ'
συνείδηση τῶρα;

Κάποτε, κύριε Πρόεδρε, κάποιος ἔγραφε κάπου (νομίζω σέ ἐπιφυλλίδα
μία τρυφερή ἀποστροφή γιά τό KEME, τί τό θέμε; δέν τό καῖμε; (δικαιώ-
ματά του).

'Αν τόν συναντοῦσα θά τόν ρωτοῦσα:

- ἂν οἱ συγγραφεῖς ἔκαναν ὅ,τι μπόρεσαν γιά νά ἀνταποκριθοῦν σέ
ὅ,τι ἀνέλαβαν,

- ἂν ἡ 'Επιτροπή ἔκανε ὅ,τι ἔκανε ἀπό συναίσθηση ὅτι χρειαζόμαστε
νέο βιβλίο,

- ἔκανε καί τό KEME - μέ αὐτές τίς διαδικασίες πού περιέγραφα -
καλύτερο πού μποροῦσε γιά νά δώσει ἕνα καινούργιο βιβλίο στά παιδιά;

'Εγώ ὡς εἰσηγητής τοῦ σημερινοῦ θέματος θά ἤμουν αὐτυχής ἂν μποροῦ-
σα νά πείσω τόν ἑαυτό μου ὅτι γιά τό ὑφος καί τό εἶδος τῆς κριτικῆς πού
δέχτηκε τό κρίνόμενο βιβλίο - δηλαδή αὐτό πού καθέννας θεωροῦσε κρίνόμε-
νο φταίει μόνο ἡ δική μου ἀνεπάρκεια ὡς εἰσηγητής ἢ μόνο οἱ ὅποιες ἀφέλει-
ες τοῦ βιβλίου. Γιατί ἂν δέ φταῖνε μόνο αὐτοί οἱ παράγοντες, ἂν ἡ διαδι-
κασία ἐπίσης - ὡς πρός τήν οὐσία της, ὅχι ὡς πρός τόν τύπο - ἔχει μερῶς
εὐθύνης, τότε φοβᾶμαι μήπως ἐπανέλθει ὁ ἐπιφυλλιδογράφος, ἴσως κάπως
ἑλλιῶς, φλεγόμενος καί αὐτός.

Γιά τήν καταλληλότητα τοῦ βιβλίου τῆς 'Αγνῆς Ρουσοπούλου γιά τήν
τρίτη γυμνασίου θά μιλήσετε σεῖς. 'Εγώ ἔχω ἐκφράσει τίς ἀπόψεις μου πάλι
προγενέστερα

Συνοψίζονται:

α) Δέ συμφωνεῖ μέ τό ἀναλυτικό, δηλαδή μέ τήν ἀντιληπτική ἱκανότη-
τα καί δεκτικότητα τῶν μαθητῶν καί μέ τά διαφέροντά τους.

β) Τέτοια λύση (τό ἴδιο βιβλίο γ' γυμνασίου - γ' λυκείου) θυμίζει
μέρες τοῦ '36.

γ) 'Η γραφή τοῦ βιβλίου ἀπευθύνεται σέ ἄλλη ἡλικία.

Προσθέτω ἕνα κριτήριο γιά μᾶς ἐδῶ πρόσφατο καί ἐναργές:

Φρονεΐτε ότι μπορεί να διδαχτεί στη γ' γυμνασίου ή παράγραφος που πρόσφατα έκπονήσαμε έμεΐς εδώ για βελτίωση του βιβλίου Ρουσοπούλου; Αδ-
γοι δικής μας συνέπειας μās επιβάλλουν να τό αντιμετωπίσουμε κι αυτό.

‘Ο Πρόεδρος λέγει: ‘Η δευτερολογία του κ. Εισηγητή περιείχε πολλά
χρήσιμα και διαφωτιστικά για τό βιβλίο που κρίνουμε. Περιείχε και πολλά
που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν επιτιμητικά για όρισμένα μέλη του Τμ
ματος. Δεν είναι δυνατό να άλλοιωθούν τά πρακτικά, έστω και με κοινή
συμφωνία. ‘Ομως παρακαλώ τό Τμήμα να θεωρήσει ότι όσα ξεφεύγουν από τό
στόχο της συζήτησης, τόσο στην άγόρευση του κ. Βύρου όσο και στις προη-
γούμενες είναι σά να μην άκούστηκαν. Μετά τήν καθαρογράψηση των πρακτι-
κών μπορεί ό καθένας να επανέλθει με έγγραφο, που θα άνακοινωθεί στο Τμ
μα, αν νομίζει ότι θίγεται προσωπικά. ‘Η συζήτηση θεωρώ ότι τελείωσε κα-
ποχωρούμε σε ψηφοφορία με τό άκόλουθο έρώτημα:

“Ακολουθοΐμε τήν τελική κρίση της ‘Επιτροπής και θεωρούμε τό βιβλίο
κατάλληλο να προωθηθεί, έστω ως προσωρινό, στον ΟΕΔΒ, ή τό άπορρίπτουμε
Στήν πρώτη περίπτωση είναι εύτονόητο ότι θα δοθεί κάποιος χρόνος στους
συγγραφείς να τό διορθώσουν και ότι τό βιβλίο θα ξαναγυρίσει στα χέρια
μας για τελική κρίση.

Ψ η φ ο ρ ί α

Σκορδίζλης	ΟΧΙ	(άπορρίπτεται)
Συριόπουλος	ΟΧΙ	
Τομπαΐδης	ΟΧΙ	
Παπασημακόπουλος	ΝΑΙ	(κατάλληλο ύστερα από διορθώσεις)
‘Αδαμόπουλος	λευκή	
Παπαδόπουλος	λευκή	
Βώρος	ΝΑΙ	
Σπυρόπουλος	ΟΧΙ	
Βαρουχάκης	ΟΧΙ	
Σακκάς	ΝΑΙ	
Κακριδής	ΟΧΙ	



‘Ο Πρόεδρος συνοψίζει τό αποτέλεσμα της ψηφοφορίας. Τό βιβλίο ά-

πορρίπτεται μέ πλειοψηφία $6+2 = 8 : 3$.

Ο Πρόεδρος εισάγει στο Τμήμα, τώρα που έγινε απαραίτητο, την παλαιότερη πρόταση του κ. Σπυρόπουλου, ή Γ' Γυμνασίου να χρησιμοποιήσει φέτος και αυτή το βιβλίο "Τί πρέπει να γνωρίζει κάθε πολίτης" της Α. Ρουσοπούλου.

Ο κ. Σπυρόπουλος διευκρινίζει ότι η κάλυψη των αναγκών διδασκαλίας του μαθήματος θα γίνει μέ οδηγίες που θα σταλούν ξγκαιρα στα Γυμνάσια μέ εύθυνη του Τμήματος.

Ο κ. Βαρουχάκης υπογραμμίζει ότι η λύση που προτείνει ο κ. Σπυρόπουλος είναι ή μόνη έφικτή και δέν έπιτρέπεται έλλη καθυστέρηση.

Ο κ. Φ. Βώρος λέγει τά ακόλουθα: Στο έρώτημα: πώς θα άντιμετωπιστεί τό ζήτημα της διδασκαλίας 'Αγωγής του Πολίτη στην τρίτη τάξη και κατά πόσο είναι δυνατή ή αξιοποίηση μέρους του αντίστοιχου βιβλίου της γ' λυκείου, έπιθυμώ να παρατηρήσω:

1.- Λόγοι παιδαγωγικοί και διδακτικοί δέν έπιτρέπουν τέτοια έπιλο-

2.- Λόγοι πολιτικοί επιβάλλουν να αποφύγουμε τέτοια λύση, που είχε χρησιμοποιηθεί μόνο από τή δικτατορία.

Λένε μερικοί συνάδελφοι ότι τέτοια μεθόδευση έγινε και από τό ΚΕΜΕ. Τούς θυμίζω τά γεγονότα για να φύγει ή ανακρίβεια: όταν συγκροτήθηκε τό ΚΕΜΕ κληρονόμησε δυό τέτοιους συνδυασμούς: τό ίδιο βιβλίο Ιστορίας στην α' γυμνασίου-λυκείου, στή β' γυμνασίου-λυκείου· ή πρώτη μας φροντίδα ήταν να αναζητήσουμε βιβλία για α' και β' λυκείου. Έτσι εκδόθηκε άμέσως τό βιβλίο Καλοκαιρινοΰ (β' λυκείου, 1976) και άργότερα τό βιβλίο Βρανόπουλου (για τήν α' λυκείου, 1978).

3.- Υπάρχει λύση: από τήν πρόσφατη άπόφαση μας για τήν έργασία Γιαννακόπουλου-Καρδάλη-Πετριτσόπουλου προκύπτει ότι 4 σύμβουλοι (προσέ-θηκε ούσιαστικά στους φήφους Βώρου, Παπασημακόπουλου, Σακκά και ο Φήφος του Σπυρόπουλου έτσι που διατύπωσε τό αίτιολογικό του) θεωρούν τή συγγ-φή αυτοί βελτιώσιμη και αξιοποιήσιμη. "Αρα, είναι δυνατά τά ακόλουθα:

α) Άμέσως να άρχίσει ή διαδικασία βελτίωσης, μέ βάση τίς παρατηρη-

σεις πού έχουν διατυπωθεῖ στό Τμήμα, ὅσες βέβαια ἀναφέρονται στό τελικό κείμενο.

β) Στίς ὁδηγίες πού ἐτοιμάζονται γιά τό Γυμνάσιο νά προστεθεῖ στό κεφάλαιο ἱστορίας γ' γυμνασίου καί τούτη ἡ περίοδος: "Ἀν ὡς τήν ἡμέρα ἔναρξης τῶν μαθημάτων δέν ἔχει σταλεῖ βιβλίο Ἀγωγῆς τοῦ Πολίτη, ἡ προβλεπόμενη ὥρα θά διατεθεῖ γιά Ἱστορία καί ἀργότερα θά ἀποδοθεῖ (μέ νέα ρύθμιση τοῦ ἐβδομαδιαίου προγράμματος) στήν Ἀγωγή τοῦ Πολίτη, ὅταν πιά θά ἔχει διανεμηθεῖ νέο βιβλίο.

Ὁ Πρόεδρος θέτει στό τμήμα τό ἐρώτημα, ἄν δέχεται νά χρησιμοποιηθεῖ στή φετινὴ Γ' Γυμνασίου τό βιβλίο τῆς Γ' Λυκείου ἢ ὄχι. Σέ περίπτωση πού ὑπερισχύσουν στήν ψηφοφορία τά ὄχι, τότε τό ἀδιέξοδο μας θά γνωστοποιηθεῖ στόν Ὑπουργό, νά προχωρήσει σέ διαφορετικές ἀποφάσεις κατὰ τήν κρίση του.

Ψ η φ ο φ ο ρ ῖ α

Σκορδύλης	NAI	(ὡς λύση ἀνάγκης)
Συριόπουλος	NAI	(ὡς λύση ἀνάγκης)
Τομπαζίδης	NAI	(Μέ 2 προϋποθέσεις 1) λύση ἀνάγκης γιά τό ἐπόμενο σχ. ἔτος 82-83 καί 2) ὅτι ἐπιτροπή ἀπό μᾶς πού θά ἀποτελεῖται ἀπό κ.κ. Βῶρο, Σακκά, Χατσιμάνη καί Θεοδωρακόπουλο θά συντάξει τίς ὁδηγίες).

Παπασημακόπουλος ΟΧΙ (γιατί τό θεωρῶ παιδαγωγικά ἀπαράδεκτο νά δοθεῖ στο μαθητὲς τῆς Γ' Γυμνασίου, ὅπως ἐλέγχθη στό Τμήμα τό βιβλίο εἶναι πλήρως ἐνημερωμένο καί προσαρμοσμένο στό ἐπίπεδο τῶν μαθητῶν τῆς Γ' Λυκείου γιά μαθητὲς τῆς ἐποχῆς μας.

Ἀδαμόπουλος	NAI	(ὡς προσωρινὴ λύση γιά τό ἔτος 82-83).
Παπαδόπουλος	NAI	(ὡς λύση ἀνάγκης γιατί εἶναι καταξιωμένο)
Βῶρος	ΟΧΙ	(πάλι χωρὶς νά ἀποδέχομαι τὴ σειρά ψηφοφορίας, ψηφίζω ὄχι, γιά τοὺς λόγους πού ἔχω ἀναλύσει στή συζήτηση καί παλαιότερα καί γιατί νομίζω ὅτι εἶναι πᾶν δυνατὴ ἡ πρόταση πού διατύπωσε γιά τίς ὁδηγίες γ' γυμνασίου: νά διδασχεῖ ἱστορία ὡσὺν δοθεῖ νέο

βιβλίο 'Αγωγῆς τοῦ Πολίτη, πού σημαίνει ἀξιοποίη-
ση τοῦ βιβλίου πού πρίν ἀπό λίγο τό Τμήμα τό ἀπό-
ριψε).

Επυρόπουλος **ΝΑΙ** (Κατά τήν πρότασή μου).
Βαρουχάκης **ΝΑΙ** (ὡς λύση ἀνάγκης).
Σακκάς **ΝΑΙ** (ἐφόσον ἡ ἐπιτροπή πού θά μελετήσῃ τό βιβλίο βρε-
κατάλληλα τμήματα γιά μαθητές Γ' Γυμνασίου).

Κακριδής **ΝΑΙ**

Ὁ Πρόεδρος ἀνακοινώνει τό ἀποτέλεσμα τῆς ψηφοφορίας: μέ ψήφους 9:2
τό Τμήμα ἀποφάσισε νά χρησιμοποιοθεῖ φέτος τό βιβλίο τῆς Α. Ρουσοπούλου

Ὁ Πρόεδρος σύμφωνα μέ τίς προτάσεις τῶν κ.κ. Επυρόπουλου καί Τομπα-
δη (βλ. τήν προηγούμενη ψηφοφορία) καλεῖ τό Τμήμα νά ὀρίσῃ τριμελή ἐπι-
τροπή ἀπό τοὺς φιλολόγους. Ἔργο τῆς ἐπιτροπῆς θά εἶναι ἡ ἐπιλογή μέσα
ἀπό τό βιβλίο τῆς Ρουσοπούλου τῶν κεφαλαίων πού προσαρμύζονται καλύτερα
στό ΑΠ καί τό ἐπίπεδο τῶν μαθητῶν τῆς Γ' Γυμνασίου καί ἡ σύνταξη τῶν
σχετικῶν ὁδηγιῶν διδασκαλίας.

Σκορδελής: Βῶρος, Επυρόπουλος, Θεοδωρακόπουλος
Συριόπουλος: Επυρόπουλος, Θεοδωρακόπουλος, Κατσιμάνης
Τομπαΐδης: Βῶρος, Σακκάς, Θεοδωρακόπουλος (Κατσιμάνης)
Παπασημακόπουλος: Επυρόπουλος, Θεοδωρακόπουλος, Κατσιμάνης (Παπαδόπουλος)
'Αδαμόπουλος: Επυρόπουλος, Θεοδωρακόπουλος, Κατσιμάνης
Παπαδόπουλος: " " "
Βῶρος: " " "
Επυρόπουλος: Επυρόπουλος, Κατσιμάνης, Θεοδωρακόπουλος
Βαρουχάκης: " " " (ἐφόσον δέν ἐπιθυμεῖ ὁ
κ. Βῶρος)
Σακκάς: " " "
Κακριδής: " " "

Σύμφωνα μέ τά παραπάνω τήν ἐπιτροπή ἀπαρτίζουν οἱ κ.κ. Η. Επυρό-
πουλος, Κ. Κατσιμάνης καί Β. Θεοδωρακόπουλος.

Θ ε μ α 2ο.- 'Αποστολή σχεδίου Π.Δ. για την ίδρυση δημοσίου Ειδικού γυμνασίου
καί Λυκείου.

'Ο εισηγητής του θέματος κ. Ν. Παπαδόπουλος λέγει:

" Τό ΥΠΕΘ, Δ/ση Διοικ. 'Υποθ. Γ.Ε. Τμήμα Β' Μέσης με Έγγραφό του (18-6-82/
Δ4/563) μās στέλνει σχέδιο Προεδρ. Δ/τος με θέμα "Ίδρυση Δημοσίου Ειδικού Γυμνα-
σίου καί Λυκείου καί σάσταση θέσεων Γυμνασιάρχη - Λυκειάρχη, Δ/ντών" καί παρα-
καλεῖ για τή σχετική γνωμοδότησή μας σύμφωνα με τό νόμο 186/1975, άρθρ. 2.
'Από τή μελέτη τών παραπάνω καί τοῦ ὅλου θέματος καί ἔπειτα ἀπό τηλεφωνική
ἐπικοινωνία με τή Δ/ση Εἰδικῆς 'Αγωγῆς τοῦ ΥΠΕΘ (κ. Νικόδημο) ἔχω νά ἐπιση-
μάνω τά ἑξῆς:

Τό σχέδιο αὐτό βασίζεται κυρίως στό Νόμο 1143/81 καί ἀποτελεῖ ἕνα σημεῖο
ἐφαρμογῆς του για τήν Εἰδική 'Αγωγή τών προβληματικῶν παιδιῶν. Πρόκειται λοιπόν
για μιὰ ὁλοκληρωμένη ἀξιοπρόσεκτη καί συμπληρωτική περίπτωση. Τά σχολεῖα αὐτά πρό-
κειται νά ἰδρυθοῦν σέ συνεργασία με τήν Ἑλληνική Ἑταιρεία Προστ. καί 'Απο-
καταστ. Ἀναπήρων Παιδιῶν (Ε.Λ.Ε.Π.Α.Α.Π.), Νομικό Πρόσωπο Ἰδιωτικοῦ Δικαίου,
ἀλλά θά εἶναι δημόσια: Τό Γυμνάσιο στή Θεσ/νίκη καί τό Λύκειο στήν Ἀθήνα.
Προβλεπεται νά φοιτήσουν στό κάθε σχολεῖο ἀρχικά 10 περίπου παιδιά στήν Ἀ' τάξη.
Προσωπικά ὁ ἀριθμός αὐτός με προβληματίσε κάπως ἀρχικά, ἄν δηλ. θά πρέπει νά
δημιουργηθοῦν καί οἱ 2 ἀντιστοιχες θέσεις Διευθυντῶν τών σχολείων αὐτῶν για
τόσα λίγα παιδιά (μελλοντικά με τά σημερινά δεδομένα περίπου 30 μαθητές).
Ἐχω ὅμως ὑπόψη μου ὅτι γενικά στόν τομέα αὐτό καί μάλιστα στή Μέση Ἑκπ/ση
ἔχουμε πλήρη ἔλλειψη ἀνθρώπων εἰδικῶν καί ὀργάνωσης τῆς προσπάθειας στό πλαί-
σια τών εκπαιδευτικῶν ποῦ ὑπηρετοῦν καί δε θά ἦταν σκόπιμη μιὰ ἐπιφύλαξη ἢ ἄρ-
νηση. Ἀκόμη εἶναι γεγονός ὅτι ὑπάρχει πολλή προκατάληψη καί ἐπιφυλακτική νοστορ-
πία τών γονιῶν ποῦ ἔχουν παιδιά με διάφορα προβλήματα ὡς πρός τό νά τά στέλνουν
νά φοιτοῦν σέ ἕνα εἰδικό σχολεῖο καί νομίζω πῶς ἂν αὐτή μείωθεῖ, θά αὐξηθεῖ
ὁ ἀριθμός τών παιδιῶν αὐτῶν. Ἔτσι δέν ἔχω καμιά ἀντίρρηση καί εἰσαγγεῖμαι νά
γίνει ἀποδεκτό τό σχέδιο τοῦ Π. Δ/τος για τήν ἱδρυση τόσο τών σχολείων ὥσο
καί τών θέσεων Δ/ντῶν, ἀρκεῖ βέβαια νά τοποθετηθοῦν ἄτομα με κάποια σχετικά
προσόντα στίς δύο αὐτές θέσεις, ὅπως πτυχιούχα τοῦ Τμήματος Παιδαγ. καί Ψυχολο-
γίας τῆς Φιλοσ. Σχολῆς Θεσ/νίκης ἢ ἀκόμη καλύτερα ἄτομα με εἰδικές σπουδές
στό προβλήματα αὐτά, ἂν ὑπάρχουν.

Τό Τμήμα εγκρίνει όμόφωνα τήν είσήγηση τοῦ κ. Παπαδόπουλου καί προτείνει συμπληρωματικά τά ακόλουθα:

Ἡ Διοίκηση νά προβεῖ στήν ἀποστολή ἐγκυκλίου σέ ὅλους τοὺς Δ/ντές Γυμνασίων καί Λυκείων τοὺς ὁποίους καί νά ἐνημερώνει σχετικά καί αὐτοῖ στή συνέχεια νά ἐνημερώσουν μαθητές καί γονεῖς γιά τή δυ νατότητα νά παρακαλουθήσουν τά εἰδικά αὐτά σχολεῖα, παιδιά ποῦ θά εἶχαν νά ὠφεληθοῦν περισσότερο σ' αὐτά τά σχολεῖα.

Ὑστερα ἀπό αὐτά νά θέματα ἐξαντλήθηκαν καί ἡ συνεδρία τελειώνει (ώρα 13:20').

Ἡ Πρόεδρος



Ἡ Γραμματέας

Δ. Ζαραφωνίου

Πράξη 47/1982

Σήμερα, 14 'Ιουλίου 1982, ημέρα Τετάρτη και ώρα 8.30 πρωινή, το Τμήμα Μ.Ε. του ΚΕΜΕ συνεδρίασε στην αίθουσα συνεδριάσεών του, (αίθουσα ολομέλειας, Μεσογείων 396, 'Αγία Αρασκεινή 'Αττικής) με πρόεδρο τον κ. Δ. Σακιά, Σύμβουλο Β'.

Έλαβαν μέρος στη συνεδρίαση οι κ. κ. Ν. Βαρουχάκης, 'Ηλ. Σπυρόπουλος, Α. 'Αδαμόπουλος, Στ. Παπασημακόπουλος, Δ. Τομπάζης, Σύμβουλοι Β', Κ. Συριόπουλος, Ι. Σκορδίλης, Είσινοι Σύμβουλοι, Κυρ. Κατσιμάνης, Β. Θεοδωρακόπουλος, Κ. Φούσκας, Εισηγητές και η γραμματέας του Τμήματος Δ'ημ. Ζαχαφωνίτου.

Δέν έλαβαν μέρος στη συνεδρίαση οι κ. κ. Φ. Αακριδής, Πρόεδρος του Τμήματος, Φ. Βώρος, γιατί ήσαν στό γραφείο του κ. 'Υπουργού Παιδείας και Γ. Γρατσάας, γιατί βρισκείται σέ άναρρωτική άδεια, και ό Ν. Παπαδόπουλος ό όποιος προσήλθε στις 8.55 π.μ.

Θέματα ήμερησίας διατάξεως

Θέμα 1ο. - Έγκριση πράξεως έπιτροπής Κρίσεως έλεύθερων βοηθημάτων γαλλικής γλώσσας. Εισηγητής: 'Ηλ. Σπυρόπουλος

Θέμα 2ο. - Διορισμός του Φλαμπούτογλου 'Εμμ. στη δημόσια μέση εκπίδευση, ως καθηγητού των τεχνικών. Εισηγητής: Α. 'Αδαμόπουλος.

Θέμα 3ο. - Γνωμοδότηση για τή σειρά των βιβλίων, ΘΕΛΕΙΣ ΝΑ ΓΙΝΕΙΣ, των εκδόσεων Καρμπερόπουλου. Εισηγητής: Ν. Παπαδόπουλος.

Θέμα 4ο. - 'Ανακοινώσεις.

Στήν άρχή τής συνεδρίας άφού διαπιστώθηκε η παρουσία του Τμήματος άρχισε τήν εξέταση των θεμάτων τής ήμερησίας διατάξεως.



Θέμα 1ο.- "Εγκριση πράξεως, επιτροπής κρίσεως ελεύθερων βοηθημάτων γαλλικής γλώσσας.

Ο κ. 'Ηλ. Σπυρόπουλος αρμόδιος για το 1ο θέμα της ημερησίας διατάξεως λέγει:

'Η Διεύθυνση εφαρμογής προγραμμάτων του ΥΠΕΠΘ με το υπ' αριθμ. Φ.211.25/10/Γ2/1096/1-7-82 έγγραφό της μās διαβιβάζει την τελική πράξη της 'Επιτροπής κρίσεως ελεύθερων βοηθημάτων Γαλλικής γλώσσας σχ. έτους 1982-83.

"Υστερα από :

α) Τή διαπίστωση ότι 'η επιτροπή κινήθηκε στα πλαίσια που το Τμήμα προδιέγραψε με την υπ' αριθμ. 13/82 πράξη του,

β) Τίς ταιμηριωμένες προτάσεις των επιτροπών,

γ) Σημείωση της επιστημονικής συνεργάτιδας του ΚΕΜΕ

δ. Εύ. Βιούμα, σχετικά με το πρακτικό της επιτροπής, προτείνω το Τμήμα να εγκρίνει την πράξη της επιτροπής κρίσεως ως έχει.

Το Τμήμα, ύστερα από διευκρινιστική συζήτηση,

αποφάσεται όμοφωνα

εγκρίνει ως έχει την τελική πράξη της επιτροπής κρίσεως

'Ελεύθερων βοηθημάτων Γαλλικής γλώσσας 1982-83.



Θέμα 2ο.- Διορισμός του Φλαμπούτογλου Έμμ. στή δημόσια μέση
επαγγελματική ως καθηγητή των τεχνικών.

Ο κ. Αδαμόπουλος αρμόδιος για το 2ο θέμα της ημερησίας
διατάξεως λέγει:

Η διεύθυνση προσωπικού Μ.Ε. με το έγγραφό της Δ2/8518/
24-6-82 μας διαβιβάζει τα δικαιολογητικά του Ε. Φλαμπούτογλου
μέ την παράκληση να γνωματεύσουμε, αν αυτός είναι ικανός να διδά-
ξει το μάθημα των καλλιτεχνικών στα σχολεία Μ.Ε.

Όπως φαίνεται από την 8027/81/4-12-1981 βεβαίωση του
ΔΙΚΑΤΕΑ το δίπλωμα διορισμητικής του Ε. Φλαμπούτογλου της 'Ανα-
δημίας Καλών Τεχνών της Βολωνίας είναι ισότιμο με τα διπλώματα
που απονέμονται από τα 'Ελληνικά ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Εξέλλου, όπως προκύπτει από το πρόγραμμα σπουδών του, ο
Ε. Φλαμπούτογλου είναι κάτοχος της ύλης από το πρόγραμμα που
προβλέπεται των καλλιτεχνικών Γυμνασίου και Λυκείου. Γι' αυτό,
επειδή ο Ε. Φλαμπούτογλου είναι και απόφοιτος 'Ελληνικού Λυκείου,
εισηγοῦμαι, ότι αυτός είναι σε θέση να δικήσει τα καθήκοντα του
επαγγελματικού λειτουργού σε σχολεία Μ.Ε., ως καθηγητής καλλιτεχνι-
κών.

Το Τμήμα αφού έλαβε υπόψη την εισήγηση του κ. Α. Αδα-
μόπουλου, και μετά από συζήτηση,

αποφασίζεται ο μ ό φ ω ν α
αποδέχεται την εισήγηση του κ. Αδαμόπουλου αυτούσια.

Ακολουθως ο Πρόεδρος του Τμήματος κ. Σακιάς ανακρίνωσε
στά μέλη του Τμήματος.

1) Το έγγραφο αριθμ. ΙΑ 576/1-7-82 του ΥΠΕΠΘ

2) Το έγγραφο αριθμ. Γ2/1097/28-6-82.

Η συζήτηση για το 3ο θέμα αναβλήθηκε, γιατί δεν είχε
προσέλθει ο εισηγητής του θέματος.

Στο σημείο αυτό, και ώρα 9.5' το πρωί ολοκληρώθηκε η
συζήτηση των θεμάτων της ημερησίας διατάξεως.



Η Γραμματέας
Δημ. Ζαχαριανίδου

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΣ (ΚΕΜΕ)

ΤΜΗΜΑ Μ.Ε.

Πράξη 48/42

Σήμερα, 15 'Ιουλίου 1982, ημέρα Πέμπτη καί ώρα 8.30 πρωΐνῃ, τό Τμήμα Μ.Ε. τοῦ ΚΕΜΕ, συνεδρίασε στήν αἴθουσα συνεδριάσεών του (Μεσογείων 396, 'Αγία Παρασκευή 'Αττικῆς), μέ Πρόεδρο τόν κ.Φάνη Κακριδῇ, ἄντιπρόεδρο τοῦ ΚΕΜΕ. Ἐλαβαν μέρος στή συνεδρίαση οἱ κ.κ. Δ.Σακκάς, Ν.Βαρουχάκης, 'Ηλ. Σπυρόπουλος, Φ.Βῶρος, Ν.Παπαδόπουλος, Στ.Παπασημακόπουλος, Δ.Τομπά'ιδης, Σύμβουλοι Β', Κ.Συρίδ-πουλος, Ι.Σκορδίλης, Εἰδικοί Σύμβουλοι, Κυρ.Κατσιμάνης, Β.Θεοδωρακόπουλος, Κ.Φούσκας, Εἰσηγητής, καί ἡ γραμματέας τοῦ Τμήματος Δ.Ζαφωνίτου. Ἀέν ἔλαβαν μέρος στή συνεδρίαση ὁ κ.Γ.Γρατσέας, γιατί εἶναι σέ ἀναγκαστική ἄδεια καί ὁ κ.Λ' 'Αδαμόπουλος, γιατί εἶναι σέ κανονική ἄδεια.

Θέματα ἡμερήσιας διατάξεως

1. Διαδικασία κρίσης γιά τό βιβλίον 'Ιστορία νεότερη καί σύγχρονη, τῆς Γ' Λυ-κείου. Εἰσηγητής Φ. Βῶρος.
2. Γνωμοδότηση γιά τή σειρά τῶν βιβλίων, ΘΕΛΕΙΣ ΝΑ ΓΙΝΕΙΣ, τῶν ἐκδόσεων Καραμπελό-πουλου. Εἰσηγητής: Ν. Παπαδόπουλος.

'Αφοῦ διαπιστώθηκε ὅμορφα τό Τμήμα ἄρχισε τήν ἐξέταση τῶν θεμάτων τῆς ἡμερήσιας διατάξεως.



Θέμα 1ο

Ο κ. Πρόεδρος, πριν το Τμήμα αρχίσει την εξέταση των θεμάτων της Η.Δ. λέγει:

Ο Υπουργός κ. Κακλαμάνης παρακαλεί το θέμα αυτό να το αντιμετωπίσουμε με "συνοπτική διαδικασία". Αυτό σημαίνει ότι θα συζητήσουμε σήμερα, αφού ακούσουμε την εισήγηση, μόνο για την γενική μας κρίση απέναντι στο βιβλίο, αυτό που συνήθως έμελλε ονομάζουμε κατ'αρχήν έγκριση. "Αν το βιβλίο θεωρηθεί στην ψηφοφορία που θα ακολουθήσει δημοσιεύσιμο, τότε όλες οι επιμέρους παρατηρήσεις μας για τυχόν ουσιαστικές ή έκφραστικές βελτιώσεις, συμπληρώσεις, διαγραφές κλπ. θα παραδοθούν γραπτώς και τη Δευτέρα στον εισηγητή, που με έντολή του Υπουργού εξουσιοδοτείται να προετοιμάσει το βιβλίο για το Τυπογραφείο.

Ο κ. Σπυρόπουλος, αφού πήρε το λόγο λέγει:

Επειδή την ίδια διαδικασία το Τμήμα την ακολούθησε με δική του πρωτοβουλία, όταν την έκρινε έποικοδομητική, θα επιθυμούσα το παραπάνω κείμενο να παρουσιαστεί ως πρόταση του κ. Προέδρου του Τμήματος.

Ο Πρόεδρος λέγει: "Όταν έχω δεχθεί ύπηρεσιακή έντολή, είμαι υποχρεωμένος να την μεταφέρω αυτούσια. Φυσικά χαίρομαι, όταν η Υπουργική Έντολή δέν αποκλίνει από τη συνηθισμένη τακτική του Τμήματος.

Ο κ. Βάρος λέγει:

1. ^α Ιστορικό:

α) Με πράξεις του Τμήματος μας (59/60 του 1981) έγινε πρόταση στον Υπουργό της Παιδείας να αναθέσει τη συγγραφή βιβλίου με τον παραπάνω τίτλο (τότε γράφαμε απλά: "Ιστορία Νέων Χρόνων) σύμφωνα με το νόμο 1143/81," αριθμ 33 στους:

Β. Σκουλάτο, λυκειάρχη, διδάκτορα Ιστορίας,
Ν. Δημακόπουλο, γυμνασιάρχη φιλόλογο,
Γ. Λεοντσίνη, καθηγητή, διδάκτορα Ιστορίας,
Σ. Κόνδη, καθηγητή, διδάκτορα Ιστορίας,



Με την ίδια πρόταση ονομάζαμε, σύμφωνα με τον ίδιο νόμο, 'Επιτροπή Κρίσης' αποτελούμενη από τους: Β. Σφυρόερα, καθηγητή νεότερης Ιστορίας, στο Πανεπιστήμιο 'Αθηνών.

Ε. Γιωτοπούλου-Σισιλιάνου, επίτιμο μέλος του ΚΕΜΕ, και

Π. Ρέλια, φιλόλογο ΚΕΜΕ.

β) 'Υπήρχε δημοσιευμένο αναλυτικό πρόγραμμα: δ/γμα 826/23-10-79, ΦΕΚ 240/1979, σελ. 2389/90. Καί για τήν περίσταση αὐτή ἐκπονήσαμε "προ-διαγραφές" συγγραφῆς (πράξη 64/1981 τοῦ Τμήματος μας).

γ) Σύμφωνα μέ τά παραπάνω εἴχαμε εἰσηγηθεῖ καί ἕνα μέγιστο χρονικό ὄριο πού μέσα σέ αὐτό ἔπρεπε νά τελειώσῃ ἡ συγγραφή καί κρίση. Μιλοῦσα με γιά 4 τουλάχιστο μήνες προθεσμία συγγραφῆς.

δ) 'Η πρότασή μας ἔγινε δεκτὴ καί ὑπογράφτηκε σχετικὴ ἀπόφαση ἀπὸ τὸν 'Υφυπουργὸ Παιδείας (Φ.211.12/1/Γ2/189/19-3-82) στίς 19 Μαρτίου 1982 "Ὑστερα ἀπὸ τήν ἡμερομηνία αὐτὴ ἔγινε ἀπόσπαση τῶν τριῶν συγγραφῶν (πλήν τοῦ Γ, Λεουσίνη) ἀπὸ τίς ὑπηρεσιακές τους ὑποχρεώσεις γιά νά ἀσχοληθοῦν μέ τὴ συγγραφή τοῦ βιβλίου. Αὐτόματα βέβαια γεννιόταν ζήτημα προθεσμιῶν (ἡ ἀπόφαση ἀνάθεσης ὀριζε 31-5-82 νά ἔχει τελειώσῃ ἡ συγγραφή καί 15-6-82 ἡ κρίση). 'Υπῆρχε ἡ ἐλπίδα ὅτι ἴσως οἱ συγγραφεῖς θά προλάβαιναν, γιά τὸ λόγο ὅτι εἶχαν ἀρχίσει νά ἐργάζονται ἀπὸ νωρίτερα.

ε) Τά πράγματα ἔδειξαν ὅτι ἡ ἐλπίδα ἦταν πολὺ αἰσιόδοξη. Μέ δικὴ του πρωτοβουλία τὸ Τμήμα μας -ξεκινώντας καί ἀπὸ τεχνικά ζητήματα ἐκτύπου- σης μέσω ΟΕΔΒ - ἀποφάσισε νά προτείνει (πράξη 28/1982) τήν ἔκδοση τοῦ ἀ-ναμενόμενου βιβλίου σέ 2 τεύχη (α' τεῦχος ἀπὸ 'Ανθρωπισμὸ ἴσαμε τὴ Γαλλική 'Επανάσταση καί τὸ Συνέδριο τῆς Βιέννης, β' τεῦχος τὰ ὑπόλοιπα κεφά-λαια πού προβλέπει τὸ πρόγραμμα).

στ) Τήν 31-5-82 οἱ συγγραφεῖς, ἔχοντας τελειώσῃ τὸ α' μέρος τῆς συγγραφῆς, ζήτησαν προθεσμία ὡς τίς 31-8-82 γιά τήν ὁλοκλήρωση καί τοῦ β' μέρους. Τὸ αἴτημά τους ἔγινε δεκτό μέ ἀπόφαση τοῦ 'Υφυπουργοῦ Παιδείας (Φ.211.12/6/Γ2/945/14-6-1982).

ζ) Στὸ μεταξύ ἡ κ. 'Ε. Γιωτοπούλου-Σισιλιάνου εἶχε ὑποβάλῃ στὸ 'Υπουργεῖο αἴτηση νά ἐξαιρεθεῖ ἀπὸ τήν 'Επιτροπὴ Κρίσης γιά λόγους πού ἐκθ-τεῖ στὸ κείμενό της. Μέ νεότερη ἀπόφασή του (Φ.211.12/5/Γ2/570/14-5-82) ὁ 'Υφυπουργὸς Παιδείας εἶχε δεχτεῖ πρότασή μας γιά ἀντικατάστασή της κ. Γιωτοπούλου-Σισιλιάνου μέ τὸν κ. Γερ. Βανδῶρο, φιλόλογο καί συγγραφέα ἱστορικῶν μελετῶν.

2.- Οἱ συγγραφεῖς μοῦ παρέδωσαν τὸ κείμενο καί τὸ εἰκονογραφικὸ ὕλικό τοῦ α' τεύχους στίς 22-5-82. Μέ τὴ βοήθεια τους ἔδω ἡ φωτοτύπηση καί διανομὴ ἀντιγράφων στοὺς κριτές καί (ἑνὸς ἀντιγράφου) στὸ Τμήμα Μ.Ε.

του ΚΕΜΕ γύρω στις 23-24/5/82.

3.- Οι διαδικασίες κρίσης:

- πράξεις της 'Επιτροπής Κρίσης
- απαντητικά κείμενα των συγγραφέων

φωτοτυπήθηκαν και διανεμήθηκαν πρόσφατα στα μέλη του Τμήματος.

4.- 'Η αρμόδια υπηρεσία του ΥΕΠΠΘ μάς διαβιβάζει το κείμενο των συγγραφέων και το είκονογραφικό υλικό και δλη τη σχετική αλληλογραφία για την έγκριση των πράξεων της 'Επιτροπής Κρίσης, σύμφωνα με τους νόμους 189/75 άρθρο 2 και 1143/81 άρθρο 33 και

5.- Το ουσιαστικό μέρος της εισήγησης:

α) 'Η 'Επιτροπή Κρίσης με την πρώτη πράξη της επισήμανε πολλές άρετ της συγγραφής και τις έλλείψεις της και υποδείξε αρκετές συγκεκριμένες βελτιώσεις και προσθήκες. Οι συγγραφείς ανταποκρίθηκαν όπου ήταν δυνατό όποτε ή 'Επιτροπή Κρίσης με τη δεύτερη πράξη της:

1) Διαπιστώνει ότι οι συγγραφείς αποδέχτηκαν αρκετές από τις υποδείξεις της,

2) 'Επανερχεται σε μερικά από τα "αίτούμενα" της πρώτης πράξης:

- δημογραφικά στοιχεία
- πίνακα δρων
- παραπομπές για τις μεταφράσεις (πού παραθέτονται στο κείμενο)
- ανακεφαλαιώσεις και ερωτήσεις

3) Διατυπώνει αδυναμία προστά στο γεγονός ότι δεν έχει το τελικό κείμενο, δηλαδή κείμενο, όπου θα έχουν ενσωματωθεί τα συμφωνημένα με σημειώσεις φραστικές, μεθοδολογικές και πραγματολογικές, που έχουν καταχωριστεί στα περιθώρια του κρινόμενου κειμένου, αλλά

4) Καταλήγει: "πιστεύοντας ότι η αρμόδια υπηρεσία του ΚΕΜΕ θα έλγει τη συμμόρφωση των συγγραφέων προς τις παρατηρήσεις αυτές, νομίζουμε ότι μπορεί να αρχίσει η διαδικασία έκτύπωσης του βιβλίου, το οποίο με την παραπάνω προϋπόθεση το θεωρούμε κατάλληλο για σχολική χρήση".

β) 'Η τελική πράξη της 'Επιτροπής υπογράφεται από τα δύο μόνο μέλη της 'Επιτροπής Κρίσης έξουσιοδοτημένα και από την κ. Ρέλια που αναχώρησε για υπηρεσιακούς λόγους στη Δυτική Γερμανία.

γ) 'Οφείλω νά σημειώσω ότι από τά σημεῖα στά ὁποῖα ἐπανερχεται ἡ 'Επιτροπή Κρίσης (παραπάνω, παρ. α II):

- 1) δημογραφικά στοιχεῖα δέν υπάρχουν γιά ὅλες τίς ἱστορούμενες ἐποχές· συνήθως σημειώνονται ὅταν ὑπάρχει λόγος εἰδικός στήν ἱστορία·
- 2) οἱ μεταφράσεις ὅπου δέ σημειώνεται παραπομπή ἔχουν γίνει ἀπό τοὺς συγγραφεῖς γιά τόν ἀπλό λόγο ότι δέν ὑπάρχουν "ὁδκιμες μεταφράσεις"
- 3) ἀνακεφαλαιώσεις καί ἐρωτήσεις ἐξεν προβλέπονται ἀπό τίς "προδιαγραφές" μας.

6.- 'Από τίς διαδικασίες κρίσης ἔχουν προκύψει οἱ ἀκόλουθες οὐσιώδεις ἀλλαγές σέ σχέση μέ τό ἀρχικό κείμενο πού ἔχει διανεμηθεῖ στά μέλη τοῦ Τμήματος:

α) 'Εγκαταλείφθηκε τό εἰσαγωγικό κεφάλαιο γιά τήν ἀνθρώπινη εὐθύνη στήν ἱστορία καί ἀντικαταστάθηκε μέ σύντομη εἰσαγωγή: ἀπό τό μεσαίωμα στούς νέους χρόνους.

β) 'Εαναγράφηκαν τά εἰσαγωγικά σημειώματα τῶν κεφ. Δ', Η'.

γ) Προστέθηκαν μερικέες παράγραφοι γιά πολιτικά ἢ πολεμικά γεγονότα (πόλεμοι τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', Εἰρήνη τῆς Βεσφαλίας κλπ.

δ) Γράφτηκε ὁλόκληρο κεφάλαιο γιά τίς ἀνακαλύψεις τῶν νέων φωρῶν (πού δέν προβλεπόταν ἀπό τό ἀναλυτικό πρόγραμμα μας).

ε) Γράφτηκε εἰδική παράγραφος μέ τόν τίτλο: Συμπεράσματα γιά τή Γαλλική 'Επανάσταση, προκειμένου νά συνδεθεῖ μέ τήν κατάσταση πού ἀπικρατοῦσε στήν Εὐρώπη ὅταν ἄρχισε ἡ 'Ελληνική 'Επανάσταση (θέμα τοῦ β' τεύχους).

7.- Τό κρίνόμενο σήμερα κείμενο:

α) Εἶναι μέρος συγγραφῆς, πού τό β' μέρος τῆς ὀφείλουμε νά προσπαθήσουμε νά τό ἐναρμονίσουμε μέ τό πρῶτο μέρος ὡς πρός τήν ἐρμηνευτική πορεία καί τήν ἱστορική δικαιοσύνη. Κατά συνέπεια μέ τή δομή καί τό περιεχόμενό του μᾶς δεσμεύει ὡς πρός τό β' μέρος.

β) Εἶναι συγγραφή μέ ἐπιστημονική ἀκρίβεια καί πληρότητα, ὅσο ἦταν δυνατή κατὰ τῆς προδιαγραφῆς.

γ) Παρουσιάζει τήν οἰκονομική καί κοινωνική καί πολιτική καί γενικότερα πολιτισμική ἐνότητα.

δ) Συνοδεύεται ἀπό πλοῦτο πηγῶν πού προσφέρουν κυριολεκτικά μιά ἀ-

κόμη ιστορία.

ε) Συνοδεύεται από διαλεγμένη είκονογράφηση και χαρτογράφηση.

στ) Έχει έκταση μεγαλύτερη κάπως από τη δυνάμει να διδαχτεί (υπολογίζουμε άλλη τόση έκταση του β' τεύχους). (Πάντως για να αποφύγουμε την υπερεκτίμηση της έκτασης έπισημαίνω ότι σχεδόν οι μισές σελίδες - από τις 307 φωτοτυπημένες - καλύπτονται από είκονογράφηση - χαρτογράφηση - παρέμβλητα κείμενα-πηγές).

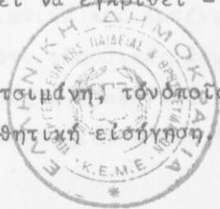
8.- Είσηγοῦμαι στο Τμήμα να εγκρίνουμε τις πράξεις της 'Επιτροπής Κρίσης και να προωθήσουμε το κείμενο αυτό στον ΟΕΔΒ. 'Επιφυλάσσομαι να δώσω περισσότερες λεπτομέρειες κατά τη συζήτηση.

Φρόντισα να έχω αντίγραφο ένημερωμένο ὕστερα από τις παρατηρήσεις της 'Επιτροπής Κρίσης και παρακαλώ να έχετε ὑπόψη ότι μπορούμε να προσφέρουμε σ' αυτό κατά τη συζήτηση.

9.- Τελειώνοντας πρέπει να προσθέσω ότι: αυτό το Τμήμα του βιβλίου έχει γραφεί από τους δυο συγγραφείς: Β'Σκούλατο και Σωτ. Κόνδη. Το β' μισό έχει μοιραστεί και στους τέσσερις. Και διευκρινίζω ακόμη ότι από τους τέσσερις συγγραφείς ο Γ. Λεοντσίνης ανέλαβε να γράφει ένα μόνο κεφάλαιο, για δυο λόγους: δεν είχε κάνει προεργασία καμία σχεδόν όταν ὑπογράφηκε η ανάθεση -πιστεύοντας ότι δε θα ὑπογραφόταν- κι έπιπλέον είχε αναλάβει άλλες έπιστημονικές ὑποχρεώσεις εδώ και στην 'Αγγλία.

Ο κ. Κακριδής λέγει: Ξέρω ότι άλλοι συνάδελφοι έμπειρότεροι θα άναφερθούν σε σοβαρά θέματα μεγέθους ή και προέλευσης της ὕλης του βιβλίου. Θα τους άκουσουμε με προσοχή. Προσωπικά βρίσκω: ότι η μέθοδος του βιβλίου είναι σε γενικές γραμμές σωστή, ότι πρὸ παράλληλο ὕλικό (τά κείμενα κυρίως) είναι πολύ καλοδιαλεγμένα, ότι η γλώσσα (παρά τις δυσκολίες που παρουσιάζει εδώ κι εκεί η όρολογία-άνερμήνευτη καμιά φορά) τρέχει ομαλά. Γενικά νομίζω ότι το βιβλίο είναι καλό και πρέπει να έγκριθεί - με όρισμες βέβαια άλλαγές που θα προτείνουμε.

Στη συνέχεια ο λόγος δίνεται στον κ. Κ. Κατσιμάνη, τόνιστο το Τμήμα είχε παλαιότερα παρακαλέσει να συντάξει μία βοηθητική είσηγηση.



Μετά τήν παρουσίαση πού κάνατε τοῦ τρόπου μέ τόν ὁποῖο πρέπει νά ἀναφερθοῦμε στό ὑπό κρίση βιβλίο 'Ιστορίας τῆς Γ' Λυκείου, κ. Πρόεδρε, θά ἀρκεσθῶ σέ γενικές μόνο παρατηρήσεις, θά ἐκφράσω τίς ἀπόψεις μου γιὰ τήν κατ' ἀρχήν ἔγκριση ἢ ἀπόρριψη τοῦ βιβλίου καί θά ἐπιφυλαχθῶ στή συνέχεια νά παρουσιάσω, σέ ἄλλο - ἐκτενέστερο - σήμερίωμά μου, τίς διάφορες παρατηρήσεις μου γιὰ τή γλώσσα καί τό περιεχόμενό του.

Ξεκινῶ ἀπό τό τελικό πρακτικό τῆς Ἐπιτροπῆς Κρίσης καί παρατηρῶ κατ' ἀρχήν ὅτι, ἀπό τό πλῆθος τῶν ἀρχικῶν παρατηρήσεων τῶν δύο εἰσηγητῶν Παν. Ρέλια καί Γερ. Βανδῶρου ὑπολείπεται ἕνας ἀριθμός πέντε (5) συνολικά παρατηρήσεων πού οἱ συγγραφεῖς δέν τίς υἱοθέτησαν. Σέ αὐτές λοιπόν τίς παρατηρήσεις ἡ ἐπιτροπή ἐπανερχεται μέ τήν τελική πρόξη της, ὑπογραμμίζει τή σημασία τους, ἀλλά δέ δηλώνει ρητά ὅτι θεωρεῖ τήν ἀποδοχή τους ἀπό το συγγραφεῖς ὡς προϋπόθεση γιὰ τήν τελική κρίση τοῦ βιβλίου. Γιὰ τίς παρατηρήσεις αὐτές, μέ τή σειρά πού ἀναγράφονται, θά εἶχα νά σημειώσω τά ἑξῆς:

1.- Ὅρθως τονίζεται ὅτι ἡ ἔννοια τῆς ἱστορικῆς ἐξέλιξης πρέπει νά προκύπτει ἀπό τήν πραγμάτευση τῶν ἐπιμέρους θεμάτων καί ὄχι ἀπό προλογικά σημειώματα, πού, ὅσο καλὰ καί ἔν εἶναι, παρουσιάζουν κατὰ κανόνα ἀσάφεια.

2.- Ἡ ἐπιμονή τῆς ἐπιτροπῆς στήν παράθεση δημογραφικῶν στοιχείων δέ μέ βρίσκει καθόλου σύμφωνο. Ὅπου χρειάστηκε οἱ συγγραφεῖς ἔδωσαν τά ἀπαραίτητα δημογραφικά στοιχεῖα. Ἡ προσθήκη καί ἄλλων θά βάραινε κατὰ τή γνώμη μου ἀκόμη περισσότερο ἕνα βιβλίο κορεσμένο ἤδη ἀπό τίς πολλές λεπτομέρειες πού περιέχει.

3.- Ἡ ἐπιτροπή δηλώνει ὅτι δέν εἶχε τόν πλάνο δρών καί τήν ἐρμηνεία τους. Τοῦς ὅρους αὐτούς δέν τοῦς εἶδα οὔτε ἐγώ καί ὁμολογῶ ὅτι αὐτό θά ἦταν πολύ χρήσιμο.

4.- Θεωρῶ ὑπερβολική τήν ἐπιμονή τῆς ἐπιτροπῆς σχετικά μέ τή βελτίωση τῶν μεταφράσεων τῶν ἀποσπασμάτων ἀπό τίς ἱστορικές πηγές. Μελέτησα προσεχτικά τίς περιπτώσεις πού ἀναφέρονται ἐνδεικτικά καί κατέληξα στό συμπέρασμα ὅτι αὐτές, μολονότι παρουσιάζουν κάποτε γλωσσικές ἀδυναμίες, ἀνταποκρίνονται γενικά σέ ἐκανοποιητικό βαθμό στίς ἀνάγκες τῆς διδασκαλίας. Ἀλλωστε χρονικά περιθώρια γιὰ βελτιώσεις, ὅπως τουλάχιστον τίς ἐννοεῖ ἡ ἐπιτροπή, δέν ὑπάρχουν.

5.- 'Η άποψη της έπιτροπής ότι θά έπρεπε νά ένταχθούν στά διάφορα κεφάλαια τοΰ βιβλίου καί έρωτήσεις προσκρούει στο "δεδικασμένο" τοΰ τμήματος από τή συζήτηση γιά τά Νέα 'Ελληνικά της Β' Λυκείου, κατά τή διάρκεια της οποίας έγινε δεκτό ότι οι έρωτήσεις σέ βιβλίο άνώτερης τάξης τοΰ Λυκείου βλέπουν περισσότερο παρά ώφελούν.

Θά σταθώ όμως, κύριε Πρόεδρε, σέ μία τελική παρατήρηση της έπιτροπής όποια μέ ξεινίζει. 'Από τήν άνάγνωση της παρατήρησης αυτής προκύπτει ότι υπάρχει ένας πρόσθετος αριθμός "φραστικών μεθοδολογικών καί πραγματολογικών παρατηρήσεων πού έχουν σημειωθεί" στο περιθώριο ενός αντιτύπου τοΰ κρινόμενου βιβλίου, τό όποιο έπεστράφει στους συγγραφείς. Καθώς λοιπόν τά μέλη της έπιτροπής δέν ξέρουν άν οι παρατηρήσεις αυτές, πού τήν άποδοχή τους τή θεωρούν άπαραίτητη προϋπόθεση γιά τήν έκ μέρους τους έγκριση τοΰ βιβλίου, έχουν ήδη περαστεί σέ αυτό ως διορθώσεις, δηλώνουν ότι δέν έχουν τή δυνατότητα νά έκφράσουν άνεπιφύλακτα θετική γνώμη. Καί κλείνουν τό πρακτικό τους μέ τήν έλπίδα ότι ό έλεγχος αυτός θά γίνει από τό ΚΕΜΕ, όποτε, κατά τή γνώμη τους, θά μπορεί νά άρχίσει ή διαδικασία τής έκτυπώσεως. Μέ άλλα λόγια ή 'Επιτροπή: 1) Δέν έκφέρει μέ σαφήνεια τελική κρίση γιά τό βιβλίο καί 2) 'Εκχωρεί στο ΚΕΜΕ μία άρμοδιότητα πού σύμφωνα μέ τό νόμο άνήκει μόνο σέ αυτήν.

Κανονικά λοιπόν ή παρατυπία αυτή θά μπορούσε νά προκαλέσει έμπλοκή στη συνέχιση της διαδικασίας. 'Επειδή όμως: 1) Παρόμοιες περιπτώσεις δέ μās έχουν έμποδίσει κατά τό παρελθόν από τό νά ύπηρετήσουμε τήν ουσία παραμερίζοντας τούς τύπους. 2) 'Η έπιτροπή είχε τό σοβαρό έλαφρυντικό της μεγάλης στενότητας χρόνου, ή όποια πολλές φορές επιβάλλει ύπηρεσιακά πρωτότερα. 3) 'Ο είσηγητής κ. Βώρος μās διαβεβαιώνει υπεύθυνα ότι έλεγξ προσωπικά ό ίδιος τίς διορθώσεις πού έγιναν από τούς συγγραφείς σύμφωνα μέ τίς ύποδείξεις της έπιτροπής, νομίζω ότι μπορούμε νά παρακάμψουμε αυτήν τυπική δυσκολία καί νά μπορούμε στην ουσία τοΰ θέματος. Καί κάτι ακόμα στο πρακτικό αναφέρεται ότι συνυποβάλλεται δήλωση της Παν. Ρέλια, ή όποια γιά ύπηρεσιακούς λόγους αναχώρησε στο έξωτερικό. Νομίζω ότι ή άπουσία της δήλωσης αυτής από τά στοιχεία πού έχουμε στά χέρια μας δέν μπορεί νά μās άπασχολήσει σοβαρά, γιατί τό πρακτικό τό ύπογράφουν τά δύο από τά τρία μέλη της έπιτροπής καί, έπομένως, τό περιεχόμενό του έκφράζει τίς άπόψεις της, όποια καί άν είναι ή τελική θέση της κ. Ρέλια.

Καί τώρα στό πρόβλημα τῆς οὐσίας: τό ὑπό κρίση βιβλίο διαφέρει αἰσθητά ἀπό τά "Στοιχεῖα Δημοκρατικοῦ Πολιτεύματος" πού μᾶς ἀπασχόλησαν προηγουμένως. Καί ἡ γλώσσα του (παρά τίς ἐπιμέρους ὅχι λίγες ἀτέλειές της) εἶναι σέ γενικές γραμμές ἱκανοποιητική καί τό περιεχόμενό του ἐπιστημονικά φαίνεται ἔγκυρο. Θά μπορούσαμε νά ποῦμε ὅτι ἀπό κάθε ἀποψη τό ποιοτικό ἐπίπεδο στό ὁποῖο κινεῖται τό βιβλίο εἶναι ἀπό ἀνεκτό ἕως πολύ ἱκανοποιητικό. Τό σημαντικότερο εἶναι ὅτι παράλληλα μέ τήν ἱστορικὴ ἀφήγηση ἔχουμε καί ἀνάλυση τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς, τῶν πολιτικῶν ζυμώσεων, τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν ἢ μετασχηματισμῶν καί τῶν πολιτιστικῶν ἐπιτευγμάτων τῆς κάθε ἐποχῆς. Ἔτσι ξεπερνιέται ἡ "HISTOIRE-BATAILLE", ὅπως λένε οἱ Γάλλοι, καί δίνεται αὐτό τό ἱστορικό "κάτι ἄλλο", δηλαδή ἡ ἀθέατη πλευρά τοῦ παγόβουνου - ὁ μηχανισμός τοῦ ἱστορικοῦ γίνεσθαι.

Ἡ μεγάλη βέβαια ἀδυναμία τοῦ βιβλίου εἶναι ὁ ὄγκος τοῦ. Ἄν σκεφθοῦ
ὅτι τὸ ῥῆμα τοῦ βιβλίου ποῦ μελετήσαμε θὰ δώσει διακόσες (200) τουλάχιστον
τυπωμένες σελίδες καὶ ὅτι τὸ δεύτερο μέρος περιλαμβάνει περισσότερα ἀπὸ
δύο τὸ πρῶτο κεφάλαιο, τότε εὐκολα καταλαβαίνουμε ὅτι ἡ συνολικὴ ἔκταση
τοῦ βιβλίου θὰ φθάσει, ἂν δὲν ξεπεράσει τὲς πεντακόσιες (500) τυπωμένες
σελίδες. Αὐτὸ γιὰ ἓνα βιβλίο ποῦ θὰ χρησιμοποιηθεῖ γιὰ τὲς πανελληνίους
ἐξετάσεις τῶν μαθητῶν εἶναι κάτι ποῦ σέ μιά πρώτη τουλάχιστον ματιὰ προ-
καλεῖ φόβο. Τὴν εὐθύνη ὅμως γιὰ τὸ ἀποτέλεσμα δὲν πρέπει νὰ τὴν ἀποδώ-
σουμε μόνο στοὺς συγγραφεῖς. Φταεῖ καὶ τὸ ἀναλυτικὸ πρόγραμμα, ποῦ ἀ-
σπαστεῖ σέ μιά τάξη τοῦ λυκείου, τὴν Γ', νὰ διδαχτεῖ ὅλη ποῦ ἄλλοτε διδα-
σκόταν σέ δύο ὁλόκληρα χρόνια, στὴν Β' καὶ τὴν Στ' τοῦ παλαιοῦ ἑξατάξιου
γυμνασίου. Καὶ ἐδῶ θὰ ἀνοίξω μιά παρένθεση ποῦ ὁδηγεῖ σέ ἓναν γενικότερο
προβληματισμό: ἂν δεχτοῦμε ὅτι τὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο διδάσκονται οἱ μαθητὲς
σέ πολὺ γενικὲς γραμμὲς τὴν ὅλη ποῦ ἀντιστοιχεῖ σέ αὐτὴ τοῦ ὑπὸ κρίση βι-
βλίου, θὰ μπορούσαμε νὰ ἀναρωτηθοῦμε μήπως στὴ σημερινή ἐποχή, ὅποτε τὰ
ὠρολόγια καὶ τὰ ἀναλυτικὰ προγράμματα ἀναθεωροῦνται ἐκ βάρων, μήπως,
λέγω, εἶναι πιά βυζαντινὴ πολυτέλεια τὰ παιδιὰ τῆς ὁμάδας ἡλικίας 12-18
ἐτῶν νὰ διδάσκονται ὄχι μὴ ἀλλὰ δύο ἀκόμη φορές τὴν ἴδια ὅλη, ἔστω καὶ
ἂν αὐτὸ γίνεται ἀπὸ διαφορετικὴ σκοπιὰ καὶ μὲ διαφορετικοὺς στόχους κάθε
φορά.

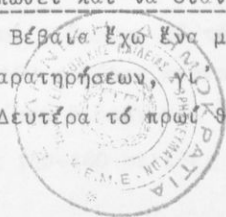
"Ας επανέλθουμε στο συγκεκριμένο βιβλίο. "Αν ο όγκος του είναι μεγάλ-

λος, πρέπει να ομολογήσουμε ότι το μέγεθος αυτό είναι μικρότερο από ό,τι φαίνεται. Γιατί; Γιατί οι εικόνες, οι χάρτες, τα διαγράμματα και τα κείμενα-πηγές, σε αυτό ειδικά το τεύχος, είναι πάρα πολλά, άρα το κυρίως είπειν ιστορικό κείμενο που θα υποχρεωθεί ο μαθητής να το μελετήσει και να το αφομοιώσει είναι, σε σύγκριση με το αντίστοιχο κείμενο άλλων παρόμοιων βιβλίων, αίσθητά μικρότερο.

Όμως και αν αφαιρεθούν τα κάθε λογής παραστατικά, ο υπολειτουργικός όγκος είναι πολύ μεγάλος. Και, για τη θεραπεία του κακού, θα είχα να προτείνω τα εξής:

1.- Ο κ. εισηγητής (που τη φιλοπονία του τη γνώρισε και την εκτίμησε ήδη το Τμήμα σε παρόμοια περίπτωση κατά το παρελθόν) πρέπει να συνεργαστεί με τους συγγραφείς σε μία προσπάθεια συστηματικής και αμείλικτης, θα έλεγα, σμίκρυνσης των αφηγηματικών τμημάτων του βιβλίου, που, από ό,τι είδα, δεν είναι λίγα, μολονότι αυτό δεν προβλέπεται από το αναλυτικό πρόγραμμα. Η έργασία αυτή, που κατά τη γνώμη μου δε θα απαιτήσει περισσότερες από 5-6 ημέρες, πρέπει οπωσδήποτε να γίνει. Πρέπει λ.χ. οι 6 σελίδες στις οποίες αναπτύσσονται οι αγγλικές επαναστάσεις του 12' αιώνα (σσ. 151-156 του χειρογράφου), να συμπυκνωθούν σε δύο (2), το πολύ.

2.- Πρέπει το βιβλίο να συνοδεύεται από κατατοπιστικές και εύχρηστες οδηγίες, στις οποίες θα λέμε στον καθηγητή τι να προσέξει, σε τι να επιμείνει, τι να διδάξει περιληπτικά, πώς να αξιοποιήσει τα κάθε λογής παραθέματα κτλ. θεωρώ απαραίτητο στις οδηγίες της ιστορίας της Γ' Λυκείου να συμπεριληφθεί και η αναλυτική παρουσίαση μιας (1) τουλάχιστον ένδεκτης με τη μορφή δοκιμαστικής διδασκαλίας (όπως κάναμε ήδη με το βιβλίο των Αρχαίων Έλληνικών της Α' Λυκείου), ώστε οι καθηγητές να δοούν με συγκεκριμένα παραδείγματα, στην πράξη, πώς να αξιοποιήσουν το βιβλίο που τους στέλνουμε. Με τις προϋποθέσεις αυτές, κ. Πρόεδρε, θεωρώ το βιβλίο κατά αρχήν κατάλληλο και νομίζω ότι πρέπει να εκτυπωθεί και να διανεμηθεί στους μαθητές της τάξης για την οποία προορίζεται. Βέβαια έχω ένα μεγάλο άρ-
θμό επιμέρους πραγματολογικών και γλωσσικών παρατηρήσεων, γι' αυτές όμως συντάξω ένα ειδικό σημείωμα που ως και τη Δευτέρα το πρωί θα τα επιδώσω στον κ. εισηγητή.



Στή συνέχεια ο κ. Τομπαΐδης λέγει:

Περιεχόμενο: 'Η κρίση μου είναι κρίση του μέσου αναγνώστη, του μη ειδικού ιστορικού, κρίση εμπειρική. Στην τελική απόφαση της 'Επιτροπής Κρίσεως δέ γίνεται λόγος για το περιεχόμενο, ήρα θεωρώ πως είναι σύμφωνο γι' αυτό.

Διαπραγμάτευση: Δέ γίνεται ιστόρηση γεγονότων, αλλά ή ύλη εκτίθεται κατά θεματικές ενότητες, αναλύεται καί αξιολογείται, κι έτσι από τη μία μεριά τά ιστορικά γεγονότα παρουσιάζονται συνοψισμένα στην ιστορική τους άλληλουχία καί από την άλλη υπογραμμίζεται ή συμβολή τους, μικρή ή μεγάλη στη διαμόρφωση της ιστορίας.

Διάρθρωση: Τά κεφάλαια καί οι παράγραφοι του βιβλίου έχουν κατά κανόνα τη σωστή διάταξη. Οι εξαιρέσεις είναι σπάνιες, π.χ. στο Η' κεφάλαιο που ή "κοινωνική" εξέλιξη δέν αναπτύσσεται σχεδόν καθόλου. 'Επίσης ή διάρθρωση του κεφαλαίου "Η βιομηχανική επανάσταση": α) 'Αγγλία, β) 'Ηπειρωτική Εύρώπη, γ) Οι συνέπειες, δέν είναι όρθή.

"Ογκος": Τελικά πόσο γεμάλο θα είναι τό βιβλίο δέν μπορεί από τώρα να υπολογιστεί, γιατί δέν τό έχουμε ολοκληρώ. "Εχω τη γνώμη ότι θα είναι πιο μεγάλο από τό προδιαγραφόμενο μέγεθος.

"Εκφραση": Οι συγγραφείς δίνουν σαφώς την έντύπωση πώς έχουν γλωσσικά προβλήματα: εκφραστική δυσκαμψία, ασάφειες, άκυρολογίες, γραμματικά καί όρθογραφικά σφάλματα (Παραπέμπω στη φωτοτυπία που μου δόθηκε, όπου όλα είναι σημειμένα).

Τελική γνώμη: 'Αφού διορθωθούν τά λάθη, να προχωρήσει τό βιβλίο ως κατάλληλο.

Ο κ. Σακκάς λέγει: Τό βιβλίο 'Ιστορία Γ' Λυκείου γράφηκε με πολύ μόχθο καί από ανθρώπους που έχουν γνώση καί ικανότητα. Σημειώνω ιδιαίτε-ώς άρετές του την ύψηλή επιστημονική του στάθμη, τη σαφήνεια καί τά άριστα χωρία-πηγές.

"Όμως τό βιβλίο τρομάζει με την έκτασή του. Σύμφωνα με την πράξη ά-νάθεσης τό βιβλίο έπρεπε να άνέρχεται σε 150-160 σελίδες καθαρού κειμέ-νου, ώστε να μπορεί να διδάσκεται στις 50 περίπου διδακτικές ώρες που διατίθενται για τό μάθημα. "Όμως άντί για τίς 150-160 σελίδες οι συγγρα-

φεύς μόνο στο Α' αυτό τεύχος που πραγματεύονται μόνο την ευρωπαϊκή ιστορία από το 1500-1815 έγραψαν 308 χειρόγραφες σελίδες που δε θα είναι λιγότερες από 220 περίπου έντυπες. Προσθέτουν μάλιστα τελευταία κι άλλες σελίδες κι έτσι το Α' αυτό τεύχος θα φτάσει ή μάλλον θα υπερβεί τις 250 σελίδες. "Αν λάβουμε υπόψη μας ότι το Β' τεύχος πρέπει να έχει σχεδόν διπλάσια έκταση από το πρώτο, γιατί θα πραγματεύεται την ιστορία του ελληνισμού από το 1453 ως σήμερα καθώς και της Ευρώπης από το 1815 κ.ε. κι ακόμα ότι η ιστορία των δύο τελευταίων αιώνων είναι πιο σημαντική από την ιστορία των προηγούμενων αιώνων, θα φτάσουμε σε βιβλίο ιστορίας τουλάχιστο 500 ή και πλέον σελίδων, δηλαδή σε βιβλίο μαμούθ που μόνο εξαιτίας της υπερβολικής του έκτασης δεν μπορεί να είναι κατάλληλο για σχολική χρήση. Βέβαια ένα σημαντικό μέρος του βιβλίου είναι κείμενα-πηγές, εικόνες κτλ., που όμως κι αυτά οι μαθητές θα είναι υποχρεωμένοι να τα μελετούν και ίσως να τα αποστηθίζουν, γιατί το μάθημα είναι εξεταζόμενο στις πανελλήνιες και από τη γνώση-αποστηθίση της κάθε λεπτομέρειας του βιβλίου θα εξαρτάται ή επιτυχία των μαθητών.

Το βιβλίο έχει ένα βασικό λάθος στη δομήσή του. 'Αντί να παρουσιάζει τον πολιτισμό της Ευρώπης κατά αιώνες γενικά, προχωρεί και στην παρουσίαση του πολιτισμού σε κάθε χώρα ξεχωριστά. "Ετσι αναπόφευκτα παίρνει μεγάλη έκταση. Και για γεγονότα που θα μπορούσε να τα πραγματευτεί σε λίγες σελίδες δίνει απέραντη έκταση, π.χ. 28 σελίδες για τη θρησκευτική μεταρρύθμιση, ενώ θα αρκούσαν λιγότερες από 10, αφού για την ένδοξη αυτή δέν μπορεί να διατεθούν παραπάνω από 2 διδακτικές ώρες. Και όταν διατίθενται 28 σελίδες για τη θρησκευτική μεταρρύθμιση, 17 για την αμερικανική επανάσταση, 47 για τη γαλλική, πόσες σελίδες πρέπει να διατεθούν για την ελληνική επανάσταση και άλλα σημαντικά γεγονότα των δύο τελευταίων αιώνων.

Οι συγγραφείς, χωρίς βέβαια πρόθεση, με την τρομερή έκταση που δίνουν στο βιβλίο κάνουν ένα μεγάλο κακό. Καταδικάζουν τα ελληνόπουλα να μη διαχτούν ποτέ ελληνική ιστορία ούτε να μαθαίνουν τίποτε για την παγκόσμια ιστορία των δύο τελευταίων αιώνων. Γιατί οι 50 διδακτικές ώρες ίσως δε θα έπαρκουν να διδάσκεται ούτε ή ύλη αυτού του τεύχους. "Ως τώρα ή ιστορία που διδασκόταν έφτανε συνήθως ως το τέλος της ελληνικής επανάστασης. Τώρα φοβάμαι ότι δε θα φτάνει ούτε ως την αρχή της.

Τό βιβλίο, μολονότι εἶναι ἱστορία πολιτισμοῦ, ἔχει πολλές σελίδες μέ ἀφορητο ἱστορισμό πού σκοτώνουν τή σκέψη (γιά παράδειγμα ἀναφέρω τή σελ. 156 - παρακαλῶ νά τή διαβάσει ὁποῖος θά ἤθελε νά σχηματίσει γνώμη γιά τό τί πάμε νά δώσουμε στούς μαθητές.

Δέν εἶναι ὑπερβολή ἄν ἰσχυριστῶ ὅτι τό βιβλίο ἀποτελεῖ πρόκληση γιό ἀπομνημόνευση καί σκότωμα τῆς σκέψης. π.χ. στή σελ. 130 τό παιδί εἶναι ὑποχρεωμένο νά μάθει 11 ὀνόματα καί 4 χρονολογίες, στήν ἐπόμενη σελ. 131 5 ὀνόματα καί 1 χρονολογία, στήν ἐπόμενη σελ. 132 9 ὀνόματα καί 4 χρονολογίες, στή σελ. 148 9 ὀνόματα καί 6 χρονολογίες, στήν σελ. 156 τουλάχιστο 8 ὀνόματα καί 3 χρονολογίες. Ἐπίσης οἱ σελ. 29, 40, 47, 112, 156, 162, 187, 230-1 κ.ἄ. ἀπαιτοῦν τρομερή ἀπομνημόνευση. Τά ξένα ὀνόματα δέν εἶναι μόνο γραμμένα στό ἑλληνικά ἀλλά καί στήν ξένη γλώσσα. Ἀκόμα καί ἔργα μέ μακρόσυρτους τίτλους (π.χ. σελ. 122) εἶναι γραμμένα καί στήν ξένη γλώσσα. Ὅλα αὐτά ἀπαιτοῦν ἀπομνημόνευση. Μὴν ξεχνᾶμε: τό μάθημα εἶναι ἐξεταζόμενο στίς πανελλήνιες. Ἐπομένως οἱ μαθητές θά ἀναγκάζονται νά ἀπομνημονεύουν τήν κάθε ἄχρηστη λεπτομέρεια πού τοὺς φορτώνουν οἱ συγγραφεῖς, ἀκόμα καί τά γενεαλογικά δέντρα τῶν Τυδώρ (σελ. 87) καί τῶν Στου (σελ. 151), σάν ἐκεῖ πού νά εἶχαν ἀνάγκη καί ἐνδιαφέρον νά μάθουν πότε γεννήθηκε καί πότε πέθανε ὁ κάθε βασιλιάς τῆς Εὐρώπης.

Αὕτη εἶναι ἡ βασικὴ μου ἀντίρρηση: ἡ τρομερὴ ἐκταση τοῦ βιβλίου, μειονέκτημα πού δέ νομίζω ὅτι μπορεῖ νά ὑπερκαμφθεῖ ἀποτελεσματικά, γιὰτὸ θά χρειαζόταν ἀναδόμηση τῆς ὕλης.

Πέρα ἀπ' αὐτό ἔχω ἀντιρρήσεις καί γιά ἐπιμέρους στοιχεῖα. Δέν παροσιδάζεται στό βαθμό πού θά ἔπρεπε ὁ λαϊκὸς πολιτισμός, δέ φαίνεται ὁ παράγοντας λαὸς ἱκανοποιητικὰ, πολλὰ χωρία πηγές γιά τοὺς βασιλιάδες καί τοὺς ἀριστοκράτες διανοοῦμενους, λίγα γιά τὸ λαό· δέ φαίνεται στό βιβλίο ἡ σκληρότητα τῶν βασιλιάδων - κι αὐτῆς ἀκόμα τῆς Ἐλισάβετ - πού ἔκοβαν κεφάλια ἀνθρώπων μέ τὴν ἴδια εὐκολία πού μέ τό μπαστούνι κόβουν τὰ λουλούδια στὸν περίπατό τους οἱ ἀρχόσχολοι ἀριστοκράτες, δέν παρέχονται ἐπαρκῆ στοιχεῖα γιά τὴν ἀθλιότητα μαζῶν πού ἐπέτρεπε στοὺς βασιλιάδες καί τοὺς ἀριστοκράτες νά καλοπερνοῦν, δέν παρουσιάζεται ἡ ἀντίθεση Βασίλειον-Βερσαί, δέν τονίζεται, νομίζω, ὁ ρόλος τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας στήν ἐπικράτηση ἀπολυταρχίας στήν Εὐρώπη, δέν σκιαγραφεῖται ἡ σκληρότητα τῶν "πολιτισμένων".

λευκῶν-χριστιανῶν τῆς Εὐρώπης στὸν ἀφανισμό τῶν ἱθαγενῶν τοῦ νέου κόσμου
Γενικότερα ἡ ἰδεολογία τοῦ βιβλίου κινεῖται, νομίζω, στὶς συντηρητικὲς
παραδοσιακὲς θέσεις.

Ὁ κ. Σπυρόπουλος λέγει: Τὸ Τμήμα ποὺ ἔγκαιρα εἶχε αἰσθανθεῖ τὴν
ἀνάγκη ἐφοδιασμοῦ τῶν μαθητῶν τῆς Γ' Λυκείου μὲ βιβλίο Ἱστορίας σύγχρο-
νο πού νὰ ἀνταποκρίνεται στὲς προδιαγραφές καὶ τίς ἀπαιτήσεις τῆς σύγχρο-
νης σχολικῆς πράξης καὶ ἔχει καταβάλλει προσπάθειες γιὰ τὴ συγγραφή του.
Τὰ δεδομένα ὅτι α) τὸ βιβλίο πού χρησιμοποιεῖται ὡς σήμερα εἶναι πιά ἀπα-
ράδεκτο καὶ β) ἡ συγγραφή νέου ἐκανοποιητικοῦ βιβλίου σὲ ἀσφυκτικὲς προ-
θεσμίες εἶναι ἔργο δυσκολότατο, καθιστᾷ τὴ θέση μας δραματικὴ. Θὰ χρει-
άζονταν μεγάλα ἀποθέματα αἰσιοδοξίας γιὰ νὰ ἐλπίζουμε ὅτι οἱ συγγραφεῖς
στοὺς ὁποίους ἔγινε ἡ ἀνάθεση, θὰ μπορούσαν νὰ ἀνταποκριθοῦν σὲ ἐπιθυμη-
τὸν βαθμὸ μέσα σὲ ἀσφυκτικὲς προθεσμίες (τὸ ἔχω ἐπισημάνει ἤδη στὸ πρακτικὸ
ἀναθέσεως). Σήμερα βλέπουμε ὅτι κατέθεσαν μιά σημαντικὴ ἐργασία, προῦν
μὸς καὶ γνώσης. Δὲ χρειάζεται νὰ ἐπαναλάβω τὰ ἐπαινετικὰ λόγια πού
οἱ συναδελφοὶ πού προηγήθηκαν διατύπωσαν γιὰ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐργασίας
τῶν συγγραφέων, θὰ τὰ συνοψίσω ὅμως μὲ τὴ φράση: Οἱ συγγραφεῖς καὶ ἱστο-
ρία ξέρουν καὶ καλὰ χειρίζονται τὸν ἀφηγηματικὸ λόγο.

Ύστερα ἀπὸ αὐτὰ, νομίζω ὑποχρέωσή μου ἀπέναντι στοὺς συγγραφεῖς καὶ
τὴν πολιτεία, νὰ σημειώσω τὰ ἀκόλουθα:

1.- Ἡ τελικὴ πράξη τῆς Ἐπιτροπῆς κρίσης μόνο ὀνομαστικὰ εἶναι τελι-
κὴ. Οὐσιαστικὰ ἐπικονίζει ἓνα ἥξεις-ἀφήξεις· ἡ ἐντύπωση αὐτὴ ἐνισχύεται
καὶ ἀπὸ τὴν ἀπουσία ἀπὸ τὰ παραστατικὰ πού ἔχει νὰ μᾶς δεῖξει ὁ κ. εἰση-
γητῆς τῆς ἐπιστολῆς τῆς κ. Π. Ρέλλια, τὴν ὥρα πού ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐπιτρο-
πῆς Κρίσεως ρητὰ λέει ὅτι ἀποστέλλεται μαζί μὲ τὴν τελικὴ πράξη. Μὲ ὅλα
αὐτὰ δὲν εἶναι ἀποσπληνισμένο τὸ ἀκριβῶς κολοῦμαστε νὰ ἐγκρίνουμε. Προσθ
τω ὅτι σὲ προηγούμενη κατατόπιση τοῦ Τμήματος ὁ κ. Βῶρος εἶχε ἀνακοινώσει
ὅτι ἡ Ἐπιτροπὴ ἀνέβαλε τὴν τελικὴ ἀπόφασή της, ἐπειδὴ εἶχε θεωρήσει τὸν
ἑαυτὸ της ἀναρμόδιο νὰ κρίνει τὰ κεφάλαια πού ἀφοροῦν τὴν τέχνη καὶ ἐπι-
θυμοῦσε νὰ ἔχει ὑπεύθυνη κρίση εἰδικοῦ στὴν ἱστορία τῆς τέχνης. Σήμερα
ὁ κ. Βῶρος δὲν ἔκανε λόγο ἂν ἐκανοποιήθηκε αὐτὴ ἡ ἐπιθυμία τῆς Ἐπιτροπῆς

2.- Ἡ ἐντύπωση ἀπὸ τὴν ὅλη ἐργασία εἶναι ὅτι οἱ συγγραφεῖς κατέχουν

τό θέμα τους. Νιώθουν αὐτάρκεια καί ἔτσι δέ φαίνεται νά στηρίχτηκαν
στήν πρόθεση γιά βοήθεια ἀπό τόν συντονιστή, τοῦ ὁποῦλου ἡ παρουσία ἔντο-
να προδίδεται μόνο στόν πρόλογο, ὁ ὁποῖος ὅμως, μέ ὅλες τίς ἀναδομήσεις
του, τελικά ἀπορρίφτηκε. Ἀλλά ἡ ἐργασία του ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΝΕΑ. Πιστεῖω
ὅτι θυμᾶμαι καλά πῶς πολλές εἶναι οἱ σελίδες πού εἶναι ἀπλᾶ φωτοαντίγρα-
φα τῆς ἐργασίας πού ὕστερα ἀπό ἀνάθεσή μας εἶχε παρουσιάσει ὁ κ. Σκουλά-
τος τό 1979. Ἄν ὑπάρχει καμιά ἀμφιβολία, νομίζω ὅτι στά ἀρχεῖα τοῦ Ὑ-
πουργείου θά βρῖσκεται ἀντίτυπο τῆς ἐργασίας ἐκείνης γιά νά ἐλεγθεῖ ἡ
ἀλήθεια τῆς διαπίστωσής μου.

3.- Ὅπως τόνισαν καί οἱ συνάδελφοι πού προηγήθησαν, τό κύριο καί
ἀξεπέραστο ἐλάττωμα τῆς συγγραφῆς εἶναι ἡ ἔκταση, ὁ ὄγκος τῆς. Ἐνα ἀπό
τά ἐπιχειρήματα γιά νά πείσουμε τή Διοίκηση γιά τήν ἀναγκαιότητα τῆς ἀ-
νάθεσης ἦταν ὅτι τό παλιό βιβλίο σταματᾷ στό 1914, ἐνῶ θέλαμε οἱ μαθητές
νά διδαχτοῦν τήν ἱστορία τουλάχιστο ὥς τό 1950. Λοιπόν, μέ τά δεδομένα
τῆς σχολικῆς πράξης καί ἄν τό βιβλίο διδαχτεῖ μέ κανονικό ρυθμό, ζήτημα
εἶναι ἄν φτάσουν οἱ μαθητές ὥς τόν Πίτ τό νεότερο, ἀποκλείεται ὅμως νά
μάθουν κάτι γιά τόν Θ. Κολοκοτρώνη. Βέβαια ὑπάρχει ἡ ἀνορθόδοξη λύση
τῶν Ὁδηγιῶν, ἀλλά ὁδηγίες νομιμοποιούμεστε νά στέλνουμε ὅτα ν εἴμαστε
ὀποχρεωμένοι νά ἐφαρμόζουμε νέα προγράμματα μέ παλαιότερα βιβλία, ὅχι
ὅτα ν ἔχουμε πρόσφατα βιβλία πού γράφτηκαν ὕστερα ἀπό τά προγράμματα καί
μέ βάση αὐτά.

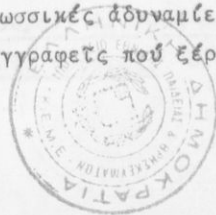
4.- Ὁ ὑπερβολικός ὄγκος, πού μέ κανένα σόφισμα δέν μπορεῖ νά παρου-
σιαστεῖ σύμμετρος μέ τίς προδιαγραφές ἀνάθεσης, ὀφείλεται κυρίως στόν ἀ-
φηγηματικό χαρακτήρα τοῦ βιβλίου. Οἱ συγγραφεῖς κυρίως ἀφήνονται στήν ἀ-
νετη ἐξιστόρηση γεγονότων, μέ ἀξιοσημεῖωτη σαφήνεια· ἀλλά εἶναι ἡ Γ' Λυ-
κείου ἡ τάξη ὅπου ἔχουν θέση οἱ ἀφηγήσεις; Βασικό κείμενό μας, πού προ-
τάξαμε στό πρόγραμμα ἱστορίας τοῦ Λυκείου δέν εἶναι ~~ἐκεῖνο~~ ἐκεῖνο πού ἐπα-
ναλάβαμε κατὰ κόρο στίς Ὁδηγίες, ὅτι ἡ χαρακτηριστική διαφορά στήν προ-
σφορά τῆς ἱστορίας ἀνάμεσα στό Γυμνάσιο καί τό Λύκειο εἶναι ὅτι ἐνῶ στό
Γυμνάσιο δίνουμε ἀφήγηση, στό Λύκειο περιοριζόμαστε στή σύντομη ὑπόμνηση
τῶν γεγονότων, γιά νά δώσουμε καιρό στούς μαθητές νά ἐπεξεργαστοῦν κριτι-
κά τήν ἱστορική ἐξέλιξη; Τό βιβλίο λοιπόν στό σύνολό του σχεδόν δέν ἀντ-
ποκρίνεται στή βασική μας αὐτή προδιαγραφή.

5.- Ο συντηρητικός χαρακτήρας του βιβλίου είναι κατάδηλος. Καί
δέν μπορούσε νά γίνει διαφορετικός ἀφοῦ αὐτό δέν ἐμπνέεται τόσο ἀπό τό
μήνυμα τῶν ἐκλογῶν τῆς 18 Ὀκτωβρίου (καί τό ἀναφέρω αὐτό ἐπειδὴ ὁ κ.
Βῶρος τό ἐπικαλέστηκε δταν εἰσηγήθηκε στό Τμήμα τήν ἀνάθεση), ἀλλά νο-
μίζω ὅτι εἶναι ἔκφραση τοῦ πνεύματος τῶν συνετῶν προσαρμογῶν καί τῶν
καί τῶν ἐξωτερικῶν συγχρονισμῶν πού χαρακτηρίζαν τήν πολιτική τῆς ἡγε-
σίας τοῦ Ὑπουργείου τό 1978. Τό ὅτι πράγματι αὐτός ὁ χαρακτήρας κυριαρχ-
φαίνεται:

- α) Ἀπό τόν τρόπο παρουσίας ὀρισμένων γεγονότων π.χ. τῆς διεξόδου τῶν
τῶν προγόνων τῶν σημερινῶν Ἀμερικανῶν στίς περιοχές πού κατοικοῦσαν
ἰθαγενεῖς στή Β. Ἀμερική, πού θυμίζει παλιές ταινίες γουέστερν.
- β) Ἀπό τή δομή καί τήν ὀργάνωση τῶν κεφαλαίων, ὅπως λίγο πρίν παρατή-
ρησε ὁ συνάδελφος κ. Σακκάς.
- γ) Ἀπό τό ὅτι τά κεφάλαια αὐτά ἐγκρίθηκαν ἀπό τήν Ἐπιτροπή κρίσεως
τοῦ 1979, ἡ ὁποία ὅμως ἀπέρριψε τά κεφάλαια πού εἶχαν γραφεῖ μέ προο-
δευτικότερο πνεῦμα ἀπό τόν κ. Β. Κρεμμυδά.
- δ) Ἀπό τήν ἐπιμονή στήν παράθεση ἀσήμαντων λεπτομερειῶν καί στούς
ἐξαντλητικούς καταλόγους δευτερευόντων προσώπων τῆς ἱστορίας καί στίς
χρονολογίες. (Ὅμως, δέν ξέρω γιατί, σημαντικά γεγονότα δέν περιγρά-
φονται. π.χ. πούθενά δέν ἀφιερώνεται ἕστω μιά παράγραφος στόν τριακονταε-
πόλεμο, τήν ὥρα μάλιστα πού δέ ἀρκετές παραγράφους γίνεται ἀναφορά σ'
αὐτόν, γιά νά ἐξηγηθοῦν σημαντικά γεγονότα).
- ε) Ἀπό τό ὅτι, ἐνῶ ὅλα τά κείμενα πού πλαισιώνουν τήν ἀφήγηση εἶναι
κείμενα - πηγές, γραμμένα ἀπό συγχρόνους τῶν γεγονότων, ὑπάρχει μιά
καί μόνη ἐξαίρεση:

Ἐπανελημμένα παρατίθενται κείμενα ἐνός μόνο σύγχρονου: τοῦ κ. Π.
Κανελλόπουλου. Εἶναι ἀλήθεια, τόσο ἀπαραίτητα;

- 6) Ὁ συνάδελφος κ. Δ. Τομπαζίδης μίλησε γιά γλωσσικές ἀδυναμίες τοῦ
κειμένου. Ἐγώ θά προσπαθῶ νά ἐξηγήσω πῶς συγγραφεῖς πού ξέρουν νά



1. "Οτι ἡ τελικὴ πράξη τῆς 'Επιτροπῆς κρίσεως δὲν ἀνταποκρίνεται στὶς προσδοκίες μας. 'Ονομαστικὰ μόνο εἶναι τελικὴ.
2. "Οτι δὲν φῆχουμε καμιά διαβεβαίωση γιὰ τὴν ποιότητα τοῦ σημαντικότερου μέρους τοῦ βιβλίου τοῦ Β'.
3. "Οτι ἡ ἔκταση τοῦ βιβλίου, στὴν ὁποία πρέπει νὰ προστεθοῦν καὶ οἱ 30 σελίδες ποὺ γράφηκαν ὕστερα ἀπὸ ἀπαίτηση τῆς 'Επιτροπῆς κρίσεως, δημιουργεῖ δυσεπίλυτα προβλήματα.
4. "Οτι ἔχω λόγους νὰ ἀμφιβάλω ἂν ἡ ἐργασία στὸ σύνολό της εἶναι πρωτότυπη, σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιστημονικὴ δεοντολογία.
5. "Οτι τὸ βιβλίο δὲ χαρακτηρίζεται ἀπὸ σύγχρονο, προοδευτικὸ πνεῦμα, ἀλλὰ διατηρεῖ πολλά ἔχνη τοῦ συντηρητικοῦ πνεύματος καὶ
6. "Οτι θὰ εἶναι βιβλίο ἀνάγκης, πράγμα ποὺ μᾶς ὑποχρεώνει ἀμέσως μετὰ τὴν ἔγκρισή του νὰ σκεφθοῦμε ὑπεύθυνα γιὰ νὰ βρεθεῖ τρόπος νὰ ἐφοδιαστοῦν γιὰ τὸ 1983-84 οἱ μαθητὲς μὲ βιβλίο ποὺ πραγματικὰ θὰ ἀνταποκρίνεται ~~ἐπὶ~~ βασικὲς σύγχρονες ἀπαιτήσεις τῆς σχολικῆς πράξης.

Ὁ κ. Συριόπουλος λέγει:

'Επειδὴ ὑπ' ὄψιν τοῦ Τμήματος ἐτέθη Τμήμα μόνον τοῦ βιβλίου ἡ δὲ 'Επιτροπὴ κρίσεως ἀπέφυγε νὰ ἐκφέρῃ νὰ τὴν τελικὴν της κρίσιν πρὶν τεθεῖ ὑπ' ὄψιν της τὸ τελικὸν κείμενον τοῦ βιβλίου, ἐπειδὴ ἐπὶ πλέον αἱ τεθεῖσαι ὑπ' ὄψιν ~~πρὶν~~ μου 200 περίπου σελίδες τοῦ βιβλίου καλύπτουν 9 μόνον ἐκ τῶν 21 ἐνοτήτων τοῦ 'Αναλυτικοῦ Προγράμματος (ΝΔ 826/1980), ὥστε τὸ σύνολον τοῦ βιβλίου θὰ ὑπερβῇ εἰς ἔκτασιν τὰς 500 σελίδας ἢ τὸ δεῦτερον μέρος τούτου θὰ εἶναι ἀσύμμετρον ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ πρῶτον, πρὶν παντὸς ἐπειδὴ εἰς τὸ τεθὲν ὑπ' ὄψιν μου Τμήμα ἐπαναλαμβάνονται γεγονότα περιληφθέντα εἰς τὸ 'Αναλυτικὸν Πρόγραμμα τῆς Β' τάξεως Λυκείου καὶ ὑπάρχουν παραλείψεις καὶ χρονολογικαὶ συγχύσεις, νομίζω ὅτι τὸ Τμήμα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐκφέρῃ γνώμην, ὅπως καὶ ἡ 'Επιτροπὴ κρίσεως, πρὶν τεθεῖ ὑπὸ ὄψιν τοῦ τελικὸν κείμενον τοῦ συνόλου τοῦ βιβλίου καὶ συνεπῶς πρέπει νὰ ἐπιφυλαχθῇ νὰ ἐκφέρῃ γνώμην ἐπὶ τοῦ ὑπὸ κρίσιν βιβλίου.



Ἐάν ἐν πάσῃ περιπτώσει πρέπει ὁπωσδήποτε νά ἐκφέρω γνώμην περί τοῦ βιβλίου ἐκ τῶν μέχρι σήμερον τεθέντων ὑπ' ὄψιν μου ^{συναισθάνων} περί αὐτοῦ νομίζω ὅτι τοῦτο εἰς τήν μορφήν πού ἐτέθη ὑπ' ὄψιν τοῦ Τμήματος δέν εἶναι δυνατόν νά ἐκδοθῇ.

Ἐπὶ μέρους παρατηρήσεις, αἱ ὁποῖαι κατὰ τήν γνώμην μου ἐπιβάλλουσι τήν ἐξ ὑπαρχῆς ἐπανασυγγραφὴν τοῦ βιβλίου, ἐπιφυλάσσομαι νά θέσω ὑπ' ὄψιν τοῦ Τμήματος κατὰ τή λεπτομερῆ ἐπὶ τούτου συζήτησιν.

Ὁ κ. Θεοδωρακόπουλος λέγει:

1. Πρῶτα γιά τήν ἔκτασιν τοῦ βιβλίου. Ἐπισημαίνω τήν παραπῆρσιν πού κάνουν οἱ δύο εἰσηγητές τῆς Ε.Κ. "Ἄν δέν περιοριστοῦν", γράφουν, "ὀρισμένα κεφάλαια, δέ θά μείνῃ ἀρκετός χρόνος γιά τή διδασκαλίαν τῆς νεότερης ἑλληνικῆς ἱστορίας καί τῆς σύγχρονης εὐρωπαϊκῆς καί φυσικῆ χρόνος γιά συζήτησιν καί προβληματισμό". Τήν παρατήρησιν αὕτη τή συμμερίζομαι ἀπόλυτα, γιατί, ὥπως φαίνεται ἀπό τό Α.Π., τό Τμήμα τοῦ βιβλίου (21) κεφάλαια πού προβλέπει τό Α.Π. θά πρέπει ἔτσι νά περιμένουμε ὅτι τό δεύτερον μέρος τοῦ βιβλίου πού θά μᾶς ἔρθῃ θά εἶναι πολύ ἐκτενέστερον ἀπό τό πρῶτον μέρος. "Ὅλος ὅμως αὐτός ὁ ὄγκος δέ θά μπορεῖ νά διδασχτεῖ σέ 50 διδακτικὰς ὥρας.

2. Τό βιβλίον ἔχει πολλές ἀρετές. Οἱ συγγραφεῖς ἔχουν κατορθώσει νά δαμάσουν μιά τόσο ἐκτεταμένη ὕλη καί ἐρμηνεύουν, κρίνουν καί ἀξιολογοῦν μέ ἐπιτυχία, ἐπιστημονικῶς ἀκρίβεια καί πληρότητα ἱστορικῶς γεγονότα, πρόσωπα καί καταστάσεις. Πρωτοτυπεῖ τό βιβλίον ὥς πρός τό ὅτι ἐξετάζει τή δημιουργίαν τοῦ ἱστορικοῦ γίνεσθαι καί περιορίζει πολύ τήν ἱστορικὴ ἀφήγησιν. "Ἄλλο προσόν τοῦ βιβλίου εἶναι ἡ πλούσια παράθεσις κειμένων ἀπό τίς πηγάς", εἰκόνων καί χαρτῶν. Κατὰ τή γνώμην μου πρώτη φορά ἔρχεται στό Τμήμα ἕνα τόσο εὐμέθοδον, καλογραμμένον καί πρωτότυπον βιβλίον ἱστορίας. Σ' αὐτό συνετέλεσε βέβαια κατὰ πολύ καί ἡ Ε.Κ., ἡ ὁποία ἔκανε πολλές εὐστοχες παρατηρήσεις γιά τή βελτίωσιν τοῦ βιβλίου. Ἐξάλλου τό βιβλίον θά βελτιωθῇ περισσότερο μέ τίς ἄλλας παρατηρήσεις πού θά κάνουν τά μέλη τοῦ Τμήματος.



Επιφυλάσσομαι νά προσκομίσω αργότερα τήν προσωπική μου προσφορά γιά τήν βελτίωση τοῦ βιβλίου.

3. Είσηγοῦμαι νά ἐγκριθεῖ "κατ'ἀρχήν" τό βιβλίο καί νά προωθηθεῖ στόν ΟΕΔΒ, ἀφοῦ γίνουν οἱ μεταβολές καί βελτιώσεις πού ὑποδεικνύει ἡ Ε.Κ. καί τά μέλη τοῦ Τμήματος.

Ὁ Εἰσηγητής κ. Κων/νος Φούσκας λέγει:

1. Προκαταρκτικά σημειώνω ὅτι ἀμφιβάλλω ἂν ὁ τίτλος "ΙΣΤΟΡΙΑ ΝΕΟΤΕΡΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ" καλύπτει τήν ὅλη πού περιέχει τό βιβλίο, γιατί οὔτε νεότερη εἶναι, ἀφοῦ ἀρχίζει οὐσιαστικά ἀπό τό ΙΓ' αἰ., οὔτε σύγχρονη ἀφοῦ τερματίζει στό 1815, οὔτε παγκόσμια (ὅπως ὁ ἀδριστεύς τίτλος ὑποδηλώνει), ἀφοῦ ἐκθέτει τήν ἱστορία τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν. Παρακαλῶ τοὺς ἀρμοδιότερους ἀπό μένα νά ἐξετάσουν τό θέμα.

2. Γενικά συμφωνῶ μέ τίς ἀπόψεις τῆς ἐπιτροπῆς κρίσεως ὅτι τό κρινόμενο βιβλίο εἶναι πολὺ μεγάλο σέ ἔκταση καί ὅτι μερικά κεφάλαιά του εἶναι ἰδιαίτερα διογκωμένα, ὅτι ἀναφέρει πολλὰ ὀνόματα καί ὄρους μεταφρασμένους καί ἀμετάφραστους, ὅτι πρέπει νά ἐλεχθεῖ ἡ ἀκρίβεια μεταφράσεως τῶν ἐπιπλέον κειμένων καί ὅτι τὰ εἰσαγωγικά στά κεφάλαια σημειώματα, ἔτσι ὅπως εἶναι διατυπωμένα, δέν πρέπει νά χρησιμοποιηθοῦν. Αὐτό σημαίνει ὅτι ὅταν γίνουν οἱ διορθώσεις πού προτείνει ἡ ἐπιτροπή καί στό τελευταῖο πρακτικό της, θά θεωρήσω τό βιβλίο κατάλληλο γιά σχολική χρήση.

3. Σοβαρές ἀντιρρήσεις ἔχω γιά τό Ε' κεφάλαιο τοῦ βιβλίου μέ τίτλο "Θρησκευτική Μεταρρύθμιση" (σελ. 68-95), τίς ὁποῖες ἐπιφυλάσσομαι νά ἐκθέσω μέ κάθε λεπτομέρεια στήν ἐπόμενη συνεδρία μας, γιατί πιστεύω ὅτι πρέπει ν' ἀποφύγουμε τήν καταγραφή ἐκεῖνων τῶν στοιχείων, τὰ ὁποῖα θά δημιουργοῦσαν ἴσως θέματα διπλωματικά ἢ διεκκλησιαστικά.

4. Λεπτομερῆ πλῆθος τῶν μικροατελειῶν καί μικροανακρίβειῶν πού σημείωσα στό βιβλίο θά καταθέσω στό Τμήμα γιά παραπέρα ἀξιοποίηση τῶν παρατηρήσεών μου ἀπό τόν κ. Εἰσηγητή τοῦ θέματος.

5. Τελικά νομίζω ὅτι τό βιβλίο εἶναι βελτιώσιμο καί γι' αὐτό συμφωνῶ νά ἐγκριθεῖ καταρχήν.

‘Ο κ. Βαρουχάκης ζητεῖ μία διευκρίνιση γιὰ τὴν ἔκταση τοῦ βιβλίου
‘Ο κ. Βῆρος ἀπαντᾷ:

1. Σχετικὰ μὲ τὴν ἔκταση τοῦ συγγράμματος ἐπιθυμῶ νὰ πῶ ὅτι θὰ γίνεи κάθε δυνατὴ προσπάθεια - στὰ χρονικὰ ὅρια πού εἶναι ἀσφυκτικὰ - νὰ ἀξιοποιηθοῦν ~~οἱ συγγραφεῖς~~ οἱ συγκεκριμένους ὑποδείξεις. Κι ἐγὼ φρονῶ ὅτι χρειάζεται νὰ περιοριστεῖ τὸ κεφάλαιο ‘Ανακαλύψεις, πού τὸ δέχτηκαν οἱ συγγραφεῖς ὡς ὑπόδειξη τῆς ‘Επιτροπῆς Κρίσης, δὲν προβλέπετα ὅμως ἀπὸ τὸ ἀναλυτικὸ πρόγραμμα αὐτὲ συμβιβάζεται μὲ αὐτὸ τουλάχιστο στὴν ἔκταση πού ἔχει τώρα.

2. ‘Η χρονολογία εἶναι στοιχεῖο δομικὸ στὴν ἱστορικὴ ἀφήγηση, περιέχεται ἡ χρονολογία τὸν ὁρισμὸ τοῦ ἱστορικοῦ γεγονότος πού δέ νοεῖται παρὰ μόνον μέσα στὸ χρόνον (καὶ στὸ χῶρον του καὶ τίς λοιπές συνθήκες) ἐμφάνισής του. θὰ μπορούσαμε νὰ διαγράψουμε πολὺ εὐκολὰ πολλὰ χρονολογίες· δὲν εἶναι λύση ἐπιστημονικὴ. θὰ μπορούσαμε ὅμως νὰ κάνουμε μία διάκριση:

α) χρονολογίες πού περιέχονται στοὺς τίτλους κεφαλαίων (π.χ. γαλλικὴ ἐπανάσταση, 1789) καὶ

β) χρονολογίες πού περιέχονται μέσα στὴν ἀφήγηση (π.χ. μὲ τὸν ὄρκο τοῦ σφαιριστηρίου (20-6-1798) οἱ ἀντιπρόσωποι ὑπόσχονταν νὰ) καὶ νὰ δώσουμε μὲ κάποια ὑποσημείωση τούτῃ τὴν ὁδηγία: "οἱ χρονολογικὲς λεπτομέρειες πού περιέχονται μέσα στὸ κείμενον εἶναι ἀναγκαῖες γιὰ τὴ διδασκαλία τοῦ καθημερινοῦ μαθήματος ἀλλὰ δὲν ἀπαντῶνται σὲ διαδικασίες ἐξέτασης".

3. ‘Επειδὴ ἔγινε ὑπαινιγμὸς γιὰ τὴν πιθανὴ σχέση τεσσάρων τῆς τωρινῆς συγγραφῆς τοῦ Β. Σκουλάτου πρὸς παλαιότερη συγγραφή του ὁφείλω νὰ πῶ:

α) εἶναι δικαίωμά του γιὰ τὸν πρόσθετο λόγον ὅτι κανεῖς ποτέ δὲν τὸν πρόσφερε ἀμοιβή μιᾶς δραχμῆς γιὰ τὴν ἐργασία του, κατὰ συνέπεια εἶναι ἀπόλυτα δική του (καὶ ἐγὼ κάθε φορὰ πού γράφω κάτι γιὰ νεότερη ἱστορία ξεκινῶ ἀπὸ τὸ βιβλίο μου τοῦ 1966, ἴσως γιὰ νὰ θυμᾶμαι τὰ νεανικὰ ἔργα καὶ τὸν τρόπο σκέψης).

β) ὁ συγγραφέας ξανάγραψε τώρα ὅλη τὴν ἐργασία του (ὅποιος ἐπιθυμεῖ νὰ χάνει καιρὸ ἄσκοπα μπορεῖ νὰ τὸ ἐξακριβώσει).

Ἡ συζήτηση ὁλοκληρώνεται στὸ σημεῖο αὐτὸ καὶ ὁ Πρόεδρος θέτει στὸ Τμήμα τὸ ἀκόλουθο ἐρώτημα:

"Ἐγκρίνουμε τὴν πράξη τῆς ἐπιτροπῆς κρίσης, ποὺ θεωρεῖ τὸ βιβλίον κατὰλληλο γιὰ διδακτικὸ, μόνον ἐφόσον πραγματοποιηθοῦν ὁρισμένες βελτιώσεις;"

Ψηφοφορία

Σκορδίλης	NAI	
Συριόπουλος	NAI	
Τομπαῆδης	NAI	
Παπασημακοπούλος	NAI	
Παπαδόπουλος	NAI	
Βῶρος	NAI	
Σπυροπούλος	NAI	(μὲ τὶς 6 ἐπιφυλάξεις ποὺ διατύπωσα)
Βαρουχάκης	NAI	(μὲ τὶς ἐπιφυλάξεις ποὺ διατυπώθηκαν στὸ Τμήμα).
Σακκάς	OXI	(γιὰ τοὺς λόγους ποὺ περιέχονται στὴν ἀγόρευσίν μου).
Κακριδής	NAI	



Ὁ Πρόεδρος ἀνακοινώνει τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ψηφοφορίας (9:1) καὶ ὑπενθυμίζει:

- α) ὅτι τὰ σημειώματα τῆς σημερινῆς συνεδρίας πρέπει νὰ δοθοῦν ἀμέσως.
- β) ὅτι ὡς καὶ τὴν ἐπόμενη Δευτέρα πρέπει νὰ παραδοθοῦν στὸν κ. Βῶρο ὅλες οἱ συγκεκριμένες ἐπιμέρους παρατηρήσεις ποὺ ἔχουμε.
- γ) ὅτι ὁ κ. Βῶρος ἔχει τὴν εὐθύνη τῶν βελτιώσεων καὶ παρακαλεῖται νὰ ἐνημερώσει τὸ Τμήμα μὲ λίγες ὁλοκληρώσει τὸ ἔργο του.

Ἐπειδὴ ἐξαντλήθηκαν τὰ χρονικά ὅρια τῆς συνεδριάσεως, ἡ συζή-
τηση γιὰ τὸ δεύτερο θέμα τῆς ἡμερήσιας διατάξεως ἀναβλήθηκε γιὰ τὴν
ἐπόμενη συνεδρίαση.



Ἡ Γραμματέας
Δορυμάνου
Δῆμ. Ζαραφωνίτου

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΣ (ΚΕΜΕ)
ΤΜΗΜΑ Μ.Ε.

Πράξη 49/82

Σήμερα, 16 'Ιουλίου 1982, ημέρα Παρασκευή καί ώρα 8.30 πρωινή, τό Τμήμα Μ. 'Εκπ/σεως τοῦ ΚΕΜΕ, συνεδρίασε στήν αἴθουσα συνεδριάσε-
ω του (αἴθουσα ὁλομέλειας, Μεσογείων 396, Ἀγία Παρασκευή Ἀττικῆς),
μέ Πρόεδρο τόν κ. Φάνη Κακριδή, ἀντιπρόεδρο τοῦ ΚΕΜΕ.

Ἐλαβαν μέρος στή συνεδρίαση οἱ κ.κ. Δ. Σακκάς, Ν. Βαρουχάκης,
'Ηλ. Σκυρόπουλος, Φ. Βῶρος, Ν. Παπαδόπουλος, Στ. Παπασημακόπουλος,
Σύμβουλοι Β', Κ. Συριόπουλος, Ι. Σκορδίλης, Εἰδικοί Σύμβουλοι, Κυρ.
Κατσιμάνης, Β. Θεοδωρακόπουλος, Κ. Φούσκα, Εἰσηγητές, καί ἡ Γραμ-
ματέας τοῦ Τμήματος Δήμ. Ζαραφωνίτου.

Δέν ἔλαβαν μέρος στή συνεδρίαση οἱ κ.κ. Γ. Γρατσέας, γιατί βρί-
σκεται σέ ἀναρρωτική ἄδεια καί ὁ κ. Α. Ἀδαμόπουλος, γιατί βρίσκεται
σέ κανονική ἄδεια.

Θέμα ἡμερήσιας διατάξεως

1. Ὁρολόγιο Πρόγραμμα Α' καί Β' Λυκείου γιά τό 1982-83
Εἰσηγητής: κ. Α. Τομπαῖδης.

* Ο κ. Πρόεδρος διευκρινίζει:

1. Ὅτι τό θέμα, ὥπως διατυπώθηκε, ἀντιπροσωπεύει μιά συγκεκρι-
μένη ὑπηρεσιακή ἐντολή, πού δόθηκε προφορικά στήν προχτεσινή σύσκεψη
στό ΥΠΕΠΘ:

Τό ΚΕΜΕ νά προετοιμάσει ἕνα Ω.Π. (ἀμέσως μετά καί τό Α.Π.) γιά
τήν Α' καί Β' Λυκείου 1982/3, ὅπου νά προβλέπεται (α) ἡ κατάργηση



τῶν μαθημάτων ἐπιλογῆς ἀπό τῆ Β' Λυκείου* (β) ἡ ὁλοκλήρωση τῶν μαθημάτων Κορμοῦ στά δύο πρῶτα χρόνια τοῦ Λυκείου.

Διευκρινιστικό στοιχεῖο: ἡ μετακίνηση τῆς ὕλης τῶν μαθημάτων Κορμοῦ ἀπό τῆ Γ' Λυκείου στίς δύο πρῶτες τάξεις τοῦ Λυκείου δέν ἀφορᾷ τά μαθήματα τῆς ΦΑ, ΞΓ, Θρησκ., ΝΕ καί Σ Δ Π πού θά ἀντιμετωπιστοῦν ξεχωριστά.

2. "Ὅτι ὁ κ. Τομπαῖδης ὀρίστηκε Εἰσηγητής μέ τήν παράκληση νά ἔχει πρόχειρα γιά τό Τμήμα ὅσα συγκεκριμένα στοιχεῖα εἰκάζεται ὅτι θά χρειαστοῦν.

3. "Ὅτι θά γίνεῖ σήμερα μιά ἐλεύθερη συζήτηση (χωρίς νά τηρηθοῦν πρακτικά) προκειμένου νά ἀπογυμνωθοῦν τά προβλήματα, νά σχηματίσουν οἱ σύμβουλοι προσωπική γνώμη γιά τό ἕνα ἢ τό ἄλλο θέμα καί νά διαμορφωθοῦν προτάσεις πού θά ἔρθουν γιά τελική συζήτηση καί ψηφοφορία τῆ Δευτέρας.

Τό Τμήμα συμφωνεῖ μέ αὐτή τῆ μεθόδευση.

Ο κ. Πρόεδρος λέει: "Ἐπιτρέψτε μου, πρίν ἀπό τήν ἐλεύθερη συζήτηση νά ἀναφερθῶ σύντομα στό ἱστορικό τοῦ θέματος". Τό πρόβλημα αὐτό, ὅπως μᾶς ἔρχεται σήμερα σέ συγκεκριμένη μορφή,μποροῦσε τό Τμήμα νά τό ἀντιμετωπίσει κιόλας ἀπό τήν ἐποχή τῶν πρώτων ἐξαγγελιῶν τοῦ κ. Βερυβάκη, πού καί μᾶς ἀνακοινώθηκαν μέ τήν ἐντολή νά τίς πά- ρουμε "σοβαρά ὑπόψη". Στήν τότε συζήτηση τό Τμήμα, μέ Πρόεδρο τόν κ. Κομίνη, ξεκίνησε μιά μεθόδευση ἐπιτροπῶν, πού ὅμως δέν προχώρησε ὅσο ἔπρεπε τό ὅλο δέν προχώρησαν καί ὅσες ἀπόπειρες κάναμε τώρα τελευ- ταῖα. Δέν προχώρησαν καί γιατί δέν εἴχαμε διαθέσιμο χρόνο (οἱ διαδικα- σίες κρίσης βιβλίων εἶναι πολύ χρονοβόρες), καί γιατί μᾶς ἔλειπαν στοι- χεῖα. Τό ἐπισημάνανε αὐτό στό Ὑπόμνημά μας καί πολύ γρήγορα ἔγινε ἡ προχθεσινή σύσκεψη, πού μᾶς βοηθᾷ τώρα νά προχωρήσουμε."



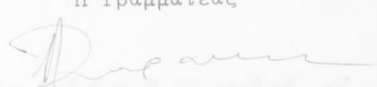
Ακολουθεῖ διεξοδική ἀναλυτικὴ συζήτηση, ποὺ διακόπτεται στὶς 11.30, γιὰ νὰ συνεχιστεῖ τῇ Δευτέρᾳ, ὅπου θὰ διατυπωθοῦν, θὰ συζητηθοῦν καὶ θὰ τεθοῦν σέ ψηφοφορία συγκεκριμένες προτάσεις.

Πρόεδρος
Φ. Κακριδής



Ἡ Γραμματέας

Δῆμ. Ζαραφωνίτου



ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΣ (ΚΕΜΕ)
ΤΜΗΜΑ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΠΡΑΞΗ 50/82

Σήμερα 19 'Ιουλίου 1982, ημέρα Δευτέρα καί ώρα 8.30 πρωινή, τό Τμήμα Μ.Ε. τοῦ ΚΕΜΕ, συνεδρίασε στήν αἴθουσα συνεδριάσεών του (αἴθουσα ὁλομέλειας, Μεσογείων 396, 'Αγία Παρασκευή, 'Αττικής) μέ πρόεδρο τόν κ. Φάνη Κακριδῆ, ἀντιπρόεδρο τοῦ ΚΕΜΕ.

"Ελαβαν μέρος στή συνεδρίαση οἱ κ.κ. Γ. Γρατσέας, Δ. Σακκάς, Ν. Βαρουχάκης, 'Ηλ. Σπυρόπουλος, Φ. Βῶρος, Ν. Παπαδόπουλος, Λ. 'Αδαμόπουλος, Στ. Παπασημακόπουλος, Δ. Τομπαῆδης, Σύμβουλοι Β', Κ. Συριόπουλος, 'Ι. Εκορδίζης, Εἰδικοί Σύμβουλοι, Κυρ. Κατσιμάνης, Βασ. Θεοδωρακόπουλος, Κ. Φούσκας, Εἰσηγητές καί ἡ γραμματέας τοῦ Τμήματος Δήμ. Ζαραφωνίτου.

ΘΕΜΑΤΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ

- ΘΕΜΑ 1ο - "Εγκριση πράξης 'Επιτροπῆς Κρίσης ἐλεύθερων βοηθημάτων ἀγγλικῆς γλώσσας. Εἰσηγητής Φ. Βῶρος.
- ΘΕΜΑ 2ο - 'Ωρολόγιο πρόγραμμα Α' καί Β' Λυκείου (1982-83). Εἰσηγητής Δ. Τομπαῆδης.

Στήν ἀρχή τῆς συνεδρίας, διαπιστώθηκε ἀπαρτία καί τό Τμήμα προχώρησεν στήν εξέταση τῶν θεμάτων τῆς ἡμερήσιας διατάξεως.

./.



ΘΕΜΑ 10 - "Έγκριση πράξης 'Επιτροπής Κρίσης ελεύθερων βοηθημάτων αγγλικής γλώσσας.

Ο κ. Φ. Βώρος, αρμόδιος για το 1ο θέμα της ημερήσιας διατάξεως λέγει "Με την Έγκριση του Προέδρου παρακάλεσα να παρίσταται σήμερα και ο κ. Τρ. Τριανταφύλλου, έπιστημονικός συνεργάτης του ΚΕΜΕ και ειδικός στα θέματα διδασκαλίας της αγγλικής γλώσσας. Η σημερινή μου εισήγηση έγινε με την ουσιαστική του βοήθεια."

1.- Με το έγγραφο Φ.211.11/68/Γ2/1164/8.7.1982 του Υπουργείου Παιδείας ή 'Επιτροπή Κρίσης αποτελούμενη από τους:

- α) Παπαντωνίου Άννα, ΓΕΜΕ, ως πρόεδρο.
- β) Βασιλάκη Έμμανουήλ, καθηγητή αγγλικής.
- γ) Ακριδέλη Παύλο, καθηγητή αγγλικής.
- δ) Παρταλίδου Μελοπομένη, καθηγήτρια αγγλικής και
- ε) Κατσώνη Βασίλειο, καθηγητή αγγλικής, ως μέλη

με πολυσέλιδο πρακτικό της προτείνει ως κατάλληλα:

- 12 σειρές γενικών βοηθημάτων,
- 5 σειρές για πρότυπα σχολεία.
- 113 βιβλία για άσκησης.
- 35 λεξικά.
- 37 SUPPLEMENTARY READER'S προαιρετικά.
- 100 βιβλία προετοιμασίας για FIRST CERTIFICATE.

δεν προτείνει:

- 39 σειρές γενικά βοηθήματα για διάφορους λόγους.

2.- Από τη μελέτη του θέματος και από διευκρινιστικές συζητήσεις με τον κ. Τριανταφύλλου, ειδικό συνεργάτη μας, Άγομαι σίς παρακάτω παρατηρήσεις-προτάσεις:

α) Από τις προτεινόμενες σειρές γενικών βοηθημάτων οι: 6, 7, 10 να μην έγκριθούν για τους λόγους που έχει δεχτεί το Τμήμα ως προς τα δύο πρώτα πέρυσι.



β) 'Από τίς μὴ προτεινόμενες σειρές ~~να γίνονται~~ νά γίνουν δεκτές οἱ:
7, 12 γιὰ τοὺς ἑξῆς λόγους:

1) Τὸ 7 (TARGET) ἀπὸ χρόνια προτεινόταν ἀπὸ τίς εἰδικές ἐπιτροπές τῶν ἀγγλοδιδασκάλων μέ ὕμνους καὶ εἰκάζω ὅτι τώρα ὑπεισέρχεται κάποιος κριτήριον ἐκτός ἀπὸ τὴν ἐπιστημονικὴ καὶ διδακτικὴ ὑψή-ποιότητα τοῦ βιβλίου· τέτοιο αἰτιολογικὸ πειστικὸ δὲ βρίσκω στὸ πρακτικόν.

2) Τὸ 12 (CONTACT) εἶναι ἡ μόνη σειρά ἑλληνικῆς ἔκδοσης καί:

- συμφωνεῖ μέ τὸ ἀναλυτικόν

- ὁ ἐκδότης τῆς συμμορφώθηκε μέ τίς ὑποδείξεις πού τοῦ ἔγιναν ὡς

πρὸς τὸ α' τεύχος, πού σημαίνει διὰθεση συμμορφώσεως γενικότερης

- συγκρατεῖ - ἐφόσον ἐγκριθεῖ - συνάλλαγμα στή χώρα

- δὲ δεσμεύει κανέναν ἀγγλοδιδάσκαλο - στήν περίπτωσιν ἐγκρισῆ του-

ἀπὸ τὸ νά ἐπιλέξει ὁποιοδήποτε ἄλλη σειρά ἀπὸ τίς ἐγκριμένους.

γ) 'Ὡς πρὸς τὰ λοιπὰ συμφωνῶ μέ τὴν 'Επιτροπὴ Κρίσεως.

Στὴ συνέχεια ὁ κ. Τρ. Τριανταφύλλου, ἐπιστημονικὸς συνεργάτης τοῦ

ΚΕΜΕ λέγει:

'Ἡ 'Επιτροπὴ πού συγκροτήθηκε μέ τὴν Φ.211.21/5/Γ2/29-4-1982 διαταγὴ τῆς Δ/σεως Προγραμμάτων Μ.Ε. ὁλοκλήρωσε τὸ ἔργο τῆς καὶ ἔστειλε στὸ ΚΕΜΕ τὸ πρακτικόν τῆς πού ἀποτελεῖται ἀπὸ 29 σελίδες καὶ χωρίζεται στὰ ἑξῆς μέρῃ:

Α.- Στὶς διδακτικὰς σειρές: Αὐτές περιλαμβάνουν:

1.- α) Πίνακα διδακτικῶν σειρῶν γιὰ τὰ Γυμνάσια καὶ τὰ Λύκεια (12 τὸν ἀριθμὸ)

β) Συμπληρωματικὸ πίνακα διδακτικῶν σειρῶν γιὰ τὰ πρότυπα πειραματικὰ καὶ ξένα σχολεῖα (σειρές 5)

2.- Γραμματικὴ-ἀσκήσεις δεξιοτήτων (Προαιρετικὰ)

Στὸν πίνακα αὐτὸν περιλαμβάνονται συνολικὰ 113 βιβλία.

3.- Πίνακα λεξικῶν (Προαιρετικὰ). Σύνολο 35 λεξικά.



Ἀκολουθεῖ συζήτηση.

Ὁ κ. Σπυρόπουλος ἐρωτᾷ τὸν κ. Τριανταφύλλου, ἂν ἡ σχολικὴ πράξη στηρίζει τὰ ἐπιχειρήματα τῆς εἰσήγησός του ποῦ ἀφοροῦν τῇ σχέσῃ διδακτικοῦ βιβλίου καὶ ἀναλυτικοῦ προγράμματος.

Ὁ κ. Τριανταφύλλου ἀπαντᾷ ὅτι μόνον ὡς τυπικὸ λειτουργικὸ στοιχεῖο ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἀναλυτικοῦ προγράμματος στὰ διδακτικὰ βιβλία ἔχει ποσοστική σημασία γιὰ τὸ μάθημα αὐτό.

Ὁ κ. Τομποῦδης λέγει ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀποστούμε ἀπὸ τὴν περσινὴ ἀπόφαση τοῦ Τμήματος.

Ὁ κ. Σακκάς διατυπώνει ἀντίθετη ἄποψη, λέγοντας ὅτι ἡ περσινὴ ἀπόφαση τοῦ Τμήματος δὲν πρέπει νὰ μᾶς δεσμεύσει γιὰ φέτος.

Τὸ Τμήμα ἐγκρίνει ὁμόφωνα τὴν εἰσήγηση τῆς Ἐπιτροπῆς κρίσης σύμφωνα μὲ τὴν εἰσήγηση τῶν κ.κ. Βώρου-Τριανταφύλλου τῶν γενικῶν βοηθημάτων, ὅπου ἔχουν ἐκδηλωθεῖ διαφωνίες κατὰ περίπτωσιν.

Γιὰ τίς σειρές 1-5 διαπιστώνεται ὁμοφωνία Ἐπιτροπῆς Κρίσης-Εἰσηγητῶν - Τμήματος.

ΕΡΩΤΗΜΑ

Ἡ 6η σειρά ἐγκρίνεται σύμφωνα μὲ τὴν ἀπόφαση τῆς Ε.Κ. ἢ ὄχι;

Τὸ Τμήμα μετὰ ἀπὸ συζήτηση μὲ πλειοψηφία (διπλὴ ψῆφος τοῦ Προέδρου) ἐγκρίνει ὡς κατὰλληλη τὴν 6η σειρά.

ΕΡΩΤΗΜΑ

Ἐγκρίνεται ἡ 7η σειρά σύμφωνα μὲ τὴν ἀπόφαση τῆς Ε.Κ. ἢ ἀπορρίπτεται;

Τὸ Τμήμα, μετὰ ἀπὸ συζήτηση ἀπορρίπτει μὲ πλειοψηφία τὴν 7η σειρά.

Στις σειρές 8-9 διαπιστώνεται ὁμοφωνία Ἐπιτροπῆς Κρίσης - Εἰσηγητῶν Τμήματος.

ΕΡΩΤΗΜΑ

Ἐγκρίνεται ἡ 10 σειρά σύμφωνα μὲ τὴν ἀπόφαση τῆς Ε.Κ. ἢ ἀπορρίπτεται;

Τὸ Τμήμα, μετὰ ἀπὸ συζήτηση, ἐγκρίνει μὲ πλειοψηφία τὴν 10η σειρά.

Στις σειρές 11-12 διαπιστώνεται ὁμοφωνία Ἐπιτροπῆς Κρίσης-Εἰσηγητῶν Τμήματος.

‘Από τόν άπορριπτικό κατάλογο τής ‘Επιτροπής, ό κ. Βώρος εισηγεΐ-
ται τήν έγκριση τής ύπ’ άριθμ. 7 σειράς βοηθημάτων.

Τό Τμήμα, μετά άπό συζήτηση, μέ τή μειοψηφία μόνο τοϋ κ. Βώρου
δέν έγκρίνει τήν ύπ’ άριθμ. 7 σειρά.

‘Η ύπ’ άριθμ. 12 σειρά έγκρίνεται όμοφωνα άπό τό Τμήμα

ΘΕΜΑ 2ο - ‘Ωρολόγιο πρόγραμμα Α’ καί Β’ Λυκείου (1982-83).

Στή συνέχεια τό Τμήμα έρχισε τήν εξέταση τοϋ 2ου θέματος τής ήμερή-
σιας διατάξεως.

‘Ο Πρόεδρος λέγει: ‘Η συζήτησή μας τής Παρασκευής ήταν πολύ διαφωτι-
στική, καί όδήγησε σχετικό γρήγορα σέ μία κάθε έλλο παρά ιδανική, άλλά
όπωσδήποτε έφικτή, ίσως τή μόνη έφικτή λύση γιά φέτο, όπου τό ‘Υπουργείο
(καί πρώτοι έμεΐς) δέν προλαβαίνει ούτε τή σύνθεση τών συλλόγων νά έλλά-
ξει, ούτε καινούργια βιβλία νά κυκλοφορήσει, ούτε προσωπικό νά μετεκπαι-
δεύσει. ‘Η λύση αυτή - τό λέω πρίν ξεκινήσουμε - έχει δύο μελανά σημεία:

α) Ότι μειώνονται οι ώρες τών θρησκευτικών τής Β’ άπό δύο σέ μία.
‘Ομως, άν λάβουμε υπόψη μας ότι στην μείωση τοϋ ώραριου άπό 36 σέ 30 ώρες
(μέ τό πενθήμερο) τά θρησκευτικά ξμειναν άπείραχτα, φαίνεται λογικό (όσ
δυσάρεστο καί άν εΐναι), τώρα πού τά γενικά μορφωτικά μαθήματα χάνουν άλ-
λες 6-7 ώρες στό πλαίσιο τοϋ Λυκείου, νά μειωθούν καί τά θρησκευτικά κατ
16,6%.

β) Δεύτερο δυσάρεστο εΐναι ή μείωση τών ώρών τής Φυσικής καί τής
Χημείας άπό τή μία, καί τής Φιλοσοφίας-Ψυχολογίας άπό τήν άλλη. ‘Εχοντας
βάσιμες ύποψίες ότι τά φιλοσοφικά μαθήματα θά συμπεριληφθούν στά γενικά
μαθήματα τής Γ’ Λυκείου μπορούμε νά εύχηθούμε, ή καλύτερα νά συνεργαστοϋ
όταν έρθει ή ώρα, ώστε στά γενικά μαθήματα τής Γ’ Λυκείου νά συμπεριληφθ
καί κάποιο “φυσικοχημικό”.

‘Ακούστηκαν όρισμένες φωνές, ότι πρέπει “έπιτέλους” νά μειωθούν δρα-
στικά καί τά άρχαΐα. Θυμίζω ότι πρόκειται γιά τά άρχαΐα άπό τό πρωτότυπ
πού έτσι κι άλλιώς παθαίνουν μεγάλη ζημιά ός μάθημα γενικής μόρφωσης μέ
τό νά διδασκονται δύο μόνο αντί γιά τρία χρόνια. Τό νά μειώσουμε καί άλ

τό ωράριο θά σήμαινε τελικά ὅτι τά παιδιά θά διδάσκονται μόνο γραμματική καί συντακτικό, χωρίς πρόσβαση στά κείμενα - μάταιος κόπος: "Αν ὅμως κανείς ἔχει στό νοῦ του τήν κατάργηση τῶν ἀρχαίων πέρα γιά πέρα, ἢ τήν ἀντικατάστασή τους ἀπό μεταφράσεις κλπ., τότε θά ἔλεγα ὅτι αὐτή του ἡ γνώμη δέν ἔχει νόημα νά προβάλλεται σέ συσχετισμό μέ τό συγκεκριμένο πρόγραμμα 1982-/83 πού συζητοῦμε.

Πρίν προχωρήσουμε, παρακαλῶ τόν κ. Τομπαῆδη νά μᾶς θυμίσει τό πρόγραμμα, ὅπως εἶχε διαμορφωθεῖ στήν προηγούμενη συζήτησή μας.

Ὁ κ. Τομπαῆδης παρουσιάζει τό ἀκόλουθο Σχέδιο Προγράμματος:

ΩΡΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΛΥΚΕΙΟΥ					
Α			Β		
1981-82		1982-83	1981-82		1982-83
			1981-82		1982-83
Θρησκευτικά	2	2	2	1	2
Νέα Ἑλληνικά	4	4	3 1/2	3	3 1/2
Ἀρχαία Ἑλληνικά	6 1/2	7	4 2/3	7	3 2/3
Ἱστορία	2	2	2	3	2
Στ. Δ. Πολ.	-	-	-	-	2/3
Φιλοσοφικά	-	-	2/3	1	1
Μαθηματικά	4 1/2	5	3 2/3	5 1/2	3
Κοσμογραφία	-	-	-	1/2	2/3
Φυσική	3	3	2	3	2
Χημεία	1	1	1	1 1/2	1
Γεωλ.-Οἰκ. Γ.	1	1	-	-	-
Ἀνθρ.-Βιολ.-Υγ.	-	-	1	1	-
Ε. Γλ.	3	2	2	2	2
Φυσικ. Ἀγωγή	2	2	1 2/3	1 1/2	1 2/3
Καλλ.-Μουσική	1	1	-	-	-
Σύνολο	30	30	24	30	23

Ὁ κ. Α. Ἀδαμόπουλος λέγει: Μέ τήν προϋπόθεση ὅτι πρέπει:

1.- Νά μεταφερθεῖ ἡ ὕλη κορμοῦ τῆς Γ' τάξεως στή Β' τάξη.

2.- Νά διατηρηθεῖ τό ωράριο τοῦ μαθήματος τῆς ξένης γλώσσας τουλάχιστον στά σημερινά του ἐπίπεδα.

3.- Νό περιορισθεῖ ὁ ἀριθμὸς τῶν μονώρων μαθημάτων,
προτείνω τὸ παρακάτω ὠρολόγιο πρόγραμμα γιὰ τίς Α' καὶ Β' τάξεις τοῦ
Λυκείου:

	A	B
Θρησκευτικά	2	1
Νέα Ἑλληνικά	4	12
Ἀρχαία Ἑλληνικά	7	
Ἱστορία	2	
Στ. Δημ. Πολιτεύματος	-	-
Φιλοσοφικά	-	1
Μαθηματικά	5	5
Φυσικὴ	3	3
Χημεία	1	2/-
Γεωλογία	-	2/4
Κοσμογραφία	-	-/2
Βιολογία	-	-/2
Ξένη Γλώσσα	3	2
Καλλιτεχνικά-Μουσικὴ	1	-
Φυσικὴ Ἀγωγή	2	2
Σύνολο	30	30

Στὴ συνέχεια ὁ κ. Σκορδίλης παίρνει τὸ λόγο καὶ λέγει: Εἶμαι
ὕποχρεωμένος γιὰ μιὰ φορά ἀκόμη, σὺν ἐκπαιδευτικὸς, σὺν Ἕλληνας πολί-
της καὶ σὺν γονέας νὰ ἐπισημάνω στὸ Τμήμα τὴ μονομέρεια τῶν προτεινομέ-
νων ἀπὸ αὐτὸ ὠρολόγιον προγραμμάτων Α' καὶ Β' Λυκείου καὶ νὰ σημειώσω
μέ ἱδιαίτερη ἔμφαση τοὺς σοβαροὺς ἐθνικοὺς, παιδευτικοὺς καὶ κοινωνικοὺς
κινδύνους ποὺ ἐπιφυλάσσουν τὰ προγράμματα αὐτά.

Μοῦ εἶναι δύσκολο νὰ κατανοήσω τὴ νοοτροπία τοῦ Τμήματος ποὺ ἐπιμέ-
νει σὲ ἀντιδιαστολὴ καὶ ἀντίθεση ἀπὸ κάθε ἄλλο πρόγραμμα ἐξελιγμένης
χώρας καὶ ἀντίθετα ἀπὸ τὴ σύγχρονη ἐκπαιδευτικὴ πραγματικότητά καὶ τίς
ἐμπειρίες μας ἀπὸ τὰ προγράμματα τῶν τελευταίων ἐτῶν, νὰ προτείνει ἀ-
ναχρονιστικὰ προγράμματα, μονομερῆ, μέ περιορισμένο μορφωτικὸ ὕλικο,
προγράμματα ποὺ παραβλέπουν σχεδὸν ὁλοκληρωτικὰ τὴ φύση τοῦ ἀναπτυσσο-

Είναι γνωστό πώς μια παρόμοια προσπάθεια πρέπει να ξεκινήσει από την πρώτη βαθμίδα της εκπαίδευσης σέ συνάρτηση πάντα με τίς ενδιαμέσες βαθμίδες καί τόν τελικό σκοπό, τή δημιουργία τοῦ αὐριανοῦ πολίτη καί το ἐπιστήμονα. Ἐπειδή ὁμως μία παρόμοια ἀντιμετώπιση τοῦ θέματος πρός τό παρόν φαίνεται ἀνέφικτη, εἶναι ἀνάγκη νά ἀντιμετωπίζονται τουλάχιστον σωστά τά ἐπιμέρους θέματα, στήν προκειμένη περίπτωση τά διάφορα προγράμματα.

Ἐπαναλαμβάνω καί πάλι πώς τό Σχέδιο τοῦ ὁρολόγιου προγράμματος πού προτείνεται ἀπό τό Τμήμα γιά τήν Α καί Β Λυκείου δέν εἶναι τό σωστό παρουσιάζει μεγάλη μονομέρεια, θά δημιουργήσῃ ἄγχος καί ἀποστροφή στοῦ μαθητῆ καί κυρίως παραβλέπει τίς ψυχικές, βιολογικές καί βιοκινητικές ἀνάγκες τῶν παιδιῶν στή σημαντικότερη ἀναπτυξιακή τους φάση.

Γιά τοὺς λόγους αὐτοὺς προτείνω:

- 1) Κανένα μάθημα νά μὴν ἔχει περισσότερες ἀπὸ πέντε (5) ὥρες τήν ἑβδομάδα.
- 2) Κανένα μάθημα, ἐάν εἶναι δυνατόν, νά μὴν ἔχει 1/2 ὥρα ἢ νά κατλήγῃ σέ 1/2 ὥρα.
- 3) Νά προστεθοῦν στά προγράμματα ὥρες κοινωνιολογικῶν, καλλιτεχνικῶν καί ψυχολογικῶν μαθημάτων.
- 4) Νά ἀποκατασταθεῖ στά προγράμματα τό τρίωρο (3) τῆς Φυσικῆς Ἀγωγῆς, ὅπως αὐτό προβλεπόταν ἀπὸ τό 1930 καί ὅπως φυσικά ἀπαιτεῖ ὁ σύγχρονος τρόπος ζωῆς.

Στή συνέχεια ὁ κ. Ν. Παπαδόπουλος χέγει: Οἱ ἀπόψεις μου γιά τό μεταβατικό πρόγραμμα Λυκείου μέ προοπτική γιά τό ὀριστικό, ὅπως βασικά ἐκτέθησαν στήν πρώτη ἄτυπη συνεδρία, ἔχουν ὡς ἑξῆς:

Ἀναλυτικότερα οἱ σχετικές ἀπόψεις μου ἔχουν δημοσιευθεῖ στό περιοδικό ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ, Ἰούνιος 1981, σελ. 3-13 μέ τίτλο "Ἐκπαιδευτική μεταρρύθμιση καί σχολικά προγράμματα".

Κατά τή γνώμη μου ἡ καθιέρωση τῆς Γ' Λυκείου ὡς προπαρασκευαστικῆς (γιά τό ἀπολυτήριο καί ἐνδεχόμενες σπουδές) τάξης μπορεῖ νά ἀποτελέσῃ μία θαυμάσια βάση γιά τή λύση πολλῶν προβλημάτων τῆς γενικῆς παιδείας μας, ἂν αὐτή ἀξιοποιηθεῖ σωστά. Καί συγκεκριμένα, ἂν ἡ τάξη αὐτή ἀπα-

λαγεί από τό φόρτωμα όλων τών μαθητῶν μέ όλα τά μαθήματα καί δοθεῖ ἡ δυνατότητα ὁ κάθε μαθητής νά ἔχει κυρίως μαθήματα τῆς κατεύθυνσης-δέσμι του καί μερικά προκαθορισμένα γενικῆς παιδείας μαθήματα - καί αὐτό θά εἶναι γιά μένα μιᾶ σωστή ἀξιοποίηση - τότε, δέ βλέπω τό λόγο, γιατί πρέπει νά μεταφέρουμε ὅπωςδήποτε καί ὅλες τίς ὥρες τῶν μαθημάτων κομπού στη Β' Λυκείου, ἐφόσον, κατά τή γνώμη μου, πολλά ἀπ' αὐτά φόρτωναν τό πρόγραμμα τῆς Γ' τάξης κακῶς ὑποχρεωτικά γιά ὅλους τοὺς μαθητές. Βέβαια κάποια μεταφορά ὥρῶν καί ἀναδόμηση τοῦ προγράμματος τῆς Β' Λυκείου ἴσως καί τῆς Α', εἶναι ἀναγκαῖα. Γι' αὐτή πάντως θεωρῶ ἀπαραίτητο νά ἐπισημάνω ὁρισμένες ἀρχές καί νά κάνω μέ τήν εὐκαιρία ἀντίστοιχες προτάσεις.

1η πρόταση-ἀρχή: Ἡ διδασκαλία κάθε ὑποχρεωτικοῦ μαθήματος νά περιορίζεται στίς 3 (τό πολύ 4) ὥρες. Αἰτιολόγηση: Τό ἀντίθετο ἀντιβαίνει στήν ἀρχή τῆς γενικῆς παιδείας, ἀφοῦ ἄλλωστε διαφορετικά δέν εἶναι δυνατό νά ἀντιπροσπεύονται στό πρόγραμμα ἰσοτιμία ἢ περίπου ἰσοτιμία ὅλοι οἱ γνωστικοί καί λοιποὶ τομεῖς τοῦ πολιτισμοῦ. Ἀντιβαίνει ἐπίσης καί στή διαφοροποίηση τῶν ἐνδιαφερόντων τῶν μαθητῶν αὐτῆς τῆς ἡλικίας τήν ὁποία καί παρεμποδίζει, ἐνῶ πρόκειται γιά μιᾶ κανονική ψυχοπνευματική ἐξέλιξη. Καί μόνο γι' αὐτό προσωπικά δέν μπορῶ νά δεχτῶ ὑποχρεωτική διδασκαλία κάποιου μαθήματος στό ἐπίπεδο αὐτό, πού διδάσκουν εἰδικά καί ὅχι ἀπαραίτητα γιά ὅλους πράγματα, πάνω ἀπ' τό παραπάνω ὅριο. Γιατί ἔτσι δημιουργεῖται ὁ ψυχικός κορεσμός - σοβαρό ἀντικίνητρο μάθησης καί καταπίεση ἀντιπαιδαγωγική καί ἀντιδημοκρατική τῶν μαθητῶν πού δέν ἔχουν ἀντίστοιχο ἐνδιαφέρον καί προοπτική ἐπαγγελματική. Ἀλλωστε ὅλων τῶν χωρῶν τά προγράμματα, πού παρακολουθῶ, στό ὑποχρεωτικά μαθήματα περιορίζουν τίς ὥρες περίπου στίς 2-3 (Πβ. Δ. Γερμανία, Σουηδία, Γαλλία).

Γιά τό μεταβατικό πρόγραμμα προτείνω νά διδαχτοῦν τά Ἀρχαῖα 5 ὥρες στήν κάθε τάξη (Α' καί Β') καί τά Μαθηματικά 4 καί 4 ἢ 5 καί 3 ἀντίστοιχα. Αὐτό θ' ἀποτελοῦσε λύση πρὸς ὅλες τίς κατευθύνσεις, γιατί συμβιβάζει τά πράγματα μέ τό μέχρι τώρα πρόγραμμα καί ἱκανοποιεῖ κἀπως τήν παιδαγωγική-διδασκτική καί τήν ψυχολογική ἀποψη. Ὑπογραμμίζω ὅτι οἱ ὥρες πού περικόπτονται μποροῦν νά δοθοῦν μέχρι καί σέ 3πλάσια ἀναλογικά στη Γ' Λυκείου καί μάλιστα - ἐπιτέλους - μόνο γιά ὅσους ἔχουν ἐνδιαφέ-

για την αντίστοιχη κατεύθυνση-δέσμη.

2η πρόταση-άρχη: 'Απαραίτητη ή διδασκαλία μαθημάτων γενικής παιδείας και προβληματισμού σε ένα τουλάχιστο 2ωρο (στο Λύκειο γενικά). Τά μαθήματα που μπορούν να διδαχτούν για πρώτη φορά στο Λύκειο, όπως Φιλοσοφία, Ψυχολογία κτλ. είναι σχεδόν ανύπαρκτα στο ωράριο τώρα τελειοταία, όπως άλλωστε και τα Καλλιτεχνικά.

Αιτιολόγηση: Στο Γενικό Λύκειο ή Φιλοσοφία, μάθημα γενικού προβληματισμού, ή Ψυχολογία, μάθημα αυτογνωσίας και σύγχρονου προβληματισμού και ή Καλλιτεχνία, μάθημα μιας ιδιαίτερης νοητικής και αισθητικής ικανότητας και άγωγής έχουν βασική θέση και είναι απαραίτητα στη σπουδή κάθε μαθητή. Συμβάλλουν ουσιαστικά και βοηθούν αποφασιστικά στην ολοκληρωμένη εξέλιξή του. "Όσο για την Ψυχολογία αξίζει να σημειωθεί ότι πρωτοτυπούσαμε ως τώρα και τώρα που μπαίνει στο πρόγραμμα των άλλων χωρών, έμελλε την εξαλείφουμε για να κάνουμε μεταρρύθμιση. Πορευόμαστε και εδώ αντίθετα προς το ενδιαφέροντα και τις ανάγκες του σύγχρονου ανθρώπου

3η πρόταση-άρχη: 'Ενίσχυση μαθημάτων σύγχρονων αναγκών (και αναγκαστική μείωση των παραδοσιακών στην υποχρεωτική διδασκαλία). Πρόκειται για την Ξένη Γλώσσα.

Αιτιολόγηση: Το ωράριο είναι μέχρι τώρα ανεπαρκές και ανεπίτρεπτο συγκριτικά τη στιγμή που σε άλλες χώρες διδάσκεται και δεύτερης ξένης σημερινής Πολιτικής 'Ηγεσίας να παραμένει η γνώση των ξένων γλωσσών προνόμιο των οικονομικά ισχυρών και ο πολυς λαός να διατηρήσει την παράδοσή μας με τη σπουδή των 'Αρχαίων. Τότε οι 'Ισες ευκαιρίες μένουν λόγια.

Προτάσεις-αρχές σε συνάρτηση κυρίως με το όριστικό πρόγραμμα.

4η πρόταση-άρχη: Διδασκαλία των 'Αρχαίων 'Ελληνικών από μετάφραση ως υποχρεωτικό μάθημα και με ωράριο 3 περίπου ώρες.

Αιτιολόγηση: Είναι κοινή η διαπίστωση ότι δεν είναι δυνατό να μαθευτούν "8λα απ'θους", χρειάζεται κάποια ισορροπία. Κατά συνέπεια δε χρειάζεται η γλωσσική μορφή παρά σ' εκείνους που θα ασχοληθούν ιδιαίτερα, ενώ το πνεύμα των αρχαίων προγόνων, που είναι απαραίτητο να γνωρί-

ζουν στά βασικά του σημεῖα ὅλοι οἱ Νεοέλληνες, μπορεῖ νά διδασχεῖ ἔτσι ἀρκετά ἄνετα καί νά ἀγαπηθεῖ ἀπ' τοὺς μαθητές, πού εἶναι φανερό ὅτι μέχρι τώρα στήν πλειοψηφία τους ἀδιαφοροῦσαν ἢ κουράστηκαν στοῦ μάθημα ἢ καί τό μίσησαν.

5η πρόταση-ἀρχή: Εἰσαγωγή μαθημάτων σύγχρονων γνώσεων, ὅπως Στοιχεῖα Κοινωνιολογίας καί Στοιχεῖα Οἰκονομίας.

Αἰτιολόγηση: Τέτοια μαθήματα διδάσκονται στά προγράμματα γενικῆς παιδείας τῶν ἄλλων χωρῶν καί εἶναι καιρός νά γίνει καί σέ μᾶς αὐτό τό προοδευτικό ἄνοιγμα. Δέν μπορεῖ τό πρόγραμμά μας νά ἀγνοεῖ ἀπόλυτα τίς κοινωνικές ἐπιστήμες καί γνώσεις στά γενικά τους σημεῖα σέ μία γενική παιδεία. Τό ἐπιχείρημα ὅτι ἀρκεῖ γιά τοὺς τομεῖς αὐτοὺς ἡ διδασκαλία τῶν Στοιχείων Δημοκρ. Πολιτεύματος καί τῆς Οἰκονομικῆς Γεωγραφίας ἀποτελοῦσε ἀφέλεια καί ἀνήκει ἀσφαλῶς στοῦ παρελθόν. Ἡ παραφόρτωση τοῦ προγράμματος μέ τὰ παραδοσιακά καί τὰ λεγόμενα "πρωτεύοντα" μαθήματα δέ βρίσκεται σέ ἀντιστοιχία μέ τὰ σύγχρονα ἐνδιαφέροντα καί τίς ἀνάγκαις τῶν μαθητῶν καί τῆς σύγχρονης ζωῆς. Δέν μποροῦν νά κρίνονται ὅλα μέ βάση τό παρελθόν, καί νά παραμελεῖται τόσο φανερά ἡ διδασκαλία τῆς ἀμεσοτήτας καί τῆς ζωῆς στοῦ πρόγραμμα.

6η πρόταση-ἀρχή: Αὐξηση τῶν κατευθύνσεων ἐπιλογῆς, αὐξηση τῶν ἀνστοίχων ὥρων καί περιορισμός τῶν κοινῶν μαθημάτων. Μαθήματα τῶν ὁποίων ἡ διδασκαλία ὁλοκληρῶνεται στά βασικά καί ἀπαραίτητα γιά ὅλους στοίχεῖ στοῦ Γυμνασίου δέν ὑπάρχει λόγος νά διδασκονται ὅπωςδήποτε καί σέ ὅλες τῆς τάξεις τοῦ Λυκείου. Ὅρισμένα ἀπ' αὐτά χρειάζεται στοῦ Λύκειο νά διδασχτοῦν ἀλλά ὅπωςδήποτε σέ μία διαφορετική διάσταση (π.χ. Ἱστορία τοῦ Πολιτισμοῦ, Θρησκευολογία κτλ.).

Αἰτιολόγηση: Οἱ δύο γνωστοί κύκλοι εἶναι πολὺ περιορισμένη ἐπιλογή καί δέν ἀνταποκρίνονται καθόλου στήν ποικιλία τῶν ἐνδιαφερόντων καί τήν πολλαπλότητα τῶν ἐπαγγελμάτων. Τό Γενικό Λύκειο, ἀντίθετα πρός τήν ὑποχρεωτική ἐκπαίδευση, πού προσφέρει γενικές γνώσεις ἀπ' ὅλους τοὺς τομεῖς καί γιά ὅλους τοὺς μαθητές, δέν μπορεῖ παρά νά προσφέρει εἰδική καί πως γνώσεις καί ἀσφαλῶς ἀπό περιορισμένους τομεῖς, ὥστε νά προετοιμάσει γιά ὑπεύθυνες ἐπαγγελματικές ἀσχολίες γενικῆς φύσης ἢ σπουδές. Γε

νική παιδεία, αλλά και προετοιμασία για το επάγγελμα και τη ζωή θα πρέπει να είναι τα κριτήρια του προγράμματος κυρίως της Γ' Λυκείου. Γι' αυτό δε βλέπω το λόγο, γιατί ο αβριανός φιλόλογος θα πρέπει να είναι υποχρεωμένος, να παρακολουθεί, και σ' αυτή την τάξη, Μαθηματικά-Φυσική-Χημεία, γιατί ό,τι διδαχτεί θα είναι μάλλον ειδικές κάπως γνώσεις, ενώ χρειάζεται το χρόνο για περισσότερες τέτοιες γνώσεις στην κατεύθυνσή του, σε σύγχρονες γνώσεις και σε γενικές γνώσεις. Το ίδιο ισχύει και για τον αβριανό μαθηματικό, το βιολόγο κτλ. αντίστοιχα.

"Ετσι θα δοθεί η δυνατότητα να αποφευχθούν οποιεσδήποτε καταπονητικές επαναλήψεις, να αυξηθεί το πρόγραμμα μαθημάτων σύγχρονων γνώσεων και γνώσεων που ανταποκρίνονται στο νοητικό επίπεδο της ηλικίας των μαθητών και στα σύγχρονα ενδιαφέροντά τους. "Αλλωστε βασικά και "πρωτεύοντα" μαθήματα υπάρχουν μόνο σε συνάρτηση με την ηλικία.

Είναι φανερό ότι οι προτάσεις μου προβλέπουν μία ριζική αναδόμηση και αλλαγή στο πρόγραμμα μαθημάτων και ώρων στα διάφορα μαθήματα. Για τα "βασικά μαθήματα" ενώ δίνεται η έντυπωση ότι προτείνω μείωση, τελικά δίνονται περισσότερες συνολικές ώρες για λιγότερους βέλους μαθητές. Αυτό όμως είναι και το σύγχρονο πνεύμα από άποψη παιδαγωγική και ψυχολογική, αλλά ακόμη και δημοκρατική. "Ετσι είναι ακόμη πολύ πιθανή η μείωση, αν όχι και εξάλειψη, των φροντιστηρίων, αφού ο κάθε μαθητής σε μαθήματα αδυναμίας ή αδιαφορίας του (στην επαγγελματική προοπτική του) θα έχει λίγες ώρες που δε θα του δημιουργούν πρόβλημα και σε μαθήματα της κατεύθυνσης - δέσμης του θα μπορεί να παρακολουθεί υπεραρκετές ώρες στη Γ' Λυκείου ως προπαρασκευαστική τάξη.

Οι προτάσεις μου για την Α' και Β' Λυκείου ακολουθούν σε πίνακα χωριστό. "Επισημαίνω ότι είναι προτάσεις μόνο για το μεταβατικό πρόγραμμα.



Προτάσεις γιὰ τὸ ὠρολόγιον Α' καὶ Β' Λυκείου (μεταβατικὸ)

<u>ΜΑΘΗΜΑΤΑ</u>	<u>Α' τάξη</u>	<u>Β' τάξη</u>
Θρησκευτικὰ	2	1
Νέα Ἑλληνικὰ	4	3
Ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ	5	5
Ἱστορία	2	3
Στοιχεῖα Δημ. Πολιτευμ.	-	-
Φιλοσοφικὰ	-	2
Ψυχολογία	-	2
Μαθηματικὰ	5	3
Κοσμογραφία	-	1/2
Φυσικὴ	3	2 1/2
Χημεία	1	1
Γεωλογία	2	-
Ἀνθρωπολογία-Βιολ.-'Υγ.	-	1
Ξένη Γλῶσσα	3	3
Φυσικὴ Ἀγωγή	2	2
Καλλιτεχνικὰ-Μουσικὴ	1	1
	30	30

Ὁ κ. Συριόπουλος παίρνει τὸ λόγο καὶ λέγει: Ἐπιθυμῶ νὰ ἐπισύρω τὴν προσοχὴ τοῦ τμήματος ἐπὶ τοῦ χρόνου, ὃ ὁποῖος διατίθεται διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ Γραμματείας, μετὰ τὸν περιορισμὸν τοῦ μαθήματος τούτου εἰς τὰς δύο μόνον τάξεις τοῦ Λυκείου.

Διὰ τοῦ προτεινομένου ὠρολογίου προγράμματος, τὸ ὁποῖον βέβαια ἐπιβάλλεται ἐκ τῶν πραγμάτων, ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ Γραμματεία δέν πρόκειται νὰ ἐκμαθηθῇ καὶ ἀγαπηθῇ ἀπὸ τοὺς ἀποφοίτους τῆς Μέσης μας Ἐκπαίδευσως ἀλλ' ἀσφαλῶς θὰ μείνῃ ἄγνωστη καὶ ἀντιπαθὴς, στὴ συνέλθῃσι ἰδιαίτερος τῶν μαθητῶν οἱ ὁποῖοι προσανατολίζονται πρὸς τὰς θετικὰς Ἐπιστήμας.

./.



Ἡ πολιτεία πρέπει νά καταστήσῃ σαφές εἰς τό τμήμα Μέσης τοῦ ΚΕΜΕ τήν ἐπιθυμίαν της ὡς πρός τήν ἔκτασιν τῆς γνώσεως τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης καί Γραμματείας, τήν ὁποίαν θεωρεῖ ἀπαραίτητον διὰ τοὺς ἀποφοίτους τῆς Μέσης μας ἐκπαιδεύσεως ὥστε τό τμήμα νά ἀντιμετωπίσῃ ἐξ ὑπαρχῆς τό πρόβλημα.

Ἐάν, ὅπως πιστεύω, ἡ ἐπιβίωσις τοῦ ἔθνους μας ἐξαρτᾶται μεγάλως ἀπό τήν ἀγάπην καί γνώσιν τῆς ἐθνικῆς μας γλώσσης καί νοοτροπίας, ἡ ὁποία συνεχίζεται μέχρι σήμερον καί μαρτυρεῖται ἀπό τήν ἀρχαία μας γλῶσσαν καί γραμματεία ὡς συνεχῆς καί ἀδιάκοπος, νομίζω ὅτι ἡ διδασκαλία τῆς ἀρχαίας μας φιλολογίας πρέπει νά ἀντιμετωπισθεῖ εἰς τὰ ὄρολογία καί ἀναλυτικά προγράμματα μέ ριζικά μέτρα.

Ἡ μόνη δέ δυνατή ριζική ἀντιμετώπισις κατὰ τήν γνώμην μου τοῦ θέματος τούτου εἶναι ἡ ἀντιμετώπισις ἡ ὁποία εἶχε γίνεῖ ἀπό τό Παιδαγωγικόν Ἰνστιτούτον διὰ τῆς διδασκαλίας τῆς ἀρχαίας γλώσσης καί γραμματείας ἐπὶ δύο ὥρες ἐβδομαδιαίως εἰς τὰς τρεῖς τάξεις τοῦ Γυμνασίου, ὅπου οἱ μαθηταί ἐδιδάσκοντο τήν ἀρχαίαν Γραμματικὴν καί τό Συντακτικόν ὥστε οἱ μαθηταί εἰς τὰς δύο πρώτας τάξεις τοῦ Λυκείου νά εἶναι δυνατόν νά γνωρίσουν ἐκ τοῦ πρωτοτύπου ἀντιπροσωπευτικά ἔργα τῆς ἀρχαίας γραμματείας. Ἡ γνώμη τοῦ τότε Προέδρου τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου, ἀνεγνωρισμένου κύρους φιλολόγου, θά ἦτο βαρύνουσα δι' ἐμέ καί τήν Πολιτείαν νομίζω.

Ἐάν διὰ τό προσεχές διδακτικόν ἔτος ἐκ τῶν πραγμάτων ἐπιβληθεῖ ἡ προτεινομένη λύσις διὰ τὰς δύο πρώτας τάξεις τοῦ Λυκείου ὡς ἀναγκαστικὴ νομίζω παράλληλα νά ἀντιμετωπισθῇ ριζικὰ τό πρόβλημα διὰ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τό Γυμνάσιον τῆς διδασκαλίας ἐπὶ διώρου ἐβδομαδιαίως τῆς ἀρχαίας γλώσσης διὰ νά μὴ χάνεται πολὺτιμος χρόνος διὰ τοὺς μαθητάς, οἱ ὁποῖοι σὲ τρία χρόνια θά εἰσαχθοῦν εἰς τό Λύκειον. Ἄλλωστε καί ἕνας ἀπόφοιτος τοῦ Γυμνασίου πρέπει νά εἶναι σέ θέσιν νά κατανοῇ τήν γλῶσσαν τῆς ἐκκλησίας μας, ἡ ὁποία ἐν πολλοῖς βασίζεται εἰς τήν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν.

Τό τμήμα νομίζω παράλληλα μέ τό πρόγραμμα τῶν δύο πρώτων τάξεων τοῦ Λυκείου πρέπει νά ἀντιμετωπίσῃ καί τό βασικόν τοῦτο πρόβλημα τῆς διδασκαλίας εἰς τήν Μέσῃ ἐκπαιδεύσιν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης καί γραμματείας διὰ τῆς παρακλήσεως νά τεθῇ ὑπ' ὄψιν του ἡ βασικὴ θέσις

της πολιτείας στο έθνικης σημασίας βασικό τουτο θέμα των προγραμμάτων της Μέσης μας 'Εκπαιδύσεως.

Στή συνέχεια ο κ. Βώρος λέγει:

1.- Τά προκαταρκτικά: συνάντηση μέ την πολιτική ήγεσία του 'Υπουργείου Παιδείας, επικείμενη εξαγγελία νέων μέτρων γιά τή γ' λυκείου πουργείου Παιδείας, επικείμενη εξαγγελία νέων μέτρων γιά τή γ' λυκείου και τίς διαφαινόμενες επιπτώσεις γιά τίς άλλες δυο τάξεις, δια αυτά τά έχει εκθέσει ο κ. Κακριδής μέ 8ση επέτρεπαν οι περιστάσεις εύκρίνεια.

2.- "Υστερα άπ' αυτά οφείλουμε νά προτείνουμε συγκεκριμένα ώρολόγια προγράμματα γιά β' και α' τάξεις λυκείου άποκλειστικά γιά τό σχ. Έτος 1982-83.

3.- 'Η σοβαρότητα του θέματος αλλά και ή δεσμευκότητα των τωρινών συνθηκών-δεδομένων ύποδεικνύουν- κατά τή γνώμη μου- νά δώσουμε δύο άπαντήσεις:

α) μεταβατικά προγράμματα γιά τώρα 1982-83 βασισμένα στις συνθήκες αύτης της στιγμής (π.χ. ολοκλήρωση κύκλου γενικής παιδείας ως τή β' λυκείου).

β) άρχές σχεδιασμού γιά τήν άμέσως επόμενη φάση, δεσμευτικές γιά μās ως εκπαιδευτικούς.

4.- Μέ τό πνεύμα αυτό προτείνω:

α) Γιά τώρα: συγκεκριμένη λύση: (τό συνημμένο σχέδιο, πού ούσιαστικά τό έπεξεργάστηκε τό Τμήμα μας, τροποποιημένο σέ τουτα τά σημεία)

1) περιορισμό των θρησκευτικών σέ μία ώρα στήν α' και μία ώρα στή β' τάξη, γιατί ή ιστορία της θρησκείας κανονικά είναι μέρος της ιστορίας και τά "λειτουργικά" θέματα δέν ανταποκρίνονται σέ διαφέροντα των νέων

2) ενίσχυση της ξένης γλώσσας στήν α' και β',

3) περιορισμό των μαθηματικών κατά μία ώρα στήν α' τάξη και μία ώρα στή β' τάξη,

4) μεταφορά μις ώρας από άρχαία ελληνικά σέ νέο ελληνικά στή β' τάξη,

5) περιορισμό σέ 30 ώρες του προγράμματος της β' λυκείου.

β) 'Αρχές εκπαιδευτικού σχεδιασμού γιά τήν εκπόνηση νέων προγραμμάτων χωρίς νά περιμένουμε νέο έρώτημα.

Ἐπισυνάπτω διάγραμμα γενικῶν ἀρχῶν καὶ κριτηρίων πού ἀποτελοῦν πάντα ἀφετηρία καὶ ὑποδομή τῶν δικῶν μου εἰσηγήσεων.

Ὁ κ. Παπασημακόπουλος παίρνει τὸ λόγο καὶ χέγει: Τὸ **Βενικό** Λύκειο προετοιμάζει τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς μέλλουσας ἐθύνουσας τάξεως τῆς πατρίδας μας. Δέν εἶναι δυνατόν λοιπόν νά συνεχίζουμε "προσωρινά" νά συρρικνώνουμε μέχρι ἐξαφανίσεως μαθήματα μεγάλου μορφωτικοῦ ἐνδιαφέροντος. Θά μιλήσω γιὰ μερικά ἀπό αὐτά.

1.- Γεωλογία-Ὀρυκτολογία. Εἶναι μάθημα τῆς Α' Λυκείου. Δίνει γνώσεις γύρω ἀπὸ τὰ γεωλογικά φαινόμενα δηλ. τίς γεωλογικὰς ἀναστατώσεις κατολισθήσεις, σεισμούς, στρωματογραφικὰς διατάξεις πετρωμάτων καθὼς καὶ γιὰ τὸν γεωλογικὸ πλοῦτο τῆς γῆς τόσο σὲ παγκόσμια κλίμακα ὅσο καὶ εἰδικότερα τῆς χώρας μας (πετρέλαιο, ἐκμεταλλεύσιμα ὀρυκτά κτλ.).

2.- Οἰκονομικὴ Γεωγραφία. Εἶναι μάθημα τῆς Α' Λυκείου, μὲ τὸ προηγούμενο πρόγραμμα, ἐνῶ διδασκόμεθα στὴ Β' Λυκείου σὲ παλιὰ προγράμματα. Περιέχει, σύμφωνα μὲ τὸ νέο ἀναλυτικὸ πρῶτον πρόγραμμα στοιχεῖα πολιτικῆς Οἰκονομίας, θέματα ἀπὸ τὴν παγκόσμια παραγωγή τροφίμων, ἀπὸ τὸ δημογραφικὸ πρόβλημα σὲ παγκόσμια κλίμακα, ἀπὸ τὴν καταστροφή τῆς φύσεως. Ἐπίσης θέματα ὅπως ὁ τιμάρθμος, ὁ πληθωρισμός, τὰ οἰκονομικὰ συστήματα κτλ. μὲ ἀναφορὰ πάντα στὴ χώρα μας.

3.- Ὑγιεινὴ-Ἀνθρωπολογία. Μάθημα τῆς Β' Λυκείου μὲ δύο ὥρες σὲ προηγούμενα προγράμματα. Πρακτικῶς στὰ προηγούμενα πρόγραμμα εἶχε ἐξαφανιστεῖ. Σύμφωνα μὲ τὸ ἀναλυτικὸ πρόγραμμα περιλαμβάνει θέματα Φυσιολογίας σὲ συνδυασμὸ μὲ Ὑγιεινὴ. Ὑπάρχουν ἐνδιαφέροντα θέματα μεγάλου ἐνδιαφέροντος ὅπως τὸ ξμφραγμα, οἱ κωλικοί, ἡ σύλληψη μὲ τὰ παρεπόμενά της πού μπορεῖ νά ἐπεκταθεῖ στὴ σεξουαλικὴ ἀγωγή, τὰ ναρκωτικά κτλ.

4.- Βιολογία. Μάθημα τῆς Γ' Λυκείου πού στὸ προηγούμενο πρόγραμμα ἦταν στὴ Β' Λυκείου. Γιὰ τὴ Βιολογία θά πῶ μόνο ὅτι τὸ μάθημα συγκεντρώνει τὴν προσοχὴ τῆς ἐκπαιδεύσεως σὲ παγκόσμια κλίμακα, ἐνῶ στὴ χώρα μας κινδυνεύει νά ἐξαφανιστεῖ.

Στὸ ἐρώτημα πῶς θά λυθεῖ τὸ πρόβλημα τοῦ ἀδιαχωρήτου τῶν ὥρων δὲν τὴν ἀκόλουθη ἀπάντηση: Τὸ μάθημα τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν ἔχει ἀναλογικὰ

πολύ μεγάλο ποσοστό στις ώρες του ωρολόγιου προγράμματος. Έξιν ή μέγιστη έκταση των 'Αρχαίων 'ελληνικών περιοριστεῖ σέ πέντε ώρες τήν εβδομάδα, τό πρόβλημα λύεται. 'Επίσης δοκιμαστικά μπορεί δύο μαθήματα νά γίνουν "κατ' ἐπιλογήν" ὅποτε πάλι ἐξοικονομοῦνται ώρες.

Στή συνέχεια ὁ κ. Σακελάς λέγει: Τό πρόγραμμα πού καταρτίζουμε δέ θά καλύψει μόνο τό σχολ. ἔτος 1982-83, ἀλλά θά ἀποτελέσει, νομίζω, τή βάση καί γιά τό μόνιμο πρόγραμμα πού θά ἰσχύσει ἀπό τό 1983-84. Γι' αὐτό δέν πρέπει νά κάνουμε 8, τι κάνουμε 6 χρόνια τώρα - μικροαλλαγές μέσα στά παραδοσιακά πλαίσια - ἀλλά νά προτείνουμε πρόγραμμα πνευ-
της πού νά ἀνταποκρίνεται στις ἀνάγκες καί τά ἐνδιαφέροντα τῶν μαθητῶν καί νά σημεῖνει οὐσιαστική ἀλλαγὴ στήν ἐκπαίδευση.

Τίς ἀπόψεις μου γιά τό πρόγραμμα στή γενική ἐκπαίδευση τίς ἀνέπτυξα στο παρελθόν κατὰ καιρούς κι εἶναι γνωστές στο Τμήμα. Γι' αὐτό περιορίζομαι μόνο νά σημειώσω ὀρισμένες ἀπό τίς θέσεις μου.

1.- 'Ανέφερα ἤδη τήν πρώτη θέση μου: νά μήν προσφέρονται σέ μαθη-
τές 17 καί 18 χρονῶν μαθήματα καί ὕλη πού δέν ἀνταποκρίνονται στις ἀνά-
γκες καί τά ἐνδιαφέροντά τους. Οἱ ἐπόμενες θέσεις, λίγο ἢ πολύ, στη-
ρίζονται πάνω σ' αὐτή.

2.- 'Ο χρόνος διδασκαλίας τῶν 'Ελληνικῶν, Μαθηματικῶν καί Φυσικῶν δέν μπορεί νά ὑπερβαίνει ὀρισμένα ὅρια, νά καλύπτει σχεδόν τά 2/3 τοῦ
ωρολόγιου προγράμματος. Κάνει τό πρόγραμμα βαρύν, ἐξοντωτικό. Τά μαθή-
ματα πού παρέχουν χρήσιμες γνώσεις (π.χ. γιά τό περιβάλλον, τήν οἰκονο-
μία κτλ.), προσφέρουν δυνατότητες γιά ~~ἄλλ~~ προβληματισμούς καί δίνουν κα-
ποια ὁροσιά κι ἀναφυχή στο βαρυφορτωμένο ἀπό καθαρά ἐπιστημονικά μαθή-
ματα πρόγραμμα, ὅπως π.χ. ἡ ψυχολογία, ἡ φιλοσοφία, ἡ κοινωνιολογία,
Στοιχεῖα Οἰκονομίας κτλ., νά πάρουν στο πρόγραμμα τή θέση πού ἀπαιτοῦν-
οἱ σημερινοί καιροί. Καί στά ἐπιστημονικά μαθήματα, ἰδίως στά μαθημα-
τικά καί τά φυσικά, νά ριχτεῖ τό βάρος ὄχι στήν ἔκταση τοῦ χρόνου δι-
δασκαλίας τους ἀλλά στις ἀποτελεσματικές διδακτικές μεθόδους πού θά
κάνουν ~~π~~ μαθήματα αὐτά κατὰ τό δυνατόν κατανοητά κι ἐνδιαφέροντα καί
θά ἀχρηστεύουν τήν παραπαιδεία.

3.- Μέ τη διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών υπάρχει πρόβλημα. Κατό τη γνώμη μου ή θά πρέπει στήν α' καί β' λυκείου νά διδάσκεται τό μάθημα από μετάφραση, όπως καί στό γυμνάσιο, ή αν διδάσκεται από τό πρωτότυπο νά διατεθεῖ ἕνα 2ωρο καί στή Γ' τάξη γιά τή διδασκαλία από μετάφραση ὀρισμένων κλασικῶν κειμένων προβληματισμοῦ, όπως ὁ Ἐπιτάφιος. Γενικότερα γλώσσα καί λογοτεχνία, ἀρχαία καί νέα, νά θεωρηθεῖ ὡς ἑνιαία καί νά διδάσκεται ὡς ἕνα μάθημα. Καί ὅπωςδήποτε νά μή θυσιάζεται ἡ διδασκαλία τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας στή διδασκαλία τῆς ἀρχαίας ελληνικῆς, ὅπως συμβαίνει ὡς τώρα.

4.- Μαθήματα πού προσφέρουν γνώσεις ἀπαραίτητες, όπως π.χ. ἡ ΕΞ-νη Γλώσσα, νά μήν περικοποῦν καί ὅσα εἶναι περικομμένα, όπως π.χ. ἡ ψυχολογία καί τά φυσιογνωστικά, νά αὐξηθεῖ ὁ χρόνος διδασκαλίας τους.

5.- Νά περιοριστεῖ ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν στό Λύκειο καί, θά ἔλεγα, σέ μία ἢ δύο τάξεις, στή Β' καί προπαντός στή Γ', νά γίνει προαιρετικό. Ἡ ἐπιμονή στήν ὑποχρεωτική διδασκαλία τοῦ μαθήματος (συνειδησιακοῦ στή φύση του) καί σέ μαθητές ἡλικίας 16-18 ἐτῶν μέ κυρίαρχη τήν ἀνάγκη προετοιμασίας γιά τίς ἐξετάσεις γιά τά ΑΒΕΙ, καί μέ ἄλλα προβλήματα δέν ὠφελεῖ οὔτε τό ἴδιο τό μάθημα οὔτε τήν ἐκπαίδευση. Τό μάθημα διδάσκεται ἀπό τό νηπιαγωγεῖο συνέχεια. Καί ὅχι μόνο σέ ἰδιαίτερες ὥρες ἀλλά καί στά Νέα Ἑλληνικά, τήν Ἱστορία τίς σχολικές ἐκδηλώσεις, τό καθηγητικό κτλ. Ἡ διδασκαλία του καί ὕστερα ἀπό τό 16 ἔτος προκαλεῖ στήν πλειονότητα τῶν μαθητῶν πολλές ἀντιδράσεις. Φυσικά πρέπει νά γίνουν ἀλλαγές καί στό περιεχόμενο τοῦ μαθήματος.

6.- Εἶναι καιρός νά μποῦν στό πρόγραμμα καί μαθήματα ἐπιλογῆς, νά ἔχει τή δυνατότητα ὁ μαθητής νά ἐπιλέγει τό ἕνα ἀπό δύο μαθήματα ἢ τά δύο ἀπό τρία ἢ τέσσερα.

Τό Τμήμα θά πρέπει νά εἶναι ἀποφασιστικό γιά νά διαμορφώσει ἕνα πρόγραμμα πού τουλάχιστο ἀπό τό 1983-84 θά εἶναι πραγματικά καινούργιο.

Πάντως γι' αὐτό τό σχολικό ἔτος θά πρότεινα τήν ἐφαρμογή τοῦ ἀκόλουθου προσωρινοῦ προγράμματος.



Μαθήματα	Α' Λυκείου	Β' Λυκείου	Γ' Λυκείου
Θρησκευτικά	1	1	1 προαιρετικά
Αρχ. Έλληνικά	6 1/2	6 1/2	2 Για τη διδασκαλία από μετάφραση κειμένων σημαντικών πολιτικού και κοινωνικού προβλημάτων, όπως ο Έπικουρος, όπως ο Περικλής
Νέα Έλληνικά	4	4	4
Ιστορία	2 1/2	3	1
Αγωγή του Πολίτη	-	-	1
Φιλοσοφία	-	1	-
Ψυχολογία	1	-	-
Μαθηματικά	4	4	-
Κοσμογραφία	-	1/2	-
Φυσική	3	3	-
Χημεία	1	1	-
Γεωλ.-Οίκον. Γεωγρ.	1	-	-
Βιολ.-Ανθρ.-Υγιεινή	-	2	-
Ξένη γλώσσα	3	2	2
Φυσική Αγωγή	3	2	2
Σύνολο	30	30	12

Ο κ. Γρατσέας παίρνει τό λόγο καί λέγει: Καθώς έρουνόυμε τό ώρο-λόγιο πρόγραμμα τών Λυκείων, πού άπασχολεῖ τό Τμήμα Μ.Ε. τοῦ ΚΕΜΕ, δέν μπορούμε παρά νά έκφράσουμε τήν έκπληξη μας γιά τή μονομέρειά του. Γι τό πρόγραμμα αὐτό θεωρούμε σκόπιμο νά ποῦμε τά παρακάτω:

1.- Παίρνουμε ώς χαρακτηριστική περίπτωση τή στήλη, πού άφορᾷ στ Β' Λυκείου. Διακρίνονται σ' αὐτή μερικά μαθήματα-πλουτοκράτες. Πρόκει-ται γιά τά Φιλολογικά καί τά Μαθηματικά. Τά δυό αὐτά μαθήματα μαζί μέ τό φτωχό συγγενή τους, τά Φυσικά, άπορροφούν πάνω ἀπό τά 5/6 τών ώρών τής εβδομαδιαίας διδασκαλίας. Από τίς 30, συνολικά, ώρες τοῦ Ω.Π. παύ-νουν τίς 25 1/2.

Υστερα από τή άπορρόφηση αὐτή μένουν γιά: α' τά Θρησκευτικά, β' τήν Ξένη Γλώσσα, γ' τή Φυσική Αγωγή καί δ' ένα σωρό Άλλα μαθήματα πού δέν αξιόθηκαν νά μπούν στόν πίνακα (π.χ. Καλλιτεχνικά, Κοινωνικά κλπ.) ποσοστό ώρών πού δέ φτάνει οὔτε στό 1/6 τοῦ συνόλου τών ώρών διδασκαλίας.

Από τίς 30 συνολικά ώρες "έκχωροῦνται" γιά τά παραπάνω μαθήματα μόνο 4 1/2 :

Δέν μπορούμε λοιπόν νά δεχτοῦμε ἕνα τόσο μονομερές πρόγραμμα πού τό "νέο" του συνίσταται στό ὅτι οἰκοδομεῖ παλαιά πάνω στά παλαιά. Αὐτό μπορεῖ νά εἶναι ἀναπαλαίωση, ὅχι ὁμως καί ἀναδόμηση.

2.- Ὡς πρός τό μάθημα τῶν θρησκευτικῶν, εἰδικότερα πρέπει νά εἰ-
μαστε πολύ προσεχτικοί. Ἀφορᾷ στό πιστεῖω τοῦ λαοῦ μας. Ἀν ἀποχρωμα-
τιστοῦμε θρησκευτικά θά γίνουμε εὐκόλη λεία στά χέρια μόνιμων ἐχθρῶν
τῆς πατρίδας μας. Δέν πρέπει νά ὑποτιμοῦμε τό γεγονός, καί τό ὁποῖο
ἕνα μισαλλόδοξος θρησκευτικός φανατισμός καλλιιεργεῖται τόσο στό Ἰσραήλ
ὅσο καί σέ μερικές μουσουλμανικές χώρες. Φανταστεῖτε νά ξεσπάσουν τά
κύματα ἑνός τέτοιου φανατισμοῦ κατά τῆς χώρας μας, μέ τούς νέους μας
ἀλλοτελα ἀποχρωματισμένους ἀπό ἄποψη χριστιανική.

3.- Ὑπάρχουν στήν Ἑλλάδα μερικοί φιλόλογοι, πού ὅταν μιλοῦν γιά
τὴν ἑλληνική φιλολογική παραγωγή ἀφήνουν ἔξω τὴν ἑλληνική πατερική γο-
ματεία, ἕνα ἑλληνικό πνευματικό πλοῦτο, πού ἐπὶ δυό περίπου χιλιάδες χ-
νία τροφοδοτεῖ τὸν ἑλληνικό λαό.

Τό πρόγραμμα πού προτείνεται καί πού τό συνοδεύουν τόσα καί τόσα
θερμὰ λόγια σέ σχέση μέ τὴν προσφορά τοῦ ἑλληνικοῦ λόγου ὅχι μόνο δέ
δημιουργεῖ θέση γιά τό δισχιλιετὴ ἑλληνικό πατερικό λόγο, ἀλλὰ κουτσου-
ρεύοντας τὰ θρησκευτικά τὸν ἀπομακρύνει ἀπὸ τὰ σχολεῖα μας. Μέ τό μά-
θημα τῶν θρησκευτικῶν μονόωρὸ τί εἶναι δυνατό νά διδαχθεῖ;

4.- Δέν ἀπομένει παρὰ νά ἐκφράσω καί ρητὰ τὴν ἄποψη μου γιά τό
"νέο" (;) Ω.Π. Πρέπει α' νά μειωθοῦν σ' αὐτό οἱ ὥρες πού προτείνονται
γιά τὰ μαθήματα-πλουτοκράτες καί β' νά διατηρηθεῖ τό μάθημα τῶν θρησκε-
τικῶν σέ δέωρη βάση κατὰ ἐβδομάδα καί νά αὐξηθοῦν οἱ ὥρες γιά τὴν Ξένη
Γλώσσα καί τὴ Φυσική Ἀγωγή. Αὐτὰ μόνο, ἀφοῦ δέν μπορούμε νά μιλοῦμε
γιά ἄλλα μαθήματα ὅπως: Καλλιτεχνικά, Κοινωνικά κτλ.

Ὁ κ. Κατσιμάνης λέγει τὰ ἑξῆς: Θεωρῶ τό προτεινόμενο πρόγραμμα ὡς
γενικὴς γραμμὲς χρήσιμη βάση ἐκκινήσεως γιά συζήτηση στά πλαίσια τῶν
προδιαγραφῶν πού καθορίστηκαν ἀπὸ τὴ Διοίκηση. Ὁ χαρακτήρισμός ὁμως τοῦ
συζητούμενου προγράμματος ὡς προσωρινοῦ, σέ ὅ,τι ἀφορᾷ τουλάχιστον ὁρι-
σμένα μαθήματα, νομίζω ὅτι πρέπει νά ἀποφευχθεῖ, γιατί ἀποπροσανατολίζ-
"Οὐδέν μονιμώτερον τοῦ προσωρινοῦ", ὅπως εἶναι γνωστό. Ἀλλωστε, σέ κά-
/.

προσωρινό πρόγραμμα καταβάλλουμε προσπάθεια να δώσουμε ό,τι καλύτερο μπορούμε και έτσι δημιουργούνται έντυπώσεις και πεποιθήσεις που δύσκολα μεταβάλλονται στη συνέχεια. "Αν λοιπόν ένα μάθημα περικλύπεται στο προσωρινό ωρολόγιο πρόγραμμα, ή πείρα διδάσκει ότι δεν υπάρχει καμιά έλλειψη ή περικοπή αυτή να επανορθωθεί στο οριστικό ωρολόγιο πρόγραμμα.

Με αυτά τα δεδομένα θεωρώ απόλυτα έσφαλμένη και έπιζήμια τή δια-
γραφόμενη στο Τμήμα τάση για μείωση του μαθήματος της Φιλοσοφίας, με-
ωση του μαθήματος της Ψυχολογίας και συναίρεση των δύο μαθημάτων σε
ένα, στο όποιο μάλιστα θα δοθεῖ μία (1) μόνο διδακτική ώρα. Αυτό κατά
τή γνώμη μου ισοδυναμεί με κατάργηση και των δύο μαθημάτων και σχετικα
θα είχα να παρατηρήσω το εξής:

1) "Η επανασυγκόλληση της Φιλοσοφίας και της Ψυχολογίας προδίδει
άγνοια ή παραθεώρηση του ότι η Ψυχολογία, από τις αρχές ήδη του αιώνα
μας, χειραφετήθηκε από τή Φιλοσοφία και αποτέλεσε ιδιαίτερη έπιστήμη.
Με τή ρύθμιση που προτείνεται από τήν είσήγηση, σημειώνεται μία σαφής
όπισθοδρομηση.

2) Το μάθημα της Φιλοσοφίας είναι το έπιστέγασμα της γενικής παι-
δείας των μαθητών, γιατί τούς βοηθεῖ να αποκτήσουν αυτογνωσία, να δια-
μορφώσουν σωστή εικόνα για τον κόσμο και τή ζωή και γενικότερα, να άνα-
ζητήσουν υπεύθυνα το ιδεολογικό στίγμα τους. Έπομένως προκαλεῖ κατάπλ-
ξη το ότι ένα τόσο χρήσιμο μάθημα ουσιαστικά καταργεῖται. Πιο συγκεκρι-
μένα: ένω άλλα μαθήματα διδάσκονταν συστηματικά από τήν Α' του Δημοτι-
κού ως και τή Β' του Λυκείου (δέ λέω πια τή Γ', γιατί σκέπτομαι τήν ά-
ναδιάρθρωση των σπουδών στο Λύκειο, ή οποία έκπονεῖται αυτές τις μέρες
ή φιλοσοφία, που διδασκόταν μόνο σε μία τάξη και μόνο για ένα δίωρο τή
έβδομάδα, περιορίζεται τώρα σε 1/2 ώρα. "Αρα από πέρσι τήν άνοιξη ως
σήμερα, δηλαδή σε λιγότερο από ξνάμιση χρόνο, το μάθημα μειώνεται στο
75%. Θα παρακαλούσα να μου ανάφερθεῖ έστω και
ωρολόγιο πρόγραμμα κατά 75%. Θα παρακαλούσα να μου ανάφερθεῖ έστω και
ένα μάθημα που να υπέστη σε τόσο λίγο χρόνο τόσο μεγάλη πτώση
το μάθημα της Φιλοσοφίας.

3) "Αν το Τμήμα έπιμεῖνει στη 1/2 ώρα για τή Φιλοσοφία, θα πρότε-
να το μάθημα να καταργηθεῖ τελείως, γιατί, άπλούστατα δε θα μπορούσε
κανέναν τρόπο να διδαχθεῖ και θα ήταν προβληματική ή κατάρτιση γι' αὐ-

αναλυτικοῦ προγράμματος. Μὲ τὴν ὀριστικὴν κατάργησίν του τὸ Τμήμα θά κατέληγε σὲ μιὰ ξεκρόφαρη ἀπόφαση καὶ βέβαια θά ἀνελάμβανε τὶς εὐθύνες του.

4) Ἡ λύση πού προτείνω (δεχόμενος ὡς αὐτονόγη προυπόθεση τὴ μίαν μόνον ἐβδομαδιαία ὥρα γιὰ τὰ θρησκευτικὰ) εἶναι ἡ ἐξῆς: νά ἀφαιρεθεῖ μίαν ὥρα ἀπὸ τὰ Ἀρχαῖα Ἑλληνικά καὶ μίαν ἀπὸ τὰ Μαθηματικά, ὥστε νά ἐνισχυθῶν τὰ Νέα Ἑλληνικά κατὰ μίαν ὥρα καὶ ἡ Ψυχολογία μὲ τὴ Φιλοσοφία νά ἀποκτήσουν ἡ καθεμιά ἀπὸ μιὰ ὁλόκληρη ὥρα. Ταυτόχρονα ἐκφράζω τὴν παράκληση πρὸς τὴ Διοίκηση νά παραχωρήσει καὶ στὴ Γ' Λυκείου μιὰ τουλάχιστον ὥρα στὴ φιλοσοφία, συμπεριλαμβανοντάς την στὰ μαθήματα γενικῆς παιδείας.

Στὴ συνέχεια ὁ κ. Θεοδωρακόπουλος λέγει:

1) Διαπιστώνω μὲ ὀδύνη ὅτι ὁ περιορισμὸς τῶν Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν ἀπὸ τὸ πρωτότυπο σὲ δύο τάξεις τοῦ Λυκείου, ἔστω καὶ μὲ αὐξημένο ὥραριο, ἐξοντύνει οὐσιαστικὰ τὸ μάθημα ἀπὸ τὸ Λύκειο, πράγμα πού θά ἔχει ὀλέθρια συνέπειες στὴ γενικὴ μόρφωση τῶν παιδιῶν μας μὲ πολὺ δυσάρεστες προεκτάσεις στὸν ἐθνικὸ μας πολιτισμὸ. Τὸ πρόβλημα ἔχει δύο λύσεις: Ἡ νά δοθοῦν ὥρες γιὰ τὰ Ἀρχαῖα Ἑλληνικά στὴν Γ' τάξη λυκείου μέσα στὰ πλαίσια τῶν μαθημάτων γενικῆς μόρφωσης, ἢ νά περάσει ἡ διδασκαλία τους καὶ στὸ γυμνάσιο παράλληλα μὲ τὶς μεταφράσεις. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ τελευταία λύση συναντᾷ πολλὰ ἐμπόδια, κυριότερο ἀπὸ τὰ ὅποια εἶναι τὸ δεδομένο ὅτι τὸ γυμνάσιο εἶναι σχολεῖτο γενικῆς ὑποχρεωτικῆς μόρφωσης γιὰ ὅλα τὰ ἐλληνόπουλα καὶ τὸ πρόγραμμά του δὲ χωράει, ὥστε νά ὁλοκληρωθεῖ ἡ διδασκαλία τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς στίς τρεῖς τάξεις του, γιὰ νά ἀποφοιτοῦν τὰ παιδιά μὲ μιὰ πρώτη γεύση ἀπὸ κλασικὰ κείμενα (ἀπὸ τὸ πρωτότυπο), γι' αὐτὸ θά εὐχόμεουν νά γίνεи ἀποδεκτὴ ἡ πρώτη λύση: νά διδασθοῦν δηλαδή τὰ Ἀρχαῖα Ἑλληνικά ἀπὸ τὸ πρωτότυπο στὴν Γ' Λυκείου ὡς μάθημα γενικῆς μόρφωσης.

2) Γιὰ τὴν τελικὴ διαμόρφωση τοῦ Ω.Π. τῆς Β' Λυκείου μόνον γιὰ τὸ σχολ. ἔτος 1982-83 συμφωνῶ μὲ τὴν πρόταση τοῦ κ. Κατσιμάνη, κατὰ τὴν ὁποία: τὰ θρησκευτικὰ νά ὀριστοῦν σὲ μιὰ (1) ὥρα, τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικά ὅποια: τὰ θρησκευτικὰ νά ὀριστοῦν σὲ μιὰ (1) ὥρα, τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικά ἀπὸ 5 1/2 σὲ 4 1/2 ὥρες. Ἐστὶν ἀπὸ 7 ὥρες σὲ ἑξί (6) καὶ τὰ μαθηματικά ἀπὸ 5 1/2 σὲ 4 1/2 ὥρες. Ἐστὶν οἱ ὥρες συνολικὰ θά μείνουν 30, οἱ ὥρες τῶν Ν.Ε. θά αὐξηθοῦν ἀπὸ 3 σὲ 4 καὶ μιὰ ὥρα θά δοθεῖ στὴν Ψυχολογία πού θά προστεθεῖ στὸ σχέδιο τοῦ Ω.Π. ./.


Ο εισηγητής κ. Κων. Φούσκας λέγει:

1) Όταν προχθές ο κ. Πρόεδρος του Τμήματος (συνεδρία 49/16-7-82) μās μετέφερε την "ύπηρεσιακή έντολη" να μή θιγούν ορισμένα μαθήματα από τη Γ' τάξη του Λυκείου, γιατί αυτά θά έχουν είδική μεταχείριση, σχημά-
τισα την έντύπωση ότι και τα θρησκευτικά θά βρεθούν σε "πλεονεκτική" θ-
ση, σε άναφορά προς τό μελετώμενο νέο Ω.Π. του Λυκείου. "Όμως, από τη
συγκεκριμένη πρόταση για νέο Ω.Π. πού θά ισχύσει για τό 1982-83 διαπι-
στώνω ότι όχι μόνο δέν υλοποιείται ή "ύπηρεσιακή έντολη", αλλά τό πλεο-
νέκτημα μεταβάλλεται σε μειονέκτημα, άφού ή δυσμενής πρόταση ορισμένων
Συμβούλων για τα θρησκευτικά μεταφέρεται από τη Γ' στη Β' τάξη Λυκείου
χωρίς να γνωρίζουμε άκόμα τί θά συμβεῖ με τό Ω.Π. της Γ' Λυκείου.

2) Η προταθεῖσα άναδόμηση του Ω.Π. είναι άνιση, με αποτέλεσμα να
πριμοδοτούνται ορισμένα μαθήματα, την ώρα πού άλλα ζημιώνονται. Συγκε-
κριμένα, για μερικά μαθήματα μεταφέρονται από τη Γ' τάξη στη Β' σχεδόν
όλες οι ώρες τους, αν και τα μαθήματα αυτά προσδοκούν με σιγουριά να
πάρουν και άλλες ώρες στη Γ' τάξη με τη διαφοροποίηση των μαθημάτων σε
δύο μερες. Για άλλα μαθήματα γίνεται ή μεταφορά μειωμένη, χωρίς καμιά προ-
δοκία μελλοντικής έπανορθώσεως. Για τα υπόλοιπα, τέλος, μαθήματα -
όπως είναι και τα θρησκευτικά - δέ γίνεται μεταφορά ωρών από τη Γ' πρό
τη Β' τάξη, αλλά τα μαθήματα αυτά χάνουν από τις ώρες πού τις είχαν βέ-
βαιες. Δικαιούμαι, συνεπώς, να διατυπώσω την άποψη ότι μία τέτοια πρό-
ταση άφίνει πολλά έρωτηματικά.

3) Τα θρησκευτικά δέν είναι ένα μάθημα όπως τα άλλα. Είναι εκθε-
της ορθόδοξης αλήθειας, ή οποία έχει "έπαγγελίαν ζωής, της νυν και της
μελλούσης". Αυτός είναι ο κύριος λόγος, για τον όποιο τό μάθημα χρειά-
ζεται "είδική μεταχείριση". Άφίνω τό στοιχείο της έλληνορθόδοξης παρα-
δόσεως, ή οποία διαποτίζει και οικοδομεῖ άκόμα την ελληνική ζωή και έ-
στορία. Κατά συνέπεια, ή με όποιοδήποτε τρόπο μείωση του μαθήματος μο-
ραία οδηγεί στη σκέψη ότι επιθυμούμε να μειώσουμε τό δημιουργικό ρόλο
της 'Ορθόδοξης 'Εκκλησίας στη σύγχρονη ελληνική ζωή και σε μία κοινωνία
με ρευστή ιδεολογία και έκδηλα τα στοιχεία άποτυχίας, άκριβώς λόγω άπο-
μακρύνσεώς της από τις χριστιανικές αρχές. Αυτή ή μείωση του ρόλου της

Ορθόδοξης Έκκλησίας θά σήμαινε μιά πολύ μεγάλη αλλαγή στην ελληνική πραγματικότητα, για την οποία δικαιωματικά και άλλοι θά είχαν λόγο και όχι μόνο έμεις. Φρονώ ότι τό Τμήμα μας δέν μπορεί νά άγνοήσει και αυτή τή διάσταση του θέματος, άφου όλοι δεχόμαστε ότι ό καταρτισμός των Ω.Π. δέν είναι καθόλου θέμα λογιστικό, αλλά θέμα τοποθετήσεως μας άπέναντι σέ κάθε μάθημα ή θέμα όπτικής γωνίας από την όποία γίνεται ή θεώρηση τής ζωής.

4) Στο έπιχείρημα ότι τά θρησκευτικά μέχρι τώρα "δέν πειράχτηκαν καθόλου" και ότι δίκαιο είναι νά μειωθούν και αυτά τώρα, σημειώνω τά εξής: Δέν είναι άκριβές ότι τά θρησκευτικά μέχρι τώρα δέ μειώθηκαν. Αναφέρω ότι τό Ω.Π. των θρησκευτικών μειώθηκε κατά μιά ώρα στην Α' τάξη Γεν. Λυκείου, κατά μιά ώρα στη Β' τάξη Κλασικού Λυκείου και κατά μί ώρα στα Έσπερινά Γυμνάσια. Έπίσης αναφέρω ότι σέ σύγκριση μέ τό Ω.Π. των θρησκευτικών πού έσχυσε στη διάρκεια τής "έπταετίας", τά θρησκευτικά μειώθηκαν άλλες πέντε ώρες. Έκτός από αυτά όμως, δέν είναι σωστό νά βλέπουμε τό αριθμητικό ύψος των περικοπών ως ένα συνολικό μέγεθος, αλλά την αναλογική του διάσταση για κάθε μάθημα, ή όποία στην περίπτωση των θρησκευτικών είναι έπαχτής. Πέρα από αυτά, μόλις πριν λίγες ή-μέρες έμεις οι ίδιοι δώσαμε 8 ώρες στο μάθημα των θρησκευτικών για ένα μουσουλμανικό σχολείο. Δέν είμαστε άνακόλουθοι όταν ζητούμε νά μειώσουμε ακόμα περισσότερο τό δώρο των θρησκευτικών για τά όρθόδοξα ελληνόπουλα;

5) Μόνο θεωρητικά υπάρχει πρόβλημα 31 ωρών την εβδομάδα στη Β' Λυκείου και όχι άμερόληπτα ζητείται ή θεραπεία του προβλήματος με τή μείωση σέ 1 των 2 ωρών των θρησκευτικών. Η λύση του προβλήματος μπορεί, κατά την άποψή μου, νά βρεθεί μέ τή μείωση των ωρών άλλου μαθήματος. Και έπειδή έκτός από τά θρησκευτικά σέ δυσμενή θέση βρίσκονται ή Φυσική Άγωγή και τά Φιλοσοφικά προτείνω: Τά Άρχαϊα τής Β' Λυκείου νά μειωθούν από 7 ώρες σέ 6 και τά Μαθηματικά από 5 1/2 ώρες σέ 4 1/2. Έτσι τά θρησκευτικά θά παραμείνουν 2 ώρες, τά Φιλοσοφικά θά αύξηθούν από 1 σέ 1 1/2 και ή Φυσική Άγωγή θά αύξηθεί από 1 1/2 σέ 2 ώρες. Τήν πρότασή μου δικαιολογώ θεωρώντας πολλές τίς 7 και 5 1/2 ώρες των Άρχαίων και των Μαθηματικών άντίστοιχα και προσδοκώντας τή διδασκαλία

των 'Αρχαίων καί των Μαθηματικῶν ὁποσδήποτε καί στή Γ' Λυκείου γιά
ὅλους τοὺς μαθητές..

Ὁ κ. 'Ηλ. Σπυροπούλος παίρνει τὸ λόγο καί λέγει: Θά παρακαλοῦσα
οἱ παρεμβάσεις μου νά πάρουν στό πρακτικό τῇ σειρά μέ τήν ὁποία μίλη-
σε ὁ καθένας μας τήν Παρασκευή· γιατί ἡ ἀλλαγὴ τῆς σειράς μέ τήν ὁποία
σήμερα διαβάσαμε τὰ κείμενά μας, εἶχε σάν ἀποτέλεσμα ἀπαντήσεις ἢ σχό-
λια στίς παρεμβάσεις ὧν μιλάμε σήμερα τελευταῖο νά ἔχουν προταχθεῖ
ἀπὸ τῇ διατύπωση τῶν ἀπόψεών μας ἢ νά φαινόμαστε ὅτι ἐπαναλαμβάνουμε
ἐπιχειρηματολογία πού ἤδη ἀκούστηκε στό Τμήμα.

Παρέμβαση κατὰ τῇ συζήτηση τοῦ θέματος:

"Ὁρολόγια προγράμματα Α' καί Β' Λυκείου"

Εἰσαγωγικά: Θεωρῶ ἀπαραίτητη τήν ἐξῆς διατύπωση: Μεταβατικὴ προσαρμο-
γὴ (προσωρινή γιά τὸ 1982-83) ὁρολόγιου προγράμματος Α' καί Β' Λυκείου

Α' "Ὅλοι στό Τμήμα νιώθουμε μιά σχετικὴ ἀμχανία μπροστά στό ἐρώ-
τημα πού μᾶς θέτει τώρα (16 'Ιουλίου) τὸ 'Υπουργεῖο, ἐφόσον δέν ἔχουμε
συγκεκριμένες τίς γενικὲς κατευθύνσεις τοῦ νέου προγράμματος τῆς Γ' Λυ-
κείου. Μᾶς λείπει ἓνα οὐσιαστικό στοιχεῖο γιά νά ἀνταποκριθοῦμε στό
μέτρο πού ἐπιθυμοῦμε στίς ὑπηρεσιακές μας εὐθύνες. Νομίζω ὅτι οἱ οὐσι-
στικότερες δυσκολίες ἐμφανίζονται στό μάθημα τῶν 'Αρχαίων 'Ελληνικῶν,
ἂν τελικὰ ἡ διδασκαλία του ἀποκλειστεῖ ἀπὸ τῇ Γ' Λυκείου καί περιοριστ-
εὖς στήν Α' καί Β', ἔστω καί ἂν τὸ σύνολο τῶν ὥρῶν πού ὡς τώρα εἶχε τὸ μάθη-
μα αὐτὸ στῆς τάξεις Α', Β' καί Γ' τοῦ Λυκείου μεταφερθεῖ στίς Α' καί Β'.
Τὸ μάθημα δέν ἐπιδέχεται, χωρὶς σοβαρότατες ἐπιπτώσεις στήν ἀπόδοσή το
πού σχεδὸν τὸ καθιστοῦν ἄχρηστο, τέτοιου εἴδους ἀναδιάρθρωση, γιά τοὺς
ἐξῆς λόγους:

1) 'Η φύση του (ἐκμάθηση μιᾶς νεκρῆς γλώσσας-ἐρμηνεῖα λογοτεχνικῶν
κειμένων γραμμένων σ' αὐτῇ) ὑποχρεώνει σὲ πολὺχρονη διδασκαλία δέν ἐπι-
δέχεται περαιτέρω συμπυκνώσεις. "Ὅταν ἐμεῖς οἱ ἴδιοι εἰσηγηθήκαμε τόν
περιορισμὸ τῆς διδασκαλίας του ἀπὸ ἑξὶ σὲ τρία χρόνια (γιά νά λειπου-
γῇ μετ' αὐτονομία τὸ πρόγραμμα τοῦ τριτάξιου Γυμνασίου καί νά μὴ
καταπονηθοῦν μέ δύσπεπτη ἀλλὰ μὴ ἀξιοποιήσιμη παιδευτικὴ ὕλη, ὅσοι ἀ-
πόφοιτοὶ τοῦ Γυμνασίου θά συνεχίσουν στό Γενικὸ Λύκειο) ἔξαψε καλὰ πό-
δύσκολο ἦταν τὸ ἐγχεῖρημα, ἀλλὰ τὸ εἰσηγηθήκαμε ἐπειδὴ:

α) Στηριζόμεσταν στην ουσιαστική υποδομή που μπορούσε να προσφέρει το Γυμνάσιο (έξοικείωση με τις βασικές γραμματικές και συντακτικές δομές, όπως και με τον πλούτο του λεξιλογίου της ελληνικής - πλούσια αρχαιογνωσία από την τρίχρονη διδασκαλία αρχαίας ελληνικής γραμματικής από μετάφραση).

β) Οι τότε προδιαγραφές είχαν να κίνουν με μαθητικό δυναμικό ενός Γενικού Λυκείου, στο οποίο θα φοιτούσαν παιδιά με "δυνατότητες, κλίσεις και ενδιαφέροντα για θεωρητικότερη μόρφωση".

γ) Στη νέα μεθοδολογία και προπάντων στη νέα νοοτροπία που θα κυριαρχούσε κατά τη διδασκαλία του μαθήματος.

δ) Στην καλύτερη επιλογή αρχαιοελληνικών κειμένων, την οποία είχαμε εισηγηθεί και στα καλύτερα σχολικά έγχειρίδια.

Σήμερα, που για διαφόρους λόγους έχει διαπιστωθεί ότι η αίσιοδοξία μας δεν δικαιώθηκε και τόσο από τα πράγματα - δεν είναι ώρα να αναλύσουμε τους λόγους αυτής της πραγματικότητας - και που ξέρουμε ότι όλοι σχεδόν οι απόφοιτοι του Γυμνασίου Μπορούν να φοιτήσουν στο Γενικό Λύκειο - μπορούμε να διαβεβαιώσουμε την Πολιτεία και τον ελληνικό λαό ότι είμαστε σέ θέση να καταστήσουμε αποδοτική τη διδασκαλία αρχαίων ελληνικών από το πρωτότυπο, αφού θα τα έχουμε περιορίσει σε δύο μόνο τάξεις; Μπορούμε να αποκρούσουμε το γρήγορό ότι η ύλη αυτή απομεινώνεται, εμπεδώνεται και αξιοποιείται κατά στάδια, που απαιτούν μια αξιολογη χρονική διάρκεια και αξιοποιείται κατά στάδια, που απαιτούν μια αξιολογη χρονική διάρκεια. "Όπως δεν θα είχαμε τα ίδια θετικά βιολογικά αποτελέσματα παρέχοντας τροφή που φυσιολογικά δίνουν στα παιδιά από την βρεφική ηλικία ως τα 5 τους χρόνια σε βρέφη από 1 έως 3 χρονών, έτσι δεν θα έχουμε τα ίδια αποτελέσματα στην παιδαγωγική περίπτωση που μας άπασχολεί.

2) Τα αναλυτικά προγράμματα του μαθήματος στο Λύκειο παρουσιάζουν (ιδιαίτερα τις τάξεις Β' και Γ') μια εικόνα που δύσκολα μπορεί να μην υποστεί βαθιές αλλοιώσεις αν το σύνολο των αντικειμένων της Β' και Γ' τάξεως μεταφερθούν και διδαχτούν μόνο στη Β'. Συγκεκριμένα, διδάσκουμε

α) 'Ολοκλήρωση της γλωσσικής κατάρτισης που δόθηκε στην Α' Λυκείου, β)

Διδασκαλία "μεταβατικών κειμένων" (Λυσία, Λόγος υπέρ 'Αδυνάτου), γ)

Θουκυδίδη Πλαταῖκό, δ) 'Ιλιάδα, ραψωδίες Ζ και Ω, ε) Σοφοκλή 'Αντιγόνη (δλα αὐτά στή Β' Λυκείου), στ) Πλάτωνος Πρωταγόρας, 1) Σοφοκλή Οἰδίπου Τύραννος καί η) Περικλέους 'Επιτάφιος. Εἶναι δυνατό δλα αὐτά νά διδαχτοῦν σέ ἕνα χρόνο, μέ οποιαδήποτε μεγάλο ὥραριο, χωρίς ἡ παιδευτική τους σημασία νά ὑποβιβαστεῖ ἐπικίνδυνα; Θά πεῖτε, χρειάζονται δλα αὐτά "Αν ὄχι δλα, τά περισσότερα χρειάζονται, γιά νά ἀντιπροσπεύονται τά βεβαιωμένα τουλάχιστο λογοτεχνικά εἴδη τῆς ἀρχαίας λογοτεχνίας, τό καθένα μέ ἕνα κείμενο.

3) Προσθέτω ὅτι εἶναι γνωστή ἡ δυσκολία κατανόησης ἑνός κειμένου δέν εἶναι μόνο ἡ γλωσσική του μορφή. 'Η πείρα ἀπό τή διδασκαλία ἀρχαία γραμματείας ἀπό μετάφραση μέ ἔπεισε ὅτι μεγαλύτερες δυσκολίες παρουσιάζονται ἀπό τό περιεχόμενο τῶν ἔργων, πού ἀπαιτεῖ ὀρισμένο βαθμό ὠριμότητος γιά τό καθένα. "Ετοι μερικά ἀρχαιοελληνικά κείμενα προϋποθέτουν ἐπίπεδο ὠριμότητος τουλάχιστον μαθητῶν Γ' Λυκείου (Σοφοκλεία τραγωδία, 'Επιτάφιος τοῦ Περικλή, ὁ ὁποῖος μάλιστα καλό εἶναι νά διδάσκεται παράλληλα μέ τά Στοιχεῖα Δημοκρατικοῦ Πολιτεύματος) καί ἐκεῖ πρέπει νά διδαχτοῦν.

4) Πολύ σωστά τό 'Υπουργεῖο (ἀπ' ὅ,τι μᾶς ἀνακοίνωσε ὁ κ. Φ. Κακρδής) ὁδηγήθηκε στήν ἀπόφαση νά συμπεριληφθεῖ στά "μαθήματα γενικῆς μόρφωσης" τῆς Γ' Λυκείου ἡ νεοελληνική λογοτεχνία. Πῶς ὅμως, ὕστερα ἀπό αὐτό, θά ἀποκλείσουμε τήν ἀρχαιοελληνική λογοτεχνία, τήν ὥρα πού πιστεύουμε καί διακηρύσσουμε τήν ἀδιάσπαστη ἐνότητα τῆς ἐλληνικῆς λογοτεχνίας ἀπό τόν "Ὀμηρο ὡς τό Σεφέρη καί τήν 'Ελύτη καί ἀπό τόν 'Ηρόδοτο ὡς τό Μακρυγιάννη καί τό Δ. Χατζῆ; ὅτι ἡ ἐλληνική λογοτεχνία παρουσιάζει μόνιμα ἰδιότητα χαρακτηριστικά πού τήν διαφοροποιοῦν ἀπό κάθε ἄλλη ἐθνική λογοτεχνία καί ὅτι ἡ κατανόηση ἑνός νεοελληνικοῦ λογοτεχνικοῦ κειμένου διευκολύνεται ἀπό παραλληλισμούς μέ ἀρχαιοελληνικά κείμενα (καί τό ἀντίστροφο); 'Η ἐπίκληση εὐρωπαϊκῶν προτύπων, σέ ὅ,τι ἀφορᾷ τουλάχιστο τή διδασκαλία στή χώρας μας τῶν 'Ελληνικῶν, εἶναι παραπλανητική.

Προσθέτω ὅτι οἱ ὥρες πού θά διατεθοῦν γιά τά "προπαρασκευαστικά" στήν ΑΕΙ μαθήματα" (ἀπ' ὅ,τι μᾶς ἀνακοινώθηκαν) εἶναι ἐξαιρετικά πολλὰ καί θά δώσουν ἕνα πολύ "ξερό" πρόγραμμα. Μποροῦμε λοιπόν νά εἰσηγηθοῦμε, ἔστω καί - ἀναγκαστικά- καθυστερημένα- τήν αὔξηση τοῦ ποσοστοῦ τοῦ ὥραριου τῶν μαθημάτων γενικῆς μόρφωσης ἀφοῦ ἡ ἔννοιά τους δοθεῖ μέ σα

Υπουργού Παιδείας, πού είχαν κοινοποιηθεῖ στο ΚΕΜΕ με τὸ ἔγγραφο Γ/686/4-2-82, τὰ προγράμματα καὶ ἡ ὕλη τοῦ Γυμνασίου καὶ Λυκείου "θὰ διαμορφωθοῦν ἔτσι ὥστε οἱ 3 τάξεις τοῦ Γυμνασίου καὶ οἱ τάξεις τοῦ Λυκείου, πλήν τῆς τελευταίας, νὰ συμπεριλαμβάνουν τὸ μέγιστο τῆς ὕλης γενικῆς παιδείας πού δίνεται στο Γυμνάσιο καὶ τὸ Λύκειο". Τὸ Τμήμα Μ. ἔχει ἀσχοληθεῖ κιόλας με τὸν καταρτισμὸ τοῦ Ὁρολόγιου Προγράμματος τοῦ Γυμνασίου καὶ ἀπομένει τώρα τὸ Ὁρολόγιο Πρόγραμμα τῶν δύο πρώτων τάξεων τοῦ Λυκείου (ἐφόσον γιὰ τὴν Γ' τάξη ἀναμένονται οἱ ἀποφάσεις τοῦ Ὑπουργείου γιὰ τὰ γενικὰ μαθήματα καὶ τὶς δέσμες μαθημάτων).

Τὸ Τμήμα ἔχει τὴν ἐμπειρία ὅτι ὅσες φορές ἔχει ἀσχοληθεῖ με θέματα Ὁρολόγιου Προγράμματος ἔχει ὁρεθεῖ μπροστὰ σὲ σοβαρές δυσκολίες, καὶ αὐτὸς ἐκφράζονται ἀπόψεις (κατὰ κανόνα με ἰσχυρὴ ἐπιχειρηματολογία) γιὰ τὴν ἀξία πού ἔχουν τὰ διδάφορα μαθήματα καὶ γιὰ τὴ συμβολή τους στὴ μόρφωση τῶν μαθητῶν. Ἐπειδὴ ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς λεπτομεροῦς ἀνάλυσης θὰ μᾶς οδηγοῦσε σὲ ἀτελεύτητες συζητήσεις, θὰ παρακαλοῦσα νὰ ἔχουμε ὑπόψη μας ὅτι σκοπὸς μας εἶναι νὰ ἐτοιμάσουμε ἓνα προσωρινὸ Ὁρολόγιο Πρόγραμμα γιὰ τὶς δύο πρώτες τάξεις τοῦ Λυκείου, μόνο γιὰ τὸ ἔτος 1982-83. Ὅσοι μὴν μποροῦμε νὰ συζητήσουμε με μεγαλύτερη ἀνεση ὅλα τὰ συναφῆ θέματα καὶ νὰ κάνουμε πιὸ ἐκτεταμένες ἀλλαγές στο Ὁρολόγιο Πρόγραμμα τῶν ἐτῶν 1983 καὶ ἑξῆς.

Στὸ σχέδιο ΩΠ πού ἔχει κιόλας διανεμηθεῖ, με τὴν ἐμπειρία τῆς ὥς τώρα συζήτησης, προτείνω τὶς ἀκόλουθες ἀλλαγές: ἐνίσχυση τῶν μαθημάτων Νέων Ἑλληνικῶν με μία ὥρα καὶ Φυσικῆς Ἀγωγῆς με μισή ὥρα πού θὰ ἀφαιρεθοῦν ἀπὸ τὰ Μαθηματικά πού ἀπὸ 5 1/2 ὥρες θὰ γίνουν 4 1/2 ὥρες.

Ὁ κ. Βαρουχάκης παίρνει τὸ λόγο καὶ λέγει: Εἶναι γνωστὴ ἡ δυσκολία πού ἔχει τὸ Τμήμα νὰ προτείνει πρόγραμμα τῶν Α' καὶ Β' τάξεων χωρὶς νὰ ἔχει τὶς ἐξαγγελίες τοῦ Ὑπουργείου γιὰ τὴν Γ' τάξη. Γιαυτὸ προτείνω νὰ περιοριστοῦμε σήμερα στο πρόγραμμα τῆς Β' τάξεως με βάση τὸ δεδομένο ὅτι πρέπει νὰ ἐνταχθεῖ ὅλη ἡ ὕλη "κορμοῦ" τῆς Γ' στο πρόγραμμα τῆς Β' τάξεως.

Σημειῶνω ὅτι δὲ συμφωνῶ με τὴν παραπάνω ρῆτρα πού ἔχει ὡς συνέπεια νὰ ἐξαφανίζονται ἀπὸ τὴν τελευταία τάξη βασικὰ μαθήματα με ἐπακόλουθον νὰ ἀυξάνεται δυσανάλογα τὸ ὥράριό τους στὴ Β' τάξη ἐνῶ στὴν πραγματι-
./.

κόττητα τὸ συνολικὸ τὸς ὥρاريو στὸ Λύκειο εἶναι σαφῶς μειωμένο.

Τὸ πρόγραμμα ποὺ διαμορφώθηκε στὴν περασμένη συνεδρίαση παρουσιάζει αὐτὰ τὰ μειονεκτήματα ἀλλὰ πάντως, μὲ τὴ δεδομένη ρήτρα, εἶναι ἡ καλύτερη λύση ποὺ μπορούσε νὰ δεχτοῦμε ὡς λύση ἀνάγκης.

Σὲ ὅτι ἀφορᾷ τὰ Μαθηματικά θὰ ἤθελα νὰ ὑπενθυμίσω ὅτι α) τὸ ὥραιο τοὺς μοιράζεται σὲ δύο κλάδους ξεχωριστοὺς καὶ ἀρκετὰ ἀνεξάρτητους καὶ β) πρὶν ἀπὸ τὴν ἔδρυση τοῦ ΚΕΜΕ, σὲ Λύκεια "κλασικά" οὐδέποτε ὑπῆρξε συνολικὸ ὥραιο Μαθηματικῶν μικρότερο ἀπὸ 12 ὥρες. "Ἀς τὰ ἔχουν αὐτὰ ὑπόψη ὅσοι, ἐνῶ δέχονται ὅτι τὸ ΚΕΜΕ πρέπει νὰ ἐκσυγχρονίσει τὰ προγράμματα, ἀπειλοῦν μὲ μεγάλο φαλίδι τὸ ὥραιο ἐνός ἀπὸ τὰ βασικότερα μαθήματα.

Στὸ σημεῖο αὐτό, ὕστερα ἀπὸ δεκάλεπτο διάλειμμα ἔρχεται καὶ ἀναλαμβάνει τὴν Προεδρία ὁ Πρόεδρος κ. Σακελλαρίδης.

Στὸ θέμα τῶν ἀδειῶν ὁ Πρόεδρος ἀνακοινώνει ὅτι τὸ ἀργότερο στίς 30 'Ιουλίου οἱ κ.κ. Σύμβουλοι θὰ μπορέσουν νὰ φύγουν σὲ ἄδεια.

Στὸ θέμα τοῦ Προγράμματος Β' Λυκείου ὁ Πρόεδρος θυμίζει ὅτι πρέπει νὰ προβλεφεῖ καὶ μιὰ μονόωρη τρίμηνη διδασκαλία τοῦ ΣΕΠ.

Στὸ θέμα τῆς Γ' Λυκείου ὁ Πρόεδρος ἀνακοινώνει ὅτι ἓνα μέρος τῆς ὑλοποίησης τῶν ἐξαγγελιῶν, αὐτὸ ποὺ ἀφορᾷ τὰ μαθήματα πρακτικῆς ὠφελιμότητος, ἀναβάλλεται γιὰ μελέτη. Ὑπάρχει ὅμως ἐπιθυμία τὰ παιδιὰ τῆς φετινῆς Β' ποὺ δέν ὀλοκλήρωσαν τὴ γενική τους μόρφωση, νὰ καλύψουν στὴ φετινῆς Β' καὶ τὴ γενική τους μόρφωση (κάπως μειωμένη) καὶ τὰ μαθήματα δέσμης. Στὸ πρόβλημα αὐτὸ τὸ Ὑπουργεῖο ζητᾷ βραχυπρόθεσμη εἰσήγηση τοῦ ΚΕΜΕ.

Διευκρινίζεται ὅτι τὸ Τμήμα δέ θὰ ἀσχοληθεῖ σὲ μιὰ πρώτη φάση μὲ τὴν κατανομή τῶν ὥρῶν τῶν μαθημάτων δέσμης καὶ τὴν ὕλη τους.

Ὅρίζεται ὅτι τὸ Τμήμα θὰ συνεδριάσει αὐριο 20.7.82, στίς 09.30' γιὰ τὸ θέμα τοῦ ΩΠ τοῦ Λυκείου μὲ εἰσηγητὲς τοὺς κ.κ. Ν. Βαρουχάκη καὶ Η. Σπυρόπουλο.

Ὑστερα ἀπὸ αὐτὸ ἡ συνεδρία διακόπτεται στίς 13.20'.

Ὁ Πρόεδρος

Φ. Κακριδής

Ἡ Γραμματέας

Δ. Ζαραφωνίτου

Π ρ ά ξ η 51/1982

Σήμερα, 20 'Ιουλίου 1982, ημέρα Τρίτη καί ώρα 9.30 πρωινή, τό Τμήμα Μ.Ε. τοῦ ΚΕΜΕ, συνεδρίασε στήν αἴθουσα συνεδριάσεών υου, (αἴθουσα ὁ λομέλειας, Μεσογείων 396, 'Αγία Παρασκευή, 'Αττικῆς), μέ πρόεδρο τόν κ. Φάνη Κακριδῆ, ἀντιπρόεδρο τοῦ ΚΕΜΕ.

Ἐλαβαν μέρος στή συνεδρίαση οἱ κ.κ. Γ. Γρατσῆας, Δ. Σακκάς, Ν. Βαρουχάκης, 'Ηλ. Σπυρόπουλος, Φ. Βῶρος, Ν. Παπαδόπουλος, Λ. 'Αδαμόπουλος, Στ. Παπασπημακόπουλος, Δ. Τομπαΐδης, Σύμβουλοι Β', Κ. Συριόπουλος, Ι. Σκορδῖλης, Εἰδικοὶ Σύμβουλοι, Κυρ. Κατσιμάνης, Β. Θεοδωρακόπουλος, Κ. Φούσκας, Εἰσηγητές καί ἡ γραμματέας τοῦ Τμήματος, Δήμητρα Ζαραφωνίτου.

Θέμα ἡμερήσιας διατάξεως

1. Ο.Π. Λυκείου. Εἰσηγητές, 'Ηλ. Σπυρόπουλος, Ν. Βαρουχάκης.

Στήν ἀρχή τῆς συνεδρίας, διαπιστώθηκε ἀπαρτία καί τό Τμήμα ἄρχισε τήν ἐξέταση τοῦ θέματος τῆς Η.Δ.

Ὁ κ. Σπυρόπουλος διαβάζει τήν κοινή εἰσήγηση τῶν εἰσηγητῶν:

"Ὑστερα ἀπὸ ὅσα ἀνακοίνωσε χτές (19-7-82) στό Τμήμα ὁ κ. Πρόεδρος τοῦ ΚΕΜΕ σχετικά μέ τό πλαίσιο μέσα στό ὁποῖο ἀποφάσισε ὁ κ. Ὑπουργός τῆς Παιδείας νά λειτουργήσει ἡ Γ' τάξη τοῦ Γενικοῦ Λυκείου, πιστεύουμε ὅτι μπορούμε νά εἰσηγηθοῦμε σχέδιο μεταβατικοῦ ὁρολόγιου προγράμματος τῶν μαθημάτων τῆς τῆς αὐτῆς γιά τό σχ. ἔτος 1982 - 83.



Ο μεταβατικός χαρακτήρας του προγράμματος είναι αποτέλεσμα της προσπάθειας συμβιβασμού της φιλοδοξίας της Κυβέρνησης να δώσει νέα πνοή, νοοτροπία και περιεχόμενο στη σχολική πράξη του Λυκείου και της ρεαλιστικής αντιμετώπισης του συγκεκριμένου προβλήματος της παιδείας μας με την υπάρχουσα υλικοτεχνική υποδομή και τις σημερινές συνθήκες λειτουργίας των σχολείων μας. Λοιπόν, οι προτάσεις που ακολουθούν σκοπό έχουν να δώσουν ένα πρόγραμμα εφαρμοσμένο από την πρώτη κιόλας μέρα του νέου σχ. Έτους σε όλα ανεξαίρετως τα Λύκεια της χώρας (γι' αυτό υποχρεώθηκε να κρατήσουμε στοιχεῖα από το περυσινό πρόγραμμα) και ταυτόχρονα να παρουσιάσουν σημαντικές διαφοροποιήσεις από την προηγούμενη κατάσταση και προπλάνων να προετοιμάσουν το έδαφος για την απρόσκοπτη και ολοκληρωμένη εφαρμογή του νέου συστήματος από την έναρξη του σχ. Έτους 1983-4.

Με αυτό το σκεπτικό,

α) διατηρεί το μεταβατικό πρόγραμμα αξιοποιησιμα στοιχεῖα από το περυσινό, έπειδή:

i) τα συγκεκριμένα διδακτικά έγχειρίδια που τυπώθηκαν για το σχ. Έτος 1982-3 (και φυσικά είναι αδύνατο να υπάρξουν έγκαιρα άλλα) είναι γραμμένα σύμφωνα με το αναλυτικό πρόγραμμα που ίσχυε.

ii) Οι μαθητές της Γ' Λυκείου του 1982-3 έχουν διδαχθεί στη Β' Λυκείου σημαντικό μέρος (6 ώρες την εβδομάδα) από το πρόγραμμα "Επιλογής".

iii) Όμως οι ίδιοι μαθητές δεν έχουν ολοκληρώσει τη γενική τους μόρφωση, καθώς το τελευταίο μέρος της παρέχονται στη Γ' Λυκείου.

iiii) Οι δυνατότητες ικανοποιητικής προσαρμογής των Διευθυντών του Λυκείου και του διδακτικού προσωπικού σε σύντομο χρόνο δεν είναι απεριόριστες.

β) Το μεταβατικό πρόγραμμα διαφοροποιείται από το περυσινό, προετοιμάζονται στην εισαγωγή του νέου δριστικότερου προγράμματος, έφδσον:

i) Περιορίζει τη διαφοροποίηση των τάξεων σε τμήματα με ιδιαίτερες δεξιότητες παρασκευαστικών μαθημάτων στη Γ' Λυκείου, ένοποιώντας τη διδασκαλία των μαθημάτων της Β' Λυκείου.



ιι) Διαφοροποιεί τή σύνθεση τῶν τμημάτων τῆς λυκειακῆς τάξης, ἐγκυκλο-
λεῖποντας τὸ μοντέλο "μαθήματα κορμοῦ - μαθήματα ἐπιλογῆς" (ὅπου π.χ.
τὸ κοινὸ πρόγραμμα Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν ἢ Μαθηματικῶν τὸ παρακολουθοῦ-
σαν στὸ ἴδιο τμήμα μαθητές τοῦ α' καὶ τοῦ β' κύκλου ἐπιλογῆς) καὶ προ-
τείνοντας ἓνα μοντέλο ποὺ ἀξιοποιεῖ τὰ θετικὰ στοιχεῖα τοῦ τύπου "κλα-
σικὸ - πρακτικὸ". Ἐτσι δημιουργοῦνται τμήματα μὲ ὁμολογένεια.

ιιι) Παρουσιάζει δέσμη μαθημάτων "γενικῆς μόρφωσης" κοινῆς σὲ ὅλα τὰ
τμήματα, ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ θρησκευτικὰ, τὰ Στοιχεῖα Δημ. Πολιτεύ-
ματος, τὰ φιλοσοφικὰ, τὴν Ξένη Γλῶσσα καὶ τὴ Φυσικὴ Ἀγωγή.

ιιιι) Ἀνταποκρίνεται καλύτερα στὰ ἐνδιαφέροντα τῶν μαθητῶν καὶ στίς
ἀπαιτήσεις τῶν ΑΒΕΙ, μὲ τοὺς περισσότερους κύκλους (4 ἀντὶ 2) μαθημά-
των.

ιιιιι) Ἡ διαφοροποίηση θὰ γίνῃ μὲ αἰσθητῇ, ὅταν ἐξαγγελθεῖ τὸ νέο
σύστημα γιὰ τὰ ΑΒΕΙ.

Οἱ διαφορές τοῦ μεταβατικοῦ ἀπὸ τὸ ὁριστικότερο περιορίζονται
στὸ ὅτι τὸ μεταβατικὸ διατηρεῖ στὴ Γ' τάξη μαθήματα ποὺ στὸ ὁριστικὸ-
τερο ἢ διδασκαλία τους θὰ ὁλοκληρώνεται στὴ Β' Λυκείου καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι
τὸ ὁριστικότερο θὰ ἐφαρμοστεῖ σύμφωνα μὲ νέα ἀναλυτικὰ προγράμματα καὶ
θὰ ὑπηρετηθεῖ ἀπὸ νέα διδακτικὰ ἐγχειρίδια.

Πρὶν εἰσηγηθοῦμε τὸ μεταβατικὸ πρόγραμμα, ὑπενθυμίζουμε ὅπως μελ-
νουν γιὰ μελέτη:

α) Ὁ ὁρισμὸς τῶν μαθημάτων γενικῆς μόρφωσης, ποὺ μαζὶ μὲ τὰ μαθήματα
"πρακτικῆς ὠφελιμότητος" θὰ πλαισιώσουν τὰ μαθήματα κάθε δέσμης.

β) Ἡ ρύθμιση τῶν προβλημάτων ποὺ θὰ δημιουργήσῃ στὰ Λύκεια ΕΠΕ ἢ νέα
δομὴ τοῦ Γενικοῦ Λυκείου.

γ) Ἡ εἰσαγωγή δέσμης μαθημάτων πρακτικῆς ὠφελιμότητος.

Ἡ πρότασή μας γιὰ τὸ μεταβατικὸ ὠρολόγιο πρόγραμμα ποὺ θὰ ἰσχύσῃ
τὸ σχ. ἔτος 1982-3 ἔχει ὡς ἑξῆς: (βλ. παρακάτω σελ. 11)

Βέβαια η εφαρμογή του νέου προγράμματος θα απαιτήσει α) περισσότερες αΐθουσες διδασκαλίας, β) μεγαλύτερο αριθμό διδακτικού προσωπικού. Νομίζουμε όμως ότι μπορεί να γίνει μία εξοικονόμηση των πραγμάτων, ως εξής:

α) Για τα μικρότερα Λύκεια θα έχουμε σημαντική εξοικονόμηση από την ένοπιση των μαθημάτων της Β' Λυκείου.

β) Εφόσον σε ένα συγκεκριμένο Λύκειο διαφοροποιημένα τμήματα της Γ' τάξης έχουν άρθρομα μαθητού μικρότερο από 35-40, είναι δυνατό να γίνει συνδιδασκαλία, ως εξής:

1) Μαθητές όλων των τύπων μπορούν να παρακολουθούν στην ίδια αίθουσα την ίδια ώρα τα Νέα Έλληνικά, τα μαθήματα Γενικής Μάρφωσης και της Κοσμογραφίας (ώρες συνο-
λικά 13).

11) Οι μαθητές των τύπων Β', Γ' και Δ' μπορούν να παρακολουθούν μαζί τα Αρχαία Έλλη-
νικά Ιστορία (ώρες 4).

γ) Μονιμότερη εξοικονόμηση προσωπικού και προπάντων εθνικές συνθήκες για αποδοτική λειτουργία του συστήματος στο σύνολό του μπορούμε να προσδοκούμε από την κατάρτηση των άτρωφικών Λυκείων. Ήδη το τμήμα από το 1977 έχει κάνει ολοκληρωμένη πρόταση, που όμως δεν αξιοποιήθηκε ίσως για λόγους πολιτικής σκοπιμότητας. Την σχετική πράξη (85/1977) την επισυνάπτουμε, πιστεύοντας ότι, με μερικές αναπροσαρμογές στα δεδομένα της, μπορεί και σήμερα να αποτελέσει χρήσιμο στοιχείο στη διάθεση του κ. Υπουργού.

Στη συνέχεια ο κ. Βάρος λέγει:

Η πρόταση που έγινε:

α. περιέχει ένα πρόγραμμα υπερβολικά δαπανηρό, χωρίς να προσφέρει την έννοια μαθημάτων

δέσμης προπαρασκευαστικών μαθημάτων, πράγμα που θα έχει ψυχολογικό κόστος μεγάλο

β. Διατηρεί όλο το χρόνο 11 ως 13 μαθήματα κατά κατεθυσίωση.

γ. περιέχει επιμέρους σημεία, π.χ. ξένη γλώσσα στον οικον. κύκλο, που δεν αντιμετωπι-

ζονται πρακτικά (την έννοιά μας; την ίδια γλώσσα ή άλλη; πώς αντιμετωπίζεται ή μια

και ή άλλη;)* άλλη δυσχέρεια ανισος αριθμός ωρών 13, 14, 17, 17 στις 4 δέσμες που

σημαίνει περισσότερες χωριστές διδασκαλίας. Οι δυσχέρειες θα προκύψουν ανάγλυφες αν

επιχειρήσει κανείς να συντάξει πρόγραμμα λειτουργίας σχολείου και συναφή μελέτη για

το κόστος σε αΐθουσες και προσωπικό.



Για τους λόγους αυτούς αντιπροτείνω:

α. Να συνεχιστεί το πρόγραμμα γενικής παιδείας για την γ' τάξη ολοκληρω το α' τρίμηνο* ο λόγος: να ολοκληρωθεί η γενική εκπαίδευση των μαθητών που έχουν ακολου-
θήσει τα 5/6 ως τώρα.

β. 'Από το β' τρίμηνο κι ως το τέλος του χρόνου να εφαρμοστεί καθαρό το σχέδιο που έχει εκπονήσει το 'γπουργείο, συνεχίζοντας βέβαια και τα μαθήματα γενικής παιδείας: ώρες 10 - 4, ώρα 14/30.

γ. 'Η πρόταση αυτή:

(1) δικαιολογείται γιατί όφειλουμε να ολοκληρώσουμε τη γενική παιδεία:

(2) δίνει χρόνο προετοιμασίας και προσαρμογής (αίθουσες, βιβλία, προγράμματα,

ξημερώση προσωπικού κλπ.)*

(3) προσφέρει καθαρή τη διαφοροποίηση των νέων μέτρων*

(4) έχει πραγματική δυνατότητα να εφαρμοστεί και στο α' τρίμηνο (μέ όλα τα υπάρχοντα στοιχεία ύποδομής) και στα επόμενα δύο τρίμηνα*

(5) αν επικριθεί, θα επικριθεί μόνο το α' τρίμηνο και οι επικρίσεις (άβαιμες για το λόγο ότι ολοκλήρωση της γενικής παιδείας είναι λόγος ουσιώδης) θα λησμονηθούν από τις 10-12 - 1982.

Θυμίζω με την ευκαιρία αυτή ότι και η μετάβαση στα μαθήματα "επιλογής" (1978)

έγινε με μεταβατική περίοδο τριμήνου.

*Ο Πρόεδρος του Τμήματος κ. Κακριδής λέγει: η πρόταση του κ. Βάρου είναι έφικτη και παρουσιάζει όρισμένα πλεονεκτήματα: έχουμε κάποια άνδρα χρόνου για προετοιμάσουμε βιβλία, Α.Π. κλπ. Όμως τα μειονεκτήματα είναι πολύ περισσότερα και ουσιαστικά: (1) Παιδαγωγικά η συμπύκνωση της ύλης των Γενικών μαθημάτων σε σαράντα μέρες είναι απα-
ράδεκτη* (2) η διχοτόμηση της χρονιάς θα άκουστεί πολύ άσχημα σε μαθητές και γονιούς, θα μάς υποχρεώσει να κουτσουρέψουμε την ύλη και θα φανεί ότι την κουτσουρεύουμε -
αντίθετα, η εισήγηση ή σημερινή, που όπως ακούσαμε χθές ξεκινά από μια έμπνευση του κ. Μοράλη, προσφέρει ένα ενιαίο μεταβατικό πρόγραμμα για όλη τη χρονιά και περιορι-
ζει τις περικοπές της ύλης στο ελάχιστο.



Ο κ. Η. Σπυριδουλος λέγει:

Η μεθεξέταση που προτείνεται ο κ. Φ. Βώρος παρουσιάζει εκτός από τα όσα επισημάνει ο κ. Φ. Κακριδής, τις εξής αδυναμίες:

α) Ένα από τα σταθερότερα δεδομένα της σχολικής μας πραγματικότητας είναι ότι όλα τα σχολεία μας δέν "στρώνουν" ταυτόχρονα. Το πρώτο τρίμηνο παρουσιάζει σημαντικότερες διαφοροποιήσεις από Λύκειο σε Λύκειο ως προς τη "διδασχθεσία ύλη" με όλες τις προσπάθειες του Υπουργείου, δέν μπορούμε να είμαστε βέβαιοι ότι όλα τα Λύκεια θα ολοκληρώνουν τη διδασκαλία των μαθημάτων για τα όποια συζητούμε στο τέλος του α' τριμήνου.

β) Με οποιαδήποτε ρύθμιση, θα προκύψουν σοβαρά προβλήματα προσωπικού, εφόσον το πρόγραμμα του α' τριμήνου θα έχει οποσδήποτε ριζική διαφορά από το πρόγραμμα των β' και γ' τριμήνων, με σημαντικές επιπτώσεις στο ωράριο των καθηγητών των διάφορων ειδικοτήτων.

γ) Τι θα γίνει με την αξιολόγηση των μαθητών; Θα εξεταστούν γραπτά τόν 'Ιούνιο σε ύλη που διδάχτηκαν πριν από τα Χριστούγεννά; Θα δημιουργήσουμε ιδιαίτερη εξέταση - κή περίοδο τόν Δεκέμβριο για τα μαθήματα αυτά; Θα καταχωριστεί μόνο ή προφορική βαθμολογία των μαθημάτων αυτών, τήν ώρα που στόν τίτλο θα καταχωριστεί ό μέσος όρος προφορικού γραπτού των άλλων μαθημάτων;

δ) Πώς θα αφομοιώσουν δύσπεπτη ύλη περιεχόμενη σε υπερβολική δοσολογία μαθητές που δέν έχουν ιδιαίτερα ενδιαφέρον και ικανότητες για μαθήματα όπως π.χ. τα Μαθηματικά (6 ώρες τήν εβδομάδα) για μαθητές που πάνε για φιλόλογοι, εφόσον αλλιώς δέν μπορεί να ολοκληρωθεί ή διδασκαλία του μαθήματος στο α' τρίμηνο.

Ο κ. Τομπάρδης λέγει:

Η εισήγηση των εισαγρητών έκανε ότι μπόρεσε για να αξιοικονομήσει τα πράγματα για τό 'Ορολόγιο Πρόγραμμα Γ' Λυκείου για τό έτος 1982-83. Αυτό γίνεται κατά τρόπο εφικτό και εφαρμοσίμο με τά διατιθέμενα εκπαιδευτικά δεδομένα (προγράμματα, βιβλία, αίθουσες, καθηγητές κτλ).

Θα είχα να κάνω τις ακόλουθες παρατηρήσεις: α) δε συμφωνώ με τήν άναγραφή των Νέων 'Ελληνικών στα μαθήματα δέσμης. Τα μαθήματα δέσμης έχουν βασικό σκοπό να προετοιμάσουν τούς μαθητές για τις πανεπιστημιακές τους σπουδές. Το μάθημα των Νέων 'Ελληνικών είναι γενικό μορφωτικό μάθημα, που διαφορρίζεται από τά υπόλοιπα γενικά μαθήματα κατά τό ότι αποτελεί άντικείμενο εξέτασης για τήν εισαγωγή στα ΑΕΙ. Θα

πρέπει λοιπόν να αποτελέσει ιδιαίτερη κατηγορία μαθήματος, που ξεχωρίζει και από τα γενικά και από τα μαθήματα δέσμης.

β) Έχω τη γνώμη ότι το μάθημα της Ξένης γλώσσας δεν πρέπει να αναφέρεται στα μαθήματα δέσμης του Οικονομικού κύκλου. Γιατί δημιουργεί περισσότερα προβλήματα (κοινωνικά, παιδαγωγικά, διδακτικά) απ'όσα έχει στόχο να λύσει.

γ) Δεν πρέπει με κανέναν τρόπο να συνδεθεί το πρόγραμμα που προτείνεται με το όριστικότερο πρόγραμμα της Γ' Λυκείου. Γιατί το προτεινόμενο πρόγραμμα δεν καινοτομεί σε σχέση με το υφιστάμενο, περιέχει τα ίδια (σε αριθμό και περιεχόμενο) μαθήματα.

Σχετικά με την πρόταση του κ. Βάρου να προταχθεί στο α' τρίμηνο ή διδασκαλία των γενικών μαθημάτων και να ακολουθήσει η διδασκαλία των μαθημάτων δέσμης, θα ήθελα να πω ότι όσο εύθυμη και βολική κι αν φαίνεται, δεν πρέπει για λόγους κυρίως παιδαγωγικούς, όπως είπε κιόλας ο κ. Πρόεδρος, να γίνει αποδεκτή.

Στη συνέχεια ο κ. Ν. Παπαδόπουλος λέγει:

Καταρχήν υπενθυμίζω ότι οι απόψεις μου για το Αρολόγιο Πρόγραμμα, που θα μπορούσα να το ονομάσω σύγχρονο, εκτέθηκαν χτές στη συνεδρία για το πρόγραμμα της Α' και Β' Λυκείου και υπάρχουν στη σχετική πράξη. Αφορούν μάλιστα και την Γ' Λυκείου. Στην εισήγηση που μόλις έγινε έχω να παρατηρήσω τα εξής: 1) Βλέπω ένα κενό που αφορά τους υποψήφιους Καλών Τεχνών και την Παιδαγ. Ακαδημιών - Τμημάτων. Κατά τη γνώμη μου πρέπει να υπάρξει και άλλη σχετική δέσμη Παιδαγωγικής Καλλιτεχνικής. 2) Ο οικονομικός κύκλος πρρτείνω να ονομαστεί "Κοινωνικοοικονομικός", για να υπάρξει η επισημάνση

στις Κοινωνικές επιστήμες που αγνοούνται γενικά στο πρόγραμμά μας.

3) Η Κοινωνιολογία δεν μπορεί να είναι θέμα μόνο της αντίστοιχης δέσμης μαθημάτων, ούτε και η Οικονομία σε στοιχειώδη μορφή. Πρέπει να μπούν, και είναι δυνατό, νομίζω, από φέτος, στο κοινό πρόγραμμα της Γ' Λυκείου, από το οποίο πρέπει να αφαιρεθούν τα Αρχαία, ή Ιστορία (εκτός από τον Κοινωνικοοικονομικό, εκτός αν είναι β' ξένη Επίσης δε χρειάζεται η Ξένη Γλώσσα σ'όταν Κοινωνικοοικονομικό, εκτός αν είναι όρισμένα αντίστοιχα μαθήματα. 4) Σ'όταν Κοινωνικοοικονομικό κύκλο πρέπει να είναι όρισμένα αντίστοιχα μαθήματα επιπλέον των δυσων. προτείνω στα κοινά και μάθημα Ψυχολογίας. 5) Τα Νέα Έλληνικά δεν μπορούν να είναι μάθημα δέσμης γιατί αλλάζει σκοπός και αυτό θα ίσχυε και για την Ξένη Γλώσσα. Γενικά δεν μπορώ να συμφωνήσω να διδάσκονται και στην προπαρασκευαστική τάξη μαθήματα γενικής μόρφωσης που έχουν κατά κύριο λόγο προηγούμενες τάξεις και βαθμίδες και να αγνοούνται άλλα μαθήματα ουσιαστικής και μάλιστα σύγχρονης γενικής Παιδείας που είναι αντίστοιχα προς την κατεύθυνση της δέσμης και τα

ένδιαφέροντα τῶν μαθητῶν.

Ὁ κ. Σακκάς παίρνει τὸ λόγο καί λέγει:

Ὅταν χθές ὁ κ. Πρόεδρος τοῦ ΚΕΜΕ μᾶς εἶπε ὅτι μιά διέξοδος γιὰ τὴ Γ' τάξη Λυκείου τὸ σχολ. ἔτος 1982-83 θὰ εἶναι νὰ μενύουμε στὸ σχῆμα ποὺ ἡ τελικὴ διατύπωση δίνεται στὴν εἰσήγηση, διόχυτη ἐκοιλήθηκε ἡ ἀνακοίνωση ποὺ μοῦ θύμισε τὸ **Π** Περιμέ-
νοντας τοὺς βαρβάρους" τοῦ Καβάφη. Πραγματικὰ εἶναι αὐτὴ ἡ λύση "μιά κάποια λύση"
Δὲν μπορεῖ ὅμως νὰ εἴμαστε ἱκανοποιημένοι. Οὐσιαστικὰ μένουμε στὸ παλαιὸ σχῆμα κλα-
σικὸ - πρακτικὸ βελτιωμένο. Θυμίζει ἡ περίπτωση τῶ " ὠδινε ὄρος, τὸ δ' ἔτεκε μῦν".
Ὁ φόβος μου εἶναι μὴ μενύουμε στὰ ἴδια καί τὸ σχ. ἔτος 1983-84. Γιατὶ ὅταν σὲ 9
μῆνες δὲν ἔγινε κανένα σχεδὸν βῆμα γιὰ τὴν προώθηση τῆς μεταρρύθμισης στὴ δόμηση
τοῦ λυκείου καί τὴν ἀντιμετώπιση τῶν συναφῶν προβλημάτων, πῶς θὰ γίνουν τὰ χῆλια
βήματα ποὺ χρειάζονται γιὰ νὰ γίνεῖ ἡ ἀλλαγὴ; Τὰ λέω αὐτὰ γιὰ νὰ τονίσω ὅτι χάθηκε
πολύτιμος χρόνος καί χρειάζεται σύντομη προσπάθεια γιὰ νὰ ἐξφοποιηθεῖ ὁ χρόνος ποὺ
ἀπομένει.

Στὴ συνέχεια ὁ κ. Κατσιμάνης λέγει:

Ἡ εἰσήγηση μοῦ φαίνεται πολὺ γόνιμη. Ἀποτελεῖ καί κατὰ τὴ δική μου γνώμη
ἐπιτεύγμα ἢ παρουσίαση ἑνὸς ὁρολογίου προγράμματος τόσο ρεαλιστικοῦ ποὺ θὰ βοηθήσει
πολὺ τὴ Διοίκηση στὸ ἔργο της. Ἐπομένως συντάσσομαι καί ἐγὼ ἀνεπιφύλακτα μὲ ὅσους
ἐκφράζουν τὰ συγχαρητήριά της στοὺς κ.κ. εἰσηγητές. Προσυπογράφω ἐπίσης τὴν πρόταση
τοῦ κ. Τομπαῖδη γὰρ τὴν ἔξην Γλῶσσα στὸν οἰκονομικὸ κύκλο καί γιὰ τὰ Νέα Ἑλληνικά.
Ἐκφράζω ἐπίσης τὴν εὐχὴ νὰ βρεθεῖ τρόπος ἢ μὴ ὅρα τῆς φιλοσοφίας νὰ γίνεῖ δύο.
Ὅσον ἀφορᾷ τὴν πρόταση τοῦ κ. Βῶρου, εἶναι σ' ἀλήθεια πρακτικὴ καί χρήσιμη.
Θὰ ἦταν ἀκόμη νὰ δοθεῖ στοὺς Λυκειαρχεὺς ἡ ἄνεση χρόνου, ὥστε νὰ μελετήσουν τίς
δυνατότητες τῶν σχολείων στοὺς ὁλοκληρώνοντας ὡς γενικὴ μὲρψωση τῶν μαθητῶν. Ὅμως
ἐκτός ἀπὸ τίς Παιδαγωγικὲς δυσχερεῖες ποὺ ἐπισημάνθηκαν, ὑπάρχει καί τὸ πρόσθετο
πρόβλημα τοῦ καθορισμοῦ τῶν μαθημάτων ποὺ πλαισιοθετοῦν αὐτὴ τὴ γενικὴ παιδεῖα.
Γι' αὐτὸ τὸ βρισκω τὴν εἰσήγηση περισσότερο ρεαλιστικὴ ὡς πρόταση.

Στὴ συνέχεια ὁ κ. Φ. Βῶρος λέγει.

Γιὰ νὰ συνειδητοποιηθεῖ πῶσα τεχνικὰ καί οἰκονομικὰ προβλήματα περιέχει ἡ πρό-
ταση τῶν συναδέλφων κ.κ. Βαρουχάκη - Σημερόπουλου πρότείνω στοὺς ἴδιους νὰ συμπληρώσουν
τὴν εἰσήγησή τους μὲ τὰ ἐξῆς τρεῖς ἀπαραίτητα στοιχεία: :

- Πρόγραμμα λειτουργίας σχολείου με ένα τμήμα στην τρίτη λυκείου (ονομαζοντας τα μαθήματα δέσμης: φ, χ, ψ, ω)*
- σχέδιο μελέτης κόστους σε αΐθουσες και προσωπικό*
- αντίστοιχες "δέσμης" λυκείου σχολών Α.Ε.Ι.

Για τα Νέα 'Ελληνικά (τό θέμα που έβριζε ό κ. Τομπαΐδης):

ή σύνδεση του μαθήματος με τον Ήρο (σύνολο) "δέσμες" έχει ένα λόγο ούσιδης: το συγκαταλέγει στα εξεταζόμενα* Άλλωστε και είναι προπαρασκευαστικό για όλους, δηλαδή γενικό προπαρασκευαστικό.- "Ετσι το μάθημα τιμίζεται.-

Ο κ. Η. Σπυρόπουλος λέγει:

α) Για την πρόταση του κ. Δ. Τομπαΐδη.

Δεν υπάρχει διαφορά απόψεων για το μάθημα των Νέων 'Ελληνικών, όμως νομίζω ότι η θέση στην όποια εμφανίζεται στον πίνακά μας, γιατί το βρίσκω να προσαρμόζει καλύτερα στο πλαίσιο που θα εξαγγελθεί το 'Υπουργείο.

β) Στά: βασικά "κενά" της εισήγησης που επισήμανε ό κ. Φ. Βάρος, νομίζω ότι το Τμήμα έχει εὐθόνη να βρεί την ορθότερη, αλλά εφαρμόσιμη, παιδαγωγική επιστημονική λύση, που μπορεί να εξυπηρετήσει τη βοήθηση της Πολιτείας. Και βέβαια η ρύθμιση της προτάσεως θα απαιτήσει κάποιο οικονομικό κόστος και θα δημιουργήσει όρισμένα προβλήματα στη Διοίκηση.- Όπως Άλλωστε και όποιαδήποτε Άλλη λύση. Όμως για τις πτυχές αυτές του θέματος άρμοδιότητες είναι οι ειδικές υπηρεσίες του 'Υπουργείου και φυσικά την οικονομική επιβάρυνση θα την κρίνει η πολιτική ήγερση του. Μία μόνη πρόταση δεν θα δημιουργούσε τέτοια προβλήματα: η εφαρμογή και το 1982-83 για τη Γ' Λυκείου του προγράμματος που Ίσχυσε πέρυσι, όπως έχει. Άλλα αυτή δεν είναι μέσα στα πλαίσια της έντολης που μας δόθηκε από το 'Υπουργείο.

Ο Πρόεδρος θέτει σε ψηφοφορία τις δύο προτάσεις για κατ'άρχην Έγκριση, δια-
ζευκτικά, και διευκρινίζει ότι τυχόν τροπολογίες θα συζητηθούν στο σχέδιο που η
ψηφοφορία θα άναδείξει ως επικρατέστερο.



Ψ η φ ο φ ο ρ ί α

Σκορδής	Πρόταση εισ.
Συριόπουλος	"
Τομπάκης	"
Παπασημακοπούλου	Βάρου πρόταση
Αδαμόπουλος	Πρόταση εισ.
Παπαδόπουλος	"
Βάρος	Πρόταση δική του
Σπυριόπουλος	Πρόταση εισήγ.
Βαρουχάκης	"
Σακκάς	"
Γρατσεας	"
Κακριδής	"

Ο Πρόεδρος συνοψίζει το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας: το σχέδιο εγκρίνεται κατ'

άρχην με ψήφους 10:2. Μπορούν τώρα να συζητηθούν τροπολογίες.

Ο κ. Βαρουχάκης τροποποιεί την πρόταση του ως εξής: (άκολουθεϊ το σχέδιο)



[Περίοδος 1982-83]

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΟ ΓΡΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ 1982-83

ΚΥΚΛΟΙ	Φιζ/λερς	Πολ/λερς	Κρυπτο-Ογκο/λερς	Ιατρικς
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΔΕΞΗΝΕΣ	Nia Apx Iεpp. IεT.	Nia Mad. Φov. Xup.	Nia Oik. ; [Zy.Π] Iεpp. Iεpp.	Nia Φov Xup. Bw.
Αpx - IεT.		4	3 (4x4)	4
Mad.	2		2	3
Φov. - Xup.	2		2	
Kop.	1	1	1	1
Opnu.			2	
Συν. Δ. Πολ			1	
Συν. Γ.			2	
Φov. Α.			2	
Φιζ/λερ.			1	

ΟΡΟΛΟΓΙΟ
ΚΑΙΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟ
Μαθημ. Γεν. Μαθημ.

Οι μαθητές πρέπει να έχουν...



Τροπολογία κκ Σκαρδύλη 'Αδαμόπουλου

Οι όρες των μαθημάτων δόσης στο Γ^ο και Δ^ο κύκλο να εξομοιωθούν με τους δύο πρώτους κύκλους και να γίνουν 17, με την προσθήκη στους κύκλους αυτούς των μαθημάτων που βρίσκονται στο κοινό πρόγραμμα. Ο κ. Βαρουχάκης λέγει πως αποδέχεται την τροπολογία, όπως διατυπώθηκε, με την προϋπόθεση ότι :

Ο κ. Σπυρόπουλος την δέχεται εφόσον η αύξηση του αριθμού των μαθημάτων δόσης του γ^{ου} και δ^{ου} κύκλου δεν δημιουργεί πρόβλημα στην με τσους όρους, επιλογής των αποφοίτων των 4 κύκλων στα ΑΕΙ.

Στην επιφύλαξη του κ. Σπυρ. ο κ. Βαρουχάκης σημειώνει ότι και σε άλλες σχολές εξετάζονται πρόσθετα μαθήματα χωρίς να έχει δημιουργηθεί κανένα πρόβλημα και εν πάσει περιπτώσει ως κριτήριο προέχει αν είναι σωστή η ένταξη και όχι ο αριθμός των εξεταζόμενων μαθημάτων.



ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΟ ΣΡΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ 1982-83

ΚΥΚΛΟΙ	Φιζικος	Μαθηματικά	Οικονομικα	Ιατρικη
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΔΕΞΙΑΣ	Μαθ. Αρχ. Ιστορ. Βιολ.	Μαθ. Μαθ. I Φυσ. Χημ.	Μαθ. Οικονομ. I [Στατ.] Ιστορ. Μαθηματ. II	Μαθ. Φυσ. Χημ. Βιολ. Μαθηματ. II
Αρχ. - Ιστορ.		4	3 (Μαθ.)	4
Μαθ.	2		2	3
Φυσ. - Χημ.	2		2	
Κοσμ.	1	1	1	1
ΕΡΕΥΝΑ				
ΓΕΝΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ				
Επιστ. Δ. Πολ.		2		
Στατ. Γλ.		1		
Φυσ. Ατ.		2		
Φιζικ.		2		
		1		

Συν. ανώτατο δ. ρ. Φ. Βίωμα Ιστορ.



Στη συνέχεια ο κ. Βάρος λέγει:

Πρός το παρόν επισημαίνω: η πρόταση Βαρουχάκη - Σπυριδουλου προβλέπει 7000 χωριστής διδασκαλίας περισσότερες από όσες το πρόγραμμα του Υπουργείου και μάλιστα για όλο το χρόνο.

Ο Πρόεδρος εισάγει στο Τμήμα την οριστική μορφή του μεταβατικού πρ. 1982-83 για τη Γ' Λυκείου, για τελική έγκριση

ψ η φ ο φ ο ρ ι α

Σκορδελής	ΝΑΙ (σημείωμα)
Σπυριδουλος	ΝΑΙ
Τομπάκης	ΝΑΙ (με την επιφύλαξη στο σημ. για τα Νέα Έλλ.)
Παπασημακοπουλος	ΝΑΙ
Αδαμοπουλος	ΝΑΙ (επιφύλαξη για Ν.Σ.)
Παπαδόπουλος	ΝΑΙ (έφθασαν πρόκειται για μεταβατικό με έντοντες τις επιφυ- λάξεις μου για τα σημεία που αναφέρονται στα όσα είναι σήμερα και χτες.-
Βάρος	ΟΧΙ (επιφυλάξεις για τους λόγους στην αντίληψη αρχ. στις 3 σύνταμες παρεμβάσεις μου και για τον πρόσθ. λόγο ότι προβλ. 7000 γεν. Παιδείας τις οποίες δεν έχω ποτέ αποδεχθεί π.χ. Θρησκευτικά).
Σπυριδουλος	ΝΑΙ
Βαρουχάκης	ΝΑΙ
Σακκάς	ΝΑΙ (με διατήρηση επιφυλάξεως ως προς τα μαθήματα γεν. Παιδείας που διατηρούσα σε σημείωμά μου της σην. συνεδρίασεως 16-7-82
Γρατσάς	ΝΑΙ
Κακριδής	ΝΑΙ

11:1

Τελικά Πρόεδρος:

Συγχαίρω τους εισηγητές και όλους όσους βοήθησαν να καταλήξουμε σε αυτές τις
πρωτάσεις. Μόνο που το ξέρουμε ότι η δουλειά δε σταματά εδώ. Πρέπει τώρα να ξαναγυ-
ρίσουμε στην απόφαση που πήρε το Τμήμα τον Φλεβάρη:



Συγκροτούμε Επιτροπές 1. Φιλολογικών μαθημάτων: Όλοι οι φιλόλογοι 2. Φυσικομαθηματικών μαθημάτων: οι μαθηματικοί μας και ό ένας (μόνος) φυσικός που έχουμε. Οι επιτροπές αυτές θα συνεδριάζουν μεθαύριο (αύριο θα συνεδριάζουμε στις 8:30 με θέμα μόνο Ω.Π. Α' και Β' Λυκείου 1982/3) με σκοπό να μελετήσουν και να εισηγηθούν σε θέματα:

α. Διδάκτεας Ύλης

β. 'Οδηγιών διδασκαλίας

γ. Διδακτικών βιβλίων

Το τελευταίο αυτό είναι πολύ σημαντικό θέμα προκειμένου ο ΟΕΔΒ να ενημερωθεί εγκαίρως για τις ανάγκες ανάπτυξεως.-

Το Τμήμα ολοκλήρωσε τη συζήτηση του θέματος στις 13.30 μ.μ.

Πρόεδρος



Γραμματέας

Δ. Ζαραφώνιου

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΣ (ΚΕΜΕ)

ΤΜΗΜΑ Μ.Ε.

Π Ρ Α Ξ Η 52/82

Σήμερα, 21 'Ιουλίου 1982, ημέρα Τετάρτη κατ' ὥρα 8.30 πρωΐνῃ, τὸ Τμήμα Μ.Ε. τοῦ ΚΕΜΕ, συνεδρίασε στὴν αἴθουσα συνεδριάσεών του (αἴθουσα Ὀλομέλειας, Μεσογείων 396, 'Αγία Παρασκευή 'Αττικῆς), μὲ πρόεδρο τὸν κ. Φάνη Κακριδῆ, ἀντιπρόεδρο τοῦ ΚΕΜΕ.

Ἐλαβαν μέρος στὴ συνεδρίαση οἱ κκ Γ. Γρατσῆας, Δ. Σακκάς, Ν. Βαρουχάκης, 'Ηλ. Σπυριδopoulos, Φ. Βῆρος, Ν. Παπαδόπουλος, Λ. 'Αδαμόπουλος, Στ. Παπασημακόπουλος, Δ. Τομπάκης, Σύμβουλοι Β', Κ. Συριδopoulos, Ι. Σκορδῆλης, Εἰδικοὶ Σύμβουλοι Κυρ. Κατσιμάνης, Β. Θεοδωρακόπουλος, Κ. Φούσκας, Εἰσηγητὲς καὶ ἡ γραμματεὺς τοῦ Τμήματος, Δῆμητρα Ζαραφωνίτου.

ΘΕΜΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ

1. 'Ορολόγιο Πρόγραμμα Α' καὶ Β' Λυκείου. Εἰσηγητὴς Φ. Κακριδῆς.

Στὴν ἀρχὴ τῆς συνεδρίας διαπιστώθηκε ἀπαρτία καὶ τὸ Τμήμα ὤρχισε τὴν ἐξέταση τοῦ θεματοῦ τῆς ἡμερήσιας διατάξεως.

. / .



Ο κ. Βώρος υποστηρίζει
 ότι η πρότασή
 του που είναι
 η ακόλουθη

Β ΣΥΡΟΣ

(3)

ΣΥΡΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΛΥΚΕΙΟΥ

	Α'		Β'		Γ'	
	1981-82	1982-83	1981-82	1982-83	1981-82	1982-83
1						
Θρησκ.	2	2 (1)	2	2 (1)	2	
Νέε ελλ.	4	4	3 1/3	3 (4)	3 1/3	4
Λεξ. ελλ.	6 1/2	[7] (6)	4 2/3	7 (6)	3 2/3	
Ιστορ.	2	2	2	3	2	
Ξε. Β. Πολ.	-		-		2/3	
Φιλοσ.		(1)	2/3	1	1	
Μαθημ.	4 1/2	5	3 2/3	5 1/2 (0)	3	
Κοσμογρ.				1/2 + 1/2	2/3	
Φυσική	3	3	2	3	2	
Χημεία	1	1	1	1 1/2	1	
Γεωλ.-Δικ.Γ.	1	1				
Ανθρ.-Βιολ.-Υγ.			1	1		
Ξ. Γλ.	3	(2) 3	2	(2) (3)	2	
Φυσ. Αθ.	2	2	1 2/3	1 1/2	1 2/3	
Καλλ.-Μουσ.	1	1				
Σύνολο	30	30	24	<u>30</u>	23	

Ο κ. Βώρος προτείνει 1 ώρα κλειστή για θρησκευτικά
 στις Α και Β τάξεις και 1/2 ώρα να προστεθεί στην
 κοσμογραφία.



Στοιχειώδη Προγράμμα Λυκείου

Μαθηματικά	Α'	Β'	Γ'
Θρησκευτικά	2	1	
Μαθ. Γνωσ. και Γραμμική	4	4	
Αρχαία Ελλην. Γλώσσα και Γραμ.	7	5/6	-1
Γαλλικά	2	3/2	
Στοιχεία Αριθ. Περίληψη		1	
Φιλοσοφικά		5	
Μαθηματικά	5	3	
Φυσική	3	1	
Χημεία	1	2/-	
Γαλλικά - Κοινωνικά		-12	
Βιολογία		1	
Εξέτα. Γλωσσ.	3	2	
Καθημερινή	1		
Μουσική	2	2	
Φυσική Αγωγή			
Σύνολο	30	30	



5

452

$A' - \text{Lactin}$

Thick

12

20



Αντιβ' Ανηλίκου (816 το 600, 1982-3).

67

Μαθήματα	Τ α ξ εις		
	A	B	Γ
Θρησκευτικά	1	1	1 Διοικητικά
Αρχαία Έλλην.	6 $\frac{1}{2}$	6 $\frac{1}{2}$	2 Γράμμη διδασκαλίας από τους μαθητές κριτών εκπαιδευ- τικών και κοινωνικών πε- δίων (Εμπειρία)
Νέα Έλληνικά	4	4	4
Λογική	2 $\frac{1}{2}$	3	
Αγωγή του Παι- διού			1
Φιλοσοφία		1	
Ψυχολογία	1		
Μαθηματικά	4	4	
Κοινωνικά		1 $\frac{1}{2}$	
Φυσική	3	3	
Χημεία	1	1	
Γλωσσολογία - Ορθογραφία	1		
Βιολογία - Ανάπτυξη		2	
Ψυχολογία	3	2	2
Είδη Γλώσσας	3	2	2
Φυσική Αξ.	3	2	
Σύνολο	30	30	



Αγ. Παρασκευή Δευτέρα 19-7-1982

Βαίμας

ΣΤΟΙΧΕΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΛΥΚΕΙΟΥ

	Α'		Β'		Γ'	
	1981-82	1982-83	1981-82	1982-83	1981-82	1982-83
Θρησκ.	2	2	2	(2) 1	2	
Νέα ελλ.	4	4	3 2/3	(3) (4)	3 1/3	4
Λεξ. ελλ.	6 1/2	7	4 2/3	7 7	3 2/3	
Ιστορ.	2	2	2	3 3	2	
Στ. Δ. Πολ.	-		-		2/3	
Φιλοσ.			2/3	1 1	1	
Μαθημ.	4 1/2	5	3 2/3	(5 1/2) (4)	3	
Κοσμογρ.				1/2 1/2	2/3	
Φυσική	3	3	2	3 3	2	
Χημεία	1	1	1	1 1/2 1 1/2	1	
Γεωλ.-Οικ. Γ.	1	1				
Ανθρ.-Βιολ.-Υδ.			1	1 1		
Ξ. Γλ.	3	2	2	2 2	2	
Φυσ. Αθ.	2	2	1 2/3	(1 1/2) (2)	1 2/3	
Καλλ.-Μουσ.	1	1				
Σύνολο	30	30	24	30 30	23	



Γ. Κασιμάκης Επιστήμονας
Μαθηματικών

ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Εισήγηση

Χρηματοδότηση
Κ. ΚΑΤΙΣΤΗΜΑΤΑ

Επιστήμονας

21

1

Νέα Έκδοση

3

4

Αρχαία Έκδοση

7

(6) - 1

Διόρθωση

3

3

Δρ. Δημ. Παπαδόπουλος

Φύλλον 146

1

2 (1 Φύλλον + 1 Φύλλον)

Μεταφράσεις

5 1/2

(4 1/2) - 1

Κοσμογραφία

1 1/2

1 1/2

Φύλλον

3

3

Χιρηνικά

1 1/2

1 1/2

Παπ. - Διμ. Γ.

Αδρ. - Βιγ. - Βγ.

1

1

Ζ. Γ.

2

2

Φύλ. Α γ.

1 1/2

1 1/2

Κατ. - Μαν.

8



30

30

Ε. ~~Λατίνης~~ Σωφ. Σ. Ονομαστική ἀνάδοχος

πρότασι:

Πόλεμος ἀσυνέχιστος ἀπὸ τὸν ἀποφασισμὸν
Α' καὶ Β' ἡμεῖς τὸν Κανὼν.

Μαθητ. Α' Β'.

Ονομαστική. 2 2

Νομ. Α 3*

Πατ. 5 5

Ιστορ. 2 2

Σ. Δ. Π. - - - 1

Οὐκ. - - - 1

Μαθητ. Α 4*

Οὐκ. 3 3 1/2

Χημ. 1 1

Γεωγ. Ορ. 1 1

Αρχ. Υ. Β. 1 1

Ξ. Γ. 3 3

Φ. Α. γ. 3 3

ἡμεῖς ἀπὸ τῆς π-
ρὸς ἀσυνέχιστος



↑ Λεωνίδας

Ο κ. Σπυρίδωνος υλοποίησε το ατομικό
τελικό διαμορφωτικό
ΣΧΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΛΥΚΕΙΟΥ

10

	Α'		Β'		Γ'	ΣΣΣ-
	1981-82	1982-83	1981-82	1982-83	1981-82	ΣΣΣ-
Θρησκ.	2	2	2	2 1	2	
Νέα ελλ.	4	4	3 $\frac{2}{3}$	3	3 $\frac{1}{3}$	
Λογ. ελλ.	6 $\frac{1}{2}$	7	4 $\frac{2}{3}$	7	3 $\frac{2}{3}$	
Ιστορ.	2	2	2	3	2	
Στ.Δ. Πολ.	-		-		$\frac{2}{3}$	
Φιλοσ.			$\frac{2}{3}$	1	1	
Μαθημ.	4 $\frac{1}{2}$	5	3 $\frac{2}{3}$	5 $\frac{1}{2}$	3	
Κοσμογρ.				$\frac{1}{2}$	$\frac{2}{3}$	
Φυσική	3	3	2	3	2	
Χημεία	1	1	1	1 $\frac{1}{2}$	1	
Γεωλ.-Οικ.Γ.	1	1				
Ανθρ.-Βιολ.-Υγ.			1	1		
Ξ. Γλ.	3	2	2	2	2	
Φυσ. Αθ.	2	2	1 $\frac{2}{3}$	1 $\frac{1}{2}$	1 $\frac{2}{3}$	
Καλλ.-Μουσ.	1	1				
Σύνολο	30	30	24	31/0	23	

Ο κ. Σπυρίδωνος λέγει:



Έπειδή ό κ. Πρόεδρος του Τμήματος μέ καλεΐ νά συνγορήσω γιά τήν "πρόταση τής εισήγησης", νομίζω ότι όφειλα νά έκθέσω τά άκδλουθα από έπιθυμώ νά θεωρηθούν συνέχεια τής προηγούμενης παρέμβασης μου.

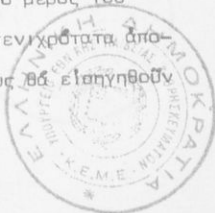
Φοβούμαι ότι έλοι δέν καταλάβαμε καλά τό έρώτημα του κ. Υπουργού. Νομίζω ότι τό Υπουργείο μάς ζητά τήν γνωμοδότηση: α) Για τόν προσφορότερο τρόπο μετάφορας στο πρόγραμμα τής Β' Λυκείου τής ύλης των μαθημάτων που ώς τώρα διδάσκονται καί στη Γ' Λυκείου ή καί μόνο σ' αὐτήν. Δηλαδή στις 6 ώρες που διέθετε τό πρόγραμμα τής Β' Λυκείου γιά μαθήματα επιλογής νά "οικονομηθεΐ" ύλη που διδάσκονται σε 9 περίπου ώρες. Είναι λοιπόν λογικό νά προτείνουμε τήν ποσότητα μείωση των ώρων που θα προστεθούν σε έκείνες τής Β' Λυκείου του ίδιου μαθήματος, όχι όμως νά προτείνουμε περαιτέρω μείωση του άθροισματος των ώρων αὐτών. Ένα παράδειγμα: Πρόταση τής εισήγησης είναι νά διδαχθούν τά Άρχαία Έλληνικά σε 7 ώρες, δηλαδή στις 4 καί 2/3 ώρες τής Β' Λυκείου νά προστεθούν 2 καί 1/3 ώρες γιά μεταφορά ύλης από τή Γ' Λυκείου. Ξέρουμε όμως ότι στη Γ' Λυκείου τό μάθημα διδάσκονται 3 καί 2/3 ώρες, πράγμα που σημαίνει ότι κατά τή μεταφορά ήδη μειώθηκε κατά 1 καί 1/3 καί έτσι θα καταστεί άδύνατο νά "μεταφερθεΐ" στο σύνολό του ή διδακτέα ύλη (Πρωταρχός, Οιδίπους Τύραννος, Επιστάφιος του Θουκυδίδη). Ός έδώ όλα βρίσκονται στην περιοχή τής λογικής προσαρμογής του προγράμματος. Όταν όμως έρχονται συνάδελφοι καί ζητούν τήν περαιτέρω μείωση, νομίζω ότι ακολουθούν τήν άπαράδεκτη σε κάθε περίπτωση τακτική τής "σαλαμοποίησης" καί οί προτάσεις τους άπομακρύνονται από τή σαφέστατη έπιθυμία τής Πολιτείας. Πιστεύω λοιπόν ότι πλησιέστερα στην βοήθηση τής πολιτικής ήγείας του Υπουργείου είναι ή "πρόταση τής εισήγησης". β) Ταυτόχρονα ή πρότασή μας πρέπει νά είναι τέτοια, που νά μή δημιουργήσει δυσεπλύτα προβλήματα στη σχολική πράξη, δηλ νά μή ππερδίσουμε τό εκπαιδευτικό κόσμο σε σημείο που νά πελαγοδρομεΐ συνεχώς. Λοιπόν πρέπει τό πρόγραμμα που θα προταθεΐ: α) νά βρίσκεται όσο γίνεται πιό κοντά στα άναλυτικά πρόγράμματα που ίσχυαν σήμερα, β) νά έξυπηρετεΐται μέ κάποια έπαρκεια από τό βιβλίο που ήδη έχει έκτυπώσει ό ΟΕΔΒ γιά τό 1982-3, γ) νά είναι γνωστή ή ύλη (καί ή έκτασή της κατά μάθημα) στον καθηγητή του Λυκείου καί από τή δεύτερη αὐτή άποψη πιστεύω ότι ή "πρόταση τής εισήγησης" έξυπηρετεΐ προσφορότερα από κάθε άλλη τήν κατάταξη.

Γι' αὐτό προτείνω νά τήν υπερψηφίσουμε.



Βέβαια με βασικά επιχειρήματα μπορούν να έντοπιστούν ούσιαστικές αδυναμίες στην "πρόταση της εισήγησης" (άλλα μήπως ποιά από τις άλλες δέν παρουσιάζει ανδλογες ή και μεγαλύτερες;), από τις όποτες σπουδαιότερο είναι ότι το πρόγραμμα είναι ασφυκτικό, ότι ένα πλήθος μαθημάτων συνωστίζονται και μερικά από αυτά κυριολεκτικά "πνίγονται" χρειάζεται λοιπόν να του δοθεϊ ανάσα* αλλά ή ανάσα αύτη δέν μπορεί να δοθεϊ χωρίς σοβαρότερς άρνητικές συνέπειες για τη σχολική πράξη του 1982-3 (που με κανένα τρόπο δέν πρέπει να υ'προνομεύσει την επιτυχία τών μελλοντικών σχεδιασμών). Κατά τη γνώμη μου, για να πάρει ανάσα στα έπομένα σχολικά έτη το πρόγραμμα της Β' Λυκείου μία είναι ή λύση: Να εξασφαλιστεϊ ένα όρριο-MINIMUM 3 όρων 'Αρχαίων 'Ελληνικών στη δέση μαθημάτων γενικής παιδείας της Γ' Λυκείου, γιατι: α) "Ετσι μόνο θα δικαιωθεϊ ή πολύωρη διδασκαλία του μαθήματος ~~στην~~ Α' και Β' Λυκείου, άφου, καθώς άνέπτυξα στην προηγούμενη παρέμβασή μου, τουλάχιστον τριήχρονη διδασκαλία χρειάζεται για να έχει κάποια ίκανοποιητικά αποτελέσματα το μάθημα. 'Εξόλλου όρισμένα κείμενα (π.χ. σοφκλεία τραγωδία, 'Επιτάφιος του Περικλή) όπαιτούν όριμότητα πνευματική ποδ κατά μέσο όρο μόνο στους μαθητές της Γ' Λυκείου θα συνωτήσουμε. Πώς φαντάζονται όρισμένοι κ.κ. συνάδελφοι ότι μπορούμε να άντακριθομε στην ύποσχεσή μας στον έλληνικό λαό ότι θα διδάξουμε στο Λύκειο έπωφελώς τα άρχαϊα από μετάφραση περιορίζονται ~~στην~~ διδασκαλία τους στην Α' και Β' Λυκείου, με 5 ώρες στην καθεμιά, την ώρα ποδ μόλις κάτι πετύχαμε με 7 ώρες την Α, 5 ~~ωρες~~ Β' και 4 στη Γ' Λυκείου; β) "Ετσι άκόμα με άνεση θα άφαιροθόν 2-2 και 1/2 ώρες από τα άρχαϊα έλληνικά της Β' Λυκείου, οι όποτες θα διατεθούν σε άλλα μαθήματα, (π.χ. Νέα έλληνικά, φυσική 'Αγωγή κτλ) ποδ τώρα συμπιέζονται.

Στην άντίθετη περίπτωση, άν δηλαδή προτείνουμε στην Πολιτεία να περιορίσει (για το σύνολο τών μαθητάν του Λυκείου) τη διδασκαλία τών 'Αρχαίων 'Ελληνικών στην Α' και Β' Λυκείου, τότε δέν θα κάνουμε τίποτε άλλο παρ ό θα σχεδιάσουμε με μαθηματική βεβαιότητα την άποτυχία του μαθήματος, σύντομα θα βρεθομε μπροστά σε μία σκληρή πραγματικότητα ποδ θα λείει ότι σημαντικό μέρος του ~~όρολογίου~~ προγράμματος δαπανήθηκε στην Α' και Β' Λυκείου για πενήχροτα άπο-τελέσματα. "Ετσι θα ύπάρχουν ~~α~~ τράνηχτα επιχειρήματα σε όρους ~~θα~~ εισηγηθόν



τήν ολοκληρωτική κατάργηση τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν ἀπὸ τὸ πρωτότυπο στὴ γενικὴ ἐλ-
ληνικὴ παιδεία. Γιατὶ ὅμως νὰ περιμένουμε νὰ μᾶς τὰ ποῦν αὐτὰ ἄλλοι, λιγότερο
ἀρμόδιοι καὶ ὑπερόθυμοι ἀπὸ μᾶς ὕστερα ἀπὸ δύο χρόνια καὶ νὰ μὴν τὸ ποῦμε ἐμεῖς
ἀπὸ τώρα;

Βέβαια ὑπάρχει ἡ περίπτωση ἡ εἰσήγηση μου νὰ διατηρηθεῖν τὰ ἀρχαῖα ἐλληνικὰ
στὸ κοινὸ πρόγραμμα τῆς Γ' Λυκείου νὰ μὴ γῇ ἀποδεκτὴ ἀπὸ τὴν νομοθετικὴν ἡγεσίαν
τοῦ Ὑπουργείου, ἡ ὁποία εἶναι ἐλεσθερὴ νὰ ἐκφράσει τὴ διαφορετικὴ βούλησιν τῆς
Πολιτείας. Γιὰ τὴν περίπτωση αὐτή, ὀφείλουμε μὲ παρηρησία νὰ ποῦμε ὅτι δὲν ἀπο-
κλείουμε ὡς συνέπεια τῆς κατάργησης τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν ἀπὸ
τὸ πρωτότυπο στὸ Γενικὸ Λύκειο, καὶ τὴν ἀντικατάστασίν τους ἀπὸ τὴν ἐπισημοποιήσασιν
προσφορτέρων: Γιατὶ δὲν μπορούμε νὰ εἰσηγηθῶμε ὅτι μπορούν αὐτὰ νὰ διδάσκονται
ἀπὸ τὴν Α' Λυκείου μὴν σὲ ὅσους στὴ Γ' θὰ ἀκολουθήσουν τὸν φιλολογικὸν νομικὸν
κύκλον ἀφοῦ δὲν ξέρομε ποῖο κύκλος ὕστερα ἀπὸ δύο χρόνια θὰ ἀποφασίσουν νὰ ἀκολου-
θήσουν οἱ μαθητὲς τῆς Α' Λυκείου.

Ἀνακαταλαμβάνω λοιπὸν: Προτείνω, γιὰ τοὺς λόγους τοῦ ἀνέφερα παραπάνω: α) Νὰ
ὑπερψηφισθῇ ἡ πρότασις τῆς εἰσηγήσεως ὡς ἔχει, β) τὸ τμήμα, ὅταν συζητηθεῖ τὸ
ὀριστικότερον πρόγραμμα τῆς Α' καὶ Β' Λυκείου νὰ εἰσηγηθῇ τὴν διδασκαλίαν στὸ
κοινὸν πρόγραμμα καὶ τῆς Γ' Λυκείου τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν ἀπὸ τὸ πρωτότυπο.

Στὴ συνέχεια ὁ Πρόεδρος εἰσάγει τρεῖς ἐννέα προτάσεις ὡς παραλλήλες καὶ λέει:
"Ἡ πρώτη αὐτῆς ψηφοφορία ἔχει σκοπὸ νὰ ξεχωρίσουν οἱ ἐπικρατέστερες προτάσεις.
Ἡ τελικὴ ψηφοφορία θὰ γίνῃ σὲ κατοπινὴ φάση καὶ θὰ εἶναι νομοθετικὴ. Σὲ αὐτὴ
τὴν πρώτην, ποὺ τὴ θεωροῦμε ἄτυπην, ἐπιτρέψτε μου νὰ καινοτομήσω παρακαλῶντας
καὶ τοὺς εἰσηγητὰς νὰ δώσουν τὴ γνώμην τους. Τὸ θεωρῶ καὶ γενικὰ ἀπαράδεκτον
ἀνθρώποι ποὺ δουλεύουν ἰσοτίμη πλάτῃ μας νὰ ἔχουν γνώμη, ἀλλὰ ὅχι ψῆφον. Ἄν
εἴμαστε καλὰ, μὲ πρώτη εὐκαιρίαν θὰ συνηγορήσω, ὥστε καὶ ἐπίσημα, μὲ νομοθετικὴν
ρῥύθμισιν οἱ εἰσηγητὰς νὰ ἔχουν ψῆφον."

Ψ Η Φ Ο Φ Ο Ρ Ι Α

Κ. Φωσκάς

Πρότασί μου

Β. Θεοδωράκης

Πρότασι Κατσιμάνη

Κ. Κατσιμάνης

Πρότασί μου

Ι. Σκορδύλης

Πρότασί μου

Κ. Συριόπουλος

Πρότασι Κ. Φωσκά

Δ. Τομπαζίδης

Πρότασί μου



Γ' ὁμότιμο
ἐκπαιδευτικὸν
ἐκπαιδευτικὸν

Κ

'Αδαμδπουλος	Πρότασή μου
Παπαδόπουλος	Πρότασή μου
Βάρος	Πρότασή Σακκά
Σπυρόπουλος	Εισηγήση
Βαρουχάκης	"
Σακκάς	Πρόταση Σακκά
Γρατσεας	Πρόταση Φούσκα
Κακριδής	Εισηγήση.

Διαπιστώνεται ότι οι ακόλουθες προτάσεις υποστηρίζονται μόνο από έναν ή και κανένα και διαδικαστικά παραμερίζονται:

'Η πρόταση	κ. Σκορδύλη
'Η πρόταση	κ. 'Αδαμδπουλου
'Η πρόταση	κ. Παπαδόπουλου
'Η πρόταση	κ. Τομπαΐδη
'Η πρόταση	κ. Βάρου.

'Ακολουθεῖ ψηφοφορία, σύμφωνα με τὸ νόμο, ἀνάμεσα στὶς 4 ἐπικρατέστερες προτάσεις, ὅπου φυσικὰ ἐπιτρέπεται ἡ λευκὴ ἢ με ἐπιφύλαξη ψήφος.

Ψηφοφορία (4 προτάσεις)

Σκορδύλης πρόταση κ. Φούσκα (με ἐπιφυλάξεις)

Σπυρόπουλος πρόταση "

Τομπαΐδης εἰσήγηση

Παπασημακοπουλο πρόταση Φούσκα (με ἐπιφυλάξεις γιὰ τὰ μαθήματα: 'Αρχ. 'Ελλ. Βιολογία, Ζ.Γ. 'Ανθρωπ.)

'Αδαμδπουλος Εἰσήγηση (ἐπιφ. Γ)

Παπαδόπουλος κ. Σακκά (ἐπιφ. ὁρισμ. σημεία)

Βάρος

"

"

Σπυρόπουλος εἰσήγηση

Βαρουχάκης

"

Σακκάς πρότασή μου

Γρατσεας Πρ. Φούσκα

Κακριδής Εἰσήγηση.



Στήν ψηφοφορία αὐτή ἡ πρόταση τῶν εἰσηγητῶν πήρε 5 ψήφους, ἡ πρόταση τοῦ κ. Φούσκα 4 καί ἡ πρόταση τοῦ κ. Σακκά 3.-

Ὁ Πρόεδρος ζητᾷ ἐπανάληψη τῆς ψηφοφορίας μέ τήν ἐλπίδα ὅτι μετὰ τήν ἀνακοίνω-
ση τοῦ ἀποτελέσματος θά ὑπάρξουν προχωρήσεις τῶν ἀσθενεστέρων γυναικῶν πρὸς τίς
ἐπικρατέστερες.

ψ η φ ο ρ ο ς

Σκορδῖλης	ἐμμένω
Συριῶπουλος	ἐμμένω
Τομπαῖδης	εἰσήγηση
Παπασημακόπουλος	ἐμμένω
Ἀδαμοπουλος	ἐμμένω
Παπαδόπουλος	εἰσήγηση
Βῆρος	εἰσήγηση
Σπυριῶπουλος	ἐμμένω
Βαρουχάκης	ἐμμένω
Σακκάς	εἰσήγηση
Γρατσῆας	ἐμμένω
Κακριδῆς	εἰσήγηση

8:4

Ὁ Πρόεδρος εὐχαριστεῖ τοὺς κκ. Συμβούλους γιὰ τὸ πνεῦμα συνεργασίας καί θέτει
στὸ Τμήμα τὸ ἐρώτημα, ἂν ὕστερα ἀπὸ τήν ψηφοφορία αὐτή κρίνεται ὅτι ἡ συζήτηση
ἔχει ὀλοκληρωθεῖ, ἢ ἂν εἶναι ἀπαραίτητο νὰ προχωρήσουμε σὲ καινοδργίες τροπολογίες.

ψ η φ ο ρ ο ς

Σκορδῖλης	τροπολογίες
Συριῶπουλος	ὀλοκλ.
Τομπαῖδης	"
Παπασημακ.	τροπολ.
Ἀδαμοπουλος	"
Παπαδόπουλος	"
Βῆρος	"
Σπυρ.	ὀλοκλ.
Βαρουχάκης	"
Σακκάς	τροπολ.
Γρατσῆας	"



Κακρ ι δ̃ης δλοκλ.

“Υστερα από το αποτέλεσμα αυτό (7:5) το Τμήμα προχωρεί σάν εξέταση τροπολογιών, πρώτα για το ρητ της Α΄ Λυκείου.

Ο κ. Παπασημάκης προτείνει:

'Αρχαῖα - 2

$$\Xi, \Gamma \quad + \quad 1$$

οἶκον. Γ - Γεωλ. † 1

ψ η φ ο φ ο ρ ί α (στήν πρόταση τοῦ κ. Παπασημακόπουλου

Σκορδῖλης NAI

Συριόπουλος ΟΧΙ

Τομπάτσης OXI

Παπασημακόπουλος ΝΑΙ

Αδαμopoulos ΟΧΙ

Παπαδόπουλος ΝΑΙ

B6p0c OXI

Σπυρόπουλος ΟΧΙ

Βαρουχάκης ΟΧΙ

Σακκάς Ο ΧΙ

Γρατσίας ΝΑΙ

Κακριδής OXI

Μετά τήν ἀνακοίνωση τοῦ ἀποτέλεσματος (8:4) κ. Παπασημακοπούλος λέγει
"Τό ἀποτέλεσμα αὐτό ἐπηρεάζεται ἀπό τή σύνθεση τοῦ τμήματος, ὅπου οἱ ἔξι στούς
δωδεκα εἶναι φιλόλογοι καί δέν ὑπάρχει ἐκπροσώπηση τῶν καθηγητῶν. Ε. Γλωσσῶν.

Ο κ. Σκορδίλης προτείνει:

'Αρχ. - 2

 $\Phi_A + 1$
$$\Xi, \Gamma, \vdash 1$$


ψ η φ ο φ ο ρ ι α

Σκορδής	ΝΑΙ
Συρίδουλος	ΟΧΙ
Τομπάδης	ΟΧΙ
Παπασημακοπούλος	ΝΑΙ
*Αδαμόπουλος	ΟΧΙ
Παπαδόπουλος	ΝΑΙ
Βάρος	ΟΧΙ
Σπορδούλος	ΟΧΙ
Βαρουχάκης	ΟΧΙ
Σακκάς	ΟΧΙ
Γρατσέας	ΝΑΙ
Κακριδής	ΟΧΙ

*Η πρόταση απορρίπτεται με ψήφους 8:4

*Ο κ. Σακκάς προτείνει:	Θρησκ.	+	1/2
	*Αρχ.	-	1
	Μαθ.	-	1
	Ξ.Γ.	+	1
	Φ.Α.	+	1/2
	Γ.Ο.Γ.	+	1/2
	*Ιστ.	+	1/2

ψ η φ ο φ ο ρ ι α

Σκορδής	ΝΑΙ
Συρίδουλος	ΟΧΙ
Τομπάδης	ΟΧΙ
Παπασημα.	ΝΑΙ
*Αδαμόπουλος	ΟΧΙ
Παπαδόπουλος	ΝΑΙ
Βάρος	ΝΑΙ



Σπυρδπουλος	ΟΧΙ
Βαρουχάκης	ΟΧΙ
Σακκάς	ΝΑΙ
Γρατσέας	ΟΧΙ
Κακριδής	ΟΧΙ

Η πρόταση απορρίπτεται με ψήφους 7:5 -

Ο κ. Σακκάς προτείνει ακόμα:

Ξ.Γ + 1

Αρχ.έλλ. - 1/2

Μαθ. - 1/2

Σκορδύλης	ΝΑΙ
Συριδπουλος	ΟΧΙ
Τουπαΐδης	ΟΧΙ
Παπασημ.	ΝΑΙ
Αδαμδπουλος	ΝΑΙ
Παπαδδπουλος	ΝΑΙ
Βάρος	ΝΑΙ
Σπυρδπουλος	ΟΧΙ
Βαρουχάκης	ΟΧΙ
Σακκάς	ΝΑΙ
Γρατσέας	ΝΑΙ
Κακριδής	ΟΧΙ

Η πρόταση εγκρίνεται με ψήφους 7:5

Στη συνέχεια ο κ. Σπυρδπουλος λέγει:

Εδώ και μία εβδομάδα, σε πολυάρες εξαντλητικές συνεδρίες, δόθηκε άνεση για να διατυπωθούν να τεκμηριωθούν και να ψηφιστούν όλες οι προτάσεις για το πρόγραμμα της Α' και Β' Λυκείου σε όλα τα μέλη του τμήματος.

Με άψοφες διαδικασίες απορρίφθηκαν όλες οι προτάσεις εκτός από μία (της εισήγησης), όπως είχε βελτιωθεί κατά τη συζήτηση της προηγούμενης Παρασκευής).

Η πρόταση αυτή πήρε την απόλυτη πλειοψηφία (ψήφους 8 σε σύνολο 12).



Τώρα, οί συνάδελφοί τῶν ὁποίων οί προτάσεις ἀπορρίφθηκαν (καί ἦταν ἐπὶ ἐκεῖνοι ποὺ ὑπέβαλαν σχέδιο προγράμματος), εἶναι πολὺ φυσικὸ νὰ ὑπερψηφίσουν τὴν πρόταση ὅτι, καί μετὰ τὴν τελικὴ ψηφοφορία, ἡ συζήτηση δέν ὁλοκληρώθηκε- πράγμα ποὺ γιὰ πρῶτη φορά γίνεται στὸ Τμήμα. Κι' αὐτὸ, ἐπειδὴ παραξηγήθηκε ἡ πρόθεση τοῦ κ. Προέδρου.

Ἀπὸ κεῖ καί πέρα, μὲ τὴ μέθοδο τοῦ συνασπισμοῦ τῶν μειοψηφίων, ὁδηγοῦμαστε μὲ μαθηματικὴ ἀκρίβεια στὴν ἀνατροπὴ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς νόμιμης ψηφοφορίας. Καθὼς ὁ καθεὺ συνάδελφος ἔχει τὴν εὐχέρεια νὰ προτείνει ὅποιαδήποτε νῆα συνδυασμοῦ, μετὰ τὴν ἀπόρριψή του ἄλλου καί ὕστερα τρίτου Μ.Ο.Κ. ποιοὺς ἀμφιβάλλει ὅτι κάποιοι μετὰ τὴν ἀπόρριψή του ἄλλου καί ὕστερα τρίτου Μ.Ο.Κ. ποιοὺς ἀμφιβάλλει ὅτι κάποιοι συνδυασμοὶ θὰ πάρει κάποτε μιὰ σχετικὴ πλειοψηφία; Ἔτσι: α) Μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἡ ἀποψή μας ποὺ δέν πέρασε ἀπὸ τὴν πόρτα θὰ περάσει ἀπὸ τὸ περάθυρο, θὰ συνεχίσουμε μὲ χρονοβόρα σειρὰ ἀτέλειωτων προτάσεων "βελτιώσεων". β) Ὡς ἀποτέλεσμα θὰ δώσουμε στὸ Ὑπουργεῖο ἓνα πρόγραμμα - ἀποτέλεσμα ὁμοφωνίας συνδεδεμένων ποὺ ἀρχικὰ ριζικὰ διαφωνοῦσαν.

Γιὰ ὅλα αὐτὰ, καί ἐπειδὴ γινόμεστε ἐφετεῖο τῶν ἑαυτοῦ μας, κρίνοντας αἰεὶ δεῦτε-ρο βαθμὶ δικὸ μας δεδικασμένο, παρακαλῶ τὸν κ. Πρόεδρο νὰ μὲ ἀπαλλάξει ἀπὸ τὴ συνέχεια τῆς συζήτησης. Ἐξακολουθῶ νὰ θεωρῶ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ψηφοφορίας ὀριστικὸ, τὴ συζήτηση ὁλοκληρωμένη καί διαχωρίζω τίς εὐθύνες μου ἀπὸ τὸ σημεῖο ποὺ ὁποῖο ἀνακοινώθηκε τὸ ἀποτέλεσμα αὐτὸ.

Ὁ Πρόεδρος διαπιστώνει κῆπωση τοῦ Τμήματος καί ἡ συνεδρία διακόπτεται (ὥρα 13:30').

Ἡ Γραμματείας



Δ. Ζαραφωνίου

Π ρ ό ξ η 53/82

Σήμερα, 22 'Ιουλίου 1982, ημέρα Πέμπτη καί ώρα 12η μεσημβρινή, τό Τμήμα Μ.Ε. τοῦ ΚΕΜΕ, συνεδρίασε στήν αἴθουσα συνεδριάσεών του (αἴθουσα ὀλομέλειας, Μεσογείων 396, 'Αγία Παρασκευή 'Αττικής), μέ Πρόεδρο τόν κ. Φάνη Κακριδή, ἀντιπρόεδρο τοῦ ΚΕΜΕ

Ἐλαβαν μέρος στή συνεδρίαση οἱ κ.κ. Γ. Γρατσέας, Δ. Σακκάς, Ν. Βαρουχάκης, 'Ηλ. Σπυρόπουλος, Ν. Παπαδόπουλος, Λ. 'Αδαμόπουλος, Δ. Τομπαζίδης, Σύμβουλοι Β', Κ. Συριόπουλος, Ι. Σκορδίλης, Εἰδικοί Σύμβουλοι, Κυρ. Κατσιμάνης, Β. Θεοδωρακόπουλος, Κ. Φούσκας, Εἰσηγη-
τές, καί ἡ Γραμματέας τοῦ Τμήματος Δήμ. Ζαραφωνίτου.

Δέν ἔλαβαν μέρος στή συνεδρίαση οἱ κ.κ. Φ. Βῶρος καί Στ. Παπα-
σημακόπουλος, γιατί ἦσαν ἀπασχολημένοι καί σέ ἄλλη ὑπηρεσιακή ὑπο-
χρέωση.

ΘΕΜΑΤΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ

1. Γνωμοδότηση γιά τό σχέδιο Π. Δ/τος, αὔξηση τῶν ὀργανικῶν θέσεων διδακτικοῦ προσωπικοῦ μέσης γενικῆς ἐκπαίδευσης.
Εἰσηγητής: Δ. Σακκάς.
2. Ἐφαρμογή ΣΕΠ στό γυμνάσιο καί λύκειο γιά τό σχ. ἔτος 1982-83.
Εἰσηγητές: Δ. Σακκάς, Ν. Παπαδόπουλος.
3. Ω.Π. Γ' Λυκείου 1982-83.
Εἰσηγητές: Ν. Βαρουχάκης, Δ. Σακκάς.



Στή ἀρχή τῆς συνεδρίας διαπιστώθηκε ἀπορτία καί τό Τμήμα ἄρχισε
τήν ἐξέταση τῶν θεμάτων τῆς ἡμερήσιας διατάξεως.

ΘΕΜΑ 1ο : - Γνωμοδότηση για το σχέδιο Π.Δ/τος, αύξηση των οργανικών θέσεων διδακτικού προσωπικού μέσης γενικής εκπαίδευσης.

Ο κ. Σακκάς λέγει:

Η Διεύθυνση Διοικητικών Υποθέσεων Γ.Ε. του Υπουργείου Παιδείας με το έγγραφό της Δ4/692/19-7-82 αποστέλλει στο ΚΕΜΕ σχέδιο Π. Δ/τος για την αύξηση των οργανικών θέσεων του διδακτικού προσωπικού Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης για γνωμοδότηση σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 2 του Ν. 186/1975.

Το Π.Δ. είναι από τα συνηθισμένα και η γνωμοδότησή μας σ' αυτό είναι μάλλον τυπική. Γνωρίζω μόνο στο Τμήμα ότι, όπως με πληροφόρησε η Διοίκηση, δεν προβλέπονται οργανικές θέσεις για τους καθηγητές της Φυσικής Αγωγής και δεν τηρήθηκε η ορισμένη αναλογία στους καθηγητές του κλάδου Α7, για να μη δημιουργηθούν κενά στους κατώτερους βαθμούς, δεδομένου ότι δεν υπάρχουν άδιόριστοι σ' αυτές τις ειδικότητες που με το διορισμό τους θα κάλυπταν τα κενά που θα δημιουργούνταν από τις προαγωγές. Είσηγομαι να γίνει δεκτό το σχ. Π.Δ/τος όπως έχει.

Ακολουθήσε σύντομη συζήτηση και το Τμήμα, αφού έλαβε υπόψη του:

α) Το έγγραφο Δ4/692/19-7-82 της Διευθύνσεως Διοικητικών Υποθέσεων Γ.Ε. και το συνημμένο σ' αυτό σχέδιο Π.Δ/τος για την αύξηση των οργανικών θέσεων του διδακτικού προσωπικού της Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης.

β) Τις διατάξεις των άρθρων 2 του Ν.186/1975 και του άρθρου 34 του Ν.309/1976.

γ) Την είσηγηση του Δ. Σακκά και τις γνώμες που διατυπώθηκαν κατά τη συζήτηση,

άποφαίνει



Είσηγεται να προωθηθεί το Π.Δ. χωρίς μεταβολές. Σημειώνει μόνο ότι δεν προβλέπονται θέσεις για την ειδικότητα των καθηγητών της Φυσικής Αγωγής και ότι δεν τηρείται η ορισμένη αναλογία στην προαγωγή καθηγητών του κλάδου Α1 (θεολόγων), αλλά, όπως ανέφερε ο είσηγητής, η Διοίκηση έχει λόγους για αυτή τη ρύθμιση.

ΘΕΜΑ 2ο : - Έφαρμογή ΣΕΠ στο γυμνάσιο και λύκειο για το σχ. Έτος 1982-83.

Ο κ. Δ. Σακκάς λέγει:

Το αναλυτικό πρόγραμμα εφαρμογής του ΣΕΠ που υπέβαλε ο κ. Βάζος στον κ. Πρόεδρο του Τμήματος με το έγγραφό του 3044/20-7-82 έχει 12 ένότητες για την Α' τάξη Γυμνασίου με θέματα και ερωτήματα γενικά κατάλληλα για τους μαθητές αυτής της ηλικίας και για το σκοπό που επιδιώκεται, απλά, εύχρηστα και με κοινωνικούς προβληματισμούς.

Όμως δεν εισέρχομαι σε λεπτομέρειες. Η γνώμη μου είναι να μη συζητήσει το Τμήμα το θέμα αυτή τη στιγμή, γιατί η προετοιμασία ήδη έγινε, τα σεμινάρια για τους καθηγητές αρχίζουν σε λίγο και ήδη η διαδικασία εφαρμογής του θεσμού ξεκίνησε από καιρό και προχώρησε. Ύστερα από την εφαρμογή του θεσμού μπορεί το Τμήμα να εξετάσει το θέμα με σκοπό την αξιοποίηση των εμπειριών που θα αποκτηθούν για την καλύτερη δυνατή εφαρμογή του θεσμού στο μέλλον.

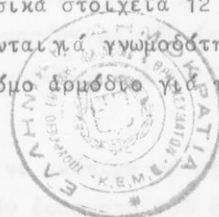
Στη συνέχεια ο κ. Παπαδόπουλος λέγει:

Πρόκειται για 16 σελίδες που περιέχουν βασικά στοιχεία 12 ενότητων εφαρμογής του ΣΕΠ στην Α' Γυμνασίου που στέλνονται για γνωμοδότηση από τον Πρόεδρο του Τμήματος Μ.Ε. που είναι κατά νόμο αρμόδιο για το θέμα του ΣΕΠ.

Από τη μελέτη τους διαπίστωσα τα εξής:

1) Οι βασικές θεωρητικές απόψεις των στοιχείων αυτών των ενότητων είναι θέματα ψυχολογίας και έχουν τεθεί σωστά. Αναφέρονται σχεδόν όλες οι ένότητες στο πρόβλημα της σωστής κοινωνικοποίησης, της λήψης αποφάσεων και της εξάσκησης του μαθητή πάνω σ' αυτά, όπως ακόμη και στο θέμα της σημασίας των ατομικών διαφορών στην ατομική και κοινωνική ζωή.

2) Έχουν πολύ απλή μορφή - δομή και δίνονται με παραδείγματα και ερωτήματα, έτσι που θα εξυπηρετηθεί ο διάλογος και ο προβληματισμός ανάμεσα στους μαθητές. Ωρισμένα σημεία τους είναι βέβαια πολύ κατώτερα



τοῦ ἐπιπέδου προβληματισμοῦ τῶν παιδιῶν τῆς Α' Γυμνασίου. "Ὅμως εἶναι μιὰ πρώτη προσπάθεια πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση καὶ στὸ θέμα αὐτὸ (τὸ ΣΕΠ) καὶ ὅ,τι γίνεται εἶναι δοκιμαστικό, ὅποτε θὰ δοῦμε μελλοντικὰ τί θὰ προκύψει ἀπὸ τὴν ἀξιολόγηση τῆς προσπάθειας πού σημειώνεται ὅτι θὰ γίνεи παράλληλα.

3) Ὑπάρχουν ὀρισμένες δδυναμίες στὶς διάφορες ἐνότητες. Σημειώνω μόνον μερικὲς οὐσιαστικὲς κατὰ τὴ γνώμη μου.

α) Σελ. 3 καὶ ἀντίστοιχες ἐνότητες σελ. 10 καὶ 11. Δέν ἀναφέρεται κἀν ὅτι οἱ διαφορὲς ξεκινοῦν ἀπὸ τίς διαφορετικὲς ἀντιλήψεις. Τὸ αἰσθάνονται καὶ μάλιστα μετὰ τὸ σκέπτονται δέν ἀρκεῖ, ἀλλὰ εἶναι καὶ παλιὰ ἐπιστημονικὴ ἀντίληψη ἃν γράφεται ἔτσι.

β) Σελ. 4: "Μία ἀπὸ τίς προθέσεις τῆς συνεργασίας του"
Καλύτερα: "Βασικὴ πρόθεση.....".

γ) Σελ. 9: Καλὸ εἶναι νὰ ἀντικατασταθεῖ τὸ πᾶρτυ μὲ κἀτι ἄλλο.
"Ἐσως ἐκδρομὴ τῆς τάξης. Εἶναι καὶ ὡς ὄνομα ξένο καὶ ὡς ἔθιμο σχολικὸ.

Γενικὰ εἰσηγοῦμαι νὰ θεωρηθεῖ θετικὴ ἡ προσπάθεια αὐτὴ μὲ τὸ ὅλικο τῶν ἐνοτήτων ἐφαρμογῆς τοῦ ΣΕΠ στὴν Α' τάξη Γυμνασίου μὲ τὴν ἐπιφύλαξη ὅτι χρειάζεται συνολικὴ θεώρηση καὶ τῶν ἄλλων ἐνοτήτων γιὰ τὴ Γ' Γυμνασίου καὶ Β' Λυκείου".

Τὸ Τμήμα, ἀφοῦ ἄκουσε τίς εἰσηγήσεις, ἔκρινε σκόπιμο νὰ μὴ συζητήσει τὸ θέμα σ' αὐτὴ τὴ φάση, ἀλλὰ ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ θεσμοῦ κατὰ τὸ σχολ. ἔτος 1982 -83, ὥστε, ἔχοντας ὑπόψη του ὅλο τὸ πρόγραμμα καὶ ἀξιοποιώντας τίς ἐμπειρίες πού θὰ ἀποκτηθοῦν ἀπὸ τὴν ἐφαρμογὴ, νὰ μπορέσει νὰ βοηθήσει γιὰ τὴ βελτίωση τοῦ προγράμματος καὶ τὴν καλύτερη δυνατὴ ἐφαρμογὴ τοῦ θεσμοῦ στὸ μέλλον.



ΘΕΜΑ 3ο: - 'Ωρολόγιο Πρόγραμμα Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ 1982 - 83.

Μετά τήν έπεξεργασία τών ομάδων πού είχαν συγκροτηθεΐ γιά τήν κατανομή ώρων στίς δέσμες μαθημάτων, οι κ.κ. Ν. Βαρουχάκης καί Δ. Σακκάς προτείνουν στό Τμήμα τό παρακάτω ώρολόγιο Πρόγραμμα Γ' Λυκείου 1982 - 83:



ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΟ ΠΡΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ 1982-83

ΕΥΚΛΕΙΔΕΙ		Ευκλ. - Πλ. - Πρ.	Ευκλ. - Πλ. - Πρ.	Ευκλ. - Πλ. - Πρ.	Ευκλ. - Πλ. - Πρ.	
ΕΥΚΛΕΙΔΕΙ	Ευκλ.	4	Ευκλ.	4	Ευκλ.	4
ΕΥΚΛΕΙΔΕΙ	Ευκλ.	7	Ευκλ. - Πλ. - Πρ.	4	Ευκλ.	4
	Ευκλ.	4	Ευκλ. - Πλ. - Πρ.	3	Ευκλ.	4
	Ευκλ.	2	Ευκλ.	4	Ευκλ.	2
			Ευκλ.	2	Ευκλ.	3
			Ευκλ.	2	Ευκλ.	4
		17		17		17
ΕΥΚΛΕΙΔΕΙ	Ευκλ.		3		3	3
ΕΥΚΛΕΙΔΕΙ	Ευκλ.		1			1
ΕΥΚΛΕΙΔΕΙ	Ευκλ.	2				
ΕΥΚΛΕΙΔΕΙ	Ευκλ.	2/1			2/1	
ΕΥΚΛΕΙΔΕΙ	Ευκλ.	-1			-1	
ΕΥΚΛΕΙΔΕΙ	Ευκλ.	1	1		1	1
ΕΥΚΛΕΙΔΕΙ	Ευκλ.	5	5		6	5
ΕΥΚΛΕΙΔΕΙ	Ευκλ.		2			
ΕΥΚΛΕΙΔΕΙ	Ευκλ.		1			
ΕΥΚΛΕΙΔΕΙ	Ευκλ.		2			
ΕΥΚΛΕΙΔΕΙ	Ευκλ.		2			
ΕΥΚΛΕΙΔΕΙ	Ευκλ.		1			
ΕΥΚΛΕΙΔΕΙ	Ευκλ.		8			



‘Ο κ. Σκορδύλης επισημαίνει τη δυσκολία ένταξης του "Γυμναστικού κύκλου" στις παραπάνω δέσμες.

‘Ο κ. Παπαδόπουλος συμπληρώνει ότι ανάλογο πρόβλημα έχουμε και για τους υποψήφιους δασκάλους και καθηγητές καλλιτεχνικών ειδικοτήτων.

‘Ακολουθεί συζήτηση που οδηγεί στην ακόλουθη γενική διατύπωση:
Τό Τμήμα μπορεί να προτείνει στο ‘Υπουργείο δύο λύσεις:

1. ‘Ο φιλολογικός κλπ. κύκλος θα εξετάζεται σε τέσσερα μαθήματα δέσμης (ΑΡΧ., ΙΣΤ., ΛΑΤ., ΝΕ), και οι άλλοι τρεις κύκλοι σε πέντε, ως εξής: Ιατρικός κλπ. (ΦΥΣ., ΧΗΜ., ΑΝΘΡ. - ΒΙΟΛ., ΜΑΘΗΜ., ΝΕ), Πολυτεχνικός κλπ. (ΑΛΓΕΒΡΑ, ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ, ΦΥΣ., ΧΗΜ., ΝΕ), Κοινων. - Οικονομικός (ΙΣΤ., ΜΑΘΗΜ., ΕΙΣΑΓ. ΚΟΙΝΩΝΙΟΛ., ΟΙΚΟΝ. ΓΕΩΓΡ., ΝΕ). -

2. ‘Ο Ιατρικός κλπ. κύκλος εξετάζεται, μόνος αυτός, σε πέντε μαθήματα (ΦΥΣ., ΧΗΜ., ΑΝΘΡ. - ΒΙΟΛ., ΜΑΘΗΜ., ΝΕ), και οι άλλοι τρεις κύκλοι σε τέσσερα, ως εξής: Φιλολογικός κλπ. (ΑΡΧ., ΙΣΤ., ΛΑΤ., ΝΕ), Πολυτεχνικός κλπ. (ΜΑΘΗΜ., ΦΥΣ., ΧΗΜ., ΝΕ), Κοινωνιολ. - οικονομικός (ΙΣΤ., ΜΑΘΗΜ., ΕΙΣΑΓ. ΚΟΙΝΩΝ - ΟΙΚΟΝ. ΓΕΩΓΡ., ΝΕ).

Έχει προταθεί και μία τρίτη λύση:

3. Όλοι οι κύκλοι εξετάζονται σε τέσσερα μαθήματα, ως εξής:
- Φιλολογικός κλπ.: ΑΡΧ., ΙΣΤ., ΛΑΤ., ΝΕ.
 - Πολυτεχνικός κλπ.: ΜΑΘΗΜ., ΦΥΣ., ΧΗΜ., ΝΕ
 - Ιατρικός: ΦΥΣ., ΧΗΜ. = ΑΝΘΡ.-ΒΙΟΛ., ΜΑΘΗΜ., ΝΕ.
 - Κοινωνιολ. - οικονομικός: ΙΣΤ., ΜΑΘΗΜ., ΕΙΣΑΓ. ΚΟΙΝΩΝ - ΟΙΚΟΝ. ΓΕΩΓΡ., ΝΕ.

‘Η τελευταία αυτή λύση παρουσιάζει τό μειονέκτημα να ένοποιεί μαθήματα που από τη φύση τους δέ συμβιβάζονται εύκολα, συγκεκριμένα τη Χημεία μέ τήν ‘Ανθρωπολογία - Βιολογία. Τό πλεονέκτημα του Έσου αριθμού εξεταζομένων μαθημάτων σε όλους τούς κύκλους είναι φαινομενικό γιατί έτσι και άλλιώς τό "Ιδανικό" αυτό καταστρέφεται από τίς πρόσθετες εξετάσεις τών ειδικών μαθημάτων τής Ξένης Γλώσσας, στο Φιλολογικό,



καὶ σφραγίσου
καὶ ὅσον Πολυτεχνικὸ κύκλο.

Σημειώνεται ὅτι τὸ Ω.Π. τῶν μαθημάτων δέσμης ἐγκρίνεται κατ' ἀρχὴν σύμφωνα μὲ τὴν εἰσήγησιν, μὲ τοὺς ἀπαραίτητους βέβαια κατὰ περίπτωσιν χειρισμοὺς. -

Ὑστερα ἀπὸ αὐτὸ τὸ Τμήμα ἀναβδύει τὴν παραπέρα ἀπόφασιν, καὶ ἡ συνεδρία διακοπτεται (ὥρα 13:30').



Ἡ Γραμματέας
Ζαράφωνιτου
ΔΗΜ. ΖΑΡΑΦΩΝΙΤΟΥ

ΠΡΑΞΗ 54/1982

Σήμερα, 23 'Ιουλίου 1982, ημέρα Παρασκευή καί ώρα 11.30 πρωινή, τó Τμήμα Μέσης 'Εκπαιδεύσεως τοῦ ΚΕΜΕ, συνεδρίασε στήν αἴθουσα συνεδριάσεων του (αἴθουσα 'Ολομέλειας, Μεσογείων 396, 'Αγία Παρασκευή, 'Αττικής) μέ πρόεδρο τόν κ. Φάνη Κακριδῆ, ἀντιπρόεδρο τοῦ ΚΕΜΕ.

"Ελαβαν μέρος στή συνεδρίαση οἱ κ.κ. Γ. Γρατσάς, Δ. Σακκάς, Ν. Βαρουχάκης, 'Ηλ. Σπυρόπουλος, Φ. Βῶρος, Ν. Παπαδόπουλος, Α. 'Αδαμόπουλος, Στ. Παπασημακόπουλος, Δ. Τομπατζής, Σύμβουλοι Β', Κ. Συριόπουλος, 'Ι. Σκορδής, Εἰδικοί Σύμβουλοι, Κυρ. Κατσιμάνης, Β. Θεοδωρακόπουλος, Κ. Φούσκας, Εἰσηγητές καί ἡ γραμματέας τοῦ Τμήματος Δήμ. Ζαραφωνίτου.

ΘΕΜΑΤΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ

- ΘΕΜΑ 1ο - Ω.Π. Λυκείου 1982-83. Εἰσηγητές κ.κ. Σπυρόπουλος, Βαρουχάκης.
- ΘΕΜΑ 2ο - Α.Π. Λυκείου 1982-83. Εἰσηγητές κ.κ. Δ. Σακκάς, Ν. Βαρουχάκης.
- ΘΕΜΑ 3ο - 'Αντικατάσταση μέλους 'Επιτροπῆς κρίσεως, 'Ιστορία Γ' Λυκείου Εἰσηγητής κ. Φ. Βῶρος.

Στήν ἀρχή τῆς συνεδρίας, διαπιστώθηκε ἀπαρτία καί τó Τμήμα ἄρχισε τήν ἐξέταση τῶν θεμάτων τῆς ἡμερήσιας διατάξεως, προτάσσοντας τó 3ο θέμα, γιὰτί ἐπέλγει.

./.



ΘΕΜΑ 3ο - 'Αντικατάσταση μέλους 'Επιτροπής κρίσεως, (^{1η} 'Ιστορίας) Λυκείου

'Ο κ. Φ. Βώρος λέγει: "Όπως ήδη γνωρίζετε (από την πράξη που κάναμε λόγο για την αναχώρηση της κ. Παν. Ρέλια στη Δ. Γερμανία για λόγους υπη-
ρέσιακούς) είναι ανάγκη να προτείνουμε αντικαταστάτη της για τη σύνθεση
'Επιτροπής Κρίσης της 'Ιστορίας Νεότερης και Σύγχρονης (τεύχος β').

"Εχω ήδη πληροφόρησει το Τμήμα ότι ύστερα από συζήτηση με τον κ.
Σφυρόερα, πρόεδρο της 'Επιτροπής Κρίσης, συμφωνήθηκε ότι ο καταλληλότερο
υποψήφιος για τη συμπλήρωση της 'Επιτροπής είναι ο κ. 'Εμμ. Βλάχος, ΓΕΜΕ
'Εβρου, για τον πρόσθετο λόγο ότι έχει σπουδάσει 'Ιστορία της Τέχνης.

Εισηγηθίμαι λοιπόν αυτόν να προτείνουμε στη Διοίκηση για τη συμπλή-
ρωση της 'Επιτροπής Κρίσης της Νεότερης και Σύγχρονης 'Ιστορίας (τεύχος

Τό Τμήμα αποδέχεται όμοφωνα την εισήγηση του κ. Φ. Βώρου αυτούσια
στο σύνολό της.

ΘΕΜΑ 1ο - Ω.Π. Λυκείου 1982-83.

'Ο Πρόεδρος του Τμήματος κ. Κακριδής λέγει: Τό σχέδιο Ω.Π. που προ-
τείναμε για τη Γ' Λυκείου τό είδε ο 'Υπουργός, όπως άλλωστε και όλοκληρα
τά σχετικά πρακτικά μας. 'Επειδή όμως ή υπηρεσία του 'Υπουργείου προβλέπ
ορισμένες δυσκολίες τεχνικές, τουλάχιστο στο ξεκίνημα, όσο δέν θά έχει π
γιωθεϊ τό προσωπικό των σχολείων και δέν θά έχουν καταλήξει οι μαθητές
στο ποίόν κύκλο θά ακολουθήσουν (Οι δηλώσεις είναι απαραίτητες για να μ
ρέσουν οι διευθυντές να τακτοποιήσουν τό πρόγραμμα) γι' αυτό πρέπει να
μελετήσουμε και μια διαφορετική λύση για τό ξεκίνημα της χρονιάς (1-2 μή
νες, όσοι χρειαστούν). Στο θέμα αυτό χρειαζόμαστε τά αποτελέσματα της
πρωτίνης σύσκεψης που ξγινε με τη συμμετοχή του Προέδρου και των κ.κ. Δ.
Σακκά, Ν. Βαρουχάκη, 'Ηλ. Σπυρόπουλου και παραγόντων του 'Υπουργείου.

Στη συνέχεια ο κ. 'Ηλ. Σπυρόπουλος λέγει: Οι προτάσεις που διατυπώ
θηκαν στο Τμήμα κατά την προηγούμενη συνεδρίαση και υποβλήθηκαν στο 'Υπο
γετο Παιδείας χρειάζεται να συμπληρωθούν. Και αυτό, επειδή ή Διοίκηση

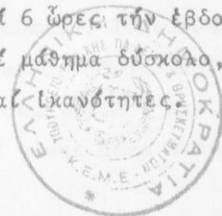
προβλέπει σημαντικές δυσκολίες, αν επιχειρηθεῖ ἡ ἐφαρμογή τοῦ νέου συστήματος (μέ τέσσερες ξεχωριστούς κύκλους μαθημάτων δέσμης) στο σύνολο του καί σέ ὅλα τά Λύκεια τῆς χώρας ἀπό τήν πρώτη ἡμέρα τῶν μαθημάτων τοῦ σχ. ἔτους 1982-83.

Καί ἐνῶ ἡ πρόταση τῆς πλειοψηφίας τοῦ Τμήματος συναντᾷ δυσκολίες στ ἄμεση ἐφαρμογή του, ἡ πρότασή τοῦ κ. Φ. Βώρου (νά "γεμίσει" τό α' τρίμηνο μέ τή διδασκαλία τῶν "μαθημάτων γενικῆς μόρφωσης" καί τῶν μαθημάτων μέ τά ὁποῖα ολοκληρώνεται τό κοινό πρόγραμμα καί στή συνέχεια νά διδαχτο μέ αὐξημένο ὥρARIO τά "μαθήματα δέσμης") δέν λύνει τό πρόβλημα. Γι' αὐτό δέν ἔγινε δεκτὴ ἀπό τό Τμήμα, ἐφόσον:

α) "Αν ἐφαρμοστεῖ, θά ἀπαιτήσῃ ὑπεραπασχόληση τῶν καθηγητῶν τῶν εἰδικότητων πού διδάσκουν μαθήματα "γενικῆς μόρφωσης" στο α' τρίμηνο, μέ ἀποτέλεσμα νά ὑποχρεωθεῖ ἡ Διοίκηση μόνο γιά τό τρίμηνο αὐτό νά ἐξασφαλίσει ἀφύσικα διογκωμένο ἀριθμό καθηγητῶν τῶν εἰδικότητων αὐτῶν. Ἀντίθετα στή συνέχεια θά ἔχουμε σημαντική ὑποαπασχόληση τῶν καθηγητῶν τῶν ἑδίων εἰδικότητων.

β) Θά δημιουργηθεῖ δῦσεπίλυτο πρόβλημα ἀξιολόγησης τῶν μαθητῶν στά μαθήματα αὐτά (πού ὅμως ἐπηρεάζουν τό τελικό ἀποτέλεσμα), γιατί ὁποιαδήποτε λύση καί ἂν προταθεῖ, θά παρουσιάσῃ σοβαρές ἀδυναμίες (1) ἐξέταση τόν 'Τοῦνιο μαθημάτων πού ἡ διδασκαλία τους σταμάτησε τόν Δεκέμβριο, (2) Δημιουργία ἰδιαίτερης ἐξεταστικῆς περιόδου τό Δεκέμβριο, (3) Ἐξαγωγή βαθμολογίας μόνο ἀπό προφορικὴ ἐξέταση, τήν ὥρα πού στά ἄλλα μαθήματα θά χρειαστεῖ καί γραπτή.

γ) Ἀπό παιδαγωγικὴ ἄποψη, ἡ μεταφορὰ ὕλης τριῶν τριμήνων καί ἡ διδασκαλία της σέ ἕνα τρίμηνο δέν κρίνεται δυνατὴ χωρὶς σημαντικὲς ἀρνητικὲς συνέπειες στή μόρφωση μαθητῶν. Ἡ διδασκαλία αὐτὴ εἶναι συμπυκνώσιμη ὥς ἕνα σημεῖο, τό ὁποῖο δέν πρέπει νά ξεπεράσουμε π.χ. δέν μπορούμε σέ μαθητὲς τοῦ φιλολογικοῦ κύκλου νά διδάξουμε μαθηματικά 6 ὥρες τὴν ἐβδομάδα καί νά περιμένουμε ἀξιολογὴ ἐπίδοση τῶν μαθητῶν σέ μάθημα δύσκολο, γιά τό ὁποῖο δέν ἔχουν ἰδιαίτερα ἐνδιαφέροντα, κλίσεις καί ικανότητες.



δ) Τά πασίγνωστα δεδομένα τής σχολικής πράξης δείχνουν ότι αρκετά Λύκεια "στρώνουν" και διδάσκουν το πρόγραμμα με κανονικό ρυθμό εβδομάδες (ή και μήνες) αργότερα από την έναρξη των μαθημάτων. Κάθε χρόνο, με τη λήξη του α' τριμήνου, διαπιστώνονται σοβαρές καθυστερήσεις στη διδασκαλία ύλη πολλών μαθημάτων στα Λύκεια αυτά και στη συνέχεια οι αρμόδιοι φορείς παίρνουν μέτρα για την κατά το δυνατό θεραπεία τής κατάστασης. Λοιπόν, για πολλά Λύκεια ουσιαστικά θα έχουμε άθετηση τής ύποσχεσης τής Πολιτείας που αφορά την ολοκλήρωση τής γενικής μόρφωσης των μαθητών.

Η Διοίκηση του Υπουργείου εντοπίζοντας το πρόβλημα έστειλε τον Ειδικό Σύμβουλο κ. Γ. Γωγγώνου και τον κ. Ραγούση (τής Δ/σης Έφαρμογής Προγραμμάτων Μ.Ε.), οι οποίοι σε σύσκεψη πολύωρη στο ΚΕΜΕ (που το αντιπροσώπευαν ο κ. Πρόεδρος και οι Σύμβουλοι Β' κ.κ. Δ. Θακκάς, Ν. Βαρουχάκης και ο υποφαινόμενος) εξέθεσαν το πρόβλημα. Για την προσφορότερη επίλυσή του, ώστε και οι εξαγγελίες του Υπουργείου να πραγματοποιηθούν και η σχολική πράξη να προχωρήσει χωρίς σημαντική αποδιοργάνωση, εισηγοῦμαι τα εξής:

1.- Το ΕΚΚΙΝΗΜΑ τής εφαρμογής του νέου συστήματος και η έναρξη μαθημάτων σχ. Έτους 1982-83 να γίνει στις 11 Σεπτεμβρίου ως εξής: Από την πρώτη μέρα θα εφαρμοστεί στο σύνολό του και με συνέπεια το πρόγραμμα του Α' (φιλολογικών κτλ.) και τή Β' (φυσικομαθηματικών).

2.- Ταυτόχρονα θα δοθούν για συμπλήρωση σε όλους τους μαθητές έντυπα, στα όποια θα αναγράφονται οι δέσμες μαθημάτων όλων των κύκλων, καθώς και οι σχολές ΑΕΙ στις όποιες οδηγεί ο καθένας τους και θα κληθούν οι μαθητές να δηλώσουν τη δέση μαθημάτων που θέλουν να παρακολουθήσουν. Τα έντυπα αυτά, συμπληρωμένα, θα αποσταλούν στην αρμόδια Διεύθυνση του Υπουργείου.

3.- Με βάση τα δεδομένα που θα προκύψουν από τις δηλώσεις αυτές και το βαθμό έτοιμότητας (αίθουσες, διδακτικό προσωπικό, αναλυτικά προγράμματα, βιβλία, έννημέρωση καθηγητών), ο κ. Υπουργός θα αποφασίσει την έναρξη τής λειτουργίας του Γ' (ιατρικός) και Δ' (οικονομικός κτλ.) κύκλου το ταχύτερο δυνατό. Νομίζουμε ότι αυτό πρέπει να γίνει μέσα στην περίοδο του α' τριμήνου.

Ἡ λύση αὐτῇ παρουσιάζει τὰ ἑξῆς πλεονεκτήματα:

α) Οἱ μαθητές θά χωριστοῦν σέ τμήματα πού ἀνταποκρίνονται στά ἐνδιαφέροντά τους ἀπό τήν πρώτη ἡμέρα, ἐφόσον κατὰ κανόνα οἱ μαθητές πού πέρνουν παρακολούθησαν "μαθήματα ἐπιλογῆς α' κύκλου" θά ἐνταχθοῦν στά τμήματα τοῦ φιλολογικοῦ, ἐνῶ οἱ μαθητές πού παρακολούθησαν "μαθήματα ἐπιλογῆς β' κύκλου" θά ἐνταχθοῦν στά τμήματα ἐπιλογῆς φυσικομαθηματικοῦ κύκλου. Ἡ διαφορά ἀπό πέρνουν θά εἶναι ὅτι, στά περισσότερα Λύκεια, θά συγκροτηθοῦν τμήματα πιά ὁμοιογενή ἀπό τὰ περυσινά.

β) Ὅλα τὰ Λύκεια μποροῦν ἀπό τήν πρώτη ἡμέρα σχεδόν ἀπόσκοπα καί στό σύνολό τους νά λειτουργήσουν μέ τούς δύο αὐτούς κύκλους, γιατί καί ὁ προγραμματισμός σέ αἰθουσες διδασκαλίας, σέ διδακτικό προσωπικό, σέ ἀναλυτικά προγράμματα, σέ σχολικά ἐγχειρίδια, σέ ἐνημέρωση διδακτικοῦ προσωπικοῦ ἔχει γίνει μέ βάση τίς ἀπαιτήσεις τῶν κύκλων αὐτῶν καί ἔγκαιρα εἶναι δυνατό νά ἀποσταλοῦν, προσαρμοσμένες οἱ ἀναλυτικότερες Ὁδηγίες τοῦ ΚΕΜΕ.

γ) θά δοθεῖ ὁ ἀπαιτούμενος χρόνος στή Διοίκηση νά ἐξασφαλίσαι ὅλες τίς ἀπαραίτητες προϋποθέσεις γιά τήν ἔγκαιρη (καί ταυτόχρονα γιά ὅλα τὰ Λύκεια) λειτουργία τῶν ὑπόλοιπων κύκλων, χωρίς σπασμοδικότητα καί βιαστικές μεθοδεύσεις.

δ) Ἀπό τήν πρώτη ἡμέρα τῶν μαθημάτων οἱ μαθητές πού θά ἐνταχθοῦν ὀριστικά στούς δύο κύκλους (φιλολογικό-φυσικομαθηματικό) θά πάρουν 100% τῶν προγράμμά τους. Ἐνῶ οἱ μαθητές τῶν δύο ἄλλων κύκλων κατὰ 70-80%.

ε) θά δοθεῖ χρόνος γιά νά μελετηθεῖ σημαντική ἐξοικονόμηση σέ αἰθουσες, διδακτικό προσωπικό κτλ. πού μπορεῖ νά προκύψει μέ τή δημιουργία ὁμογενῶν τμημάτων περισσότερων Λυκείων μιᾶς μικρῆς πόλης (π.χ. Ναύπακτος πού θά λειτουργοῦν σέ ἓνα μόνο Λύκειο τῆς πόλης αὐτῆς - ἐφόσον τῶ δεδομέ νά δείχνουν, ὅτι ὁ ἀριθμός τῶν μαθητῶν πού σέ ἓνα συγκεκριμένο Λύκειο θά δηλώσουν προτίμηση σέ ἓνα κύκλο εἶναι πολύ μικρός.

Οἱ ζημιές πού θά προκληθοῦν μέ τή μεθόδευση αὐτή στούς δύο ἄλλους κύκλους δέν εἶναι τέτοιες, ὥστε νά λειτουργήσουν ἀπαγορευτικά γιά τήν

αποδοτική λειτουργία τους. Συγκεκριμένα, η μόνη σημαντική ζημιά:

α) για τους μαθητές του Ιατρικού κύκλου είναι ότι για ένα (σύντομο) διάστημα δεν θα διδασχθούν Βιολογία,

β) για τους μαθητές του οικονομικού κτλ. κύκλου ότι για το ίδιο διάστημα δεν θα διδασχθούν οικονομολογικό-κοινωνιολογικά μαθήματα (δμως η καθυστέρηση ενώ ήταν αναπόφευκτη, αφού ακόμα δεν έχουμε ούτε αναλυτικό προγράμματα, ούτε βιβλία, ούτε ενημερωμένο διδακτικό προσωπικό για τα μαθήματα αυτά). Στα λοιπά μαθήματα οι ζημιές θα είναι ασήμαντες.

Στη συνέχεια ο κ. Βαρουχάκης λέγει:

1.- Το Υπουργείο δέ διαθέτει αυτή τη στιγμή τα στοιχεία που θα επέτρεπαν να υπολογίσει τις πραγματικές ανάγκες σε αίθουσες και διδακτικό προσωπικό για να λειτουργήσουν άμεσα όλοι οι κύκλοι μαθημάτων δέσμης.

2.- Το θέμα αν ο αριθμός των μαθημάτων κάθε δέσμης πρέπει να είναι ο ίδιος δεν προέρχεται από την ήγηση του Υπουργείου αλλά είναι ερώτημα που θέτει ο κ. Ίωάννου. Πάντως τονίστηκε ότι:

α) Κριτήρια για τον αριθμό αυτό πρέπει να είναι η σωστή αξιολόγηση και το συμφέρον των παιδιών και όχι μια αναίτιολογητη "ομοιομορφία".

β) Οι κύκλοι δεν είναι ανταγωνιστικοί και κατά κανένα τρόπο δεν βλέπεται ο μαθητής του α' κύκλου από το αν έχει περισσότερα μαθήματα ο μαθητής του β' κύκλου.

γ) Ορισμένα μαθήματα είναι από τη φύση τους ολιγόωρα και δέ μπορούν να καλύψουν μόνα τους ένα σταθερό ωράριο δέσμης.

δ) Παλαιότερα, ο υποψήφιος Νομικός εξετάζοταν σε 4 μαθήματα, ενώ ο υποψήφιος Μηχανικός σε 6.

Και σήμερα π.χ. οι υποψήφιοι Αρχιτέκτονες εξετάζονται σε περισσότερα μαθήματα από τους άλλους χωρίς αυτό να σημαίνει "διακρίση" παρά μόνο αναγκαίο τρόπο αξιολόγησης.

Ακολουθεί συζήτηση κατά την οποία ο κ. Βώρος λέγει: Διατηρώ τις παρακάτω επιφυλάξεις:



A.- 'Ως πρὸς τὶς "δέσμες" (πρώτη ὀριζόντια στήλη τοῦ σχεδίου) συνολικά γιατί θεωρῶ τὲς ὥρες ἀνεπαρκεῖς (τὶς 13).

Εἰδικά: (1) γιὰ τὸ φιλολογικὸ κύκλο γιατί νομίζω ὅτι μπορεῖ νὰ πᾶ-
ρει καὶ κοινωνιολογία, (2) γιὰ τὸν ἱατρικὸ κύκλο γιατί εἶναι πολλὰ καὶ
ἀχρείαστα τὰ μαθηματικά, (3) γιὰ τὸν οἰκονομικὸ κύκλο γιατί χρειάζεται
διαφοροποιημένα μαθηματικά καὶ γιατί δέ βλέπω στήν πρόταση στοιχεῖα οἰ-
κονομικῆς ἐπιστήμης. Ἐπίσης γιατί δέ βλέπω ἕνα πλῆθος ἀντιστοιχίας:
δέσμες ---- A.E.I.

B.- 'Ως πρὸς τὴ δεύτερη ὀριζόντια στήλη (συμπληρωματικά) συνολικά,
γιατί δέ βλέπω σκοπιμότητα καὶ ἐφαρμοστικότητα, καθώς μάλιστα ἡ πρόταση
δέ συνοδεύεται ἀπὸ ἕνα πρόγραμμα λειτουργίας σχολείου γιὰ νὰ δοῦμε καὶ
τὴ δυνατότητα καὶ τὸ κόστος τῆς πρότασης.

Γ.- 'Ως πρὸς τὴν τρίτη ὀριζόντια στήλη τοῦ σχεδίου (τὰ γενικά μαθή-
ματα), γιατί νομίζω ὅτι μία ὥρα ἀπὸ τὰ θρησκευτικά εἶναι σκόπιμο νὰ δο-
θεῖ στὴ φιλοσοφία (τοὺς λόγους ἐξηγῶ σὲ χωριστὸ σημείωμα).

Στὴ συνέχεια ὁ κ. Παπασημακόπουλος λέγει: Ποιὸς θὰ πρέπει νὰ εἶναι
ὁ τρίτος κύκλος; Ὁ κύκλος πού ἀπουσίαζε καὶ μάλιστα πολὺ αἰσθητὰ ἀπὸ
τὴν προηγούμενη μεταρρύθμιση ἦταν ὁ οἰκονομικός. Καὶ αὐτὸ διότι ὑπῆρξαν
μαθητὲς οἱ ὁποῖοι ἀντιπᾶθον τὰ Λατινικά καὶ τὰ Ἀρχαῖα Ἑλληνικά τοῦ
Α' κύκλου ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος ἀλλὰ δέ μπορούσαν νὰ ἀνταποκριθῶν στὰ βαρεὰ
μαθηματικά καθώς καὶ τὴ Φυσικὴ καὶ τὴ Χημεία τοῦ Β' Κύκλου.

Οἱ μαθητὲς αὐτοὶ ἀποτελοῦσαν, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὶς στατιστικὰς τῶν
(5) πέντε τελευταίων ἐτῶν, τὴν συντριπτικὴν πλειοψηφίαν τῶν ὑποψηφίων. Ἐ-
πομένως ἂν κάποιος κύκλος παραλείπτεται, αὐτὸς πρέπει νὰ εἶναι ὁ μαθηματι-
κός ὁ ὁποῖος θὰ παραμείνει ἐνσωματωμένος στὸν Φυσικομαθηματικό.

Ὁ κ. Ν. Παπαδόπουλος, ἀφοῦ πῆρε τὸ λόγο λέγει: Ἐπιμένω στὴν ἀποφῆ
μου ὅτι ἡ Κοινωνιολογία πρέπει νὰ ἀποτελέσει κοινὸ μάθημα γιὰ ὅλους τοὺς
κύκλους. Ἔχω ὑπόψιν μου μερικὰ ἐγχειρίδια πού μποροῦν μὲ ἐπεξεργασία λίγ
χρόνου ἢ ἐν ἀνάγκη καὶ ὅπως εἶναι, νὰ δοθοῦν στοὺς μαθητὲς. Αὐτὸ θὰ ἔδι-
ναι τὴ δυνατότητα καλύτερης ρύθμισης τῶν μαθημάτων τοῦ Κοινωνικοοικονομικοῦ

κύκλου στον οποίο τονίζω, ότι τα Μαθηματικά δεν μπορεί να διδάσκονται παρά 2 ώρες. Είναι θέμα μεθοδολογίας σχετικής με τα αντιμειμένα του κύκλου, αλλά άρκοῦν οἱ 2 ὥρες, ἐφόσον μάλιστα ὑπάρχουν καὶ στὰ κοινὰ μαθήματα τὰ Μαθηματικά. Ἐπίσης ἀρκοῦν μόνο 2 ὥρες καὶ στὸν ἱατρικὸ κύκλο. Ἐπιμένω ἐπίσης στὸ ὅτι ἡ Ψυχολογία εἶναι βασικὸς κλάδος τοῦ κύκλου αὐτοῦ, ἀφοῦ ἄλλωστε ὁλόκληρη ἡ Κοινωνιολογία στηρίζεται σὲ πολλὰ στῆ σὺγχρονη ψυχολογία. Πολύ περισσότερο εἶναι ἀπαραίτητο αὐτό, ὅσο ἡ ψυχολογία, μὲ πλειοψηφία τοῦ τμήματος, εἶναι στὶς ἄλλες τάξεις Ἀυκείου σχεδὸν ἀνῦπαρκτη.

Τὸ νὰ λειτουργήσῃ καὶ ὁ Κοινωνικοοικονομικὸς κύκλος φέτος θὰ ἦταν μὴ διευκόλυνση ἐκείνων πού ἀναγκαστικὰ θὰ πᾶν στὸ φιλολογικὸ κύκλο, ἐνῶ τὰ ἐνδιαφέρονται καὶ ἡ προοπτικὴ τους θὰ ἐξυπηρετοῦνταν μόνο ἢ κυρίως μὲ τὸν Κοινωνικοοικονομικὸ, ὅπως οἱ ὑποψήφιοι Γυμναστὲς, Δάσκαλοι καὶ καθηγητὲς Καλῶν Τεχνῶν. "Ολα αὐτὰ βέβαια γιὰ ἓνα μεταβατικὸ στάδιο. Γιὰ τὸ ὀριστικὸ, σημειῶνω καὶ ἐδῶ ὅτι, στὰ κοινὰ μαθήματα δὲν ἔχουν θέση, κατὰ τὴ γνώμη μου, τὰ γνωστὰ βασικά, στὶς προηγούμενες τάξεις, μαθήματα.

Ὁ Πρόεδρος θέτει σὲ ψηφοφορία τὸ ἐρώτημα ἂν τὸ Τμήμα ἀποδέχεται τὴ λύση τῆς ἡμεσῆς λειτουργίας τῶν 2 κύκλων καὶ τῆς μικρῆς ἀναβολῆς στὴ λειτουργία τῶν ἄλλων δύο - ἀναβολῆς ἀπαραίτητης προκειμένου νὰ συγκεντρωθοῦν τὰ ἀπαραίτητα στατιστικὰ καὶ ἄλλα στοιχεῖα πού χρειάζονται γιὰ νὰ ρυθμιστεῖ ἡ λειτουργία τους.

Ψ η φ ο ρ ὀ ρ ἰ α

Σκορδίλης	ΝΑΙ
Συριόπουλος	ΝΑΙ
Τομπαΐδης	ΝΑΙ
Παπασημακόπουλος	ΝΑΙ
Ἀδαμόπουλος	ΝΑΙ
Παπαδόπουλος	ΝΑΙ
Βῶρος	ΝΑΙ (μὲ τὸ νόημα τοῦ σημειώματός μου)
Σπυρόπουλος	ΝΑΙ
Βαρουχάκης	ΝΑΙ



Σακκάς	ΝΑΙ
Γρατσελάς	ΝΑΙ

Κακριδής

ΝΑΙ

Τό Τμήμα αποφάσισε όμόφωνα

νά συζητήσει τό Ω.Π. τής Γ' Λυκείου. 'Ο Πρόεδρος έρωτά τόν εισηγητή κ. Βαρουχάκη, άν βλέπει δυνατότητα βελτιώσεως του ώραρίου, σύμφωνα μέ τίς προτάσεις του κ. Σακκά. 'Ο κ. Βαρουχάκης άπαντά, όχι.

'Ο κ. Πρόεδρος θέτει σέ ψηφοφορία τό Ω.Π. τής Γ' Λυκείου. (σχ. κ. Βαρου-
χάκη).

Τό τμήμα όμόφωνα αποφασίζει νά έγκρίνει τό Ω.Π. τών δεσμών μαθημάτων
κατά τήν τελική πρόταση.

'Επιφυλάξεις διατηρεί ό κ. Σακκάς ό όποιος λέγει:

Δέ θά πείσουμε εΐπε, κανέναν, ούτε τούς Ίδιους τούς έαυτούς μας
ότι όσοι πηγαίνουν γιά τόν Ιατρικό κύκλο χρειάζονται τόσα μαθηματικά
όσα καί φυσική καί διπλάσια μαθηματικά σέ σχέση μέ τή χημεία. 'Ακόμα
καί στόν πάλυτεχνικό κύκλο, όπου άνήκουν καί χημικοί μηχανικοί καί χη-
μικοί τών φυσικομαθηματικών σχολών καί γεωπόνοι καί δασολόγοι, ή χημεία
κατακαλύπτεται, νομίζω από τό 7ωρο τών μαθηματικών.

'Ο κ. Τομπαΐδης λέγει:

Στό τελικό σχέδιο 'Ωρολογίου Προγράμματος Γ' Λυκείου Έτους 1982-83
έχω νά κάνω τίς έξής δύο παρατηρήσεις: α) ότι οι δέσμες μαθημάτων θά
ήταν πολύ χρήσιμο νά περιλαμβάνουν τέσσερα μαθήματα (μαζί μέ τά Νέα
'Ελληνικά) σέ όλους τούς κύκλους. β) ότι τά μαθηματικά στόν Ιατρικό -
φαρμακευτικό κύκλο έχουν υπερβολικό ώράριο σέ σύγκριση μέ τά καθαυτό
μαθήματα ειδίκευσης (άνθρ. - βιολογία, φυσική, χημεία).

'Ο κ. Βώρος λέγει:

'Επειδή πολλές λεπτομέρειες του νέου θεσμού ("δέσμες προπαρασκευαστι-
κών μαθημάτων) δέν είναι δυνατό νά αντιμετωπίστούν μέ πληρότητα, πρίν:
α. οι μαθητές γ' λυκείου του σχολικού Έτους 1982-83 μπούν στίς αΐθουσες
καί πληροφορηθοΰν σωστά καί άνετα τό νέο θεσμό καί αποφασίσουν ποιά "
κατεύθυνση - δέσμη" θά ακολουθήσουν"
β. οι καθηγητές ενημερωθοΰν στο χΰρο τής δουλειάς τους τί θά κάνουν καί
γιατί καί πώς"

γ. ο διευθυντής του σχολείου αντιμετωπίζει επί τόπου τὰ διοικητικά του προβλήματα (αΐθουσες καί λοιπά)·

δ. ἡ Πολιτεία προβεῖ στους ἀναγκάστους διορισμούς ἀφοῦ θά ἔχει συγκεντρώσει τὰ στοιχεῖα πού θά προκύβουν- κατ'ἀνάγκη ὕστερα ἀπό τήν ἔναρξη τοῦ σχολ. ἔτους- γι'αὐτό θεωρῶ ὅτι ἡ πρόταση αὐτή - ὡς πρὸς τὸ σκέλος τῆς ἀναβολῆς εἶναι συνετὴ καί ἡ ἀναβολὴ ἐφαρμογῆς τοῦ νέου θεσμοῦ εἶναι ἀναβολὴ σύνεσης.

Τὸ Τμήμα ἐγκρίνει ὁμόφωνα τὸ Ω.Π. τῆς "ὁλοκλήρωσης κοινοῦ προγράμματος" μέ τίς ἐπιφυλάξεις πού διατύπωσαν οἱ κκ ^{Σπυρίδης κα} Βώρος λέγοντας ὅτι "ὡς πρὸς τὸ σύνολο γιά τήν ἐφαρμοσιμότητα καί τὸ κόστος στή σχ. πράξη" καί δ κ. Παπαδόπουλος γιά τοὺς λόγους πού ἀνέφερε στὸ σημείωμά του.

Στὴ συνέχεια δ κ. Βώρος προτείνει 1 ὥρα τῶν θρησκευτικῶν νὰ δοθεῖ στὴ διδασκαλία τῆς φιλοσοφίας.

Ὁ κ. Πρόεδρος θέτει σέ ψηφοφορία τὴν πρόταση τοῦ κ. Βώρου.

Ψ η φ ο φ ο ρ ῖ α

Σκορδύλης	ΟΧΙ
Ευριόπουλος	ΟΧΙ
Τομαΐδης	ΟΧΙ (- 1 στή Β)
Παπασημακόπουλος	ΟΧΙ
Ἀδαμόπουλος	ΟΧΙ
Παπαδόπουλος	ΟΧΙ
Βώρος	ΝΑΙ
Σπυρίδης	ΟΧΙ (μεταβατικὸ στή Β - 1)
Βαρουχάκης	ΟΧΙ
Σακκάς	ΝΑΙ
Γρατσέας	ΟΧΙ
Κακριδής	ΟΧΙ

Ἡ πρόταση τοῦ κ. Βώρου ἀπορρίπτεται μέ πλειοψηφία 10:2.

Στὴ συνέχεια δ κ. Παπασημακόπουλος διατυπώνει τὴν ἐξῆς πρόταση:
Νομίζω ὅτι ἡ φιλοσοφία γίνεται στὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν τῆς Γ΄



Λυκείου. 'Επομένως 3 ώρες φιλοσοφία είναι υπερβολικό χρόνος. Νά δοθεῖ λοιπόν ἡ 1 ὥρα τῆς φιλοσοφίας στή ξένη γλώσσα.

Ὁ κ. Πρόεδρος θέτει σέ ψηφοφορία τήν πρόταση τοῦ κ. Παπασημακόπουλου.

Ψ η φ ο φ ο ρ ί α

Σκορδέλης	OXI
Συριόπουλος	OXI
Τομπαΐδης	OXI
Παπασημακόπουλος	NAI
Ἀδαμόπουλος	OXI
Παπαδόπουλος	OXI
Βῶρος	OXI
Σπυριόπουλος	OXI
Βαρουχάκης	OXI
Σακκάς	OXI
Γρατσέας	OXI
Κακριδής	OXI



Ἡ πρόταση τοῦ κ. Παπασημακόπουλου ἀπορρίπτεται μέ πλειοψηφία 11:1.

Ἐπιφυλάξεις διατηροῦν ὁ κ. Δ. Σακκάς λέγοντας:

Παρατηρῶ ὅτι γιά τή διδασκαλία τῶν θρησκευτικῶν στή Γ' τάξη προβλέπονται 2 ὥρες. Στή Β' τάξη ὁ χρόνος διδασκαλίας θά εἶναι μιὰ ὥρα. Τό ἐρώτημά μου εἶναι στή Β' τάξη τό μάθημα διδασκεται ἐπί μιὰ ὥρα ἀπό ἔλλειψη χρόνου ἢ ἀπό πίστη ὅτι δέ χρειάζεται περισσότερος χρόνος διδασκαλίας του σέ μαθητές 17 - 18 χρονῶν. Ἄν συμβαίνει τό δεύτερο, τό Τμήμα δέν παρουσιάζει συνέπεια προβλέποντας δέωρη διδασκαλία τοῦ μαθήματος στή Γ' τάξη. Ὁ ἴδιος βέβαια διατηρῶ τίς ἀπόψεις μου γιά τή διδασκαλία τοῦ μαθήματος πού εἶναι γνωστές καί ἐμμένω στό σχέδιο ὠρολογίου προγράμματος Λυκείου πού ἔδωσα.

Ὁ κ. Ν. Παπαδόπουλος λέγει:

" Ἡ ἐνίσχυση τῆς ξένης Γλώσσας εἶναι ἀπαραίτητη, ἀλλά αὐτή δέν εἶναι σωστό νά γίνει ἀπό τή Φιλοσοφία. Πρέπει νά γίνει ἀπό ἄλλα μαθήματα πού ἔχουν πολλές ὥρες καί σέ πολλές προηγούμενες τάξεις. Αὐτό ὅμως θά γίνει

στό δριστικό πρόγραμμα".

‘Ο κ. Βώρος λέγει:

Φρονώ ότι είναι σκόπιμο για τους μαθητές ηλικίας 18 χρόνων, που έχουν έντονη ροπή προς τα επιστημονικά - λογικά μαθήματα και αντίθετα, αποστρέφονται, ότι περιέχει δογματισμό, γι' αυτούς τους λόγους έχω σταθερά υποστηρίξει να διατηρηθούν τα θρησκευτικά στίς τάξεις του γυμνασίου και να περιοριστούν σε μία μόνο ώρα στο Λύκειο. ‘Η άποψη αυτή δε βλάπτει το στόχο: θρησκευτική αγωγή ή θρησκευτική συνείδηση. Αντίθετα, είναι πιθανό ότι θα δώσει λιγότερες άφορμές προστριβών. ‘Η ανάζητηση του δρόμου της μεταφυσικής είναι θέμα που έρχεται σε άλλες ώρες και μέσα σε άλλες συνθήκες. ‘Επειδή γίνεται κάποτε μνεία νομικής ρήτηρας προσθέτω: τέτοια ρήτρα υπάρχει και για τα Στοιχεία Δημ. Πολιτεύματος, αλλά διδάσκονται μία ώρα.

Στό σημείο αυτό ολοκληρώθηκε η συζήτηση των θεμάτων της ημερήσιας διατάξεως (ώρα 1.20).



‘Η Γραμματέας

Δ. Ζαραφωνίτου

ΚΥΚΛΟΙ	Φιζ/κός	Ποζ/κός	Οικονομικός	Ιατρικός
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΔΕΞΗΔΕΣ	Μαθ. Αρχ. Ιστορ. Λογ.	Μαθ. Μαθ. Φυσ. Χημ.	Μαθ. Οικον. Στατ.	Μαθ. Φυσ. Χημ. Βιολ.
Αρχ. - Ιστορ. Μαθ. Φυσ. - Χημ. Κοιμ.	2 2 1	4 1	4 2 2 1	4 3 1
Θρησκ. Στοιχ. Δ. Πολ. Στοιχ. Γλ. Φυσ. Ακ. Φιλοσ.		2 1 2 2 1		



---Πράξη 55/82---

Σήμερα, 26-7-83 ημέρα Δευτέρα και ώρα 9η πρωινή, το Τμήμα Μ.Ε. του ΚΕΜΕ συνεδρίασε στην αίθουσα συνεδριάσεών του, (αίθουσα ολομέλειας, Μεσογείων 396, Αγία Παρασκευή, Αττικής), με πρόεδρο τον κ. Θάνη Κακριδή, αντιπρόεδρο του ΚΕΜΕ.

Έλαβαν μέρος στη συνεδρίαση οι κ.κ. Γ. Γρατσεάς, Δ. Σακιάς, Ν. Βαρουχάκης, Ηλ. Σπυρόπουλος, Φ. Φώρος, Η. Παπαδόπουλος, Α. Αδαμόπουλος, Στ. Παπασημακόπουλος, Δ. Τομπαΐδης, Σύμβουλοι Β', Κ. Κατσιμάνης, Β. Θεοδωρακόπουλος, Κ. Φούσκας, Εισηγητές και η Γραμματέας του Τμήματος Δήμητρα Ζαραφωνίτου.

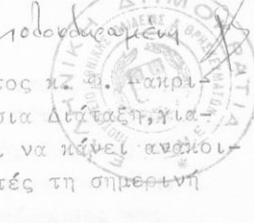
Στη συνεδρίαση του Τμήματος παραβρέθηκε και ο Πρόεδρος του ΚΕΜΕ Π. Σακελλαρίδης

Θέμα: Ημερήσιας Διατάξεως.

— Ω.Π. Γ' Λυκείου. Εισηγητής: Α. Αδαμόπουλος.

Αφού διαπιστώθηκε απαρτία και επικυρώθηκε η προηγούμενη πράξη, το Τμήμα άρχισε την εξέταση του θέματος της ημερήσιας διατάξεως.





Στην αρχή της συνεδρίας ο Πρόεδρος του Τμήματος κ. Α. Κακριδής διευκρινίζει ότι η πρόσκληση έγινε χωρίς Ημερήσια Διάταξη, γιατί ο Πρόεδρος του ΚΕΜΕ κ. Π. Σακελλαρίδης πρόκειται να κάνει ανακοινώσεις που το πιθανότερο είναι να προσδιορίσουν αυτές τη σημερινή πορεία των εργασιών μας.

Ο Πρόεδρος του ΚΕΜΕ ανασκοπεί τα όσα έγιναν το τελευταίο δεκαήμερο και στη συνέχεια ανακοινώνει τα συμπεράσματα μιας σύσκεψης που έγινε την Παρασκευή. Το Υπουργείο κατέληξε σε οριστική απόφαση και είναι εξουσιοδοτημένος να την ανακοινώσει με την παράκληση να επεξεργαστούμε το νέο σχήμα. Στο πρώτο τρίμηνο ή και λιγότερο οι θεωρητικοί θα χρησιμοποιήσουν τις έξι ώρες επιλογής για να ολοκληρώσουν τα πρακτικά του κορμού. Οι πρακτικοί τις ίδιες αυτές ώρες θα ολοκληρώσουν τα θεωρητικά τους. Κάποια στιγμή μετά το τρίμηνο ή νομίζουμε θα αρχίζει να εφαρμόζεται το οριστικό σχήμα 16+4+10. Παρενθετικά ο Πρόεδρος λέγει ότι ο Υπουργός ζητά να μελετηθούν και τα ακόλουθα:

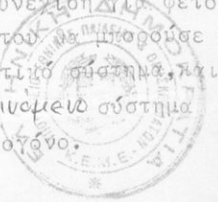
α) Η λειτουργία του Εθνικού Φροντιστηρίου από το Γενάρη.

β) Το σύστημα 16+4+10 μήπως χρειάζονται ειδικές οδηγίες.

γ) Ο ΣΕΠ

Ο κ. Πρόεδρος προσθέτει ότι η διόκιση αποφάσισε ο αριθμός των μαθημάτων δέσμης που θα εξετάζονται στην αναδομητική δοκιμασία να είναι ο ίδιος για όλους τους κύκλους.

Στη συνέχεια πολλοί Σύμβουλοι ζητούν διευκρινίσεις, ο κ. Βαρουχάκης εκφράζει τις επιφυλάξεις ^{του} για το νέο σχήμα, και ο κ. Σπυρόπουλος παρακαλεί να σημειωθεί ότι το θέμα των αδειών των μελών του Τμήματος δε θα έπρεπε να συνδέεται με τη μεθόδευση των εξαγγελιών: όλοι είναι πρόθυμοι να μείνουν στη θέση τους όσο χρειαστεί για να ωριμάσουν οι σχετικές αποφάσεις. Ο κ. Γρατσεάς υπογραμμίζει ότι το νέο σχήμα προσφέρεται για αντιπολιτευτική εκμετάλλευση, γιατί αποτελεί παιδαγωγικό παράδοξο, έστω για ένα μικρό διάστημα οι θεωρητικοί να κάνουν περισσότερα μαθηματικά από τους πρακτικούς και αντίστροφα. Ο Πρόεδρος απαντά ότι η παιδαγωγική πλευρά έχει εντεθεί με κάθε λεπτομέρεια και έγκταση στον Υπουργό, στην προηγούμενη κιόλας σύσκεψη, από τον κ. Κακριδή, αλλά και από τον ίδιο. Ο κ. Κακριδής διευκρινίζει ότι στη σύσκεψη υποστήριξε ως ορθότερη λύση τη συνέχιση για φέτος ακόμα του παλιού προγράμματος, που κατά τη γνώμη του θα μπορούσε να προσαρμοστεί για μια χρονιά στο καινούργιο εξεταστικό σύστημα, και εκφράζει την έντονη αποδοκιμασία του για το προτεινόμενο σύστημα που το θεωρεί βεβιασμένο, οργανωτικό και ζημιογόνο.



Ακόμα ο κ. Κακριδής ρωτά αν το νέο σχήμα παρουσιάζει ή όχι δυσκολίες προσωπικού, αιθουσών κλπ. "Θα βρούμαι " λέει "ότι όλες οι δυσκολίες θα πέσουν στις ελάχιστες βδομάδες του προγράμματος των μαθημάτων κορμού και θα συρρικνώσουν ακόμα περισσότερο την ύλη, όμως το Λύκειο είναι πάνω από όλα σχολείο γενικής μόρφωσης και όχι παρασκευαστικό για τα ΑΒΕΙ". Ο Πρόεδρος απαντά ότι ο κ. Ιωάννου είπε, ότι βέβαια θα υπάρξουν ορισμένες δυσκολίες, που η υπηρεσία μελετά την αντιμετώπισή τους. Ο Κ. Τομπαΐδης λέει ότι για να μην υπάρξουν πρωτότερα στη διδασκαλία κορμού και δέσμης πρέπει για το πρώτο διάστημα τα Τμήματα να χωρίζονται για τη διδασκαλία των βασικών μαθημάτων. Ο κ. Βώρος διευκρινίζει ότι το νέο σχέδιο δεν ταυτίζεται με τη δική του παλαιότερη πρόταση, καθώς η έννοια της "συμπληρωματικότητας" προέρχεται από τις απόψεις της πλειοψηφίας. Επίσης διαβεβαιώνει το Τμήμα ότι έχει μελετήσει το θέμα, και ότι το νέο σχήμα δεν παρουσιάζει προβλήματα προσωπικού και αιθουσών, εκτός αν οι χωριστές ώρες ξεπεράσουν τις 15. Ο κ. Κακριδής ρωτά, αν αντιμετωπίστηκε και το θέμα της βαθμολογίας: πότε θα μούν οι βαθμοί και πως θα ισχύσουν; τι θα γίνει αν ένα παιδί απουσιάσει ολόκληρο ή το μεγαλύτερο μέρος του πρώτου τριμήνου; Ο Πρόεδρος απαντά ότι αυτό είναι εσωτερικό θέμα και ρυθμίζεται με διάταγμα. Ο κ. Εκυρόπουλος λέει ότι μπορούμε να μελετήσουμε και αυτό το σύστημα, χωρίς το ΚΕΜΕ να πάρει και την ευθύνη της εφαρμογής του, για πολλά λύκεια μπορεί τελικά οι ρυθμίσεις να είναι θεωρητικές. Άλλωστε η ύλη των μαθημάτων δεν "συμπυκνώνεται" και υπάρχει και το θέμα των ενταξώσεων στο μαθητικό κόσμο και στη κοινή γνώμη.

Ο κ. Κακριδής ρωτά αν θα ήταν δυνατή μια άμεση επικοινωνία με τον Υπουργό, στο ΚΕΜΕ ή στο Υπουργείο. Ο κ. Πρόεδρος λέει ότι το ζήτησε με πολλή έμφαση, αλλά ο Υπουργός επέμεινε ότι η απόφασή του είναι οριστική. Ο κ. Βαρουχάκης ζητά να υποβληθεί πάλι το αίτημα τηλεφωνικά. Ο κ. Πρόεδρος λέει ότι κάτι τέτοιο δε θα είχε νόημα. Ο κ. Εκυρόπουλος ζητά η πρώτη αυτή διδακτική φάση να καλύψει ολόκληρο το διάστημα ως τις 22 Δεκεμβρίου. Ο Πρόεδρος δηλώνει ότι θα επικοινωνήσει αμέσως με το Υπουργείο με το ερώτημα, αν το Τμήμα μπορεί να θεωρήσει απαραίτητο το χωρισμό των τμημάτων για τη διδασκαλία των μαθημάτων επιλογής (3+2)

ΔΙΑΚΟΠΗ 10'

. / / .



Ο Πρόεδρος ανακοινώνει ότι το Υπουργείο συμφωνεί με την παρά-
πάνω διευθέτηση. Ύστερα από αυτό ακολουθεί συζήτηση πάνω στο σύμπλεγμα των προβλημάτων που πρέπει να αντιμετωπίσει το Τμήμα ύστερα από τις αποφάσεις της διοικήσεως. Αποφασίζεται η άμεση αντιμετώπιση των συγκεκριμένων δυσκολιών που παρουσιάζει η υλοποίηση των αποφάσεων και ιδιαίτερα πο Ω.Π. του πρώτου τριμήνου.

Στο σημείο αυτό αποχωρούν ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος και την προεδρία αναλαμβάνει ο αρχαιότερος των Συμβούλων κ. Γ. Γρατσάς.

Ο κ. Ι. Σκορδίλης λέγει:

Παρότι θεωρώ σαν προσφορότερη τη λύση της συμπλήρωσης των γενικών γνώσεων από τους μαθητές της Γ' Λυκείου τους πρώτους μήνες της σχολικής εργασίας, από λόγους καθαρά ψυχολογικούς και πρακτικούς πιστεύω που ο χρόνος αυτός πρέπει κατά το δυνατό να περιορισθεί, οι ώρες των μαθημάτων της άλλης κατεύθυνσης να μην είναι υπερβολικά πολλές, και ακόμη η ύλη των μαθημάτων να εκλεγεί προσεχτικά τόσο στην έκταση όσο και στο περιεχόμενό της.

Στις προτάσεις μου αυτές συνηγορεί η πείρα του παρελθόντος, που βεβαιώνει πως οι παράγωγοι μήνες του σχολικού έτους είναι αυτοί μέχρι τα Χριστούγεννα και πως τα παιδιά της Γ' Λυκείου από την πρώτη ημέρα τους στο σχολείο ενδιαφέρονται αποκλειστικά και μόνο για τα μαθήματα της ειδικότητάς τους και κυρίως για αυτά που θα εξεταστούν για την εισαγωγή τους στις Ανώτατες Σχολές.

Δεδομένου ότι οι δύο κύκλοι θα παρακολουθούν τα μαθήματα αυτά χωριστά, προτείνω το εξής πρόγραμμα για να διδαχθεί μέχρι 15 Νοεμβρίου

	A	B
Θρησκευτικά	2	2
Νέα	4	4
Αρχαία	5	5
Ιστορία	3	3
Σ.Δ.Π.	1	1
Φιλ.	1	1
Μαθηματικά	5	5
Κοσμογραφ.	1	1
Φυσική	3	3
Χημεία	1	1
Σ.Π.	2	2
	2	2
	30	30



Στη συνέχεια ο κ. Σακκιάς λέγει:

Η εντύπωσή μου είναι ότι η σκέψη του Υπουργείου δεν είναι να μεταφέρουμε απλώς τις 7 ώρες της επιλογής στις 23 του κορμού για να γίνουν 30 ώρες, αλλά να μεταφέρουμε στο α' τρίμηνο την απολύτως απαραίτητη ύλη του κορμού, εκείνη που χρειάζεται οπωσδήποτε για να κατανοηθεί η ύλη επιλογής. Μεταφέροντας απλώς τις ώρες επιλογής στις ώρες κορμού στο α' τρίμηνο υποχρεώνουμε τους μαθητές του θεωρητικού κύκλου να πάρουν 6 ώρες μαθηματικά και μαζί με την κοσμογραφία 7 και Φυσική-Χημεία 5 ώρες, δηλ. σύνολο 12 ώρες την εβδομάδα και τους μαθητές του θετικού κύκλου να πάρουν 7 ώρες αρχαία. Έτσι θα συμβεί οι μαθητές του α' κύκλου που πάνε για νομικοί-φιλόλογοι να κάνουν πολύ περισσότερα φυσικομαθηματικά από εκείνους που πάνε για Πολυτεχνείο. Και δεν είναι αυτό το πρόγραμμα μόνο πολύ βαρύ για μαθητές που δεν έχουν τα ενδιαφέροντα και τη θέληση ή και τις ικανότητες (μπορούν π.χ. όλα τα παιδιά να κατανοούν 7 ώρες μαθηματικά-κοσμογραφία; Ασφαλώς όχι), να τα παρακολουθήσουν. Είναι και εντελώς αφυχολόγητο, γιατί φορτώνει στους μαθητές ύλη βαριά που δεν τους βοηθάει στην εξασφάλιση υψηλού βαθμού στις πανελλήνιες και δεν τους προκαλεί γι' αυτό το λόγο το ενδιαφέρον. Για τους λόγους αυτούς αυτό το πρόγραμμα φοβάμαι ότι δε θα προκαλέσει μόνο απώθηση αλλά και αντιδράσεις από μαθητές και γονείς.

Ύστερα ο κ. Φούσας λέγει:

Κατά τη γνώμη μου όσο πιο μεγάλη είναι χρονικά η περίοδος κατά την οποία θα εφαρμοστεί το προσωρινό πρόγραμμα της Γ' Λυκείου για το σχ. έτος 82-83, τόσο περισσότερες θα είναι οι παρενέργειες, οι παιδαγωγικές απαγορεύσεις και οι κακές εντυπώσεις. Γι' αυτό εισηγούμαι το προσωρινό πρόγραμμα να μη διαρκέσει περισσότερο από τους μήνες Σεπτέμβριο και Οκτώβριο. Στο μεταξύ ο χρόνος ως το τέλος Οκτωβρίου μπορεί να θεωρηθεί αρκετός για τις απαραίτητες προετοιμασίες, ώστε από την πρώτη Νοεμβρίου να εφαρμοστεί το οριστικό πρόγραμμα χωρίς σοβαρά προβλήματα.

Στη συνέχεια ο κ. Αδαμόπουλος υποβάλλει σχέδιο Ω.Π. της Γ' Λυκείου για την περίοδο 13 Σεπτεμβρίου - 22 Δεκεμβρίου 1982. Ύστερα από συζήτηση η πρόταση του κ. Αδαμόπουλου διαμορφώνεται ως εξής:



να αποφασίσουμε τώρα - ύστερα από πολύωρη συνεδρίαση το ωρόλο-
γιο πρόγραμμα, αφού πρόκειται αύριο πρωί - πρωί να συνεχίσουμε
το ίδιο θέμα, διαφωνώ με τη ρύθμιση αυτή· αναβολή ως το πρωί νο-
μίζω είναι συνετή.

Ο Πρόεδρος θέτει σε ψηφοφορία την πρόταση του κ. Αδαμόπου-
λου με τη μορφή που πήρε ύστερα από τη συζήτηση.

Ψηφοφορία

Εκτορίδης	ΟΧΙ
Συριόπουλος	ΝΑΙ
Τομπαΐδης	ΝΑΙ
Ψασημανδόπουλος	ΟΧΙ
Αδαμόπουλος	ΝΑΙ
Παπαδόπουλος	ΝΑΙ (με τις επιφυλάξεις που διατύπωσα)
Βώρος	ΟΧΙ
Σπυρόπουλος	ΝΑΙ
Βαρουχάκης	ΝΑΙ
Λακιάς	ΟΧΙ
Γρατσεάς	ΝΑΙ

Ο Πρόεδρος ανακοινώνει τα αποτελέσματα της ψηφοφορίας:
το πρόγραμμα εγκρίνεται με ψήφους 7:4
Ύστερα από αυτά τελειώνει η συνεδρίαση.

Ο Πρόεδρος

Η Γραμματέας



Κακριδής

Δ. Ζαραφωνίτου

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΣ (ΚΕΜΕ)
ΤΜΗΜΑ Μ.Ε.

Π Ρ Α Ξ Η 56/82

Σήμερα 27 'Ιουλίου 1982, ημέρα Τρίτη κατ' ώρα 9.30 πρωΐνῃ, τὸ Τμήμα Μ.Ε τοῦ ΚΕΜΕ, συνεδρίασε στὴν αἴθουσα συνεδριάσεων τοῦ (αἴθουσα Ὀλομέλειας, Μεσογείων 396, 'Αγία Παρασκευή 'Αττικής) μὲ πρόεδρο τοῦ Τμήματος τὸν κ. Γ. Γρατσέα ποὺ προέδρευσε τῆς συνεδριάσεως. Ἐλαβαν μέρος στῇ συνεδρίαση οἱ κκ Δ. Σακκάς, Ν. Βαρουχάκης, 'Ηλ. Σπυροπούλος, Φ. Βῆρος, Ν. Παπαδόπουλος Λ. 'Αδαμόπουλος, Στ. Παπασημακόπουλος Δ. Τομπαΐδης, Σύμβουλοι Β', Κ. Συριόπουλος, Ι. Σκορδῆλης, Εἰδ. Σύμβουλοι κατ' Κυρ. Κατσιμάνης, Β. Θεοδωρακόπουλος Κ. Φούσκας, Εἰσηγητές κατ' ἡ Γραμματέας τοῦ Τμήματος Δημήτρα Ζαραφώνιου.

Δὲν ἔλαβε μέρος στῇ συνεδρία ὁ κ. Φ. Κακριδῆς, 'Αντιπρόεδρος ΚΕΜΕ γιατί ἦταν ἄρρωστος.

ΘΕΜΑΤΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ

1. Ο.Π. Γ' τάξεως Λυκείου. Εἰσηγητῆς Γ. Γρατσέας.
2. Γνωμοδότηση γιὰ τὸ σχ. Πρεδρικοῦ Δ/τος, τροποποίηση διατάξεων ποὺ ρυθμίζουν θέματα τῶν σχολείων Μέσης Γενικῆς 'Εκπ/σεως. Εἰσηγητῆς Δ. Τομπαΐδης.

Στὴν ἀρχὴ τῆς συνεδρίας διαπιστώθηκε ἀπαρτία κατ' τὸ Τμήμα ἔρχισε τὴν ἐξέταση τῶν θεμάτων τῆς 'Ημερήσιας Διατάξεως.

Θ ἔ μ α 1ο.- 'Αποφασίζεται νὰ ἀναβληθεῖ.

.. / .



Θ έ μ α 2ο.- Γνωμοδότηση γιά τó σχ. Προεδρ. Δ/τος, τροποποίηση διατάξεων ποú ρυθμίζουν θέματα τών σχολείων Μέσης Γενικής Έκπ/σεως.

Ό κ. Τομπάρδης λέει:

Τό σχέδιο Πρ. Δ/τος γιά τήν "τροποποίηση διατάξεων ποú ρυθμίζουν θέματα τών σχολείων μέσης γενικής εκπ/σεως" α) επαναφέρει τήν έξεταστική περίοδο τοú Σεπτεμβρίου γιά τούς παραπεμπόμενους μαθητές τοú γυμνασίου καί β) συμπεριλαμβάνει στή ρύθμιση αúτῃ, κατά τρόπο ενεργητικό τούς μαθητές τοú έτους 1981-82 ποú προσήλθαν στήν παραπεμπτική εξέταση τοú 'Ιουνίου 1982 καί ύστερησαν.

Θυμίζω ότι οί παραπεμπτικές εξέτασεις τών μαθητών τών γυμνασίων άφορούν έκείνους ποú ύστερησαν σέ ένα ής τέσσερα μαθήματα καί δέν πήραν Μ.Ο. σά "βασικά" λεγόμενα μαθήματα τουλάχιστον πλήρες 13. Οί εξέτασεις αúτές εἶναι συνήθως γραπτές.

Οί λόγοι γιά τήν κατάργηση τών παραπεμπτικών εξέτασεων τῆς έξεταστικής περιόδου Σεπτεμβρίου καί γιά τῇ διεξαγωγή τους μέσα στόν 'Ιούλιο ἦταν κυρίως πρακτικοί: τό σχολείο καί ό μαθητής δέν έχουν έξεταστικές έκκρεμότητες μετά τῇ λείξει τοú σχολικοú έτους.

"Όποιο νόημα κι άν δώσουμε στήν παραπεμπτική εξέταση, γεγονός παραμένει ότι οί μαθητές εξέτάζονται, κατά τούς όρισμούς τοú Δ/τος, "σά δύο τρίτα τῆς ύλης ποú διδάχτηκε στήν τάξη τους κατά τῇ διάρκεια τοú διδακτικοú έτους". Έπομένως δυσκολεύεται κανείς νά συλλάβει τήν παιδαγωγική αίτιολόγηση ποú εἶχε ἡ παραπεμπτική εξέταση τήν περίοδο 'Ιουνίου. Γιατί βέβαια δέν εἶναι δυνατό ό μαθητής νά βελτιώσει σοβαρά τήν επίδοσή του μέσα σέ δύο τρεῖς ἡμέρες.

Ἡ διεξαγωγή τῆς παραπεμπτικής εξέτασης τήν περίοδο Σεπτεμβρίου άφήνει βέβαια τήν ἔγνια τῆς προετοιμασίας τοú μαθητῇ στίς διακοπές τοú καλοκαιριοú (καί τό φάρο ότι στήν προετοιμασία αúτῇ εἶναι δυνατό νά παρεμβληθοῦν καί άλλοι παράγοντες). "Αν ὅμως λάβουμε ὑπόψη μας τήν περιορισμένη σημασία τών γυμναστικών εξέτάσεων, καταλαβαίνουμε ότι ἡ ἔγνια αúτῇ δέν εἶναι σοβαρή. Απó τήν ἄλλη μεριά δίνεται χροόνος γιά άνετη καί ικανοποιητική προετοιμασία, ὥστε ό μαθητής νά προσέλθει στίς εξέτασεις ούσιαστικά βελτιωμένος - καί αúτό άποτελεί, κατά τῇ γνώμη μου, τήν ισχυρότερη παιδαγωγική δικαιολογία.



Στο δεύτερο θέμα που ρυθμίζει το Διάταγμα, δηλαδή που δίνει το δικαίωμα στους μαθητές του έτους 1981-82 να ξαναδώσουν το Σεπτέμβριο εξετάσεις στα μαθήματα που απορρίπτονται, η εισήγηση είναι έπισης θετική, με τη σκέψη ότι ένα δίκαιο μέτρο πρέπει, έστω και εύγεγικά, να το καρπώνονται όσο το δυνατόν περισσότεροι.

Στο κείμενο του σχεδίου Πρ. Διατάγματος γίνονται οι ακόλουθες διορθώσεις ή φραστικές βελτιώσεις:

Στο άρθρο 1 στο δεύτερο έδαφιο

- να γραφεί " διὰ τούς μαθητάς"....." και "από 1ης Σεπτεμβρίου" (άντ' "από 1ης Μαΐου" που γραφτηκε από παραδρομή).

Στο άρθρο 2

στην 1η παράγραφο δεύτερο έδαφιο να γραφούν.

- "της προηγούμενης παραγράφου" και
- "που ανακοινώνεται στους μαθητές το αργότερο δύο ήμερες πριν από την έναρξη των εξετάσεων αυτών".

στο τρίτο έδαφιο

- αντί "δύνανται....." να γραφεί "μπορούν να προσέλθουν"

στη 2η παράγραφο δεύτερο έδαφιο

- να διαγραφεί το "μέσα" στη φράση "μέσα στις προβλεπόμενες κτλ".
- ή φράση "πλήν της περιόδου 'Ιουνίου" να γραφεί "έκτός από την περίοδο 'Ιουνίου"
- ή φράση "να επαναλάβουν τη φοίτηση"
- να γραφεί "να φοιτήσουν ξανά" ή "να επαναλάβουν τα μαθήματα"

Με τις παρατηρήσεις αυτές προτείνω να γίνει δεκτό το Πρ. Δ/γμα.

Ακολούθησε συζήτηση στην οποία διατυπώθηκαν διάφορες απόψεις είδικότερα, ο κ. Ν. Βαρουχάκης είπε. "Νομίζω ότι, επειδή το συζητούμενο σχέδιο Π.Δ αποτελεί ύλο- ποίηση πρόσφατων εξαγγελιών ή συζήτηση πρέπει να περιοριστεί στη βελτίωση της τελικής διατυπώσεως του με βάση τις σχετικές παρατηρήσεις του Εισηγητή".

Το Τμήμα όμοφωνα αποδέχεται την εισήγηση του κ. Τομπάκη στο σύνολό της.

Ο Πρόεδρος

Γ. Γεωργιάδης

Ή Γραμματέας

Δ. Ζαραφωνίου



ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΣ (ΚΕΜΕ)
ΤΜΗΜΑ ΜΕΘΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΠΡΑΞΗ 57/1982

Σήμερα 28 'Ιουλίου 1982, ημέρα Τετάρτη καί ώρα 9η πρωινή, τό Τμήμα Μ.Ε. τοῦ ΚΕΜΕ συνεδρίασε στήν αἴθουσα συνεδριάσεών του (αἴθουσα ὁλομέλει-
ας, Μεσογείων 396, 'Αγία Παρασκευή 'Αττικής) μέ πρόεδρο τόν κ. Φάνη Κα-
κριδῆ, ἀντιπρόεδρο τοῦ ΚΕΜΕ.

"Ελαβαν μέρος στή συνεδρίαση οἱ κ.κ. Γ. Γρατσέας, Δ. Σακκάς, Ν. Βαρ-
χάκης, "Ηλ. Σκυρόπουλος, Φ. Βῶρος, Ν. Παπαδόπουλος, Α. 'Αδαμόπουλος, Στ
Παπασημακόπουλος, Δ. Τομπαῆδης, Σύμβουλοι Β', Κ. Συριόπουλος, 'Ι. Σκορδ
λης, Εἰδικοί Σύμβουλοι, Κ. Κατσιμάνης, Β. Θεοδωρακόπουλος, Κ. Φούσκας, Ι
σηγητές καί ἡ Γραμματέας τοῦ Τμήματος Δήμ. Ζαραφωνίτου.

ΘΕΜΑΤΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ

- ΘΕΜΑ 1ο - Α.Π. καί βιβλία ἱστορίας Γ' Λυκείου. Εἰσηγητής Φ. Βῶρος.
ΘΕΜΑ 2ο - Ω.Π. Λυκείου. Εἰσηγητής Φ. Κακριδῆς.
ΘΕΜΑ 3ο - Ω.Π. ἐσπερινοῦ καί κλασικοῦ λυκείου. Εἰσηγητής Α. 'Αδαμόπου-
ΘΕΜΑ 4ο - Τελική ἔγκριση γιά τό βιβλίο, Κείμενα Νεοελληνικῆς Λογοτεχν
Β' Λυκείου. Εἰσηγητής Δ. Σακκάς.
ΘΕΜΑ 5ο - Προστασία τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας ἀπό τίς φθοροποιέες ἐπιδράσε-
Εἰσηγητής Δ. Τομπαῆδης.

Στήν ἀρχή τῆς συνεδρίας, διαπιστώθηκε ἀπαρτία καί τό Τμήμα ἔρχισε
τήν ἐξέταση τῶν θεμάτων τῆς ἡμερήσιας διατάξεως.



Θέμα 1ο.- 'Ο Πρόεδρος έρωτά τόν κ. Βάρο σέ ποιό σημεῖο βρίσκεται ἡ ὀλοκλήρωση τῶν διορθώσεων τοῦ α' τεύχους τοῦ βιβλίου, Ἱστορία Γ' Λυκείου.

'Ο κ. Βάρος λέγει: ~~Ἱστορία~~

1. "Υστερα ἀπὸ τὴν ἀπόφαση τοῦ Τμήματος, θετική καί ἀρχή, γιά τὸ βιβλίο αὐτὸ καί τὴν ταυτῶχρονη ἀπόφαση τοῦ Τμήματος (Πράξη 48/1982) νὰ μοῦ παραδώσει τὸ "σῶμα" τῶν ἐπιμέρους γραπτῶν παρατηρήσεων, ποὺ θὰ ἔδιναν οἱ συναδέλφοι, συνεργά-σται καί μέ τοῦς συγγραφεῖς γιά τὴ βελτίωση τοῦ κρινόμενου βιβλίου.

2. 'Απὸ τὴ συνεργασία αὐτὴ μπορῶ νὰ πῶ:

α. σέ πολλές περιπτώσεις ἔγινε περικοπὴ τῆς ἔκτασης (ποῦ ἦταν κύρια παρατήρηση πολλῶν συναδέλφων):

β. συζητήθηκαν ὅλες οἱ παρατηρήσεις ποὺ ἀναφέρονται σέ εἰδικὰ ἐπιστημονικά θέματα·

γ. ἐξετάστηκαν οἱ γλωσσικὲς παρατηρήσεις ποὺ ἀναγράφονται πάνω στὰ ἀντίγραφα τοῦ κρινόμενου βιβλίου, ὅσα μοῦ δόθηκαν ἀπὸ τόν κ. Δ. Τομπάτση καί τόν κ. Φ. Κακριδῆ.

3. Τελικὰ μπορῶ νὰ πῶ ὅτι τὸ Τμήμα ὅτι ἀξιοποιώντας ὅλες τῖς παρατηρήσεις ποὺ μοῦ δόθηκαν γραμμένες ἀπὸ τοὺς συναδέλφους (μὲ ἀποδοχὴ ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς) ἔδωσα τὴν τελικὴ μορφή στὸ κρινόμενο κείμενο καί κρατῶ τὸ "ἐνημερωμένο" ἀντίτυπο μὲ ὅλα τὰ συνοδευτικά στοιχεῖα.

4. 'Επιθυμῶ νὰ θυμίσω στὸ Τμήμα ὅτι στὴν προηγουμένη συνεδρίαση γιά τὸ ἴδιο βιβλίο (κρίση κατ'ἀρχήν) εἶχα προτείνει μία εἰδικὴ ρύθμιση γιά τὴ μελέτη τῶν χρονολογικῶν στοιχείων. Ζητῶ σήμερα ἀπὸ τὸ Τμήμα νὰ ἀποανβεῖ ἀντιπροέξε-ται τὴ ρύθμιση ἐκεῖνη (σημεῖο 3 στὴν τελικὴ ἀπάντησή μου στὰ προηγουμένα πρακτι-κὰ, ἀριθ. 48/1982).

'Ο κ. Συριόπουλος λέγει:

'Επὶ τοῦ ὑπο συζήτησιν βιβλίου 'Ἱστορίας τῆς Γ' τάξεως Λυκείου, τοῦ ὁποῖου ἐτέθησαν ὑπ'ὄψιν μου οἱ 189 πρῶτοι χειρόγραφοι σελίδες καί ἡ πρᾶξις κρίσεως τῆς ἀρμοδίας 'Επιτροπῆς, ἔχω νὰ προσθέσω τὰς ἐπομένους παρατηρήσεις.

1. Τὸ περιεχόμενον τοῦ τεθέντος ὑπ'ὄψιν τοῦ Τμήματος τοῦ βιβλίου οὐσιαστικὰ ἀνήκει εἰς τὴν ὕλην 'Ἱστορίας ἡ ὁποία διδάσκεται εἰς τὴν Β' τάξιν Λυκείου, ἐφ' ὅσον κατὰ τὸ ἰσχὺον ἀναλυτικὸν πρόγραμμα Ν.Δ 922/1980 εἰς τὴν Β' τάξιν Λυκείου

διδάσκεται ή εύρωπαϊκή 'Ιστορία μέχρι της Γαλλικής 'Επανάστασεως, και δέν βλέπω τδ λόγον διδ τόν όποϊον πρέπει νά διδασθούν και εις την Γ'τάξιν Λυκείου τδ 'idia γεγονότα και μάλιστα τόσον έκτενώς.

2. 'Εάν έν πάση περιπτώσει τά γεγονότα από την 'Αναγέννησι και τας 'Ανακαλύψεις τών νέων χωρών μέχρι της Γαλλικής 'Επανάστασεως πρέπει νά ύπομνηστούν πάλιν εις την Γ'τάξιν Λυκείου, ταύτα εις τδ ύπό κρισιν βιβλίον παρέχονται λίαν έλλιπώς. 'Ελλείπουν έξ αύτοϋ π.χ. α) 'Η έφεύρεσις της πυρτιδος και ή σημασία της έφευρέσεως ταύτης διδ τόν κοινωνικόν μετασχηματισμόν της Εύρώπης β) 'Η έφεύρεσις της πυξίδος και ή σημασία της έφευρέσεως διδ τας ανακαλύψεις τών νέων χωρών. Σημειωτέον ότι έκ τών έφευρέσεων μνημονεύεται μόνον ή τυπογραφία, έν τδ και αι τρεϊς αύται έφευρέσεις είναι βασικής σημασίας διδ την άρχήν τών νεωτέρων χρόνων. γ) Δέν άναφέρεται ό τρόπος δημιουργίας της άστικής τάξεως εις την δυτικήν Εύρώπην δ) δέν διασφαίται ό τρόπος σχηματισμού τών Πανεπιστημίων, διδ τά όποια γίνεται επανειλημμένος λόγος εις τά έπόμενα ε) 'Αναφέρονται τά άποτελέσματα τών 'Ανακαλύψεων χωρίς νά μνημονεύονται αι 'Ανακαλύψεις.

3. Δέν άκολουθείται ή χρονολογική σειρά εις την εξέτασιν τών 'Ιστορικών γεγονότων, ώστε ή 'Αναγέννησις εξέτάζεται μετά τά άποτελέσματα τών 'Ανακαλύψεων, έν τδ ή 'Αναγέννησις άπετέλεσεν έν πολλοίς αίτιαν τών ανακαλύψεων και εις τά χρησιμοποιούμενα βιβλία της Γ'τάξεως Γυμνασίου και της Γ'τάξεως Λυκείου όρθως ή 'Αναγέννησις ^η προτάσσεται τών 'Ανακαλύψεων.

4. Τά ιστορικά γεγονότα, όπως π.χ. οι πόλεμοι και αι άλλαγαι ήγεμόνων εις τά Εύρωπαϊκά κράτη από τδ 16ον μέχρι 18ον αϊώνες περιγράφονται μετά την άφήγησιν της εξέλιξεως του πολιτισμού, ή όποια όμως τοιούτου τρόπου παραμένει εις την συνείδησιν τών μαθητών άχρονολογητος και συνεπώς μετέωρος, όπως εις τας σελίδας 97-98, 112, 187, 189 κ.λ.π.

5. Χάραι σχεδόν έλλείπουν πλην ένός μνημονευμένου εις την σελίδα 6.

6. Εις τδ περιεχόμενον του βιβλίου γίνεται επανειλημμένος λόγος περί βιομηχανίας τόν 16ον αϊώνα, πριν ούσιαστικώς βιομηχανοποιηθί ή παραγωγή και

συνεπώς πριν έρμηνευθί ό τρόπος της βιομηχανικής εξέλιξεως της Εύρώπης.

7. 'Η παράθεσις κειμένων εκ τών πηγών έντός πλαισίου κατά την περιγραφήν τών γεγονότων δέν μου φαίνεται ό καταλληλότερος τρόπος διά την έξοικείωσιν τών μαθητών μέ τάς πηγάς είς πάσας τουλάχιστον τάς περιπτώσεις.

8. Είς έκτασιν τό βιβλίον φαίνεται θά υπερβή τάς 600 σελίδας, έφ'όσον είς τό τεθέν ύπ'όψιν μου τμήμα τών 189 σελίδων έξετάζονται 9 μόνο έπί τών 21 ένότητων του άναλυτικού Προγράμματος (ΝΔ 826/1980), άλλως ή άνάλυσις τών λοιπών ένότητων θά είναι άσύμμετρος ώς πρός τό πρώτον μέρος.

9. 'Η εκ 5 σελίδων είσαγωγή είναι άσφαής καί συγκεχυμένη ώστε δέν διασαφεί διά τούς μαθητάς τό περιεχόμενο του βιβλίου.

10 'Η γλώσσα μου φαίνεται δυσνόητος είς πολλάς περιπτώσεις σημειούμενος έπί του χειρογράφου.

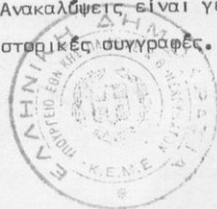
11. Ποικίλας άλλας παρατηρήσεις μου έπί του περιεχομένου ή τής διατυπώσεως του βιβλίου έχω σημειώσει είς τό τεθέν ύπ'όψιν μου αντίγραφο.

Γενικώς νομίζω, όπως παρατηρεί καί ή έπιτροπή κρίσεως, χωρίς σημαντικές διορθώσεις, τό βιβλίο δέν είναι κατάλληλον διά τούς μαθητάς, καθ'όσον είναι δυνατόν νά σχηματίσω γνώμη εκ του τεθέντος ύπ'όψιν μου μέρους τούτου.

'Επειδή δε ή ένσωμάτωσις τών παρατηρήσεων τής 'Επιτροπής έξυπακούει έν νέου συγγραφής του βιβλίου καί ό χρόνος θά έχη παρέλθει έως ότου υποβληθή τό βιβλίον είς την τελικήν του μορφήν, προτείνω όπως διά τό προσεχές έτος άνατυπωθί τό παλαιόν βιβλίον έπιφυλαχθή δε τό τμήμα νά έκφέρη γνώμη όταν τό βιβλίον καί ή κρίσις τής έπιτροπής υποβληθοϋν είς τελικήν μορφήν.

Ο κ. Βώρος παίρνει τό λόγο καί άπαντά στόν κ. Συριόπουλο:

'Από όσα θέματα θίξατε έπιθυμώ νά σάς πληροφορήσω ότι τά περισσότερα έχουν ήδη άντιμετωπιστεί, π.χ. ή είσαγωγή δέν ύπάρχει πιά στό βιβλίο, κεφάλαιο γιά τίς άνακαλύψεις έχει γραφεί κλπ. (βλα αύτά τά είπα στόν άρχική είσήγησή μου γιά τό βιβλίο, Πρόξη 48/82). Για άλλα οι θέσεις σας είναι άπόψεις, σεβαστές, άλλα άπόψεις: π.χ. 'Ανθρωπισμός, 'Αναγέννηση, 'Ανακαλύψεις είναι γεγονότα που διαπλέκονται μέ διάφορους τρόπους σ'όλες τίς ιστορικές συγγραφές.



Στη συνέχεια ο Πρόεδρος έρωτά το Τμήμα Αν, ύστερα από τα όσα έδηλωσε ο κ Βάρος, εγκρίνει την έκτύπωση του βιβλίου ως διδακτικού για τη Γ' Λυκείου.

ψ η φ ο ρ ο ρ ι α

Σκορδής	ΝΑΙ
Συριόπουλος	ΟΧΙ
Τομαΐδης	ΝΑΙ
Παπασημακόπουλος	ΝΑΙ
*Αδαμόπουλος	ΝΑΙ
Παπαδόπουλος	ΝΑΙ
Βάρος	ΝΑΙ
Σπυριόπουλος	ΝΑΙ
Βαρουχάκης	ΛΕΥΚΗ
Σακκάς	ΝΑΙ (με τις επιφυλάξεις που έχω διατυπώσει).
Γρατσέας	ΛΕΥΚΗ
Κακριδής	ΝΑΙ

(9+1=)10:1

Με ψήφους εγκρίνεται η έκτύπωση του βιβλίου ως διδακτικού για τη Γ' Λυκείου.



ΘΕΜΑ 2ο - Ω.Π. Λυκείου.

Ο κ. Πρόεδρος λέγει: Προχωρούμε σέ τυχόν τροπολογίες στήν εισήγηση πού ἔχουμε κατ' ἀρχήν ἐγκρίνει, Κάποια ἀμνηχανία ὑπῆρχε στό τέλος τῆς προηγούμενης συζήτησής μας, καί γι' αὐτό διακάπηκε. Αὐτό πού ὑπογράμμισε ὁ κ. Σπυροπούλος, ὅτι ὑπάρχει κίνδυνος νά ἀνατρέψουμε μέ τίς ἀλλεπάλληλες τροπολογίες τήν ἴδια μας τήν ἀπόφαση δέν εἶναι χωρίς βάση ὁ κίνδυνος αὐτός ὑπάρχει καί δέν βλέπω παρά ἕναν τρόπο νά τόν ἀποφύγουμε: τήν ἀπόλυτη φρόνηση. Τό ξέρουμε ὅτι οἱ τροπολογίες δέν εἶναι εὐκαιρία γιά νά ἐπιχειρήσουμε τυχοδιωκτικά νά περάσουμε ἀπό τό παράθυρο τίς ἀπόψεις μας πού δέν πέρασαν ἀπό τήν πόρτα, ἀλλά μιά προσεκτική προσπάθεια νά βελτιώσουμε ἴσως, καί πάντα στίς λεπτομέρειες, τό πρόγραμμα πού ἦδη ἐγκρίναμε. Μέ αὐτό τό πνεῦμα παρακαλῶ τούς κ.κ. συμβούλους νά εἶναι πολύ φειδωλοί καί προσεκτικοί.

Ο κ. Βαρουχάκης λέγει: Τῇ διαδικασίᾳ τῶν ἐπιμέρους "τροπολογιῶν" σέ ψηφισμένο ὁλοκληρωμένο πρόγραμμα μέ περιπτωσιακές πλειοψηφίες θεωρῶ διαδικαστικό λάθος καί πάντως παράτυπη ἐπειδή οἱ "τροπολογίες"

- ἡ εἶναι παραλλαγές ἐκείνων πού καταψηφίστηκαν σέ προηγούμενη συνεδρίαση
- ἡ εἶναι ἐντελῶς καινούριες ὁπότε ἔπρεπε νά εἶχαν κατατεθεῖ καί ψηφιστεῖ τότε.

Πάντως θά ἤθελα νά πληροφορήσω τό Τμήμα ὅτι γιά τή μετακίνηση μίᾶς ὁλοκληρῆς ὥρας στό πρόγραμμα τῆς Β' Λυκείου μποροῦν νά διατυπωθοῦν 3190 τροπολογίες.

Ο κ. Βῶρος λέγει: Τό πρόγραμμα τό δεχτήκαμε κατ' ἀρχήν ἀλλά μέ τή δήλωση ὅτι θά γίνουν τροποποιήσεις. "Αρα ἔχουμε ἤδη δεσμευτεῖ νά ἀκολουθήσουμε αὐτή τή διαδικασίᾳ.

Ο κ. Σακκάς λέγει: Ἐπειδή κατὰ τή συνεδρία τῆς Τετάρτης 21-7-82 ἀπό τήν πρωτοβουλία μου νά μὴ μειωθεῖ ἡ διδασκαλία τῆς ξένης γλώσσας στήν Α' Λυκείου πρός ὄφελος τῶν Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν καί τῶν Μαθηματικῶν σχηματίστηκε ἴσως ἡ ἐντύπωση ὅτι ὑποτιμῶ τή σημασία τῶν δυῶν αὐτῶν μαθημάτων, θά ἤθελα νά πῶς δυό μόνο λόγια σχετικά:

1.- 'Αρχαῖα Ἑλληνικά. Ὅσος χρόνος κι ἂν διατεθεῖ γιὰ τὴ διδασκαλία τῶν Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν ἀπὸ τὸ πρωτότυπο, δὲ θά γίνει δυνατόν νά προχωρήσουν οἱ μαθητές πέρα ἀπὸ τὴν στοιχειώδη ἐκμάθηση τῆς γλώσσας καὶ τὴν ἐρμηνεῖα εὐκολων κειμένων. Δύσκολα καὶ σημαντικὰ κείμενα, ὅπως δὲ "Ἐπιτάφιος" δέν εἶναι δυνατόν νά διδαχτοῦν μὲ διδασκαλία τοῦ μαθήματος μόνο στὴν Α' καὶ Β' Λυκείου. Ἐπομένως δυὸ λύσεις ὑπάρχουν: εἴτε νά διδάσκονται τὰ Ἀρχαῖα Ἑλληνικά καὶ στὸ Λύκειο ἀπὸ μετάφραση καὶ ἀπὸ τὸ πρωτότυπο νά διδάσκονται μόνο σ' ὅσους θά προχωρήσουν σὲ θεωρητικὲς σπουδές - λύση στὴν ὁποία ἀργά ἢ γρήγορα θά φτάσουμε - ἢ νά διδάσκεται τὸ μάθημα ἀπὸ τὸ πρωτότυπο στὴν Α' καὶ Β' Λυκείου σ' ὅλους τοὺς μαθητές μὲ σκοποὺς περιορισμένους (κυρίως γλωσσικοὺς) καὶ νά διδάσκονται καὶ σ' Γ' τάξη ἐπὶ ἓνα δώρο ἀπὸ μετάφραση ὁρισμένα κείμενα μὲ κοινωνικὸ καὶ πολιτικὸ προβληματισμό.

2.- Μαθηματικά. Σημειῶνω τρεῖς πικρές ἀλήθειες γιὰ τὸ μάθημα: α) Οἱ μαθητές πού δέν ὀδεύουν πρὸς τὸ φυσικομαθηματικὸ-πολυτεχνικὸ κύκλο δὲ θέλουν καὶ δὲ χρειάζονται πολλές ὥρες μαθηματικά. β) Τὸ μάθημα ὠφελεῖ, ὅταν οἱ μαθητές τὸ καταλαβαίνουν. Οἱ πολλοὶ ὅμως μαθητές δέν τὸ καταλαβαίνουν. Ἀπόδειξη ὅτι στίς πανελλήνιες ἐξετάσεις 1981-82 ἀπορρίφθηκε στὸ μάθημα ποσοστὸ 66%. Σὲ τὸ ὠφελήθηκαν αὐτοὶ οἱ πολλοὶ μαθητές πού ἀπορρίφθηκαν; γ) Ἐπειδὴ τὸ μάθημα ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴν κακὴ διδασκαλία γίνεται ἀκατάληπτο καὶ ἐπειδὴ εἶναι βασικὸ γιὰ τὴν ἐπιτυχία σὲ πολλές σχολές, οἱ μαθητές ἀναγκαστικά καταφεύγουν στὰ φροντιστήρια. Σ' αὐτὸ κυρίως ὀργάζονται τὰ ἀκριβοπληρωμένα "κατ' οἶκον" μαθήματα καὶ ἡ παραπαιδεία.

Ἐπομένως αὐξάνοντας τίς ὥρες καὶ τίς ἀπαιτήσεις στὸ μάθημα, χωρὶς νά καταβάλουμε προσπάθεια γιὰ τὴν καλύτερη δυνατὴ διδασκαλία του, ἐξωθοῦμε τοὺς μαθητές στὸ φροντιστήριό καὶ κλείνουμε τίς πόρτες γιὰ τίς σχολές στίς ὁποῖες (γιὰ τὴν εἰσαγωγή σ' αὐτές) ζητοῦνται μαθηματικά στὰ παιδιὰ τῶν λαϊκῶν τάξεων πού δέν ἔχουν τὴν οἰκονομικὴ δυνατότητα γιὰ φροντιστήρια.

Τὸ πρόβλημα στὰ μαθηματικά - ὅπως καὶ στὰ Φυσικά καὶ σ' ἓνα βαθμὸ

καί στά ἄλλα μαθήματα - δέν εἶναι τόσο πρόβλημα ὥρων διδασκαλίας ὅσο ἀποτελεσματικῶν τρόπων προσφοράς καί ποιότητος-ικανότητος τῶν καθηγητῶν πού τό διδάσκουν.

Μέ τό πρόγραμμα πού διαμόρφωσε τό Τμήμα γιά τό σχολ. ἔτος 1982-83 ἀνακύπτει καί πρόβλημα διδασκαλίας τῶν Νέων Ἑλληνικῶν στή Β' Λυκείου. Ποιόν θά πείσουμε μέ τό πρόγραμμα πού προτείνουμε, ὅταν διαθέτουμε στήν τάξη αὐτή 5 ὥρες γιά τά Μαθηματικά καί 7 ὥρες γιά τά Ἀρχαῖα καί μόνο 1 γιά τά Νέα Ἑλληνικά (Οἱ ἄλλες 2 εἶναι γιά τήν Ἑκθεση); Στήν πραγματικότητα τό μάθημα τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας ἐξαφανίζεται. Τό τρώει ὁ Γολιάθ τῶν Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν καί τῶν Μαθηματικῶν.

Ὁ κ. Σκοροδύλης λέγει: Σύμφωνα μέ τοὺς γενικούς καί εἰδικούς λόγους πού ἀνέφερα στό σημείωμά μου κατά τή συζήτηση τοῦ προσωρινοῦ ὁρολόγιου προγράμματος τῆς Α' καί Β' Λυκείου, πράξη 51/20-7-82, διαφωνῶ μέ τό προτεινόμενο πρόγραμμα καί συνεπῶς τό καταψηφίζω.

Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή κρίνω σκόπιμο νά τονίσω καί πάλι πῶς, τό προτεινόμενο πρόγραμμα παραβλέπει βασικές παιδαγωγικές ἀρχές, εἶναι ἀσύμφορο γιά τή σχολική πράξη, εἶναι ὑπερβολικά τονισμένο σέ λίγα μόνο μαθήματα (ἀρχαῖα - μαθηματικά) καί δέ μεριμνᾷ γιά τά ἰδιαίτερα ἐνδιαφέροντα τῶν παιδιῶν, τίς κλίσεις τους καί τίς δυνατότητές τους.

Σημαντική ἐπίσης εἶναι ἡ ἔλλειψη τοῦ προγράμματος στήν ἀντιμετώπιση τοῦ θέματος τῆς ὑγείας καί τῆς βιολογικῆς ἐξέλιξης τῶν μαθητῶν στή σημαντικότερη ἐξελικτική φάση τῆς ζωῆς τους. Παρά τίς διεθνεῖς ἐπιστημονικές διακηρύξεις, πού τονίζουν πῶς γιά νά ἐπιτυγχάνεται ἡ μάθηση εἶναι ἀνάγκη νά μεσολαβεῖ κάθε τρεῖς ὥρες πνευματικῆς ἐργασίας μία ἐκτόνωση, ἀνάπαυλα καί σωματική ἀσκηση, τό προτεινόμενο πρόγραμμα καθηλώνει σχεδόν καθημερινά τοὺς μαθητές ἔξι συνεχεῖς ὥρες στό θρανίο μέ ἕνα νη πνευματική ἐργασία καί ἀδιαφορεῖ γιά τήν ψυχική καί τή βιολογική καλλιέργεια καί ἀνάπτυξη τῶν παιδιῶν.

Ὁ κ. Πρόεδρος ἐρωτᾷ ἄν ἔχει κανεῖς μαμμιά συγκεκριμένη πρόταση τροποποιήσεως στό Ω.Π. Β' Λυκείου.

Ὁ κ. Σκοροδύλης διατυπώνει τήν ἐξῆς πρόταση. Ἡ 1 ὥρα τῶν Ἀρχαίων

νά δοθεῖ στά θρησκευτικά καί $1/2$ τῶν Μαθηματικῶν στή Φυσική Ἀγωγή.

Ὁ κ. Βαρουχάκης ἀπαντᾷ ὅτι τό $1/2$ τῶν Μαθηματικῶν εἶναι τό $1/2$ τῆς Κοσμογραφίας.

Ὁ κ. Σπυρόπουλος λέγει ὅτι τό ὠράριο τῆς Φ.Α. ἔχει ἤδη αὐξηθεῖ στίς 3 τάξεις τοῦ Λυκείου σέ φύγκριση μέ τό περσινό, ἐνῶ τά ἀρχαῖα ἑλληνικά πού στόν κοινό κορμό Β' καί Γ' Λυκείου εἶχαν 9 ὥρες ἔχουν ἤδη περικοπεῖ κατὰ δύο ὥρες, σέ σημεῖο πού νά γίνεται ἀδύνατη ἡ μεταφορά ὕλης τῆς Γ' Λυκείου στή Β' σύμφωνα μέ τίς ὑπουργικές ἐξαγγελίες.

Ὁ κ. Γρατσέας λέγει: Συμφωνῶ ἀπόλυτα μέ τήν πρόταση τοῦ συναδέλφου κ. Σκορδίλη γιατί δίνει τή δυνατότητα νά διδαχθοῦν ἀνά δύο ὥρες τήν ἐβδομάδα τόσο τά θρησκευτικά ὥσθ καί ἡ Φυσική Ἀγωγή. Ὑστερα ὅμως ἀπό ὅσα εἶπαν, μῶλις, δυο ἄλλοι συνάδελφοι θεωρῶ σκόπιμο νά σημειώσω τά ἑξῆς:

1) Ὡς πρός τήν "ἀτόφια" μεταφορά τῶσων ὥρῶν διδασκαλίας ἀπό τό ἓνα ἔτος τοῦ Λυκείου στό ἄλλο, τό θέμα δέν εἶναι ἀντικείμενο μιᾶς προτάσεως. Ἄν ἦταν ἔτσι τότε τό ΥΠΕΠΘ θά ἀνέθετε τήν ἀνασύνταξη τοῦ Ω.Π. σέ ἓνα ἀπλό πρόσωπο καί ὄχι σέ ἐπιστημονικό ὄργανο ὅπως τό ΚΕΜΕ.

2) Γιά τό προαιρετικό τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν ἡ ἀποψη δέ λείπει πολλά. Ποιό μάθημα, ἂν δέν ἀποτελοῦσε προϋπόθεση γιά τήν εἴσαγωγή στά ΑΒΓ, θά μπορούσε νά ἔχει τή θέση πού τοῦ δίδουμε, ἂν ἦταν προαιρετικό;

3) Εἶπε ἓνας ἀπό τοὺς ~~πρόσφατους~~ συναδέλφους ὅτι εἶναι τόση ἡ ὕλη τῶν ἑλληνικῶν ἀπό ἀποψη κειμένων, ὥστε οἱ ὥρες πού δίδονται γι' αὐτά νά μὴ ἐπαρκοῦν γιά τή κάλυψή τους. Πῶς ὅμως μέ τή μείωση τῶν θρησκευτικῶν γιά τή Β' Λυκείου ἀπό δύο σέ μία θά καλυφθεῖ ἀνάμεσα-στά ἄλλα καί ἡ ἐλληνικότητα πατερική γραμματεία τῆς Ἀνατολῆς; Πῶς ὅταν ἓνα κείμενο τῆς ἑλληνικῆς γραμματείας ἀναφέρεται στό Δία εἶναι ἑλληνικό κι ὅταν ἀναφέρεται στό Χριστό δέν εἶναι;

4) Ἐκφράστηκε ἐπὶ κριση ὅτι ἐνῶ ἄλλοτε εἴχαμε ἀποφασίσει μείωση στό ὠράριο τῶν θρησκευτικῶν τό ΥΠΕΠΘ δέν τήν ἐνέκρινε. Τό ἴδιο ὅμως ἔχει συμβεῖ καί σέ ἄλλα μαθήματα. Ἐπειτα δέν εἶναι τό ΚΕΜΕ αὐτό πού χαράσσει τήν κυβερνητική πολιτική. Τό ΥΠΕΠΘ δέν μπορεῖ νά ἀγνοεῖ - ὁ ὑπεύθυνος φορέας - τήν προσφορά τῆς χριστιανικῆς πίστεως τῶν προγόνων.

μας για τη διδασκη του ξένου μας καί την έπιβίωση της φυλής μας.

‘Ο κ. Βώρος λέγει: Είχα πρόθεση νά κώνω κάποιες προτάσεις, που άπορρέουν από βασικές άρχές μου. ‘Επειδή όμως διαπιστώνω κάποια κόπωση καί έπειδή ορισμένα μαθήματα έχουν δεινοπαθήσει περιορίζομαι νά έπισημάνω: άπουσία ψυχολογίας, μείωση των νέων έλληνικών στη β’ λυκείου, υπερτροφία των αρχαίων. θυμίζω πάντα ότι ως προς τά θρησκευτικά έχω ταχθεϊ υπέρ της μιας ώρας σέ 8λες τίσ τάξεις του Λυκείου.

‘Ακολουθεϊ ψηφοφορία στην πρόταση του κ. Σκορδίλη.

Ψηφοφορία

Σκορδίλης	πρότασή μου
Συριόπουλος	πρόταση Σκορδίλη
Τομπαΐδης	ΟΧΙ
Παπασημακόπουλος	πρόταση Σκορδίλη
‘Αδαμόπουλος	ΟΧΙ
Παπαδόπουλος	ΟΧΙ
Βώρος	ΟΧΙ
Βαρουχάκης	ΟΧΙ
Σπυρόπουλος	ΟΧΙ
Σακκάς	ΟΧΙ
Γρατσέας	πρόταση Σκορδίλη
Κακριδής	ΟΧΙ
Σακελλαρίδης	λευκή

‘Η πρόταση άπορρίπτεται μέ ψήφους 9:4

‘Ο Πρόεδρος θέτει στο Τμήμα τό έρώτημα αν θεωρεϊ ότι οι προτάσεις τροπολογιών έχουν ούσιαστικά έξαντληθεϊ, όποτε τό Τμήμα προχωρεϊ στην οριστική έγκριση.

Ψηφοφορία

Σκορδίλης	ΝΑΙ
Συριόπουλος	ΝΑΙ
Τομπαΐδης	ΝΑΙ
Παπασημακόπουλος	ΝΑΙ



Αδαμόπουλος	ΝΑΙ
Παπαδόπουλος	ΝΑΙ
Βώρος	ΝΑΙ
Σπυρόπουλος	ΝΑΙ
Βαρουχάκης	ΝΑΙ
Σακκάς	ΝΑΙ
Γρατσέας	ΝΑΙ
Κακριδής	ΝΑΙ

*Ομόφωνα αποφασίζεται πώς οι προτάσεις τροπολογιών έχουν εξαντληθεί

Ψηφοφορία για τελική έγκριση

Σκορδύλης	ΟΧΙ
Συριόπουλος	ΟΧΙ
Τομπαΐδης	ΝΑΙ (μέ έπιφ. για τό ώρARIO Ν.Ε. Β' Λυκείου 4 ώρες).
Παπασημακόπουλος	ΝΑΙ (- 1 Αρχ. + 1 Ε.Γ.
Αδαμόπουλος	ΝΑΙ (ώρARIO Κοσμ + 1/2)
Παπαδόπουλος	ΟΧΙ (έπιφυλάξεις σε σημείωμά μου)
Βώρος	ΝΑΙ (μέ έπιφύλαξη την αύτη που έχει ο κ. Τομπαΐδης άλλά + 1 Ψυχολ.)
Σπυρόπουλος	ΝΑΙ
Βαρουχάκης	ΝΑΙ (έπιφ. για τό 5ωρο Μαθ. Α' Λυκείου)
Σακκάς	ΝΑΙ
Γρατσέας	ΟΧΙ
Κακριδής	ΝΑΙ

Τό Ω.Π. Λυκείου εγκρίνεται μέ ψήφους 8:4.



ΘΕΜΑ 3ο - Ω.Π. έσπερινοῦ καὶ κλασικοῦ λυκείου.

Ο κ. Αδαμόπουλος λέγει: Τὰ διδασκόμενα μαθήματα καὶ οἱ ὥρες ἐβδομαδιαίας διδασκαλίας τους στὰ έσπερινὰ Λύκεια καθορίζονται ἀπὸ τὸ Π.Δ. 1286/81 καὶ 826/79. Ὑστερα ὁμως ἀπὸ τὶς ἀλλαγές πού ἔγιναν στὸ ὠρολόγιο πρόγραμμα τοῦ ἡμερήσιου Γενικοῦ Λυκείου ἐπιβάλλεται νὰ γίνουν οἱ ἀπαραίτητες ἀλλαγές καὶ στὸ ὠρολόγιο πρόγραμμα τοῦ έσπερινοῦ Λυκείου ὥστε νὰ ἐναρμονιστεῖ αὐτὸ μὲ τὰ καινούρια δεδομένα. Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ εἰσηγούμενο παρακάτω ὠρολόγιο πρόγραμμα γιὰ τρεῖς τέσσερις τάξεις τοῦ έσπερινοῦ Λυκείου μὲ τὶς ἐξῆς διευκρινιστικές παρατηρήσεις.

1.- Στὸ Ω.Π. τῶν Α' καὶ Β' τάξεων δέν γίνεται καμιά ἀλλαγή.

2.- Στῇ Γ' τάξει, ἡ ὁποία δέν θὰ ἔχει ὥρες ἐπιλογῆς ἀπὸ τὸ Σχολ. ἔτος 1982-83, οἱ 19 ἐβδομαδιαῖες ὥρες αὐξάνονται σέ 22. Οἱ ἐπιπλέον 3 ὥρες κατανέμονται ἰσομερῶς στὰ τρεῖς μαθήματα: Ἀρχαία ἑλληνικά, Μαθηματικά καὶ Φυσικὴ γιατί ἀπὸ τὸ σχ. ἔτος 1983-84 ἡ κοινὴ ὕλη τῶν μαθημάτων αὐτῶν στίς 4 τάξεις Α,Β,Γ,Δ πρέπει νὰ ὁλοκληρώνεται στίς τρεῖς τάξεις Α,Β καὶ Γ.

3.- Γιὰ τὸ Ω.Π. τῆς Δ' τάξης, ἡ ὁποία ἀντιστοιχεῖ μὲ τῇ Γ' τάξει τοῦ Γενικοῦ Λυκείου, προτείνεται ἀνάλογη ρύθμιση μὲ ἐκείνη πού προτάθηκε γιὰ τῇ Γ' τάξει Γενικοῦ Λυκείου. Ἐτσι στὸ Ω.Π. α' τριμήνου τοῦ φιλολογικοῦ κύκλου προβλέπονται αὐξημένες ὥρες φυσικομαθηματικῶν μαθημάτων ἐνῶ γιὰ τὸ Ω.Π. τοῦ φυσικομαθηματικοῦ κύκλου προβλέπονται αὐξημένες ὥρες φιλολογικῶν μαθημάτων. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἐλπίζεται ὅτι θὰ καταστεῖ δυνατὴ ἡ ὁλοκλήρωση μέχρι 22 Δεκεμβρίου τῆς ὕλης κορμοῦ τῆς Δ' τάξης ἔτσι ὥστε ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου νὰ λειτουργήσουν καὶ στὸ έσπερινὸ Λύκειο οἱ τέσσερις κύκλοι ἐπιλογῆς.



Ώρολόγιο Πρόγραμμα Έσπεριμου Λυκείου

Μαθήµατα	Α'	Β'	Γ'	Δ' (Α' τρίµηνο)	
				Φιλολογικός	Φυσικ/ικός
Θρησκευτικά	2	2	1	1	1
Νέα Έλληνικά	3	3	3	3	3
Αρχαία Έλληνικά	6	4	4	4	6
Ιστορία	2	2	2	2	3
Στ. Δηµ. Πολιτεύµ.	-	-	-	1	1
Φιλοσοφικά	-	1	2	-	-
Μαθηµατικά	3	4	3	5	3
Κοσµογραφία	-	-	-	1	1
Φυσική	2	1	3	3	2
Χηµεία	1	1		1	1
Γεωλογία	-	1	-	-	-
Βιολογία	-	-	1		-
Ξένη γλώσσα	2	2	2		-
Φυσική Άγωγή	1	1	1	1	1
Σύνολο	22	22	22	22	22



Τό Τμήμα έγκρίνει όµόφωνα τήν είσήγηση του κ. 'Αδαµόπουλου αύτούσια στό σύνολό της μέ τό σχ. Ω.Π. γιά τό Έσπερινό Λύκειο πού προτείνει.

Στή συνέχεια ό κ. 'Αδαµόπουλος λέγει: Γιά τό κλασικό λύκειο, πού τό Ω.Π. του καθορίζεται από τό Π.Δ. 1286/81 δέν προβλέπονται κύκλοι έπιλογής. Έποµένου δέν υπάρχει θέµα ~~εναρµόνισης~~ εναρµόνισης του Ω. Προγράµµατος του μέ τό καινούριο Ω.Π. το ήµερήσιου Γενικού Λυκείου. Έπειδή όμως στό ισχύον Ω.Π. οι ώρες εβδοµαδιαίας

διδασκαλίας τών διαφόρων μαθημάτων διαφοροποιούνται από τρίμηνο σε τρίμηνο καλό θα ήταν οι ώρες αυτές να στρογγυλοποιηθούν. Για το σκοπό αυτό εισηγοῦμαι το παρακάτω Ω.Π. στο οποίο οι ώρες εβδομαδιαίας διδασκαλίας τών μαθημάτων δέν διαφοροποιούνται από τρίμηνο σε τρίμηνο.

Ώρολόγιο Πρόγραμμα Κλασικοῦ Λυκείου

Μαθήματα	Α'	Β'	Γ'
Θρησκευτικά	2	2	2
Νέα	4	4	4 + 1/3
* Αρχαία	7 1/2	7	7 - 2/3
* Ιστορία	2 1/2	4	4
Λατινικά	2	2	2
Στοιχ. Δημ. Πολιτ.	-	-	1 + 1/3
Μαθηματικά	3	3	2
Κοσμογραφία	-	-	1 + 1/3
Φυσική-Χημεία	3(2+1)	2(1+1)	2(1+1) - 1/3
Γεωλογία-Οίκ. Γεωγ.	1	-	-
* Ανθρωπολογία-Βιολογία	-	1	-
Ψυχολογία	-	1	-
Φιλοσοφικά	-	-	1
Ξένη γλώσσα (συνεχιζόμενη)	1 1/2	1 1/2	1 1/2
Γερμανικά	1 1/2	1 1/2	1 1/2
Φυσική 'Αγωγή	1	1	1
Μουσική	1	-	-
Σύνολο	30	30	30

Το Τμήμα μετά από συζήτηση αποφαινεται ομόφωνα, αποφασίζει να αναβάλλει τη συζήτηση για το Ω.Π. του κλασικοῦ Λυκείου.

Θ έ μ α 4ο.- Τελική Έγκριση γιά τó βιβλίó, Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας.

Β* Λυκείου.

Ό Είσηγητής κ. Σακκάς λέγει:

Σας γνωρίζουμε ó κ. Τομπαΐδης καί έγω, ότι σύμφωνα μέ τήν έντολή ποó λάβαμε από τó Τμήμα (Πράξη 43/1982) επιφέραμε όλες τís μεταβολές ποó τó Τμήμα άποφάσισε μέ τís πράξεις του 34, 35, 36, 38 καί 43/82 σέ ένα άντίτυπο τοú βιβλίου "Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Β* Λυκείου", τó όποίο ήδη είναι έτοιμο γιά τήν άποστολή του στη Διοίκηση προς έκδοση.

"Υστερα ó κ. Κακριδής λείει: Τó Τμήμα μοú είχε άναθέσει νά συντάξω τó έκδοτικό σημείωμα. θά είναι σάντομο στην άρχή τοú βιβλίου καί θά παραπέμπει στα περιεχόμενα, όπου μέ άστερίσκο θά σημειώνονται όλα τά κείμενα ποó δέν άποτελοýσαν μέρος τής άρχικής επιλογής ΝΚ τών συγγραφέων.

Τó Τμήμα, άφοú έλαβε ύπόψη του τήν κοινή είσήγηση τών Δ. Τομπαΐδη καί Δ. Σακκά καί όλες τís σχετικές πράξεις καί άποφάσεις του γιά τó βιβλίό "Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Β* Λυκείου",

ά πο φ α ί ν ε τ α ι :

Έγκρίνει τελικά τó άνωτέρω βιβλίό καί άποστέλλει στη Διοίκηση ένα άντίτυπο διαμορφωμένο στην όριστική μορφή μαζί μέ άντίγραφα όλων τών σχετικών μέ τήν κρίση πράξεων τοú Τμήματος (πρ. 33,34,35,36,38,43 καί 57/1982) προκειμένου αύτή νά τó άποστείλει στον ΟΕΔΒ γιά τήν έκδόσή του.

Ό συζήτηση γιά τó 5ο θέμα άναβλήθηκε.

Τó Τμήμα όλοκλήρωσε τή συζήτηση τών θεμάτων τής Η.Δ. στις 13.30 μ.μ.

Ό Γραμματέας



Δ. Ζαραφωνίου

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠ/ΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΣ (ΚΕΜΕ)

ΤΜΗΜΑ Μ.Ε.

Π Ρ Α Ξ Η 58/82

Σήμερα, 29 'Ιουλίου 1982, ημέρα Πέμπτη κατ' ώρα 8.30 πρωινή, το Τμήμα Μ.Ε. του ΚΕΜΕ στην αΐθουσα συνεδριάσεων του (αΐθουσα ολομέλειας Μεσογείων 396, 'Αγία Παρασκευή 'Αττικής), με πρόεδρο τόν κ. Παύλο Σακελλαρίδη, Πρόεδρο του ΚΕΜΕ.

"Ελαβαν μέρος στη συνεδρίαση οι κκ Φ. Κακριδής, αντιπρόεδρος του ΚΕΜΕ, Δ. Σακκάς, Ν. Βαρουχάκης, 'Ηλ. Σπυρόπουλος, Φ. Βώρος, Λ. 'Αδαμόπουλος, Ν. Παπαδόπουλος, Στ. Παπασημακόπουλος, Δ. Τοματίνης, Σύμβουλοι Β' Κ. Συριόπουλος, Ι. Σκορδίνης, Είδικοι Σύμβουλοι, Κυρ. Κατσιμάνης, Β. Θεοδορακόπουλος, Κ. Φοδσκάς, εισηγητές, καί ἡ Γραμματέας τοῦ Τμήματος Δημ. Ζαραφώνιου.

Δέν ἔλαβε μέρος στή συνεδρίαση ὁ κ. Γ. Πρατσέας, γιατί μέ ἄδεια τοῦ κ. ἀντιπροέδρου πῆγε σέ ἄλλη ὑπηρεσιακή ὑποχρέωση.

ΘΕΜΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ

Καθορισμός Ω.Π. μαθημάτων δέσμης Γ' Λυκείου. Εισηγητές Δ. Σακκάς, Ν. Βαρουχάκης.

'Ο κ. Δ. Σακκάς προτείνει γιά τόν Φιλολογικό κλπ κύκλο τό ακόλουθο πρόγραμμα:

'Αρχαῖα	8	ᾠρες
'Ιστορία	4	ᾠρες
Λατινικά	4	ᾠρες

Τό Τμήμα ἐγκρίνει ὁμόφωνα τό πρόγραμμα αὐτό· παρατηρεῖ ὅμως ὅτι αὐτός ὁ κύκλος δέν ἐξυπηρετεῖ τήν ἐπιλογή τῶν δασκάλων καί τῶν γυμναστῶν. 'Ο κ. Κατσιμάνης ἐκφράζει τή σκέψη οἱ δύο αὐτές κατηγορίες νά ἐπιλεγόνται ἀπό ὅλους τοῦς κύκλους μέ ξεχωριστό σύστημα βαθμολόγησης.-

Στή συνέχεια ὁ δεύτερος εἰσηγητής κ. Ν. Βαρουχάκης λέει:

Οἱ προτάσεις ποῦ θά διατυπῶσω ἐντάσσονται κατ' ἀνάγκη στό πλαίσιο τῶν ἀποφάσεων





του 'Υπουργείου για τη δομή που θα έχει το πρόγραμμα της Γ' Λυκείου. Με το άπο-
φασισμένο σχήμα: 10 ώρες γεν. μορφ. -4 Νέα - 16 δέσμη τα περιθώρια στενεύουν
και το πρόβλημα συνίσταται σ' ό,τι αφορά το φυσικό μαθηματικό κύκλο στη διανομή
των 16 ωρών σε Μαθηματικά και φυσική - Χημεία. Προτείνω 9 ώρες Μαθ/κά και 7 ώρες
Φυσική - Χημεία, οι οποίες 7 θα διανεμοῦν μετά από εισήγηση των αρμοδίων δηλ
του κ. Παπασημακόπουλου και του κ. Προέδρου (σε 5-2 ή 4 και 1/2 - 2 και 1/2 ή 4-3).

✓ Αλλά υπάρχει και μία άλλη μικρή εκκρεμότητα. Οι ώρες των μαθημάτων γεν.
μόρφωσης όπως τις έχει προτείνει το τμήμα στην πράξη του.....είναι 9 και όχι 10.
Προτείνω να έμεινει το τμήμα σ' αυτή τη θέση όποτε αντί του σχήματος 10-4-16
θα έχουμε το σχήμα 9 ώρες γεν. μορφ. -4 Νέα -17 δέσμη. Σε μία τέτοια περίπτωση
οι 17 ώρες των μαθημάτων δέσμης του φυσικομαθηματικού κύκλου προτείνω να κατανε-
μηθούν σε 9 Μαθ/κά - 5 φυσική - 3 Χημεία.

Θα μου επιτρέψετε κ. Πρόεδρε, τώρα που ολοκληρώνεται το πρόγραμμα του Λυκείου,
να εκπράσω την απογοήτευσή μου για την υποβάθμιση που υφίσταται το μάθημα των
Μαθηματικών με τη σαφή μείωση του ωραρίου τους. Με την επιδίωξη της εξειδίκευσης
των γνώσεων στην τελευταία τάξη θα περίμενε κανείς αύξηση του ωραρίου για τα
μαθήματα που υλοποιούν αυτή την εξειδίκευση. Σ' ό,τι αφορά τα Μαθ/κά έχουμε τελικά
μείωση. Βεβαιώνω ότι οι μαθητές που θα αποφοιτήσουν το 1983, όχι μόνο του φιλοσο-
φικού κύκλου αλλά και εκείνοι που έχουν ιδιαίτερες κλίσεις και ενδιαφέροντα στα
Μαθηματικά, θα έχουν μάθει λιγότερα. Και φοβάμαι ότι αυτό δε θα είναι μόνο για το 1983.
Γιατί η μείωση σε ωράριο μαθήματος είναι σαν την επιβολή φόρου δόσκολα άνα-
καλείται.

Με βάση τις προδιαγραφές που καθορίστηκαν χωρίς δική μας εισήγηση, τα Μαθη-
ματικά εξοβελίστηκαν με μία μονοκονδυλιά από τον κατάλογο των μαθημάτων γεν.
μόρφωσης. Και άκοῦμε έδώ ότι διάφορα άλλα μαθήματα (όπως η 'Ιστορία π.χ.) θα
μπορούσαν να προστεθούν στον κατάλογο αυτό και μόνο για τα Μαθηματικά δε γίνεται
λόγος. Αλλά τα Μαθ/κά είναι κατ'εξοχήν μάθημα γεν. μόρφωσης αφού δεν είναι μόνο
γνώση αλλά και μέθοδος σκέψης και πράξης. Η ένασχόληση με τα Μαθ/κά είναι καθ'
ἐαυτήν ωφέλιμη ως άσκηση του πνεύματος ανεξάρτητα από τη συγκεκριμένη γνώση που
παρέχει.

4



Υπενθυμίζω ότι το Τμήμα Επίσημα Έχει δεχτεί (βλ. Γενικός σκοπός διδασκαλίας Μαθ/κών) ότι "Τα Μαθηματικά αναπτύσσουν την παρατηρητικότητα, την προσοχή, την δύναμη αυτοσυγκεντρώσεως, την επιμονή, την πρωτοβουλία. Τη δημιουργική φαντασία, την πειθαρχημένη σκέψη και συμπεριφορά καλλιεργούν το αίσθημα του ωραρίου και του ήθικου και διεγείρουν το κριτικό πνεύμα" Επίσης ότι αναπτύσσουν Ικανότητες "άπαραίτητες για την κατανόηση και επίλυση πραγματικών προβλημάτων της σύγχρονης ζωής και για την επαφή με τη σύγχρονη τεχνική, οικονομική και κοινωνική πραγματικότητα" κ.τ.λ.

Τα παραπάνω όχι μόνο δεν αμφισβητούνται αλλά θεωρούνται αυτονόητα. Γι'αυτό πουθενά στον κόσμο δεν υπάρχει σχολικό πρόγραμμα μέσης εκπαίδευσης που να μην περιλαμβάνει μαθηματικά.

Ο ρόλος των Μαθ/κών στην πνευματική ανάπτυξη του ανθρώπου έχει πανηγυρικά αναγνωριστεί και από Διεθνή Διδασκαλία Δημοσίων Εκπ/σης της UNESCO. Η κατάληξη της Σύστασης Νο 43 είναι χαρακτηριστική: "Η μαθηματική μόρφωση είναι άγαθό και δικαίωμα κάθε ανθρώπου γεννημένου, οποιαδήποτε και αν είναι η φυλή, το φύλο, η θέση και η δραστηριότητάς του"

Την παραμονή της υιοθέτησης ενός προγράμματος με υποβαθμισμένη τη θέση των Μαθ/κών, επίκαιρη παραμένει και για πολλούς χρήσιμη η ρήση του Πλάτωνα (Νόμος 747 β) "δεν υπάρχει κανένα μάθημα για παιδιά, που να έχει τόσο μεγάλη δύναμη, όσο τα Μαθηματικά. Κι'όσους ασχολούνται μ'αυτά, άκρως και τούς χοντρομυαλούς τούς κάνει, ξεπερνώντας τη φύση τους, να μαθαίνουν και να στοχάζονται".

Στη συνέχεια ο κ. Βάρος λέγει:

1. Η διανομή των ~~παιδών~~ επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες:

- εκπαιδευτική σκοπιμότητα
- ύπαρξη ορισμένων βιβλίων
- ανάγκη σύνταξης λειτουργικού προγράμματος
- ανάγκες συνδιδασκαλίας του ίδιου μαθήματος για μαθητές δύο ομάδων (π.χ. φυσ. ή χημεία για φυσικομαθηματικούς και γιατρούς).

2. Όλα τα παραπάνω δεδομένα αυτή την ώρα είναι ρευστά ή όχι γνωστά. Κατά συνέπεια δύναστε κανείς να προβεί σε οριστική διατύπωση γνώμης. Μόνο ένδεικτικά μπορεί να εκφράστεί.

3. Νομίζω λοιπόν ότι την ώρα αυτή μπορούμε να πούμε μόνο ποιά μαθήματα κατά



σειρά ή παραλληλία έχουν θέση σε κάθε δεσμή, π.χ. 'Αρχαία, 'Ιστορία, Λατινικά.

Στήν πρόταση του κ. Βαρουχάκη για τον Φυσικομαθηματικό κλπ κύκλο (Μαθηματικά 9, Φυσική 5, Χημεία 2) ο κ. Παπασημακόπουλος αντιπροτείνει το ακόλουθο ΠΠ:

Μαθηματικά	8
Φυσική	5
Χημεία	3

'Ο Πρόεδρος εισάγει τις δύο προτάσεις σε ψηφοφορία.

'Ο κ. Σκορδύλης ψηφίζει την πρόταση του κ. Παπασημακόπουλου

'Ο κ. Συριόπουλος " " " " " "

'Ο κ. Τομπάκης " " " " " "

'Ο κ. Παπασημακόπουλος ψηφίζει την πρότασή του.

'Ο κ. 'Αδαμόπουλος ψηφίζει την πρόταση του κ. Βαρουχάκη

'Ο κ. Παπαδόπουλος " " " " κ. Παπασημακόπουλου

'Ο κ. Βάρος " " " " " "

'Ο κ. Σπυριόπουλος δίνει λευκή ψήφο

'Ο κ. Βαρουχάκης ψηφίζει την πρότασή του

'Ο κ. Σακκάς " " " " κ. Παπασημακόπουλου

'Ο κ. Κακριδής δίνει λευκή ψήφο

'Ο κ. Σακελλαρίδης ψηφίζει την πρόταση του κ. Παπασημακόπουλου

'Η πρόταση του κ. Παπασημακόπουλου εγκρίνεται με ψήφους (8+2 =) 10:2.-

Στή συνέχεια το Τμήμα εγκρίνει όμοφωνα τα ακόλουθα ΠΠ

'Ιατρικός κλπ κύκλος

Φυσική 5

Μαθηματικά II 4

Χημεία 3

'Ανθρωπολογία - Βιολογία 4



Οικονομικός κλπ κύκλος

Μαθηματικά II 4

'Ιστορία 4

Στοιχ. Οίκον. + Οίκον. Γεωγρ. 4

Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία 4

[Handwritten signature]

Τὸ Τμήμα παρατηρεῖ ὅτι στοὺς δύο αὐτοὺς κύκλους τὰ μαθήματα δέσμης εἶναι (μὲ τὰ ΝΕ) πέντε. Σὲ περίπτωση ποῦ γίνεи δεκτοὶ οἱ κύκλοι νὰ ἔχουν ἕνισο ἀριθμὸ ἐξεταζομένων μαθημάτων, τότε μόνο ὁ φιλολογικὸς θὰ ἔχει τέσσερα, καὶ τὰ μαθημα-
τικά τοῦ φυσικομαθηματικοῦ θὰ χωριστοῦν σὲ "Ἀλγεβρα - Ἀνάλυση (5 ὥρες)-
Γεωμετρία (3 ὥρες). Ἄν ὅμως τὸ Ὑπουργεῖο ἐπιμείνει στὴν ἐξέταση τεσσάρων μαθη-
μάτων γιὰ ὅλους τοὺς κύκλους, τότε πρέπει στὸν ἱατρικὸ κλπ καὶ στὸν Οἰκονομικὸ
κλπ κύκλους ἔνα ἀπὸ τὰ μαθήματα τῆς εἰδικότητος νὰ διδασκεται μέσα στίς ὥρες
τῆς δέσμης, ἀλλὰ νὰ μὴν ἐξετάζεται.

Στὴ συνέχεια τὸ Τμήμα ἀσχολεῖται μὲ τὴν κατανομὴ τῶν δέκα ὥρῶν τῶν γενικῶν
μαθημάτων σὲ μαθήματα. Ὁμόφωνα ἐγκρίνεται ἡ κατανομὴ τῶν ἑννέα ὥρῶν ὡς ἐξῆς:

Θρησκευτικά	2
Φυσ. Ἀγωγή	2
Ξένη Γλῶσσα	2
Κοσμογραφία	1
Στοιχ. Δημοκρ. Πολ.	1
Φιλοσοφικά	1

Γιὰ τὴν διὰθεση τῆς δέκατης ὥρας γίνονται οἱ ἀκόλουθες προτάσεις:

Βαρουχάκης	στὴ φυσικὴ Ἀγωγή
Σπυροπούλος	" φιλοσοφία
Βῆρος	" σύγχρονη Ἱστορία
Συριόπουλος	σὰ Νέα Ἑλληνικά

Οἱ προτάσεις εἰσάγονται σὲ ψηφοφορία ὡς παράλληλες:

Σκορδῆλης	φυσικὴ Ἀγωγή
Συριόπουλος	Νέα Ἑλληνικά
Τομπᾶδης	φιλοσοφία
Παπασημακοπούλος	φυσικὴ Ἀγωγή
Ἀδαμοπούλος	φυσικὴ Ἀγωγή
Παπαδόπουλος	φιλοσοφία
Βῆρος	Ἱστορία



Σπυρόπουλος	Φιλοσοφία
Βαρουχάκης	Φυσική 'Αγωγή
Σακκάς	Λευκή
Κακριδής	Φιλοσοφία
Σακελλαρόφδης	Φιλοσοφία

Ἡ ψηφοφορία ἐπαναλαμβάνεται μετὰ τὴν παράκληση οἱ ἀσθενέστερες γνώμες νὰ προ-
σχωρήσουν στὶς ἐπικρατέστερες.

Σκορδελής	Φυσ. 'Αγωγή
Συριόπουλος	Νέα 'Ελληνικά
Τομπάδης	Φιλοσοφία
Παπασημακόπουλος	Φυσική 'Αγωγή
'Αδαμόπουλος	Φυσική 'Αγωγή
Παπαδόπουλος	Φιλοσοφία
Βῆρος	Φιλοσοφία
Σπυρόπουλος	Φιλοσοφία
Βαρουχάκης	Φυσική 'Αγωγή
Σακκάς	Φιλοσοφία
Κακριδής	Φιλοσοφία
Σακελλαρόφδης	Φιλοσοφία

"Ἐστὶ τὸ Τμήμα ἀποφασίζει μετὰ ψήφους 7:5 ἡ δέκατη ὥρα νὰ διατεθεῖ γιὰ τὴ διδα-
σκαλίαν τῶν φιλοσοφικῶν μαθημάτων.

"Ὑστερα ἀπὸ αὐτὰ ἡ συνεδρίαση τελειώνει (ὥρα 11.30).-

Ἡ Γραμματεάς

Ὁ Πρόεδρος

Π. Σακελλαρόφδης

Δ. Ζαραφωνίτου



ΠΡΑΞΗ 59/1982

Σήμερα, 30 'Ιουλίου 1982, ημέρα Παρασκευή καί ώρα 9η πρωινή, τό Τμήμα Μ.Ε. τοῦ ΚΕΜΕ συνεδρίασε στήν αἴθουσα συνεδριάσεών του (αἴθουσα ὁλομέλειας, Μεσογείων 396, 'Αγία Παρασκευή 'Αττικής) μέ Πρόεδρο τόν κ. Δ. Σακκά.

"Ελαβαν μέρος στή συνεδρίαση οἱ κ.κ. 'Ηλ. Σπυρόπουλος, Φ. Βώρος, Ν. Παπαδόπουλος, Α. 'Αδαμόπουλος, Στ. Παπασημακόπουλος, Δ. Τομπαΐδης, Σύμβουλοι Β', Κ. Συριόπουλος, 'Ι. Σκορδίλης, Εἰδικοί Σύμβουλοι, Κυ. Κατσιμάνης, Β. Θεοδωρακόπουλος, Κ. Φούσκας, Εἰσηγητές καί ἡ Γραμματέας τοῦ Τμήματος, Δήμητρα Ζαραφωνίτου, φιλόλογος.

Δέν ἔλαβε μέρος στή συνεδρίαση ὁ κ. Γ. Γρατσέας, γιατί ἦταν σέ ἀναρρωτική ἥδεια.

ΘΕΜΑΤΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ

- ΘΕΜΑ 1ο - 'Οδηγίες διδασκαλίας καί διδακτικά βιβλία Λυκείου. Εἰσηγητές Δ. Σακκάς, Ν. Βαρουχάκης (13 Σεπτ.-22 Δεκ. 1982).
- ΘΕΜΑ 2ο - Λειτουργία 'Εθν. Φροντιστηρίου. Εἰσηγητής κ. Φ. Κακριδής.
- ΘΕΜΑ 3ο - Περιφούρηση τῆς νεοελληνικῆς γλώσσας ἀπό φθοροποιές ἐπιδράσεις. Εἰσηγητής κ. Α. Τομπαΐδης.
- ΘΕΜΑ 4ο - 'Ανακοινώσεις
- ΘΕΜΑ 5ο - 'Ανατύπωση διδ. βιβλίων σχ. ἔτους 1983-84. Εἰσηγητής κ. 'Ηλ. Σπυρόπουλος.
- ΘΕΜΑ 6ο - Κρίση τοῦ 'Ελληνο-αγγλικοῦ λεξικοῦ 'Ομωνύμων τοῦ κ. Εὐαγγ. Σκατζάκη γιά ἐλεύθερο βοήθημα. Εἰσηγητής κ. Δ. Σακκάς.

Στήν ἀρχή τῆς συνεδρίας, ἀφοῦ διαπιστώθηκε ἀπαρτία, τό Τμήμα ἄρχισε τήν ἐξέταση τῶν θεμάτων τῆς ἡμερήσιας διατάξεως.

ΘΕΜΑ 1ο - 'Οδηγίες διδασκαλίας καί διδακτικά βιβλία Λυκείου.

Οι εισηγητές στο θέμα κ.κ. Δ. Σακκάς καί Ν. Βαρουχάκης ανέφεραν στο Τμήμα τó εξής:

Τá μέλη του Τμήματος εργάστηκαν κατά ειδικότητες καί συνέταξαν τίς οδηγίες γιά τή διδακτέα ύλη καί τή διδασκαλία τών μαθημάτων στο Γενικό Λύκειο κατά τó σχολ. Έτος 1982-83, τίς όποίες καί μς παρέδωσαν. Οι όδηγίες αυτές μέ τή φροντίδα μς έχουν συναποτελέσει σωμα έτοιμο γιά έκτύπωση. Στίς οδηγίες υπάρχουν κενά μόνο γιά μαθήματα πού παρουσιάζουν προβλήματα, τά όποία δέν έχουν λυθεί ακόμα. Στίς περιπτώσεις αυτές αναφέρεται στίς 'Οδηγίες ότι θα ακολουθήσει έγκύκλιος.

Τό Τμήμα, άφού άκουσε τήν εισήγηση καί έλαβε γνώση τών οδηγιών γιά τή διδακτέα ύλη καί τή διδασκαλία τών μαθημάτων στο Γενικό Λύκειο, όπως έχουν διαμορφωθεί στην τελική τους μορφή, εισηγείται νά άποσταλούν οι οδηγίες αυτές στη Διοίκηση γιά νά τίς προωθήσει στόν ΟΕΔΒ γιά έκτύπωση καί στη συνέχεια νά τίς άποστείλει έγκαιρα στό σχολείο. Για τή διδασκαλία μαθημάτων πού παρουσιάζουν προβλήματα τά όποία δέν έχουν λυθεί ακόμα τό Τμήμα θα καταρτίσει ιδιαίτερη έγκύκλιο, εύθύς μόλις λυθούν τά σχετικά προβλήματα.

ΘΕΜΑ 2ο - Λειτουργία 'Εθνικών Φροντιστηρίων.

'Η συζήτηση γιά τό θέμα αυτό αναβλήθηκε.



ΘΕΜΑ 3ο - Περιφρούρηση τής νεοελληνικής γλώσσας από φθοροποιές επιδράσεις.

Ο κ. Τομπαζίδης είπε: Ο "Ελληνικός Γλωσσικός Όμιλος" (ΕΓΟ) έμφανίστηκε στα μέσα του περασμένου Μάρτη με μια "Διακήρυξη" για τήν γλώσσα" όπου μιλάει α) για νομοθετική στοιχειοθέτηση και για γλωσσικό καταναγκασμό β) για σημερινή τεχνητή δημοτική, που αποτελεί έναν ξεπερασμένο γλωσσάμιντορισμό, γ) για τους κινδύνους μιας αποκοπής από τον άρχατο ελληνικό λόγο και τη λόγια παράδοση και δ) για τήν προφύλαξη τής ελληνικής από τήν άθροα, άκριτη κι άδικαιολόγητη είσβολή ξένων λέξεων.

Για τίς θέσεις αυτές του ΕΓΟ γράφτηκαν κιόλας πολλά και γράφονται κι άλλα κάθε τόσο. Υπάρχουν και φωνές επιδοκιμασίας (για όλα ή για μερικά από τα σημεία που αναφέρονται στη Διακήρυξη). Γενικά όμως οι αντιδράσεις υπήρξαν άρνητικές.

Τα τρία πρώτα σημεία τής Διακήρυξης αποτελούν στην ουσία κριτική και άμφισβήτηση τής όρθότητας του γλωσσικού προγραμματισμού που έχουμε ή πολυτεία από το 1976, όταν αποφάσισε να υιοθετήσει τήν περιγραφή τής νέας ελληνικής που είχε κάνει ο Μανόλης Τριανταφυλλίδης, προσαρμοσμένη στη σύγχρονη πραγματικότητα. Στο σημείο αυτό σημειώνω απλώς ότι ή κριτική είναι βεβαία δικαίωμα του καθενός, σε άτομικό ή συλλογικό επίπεδο.

Στο τέταρτο σημείο (είσβολή ξένων λέξεων) υπάρχει πραγματικά πρόβλημα, το οποίο έχει επισημανθεί από παλιότερα. Το πρόβλημα είναι πώς θα βρεθεί ένας χρήσιμος τρόπος να ελέγχεται ή άναγκαιότητα των ξένων λέξεων πει εισάγονται καθώς και ή γραμματική προσαρμογή τους. (Ο λόγος είναι για ή πρακτικό τρόπο, γιατί μια προσπάθεια αυτού του είδους δεν μπορεί να καρποφορήσει ούτε με ύψηλους θεωρητικούς άφορισμούς ούτε και με έπιβολή γλωσσικής άστυνόμευσης). Θα χρειαζόταν για τήν περίπτωση αυτή ένα συλλογικό όργανο καθολικού κύρους και γενικής άποδοχής, που θα μπορούσε να προσφέρει ό καθένας για γλωσσική ενημέρωση, π.χ. για να πληροφορηθεί πώς έπoδίδεται στα ελληνικά μια ξένη λέξη, που εισάγεται τώρα για πρώτη φορά ή κυκλοφορία ήδη, πώς άποδίδεται μια νέα έννοια κ.ο.κ.



Είναι βέβαιο ότι το ρόλο αυτό σχετικά με το θέμα των ξένων λέξεων δεν μπορεί να τον παίξει ο ΕΓΟ. Κι αυτό, γιατί από την πρώτη του εμφάνιση οι θέσεις του αμφισβητήθηκαν σοβαρότατα στο σύνολό τους. Σ' ένα πρόβλημα όπως των ξένων λέξεων ο ψυχολογικός παράγοντας υπήρξε ανέκαθεν πολύ σημαντικός και γι' αυτό χρειάζεται ένας φορέας με αδιαμφισβήτητο κύρος.

Συμπερασματικά, δε νομίζω πως η νέα ελληνική γλώσσα έχει ανάγκη "περιφρούρησης" ή ειδικής προστασίας. Φορέας για την παροχή γλωσσικής πληροφόρησης σχετικά με τους ξενισμούς μπορεί DE FACTO να γίνει το 'Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών ("Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη) του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, πράγμα που έναρμονίζεται με τους ιδρυτικούς του σκοπούς. Συντονιστικό ρόλο θα μπορούσε ίσως να παίξει στην αρχή ένας κεντρικός κριτικός φορέας (π.χ. το 'Υπ. Παιδείας).

Ο κ. Σπυρόπουλος αναρωτιέται τί ακριβώς αντιπροσωπεύει ο τίτλος, "Ενση φιολόγων 'Ηρακλείου και 'Εν το 'Υπουργείο νιώθει την υποχρέωση να μελετά υπομνήματα συλλόγων με άγνωστη αντιπροσωπευτικότητα και δραστηριότητα. Επίσης με ποιές διαδικασίες έφθασαν οι συντάκτες του υπομνήματος στη λήψη απόφασης που κατά τον ισχυρισμό τους προέρχεται "όχι μόνο από τους φιλόλους, αλλά και από τη μεγάλη πλειοψηφία του 'Ηρακλειώτικου λαού".

Το Τμήμα άποφάσισε να αποδέχεται όμοφωνα την είσήγηση του κ. Τομπάζη στο σύνολό της και συμμερίζεται τις έπιφυλάξεις που διατύπωσε κατά τη συζήτηση ο κ. Σπυρόπουλος



ΘΕΜΑ 4ο - 'Ανακοινώσεις

'Ο κ. Α. 'Αδαμόπουλος ανακοίνωσε τὰ ἑξῆς: 'Η κ. Μαρία Ασκαράτου-Λαδά μὲ αἴτησὴ τῆς πρὸς τὸν κ. 'Υπουργὸ Παιδείας πού μᾶς διαβιβάστηκε μὲ τὸ ἔγγραφο Γ2/1157/5-7-81, Δ/νση 'Εφαρμογῆς Προγραμμάτων παραπονεῖται γιὰ τὴν παράβη 46/25-8-81 τοῦ Τμήματος Μ.Ε, κρίθηκε ἀκατάλληλο τὸ βιβλίο τῆς "Ένα ἄστρο στὸ ὕπαιρο τοῦ σύμπαντος". 'Επειδὴ ἡ συγγραφεὺς μὲ τὴν αἴτησιν τῆς δὲν προσάγει στοιχεῖα πού νὰ μὲ πείθουν γιὰ ὁποιαδήποτε ἀλλαγὴ τῆς ἀρχικῆς μου θέσεως ὡς πρὸς τὸ βιβλίο τῆς, εἰσηγοῦμαι νὰ μὴ εἰσαχθεῖ τὸ θέμα γιὰ οὐσιαστικὴ κρίση.

'Ο κ. Κατσιμάνης ἀνακοίνωσε τὰ παρακάτω: 'Απὸ τὸ 'Υπουργεῖο Γεωργίας Δ/νση Προστασίας Δασῶν καὶ Δ.Π., Τμήμα Προστασίας Δασῶν μᾶς διαβιβάστηκε μὲ τὸ ἀριθ. 159939/14-6-82 ἔγγραφο ἐνημερωτικὸ κείμενο σχετικὰ μὲ τὸ δασικὸ περιβάλλον καὶ τὴν προστασία του ἀπὸ τὶς πυρκαγιές". Τὸ κείμενο ἐστῆλαι εἰς ἀπάντησιν παλαιοῦ ἔγγράφου μας καὶ θὰ μπορούσε νὰ χρησιμοποιηθεῖ γιὰ τὴν κατάρτιση εἰδικοῦ ἐνημερωτικοῦ φυλλαδίου πού θὰ ἀναφερόταν σὲ παρεμφερῆ θέματα (προστασία ἀπὸ ἠλεκτροπληξία κτλ) καὶ πού θὰ μπορούσε νὰ διανεμηθεῖ τυπωμένο στοὺς μαθητές.

'Απὸ τὸ ΥΠΕΠΘ - καὶ μὲ τὸ ἔγγραφο ἀριθ. Γ2/522/1-5-82 - μᾶς διαβιβάστηκε ἔγγραφο τοῦ "Έλληνα Πρεσβευτῆ στὴ Βέρνη στὸ ὁποῖο ἐπισυνάπτεται πρὸς ἐνημέρωσὴ μας, φωτοαντίγραφο κειμένων ἐφημερίδας μὲ θέμα τῆ σπουδαίας ὀνεία τοῦ μαθήματος τῆς φιλοσοφίας. Μετὰ τὴν εὐτυχὴ ἔκβαση τῆς χθεσινῆς συζήτησιν, κατὰ τὴν ὁποία ἀποφασίστηκε νὰ δοθοῦν δύο (2) ὥρες στὸ μάθημα, στὴ Γ' Λυκείου, τὸ κείμενο αὐτὸ θὰ μπορούσε νὰ ἀξιοποιηθεῖ γιὰ μὴ μελλοντικὴ παιδαγωγικὴ κατατόπισιν τῶν καθηγητῶν μας ἐπὶ τοῦ θέματος.

'Ο κ. Σακκάς ἀνακοίνωσε τὰ ἑξῆς:

- 1) ἀριθμ. 2970/15-7-82 πού ἀναφέρεται στὴν ἔκδοσιν τοῦ φυλλαδίου "ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΜΟΝΟΤΟΝΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΑ ΣΧΟΛΙΑ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ".
- 2) 'Αριθμ. ΙΑ 607/9-7-82 πού ἀναφέρεται στὴν ἔκδοσιν τοῦ κ. Νικολαΐδη ΓΕΜΕ



- 3) Γ2/1196/20-7-82
- 4) Γ2/597/1-7-82
- 5) ΙΑ/601/8-7-82
- 6) ΙΑ/615/8-7-82
- 7) 3068/22-7-82
- 8) 395/1/869/8-7-82
- 9) 2964/14-7-82
- 10) ΙΑ/622/14-7-82

ΘΕΜΑ 5ο - 'Ανατύπωση διδακτικών βιβλίων για τό σχολικό έτος 1983-84.

Ο κ. 'Ηλ. Σπυρόπουλος λέγει: "Υστερα από τό ύπ' αριθμ. πρωτ.: 7082/10-7-82 έγγραφο του ΟΕΔΒ για άνατύπωση διδακτικών βιβλίων σχ. έτος 1983-84 προτείνονται νά έπανεκδοθοϋν μέ μονοτονικό σύστημα (κατά τά άλλ. "ώς έχουν") μέ τήν επιφύλαξη ότι τό έγγραφο του ΟΕΔΒ έπρεπε νά μάς άποσταλεί άπό τή Διεύθυνση Έφαρμογής Προγραμμάτων Μ.Ε. του ΥΠΕΠΘ, πά έξη έγκειριμένα διδακτικά έγχειρίδια:

Α' Γυμνασίου: Ξενοφώντα 'Ανάβαση	1
Λουκιανού 'Εκλογές	2
Β' Γυμνασίου: Πλουτάρχου Βίαι	3
'Ηρόδοτος-Βατραχομουμαχία	4
'Ιστορία Α. Τσεκούρα	5
Συντακτικό Νεοελληνικής	6
Γ' Γυμνασίου: 'Ανθολόγιο Λυρικής Ποίησης	7
Δραματική Ποίηση	8
Γεωγραφία 'Ελλάδος	9
Α' Λυκείου: Συντακτικό 'Αρχαίας 'Ελληνικής	10



Τό Τμήμα ύστερα από διευκρινιστική συζήτηση,

άποφαίνεται όμόφωνα

προτείνει τήν άνατύπωση άπό τόν ΟΕΔΒ, για τίς διδακτικές άνάγκες σχολικοϋ έτους 1983-84, τών διδακτικών βιβλίων πού περιλαμβάνονται στην είσήγηση του κ. 'Ηλ. Σπυρόπουλου.

ΘΕΜΑ 6ο - Κρίση του 'Ελληνο-αγγλικού λεξικού 'Ομωνύμων του κ. Εύαγγ. Σκατζάκη για ελεύθερο βοήθημα.

'Ο εισηγητής του θέματος κ. Δ. Σακκάς είπε: 'Η Διεύθυνση 'Εφαρμογής Προγραμμάτων Μέσης 'Εκπαιδεύσεως με τό ξγγραφό της άριθ. Γ2/157/19-3-82 έστειλε στο ΚΕΜΕ αίτηση του κ. Εύαγγ. Σκατζάκη καί αντίτυπα του βιβλίου του "'Ελληνο-Άγγλικό Λεξικό 'Ομωνύμων" για γνωμοδότηση ως πρός τή χρησιμότητά του σύμφωνα με τό άρθρο 2 του Ν.186/1975.

Διαπιστώνουμε ότι τό βιβλίο τουτο είναι ιδιαιτέρως επιμελημένο, μεθοδικό καί χρήσιμο για όσους σπουδάζουν καί χρησιμοποιούν τήν άγγλική γλώσσα καί γι' αυτό εισηγούμαστε στο Τμήμα να τό κρίνει χρήσιμο σύμφωνα με τή παρ. 5 του άρθρου 2 του Ν.186/1975.

'Ακολούθησε συζήτηση καί τέλος τό Τμήμα, αφού έλαβε υπόψη του τήν εισηγήση καί τίς γνώμες πού διατυπώθηκαν κατά τή συζήτηση,

άποφάσεται

Κρίνει χρήσιμο τό βιβλίο του Εύαγγ. Σκατζάκη "'Ελληνο-αγγλικό Λεξικό 'Ομωνύμων" κατά τήν έννοια τής παρ. 5 του άρθρου 2 του Ν.186/75.

Στό σημείο αυτό ολοκληρώθηκε ή συζήτηση των θεμάτων τής ημερήσιας διατάξεως.

'Ο Πρόεδρος

Δ. Σακκάς

'Η Γραμματέας

Δήμ. Ζαραφωνίου



Handwritten signature of Δημ. Ζαραφωνίου over the text of the Secretary's name.

Π Ρ Α Ξ Η 60/1982

Σήμερα, 25 Αυγούστου 1982, ημέρα Τετάρτη και ώρα 9.30 πρωΐνῃ, τὸ Τμήμα Μ.Ε. τοῦ ΚΕΜΕ συνεδρίασε στὴν αἴθουσα συνεδριάσεων του με προεδρεύοντα τὸν Σύμβουλο κ. Ν. Βαρουχάκη. Ἐλαβαν μέρος στὴ συνεδρίαση οἱ κκ Ἡλ. Σπυρόπουλος, Φ. Βῆρος, Λ. Ἀδαμόπουλος, Στ. Παπασημακόπουλος, Σύμβουλοι Β', Κυρ. Κατσιμάνης, Βασ. Θεοδωρακόπουλος, Εἰσηγητὲς καὶ ἡ Γραμματέας τοῦ Τμήματος Δῆμ. Ζαραφωνίτου φιλόλογος. Τὰ λοιπὰ μέλη τοῦ Τμήματος βρίσκονται σὲ κανονικὴ ἄδεια.

ΘΕΜΑΤΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ

- Θ Ε Μ Α 1ο.- Ἐγκριση πειραματικῶν προγραμμάτων περιβαλλοντικῆς ἔκπ/σης. Εἰσηγητῆς Ἡλ. Σπυρόπουλος.
- Θ Ε Μ Α 2ο.- Αἵτηση ἀπόσπασης στὸ ΚΕΜΕ τῆς Γυμ/χου Πηνελόπης Καλλιμαίεσσου. Εἰσηγητῆς Ἡλ. Σπυρόπουλος.
- Θ Ε Μ Α 3ο.- Γνωμοδότηση γιὰ τὸ Σχ. Π.Δ/τος, Αὐξηση τῶν ὀργανικῶν θέσεων διδακτικοῦ προσωπικοῦ Μέσης Γενικῆς Ἐκπ/σης. Εἰσηγητῆς Ν. Βαρουχάκης.
- Θ Ε Μ Α 4ο.- Ἀνακοινώσεις.
- Θ Ε Μ Α 5ο.- Διευκρινίσεις πᾶν σὲ ἐρωτήματα τῆς Διοικήσεως σχετικὰ μετὰ τὸ Ν.Π. Εἰσηγητῆς Ν. Βαρουχάκης.

Στὴν ἀρχὴ τῆς συνεδρίας, διαπιστώθηκε ὁπαρτία καὶ τὸ Τμήμα ἄρχισε τὴν ἐξέταση τῶν θεμάτων τῆς ἡμερήσιας διατάξεως.

. / .



Θ έ μ α 10.- "Εγκρίση πειραματικών προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπ/σης.

Ο κ. Σπυρίδουλος Εισηγητής του 1ου θέματος κάνει γενική ενημέρωση και θεωρεί σκοπικό να διατεθούν επί 1 τρίμηνο οι 4 τελευταίες ώρες μιάς εργάσιμης ημέρας για την εφαρμογή των πειραμ. προγράμματος.

Ο κ. Βώρος λέγει:

1. Για το περιεχόμενο του προγράμματος νομίζω σωστό θα ήταν να το δει και ο συνάδελφος κ. Παπασημακόπουλος, ως συνεισηγητής του 1δου θέματος.

2. Για τη σκοπιμότητα του προγράμματος αυτού νομίζω ότι καλό είναι να θυμηθούμε παλαιότερες γνωμοδοτήσεις μας που συνοψίζονται στα εξής: Ένταξη της σχετικής ύλης στα συγγενέστερα μαθήματα (φυσιογνωστικά ή άλλα).

3. Πειραματισμός με τετράωρη έκδρομή που μπορεί να οδηγήσει; Ίσως να γίνει μεταδοτικό νόσημα; Έχουμε κιόλας πενθήμερο "κόλουρο" σε σύγκριση με τον Εύρωπ. χώρο, όπου το σχολείο λειτουργεί ως τις 4-5- μ.μ..

Υστερα από αυτά προτείνω να αναβληθεί η συζήτηση για την Παρασκευή.

Το Τμήμα ά π ο φ α ί ν ε τ α ι

Να αναβληθεί η συζήτηση του θέματος για την επόμενη συνεδρία (Παρασκευή 27-8-82), αφού το πρόγραμμα που υποβλήθηκε μελετηθεί και από τα άλλα μέλη του τμήματος.

. / .



Θ έ μ α 2. Αίτηση άπόσπασης στο ΚΕΜΕ τής Γυμ/ρχου Πηνελόπης Καλλιαμπέτσου.

‘Ο κ. ‘Ηλ. Σπυροπούλος λέγει

‘Η Διεύθυνση προσωπικού Μ.Ε. του ΥΠΕΠΘ με τό έγγραφό της άριθ. Δ2/11421/12-8-82 μάς διαβιβάζει αίτηση τής Γυμνασιάρχου Πηνελόπης Καλλιαμπέτσου-Κορακά, με τό έρώτημα άν κρίνεται χρήσιμη γιά τήν ύπηρεσία μας, ώστε νά άποσπαστεί στο ΚΕΜΕ σύμφωνα με τίς διατάξεις του άρθρου 2 παρ. 5 του Ν. 967/79.

Προτείνω νά γνωμοδοτήσουμε θετικά γιά τήν άπόσπαση τής κ. Π. Καλλιαμπέτσου-Κορακά στο ΚΕΜΕ, έφ’όσον:

1. Τό ΚΕΜΕ καί ίδιαίτερα τό Τμήμα μας, έχει μεγάλη άνάγκη από κατάλληλο έπιστημονικό προσωπικό στον τομέα των Ξένων Γλωσσών, έπειδή:

α) Κανένα μέλος του (Σύμβουλος ή Εισηγητής) δέν προέρχεται από τήν ειδικότητα αύτή, τήν ώρα που τό ΚΕΜΕ έχει ύποχρέωση νά εισηγεϊται άναλυτικά προγράμματα, κατά-

λληλα διδακτικά έγχειρίδια καί οδηγίες διδασκαλίας Ξένων γλωσσών.

β) Προγραμματίζεται ή επέκταση τής διδασκαλίας Ξένης γλώσσας καί στις δύο άνδ-
τερες τάξεις του δημοτικού σχολείου.

γ) ‘Η άντικειμενική άδυναμία όργάνωσης καί διεξαγωγής σεμιναρίων γιά καθηγητές Ξένων γλωσσών, μάς ύποχρώνει νά στηρίζομαστε κυρίως σέ έπιστημονικά κέντρα Ξένων χωρών (Γαλλικά ‘Ινστιτούτο , Βρετανικό Συμβόλαιο). Εϊναι όμως καιρός νά επιδιώξουμε κάποια αύτοδυναμία στον σημαντικό αυτό τομέα.

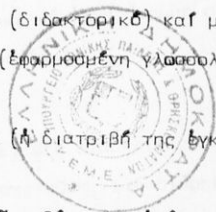
δ) Σήμερα γιά τό όλο φάσμα των Ξένων γλωσσών τό ΚΕΜΕ διαθέτει μόνο δύο ειδικούς έπιστημονικούς συνεργάτες (έναν γιά τήν άγγλική καί μία γιά τή γαλλική) που όμως δέν έχουν άμεσες έμπειρίες από τή σχολική πράξη του μαθήματος.

2. ‘Η κ. Π. Καλλιαμπέτσου μπορεί νά προσφέρει πολύτιμες ύπηρεσίες στο ΚΕΜΕ, έπειδή:

α) Οί έπιστημονικοί της τίτλοι εϊναι ύψηλού επιπέδου (διδακτορικό) καί μάλιστα στον τομέα που κατά πρώτο λόγο ενδιαφέρει τό ΚΕΜΕ (έφαρμοσμένη γλωσσολογία στις διδακτικές τής Γαλλικής).

β) Έκτός από τή γαλλική, γνωρίζει άριστα τό άγγλικά (ή διατριβή της έγκρίθηκε σέ άγγλικά πανεπιστήμιο).

γ) Έχει πολύτιμες έμπειρίες από τή σχολική πράξη του μαθήματος, έφ’όσον έχει υπερδεκαεπταετή εúδοκιμη ύπηρεσία σέ σχολεία Μ. Έκπαίδευσης.



δ) Έχει διδάξει με πολλή επιτυχία σε σεμινάρια επιμόρφωσης καθηγητών γαλλικής,

από το 1975 και έξης:

ε) Έχει προσφέρει ανιδιοτελώς υπηρεσία στο ΚΕΜΕ, ως μέλος άμισθης (και χωρίς καμιά απαλλαγή από τα υπηρεσιακά της καθήκοντα) ομάδας εργασίας για τον καταρτισμό των προγραμμάτων γαλλικής στο ΚΕΜΕ το 1976-1977 και το 1980-81, όπως και σε άλλες περιπτώσεις (κρίσεις βιβλίων κ.λ.π.).

στ) Τήν διακρίνει πνεύμα συνεργασίας, εξαιρετική εργατικότητα, εύσυνδηση και δημιουργικότητα.

Με τήν ευκαιρία αυτή θέλω να εκφράσω τήν χαρά μου που επιτέλους το Έργουρετο απευθύνεται στο ΚΕΜΕ και το Τμήμα καλείται αυτό να διαβεβαιώνει κατά πόσο μιά απόσπαση κρίνεται πραγματικά χρήσιμη και άπαραίτητη και ελπίζω ή όρθή αυτή τακτική να καταστεί κανόνας.

Ακολούθησε συζήτηση, στην όποια ο κ.Ν.Βαρουχάκης λέγει:

Είχα τήν ευκαιρία να συνεργαστώ με τήν κ.Καλλιαμπέτσου ως Πρόεδρος Έπιτροπής κρίσεως ελεύθερων βοηθημάτων Γαλλικής και να εκτιμήσω τήν εργατικότητα, τήν εύ- συνειδηση, τό ήθος και τή βαθεία γνώση του αντικειμένου που χαρακτηρίζουν τήν κ. Καλλιαμπέτσου. Συνηγορώ θερμά για τήν απόσπασή της εδώ και νομίζω ότι σύντομα θά φανεϊ πόσο χρήσιμη θά εϊναι.

Ο κ.Φ.Βώρος λέγει:

1. Νομίζω ότι τά τυπικά προσόντα της εϊναι περισσότερα από όσα χρειάζονται για τήν επάνδρωση του ΚΕΜΕ.
2. Πολύτιμο εϊναι τό στοιχείο τής προσωπικής εμπειρίας.
3. Με αυτά τά προσόντα φρονώ ότι μπορούμε - συνδυάζοντας και τά προσόντα άλλου προσωπικού, έποπτικού - διδακτικού - να τομήσουμε να οργανώσουμε σεμινάρια "έλληνικά", να ξεπεράσουμε τήν ανάγκη τής "κηδεμονίας".

Ο κ. Κατσιμάνης λέγει:

Τήν κ. Καλλιαμπέτσου τήν έχω συναντήσει στο ΚΕΜΕ, στή διάρκεια συζητήσεων για θέματα τής γαλλικής, και κυρίως στο Γαλλικό Ίνστιτούτο, στή διάρκεια έπιμορ-



φωτισκῶν σεμιναρίων γιά τούς καθηγητές τῆς γαλλικῆς. Ἔχω ἐντυπωσιασθεῖ ἀπό τήν γαλλομάθειά της (μιλάει τή γαλλική μέ εὐχέρεια περίπου μητρικῆς) καί ἀπό τήν ~~οἰκειότητά της~~ οἰκειωσή της μέ τά προβλήματα πού συνδέονται μέ τή μεθοδολογία τῆς εἰδικότητάς αὐτῆς. Ἐπιπλέον ἔχει ὑπηρεσιακό ἥθος, εἶναι δηλαδή πολύ ἐργα-
τική καί πολύ συνεργάσιμη. Μαλονότι ἡ ἐδῶ παρουσίαση τῆς δεσποινίδας Γκούμα εἶναι χρήσιμη καί θετική, νομίζω ὅτι ἡ τοποθέτηση στοῦ ΚΕΜΕ καί τῆς κ. Καλλι-
μπέτσου θά ἀποδειχτεῖ πολύτιμη στήν κοινή προσπάθεια γιά τήν ἐπιτυχία ^{τῆς διδασκαλίας} τῆς γα-
λικῆς στά σχολεῖα Μ.Ε.

Ὑστερα ἀπό τή συζήτηση,

τό Ὑμῆμα ἀποφαινεται ὁμόφωνα:

γνωμοδοτεῖ ὅτι ἡ ἀπόφαση στοῦ ΚΕΜΕ τῆς Πηνελόπης Καλλιμπέτσου - Κορακά εἶναι πολύ χρήσιμη, ἐφόσον ἔχει διαπιστωθεῖ ὅτι τά προσόντα, οἱ ἐμπειρίες καί ἡ προ-
σωπικότητά της ἀποτελοῦν σοβαρές ἐγγυήσεις γιά ἰδιαίτερα ἱκανοποιητική ἀπόδοση
σέ ἓνα σημαντικό ταμέα τῆς ἐκπαίδευσης, γιά τόν ὁποῖο τό ΚΕΜΕ δέν διαθέτει ἐπαρ-
κές ἐπιστημονικό προσωπικό.



Θέμα 3ο.- Γνωμοδότηση γιά τῶ Σχ. Π. Δ/τος, Αὔξηση τῶν ὀργανικῶν θέσεων διδακτικοῦ προσωπικοῦ Μέσης Γενικῆς 'Εκπ/σης".

Ὁ κ. Ν. Βαρουχάκης λέγει:

"Υστερα ἀπὸ τηλεφωνικὴ ἐπαφὴ μὲ τὸν κ. Ἰωάννου μπορῶ νὰ βεβαιώσω ὅτι οἱ συνιστῶ-
μενες ὀργανικεῖς θέσεις, (συνέχεια ἐκεῖνων ποὺ συζητήθηκαν πρῶτα στὸ Τμήμα) καλύπτουν
ὅλα σχεδὸν τὰ κενὰ ποὺ ὑπάρχουν σύμφωνα μὲ τὰ διαθέσιμα στοιχεῖα. Ἡ κάποια ἀπόκλιση
ποὺ παρουσιάζεται στὰ "καθιερωμένα" ποσοστὰ ὀφείλεται στὴν ἔλλειψη αἰτήσεων ἐνδιαφε-
ρομένων σὲ ὀρισμένους κλάδους (π.χ. Θεοδῶν) ἢ σὲ πραγματικὴ ἔλλειψη ἀναγκῶν (π.χ.
Μαθηματικῶν). Θὰ ἀκολουθήσουν καὶ ἄλλοι ὀρισμοί (Φιλολ. - Μαθ/κῶν Φυσικῶν) γιά τῖς
ἀνάγκες τῶν μαθημάτων δευτέρας ὅταν γνωστῶν τὰ σχετικὰ στοιχεῖα.
Εἰσηγοῦμαι λοιπὸν τὴν ἔγκριση τοῦ συζητούμενου Σχεδίου Π.Δ. ὅπως ἔχει.

Ἀκολοῦθησε συζήτηση στὴν ὁποία ὁ κ. Ἀδαμόπουλος εἶπε:

Ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχουν στοιχεῖα ἀπὸ τὰ ὁποῖα νὰ δικαιολογεῖται ἡ μεγάλη διαφορὰ
ἀνάμεσα στῖς ὀργανικεῖς θέσεις τῶν εἰδικότητων Α3 καὶ Α4, ἐπιφυλάσσομαι ὡς πρὸς
τὸ μικρὸ ἀριθμὸ ὀργανικῶν θέσεων ποὺ διατίθενται γιά τὴν εἰδικότητα τῶν μαθηματικῶν
ἐν σχέσει μὲ τὸν ἀριθμὸ τῶν ὀργανικῶν θέσεων ποὺ διατίθενται γιά τὴν εἰδικότητα τῆς
Φυσικῆς.

Τὸ Τμήμα ἀφοῦ ἔλαβε ὑπόψη

- 1) Τὴν εἰσήγηση τοῦ κ. Βαρουχάκη καὶ
- 2) Τῖς ἀποφθεῖς ποὺ ἀναπτύχθηκαν στὴ συζήτηση

ἀποφαινεταί.

Ὁμῶς ἀποφαινετὶ τὸ Σχ. Π. Δ/τος ὡς ἔχει.



- 7 -

Θ ε μ α 40.- 'Ο κ. Πρεδρός του ιμνηματος ανακοίνωσε τό περιεχόμενο τών εξής έγγραφων:

267/27-1-82

3274/5-8-82

3309/12-8-82

3309/12-8-82

3307/12-8-82

3312/12-8-82

3311/12-8-82

3310/12-8-82

3358/12-8-82

3369/18-8-82

3401/20-8-82

3231/3-8-82

3348/12-8-82

1714/7-4-82

3247/3-8-82

143/18-1-82

3240/3-8-82

3239/3-8-82

3223/2-8-82

46/7-1-82

2838/5-7-82 πού άφορά αίτηση του κ. Στ. Μωραΐτη. Τό Τμήμα άποφάσισε ότι δέν ύπάρχει



λόγος να επανέλθει.

Μετά το πέρας των ανακοινώσεων ο προεδρεύων κ. Βαρουχάκης λέγει τα εξής:

Οι εκπρόσωποι της Διοικήσεως κ.κ. Σ. Στεφανάκης και Ν. Δημητρίεφ επισκέφθηκαν χθές το ΚΕΜΕ για να διατυπώσουν ορισμένα ερωτήματα που σχετίζονται με το Ω.Π. που καπαρτίσαμε και συνδέονται με τη διανομή των αντίστοιχων διδακτικών βιβλίων στα σχολεία. 'Επειδή το θέμα είναι εξαιρετικά επείγον προτείνω την εισαγωγή του ως σου θέματος της σημερινής ημερήσιας διάταξης.

Το Τμήμα **εγκρίνει** ομόφωνα **π**άν πρόταση και **ε**γγράφει ως 5ο θέμα της ημερήσιας διάταξης " Διευκρινίσεις πάνω σε ερωτήματα της Διοικήσεως σχετικά με το Ω.Π. και τη διανομή διδακτικών βιβλίων" με **ε**ισηγητή τον κ. Ν. Βαρουχάκη.



Θέμα 5ο.- Διευκρινίσεις πάνω σε ερωτήματα της Διοικήσεως σχετικά με το Ν. Π. και τη διανομή διδακτικών βιβλίων.

Ο κ. Ν. Βαρουχάκης λέγει:

"Τα ερωτήματα που έθεσαν οι εκπρόσωποι του Υπουργείου είναι τα ακόλουθα.

- 1) Στην Α' Λυκείου θα διανεμηθεῖ το βιβλίο Οικονομικῆς Γεωγραφίας;
- 2) Στη Β' Λυκείου ποιά βιβλία ακριβῶς θα διανεμηθοῦν γιὰ τὴ διδασκαλία τῆς 1ῆρας βιολογικῶν μαθημάτων;
- 3) Ἡ Κοσμογραφία θα διδασχεῖ φέτος καὶ στὴ Γ' Ἑσπερινοῦ;

Σε ὅτι ἀφορᾷ τὸ α' ἐρώτημα νομίζω ὅτι ἡ Οἰκονομικὴ Γεωγραφία πρέπει νὰ διδασχεῖ μαζί με τὴν Γεωλογία στὴν Α' τάξη γιατί παρέχει χρήσιμες γνώσεις ἀπαραίτητες γιὰ ὅλους τοὺς μαθητές. Ἔτσι, δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἐπηρεάσει τὸ γεγονός ὅτι τὸ μάθημα θὰ διδασχεῖ ἐκτενέστερα καὶ βαθύτερα στοὺς μαθητές Γ' Λυκείου ποὺ θὰ ἐπιλέξουν τὸν Οἰκονομικὸ κύκλο. Προτείνω λοιπὸν νὰ διανεμηθεῖ τὸ βιβλίο στοὺς μαθητές τῆς Α' Λυκείου.

Ἀνάλογη εἶναι ἡ θέση μου καὶ στὸ β' ἐρώτημα. Προτείνω νὰ διανεμηθεῖ ὅπως καὶ πέρουςι, τὸ βιβλίο Βιολογίας στὴ Β' Λυκείου ἐπειδὴ τὴν ἀνθρωπολογία με στοιχεῖα ὕγιεινῆς ἔχουν διδασχεῖ οἱ μαθητές στὴ Β' Γυμνασίου.

Τὸ γ' ἐρώτημα συνδέεται ἄμεσα με μιὰ προσαρμογὴ τοῦ Ν.Π. τοῦ Ἑσπερινοῦ Λυκείου μετὰ τὴν ὀριστικοποίηση τοῦ Ν.Π. τοῦ ἡμερήσιου Λυκείου. Συγκεκριμένα, ἐπειδὴ α) ἡ Κοσμογραφία πρέπει νὰ διδασκεται στὴν προτελευταία τάξη τοῦ Ἑσπερινοῦ ὅπως γίνεται καὶ στὸ ἡμερήσιο καὶ β) οἱ δέσμες μαθημάτων θὰ καλύψουν τὰς 19 ἀπὸ τῆς 22 ὥρες στὶς ὁποῖες μπορεῖ νὰ φθάσει τὸ πρόγραμμα τοῦ Ἑσπερινοῦ χρειάζεται νὰ γίνουν οἱ ἀκόλουθες προσαρμογές τοῦ Ν.Π. τοῦ Ἑσπερινοῦ.

Νὰ προστεθεῖ στὴν Γ' τάξη 1 ὥρα Κοσμογραφία καὶ νὰ ἀφαιρεθεῖ ἡ μὴ ἀπὸ τῆς 2 ὥρες τῶν φιλοσοφικῶν. Ἡ ὥρα τῶν φιλοσοφικῶν θὰ προστεθεῖ ἀπὸ τὸ 1983-84 στὴ Δ' τάξη ἀντὶ τῆς περικοπόμενης τῶν θρησκευτικῶν.

Μετὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῶν μαθημάτων δέσμης ἀπὸ 1-1-83 τὸ Ν.Π. τῆς Δ' τάξεως νὰ διαμορφωθεῖ ὡς ἑξῆς:

Μαθήματα δέσμης 16

Ν. Ἑλληνικά 3

Κοσμογραφία 1



Στοιχ. Δ.Π. 1

Φ. 'Αγωγή 1

'Ακολούθησε διεξοδική συζήτηση κατά την οποία ο κ. Παπασημακόπουλος λέγει:

'Επί τῆς ἀποφάσεως τοῦ Τμήματος νά διδαχτεῖ ἡ Γεωλογία - 'Ορυκτολογία τὸ ἓνα τετράμηνο καί ἡ Οἰκονομ. Γεωγραφία τὸ ἐπόμενον, ἔχω νά παρατηρήσω τὰ ἀκόλουθα:

α) Τὸ μέτρο αὐτὸ χρησιμοποιήθηκε ὡς "προσωνιδ" γιὰ τὴ χρονιά πού πέρασε μέ ἀποτέλεσμα, σύμφωνα με τὴ γνώμη πολλῶν διδασκόντων, οἱ μαθητές οὔτε Γεωλογία - 'Ορυκτολογία νά ὀλοκληρώσουν (σεισμούς κτλ) οὔτε Οἰκ. Γεωγραφία γιὰτὶ ὁ χρόνος ἦταν ἀπελπιστικὰ μικρός.

β) Οἱ μαθητές πολλὰ ἀπὸ τὰ θέματα τῆς Οἰκονομικῆς Γεωγραφίας τὰ ἔχουν διδαχτεῖ στὸ μάθημα τῆς Γεωγραφίας τῆς 'Ελλάδας στὴν προηγούμενη τάξη ἐνῶ Γεωλογία - 'Ορυκτολογία μετὰ παραθεση Γεωλογικῶν αἰῶνων καί ἀντιστοιχῶν ἀπολιθωμάτων δε διδάσκονται πούθεν μὲ ἀποτέλεσμα οἱ μαθητές νά δυσκολεύονται στὴν κατανόηση τῆς Βιολογίας τῆς ἐπόμενης τάξης στὸ κεφάλαιο τῆς "'Εξελίξεως".

γ) 'Η Οἰκονομικὴ Γεωγραφία προορίζεται ὡς μάθημα δέσμης στὴ Γ' Λυκείου.

Γιὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἐπιμένω ὅτι πρέπει νά διδαχτεῖ ὀλοκληρωμένα τὸ μάθημα τῆς Γεωλογίας - 'Ορυκτολογίας ὅλη τὴ σχολικὴ χρονιά. Παρόμοιο μέτρο ἄλλωστε ἔλαβε τὸ Τμήμα Μ.Ε. τοῦ ΚΕΜΕ τὸν περασμένο σχολικὸ χρόνο γιὰ τὸ μάθημα τῆς 'Ανθρωπολογίας - 'Υγιεινῆς - Βιολογίας στὴ Β' Λυκείου ἐπὶ μιὰ ὥρα μετὰ τρία βιβλία γιὰ διδασκαλία. 'Ὡς ἀποτέλεσμα ἐφαρμόστηκε ἡ διδασκαλία μόνο τῆς Βιολογίας ὥστε οἱ μαθητές νά ὀλοκληρώσουν ἓνα βιβλίο ἀντὶ νὰ μισομάθουν τρία.

Τὸ Τμήμα ἀφοῦ ἔλαβε ὑπόψη τὴν εἰσήγηση τοῦ κ. Βαρουχάκη καί τίς ἀπόψεις πού ἀναπτύχθηκαν κατὰ τὴ συζήτηση

ἀποφασίζεται ὁ μὲν ὁ φωνά

1) Νά διανεμηθεῖ τὸ βιβλίο Οἰκονομικῆς Γεωγραφίας στοὺς μαθητές τῆς Α' Λυκείου.



- β) Στη Β' τάξη να διανεμηθούν τα βιβλία Βιολογίας και 'Υγιεινής τα όποια θα διδαχτούν σύμφωνα με οδηγίες που ΚΕΜΕ στην προβλεπόμενη από το Δ.Π. 1 ύλη των "Βιολογικών Μαθημάτων".
3. Να διανεμηθεί το βιβλίο Κοσμογραφίας και στους μαθητές της Γ' Εσπερινού (όπως και στους μαθητές της Δ').
4. Να διανεμηθεί το βιβλίο "Θεματογραφία Β' Λυκείου" και στους μαθητές Β' Εσπερινού.
5. Να γίνει ή προτεινόμενη στην εισήγηση του κ. Βαρουχάκη προσαρμογή του Δ.Π. των τάξεων Γ' και Δ' Εσπερινού.
- Στο σημείο αυτό ολοκληρώθηκε η συζήτηση των θεμάτων της ημερήσιας διατάξεως.

Η Γραμματέας



Δ. Ζαφρωνίτου

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΣ (ΚΕΜΕ)
ΤΜΗΜΑ Μ.Ε.

Πράξη 61/82

Σήμερα, 27 Αυγούστου 1982, ημέρα Παρασκευή και ώρα 9.30 πρωινή, τό Τμήμα Μ.Ε. τοῦ ΚΕΜΕ συνεδρίασε στήν αἴθουσα συνεδριάσεών του (αἴθουσα ὁλομέλειας, Μεσογείων 396, Ἀγία Παρασκευή Ἀττικῆς), μέ προεδρεύοντα τόν κ.Ν.Βαρουχάκη. Ἐἵσταν μέρους στή συνεδρίαση οἱ κ.κ. Ἡλ.Σπυρόπουλος, Φ.Βῶρος, Λ.Ἀδαμόπουλος, Στ.Παπασημακόπουλος, Σύμβουλοι Β', Κ.Κατσιμάνης εἰσηγητής καί ἡ Γραμ.τοῦ Τμ.Δ. Ζαραφωνίου. Τά λοιπά μέλη τοῦ Τμήματος, βρίσκονται σέ κανονική ἄδεια.

Θέματα ἡμερήσιας διατάξεως

1. Ἐγκριση πειραματικῶν προγραμμάτων περιβαλλοντικῆς ἐκπ/σης. Εἰσηγητής Ἡλ.Σπυρόπουλος.
2. Συμπλήρωση ὁδηγιῶν γιά τήν ἱστορία τῆς Β' Λυκείου. Εἰσηγητής Φ.Βῶρος.
3. Ἀνακοινώσεις.

Στήν ἀρχή τῆς συνεδρίας, διαπιστώθηκε ἀπαρτία καί τό Τμήμα ἀρχίσσε τήν ἐξέταση τῶν θεμάτων τῆς Η.Δ.

Θέμα 1ο: Ὁ κ. Ἡλ.Σπυρόπουλος λέγει:

Ἡ Δ/ση Ἐφαρμογῆς Προγραμμάτων τοῦ ΥΠΕΠΘ μέ τό ἔγγραφό της ἀρ.Γ2/1340/7-1982 μας παρακαλεῖ νά γνωμοδοτήσουμε γιά τή διαμόρφωση τῶν προγραμμάτων τῆς Α' τάξης τῶν Γυμνασίων στά ὁποῖα θά ἐφαρμοστεῖ κοινό πειραματικό πρόγραμμα περιβαλλοντικῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν χωρῶν-μελῶν τῆς ΕΟΚ.
Νομίζω ὅτι, γιά τήν ἐνημέρωση τοῦ Τμήματος, εἶναι ἀπαραίτητο νά ἀναφερθοῦν τά ἑξῆς:



CPB

Η 'Επιτροπή Παιδείας της ΕΟΚ (Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Καταναλωτή) έχει αναθέσει στο έπιτελείο του καθηγητή Α.ΤΡΑΝΤ (Δουβλίνο) την εκπόνηση πλαισίου κοινού για τα κράτη-μέλη της ΕΟΚ πειραματικού προγράμματος για την εισαγωγή της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, το οποίο ^{θα έχει} χρηματοδοτεί η ΕΟΚ.

Η πρώτη φάση του προγράμματος (τρίχρονη) αφορά μαθητές δημοτικών σχολείων, ενώ η δεύτερη, που ασιαστικά αρχίζει φέτος, αφορά μαθητές σχολείων αντίστοιχων με το δικό μας Γυμνάσιο. 'Ακριβώς σ' αυτή την δεύτερη φάση θα συμμετάσχει και η χώρα μας, με δύο Γυμνάσια, το Βαρβάκειο και το Μικτό Γυμνάσιο Βούλας.

'Από την ώρα που, μετά την επικύρωση της Ένταξης της 'Ελλάδας στην ΕΟΚ, αποφασίστηκε η συμμετοχή μας στο κοινό ευρωπαϊκό πρόγραμμα, έγιναν οι εξής ενέργειες:

- α) Ζητήθηκε η ειδική άρση του έπιτελείου του καθηγητή Α.ΤΡΑΝΤ, έφθσαν η χώρα μας θα έπαιρνε μέρος στη β' φάση σχεδιασμού χωρίς να έχει πάρει μέρος στην πρώτη.
- β) 'Ορίστηκαν τα δύο ελληνικά Γυμνάσια, που θα εφαρμόσουν τον πειραματισμό
- γ) Τακτοποιήθηκε το θέμα της οικονομικής άρσης της ΕΟΚ στα δύο αυτά σχολεία
- δ) "Ελληνες εκπαιδευτικοί πήραν μέρος σε σεμινάριο που οργανώθηκε στη Γερμανία ('Απρίλιος 1982) με σκοπό την παρουσίαση των αποτελεσμάτων της πρώτης φάσης και τη συζήτηση του πλαισίου προγράμματος της δεύτερης φάσης.
- ε) "Εγινε προσπάθεια να ^{αποτε}εταλλευτούμε τις έμπειρίες των χωρών που προηγήθηκαν στην εισαγωγή του νέου ^{αποτε}εταλλευμένου και
- στ) κρίθηκε χρήσιμο να συνδυαστεί και στο στάδιο αυτό η περιβαλλοντική εκπαίδευση με την εκπαίδευση καταναλωτή, για την όποια η ΕΟΚ προτείνει ιδιαίτερα πειραματισμό.

"Υστερα από αυτά, αφού σημειώσω ότι με την εισαγωγή προγράμματος περιβαλλοντικής εκπαίδευσης εξυπηρετείται ο στόχος του σύγχρονου σχολείου: το άνοιγμα του σχολείου στη ζωή, νομίζω ότι αξίζει να δεχτούμε με ικανοποίηση την πειραματική εφαρμογή του νέου θεαμού. Κι αυτά, γιατί επιτέλους και στη χώρα μας ένας νέος θεαμός δέν επιβάλλεται χωρίς πειραματισμό από τη μία μέρα στην άλλη σ' όλα τα σχολεία μιās βαθμίδας, αλλά αντίθετα υποβάλλεται σε υπεύθυνο και με προσοχή σχεδιασμένο προγραμματισμό. Προτείνω λοιπόν:

1. Νά εγκρίνουμε τήν είσαγωγή στά δύο συγκεκριμένα σχολεία τής πειραματικής εφαρμογής τής περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, έπειδή:

α) Έξυπηρετεί τό αίτημά τοῦ ἀνοίγματος τοῦ σχολείου στή ζωή.

β) Ἀποτελεῖ τήν πρώτη περίπτωση εφαρμογῆς κοινού πλαισίου εκπαιδευτικοῦ προγράμματος τῶν χωρῶν-μελῶν τῆς ΕΟΚ, γιά τήν ὁποία τό Ὑπουργεῖο ἔχει συγκατατεθεῖ καί ἔχει ἐξασφαλίσει τήν ἐπιστημονική καί οἰκονομική ἐνίσχυση τῆς ΕΟΚ.

γ) Ὁ πειραματισμός τοῦ χαρακτήρα ἀποκλείει εὐρύτερες δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις στή σχολική πράξη των Γυμνασίων μας

δ) Τά σχολεῖα πού ἔχουν ἐπιλεγεῖ κρῖνονται κατάλληλα γιά τόν πειραματισμό, ἐφόσον:

1) Οἱ διευθυντές τους καί τό προσωπικό ἔχουν ἤδη ἐνημερωθεῖ γιά τά θέματα τῆς περιβαλλοντικῆς εκπαίδευσης.

11) Κατά τό σχ. ἔτος 1981-82 καί τά δύο αὐτά σχολεῖα ἔχουν ἐκτελέσει μέ ἐπιτυχία σύνθετο πρόγραμμα (ὀλιγοήμερο) περιβαλλοντικῆς εκπαιδεύσεως.

111) Οἱ καθηγήτριες πού ἀναλαμβάνουν τή σύνταξη τοῦ προγράμματος καί τόν συντονισμό του παρέχουν ἱκανοποιητικές ἐγγυήσεις, ἀφοῦ ἔχουν ἐπιμορφωθεῖ ἐπὶ 1¹/₂ μήνα στή Γαλλία (1981), ἔχουν ἐφαρμόσει δραστηριότητες περιβαλλοντικῆς εκπαίδευσης στά Γυμνάσιά τους μέ ἐπιτυχία καί ἔχουν πάρει μέρος στό εἰδικό σεμινάριο τῆς Γερμανίας γιά τήν ἐφαρμογή τοῦ συγκεκριμένου πλαισίου προγράμματος.

Πιό συγκεκριμένα, προτείνω:

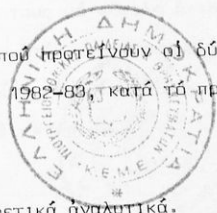
1. Νά ἐφαρμοστοῦν τά ἀναλυτικά προγράμματα πού προτείνονται οἱ δύο συντονίστριες στήν Α' Γυμνασίου σχ. ἔτος 1982-83, κατά τό πρῶτο τετράμηνο.

2. Μέ δεδομένα:

α) Τό ὅτι τά προγράμμά μας εἶναι ἐξαιρετικά ἀναλυτικά.

β) Τό ὅτι, γιά λόγους διδακτ~~η~~ριακούς, οἱ διδακτικοί περίοδοι εἶναι περιορισμένες.

γ) Ἡ πειραματική ἐφαρμογή τῶν προγραμμάτων δέν πρέπει νά γίνεῖ εἰς βάρος τῆς γενικῆς μόρφωσης τῶν μαθητῶν,



δ) Τό πρόγραμμα τῆς περιβαλλοντικῆς ἐκπαίδευσης εἶναι, γιά τούς μαθητές, ἐλαφρύτερο ἀπ' ὅ,τι τῶν ἄλλων μαθημάτων (δέν ἐξετάζεται, δέν βαθμολογεῖται ὁ μαθητής),

προτείνω: Α' Νά δοθοῦν στήν περιβαλλοντική ἐκπαίδευση ἡ 5η καί 6η ὥρα μιᾶς ἡμέρας (ἐκτός ἀπό τήν Παρασκευή) κανονικῆς ἐργασίας τῶν σχολείων οἱ δύο αὐτές ὥρες νά δοθοῦν.

α) Ἀπό τό πρόγραμμα μαθημάτων πού γιά ὁποιοδήποτε λόγο δέ διδάσκονται στά συγκεκριμένα Γυμνάσια.

β) Ἄν στά Γυμνάσια αὐτά γίνονται καί οἱ 30 ὥρες τοῦ ὠρολογίου προγράμματος, τότε τή μιᾶ ὥρα νά τήν πάρουμε ἀπό τή Γεωγραφία καί τήν ἄλλη ἀπό τά Καλλιτεχνικά.

Β' Ἐφόσον μιᾶ συγκεκριμένη ἐνότητα τοῦ πειραματικοῦ προγράμματος πρέπει νά ὁλοκληρωθεῖ σέ περισσότερες ἀπό δύο συνεχεῖς διδακτικές ὥρες (κυρίως ὅταν κρίνεται ἀπαραίτητο οἱ μαθητές νά βγοῦν ἀπό τό χῶρο τοῦ σχολείου), νά συνεχίζεται ἡ ἐργασία ἐπὶ μιᾶ ἀκόμη ὥρα (ὥρα 31η τοῦ προγράμματος) ἢ νά ἀξιοποιεῖται ἡ περίπτωση ἐνός περιπάτου, τόν ὁποῖο θά προγραμματίσει τό Γυμνάσιο γιά τό σύνολο τῶν τάξεών του.

Γ' Νά ἐλαφρυνθεῖ τό ὥρARIO τῶν καθηγητριῶν-συντονιστριῶν τοῦ προγράμματος κατά 4 ὥρες τήν ἐβδομάδα.

Ἀκολουθῆσε διεξοδική συζήτηση, ὅπου μεταξύ ἄλλων ὁ κ. Βῶρος λέγει:

Φρονῶ ὅτι εἶναι ἀρχή ἀσύμφωνη πρός τό νόημα τῆς παιδαγωγικῆς ἀντίληψης καί τῆς

ἀξιοπρέπεια τῶν ἐκπαιδευτικῶν νά ἐξαγοράζεται ἡ προσφορά τους μέ εὐτελῆ ἀνταλλάγματα

Ἀλλά κινδυνεύει νά γίνει καί ἀρχή ἄδικη ἡ μείωση ὠραρίου στήν περίπτωση αὐτή γιατί

ἔχουμε πολλούς σοβαρότερους λόγους νά συζητήσουμε τή μείωση ὠραρίου ἄλλων συναδέλφων

πού ἐπιμύζονται ὅχι λιγότερο δύσκολα ἔργα στά σχολεῖα. Συγκεκριμένα

Ἡ χημικός συντηρεῖ καί ἐτοιμάζει ἐργαστήριο Χημείας

Ἡ φυσικός συντηρεῖ καί ἐτοιμάζει ἐργαστήριο Φυσικῆς.

Οἱ καθηγητές πού θά διδάξουν προπαρασκευαστικά μαθήματα ἔχουν πολύ βαρὺς υποχρεώ-

σεις ἀπέναντι στά παιδιά καί τίς συναισθάνονται καί ἐργάζονται. Μπορῶ νά πῶ ὅτι

τοῦτες τίς μέρες πολλοί μέ ρωτοῦν ποιά βιβλία Κοινωνιολογίας νά ἀγοράσουν γιά νά

προετοιμαστοῦν...

Γιά ὅλους αὐτούς τούς μή προνομιούχους θά προτείνουμε μείωση ὠραρίου;



Handwritten signature.

"Υστερα από αυτά, τό Τμήμα αποφαινεται,

- α) Όμόφωνα: 1. Έγκρίνει τήν εφαρμογή πειραματικού προγράμματος περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στήν Α' τάξη τών Γυμνασίων: Βαρβακείου καί Μικτό Βούλας γιά τό σχ. Έτος 1982-83. Τό πρόγραμμα αυτό θά εφαρμοστεί κατά τό α' τετράμηνο, δύο συνεχόμενες ώρες τήν εβδομάδα τής τελευταΐας μιάς εργάσιμης ημέρας. Οί ώρες αυτές θά εξασφαλιστούν:

Από τό πρόγραμμα μαθημάτων πού γιά οποιοδήποτε λόγο ^{δε} θά διδαχτούν στά συγκεκριμένα Γυμνάσια. Στην αντίθετη περίπτωση, ή μία ώρα θά αφαιρεθεΐ από τό πρόγραμμα τής Γεωγραφίας καί ή άλλη από τό πρόγραμμα άλλου μαθήματος, γιά τό όποΐο θά αποφασίσει ή Διεύθυνση του κάθε Γυμνασίου.

Εφόσον μία συγκεκριμένη ένότητα του πειραματικού προγράμματος απαιτεί, γιά νά ολοκληρωθεΐ, περισσότερες από δύο διδακτικές ώρες, ή εργασία νά συνεχίζεται επί μία ακόμη πρόσθετη ώρα ή νά αξιοποιούνται γιά τό σκοπό αυτό οί περίπατοι πού προγραμματίζει τό Γυμνάσιο.

2. Για τή γενικότερη εφαρμογή (όχι πιά τόν πειραματισμό πού γίνεται στά πλαίσια τής ΕΟΚ) τό Τμήμα επιμένει σθε προγενέστερη άποψη του: όχι ιδιαίτερο μάθημα, αλλά εμπλουτισμό περισσότερων μαθημάτων μέ 3 κεφάλαια περιβαλλοντικής εκπαίδευ-
σεως.

- β) Κατά πλειοψηφία: Νά ελαφρυνθεΐ τό ώράριο τής συντονίστριας του προγράμματος του Γυμνασίου Βούλας κατά 4 ώρες.
Μειοψηφεΐ ό κ.Φ.Βώρος, γιά τούς λόγους πού έχει εκθέσει στήν *επεξήλωση* του.

dr



Θέμα 2ο: 'Ο κ. Βάρος λέγει:

"Έχοντας υπόψη τά γενικά μέτρα γιά άναρρύθμιση τοῦ προγράμματος Γενικῆς Παιδείας στό Λύκειο καί τό αναλυτικό πρόγραμμα πού ἔχουμε ἐκποίήσει εἰδικότερα γιά τή διδασκαλία τῆς 'Ιστορίας καί τήν παρούσα δυνατότητα χορήγησης βιβλίων στούς μαθητές, προτείνω:

1. Στή Β' Λυκείου 1982-83 νά διδασχοῦν κατά τό α' τετράμηνο τά κεφάλαια Α, Ε, Η, ΙΑ καί τό θέμα Σταυροφορίες (σελ. 354-61) τοῦ βιβλίου Κ. Καλοκαιρινοῦ, 'Ιστορία Ρωμαϊκή καί Βυζαντινή.
'Επειδή θά δημιουργοῦνται χάσματα στήν παρεία τῆς διδασκαλίας, οἱ διδάσκοντες παρακαλοῦνται νά διαθέτουν μιά διδακτική ὥρα γιά κάθε ἓνα ἀπό τά ἐνδιάμεσα κεφάλαια, προκειμένου νά ἐνημερώνουν κάπως τούς μαθητές τους γιά ὅσα δέ θά διδασχοῦν ἀναλυτικά, ἀξιοποιώντας τά *παραρτήματα* σημειώματα, τήν εἰκονογράφηση καί τίς ἀνακεφαλαιώσεις (μέ ἀνοιχτά βιβλία βέβαια) πού ὑπάρχουν σέ κάθε κεφάλαιο.
2. Κατά τό β' τετράμηνο, ἀπό 1 Φεβρουαρίου 1983 νά διδασχεῖ Νεότερη 'Ιστορία ἀπό τό νέο βιβλίο πού εἶναι σήμερα στό τυπογραφεῖο (α' τεῦχος). Λεπτομερέστερες ὁδηγίες γιά τήν περίπτωση αὐτή θά δοθοῦν ὅταν θά ἔχουμε τυπωμένο τό νέο βιβλίο τῶν Σκουλάτου-Δημακόπουλου-Κόνδη.

Θέμα 3ο: 'Η συζήτηση γιά τό 3ο θέμα ἀναβλήθηκε.

Στό σημεῖο αὐτό ὁλοκληρώθηκε ἡ συζήτηση τῶν θεμάτων τῆς Η.Δ.

Ὁ Πρόεδρος

Ν. Βαρουχάκης

Ἡ Γραμματέας

Δ. Ζαραφονίτου



ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΣ (ΚΕΜΕ)
ΤΜΗΜΑ Μ.Ε.

Πράξη 62/82

Σήμερα, 30 Αυγούστου 1982, ημέρα Δευτέρα καίωρα 12η μεσημβρινή, τό Τμήμα Μ.Ε. τοῦ ΚΕΜΕ συνεδρίασε στήν αἴθουσα συνεδριάσεων του (αἴθουσα ὁλομέλειας, Μεσογείων 396, Ἀγία Παρασκευή Ἀττικῆς), μέ Πρόεδρο τόν κ.Δ.Σακκά.
Ἐλαβαν μέρος στή συνεδρίαση οἱ κ.κ. Ἡλ.Σπυρόπουλος, Φ.Βῶρος, Ν.Παπαδόπουλος, Λ. Ἀδαμόπουλος, Στ.Παπασημακόπουλος, Δ.Τομπαΐδης, Σύμβουλοι Β', Κ.Κατσιμάνης, Β. Θεοδωρακόπουλος, Κ.Φόυσκας, Εἰσηγητές καί ἡ Γραμματέας τοῦ Τμήματος, Δήμητρα Ζαραφονίου.
Τά λοιπά μέλη τοῦ Τμήματος βρίσκονται σέ κανονική ἄδεια.

Θέμα Η.Δ.

Συμπληρωματικές ὁδηγίες ἱστορίας Γ' Λυκείου. Εἰσηγητής Φ.Βῶρος.

Στήν ἀρχή τῆς συνεδρίας, ἀφοῦ διαπιστώθηκε ἀπαρτία, τό Τμήμα ἄρχισε τήν ἐξέταση τοῦ θέματος τῆς Η.Δ.

Ὁ κ.Φ.Βῶρος λέγει:

1. Ὅπως φαίνεται ἡ Διοίκηση - μέ τήν ἀπόφασή της νά διδαχτεῖ ἡ Ἱστορία 2 ὥρες τή βδομάδα σέ ὅλους τοὺς μαθητές κατά τό μεταβατικό δίμηνο-τρίμηνο καί μέ τή μὴ ἀποδοχή ἀνατύπωσής τοῦ βιβλίου Θεοδωρίδη Λαζάρου - ὁδηγεῖ πρὸς τήν ἀποψη νά δώσει σέ ὅλους τοὺς μαθητές τό βιβλίο "Ἱστορία Ἑλληνικῆς" ὡς τήν ὥρα

. / .



πού θα διανεμηθεῖ σ' αὐτούς τὸ νέο βιβλίο 'Ιστορία Νεότερη - Σύγχρονη.

'Επειδὴ τὸ βιβλίο 'Ιστορία 'Επιλογῆς εἶναι γραμμένο μέκεφάλαια διδακτικά ἀὐτοπόστατα, ἡ λύση αὐτὴ ἐξοικονομεῖ τὰ πράγματα τυπικά καὶ οὐσιαστικά. Καί προτείνω ἡ διδασκαλία νὰ ἀρχίσει μὲ τὴ διδασκαλία Νεοελλ. 'Ιστορίας, ἀπὸ σελ. 71 καὶ πέρα. Βέβαια οἱ μαθητές θὰ ἔχουν διδαχθεῖ κατὰ τρόπο προῦστερο τὰ κεφάλαια Νεοελλ. 'Ιστορίας πού ὅμως ἡ ὕλη τους δέ συμπίπτει μὲ ἀντίστοιχα κεφάλαια τῆς Γενικῆς 'Ιστορίας. Στὸ μεταξύ θὰ ἔχει διανεμηθεῖ τὸ νέο βιβλίο τους, ἀπὸ ὅπου καί θὰ συνεχίσουν. "Ὅσοι ἀργότερα ἀκολουθήσουν τίς "δέσμες" φιλολογικῆ - νομικῆ - οἰκονομικῆ - κοινωνιολογικῆ θὰ συνεχίσουν τὴ διδασκαλία - μελέτη τοῦ πρώτου βιβλίου τους: 'Ιστορία 'Επιλογῆς.

2. Σχετικὰ μὲ τὴ διδακτικὴ τῶν δύο αὐτῶν βιβλίων:

α. 'Υπενθυμίζουμε τίς γενικὲς ὁδηγίες γιὰ τὴ διδασκαλία 'Ιστορίας: σελ. 77-79, 81-82

τοῦ τεύχους Α' 1981

β. 'Υπενθυμίζουμε τίς εἰδικὲς ὁδηγίες πού ἔχουν συνταχθεῖ γιὰ τὸ βιβλίο 'Ιστορία

'Επιλογῆς: σελ. 84-86 τοῦ ἴδιου τεύχους.

γ. Εἰδικὰ γιὰ τὸ νέο βιβλίο 'Ιστορία Νεότερη καί Σύγχρονη, σκόπιμο φαίνεται νὰ

ἐπισημανθοῦν τὰ ἀκόλουθα:

12



(1) 'Ιστορία 'Επιλογής Υ' λυκείου (από σελίδα 71 καί πέρα). Ειδικές οδηγίες που αναφέρονται σ' αυτό τό βιβλίο περιέχονται στο τεύχος Α, σελ.84-86, του 1981.

(2) 'Ιστορία Νεότερη καί Σύγχρονη. Πρόκειται για καινούριο βιβλίο που καλύπτει τή χρονική περίοδο: από τις 'Ανακαλύψεις νέων χωρών (τέλος του 15ου αιώνα) ως τα προβλήματα του Μεταπολεμικού κόσμου μας (ΐστερα από τό 1945). Είδικά για τήν περίοδο αυτή φαίνεται σκόπιμο νά επισημανθοῦν προκαταβολικά τά ἐξῆς ιδιαίτερα γνωρίσματα, που χρειάζεται νά ἔχει ὑπόψη του ὁ καθηγητής πρίν ἀρχίσει τή διδασκαλία του:

α) 'Η Νεότερη 'Ιστορία ἀρχίζει μέ τήν ἀπελευθέρωση τῆς ἐπιστημονικῆς σκέψης

ἀπό μυθολογικές ἐρμηνείες, προλήψεις, αὐθεντίες καί ἄλλους περιορισμούς.

β) Παράλληλα, διευρύνεται ὁ γεωγραφικός ὁρίζοντας γιά τοὺς Εὐρωπαίους, πού τότε βρῆκαν θαλάσσιους δρόμους πρὸς τίς ἄλλες ἡπείρους καί συνειδητοποίησαν τά ὅρια τοῦ πλανήτη μας.

γ) 'Η ἀνακάλυψη τῶν νέων χωρῶν συνοδεύτηκε ἀπό κυριαρχία τοῦ λευκοῦ ἀνθρώπου πᾶν σ' αὐτές καί γενικότερα στὸν ὑπόλοιπο κόσμο, κυριαρχία οἰκονομική, ἐπιστημονική, τεχνολογική, γενικότερα πολιτισμική, πού κράτησε ὡς τά μέσα τοῦ 20οῦ αἵωνα, ὅποτε ἄρχισε νά ἀμφισβητεῖται καί σταδιακά νά ὑποχωρεῖ καί νά ἀντικατασταίνεται ἀπὸ τή ζωτική καί δυναμική παρουσία ἄλλων φυλῶν, κίτρινης, μαύρης.

δ) 'Η Νεότερη 'Ιστορία βαθμιαία ἔγινε πραγματικά παγκόσμια ἱστορία μέ τό νόημα ὅτι ἡ οἰκονομική, ἐπιστημονική, τεχνολογική, ἰδεολογική, πολιτική δραστηριότητα τῶν ἀνθρώπων ἔχει προσλάβει παγκόσμια διάσταση, δηλαδή οἱ οἰκονομικές, ἐπιστημονικές, τεχνολογικές κλπ. ἐξελίξεις πού συμβαίνουν σέ ἕνα σημεῖο τοῦ πλανήτη ἐπηρεάζουν μέ πολλή ἀμεσότητα πιά τή ζωή στὸν ὑπόλοιπο πλανήτη.

ε) 'Η Νεότερη 'Ιστορία ἀφηγεῖται ἕνα θρίαμβο τοῦ ἀνθρώπου, τὸ μέγεθος τοῦ ὁποῦ καί τῆς ἐπιστήμης καί τῆς τεχνολογίας καί τήν κυριαρχία τοῦ ἀνθρώπου πᾶν στή φύση. 'Ο θρίαμβος γένησε καί συντηρεῖ πολλές προσδοκίες, ἀλλὰ δέν ὁδήγησε στήν ἐπίλυση τῶν διεθνῶν προβλημάτων, τουλάχιστον ὡς σήμερα.

στ) Ἀνεξάρτητα ἀπὸ τήν τελευταία αὐτή παρατήρηση, ἡ θριαμβική πορεία καί ἡ

μέθῃ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἀνθρώπου γέννησε καί συντήρησε τὴν πίστη του στὴν πρόοδο, ποὺ εἶναι ἀναμφισβήτητη καί αἰσθητὴ σὲ ὀρισμένους τομεῖς (λ.χ. ἐπιστήμη, τεχνολογία), ἀμφισβητεῖται ὅμως σὲ ἄλλους τομεῖς (ἀνθρώπινη κατανόηση καί συνεργασία).

- ζ) Τέλος, ἡ αἴσθηση τοῦ ἀνθρώπου ὅτι ἔχει τὴ δύναμη νὰ ἐλέγχει τὴ φύση καί ὅτι, ἄρα, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴ βούλησή του νὰ ὀργανώνει τὴ ζωὴ καί τὴν κοινωνία του, δημιουργεῖ πολὺ λογικά τὸ αἶσθημα τῆς εὐθύνης τοῦ ἀνθρώπου, συλλογικῆς καί προσωπικῆς, γιὰ τὴν πορεία τῆς ἱστορίας του.
- Παράλληλα ὅμως οἱ ἱστορικὲς ἐξελιξέεις σὲ ὀρισμένους τόπους καί χρόνους γεννοῦν τὴν ἐντύπωση ὅτι ἀνθρώπινη βούληση καί δράση καθοψίζονται κατὰ τρόπο ἀναγκαῖο ἀπὸ τὶς συνθῆκες τῆς ζωῆς. Ἡ ἀντιπαράθεση ἐλευθερίας καί ἀναγκαιότητας συνεχίζεται. Ὁ ἀγῶνας παραμένει ἄκριτος.

VE



Ο κ. Ηλ. Σπυρόπουλος λέγει:

"Υστερα από όσα είπατε ~~ο~~ συνάδελφοι κ. Φ. Βώρος, έχω τήν εντύ-
πωση ότι έχουμε βγει από τὰ ὅρια τοῦ ἐρωτήματος τοῦ Ὑπουργείου. Γιατί δέν ἔχουμε
ἐρωτηθεῖ γιά νέο πρόγραμμα Ἱστορίας, ἀλλά ἀπλ. γιά τήν προσαρμογή του στίς συν-
θήκες σχολικῆς πράξης τοῦ 1982-83. Ὅταν λοιπόν λέμε νά διδαχτοῦν οἱ μαθητές τῆς
Γ' Λυκείου Ἑλληνική Ἱστορία 1821-1945, προτείνουμε νέο πρόγραμμα. Ἐχνοῦμε ὅτι
οἱ μαθητές αὐτοῖ στή Β' Λυκείου ὅπωςδήποτε δέν διδάχτηκαν Ἱστορία ^{αὐτό} 1453 μ.Χ.;
Μέ ποιό λοιπόν δικαίωμα σβήνουμε ἀπό τὰ προγράμματα ἱστορικά γεγονότα παγκόσμιας
σημασίας 4 αἰώνων, σύμφωνα μέ τή "λύση" πού προτείνεται;
Ὅσο γιά τὰ διδακτικά ἐγχειρίδια πού ὁ συνάδελφος εἰσηγητής τοῦ θέματος προτείνει,
ἔχω νά πῶ τὰ ἑξῆς:

Τό βιβλίο ἐπιλογῆς Γ' Λυκείου δέν μπορεῖ νά καλύψει τίς διδακτικές ἀνάγκες τοῦ
μαθήματος, ἀφοῦ, ὅπως σέ προηγούμενη συνεδρία τοῦ Τμήματος (54/1982) ὑποστήριξε
ὁ σκοπός τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, ἡ φιλοσοφία του, ἡ δομή, ἡ μέθοδος παρουσίας τῆς ὕλης
καί τό περιεχόμενό του ἀπακλείουν τή χρησιμοποίησή του ὡς βιβλίο γενικῆς μόρφωσης.
Ἐξάλλου ἦδη ὁ κ. Φ. Βώρος παραδέχτηκε ὅτι θά δημουργήσει πρῶτο ἄλλο
πράξη. Προτείνω λοιπόν: "Ἡ νά ἀναβληθεῖ ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος στή Γ' Λυκείου
ἕως ὅτου ἐκδοθεῖ τό νέο βιβλίο (πού ὁ κ. Βώρος πιστεύει ὅτι θά εἶναι ἔτοιμο κατά
τά τέλη Σεπτεμβρίου) ἢ νά ἀρχίσει ἡ διδασκαλία (πρῶτα κεφάλαια: Ἀνακαλύψεις, Ἀνα-
γέννηση) χωρίς διδακτικό ἐγχειρίδιο, ἀφοῦ ἡ ὕλη τῶν κεφαλαίων αὐτοῦ εἶναι πολύ γνωστ
στούς καθηγητές καί οἱ μαθητές ἔχουν πολλές προ ~~ἐλκυστικές~~ παραστάσεις.
Λόγοι συνέπειας σέ προηγούμενες ὑπεύθυνες καί μελετημένες γνωμοδοτήσεις μας, πού
δέν ἀνατρέπονται ἀπό τὰ σημερινά δεδομένα, μέ ὁδηγοῦν στήν ἄποψη ὅτι ἡ πρόταση τοῦ
κ. Φ. Βώρου μάλλον θά δυσχεράνει τή σχολική πράξη - ἀφήνω πού θά διογκώσει κατά ἓνα
ἀκόμη (ἐλάχιστο χρῆσιμο γιά τό 1/2 περίπου τῶν μαθητῶν τῆς Γ' Λυκείου) διδακτικό
ἐγχειρίδιο τό ἦδη δυσβάκτακτο φορτίο τῶν πολυάριθμων βιβλίων τους.
Ὑστερα ἀπό τήν εἰσήγηση τοῦ κ. Φ. Βώρου καί τήν πρόταση τοῦ κ. Ηλ. Σπυρόπουλου διαμορ-
φώθηκαν οἱ ἀκόλουθες δύο προτάσεις: Πρόταση πρώτη (κ. Βώρου): Νά χρησιμοποιηθεῖ
τό βιβλίο "Ἱστορία: Ὑλη Ἐπιλογῆς Γ' Γενικοῦ Λυκείου" ἀπό τό ὁποῖο νά διδαχτοῦν
τά προβλεπόμενα ἀπό τήν εἰσηγήσοι σχετικά μέ τήν ἑλληνική ἐπανάσταση κεφάλαια, ὡς τότ
πού θά δοθεῖ στούς μαθητές τό ἐκδιδόμενο νέο βιβλίο Ἱστορίας Γ' Λυκείου.

19

Πρόταση δεύτερη (κ.Σπυρόπουλου): "Ὡς τότε ποῦ θὰ δοθεῖ στοὺς μαθητές τὸ νέο βιβλίο 'Ιστορίας Γ' Λυκείου, νὰ διδαχτοῦν οἱ μαθητές τὰ πρῶτα κεφάλαια τῆς ιστορίας τῶν νεότερων χρόνων χωρὶς νὰ ἔχουν οἱ μαθητές διδακτικὸ βιβλίο.

Στῇ συνέχεια οἱ δυὸ προτάσεις τέθηκαν σὲ ψηφοφορία.

Ὁ κ.Σακκάς θέτει σὲ ψηφοφορία τίς 2 προτάσεις.

Ψηφοφορία

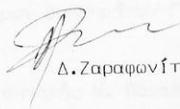
Δ.Σακκάς	πρόταση Βώρου
Ἡλ. Σπυρόπουλος	πρότασή μου
Φ.Βῶρος	" "
Ν.Παπαδόπουλος	" Σπυρόπουλου
Στ.Παπασημακόπουλος	" Βώρου
Δ.Τομπαΐδης	" Βώρου
Λ.Ἀδαμόπουλος	" Βώρου

Ἡ πρόταση τοῦ κ. Βώρου ἐγκρίνεται μέ πλειοψηφία 5:2.

Στό σημεῖο αὐτὸ ὁλοκληρώθηκε ἡ συζήτηση τοῦ θέματος τῆς Η.Δ.



Ἡ Γραμματέας


Δ. Ζαραφωνίτου

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΣ (ΚΕΜΕ)

ΓΡΑΜΜΑ Μ.Ε.

Π Ρ Α Ξ Η 63/82

Σήμερα, 2 Σεπτεμβρίου 1982, ημέρα Πέμπτη καί ώρα 9η πρωινή, το Τμήμα Μ.Ε. του ΚΕΜΕ συνεδρίασε στην αίθουσα συνεδριάσεων του (Μεσογείων 396, Αγία Παρασκευή Αττικής) με Πρόεδρο τον κ. Νικό. Βαρουχάκη.

Έλαβαν μέρος στη συνεδρίαση οι κ.κ. Δ. Σακκάς, Ηλ. Σπυρόπουλος, Φ. Βόρος, Λ. Αδαμόπουλος, Στ. Παπασημακόπουλος, Ν. Παπαδόπουλος, Δ. Τομπάκης, Σύμβουλοι Β', Κυρ. Κατσιμάνης, Β. Θεοδωρακόπουλος, Κ. Φούσκας, Εισηγητές και η Γραμματέας του Τμήματος Δημ. Ζαραφώνητου φιλόλογος.

Τα λοιπά μέλη του Τμήματος βρίσκονται σε κανονική άδεια.

ΘΕΜΑΤΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ

Θ Ε Μ Α 1ο.- Έγκριση πράξεως επιτροπής κρίσεως ελεύθερων βοηθημάτων Οικ.

Οικονομίας: Εισηγητής Κ. Φούσκας.

Θ Ε Μ Α 2ο.- Ανακοινώσεις.

Θ Ε Μ Α 3ο.- Διαβίβαση πράξης επιτροπής κρίσης ελεύθερων βοηθημάτων Γερμανικής γλώσσας: Εισηγητής Ν. Παπαδόπουλος.

Θ Ε Μ Α 4ο.- Κρίση βιβλίων Γερμανικής Γραμματικής: Εισηγητής Ν. Παπαδόπουλος.

Θ Ε Μ Α 5ο.- Διευκρινίσεις για τη διανομή διδακτικών βιβλίων: Εισηγητής Δ. Σακκάς.

Στην αρχή της συνεδρίας, αφού διαπιστώθηκε απαρτία το Τμήμα άρχισε την εξέταση των θεμάτων της ημερήσιας διατάξεως.

. / .



CPK

Θέμα 1ο. — Ο κ. Ξων. Φούσκας λέγει:

1. Με το έγγραφο αρ. πρωτ. Φ. 211.25/11/Γ2/1132/2-7-82 του ΥΠΕΠΘ (Δ/ση Εφαρμογής Προγραμμάτων) διαβιβάζεται στο ΚΕΜΕ το πρακτικό με ημερομηνία 30-6-82 της Επιτροπής κρίσεως ελεσθερων βοηθημάτων οικιακής Οικονομίας για το σχολ. έτος 1982-83, με την παράκληση να προβαίμε στις "σχετικές ενέργειες".

2. Το έγγραφο έφτασε στα χέρια μου στις 6-7-82 και επιστράφηκε αμέσως στην Υπηρεσία, γιατί χάθηκαν (όχι από μένα) τα βιβλία που έπρεπε να κριθούν. Το ίδιο έγγραφο με το πρακτικό της Επιτροπής κρίσεως (χωρίς τα βιβλία) μου ξαναδόθηκε από τόν αντιπρόεδρο του ΚΕΜΕ κ. Θ. Κακριδή στις 13-8-82, όταν λόγω των διακοπών δεν υπήρχε τμήμα για να λάβει απόφαση. Αντίγραφο του ίδιου εγγράφου μου ξαναδόθηκε και πάλι στις 30-8-82, ημέρα που επιστρέψα από την άδεια μου. Τα βιβλία παρέλαβα ο ίδιος από τη Δ/ση Εφαρμογής Προγραμμάτων του ΥΠΕΠΘ στις 24-8-82.

3. Βιβλία για κρίση με το χαρακτηριστικό: 1) Βλαχάκη Ν. και Δ. 2) Γαρδελιά Αριάνη. 3) υπέβαλαν νομίσματα οι συγγραφείς: 4) Πετράκη Αικατερίνη. 5) Πετράκη Στέλλα. 6) Σδρίν Ε. - Σφακιανό Παπαγιαννάκη Ελένη. 7) Τρομπέτα Βαρβάρα, και 8) Παπαγεωργίου Ασπασία.

4. Η Επιτροπή κρίσεως απαρτίσθηκε από τους: 1) Ρούση Αντίδση, ΓΕΜΕ Β'ΑΕΠ.
2) Γιαννιά Χρυσούλα, καθηγήτρια. 3) Λιάσκου Στέλλα, καθηγήτρια. 4) Αντωνόπουλος
Γ., καθηγητή Φυσικής, και 5) Μουρελάτου Ευανθία, καθηγήτρια φιλόλογο. Η συγκρότη-
ση της Επιτροπής έγινε με την υπουργική απόφαση αρ. Φ. 211.21/3/Γ2/179/28-4-82.

Σχετικά με την ουσία του θέματος παρατηρώ τα εξής:

5. Η Επιτροπή κρίσεως έκρινε α) ως "κατάλληλα" μόνο τα βιβλία της Παπαγεωργίου Ασπασίας (ένα για κάθε τάξη), και β) ως "ακατάλληλα" για διαφόρους λόγους όλα τα άλλα βιβλία που υποβλήθηκαν.

6. Από τη μελέτη των βιβλίων διαπίστωσα ότι όλα ανεξαιρέτα τα βιβλία έχουν κραυγαλέες αδυναμίες στη διατύπωση των απόψεων των συγγραφέων τους, στην παρουσία του μορφωτικού αγαθού που επιδιώκει το Α.Π., στο ξεχώρισμα του ρουσώδους από το δευτερεύον, στη γραμματική, τη σύνταξη, τη στίξη και γενικά στην ορθή έκφραση

του ελληνικού γραπτού λόγου η ακόμη και λάθη επιστημονικά η ανακρίβειες.

7. Αν λάβουμε υπόψη μας τις σύγχρονες απαιτήσεις του Γυμνασίου, τη σοβαρότητα του ΚΕΜΕ, το οποίο καλείται να εγκρίνει ή όχι την πρόταση της Επιτροπής κρίσεως και όρα να επωμισθεί την ευθύνη της ποιότητας των βιβλίων, και το επίπεδο των σημερινών μαθητών, πρέπει να απορρίψουμε όλα ανεξαιρέτα τα βιβλία ως ακατάλληλα για το σκοπό που γράφθηκαν. Αυτή όμως η πρόταση, διατυπωμένη τώρα, με τα δεδομένα που έχουμε, δεν μπορεί να οδηγήσει σε πρακτική της εφαρμογή, ενώ ταυτόχρονα δημιουργεί δυσεπίλυτα προβλήματα για την Εκπαίδευση.

8. Τα βιβλία της Ασπασίας Παπαγεωργίου, τα οποία η Επιτροπή κρίσεως χαρακτηρίζει "κατάλληλα", γιατί "είναι ευσύννοητα, άρτια στη γλωσσική τους μορφή, λιτά στην έκφραση, σωστά στον τρόπο που προσφέρουν την όλη... Προβάλλονται οι νέες γνώσεις με εκφραστική ακρίβεια, χωρίς επαναλήψεις και με ευαισθησία σ' ό,τι μπορεί να θίξει κοινωνικές διακρίσεις. Είναι εξαιρετικά καλαίσθητες οι εικόνες... και πετυχημένη η επιλογή τους". πάσχουν και αυτά από τις ίδιες αδυναμίες όπως και τα άλλα και είναι εξίσου ακατάλληλα. Υπάρχουν και σ' αυτά πολλές αδυναμίες διατύπωσης απόψεων από τη συγγραφέα (Α 8,9,10,12,14,30,50,57. Β 12,78. Γ 15,23), αδυναμίες παρουσίσεως του μορφωτικού αγαθού (Α 8,9,10,11,12,98,110,111. Β 7,79. Γ. 11,13,19,21), γλωσσικά σφάλματα (σύνταξη, ευφωνικό ν, στίξη, μικτή γλώσσα, τυπογραφικά αβλεπήματα κτλ) σε κάθε σελίδα, υπερβολές, ανακρίβειες και λάθη επιστημονικά (Α 7,8,9,10,11,77,111. Β 7,12. Γ 20,21,23).

9. Όπως αποδεικνύει ο πίνακας που επισυνάπτω, και ο οποίος παρακαλώ να καταχωρισθεί στο πρακτικό, όλα τα βιβλία που υποβλήθηκαν και φέτος, παρά τις ελλείψεις τους, κρίθηκαν ομόφωνα από τις Επιτροπές κρίσεως και από το ΚΕΜΕ ως "κατάλληλα" και εγκρίθηκαν από τη Διοίκηση του ΥΠΕΠΘ να χρησιμοποιηθούν στα Γυμνάσια ως ελεύθερα βοηθήματα στα σχολικά έτη 1979-80, 1980-81 και 1981-82. Πως ξαφνικά η τελευταία Επιτροπή κρίσεως διαφοροποιήθηκε τόσο ριζικά στην κρίση του ίδιου αντικειμένου δεν το κατανοώ και δεν το συμφέρωμαι.

10. Μετά από τα ανωτέρω εισηγούμαι στο Τμήμα:

α) Για τελευταία χρονιά, και μόνο για το σχολ. έτος 1982-83, να κριθούν με άκρα επιείκεια όλα τα βιβλία που υποβλήθηκαν και να χαρακτηριστούν "κατάλληλα" για να μην δημιουργηθεί δυσαναπλήρωτο κενό στη διδασκα-



CP

λγα του μαθήματος. Έτσι κι αλλιώς χρησιμοποιούνται όλα επί σειρά ετών, χωρίς να υποβαθμιστεί η γυμνασιακή εκπαίδευση μόνο γι αυτή την αιτία. Ευνόητο είναι ότι η επιλογή του καταλληλότερου βοηθήματος θα αφευεί στο διδάσκοντα καθηγητή.

β) Να κινήθει άμεσα η νόμιμη διαδικασία για τη συγγραφή νέων σχολικών βιβλίων που θα εκδοθούν από τον ΟΕΔΒ, ώστε να τερματισθεί όσο γίνεται πιο γρήγορα το καθεστώς διακινήσεως βιβλίων στους μαθητές με τη μορφή των "ελεσθερων βοηθημάτων", που ισχύει ακόμη μόνο για το μάθημα της Οικιακής Οικονομίας.

Τό Τμήμα, αφού έλαβε υπόψη

- 1) την εισήγηση του κ. Φούσκα και
- 2) τη συζήτηση που ακολούθησε

αποφάσεται

ομόφωνα αποδέχεται αυτοόσια την εισήγηση του κ. Φούσκα στο σύνολό της.



πρὸς Συμπόριον ἢ ὅτι ἐξ ἐνδὲρα βοηθήματα κατὰ τὰ δ.Σ.Σ. 79-80, 80-81, 81-82

α/α	Συγγραφῆς βιβλίων οὐσιαστικῆς οὐλογορίας	1979-80	1980-81		1981-82		1982-83	
		ἑσπ.ρ.	ΚΕΜΕ	ἑσπ.ρ.	ΚΕΜΕ	ἑσπ.ρ.	ΚΕΜΕ	ἑσπ.ρ.
		<u>Α' ΤΑΞΗ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ</u>						
1.	Βλαχάκης Ν. καὶ Δ.	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ
2.	Γαρδελέα Ἀριάδνη	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ
3.	Λάμπρου Εὐσταθία	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	;	ΟΧΙ	—
4.	Παναγιαννάκη Ἐλένη	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ
5.	Πετράκη Αἰματερίνη	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ
6.	Σδρίν Ε. - Σφακιανός Γ.	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ
7.	Τρομνέτα Βαρβάρα	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ
8.	Παναγεωργίου Ἀσπασία	—	—	—	—	—	ΝΑΙ	ΝΑΙ
<u>Β' ΤΑΞΗ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ</u>								
9.	Βλαχάκης Ν. καὶ Δ.	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ
10.	Γαρδελέα Ἀριάδνη	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ
11.	Λάμπρου Εὐσταθία	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	;	ΟΧΙ	—
12.	Παναγεωργίου Ἀσπασία	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
13.	Πετράκη Στέλλα	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ
14.	Σδρίν Ε. - Σφακιανός Γ.	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ
15.	Τρομνέτα Βαρβάρα	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ
<u>Γ' ΤΑΞΗ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ</u>								
16.	Βλαχάκης Ν. καὶ Δ.	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ
17.	Γαρδελέα Ἀριάδνη	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ
18.	Λάμπρου Εὐσταθία	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	;	ΟΧΙ	—
19.	Πετράκη Στέλλα	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ
20.	Σδρίν Ε. - Σφακιανός Γ.	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ
21.	Τρομνέτα Βαρβάρα	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ
22.	Παναγεωργίου Ἀσπασία	—	—	—	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ



Πρωτόκολλο

Θ έ μ α 3ο.- Διαβίβαση Πράξης Επιτροπής κρίσης Ελεσθερων βοηθημάτων Γερμανικής Γλώσσας.

Ο κ. Ν. Παπαδόπουλος λέγει:

Το ΥΠΕΠΘ, Δ/ναη Εφ. Προγρ. Μ.Ε Τμ. Β*, μ έγγραφό του Φ. 211.25/13/Γ2/1492/30-8-82, διαβιβάζει την πράξη (26-8-82) της Επιτροπής κρίσης ελεσθερων βοηθημάτων Γερμανικής γλώσσας για το σχολ. έτος 1982-83 στα Κλασικά Λύκεια και παρακαλεί για τις σχετικές ενέργειες.

Η Επιτροπή με πρόεδρο τον καθηγητή κ. ΒΕΤΖΕΝ και μέλη της κυρίες Αθανασίου και Λαμπρίδου, σύμφωνα με την Φ. 211.21/9/Γ2/1427/12-8-82 απόφαση του ΥΠΕΠΘ, έκρινε τις παρακάτω σειρές διδακτικών βιβλίων της Γερμανικής που είχε στη διάθεσή της από τη έλεσθερη αγορά.

- 1) GRIESBACH-SCHULZ: DEUTSCHE SPRACHLEHRE FÜR AUSLÄNDER
- 2) BRAUN-NIEDER-SCHMÖE: DEUTSCH ALS FREMDSPRACHE
- 3) GRUNDKURS DEUTSCH, του VERLAG FÜR DEUTSCH, MÜNCHEN 1980,
- 4) HAUSSERMAN-WOODS-ZÜKNER: SPRACHKURS DEUTSCH
- 5) NEUNER-SCHMIDT κ.άλ.: DEUTSCH AKTIV

Στην πράξη της η επιτροπή παραθέτει τα μειονεκτήματα και προτερήματα κάθε σειράς καί καταλήγει σε συμπέρασμα - πρόταση. Με βάση τη μελέτη των παραπάνω στοιχείων εισηγούμαι να γίνει δεκτή όπως είναι η πράξη της επιτροπής και να εγκριθούν ως κατάλληλα βιβλία για τις 3 τάξεις του Κλασικού Λυκείου και για το σχολικό έτος 1982-83 οι δυο σειρές βιβλίων Γερμανικής: 1) DEUTSCH ALS FREMDSPRACHE των BRAUN-NIEDER-SCHMÖE καί 2) DEUTSCHE SPRACHLEHRE FÜR AUSLÄNDER των GRIESBACH-SCHULZ. Η πρόταση αυτή συμπίπτει και με τη μέχρι τώρα χρήση των ίδιων σειρών και έτσι δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα.

Το Τμήμα αφού έλαβε υπόψη

- 1) την εισήγηση του κ. Παπαδόπουλου και 2) τις απόψεις που αναπτύχθηκαν στη συζήτηση

αποφασίζει να

σμφωνά αποδέχεται την εισήγηση του κ. Παπαδόπουλου, αυτοόσια ως έχει και εγκρίνει τη πράξη της επιτροπής κρίσεως.

Handwritten signature



Θ ε μ α 4ο.- Κρίση βιβλίων Γερμανικής Γραμματικής.

Ο κ. Ν. Παπαδόπουλος λέγει:

Το ΥΠΕΠΘ, Δ/ση Εφ. Προγρ. Μ.Ε. Τμήμα Β*, με έγγραφό του 14-7-82/Φ.211.25/12/Γ2/1193 μας διαβιβάζει την πράξη της Επιτροπής κρίσεως ελεύθερων βοηθημάτων Γ2/1193 μας διαβιβάζει την πράξη της Επιτροπής κρίσεως ελεύθερων βοηθημάτων Γερμανικής γλώσσας για το σχ. έτος 1982-83 με ημερομηνία 7-7-82 έπειτα από την απόφαση του ΥΠΕΠΘ της 1-6-82/211.21/8/Γ2/634 με πρόεδρο τον καθηγητή κ.ΒETZEN και μέλη τις κυρίες Αθανασίου και Λαμπρίδου.

Η επιτροπή είχε για κρίση τα βιβλία: α) Σ. Χαλιδά: Γραμματική και Συντακτικό της Γερμανικής γλώσσας και β) Γ. Κωστόπουλου: Η Γραμματική της Γερμανικής γλώσσας. *Άλλα βιβλία δεν είχαν υποβληθεί. Η επιτροπή στη σχετική πράξη της από 8 σελίδες αναφέρεται αναλυτικά στα προτερήματα και τα μειονεκτήματα των δύο βιβλίων, αναγνώριζε τη θετική προσπάθεια των δύο συγγραφέων παράλληλα προς τα προτερήματα των βιβλίων, αλλά καταλήγει στην απόφαση να μην προτείνει καμιά από τις δύο Γραμματικές για χρήση των μαθητών στα Κλασικά Λύκεια για δύο λόγους: α) Βρίσκει ότι τα ελαττώματα βαρύνουν περισσότερο από τα προτερήματα και β) θεωρεί τις σειρές σχετικών βιβλίων που κυκλοφορούν στην ελληνική αγορά ποιοτικά καλύτερες. Γενικά θεωρεί τις δύο Γραμματικές παραδοσιακές στη δομή τους και όχι συγχρονισμένες στη διδακτική τους προσφορά με βάση δηλ. προτάσεις και κέντρο τους το ρήμα τους.

Με βάση τα κριτήρια και την απόφαση της επιτροπής εισηγούμαι να γίνει δεκτή η πρόταση της ότι καμιά από τις δύο γραμματικές που υποβλήθηκαν δεν μπορεί να ανταποκριθεί στις σύγχρονες διδακτικές απαιτήσεις και να θεωρηθεί κατάλληλη για την εκμάθηση της Γερμανικής στα Κλασικά Λύκεια, παρά τα επιμέρους προτερήματα που παρουσιάζουν.

Το Τμήμα, αφού έλαβε υπόψη

- 1) την εισήγηση του κ. Παπαδόπουλου και
- 2) τις απόψεις που διατυπώθηκαν στη συζήτηση

αποφασίζεται

ομόφωνα αποδέχεται την εισήγηση του κ. Παπαδόπουλου αυτοόσια ως έχει και εγκρίνει τη πράξη της επιτροπής κρίσεως.



Handwritten signature

Θέμα 5ο.- Διευκρινίσεις για τη διανομή διδακτικών βιβλίων.

Όπως προκύπτει από τις "Οδηγίες διδασκαλίας των μαθημάτων Λυκείου" που το ΚΕΜΕ υπέβαλε στη Διοίκηση πρόσφατα και το προσωρινό ωρολόγιο πρόγραμμα σχολ. Μ.Ε. για το σχολικό έτος 1982-83, χρειάζεται να διευκρινιστούν τα εξής ως προς τη διανομή στους μαθητές των ακόλουθων διδακτικών βιβλίων.

1. Τα βιβλία του βιβλίου "Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας" της Α' Λυκείου θα χορηγηθεί και στους μαθητές της Β' Λυκείου.
2. Το βιβλίο "Θεματογραφία Β' Λυκείου" θα διανεμηθεί στους μαθητές αυτής της τάξης.
3. Το έργο "Πρωτόγρας" του Πλάτωνα, αποσπασμένο από το σώμα των κειμένων Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας Γ' Λυκείου θα δοθεί ως ανεξάρτητο βιβλίο στους μαθητές της Β' Λυκείου για χρήση από 1 Φεβρ. 1983.
4. Το βιβλίο "Κοσμογραφία Γ' Λυκείου" θα διανεμηθεί και στους μαθητές της Β' Λυκείου.
5. 'Η "Φυσική" Α. Μάζη Γ' τάξεως Λυκείου κορμός θα διανεμηθεί και στους μαθητές της Β' τάξεως Λυκείου.
6. Το βιβλίο "Οργανική Χημεία" Γ. Βάρβογλη Γ' Λυκείου κορμός θα χορηγηθεί και στους μαθητές της Β' τάξεως Λυκείου.
7. Το βιβλίο "Υγιεινή" Παπαβασιλείου Β' Λυκείου θα διανεμηθεί στους μαθητές αυτής της τάξης.
8. Το βιβλίο Βιολογία Κριμπα - Καλοπρίη Γ' Λυκείου θα διανεμηθεί στους μαθητές Β' Λυκείου.
9. Το βιβλίο ~~Ανθρωπάλογια~~ ^{Σε} "Β' Λυκείου" θα διανεμηθεί στους μαθητές της Β' Λυκείου αλλά στους μαθητές της Γ' Λυκείου του ιατρικού κύκλου.

Συνάγεται επίσης ότι η φυσική επιλογής Αλ. Μάζη Β' Λυκείου καθώς και τα Μαθηματικά Επιλογής Ιορδανίδη Β' Λυκείου δε θα διανεμηθούν στους μαθητές.

Το Τμήμα δέχεται την εισήγηση του κ. Δ. Σακκά για το ανωτέρω θέμα όπως έχει.

Στο σημείο αυτό τελείωσε η συζήτηση των θεμάτων της ημερήσιας διατάξεως.

Ο Πρόεδρος

Ν. Βαρουχάκης

Η Γραμματέας

Δ. Ζαραφονίου

Πράξη 64/82

Σήμερα, 3 Σεπτεμβρίου 1982, ημέρα Παρασκευή και ώρα 11.30 πρωινή, το Τμήμα Μ.Ε. του ΚΕΜΕ συνεδρίασε στην αίθουσα συνεδριάσεων του (αίθουσα ολομέλειας, Μεσογείων 396, Αγία Παρασκευή Αττικής) με προεδρεύοντα τον κ. Δ. Σακιά, που αντικαθιστά τον αντιπρόεδρο κ. Φ. Ακαυρίδη.

Έλαβαν μέρος στη συνεδρίαση οι κ.κ. Ν. Βαρουχάκης, Φ. Βώρος, Ν. Παπαδόπουλος, Α. Αδαμόπουλος, Δτ. Παπασημαϊόπουλος, Δ. Τομπαΐδης, Σύμβουλοι Β', Κυρ. Κατσιμάνης, Εισηγητής και η Γραμματέας του Τμήματος Δημ. Ζαραφωνίτου, φιλόλογος.

Δεν έλαβαν μέρος ο κ. Γ. Γρατσάς γιατί βρισκόταν σε αναρρωτική άδεια, ο κ. Σπυρόπουλος γιατί βρισκόταν σε άλλη υπηρεσιακή υποχρέωση και οι κ.κ. Φούσιας και Θεοδωρακόπουλος, Εισηγητές γιατί ήσαν απασχολημένοι σε άλλη υπηρεσιακή υποχρέωση.

Θέμα ημερησίας διατάξεως.

Αναλυτικό πρόγραμμα Λυκείων. Εισηγητές Σύμβουλοι κατά είσοδοτητα.

Στην αρχή της συνεδρίας διαπιστώθηκε απαρτία και το Τμήμα αποφέλαβε υπόψη του το έγγραφο αριθ. Γ2/1506/31-8-82 της Δ/νσεως Εφαρμογής Προγραμμάτων Μ.Ε., για την κατάρτιση αναλυτικού προγράμματος του ημερήσιου, εσπερινού και ιλασσινού Λυκείου και συζήτησε αναλυτικά το θέμα ~~και~~ κατάρτισε το συνημμένο αναλυτικό πρόγραμμα κατά μάθημα.

Ο Προεδρεύων

Δ. Σακιάς

Η Γραμματέας

Δ. Ζαραφωνίτου

5. Καθεύοντα και περιπλύνον εθελών.

Μονοειδέστατα κώδικες. Κώδικας και πώριος προς εθελόν. Δύο βραχέα γεωμετρικά τέμνη ή περισσώδεις εθελούμενοι τμήματα και ή διαστάσις γωνία. Περιπλύνον εθελών. Αίτιας τού Εθελού και σπάνιας γων. Γωνία περιπλύνον εθελών πός άφροντα από εθελόν. Γωνία με διαστάσεις πλωρίς περιπλύνον ή κώδικας. Άφροντα γωνία τριώνων.

6. Περιπλύνοντα και Τραπίζον.

Είδη περιπλύνοντα. Βραχέα θωρήματα. Ήφροντες. Το Τμήμα πός σπάνι τή μέτα δύο πλωρίς τριώνων. Διαστάσις τμήματος από ίσα τμήματα. Όρθογώνιο. Διάστασις ορθογωνίου τριώνων πός άφροντα στην οριζόντια. Ρόμβος. Τετράγωνο. Τραπίζον. Ισοσκελές τραπίζον.

7. Σχετική θέσις εθελών και κώδικων.

Χορδές και άφροντα. Σχετική θέσις εθελών και κώδικων. Ήφροντες κώδικων. Σχετική θέσις δύο κώδικων. Κοινές έφροντες κώδικων.

8. Ήφροντα και περιφροντα σχήματα.

Ήφροντα γωνία. Γωνία πός σχηματίζεται από χορδή και έφροντα. Η Γωνία τού κωνικού πλωρίωνος. Γωνίες διάστασις κωνικών πλωρίωνων. Ήφροντες έφροντων και περιφροντων από κώδικα τετραπλευρών.

9. Γεωμετρικές κατασκευές και γεωμετρικοί τόποι.

Βασικές γεωμετρικές κατασκευές. Αναλυτική και συνθετική μέθοδος. Βασικά γεωμετρικά τέμνη. Κατασκευές με χρησιμοποίηση τού γεωμετρικού τέμνου.

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

(αριθμός αβύσος)

Περί: 5 μέχρι 22 Δεκεμβρίου.

Περί: 3 από 8 Ιανουαρίου.

I. Ζητούμενο του μαθήματος:

Οι λύσεις του μαθήματος από αναγνώστη
ορθογράμμο του μαθήματος και Α' κύβου του
ήμερου του μαθήματος γινώσκοντες.

II. Διδασκόμενα ύλη:

A. ΑΝΤΙΘΕΣΗ ΚΑΙ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑΛΥΣΗΣ.

Περί: 3 μέχρι 22 Δεκεμβρίου.

Περί: 5 από 8 Ιανουαρίου.

1. Στοιχεία θεωρίας κορυφών

Οι κορυφές του δακτύλου των κορυφών. Αλφά
επίσης διαφέρει, Μ.Κ.Δ. κορυφών, βολύβος, ιδιότητα
Ε.Κ.Π. κορυφών, Ρίθμι κορυφών. Θεωρητικά για
η επίσημη επίσημη κορυφή.

2. Αμοιβαριότητα

Είναι αμοιβαριότητα. Μονότονη αμοιβαριότητα. Γραμμική α
κορυφή. Στοιχεία αμοιβαριότητας. Μονότονη αμοιβαριότητα. Σ
κορυφή διαφέρει, διαφέρει, γινώσκοντες αμοιβαριότητα
κορυφών. Στοιχεία αμοιβαριότητας. Είναι αμοιβαριότητα
κορυφών. Μονότονη και γραμμική αμοιβαριότητα. Ε
κορυφή επί επίσημη κορυφή. Η αμοιβαριότητα αν $(1 + \frac{1}{n})$
και ο αριθμός ε. Αμοιβαριότητα με δόση και $\pm x$.
Επίσης και η επίσημη κορυφή από $\frac{1}{n}$
 $R = R \cup \{x, 1, x\}$.

3. Γραμμική συνάρτηση

Είναι γραμμική συνάρτηση με επίσημη
κορυφή. Γραμμική κορυφή συνάρτηση. Αντίθετη
κορυφή. Στοιχεία συνάρτησης. Μονότονη συνάρτηση
Η Μονότονη και η επίσημη συνάρτηση.

60 x 49-46 mm.

4. Други намери

1. Συμμετρικά συναρτήσεις -
 Ορισμός: Έστω f συναρτηση $f: X \rightarrow \mathbb{R}$ ή $\mathbb{C}$.
 Η f λέγεται συμμετρική αν ισχύει:
 $f(x) = f(y)$ για κάθε $x, y \in X$ με $x \sim y$.

5. Levinsia convergens

4. Συνέχεια συνειδήσεων
 Η Ήνωσις κτλ. αναχόσας συνειδήσεις διαφόρων χρι-
 στιανιστικών κομμάτων, καθ' ύμνησιν, καθ' ομολο-
 γίαν και καθ' αμνηστίαν, καθ' ομολογίαν και καθ' ομολογίαν
 καθ' ομολογίαν και καθ' ομολογίαν. Εξ ου και ιδιό-
 κτλ. συνειδήσεων και ζοφερών συνειδήσεων.

6. Кордун - судан

[illegible]

7. Coryphaea bicinctus

[illegible]

Κοσμογραφία

Β' και Γ' τάξεων

Ποιεί το αναλυτικό πρόγραμμα
Κοσμογραφίας που προβλέπεται από το

Π.Δ. 826 ΦΕΚ 240/23-10-79

και Π.Δ. 921 ΦΕΚ 230/6-10-80.

Πρόσθετο μαθήμας - Αύριο
Μαθηματικά

Στοιχεία του μαθητή -

Οι σελίδες που προτίθενται να εφορμαγούν και
Α' Αύριου γενικής παρέλευσης.

Διδασκεί εγώ -

Ταίρι Α' Σελ. 3.

Το εφορμαγόν και Α' κοίτη του πρόσθετου μαθήματος
Πύκνου και προβλεπόμενου από το Π.Δ. 827 της 2
23-10-79 προσαρμόζονται στη διάρκεια εβδομάδας
διάρκειας ώρες διδασκαλίας.

Άλγεβρα: ώρες: 2 μέχρι 20 Σεπτεμβρίου
ώρες: 1 από 21 Σεπτεμβρίου

Γεωμετρία: ώρες: 1 μέχρι 20 Σεπτεμβρίου
ώρες: 2 από 21 Σεπτεμβρίου

Ταίρι Β' Σελ. 5.

Το και το αντίστοιχο εφορμαγόν και Β' κοίτη
απεναντίας Αύριου γενικής παρέλευσης προσα
ρμόζονται στη διάρκεια εβδομάδας διάρκειας ώρες
διδασκαλίας.

Άλγεβρα: ώρες 2.
Γεωμετρία: ώρες 3.

Ταίρι Γ' Σελ. 4.

Το και το αντίστοιχο εφορμαγόν και Γ' κοίτη
απεναντίας Αύριου γενικής παρέλευσης προσα
ρμόζονται στη διάρκεια εβδομάδας διάρκειας ώρες
διδασκαλίας.

Στοιχεία Αριθμών (αριθμητικής): ώρες 2.
Γεωμετρία: ώρες 2.

Ελευθερό Λύκειο
Μαθηματικά.

Συνοπτι τῶ μαθηματος:

Οι συνοπτι τοῦ προτάσσονται ἐπὶ πρόφορφο, τῷ Α' μα-
θητῶν γυναικῶς κατεδιδόντες.

Αἰτιολογία:

Τάξιν Α'. Ἔσονται: 3

I. ΑΛΓΕΒΡΑ Ἔσονται: 2.

Οἱ ἐνότητες 1, 2, 3, 4, 5, 6 τῶ προφορφοῦτος Ἀλγεβρας
τῷ Α' τάξιν τῶ μαθητῶν μαθητῶν κατεδιδόντες.

II. ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ Ἔσονται: 1.

Οἱ ἐνότητες 4, 2, 3, 4, 5, 6 τῶ προφορφοῦτος Γεωμετρίας
τῷ Α' τάξιν τῶ μαθητῶν μαθητῶν κατεδιδόντες.

Τάξιν Β'. Ἔσονται: 4.

I. ΑΛΓΕΒΡΑ Ἔσονται: 2.

Οἱ ἐνότητες 7 τῶ προφορφοῦτος Ἀλγεβρας τῷ Α' τάξιν
τῶ μαθητῶν μαθητῶν κατεδιδόντες καὶ οἱ ἐν-
ότητες 1, 2, 3 τῶ προφορφοῦτος Ἀλγεβρας τῷ Β' τάξιν τῶ
μαθητῶν μαθητῶν κατεδιδόντες.

II. ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ Ἔσονται: 2.

Οἱ ἐνότητες 7, 8, 9 τῶ προφορφοῦτος Γεωμετρίας
τῷ Α' τάξιν τῶ μαθητῶν μαθητῶν κατεδιδόντες
καὶ οἱ ἐνότητες 1, 2, 3 τῶ προφορφοῦτος Γεω-
μετρίας τῷ Β' τάξιν τῶ μαθητῶν μαθητῶν
κατεδιδόντες.

Τάξιν Γ'. Ἔσονται: 3

I. ΑΛΓΕΒΡΑ Ἔσονται: 1

Οἱ ἐνότητες 4 καὶ 5 τῶ προφορφοῦτος Ἀλγεβρας τῷ
Β' τάξιν τῶ μαθητῶν μαθητῶν κατεδιδόντες.

II. ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ, Ώρες: 2.

Οι έννοιες 4, 5 @ 6 και ορθογώνιος τριγωνικός και 6' κύβος και άρρητός αριθμός γεννήσι κατεύθυνται.

Τάξη Δ'. Ώρες 4 (Ευφορμικός κύβος)

I. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΚΑΙ ΕΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ, Ώρες: 2.

Το ορθογώνιο και 7' κύβος ευφορμικός κύβος και άρρητός αριθμός γεννήσι κατεύθυνται.

II. ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ, Ώρες: 2.

Το ορθογώνιο τριγωνικός και 7' κύβος ευφορμικός κύβος και άρρητός αριθμός γεννήσι κατεύθυνται.

Τάξη Δ', Ώρες 4 μέχρι 22 Δεκεμβρίου
(Ευφορμικός κύβος) Ώρες 8 από 23 Ιανουαρίου

I. ΑΛΓΕΒΡΑ ΚΑΙ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Ώρες 2 μέχρι 22 Δεκεμβρίου

Ώρες 5 από 23 Ιανουαρίου

Το ορθογώνιο και 7' κύβος ευφορμικός κύβος και άρρητός αριθμός γεννήσι κατεύθυνται.

II. ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ

Ώρες 2 μέχρι 22 Δεκεμβρίου

Ώρες 3 από 23 Ιανουαρίου

Το ορθογώνιο και τριγωνικός και 7' κύβος ευφορμικός κύβος και άρρητός αριθμός γεννήσι κατεύθυνται.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ

Β', Γ' και Δ' ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
1982-3

1. Β' Εσπερινό. Όρες 4

- α) Οδοιπόρος του βιβλίου «Αρχαία Ελληνικά»
Α' Λυσίου, ώρες 4, από τον 1ο έως το 10ο σελίδα
έως ως το τέλος Νοεμβρίου
- β) Λυσίου, Α' Λυσίου, ώρες 4, από
τον 1ο Νοεμβρίου ως το τέλος Δεκεμβρίου
- γ) Οδοιπόρος του βιβλίου «Αρχαία Ελληνικά», ώρες 4, από
1. Δεκεμβρίου ως το τέλος του 10ου σελίδα

2. Γ' Εσπερινό. Όρες 4

- α) Οδοιπόρος του βιβλίου «Αρχαία Ελληνικά», ώρες 3, από τον 1ο έως το
10ο σελίδα

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ & ΕΠΗΜΟΡΦΩΣΕΩΣ

- Το μάθημα της Ανθρωπολογίας -Υγεινής- βιολογίας της Β' Λυκείου
θα διδαχτεί έ με τον ακόλουθο τρόπο: «Μαθήματα Βιολογίας»
1. Από το βιβλίο των Κριμιά- Καλοπίση (θα διδαχτούν μέχρι το τέλος του πρώτου τετράμηνου τα ακόλουθα κεφάλαια: αριθ. 4 (Εξέλιξη) και αριθ. 5 (Ο βιολογία). Σύμφωνα με την κρίση του διδάσκοντος, θα γίνουν οι κατάλληλες συντμήσεις και οι αναγκαίες υπογραμμίσεις αυτών που περιέχονται στα κεφάλαια αυτά, ώστε οι μαθητές να αποκτήσουν στο τέλος του τετράμηνου μια ολοκληρωμένη μάθηση παρά τις τυχόν απώλειες διδακτικών ωρών που μπορεί να συμβούν στο σχολείο.
2. Από το βιβλίο του Ι.Θ. Παπαβασιλείου " Υγεινή" θα διδαχτούν το δεύτερο τετράμηνο τα κεφάλαια αριθ. 7, 8, 9, 10, και 11.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ & ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΣ

Προσαρμογή των αναλυτικών προγραμμάτων που δημοσιεύονται σε ΦΕΚ περασμένων ετών στην νέα διάρθρωση των ωρολογίων προγραμμάτων των Γενικών λυκείων (ημερεσίων και εσπερινών) καθώς και του κλασικού.

Τάξη Α' Λυκείου

Ημερήσιο

1. Φυσική

Η ύλη όπως γράφεται στο ΦΕΚ 240 της 23-10-1979

2. Χημεία

Η ύλη όπως γράφεται στο ΦΕΚ 240 της 23-10-1979

3. Γεωλογία-Ορυκτολογία

Η ύλη όπως γράφεται στο ΦΕΚ 240 της 23-10-1979

4. Οικ. Γεωγραφία

Η ύλη όπως γράφεται στο ΦΕΚ 230 της 6-10-1980 για την Β' Λυκείου.

Εσπερινό

Φυσική- Χημεία

Η ύλη όπως στο ΦΕΚ 240 της 23-10-1979

Τάξη Β' Λυκείου

Ημερήσιο

1. Φυσική

Η ύλη όπως γράφεται στο ΦΕΚ 230 της 6-10-1980 για το κοινό πρόγραμμα και για την αντίστοιχη τάξη και, επιπλέον, όπως γράφεται στο ΦΕΚ 240 της 23-10-1979 για το κοινό πρόγραμμα φυσικής της Γ' Λυκείου

2. Χημεία

Η ύλη όπως γράφεται στο ΦΕΚ 230 της 6-10-1980 για το κοινό πρόγραμμα και ως εξής και για την αντίστοιχη τάξη και, επιπλέον, όπως γράφεται στο ΦΕΚ 240 της 23-10-1979 για το κοινό πρόγραμμα της Γ' Λυκείου

3. Ανθρωπολογία - Υγιεινή

Η ύλη όπως γράφεται στο ΦΕΚ 198 της 23-11-1978

4. Βιολογία

Η ύλη όπως γράφεται στο ΦΕΚ 240 της 23-10-1979 για την Γ' Τάξη Λυκείου.

Εσπερινό

1. Φυσική

Η ύλη όπως γράφεται στο ΦΕΚ 230 της 6-10-1980 για την αντίστοιχη τάξη εσπερινού Λυκείου.

Η ύλη όπως στο ΦΕΚ 230 της 6-10-1980 για την αντιστοιχία τάξη εσπερινού Γεωλογία-Ορυκτολογία-Θέα, Γεωγραφία

Η ύλη όπως αναφέρεται πιο πάνω για την Α' ημερησίου Λυκείου

Τάξη Εσπερινού Λυκείου

υακή

Η ύλη όπως στο ΦΕΚ 6-10-1980 αριθ. 230 και όπως στο ΦΕΚ 240 της 23-10-1979

Η ύλη του δεύτερου ΦΕΚ θα διδαχτεί στο Β' τετράμηνο και αντιστοιχεί με τη ύλη της Α' τάξεως εσπερινού Λυκείου

Χημεία

Η ύλη όπως στο ΦΕΚ 6-10-1980 αριθ. 230 και όπως στο ΦΕΚ 240 της 23-10-1979

Η ύλη που περιέχεται στο δεύτερο ΦΕΚ και αναφέρεται στην Α' Τάξη εσπερινού θα διδαχτεί το Β' τετράμηνο

Ορυκτολογία - Ύψεινή-Βιολογία

Η ύλη όπως αναφέρεται πιο πάνω για την Β' ημερησίου Λυκείου.

Τάξεις Γ' ημερησίου και Α' Εσπερινού

Η ύλη για τα μαθήματα Φυσικής και Χημείας θα είναι όπως περιγράφεται στο αντίστοιχο ΦΕΚ που ίσχυε μέχρι σήμερα στις τάξεις αυτές.

Λαοιικά Λύκεια

Εκχωρούν για όλα τα μαθήματα που ανήκουν στον κλάδο Α4 ότι και

το ημερήσιο Λύκειο Γενικής Κατεύθυνσεως στις αντίστοιχες τάξεις

Επειδή η ύλη θα διδαχτεί με τις αναγκαίες συμπληρώσεις σύμφωνα με τις απαιτήσεις του ποσολογίου προγράμματος.

Αναλυτικό Πρόγραμμα Νέων Ελληνικών

Ισχύει το παλαιό, δηλαδή το διαποικιστικό
ορα

- Α' Λυκείου Π.Δ. 822/79 (ΦΕΚ 240/79)
Β' Λυκείου Π.Δ. 922/80 (ΦΕΚ 230/80)
Γ' Λυκείου Π.Δ. 826/79 (ΦΕΚ 240/79)

Συν

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΛΥΚΕΙΟΥ

Τα Αναλυτικά Προγράμματα των Θρησκευτικών του Λυκείου που θα ισχύουν κατά το σχολ. έτος 1982-83 είναι ίδια με εκείνα που ίσχυαν και κατά το παρελθόν σχολ. έτος. Κατά τάξη και τύπο σχολείου τα Α.Π. είναι δημοσιευμένα όπως φαίνεται πιο κάτω:

ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ:

Α' Τάξη: Π.Δ. 827/79

Β' » : Π.Δ. 922/80

Γ' » : Π.Δ. 826/79 και 921/80

ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΛΥΚΕΙΟ:

Α' Τάξη: Π.Δ. 827/79 (ΦΕΚ 240 τ.Α' 23.10.79)

Β' » : Π.Δ. 922/80 (ΦΕΚ 230 τ.Α' 6.10.80) και
Π.Δ. 1286/81 (ΦΕΚ 315 τ.Α' 19.10.81)

Γ' » : Π.Δ. 922/80 (ΦΕΚ 230 τ.Α' 6.10.80) και
Π.Δ. 317/81 (ΦΕΚ 93 τ.Α' 13.4.81)

Δ' » : Π.Δ. 826/79 (ΦΕΚ 240 τ.Α' 23.10.79) και
Π.Δ. 921/80 (ΦΕΚ 230 τ.Α' 6.10.80).

ΚΛΑΣΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ:

Α' Τάξη: Π.Δ. 827/79

Β' » : Π.Δ. 317/81

Γ' » : Π.Δ. 826/79 και 921/80

Πρωτοφύλακας

Το Α.Π. της Μουσικής για την Α' τάξη Λυκείου που θα ισχύει κατά το εχόν έτος 1982-83 είναι ίδιο με εκείνο που ισχύει και κατά το 1981-82 και έχει δημοσιευθεί στο Π. Α. 827/79.

Σε άλλη τάξη Λυκείου δε διδάσκεται η Μουσική.

Πρωτόκολλο

2-9-82.

Αργυρίου απογραφικά στοιχεία

1. α' Δυνατόν : Συνοδευμένο (π.α. 827/79)
2. β' Δυνατόν : Συνοδευμένο (π.α. 922/80)
3. γ' Δυνατόν : Συνοδευμένο (π.α. 826/79) ← (τοχόν)
μετά από τις από 20 Σεπτεμβρίου 1979
- για πρώτη φορά
- με στοιχεία εργογών

Αργυρίου Περίληψη

Ερωτήματα Συνοδευ. Περίληψη :

1. γ' Δυνατόν : Συνοδευμένο (π.α. 826/79).

Βίος

Για το Εξάγειν Πέντε Αρσενικά
το παραπάνω αναγινώσκουμε πρόγραμμα
(prebarius):

α. για ισογία:

- Οταν γ' τάξη να εφαρμόσει το πρόγραμμα που έχει προσαρτήσει για τη 6' κτηνίαση γεννούν άμειβες, με τα ίδια βιβλία.
- Οταν δ' τάξη να εφαρμόσει το πρόγραμμα που έχει προσαρτήσει για τη γ' κτηνίαση γεννούν άμειβες, με τα ίδια βιβλία.

β. για άμειβη του Πεδίου (Εκτελείται Διπλή Κτηνίαση Πεδίου):

Ένας ιαβύς γ' και δ' κτηνίασης ανά μία ώρα και ισοβία να εφαρμόσει το ίδιο πρόγραμμα που έχει προσαρτήσει για διπλή κτηνίαση και γ' κτηνίαση γεννούν άμειβες, με βάση το βιβλίο Αγίας Ροσσομένης, τι πρέπει να γίνει

Αναγνωριστικό Πρόγραμμα Νέων Ελλήνων

Ισχύει το αρχικό, δηλαδή το διαμορφωμένο
στα

- Α' Λυκείου Π.Δ. 827/79 (ΦΕΚ 240/79)
Β' Λυκείου Π.Δ. 922/80 (ΦΕΚ 230/80)
Γ' Λυκείου Π.Δ. 826/79 (ΦΕΚ 240/79)

Συν

ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

(Προσωρινό 'Αναλυτικό Πρόγραμμα) για το 1982-83
 (από το πρόγραμμα της αρχικής)

I.- Σκοπός

'Η διδασκαλία του μαθήματος επιδιώκει:

- 1.- Νά εισαγάγει τους μαθητές στα προβλήματα του κλάδου και νά τους διδάξει τή βασική όρολογία που σχετίζεται με τά ψυχικά φαινόμενα και τίσ ἐκδηλώσεις του ανθρώπου, ώστε νά ἐκφράζονται με ἀκριβεία και νά τά βλέπουν πραγματικτικά.
- 2.- Νά τούς βοηθήσει ν' ἀποκτήσουν παρατηρητικότητα και ἀντικειμενικότητα στην ἀντίληψη του ἑαυτοῦ τους και του ἔξω κόσμου.
- 3.- Νά τούς βοηθήσει στην κατανόηση του ἑαυτοῦ τους και τῶν ἄλλων ὥστε νά ἀναπτύξουν ἀρμονικές με τούς συνανθρώπους τους σχέσεις.

2.- Διδακτέα ύλη

Εἰσαγωγή

'Ορισμός και ἀντικείμενο τῆς Ψυχολογίας. 'Αρχή και ἀνάπτυξη τῆς ἐπιστημονικῆς Ψυχολογίας. Χαρακτηριστικά του ψυχικοῦ κόσμου. Μέθοδοι. Κλάδοι τῆς Ψυχολογίας. 'Η συνείδηση και ἡ ὁλότητα του ψυχικοῦ κόσμου. Διάρθρωση τῆς Γενικῆς Ψυχολογίας.

A.- Συνείδηση και ἀντίληψη

'Η ἀντίληψη: 'Ορισμός και στάδια σχηματισμοῦ τῆς ἀντιλήψεως. 'Αντίληψη μορφῶν. 'Αντιληπτικές πλάνες (Ψευδαισθήσεις και παραισθήσεις).

Τό αἶσθημα: Ἔννοια και ὅρισμός. Τό νευρικό σύστημα. Σχέση ἐρεθισμοῦ και αἰσθήματος. Διάρθρωση τῶν αἰσθημάτων: Αἰσθήματα θερμοκρασίας, πίεσεως, πόνου, ὀργανικά, μυϊκά και στατικά αἰσθήματα, αἰσθήματα γεύσεως, ὀσφρήσεως, ἀκοῆς, ὀράσεως. 'Αντίληψη και ἰδιότητες τῶν χρωμάτων, ἀχρωματοφλία. 'Η σύμπραξη τῶν αἰσθήσεων στην ἀντίληψη. Προσαρμογή τῶν αἰσθήσεων και νόμοι τῶν αἰσθημάτων.

Ἡ παράσταση: Ἐννοια καὶ εἶδη. Ἀράστασις καὶ ἐντύπωση.
Ἐποπτεία. Παραστατικοὶ τύποι.

Οἱ συνειρμοί: Ἐννοια καὶ νόμοι. Οἱ ὅροι ἐπιλογῆς κατὰ
τὴν ἀνάπλαση. Ἡ δύναμις τῶν συνειρμῶν. Συνειρμοὶ καὶ ψυχικὴ
κατάστασις. Ἡ συναίσθησις.

Ἡ μνήμη: Ἐννοια καὶ ἰδιότητες. Ἡ ἀπομνημόνευσις. Ἡ ἀνά-
μνησις. Διαταραχῆς τῆς μνήμης. Σημασία τῆς μνήμης. Ἡ φαντασία.
Ἐννοια καὶ εἶδη. Ἐξέλιξις καὶ σημασία. Ἡ ἀντίληψις τοῦ χώρου,
τῆς ἐπιφάνειας καὶ τοῦ βάθους. Ἡ ἀντίληψις τοῦ χρόνου καὶ τῶν
χρονικῶν σχέσεων.

Ἡ νόησις: Σιέψις καὶ διάνοησις. Ἡ σύλληψις τῶν σχέσεων: Ἀφαί-
ρεσις, ἀνάλυσις-σύνθεσις. Ἡ κρίσις. Ὁ διαλογισμός. Ἡ ἔννοια καὶ
ὁ σχηματισμός τῶν ἐννοιῶν. Σχέσις ἐννοιῶν καὶ λέξεων. Ἐννοιες
κοινῆς καὶ ἐπιστημονικῆς.

B.- Συνείδησις καὶ συναίσθημα

Ἐννοια καὶ ὅρισμός τοῦ συναίσθηματος. Σχέσις συναίσθημάτων
καὶ ὀργανισμοῦ. Ἰδιότητες τῶν συναίσθημάτων. Ἐντονα συναίσθημα-
τα (ἀφιθυμίες).

Ἐντύπωση καὶ συναίσθημα. Ἀνάπλασις καὶ ἀνάμειξις τῶν συναίσθη-
μάτων. Μεταφορά τοῦ συναίσθηματος. Συναίσθημα καὶ ὁρμές. Συσ-
σωρευτικὴ ἀπόχρησις, ἀντίθεσις καὶ ἀμβλυνσις τῶν συναίσθημάτων. Συστή-
ματα συναίσθημάτων. Τὸ συναίσθημα τῆς ἐνοχλῆς. Διαταραχῆς τῶν
συναίσθημάτων. Τὸ συναίσθημα τῆς ἐνοχλῆς. Συναίσθημα καὶ χαρακτή-
ρας. Εἶδη τῶν συναίσθημάτων: Τὸ αὐτοσυναίσθημα, κοινωνικὰ συναι-
σθήματα. Κατώτερα καὶ ἀνώτερα συναίσθηματα. Συναίσθημα καὶ ἐνστι-
κτο. Συναίσθημα θεωρητικόν, καλλιτεχνικόν, ἠθικόν, θρησκευτικόν.

Γ.- Συνείδησις καὶ θέλησις

Τάσεις καὶ στόχοι στὴν ψυχικὴ ζωὴ. Θέλησις καὶ συναίσθημα. Ἀ-
ξιολογικὴ κρίσις, ἀπόφασις καὶ θέλησις. Διαταραχῆς καὶ ἀδυναμίας τῆς
θέλησεως.

Ἡ προσοχή: ἔννοια, ιδιότητες, ὄροι, σημασία.

Θέληση καὶ ὁρμή. Ἐξέδη ὁράσεως. Ὁρμές καὶ κινήσεις. Θέ-
ληση καὶ ἐκλογή (τὸ πρόβλημα τῆς ἐλευθέρης θελήσεως).

Ὁρμές καὶ ἔνστικτα. Ἐξέδη ἐνστικτῶν. Ἡ ἐμπληρική καὶ ἀπόθηση
τῶν ὁρμῶν.

Τὰ συμπλέγματα. Ὁ ἀνταγωνισμός τῶν ὁρμῶν.

Συνείδηση καὶ ἀσυνείδητο (ψυχαναλυτικὴς ἀπόψεις).

Ἰδιοσυγκρασία, χαρακτήρας, προσωπικότητα. Περιεχόμενο καὶ
σχέση τῶν ὁρμῶν.

Παρατήρηση: Ἡ διδασκαλία τῶν παραπάνω ἀποτελεῖται
ἀπὸ τὴν μελέτη τῶν ὁρμῶν, τῶν ἐνστικτῶν καὶ ἀποθῆ-
των. Ἡ ἐμπληρική διδασκαλία, ἐφαρμόζει ἢ καὶ παραδειγμα-
τίζει τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποθῆτων (ὅπως ἐπὶ μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν
ἀπὸ τῶν 2 ἀρχῶν ὡς ἐν τῇ ἐκτέλεσιν τῶν 1952-53).

Ἡ διδασκαλία

Π Ρ Α Ξ Η 65/82

Σήμερα, 13 Σεπτεμβρίου 1982, ημέρα Δευτέρα και ώρα 9.30 πρωινή, το τμήμα Μ.Ε. του ΚΕΜΕ συνεδρίασε στην αίθουσα συνεδριάσεων του (Μεσογείων 396, Αγία Παρασκευή Αττικής), με Πρόεδρο τον κ. Φάνη Κακριδή, αντιπρόεδρο του ΚΕΜΕ.

Έλαβαν μέρος οι κκ Δ. Σακκάς, Ν. Βαρουχάκης, Ηλ. Σπυρόπουλος, Φ. Βώρος, Ν. Παπαδόπουλος, Λ. Αδαμόπουλος, Στ. Παπασημακόπουλος, Δ. Τομποΐδης, Σύμβουλοι Β', Κ. Συριόπουλος, Ι. Σκορδίλης, Ειδικοί Σύμβουλοι, Κυρ. Κατσιμάνης, Β. Θεοδωρακόπουλος, Κ. Φούσκας, εισηγητές και η Γραμματέας του τμήματος Δήμητρα Ζαραφώνιου, φιλόλογος.

ΘΕΜΑΤΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ

1. Γενικός προγραμματισμός των εργασιών του Τμήματος. Εισηγητής Φ.Κακριδής.
2. Ανακοινώσεις.

Στην αρχή της συνεδρίας διαπιστώθηκε απαρτία και το Τμήμα άρχισε την εξέταση των θεμάτων της Η.Δ.

Θέμα 1ο: Ο κ.Κακριδής λέγει:

Καλή μας χρονιά και στο ΚΕΜΕ και σε όλα τα σχολεία που κάνουν σήμερα, όπως και εμείς, καινούριο ξεκίνημα.
Εύκολο δε θα είναι φέτος το έργο μας: ο μεταβατικός χαρακτήρας της χρονιάς και πάνω από όλα το γεγονός ότι ολόκληρο το σύμπλεγμα των εξαγγελιών και τα παρεπόμενά του προχώρησαν με πίεση χρόνου, έτσι που να μένουν πολλά θέματα εκκρεμή, μας υποχρεώνουν να προγραμματίσουμε αμέσως και να προχωρήσουμε χωρίς ούτε λεπτό καθυστέρηση.



Ο αρχαίος Ιανός είχε δύο πρόσωπα· ο σύγχρονος καπιταλισμός πολλά, και το ΚΕΜΕ (πρέπει να παρουσιάσει) τουλάχιστον τρία.

- όσα έγιναν χρειάζονται συμπλήρωση, διευκρίνιση, παρακολούθηση. Κιόλας μας ζητούν με εξ. επίγονο έγγραφο αναλυτικό πρόγραμμα εσπερινού Λυκείου και Κλασικού Λυκείου, οδηγίες για τον τρόπο βαθμολόγησης όλων των τάξεων του Λυκείου κλπ κλπ.
- έχουμε μεγάλες εκφρεμότητες ακόμα για τις δέσμες: αναλυτικό πρόγραμμα, οδηγίες διδασκαλίας, οργάνωση σεμιναρίων κλπ. κλπ. - και βέβαια πρέπει να μελετήσουμε έγκαιρα το μεταπτυχιακό κέντρο, την εσωσχολική βοήθεια σε αδύνατους μαθητές κ.ά.

Όλα αυτά είναι ουσιαστικά χρωστούμενα. Όμως από την άλλη, αν δε θέλουμε να τρέχουμε συνέχεια πίσω από τις ημερομηνίες και τα γεγονότα, πρέπει τώρα

- Να ασχοληθούμε με τα σοβαρά προβλήματα της επόμενης χρονιάς:
 - αναμόρφωση ΟΠ και ΑΠ Γυμν. και Λυκείου 1983/4
 - καινούρια βιβλία, των δεσμών οπωσδήποτε, αλλά και πλήθους άλλων που πια δεν περπατούν, ή δε θα περπατούν με τα νέα προγράμματα.
 - επιμόρφωση των καθηγητών σε μόνιμη βάση - επιτέλους!

Έτσι θα μπορούσαμε να μιλήσουμε για βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα, και μακροπρόθεσμα έργα, αλλά οι όροι είναι άστοχοι γιατί και οι τρεις κατηγορίες πρέπει να ξεκινήσουν αμέσως, και πάλι μόλις προλαβαίνουμε.

Το "προλαβαίνουμε" είναι ψέμα, όσο μένουμε εμείς κι εμείς και όσο λειτουργούμε με το τωρινό παράλογο, θα έλεγα, και τρομερά χρονοβόρο σύστημα.

Στο θέμα του προσωπικού μαθαίνω (αλλά λεπτομέρειες μόνο ο Πρόεδρος μπορεί να ανακοινώσει) ότι γίνονται αποσπάσεις δεν ξέρω πόσες και ποιές.

Το οριστικό θέμα του προσωπικού του ΚΕΜΕ δεν λύνεται έτσι, (αντίθετα, θυμίζει τους "εκτάκτους" στη Μ.Ε., που πολύ σωστά η Κυβέρνηση τους κατήργησε και διόρισε όσους χρειάζονταν) και θα τονίσουμε στον Υπουργό όταν έρθει (ίσως άυριο ή μεθαύριο) όμως κάποια βοήθεια θα έχουμε και τη χρειαζόμαστε. Ο κ. Υφυπουργός με διαβεβαίωσε, άλλωστε, στη Θεσσαλονίκη ότι το Υπουργείο θα μας αποσπά όποιον ακόμα και όταν τον θελήσουμε.

Όμως αυτό δε φτάνει. Πρέπει και ο τρόπος λειτουργίας μας να αλλάξει και να μπορούμε να προωθούμε στο Υπουργείο ως "πράξεις" τα πρακτικά των αποφάσεων τριμελών

Κ

(τουλάχιστο) επιτροπών με μέλη ένα (τουλάχιστον) μέλος του Τμήματος. Τότε μόνο θα έχουμε ευελιξία. Αυτό γίνεται με δύο τρόπους: ανεπίσημα με τη συμφωνία κυρίων ενός Τμήματος που συγκεντρώνεται το μεσημέρι και επικυρώνει τυπικά τις αποφάσεις των ομάδων εργασίας ή και επίσημα, αν το Υπουργικό Συμβούλιο (άσχετα τι θα κάνει αργότερα για τη γενικότερη αναδόμηση του ΚΕΜΕ) με πράξη νομοθετικού περιεχομένου - παρακάλεσα τον κ.Θεοδωρακόπουλο να μελετήσει τη νομική πλευρά - μας δώσει τη δυνατότητα που ζητούμε.

Στο μεταξύ θα ήθελα σήμερα κιόλας, τουλάχιστον για τα πιο επείγοντα θέματα να προχωρήσουμε στη σύγκριση ορισμένων ομάδων εργασίας.

(1) Αναλυτικό πρόγραμμα και οδηγίες δεσμών: το θέμα επείγει πολύ, γιατί η σχετική απόφαση αποτελεί προϋπόθεση για την οργάνωση των επιμορφωτικών σεμιναρίων που θα γίνουν σε όλη την Ελλάδα σε επίπεδο ΓΕΜΕ πριν από το Γενάρη. Να ορίσουμε υπεύθυνους κατά ειδικότητες

(α) Κοινωνιολογία - ιστορία: Φ.Βάρος, Ν.Παπαδόπουλος, Κ.Κασσιμάνης.

(β) Αρχαία Ελληνικά: Η.Σπυρόπουλος, Δ.Τομπαΐδης.

(γ) Νέα Ελληνικά: Δ.Σακκάς.

(δ) Μαθηματικά: Ν.Βαρουχάκης, Κ.Αδαμόπουλος

(ε) Φυσική-Χημεία-Ανθρωπολογία-Βιολογία: Π.Σακελλαρίδης, Παπασημακόπουλος, Σ.Ορεινού, Δ.Καλογεράτος, Ν.Νικολαΐδης.

(στ) Στοιχεία οικονομίας: Παπασημακόπουλος, Γ.Βάζος, Ρ.Φακιδιάς

(ζ) Λατινικά: Δ.Σακκάς, Β.Θεοδωρακόπουλος.

Ν.Βαρουχάκης: προτείνει στα Στοιχεία οικονομίας να ζητήσουμε βοήθεια από το Υπουργείο.

(2) Έγγραφο αριθμ. Γ3/504 Επείγον/3.9.82. Ορίζεται εισηγητής-συντονιστής ο κ.Γ. Σκορδίλης, που βέβαια θα συνεργαστεί με όλες τις ειδικότητες. Η σχετική εισήγηση να ολοκληρωθεί ως την Τετάρτη.

(3) Έγγραφο Γ2 1503 εξ.επείγον/31.8.82 Το Τμήμα αντιμετώπισε το θέμα στην πράξη 64/82. Καθυστερούν όμως ορισμένα σημειώματα που πρέπει να κατατεθούν αμέσως.

(4) Έγγραφο Γ2/1528/2-9-82 Ορίζεται εισηγητής-συντονιστής ο κ.Ν.Παπαδόπουλος, που βέβαια θα συνεργαστεί με όλες τις ειδικότητες.

(5) Θέμα ΩΠ και ΑΠ μαθημάτων γενικής μορφώσεως: Το Τμήμα αποφασίζει το θέμα αυτό να συζητηθεί την Τετάρτη

9 Φεβ 20

(4) Ανακοινώσεις εγγράφων 3585/7-9-82

3514/1-9-82

3352/12-8-82

(6) Ο Πρόεδρος παρακαλεί τον κ. Φούσκα να τηρεί από δώ και μπρός κωδικοποιημένο αρχείο όλων των εισερχομένων εγγράφων από τρίτους (εκπαιδευτικούς, σωματεία κλπ) κατά θέματα, ώστε να μπορούμε να αξιοποιούμε ό,τι καλό και χρήσιμο περιέχουν.

Ύστερα από αυτά (ώρα 12:30) η συνεδρίαση τελειώνει.



Η Γραμματέας

Δ. Ζαραφωνίτου

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΒΛΕΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΣ (ΚΕΜΕ)
ΤΜΗΜΑ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΠΡΑΞΗ 66/1982

Σήμερα, 15 Σεπτεμβρίου 1982, Ημέρα Τετάρτη και ώρα 11η πρωινή, το Τμήμα Μ.Ε. του ΚΕΜΕ συνεδρίασε στην αίθουσα συνεδριάσεών του (αίθουσα Ολομέλειας, Μεσογείων 396, Αγία Παρασκευή, Αττικής), με πρόεδρο τον κ. Φάνη Κακριδή, αντιπρόεδρο του ΚΕΜΕ.

Έλαβον μέρος στη συνεδρίαση οι κ.κ. Δ. Σακιάς, Ν. Βαρουχάκης, Ηλ. Σπυρόπουλος, Φ. Βώρος, Ν. Παπαδόπουλος, Α. Αδαμόπουλος, Στ. Παπασημακόπουλος, Δ. Τομπαΐδης, Σύμβουλοι Β', Κ. Συριόπουλος, Ι. Σκορδίλης, Ειδικοί Σύμβουλοι, Κυρ. Κατσιμάνης, Β. Θεοδωρακόπουλος, Κ. Φούσκας, Εισηγητές και η Γραμματέας του Τμήματος Δήμ. Ζαραφονίτου, φιλόλογος.

ΘΕΜΑΤΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ

- ΘΕΜΑ 1ο - Ω.Π. και Α.Π. μαθημάτων γενικής παιδείας (μεταβατικά 1982-83) Εισηγητής Φάνης Κακριδής (και οι εκπρόσωποι των ειδικοτήτων).
- ΘΕΜΑ 2ο - Γνωμοδότηση για το Σχ. Π.Δ/τος "Οργάνωση και λειτουργία των Σχολών Επιμορφώσεως Λειτουργών Μέσης Εκπ/σης (ΣΕΛΜΕ). Εισηγητής Ι. Σκορδίλης.
- ΘΕΜΑ 3ο - Ανατύπωση διδακτικών βιβλίων των Θρησκευτικών. Εισηγητής Κ. Φούσκας.
- ΘΕΜΑ 4ο - Μεταλυκειακό προπαρασκευαστικό κέντρο. Εισηγητής Φ. Κακριδής.
- ΘΕΜΑ 5ο - Ελληνική προεδρία στην ΕΟΚ. Εισηγητής Κ. Κατσιμάνης.

Ετην αρχή της συνεδρίας διαπιστώθηκε σπαρτία και το Τμήμα πριν αρχίσει την εξέταση των θεμάτων της Η.Δ. Ομόφωνα εγγράφει ως 5ο θέμα την "Ελληνική προεδρία στην ΕΟΚ" με εισηγητή τον κ. Κ. Κατσιμάνη και το προ-
τρέπει στη συζήτηση των θεμάτων της.

ΘΕΜΑ 5ο - Ελληνική προεδρία στην ΕΟΚ.

Ο κ. Κατσιμάνης λέγει: Ο κ. Πρόεδρος του ΚΕΜΕ μου έδωσε το υπό στοιχείο ΙΑ/674/73-82 επείγον έγγραφο του ΥΠΕΠΘ/Δ/νη Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, τμήμα Συντονισμού και μου ζήτησε να το μελετήσω και να του κάνω σχετική εισήγηση. Με το έγγραφο αυτό μας γνωστοποιείται ότι κατά το Β' Εξάμηνο του 1983 η χώρα μας θα έχει την προεδρία στα διάφορα όργανα της ΕΟΚ μεταξύ των οποίων και η επιτροπή εκπαίδευσης και ότι πρέπει να υποδείξουμε εμείς, ως ΚΕΜΕ, "στρατηγικές και επιμέρους επιδιώξεις" που το ΥΠΕΠΘ επιθυμεί να τεθούν ή να προωθηθούν κατά τη διάρκεια της προεδρίας μας.

Έκανα σχετική εισήγηση στον κ. Πρόεδρο και ταυτόχρονα του ζήτησα να έρθει το θέμα στο Τμήμα Μ.Ε. του ΚΕΜΕ, λόγω της σοβαρότητάς του. Το θέμα εισήχθη το ταχύτερο δυνατόν και σας εισηγούμαι τα εξής:

Σε παλαιότερο σημείωμά του ο κ. Σακκάς, Σύμβουλος Β' του ΚΕΜΕ, είχε επισημάνει ότι στην έκθεση αριθ. 7787/80 της Κοινότητας αλλά και σε προηγούμενες εκθέσεις αναφέρονται τα εξής θέματα:

- 1.- Περισσότερες ευκολίες για την εκπαίδευση των ξένων από άλλες χώρες-μέλη που γούν σε χώρες της κοινότητας.
- 2.- Προώθηση στενότερων σχέσεων μεταξύ εκπαιδευτικών συστημάτων στην Ευρώπη.
- 3.- Διδασκαλία για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα και την Ευρώπη στα σχολεία.
- 4.- Δυνατότητα στους διδασκάλους να ακούν το έργο τους και σε άλλες χώρες-μέλη.
- 5.- Θέματα στατιστικής.
- 6.- Συνεργασία στην περιοχή Ανώτερης Εκπαίδευσης.
- 7.- Διδασκαλία ξένων γλωσσών.
- 8.- Ίσες ευκαιρίες και ελεύθερη είσοδος σε όλες τις μορφές εκπαίδευσης.
- 9.- Προετοιμασία των κοριτσιών για τη ζωή της εργασίας και ισότητα ευκαιριών στην κοινωνία για αγόρια και κορίτσια.
- 10.- Μετάβαση από τις σπουδές στη ζωή της εργασίας.



Από τα πιο πάνω θέματα κατά τη γνώμη μου θα μπορούσαν να προταθούν τα υπ' αριθμ. 3,7,8,9 και 10. Σε αυτά θα μπορούσαν να προστεθούν και τα εξής:

- 1.- Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών της Μ.Ε.
- 2.- Το πρόβλημα του εκσυγχρονισμού των ωρολογίων και αναλυτικών προγραμμάτων.

Το Τμήμα αναθέτει στους κ.κ. Η. Σπυρόπουλο, Δ. Σακκά, Φ. Βώρο και Κ. Κατσιμάνη την επεξεργασία του θέματος και τη σύνταξη του απαντητικού εγγράφου σε συνεργασία βέβαια με όσα μέλη του Τμήματος έχουν κάτι σχετικό να προσφέρουν.

ΘΕΜΑ 10 - Ω.Π. και Α.Π. μαθημάτων γενικής παιδείας (μεταβατικό 1982-83)

Ο κ. Φάνης Κακριδής λέγει: Ύστερα από τις πολλές μας σχετικές συζητήσεις και μια χτεσινή επαφή μου με τον Υφ/ργό κ. Μώραλη, εισηγούμαι την ακόλουθη κατανομή των 10 ωρών γενικής παιδείας του φετινού μεταβατικού προγράμματος:

Θρησκευτικά	1
Αγωγή του Πολίτη	2
Ξένη γλώσσα	2
Φιλοσοφικά	2
Φυσική Αγωγή	3



Η προτίμηση στη Φ.Α. δικαιολογείται (α) από την έμφαση που η πολιτική ηγεσία του Υπουργείου θέλει να δοθεί στο μάθημα - κάτι που προσωπικά με βρίσκει σύμφωνο - αλλά και από την παρατήρηση, ότι σε ένα βαρυσφορτωμένο πρόγραμμα, όπως θα είναι το πρόγραμμα της Γ' Λυκείου, οι δέκα ώρες της γενικής παιδείας πρέπει να παρέχουν κάποια ανάπαυλα και εξισορρόπηση.

Συμπληρωματικά σημειώνω ότι η προχτεσινή παρατήρηση του κ. Βαρουχάκη με έβαλε σε σκέψεις. Πρέπει πραγματικό κάποιο από τα μαθήματα της Γ.Π. να πρόσκαται στο φυσικομαθηματικό τομέα της γνώσης.

Προτείνω να εξετάσουμε για του χρόνου τη δυνατότητα το μάθημα της φιλοσοφίας να συμπεριλάβει στην ύλη του ένα τριάντα με σαράντα στα εκατό "φυσική, φιλοσοφία". Έτσι θα πραγματώσουμε στη διδασκαλία αυτό που

η επιστημονική πράξη και η επιστημολογία έχουν από καιρό καθιερώσει: την ενοποίηση της θεωρητικής "φυσικής" (πυρηνικός μικρόκοσμος, αστρονομικός μακρόκοσμος, δυναμική του σύμπαντος, θεωρία της σχετικότητας κλπ.) με τη γενική "φιλοσοφία" το μάθημα - δεν ξέρω πως θα ονομαστεί - θα είναι πραγματικά καινούργιο και σύγχρονο. Μπορούμε να το μελετήσουμε.

Ακολουθεί συζήτηση κατά την οποία διατυπώνονται οι ακόλουθες προτάσεις.

Ο κ. Παπαδόπουλος λέγει: Εκτός από τις ώρες της Αγωγής Πολίτη - για την οποία παρκάτω ο λόγος - συμφωνώ με τις προτεινόμενες ώρες στα άλλα μαθήματα για τους εξής λόγους:

1) Η Σωματική Αγωγή είναι άσκηση που είναι πάντοτε απαραίτητη και σε οργανωμένη και καθοδηγούμενη μορφή. Δε νομίζω μάλιστα ότι θα ήταν για φέτος σκόπιμο να δοθεί μια ώρα κάπου αλλού.

2) Η Φιλοσοφία είναι μάθημα γενικού προβληματισμού και σε μία τάξη που διδάσκονται οι δυο ώρες είναι απαραίτητες πολύ περισσότερο, αν συνδυαστεί με ορισμένα θέματα σύγχρονων φυσικομαθηματικών φιλοσοφικών διαπιστώσεων δηλ. γενικού ενδιαφέροντος. Το τελευταίο προτείνω μαζί με τον εισηγητή για το μονιμότερο πρόγραμμα της Φιλοσοφίας.

3) Τα Θρησκευτικά με μία ώρα με βρίσκουν επίσης σύμφωνο, λόγω συμπίεσης των μαθημάτων και λόγω κάποιου, ίσως προσωρινού, κορεσμού των μαθητών από τα παραδοσιακά μαθήματα.

4) Σχετικά με την Αγωγή του Πολίτη προτείνω να αφαιρεθεί μια ώρα υπέρ της Ξένης Γλώσσας, γιατί αγωγή γίνεται άμεσα η έμμεσα σε αρκετά άλλα μαθήματα αρκεί να γίνονται σωστά διδακτικά-παιδαγωγικά, ενώ η Ξένη Γλώσσα είναι πρόβλημα καυτό και άμεσης ανάγκης και οι Έλληνες υστερούμε πολύ συγκριτικά στο θέμα αυτό.

Στα φροντιστήρια δε μαθαίνεται η Ξένη Γλώσσα και χρειάζεται κάποτε να εντείνουμε τις προσπάθειές μας στο σχολείο. Άλλωστε στο φροντιστήριο δεν μπορεί να φοιτήσει ο κάθε μαθητής.

Ο κ. Βαρουχάκης λέγει: Μέσα σ' ένα πρόγραμμα 10 ωρών γενικής μόρφωσης είναι απόλυτα απαραίτητο να υπάρξει έστω και μια ώρα από τον τομέα των θετικών επιστημών το γνωστικό αντικείμενο που θα καλύπτεται από την

ώρα αυτή μπορεί να είναι μία διεύρυνση και εκσυγχρονισμός της ύλης Κοσμογραφίας που μπορεί να πάρει τον τίτλο "Στοιχεία Αστρονομίας και Αστροναυτικής".

Στη διαστημική εποχή που ζούμε είναι απογοητευτικό να προτείνουμε προγράμματα που φιλοδοξούν να χαρακτηρίζονται εκσυγχρονισμένα χωρίς όμως να περιέχουν ούτε στοιχειώδη επιμόρφωση για τα θαυμάσια επιτεύγματα και τις προοπτικές στον τομέα του Διαστήματος.

Ειδικότερα, για φέτος, εφόσον γίνει δεκτή η πρότασή μου μπορεί να χρησιμοποιηθεί το βιβλίο Κοσμογραφίας (του οποίου η διδασκαλία ποτέ δεν ολοκληρώνεται) ως μόνη ανάγκη και με οδηγίες^α δοθεί κάποια ιδιαίτερη έμφαση και ανάπτυξη στο μικρό κεφάλαιο Αστροναυτικής που περιέχει. Για τον επόμενο χρόνο μπορεί να έχουμε βιβλίο ανταποκρινόμενο στις παραπάνω προδιαγραφές.

Ο κ. Φ. Βώρος λέγει: Για το σχ. έτος 1982-83, έχοντας υπόψη τις εκπεφρασμένες γενικής παιδείας, τα βιβλία που έχουμε, τις προσδοκίες που έχουν καλλιεργηθεί (και από την Πολιτεία), θεωρώ σκόπιμες τις ακόλουθες τροποποιήσεις στην εισήγηση:

1.- Η γ' λυκείου (18/χρονα παιδιά) έχει πολύ σοβαρά προβλήματα και εφηβική νωχέλεια, που συχνά καταλήγει για την πλειοψηφία των μαθητών σε άρνηση για σωματική αγωγή. Δεν είναι λοιπόν η καλύτερη ώρα για να προσθέσουμε την ώρα της Φ. Αγωγής υπό την επήρεια ορισμένων πρόσκαιρων εντυπώσεων η θέση της είναι σε μικρότερη ηλικία. Προτείνω μείωση σε 2 ώρες.

2.- Για τη Φιλοσοφία δεν έχουμε την ώρα αυτή κατάλληλο βιβλίο και θα ήταν ολίσθημα να διακυβεύσουμε μία ωραία ιδέα να περιβληθεί με μία διδακτική αποτυχία, δοσμένη από πρόσφατη πείρα σχολική. Βρεθήκαμε στην ανάγκη να αποσύρουμε τα Στοιχεία Φιλοσοφίας λόγω κατακραυγής. Πράγμα-τα γνωστά. Για το περιεχόμενο του προγράμματος-βιβλίου Φιλοσοφίας για το μέλλον επιφυλλάσσομαι να πω τα δέοντα στην κατάλληλη ώρα. Φιλοσοφία 1 ώρα.

3.- Τη διδασκαλία Ιστορίας Σύγχρονης την υποδεικνύουν λόγοι παι-δαγωγικοί και λόγοι πολιτικοί-εθνικοί. Είναι το μάθημα που θα ελκύσει το μέγιστο διαφέρον των μαθητών.

Προτείνω να διατεθούν 2 ώρες για Ιστορία, αυτές που θα αφαιρεθούν από Φιλοσοφία και Φυσική Αγωγή (εισήγηση Κακριδή).

4.- Συμφωνώ με την πρόταση Βαρουχάκη (Αστροφυσική κλπ.) να αξιοποιήσουμε μία ώρα για το αντικείμενο αυτό στο μελλοντικό πρόγραμμα.

Ο κ. Αδαμόπουλος λέγει: Δεν θα επαναλάβω την επιχειρηματολογία του κ. Βαρουχάκη για την ανάγκη να παραμείνει το μάθημα της Κοσμογραφίας στον κατάλογο των γενικών μαθημάτων. Πιστεύω ότι όλοι στην αίθουσα αυτή συμφωνούμε ότι ανάμεσα στα γενικά μαθήματα πρέπει να υπάρχει και ένα πρακτικό μάθημα, όπως είναι η Κοσμογραφία, ώστε να αντισταθμίζεται ο ρόλος που θα παίξουν τα υπόλοιπα θεωρητικά μαθήματα στη γενική μόρφωση των μαθητών. Ακόμη είναι ανάγκη να παραμείνει και το μάθημα της Ιστορίας ώστε να καταστεί δυνατή η ολοκλήρωση της διδασκαλίας της νεώτερης Ιστορίας.

Δεν συμφωνώ, για τούς λόγους που αναπτύχθηκαν κατά τη συζήτηση, στην αύξηση των ωρών της Φιλοσοφίας και της Σωματικής Αγωγής.

Με βάση τις παραπάνω σκέψεις προτείνω το εξής Ω.Π. για τα γενικά μαθήματα: Θρησκευτικά 1, Ιστορία 1, Ξένη γλώσσα 2, Σωματ. Αγωγή 2, Κοσμογραφία 1, Φιλοσοφία 1, Αγωγή Πολίτη 2.

Σημειώνω τέλος ότι με την παραμονή της Κοσμογραφίας στα γενικά μαθήματα θα καταστεί δυνατή στην επόμενη χρονιά η ενίσχυση του ωραρίου της Σωματικής Αγωγής στη Β' Λυκείου.

Ο κ. Κοτσιμάνης λέγει: Είχε από τη διοίκηση εκφραστεί η επιθυμία να διδαχτεί στους μαθητές της Γ' Λυκείου η σύγχρονη Ιστορία. Πιστεύω ότι θα έπρεπε το μάθημα αυτό να παραμείνει στα μαθήματα γενικής παιδείας με μία ή δύο ώρες.

Χαιρετίζω την εισήγηση για δώρο στη Φιλοσοφία. Είναι σκόπιμο και πολύ χρήσιμο ορισμένα "ξεπερασμένα" φιλοσοφικά θέματα να παραμεριστούν (όπως λ.χ. η γενική θεωρία της γνώσης κλπ., και τη θέση της να αναλάβουν περισσότερα σύγχρονα και ενδιαφέροντα θέματα όπως: η έννοια της επιστήμης, τα γνωρίσματα του επιστημονικού πνεύματος, οι βασικές μέθοδοι της επιστήμης (παραγωγή, επαγωγή, ενόραση, αναλυτική σκέψη), σχέση επιστήμης και τεχνικής, η παραδοσιακή θεωρία της γνώσης υπό το

φώς των δεδομένων της νεότερης φυσικής, η έννοια του σκοπού στη βιολογία κλπ. Όμως δεν πρέπει να ξεχνάμε δύο πράγματα:

α) Ότι δεν πρέπει να τρέφουμε αυταπάτες και να πιστεύουμε ότι θέματα φυσικών επιστημών θα καλύπτονται από το μάθημα της φιλοσοφίας της επιστήμης.

β) Το μάθημα της φιλοσοφίας πρέπει ολοένα και περισσότερο να εμπλέσσεται με θέματα πολιτικής φιλοσοφίας που και επίκαιρα είναι και ζητούνται ολοένα και περισσότερο από διάφορες πλευρές.

Η συζήτηση συνεχίζεται και τελικά οι προτάσεις διαμορφώνονται σύμφωνα με τον ακόλουθο πίνακα:

Εισήγηση	Παπαδ.	Τομπα.	Βώρος	Αδαμ.	Κακριδής	Συριόπουλος
Θρησκ. 1	1	1	1	1	1	2
Α. τ.Π. 2	1	2	2	2	2	2
Ξ.Γ. 2	3	3	2	2	3	2
Φιλοσ. 2	2	1	1	1	2	1
Φ.Α. 3	3	3	2	2	2	3
Ιστ. -	-	-	2	1	-	-
Κοσμ. -	-	-	-	1	-	-
Σ	10					

Ψ η φ ο φ ο ρ ί α

Σκορδύλης	εισήγηση
Συριόπουλος	πρότασή του
Τομπάζης	πρότασή του
Παπασημακοπ.	Κακριδής
Αδαμόπουλος	πρότασή του
Παπαδόπουλος	Κακριδής
Βώρος	πρότασή του
Σπυρόπουλος	πρόταση Βώρου
Βαρουχάκης	πρόταση Αδαμόπουλου
Σακκάς	πρόταση Βώρου
Κακριδής	πρότασή του



Η ψηφοφορία επαναλαμβάνεται με την παράκληση του Προέδρου οι πιο

Ψ η φ ο φ ο ρ ί α

Σκορδίλης	πρόταση Κακριδή
Συριόπουλος	πρότασή του
Τομπαΐδης	πρότασή του
Παπασημακοπ.	πρόταση Κακριδή
Αδαμόπουλος	πρότασή του
Παπαδόπουλος	πρόταση Κακριδή
Βώρος	πρότασή του
Σπυρόπουλος	πρόταση Βώρου
Βαρουχάκης	πρόταση Αδαμόπουλου
Σακκάς	πρόταση Βώρου
Κακριδής	πρότασή του

Παραμερίζονται διαδικαστικά οι προτάσεις Τομπαΐδη, Συριόπουλου, Παπαδόπουλου καθώς και η εισήγηση.

Ψ η φ ο φ ο ρ ί α

Σκορδίλης	πρόταση Κακριδή
Συριόπουλος	πρόταση Κακριδή
Τομπαΐδης	πρόταση Κακριδή
Παπασημακοπούλου	" Κακριδή
Αδαμόπουλος	πρότασή του
Παπαδόπουλος	πρόταση Κακριδή
Βώρος	πρότασή του
Σπυρόπουλος	πρόταση Βώρου
Βαρουχάκης	πρόταση Αδαμόπουλου
Σακκάς	πρόταση Βώρου
Κακριδής	πρότασή του



Έτσι, το Τμήμα αποφάσισε (με πλειοψηφία 6:5) να προτείνει το ακόλουθο Α.Π. των μαθημάτων Γ.Π. για το 1982/83:

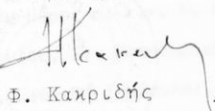
Θρησκευτικά	1
Αγωγή του Πολίτη	2
Φυσική Αγωγή	2
Φιλοσοφικά	2
Ξένη Γλώσσα	3

Ο κ. Βώρος διστυπώνει αμφιβολία για την ορθότητα της διαδικασίας, όπου συνυπήρχαν ως παράλληλες δύο προτάσεις του ίδιου προσώπου.

Ο Πρόεδρος απαντά ότι οι προτάσεις παύουν να συνδέονται με τα πρόσωπα από τη στιγμή που υποβάλλονται στο σώμα, και παρακαλεί τους αρμόδιους να ασχοληθούν αμέσως με τη σύνταξη του Α.Π. και των οδηγιών διδασκαλίας των μαθημάτων Γ.Π.

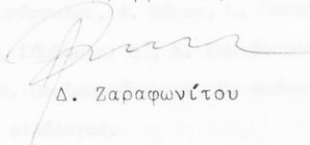
Η συζήτηση για τα θέματα 2, 3 και 4 αναβάλλεται και η συζήτηση διακόπτεται (ώρα 1.55).

Ο Πρόεδρος



Φ. Κακριδής

Η Γραμματέας



Δ. Ζαραφωνίτου

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠ/ΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΣ (ΚΕΜΕ)

ΤΜΗΜΑ Μ.Ε.

Π Ρ Α Ξ Η 67/82

Σήμερα, 16 Σεπτεμβρίου 1982, ημέρα Πέμπτη και ώρα 9η πραινής, το Τμήμα Μ.Ε. του ΚΕΜΕ συνεδρίασε στὴν αΐθουσα συνεδριῶν του (αΐθουσα ὁλομέλειας Μεσαγείων 396, Αγία Παρασκευή Αττικής) με πρόεδρο τον κ. Φάνη Κακριδί, αντιπρόεδρο του ΚΕΜΕ.

Ἐλαβον μέρος οἱ κ.κ. Ν. Βαρουχάκης, Ηλ. Σπυρίδουλος, Φ. Βάρος, Ν. Παπαδόπουλος, Λ. Αδαμόπουλος, Στ. Παπασημακόπουλος, Τομπάκης, Σύμβουλοι Β', Κ. Συρίδουλος, Ι.

Σκορδίλης, Εἰδικοί Σύμβουλοι, Κυρ. Κατσιμάνης, Β. Θεοδωρακόπουλος, Κ. Φούσκακας Εισηγητής και ἡ Γραμματέας του Τμήματος Δημ. Ζαφαφανίτου, φιλόλογος.

Δεν ἔλαβε μέρος στη συνεδρίαση ο κ. Σακκάς που ἀπουσίαζε για ὑπηρεσιακοὺς λόγους.

ΘΕΜΑΤΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ

- ΘΕΜΑ 1ο - Γνωμοδότηση για το σχ. Π.Δ/τος "Οργάνωση και λειτουργία των Σχολών Επιμόρφωσης Λειτουργών Μ. Εκπαίδευσως (ΣΕΛΜΕ). Εισηγητής Ι. Σκορδίλης.
- ΘΕΜΑ 2ο - Ανατύπωση διδ. βιβλίων των θρησκευτικών. Εισηγητής Κ. Φούσκακας.
- ΘΕΜΑ 3ο - Μεταλυκειακό προπαρασκευαστικό κέντρο. Εισηγητής Φ. Κακριδής.

Στὴν ἀρχή της συνεδρίας, διαπιστώθηκε ἀπαρτία και το Τμήμα ἀρχισε

την εξέταση των θεμάτων της Ημερήσιας διατάξεως.

./.



Θ έ μ α 10.- Γνωμοδότηση για το Σχ. Π. Δ/τος. " Οργάνωση και λειτουργία των Σχολών
Επιμόρφωσης Λειτουργών Μ. Εκπ/σης (ΣΕΛΜΕ). Εισηγητής Ι. Σκορδής

Συνεχίζεται η συζήτηση για το Σχ. Π. Δ/τος που αφορά τη λειτουργία των ΣΕΛΜΕ.

Ο κ. Σπυρόπουλος λέγει:

Για την ίδρυση και τη λειτουργία των ΣΕΛΜΕ, εκτός από το Π. Δ/γμα του 1978 που ισχύει ως σήμερα, το Τμήμα ύστερα από κοπιώδη εργασία έχει δώσει, το 1980, μια επιπροσπεκτιμένη γνωμοδότηση, που έχει από τότε αποσταλεί στην αρμόδια Δ/νση του Υπουργείου.

Πολύ εύκολα διαπιστώνεται ότι, σε σχέση με τον σχεδιασμό που προτείνει το Τμήμα με τη γνωμοδότηση αυτή, το συζητούμενο σχέδιο Πρ. Δ/ματος αποτελεί σαφή υποχώρηση, από πολλές απόψεις. Υποθέτω ότι: α) εμπόδια που συναντά η Διοίκηση στην εφαρμογή πια συγχρονισμένων μορφών επιμόρφωσης (όπως αυτή που πρότεινε το Τμήμα), β) το δεδομένο της ανεπαρκούς κατάρτισης που δίνουν οι καθηγητικές σχολές στους μέλλοντες εκπαιδευτικούς και γ) η ισχυρή επιδραση παραδοσιακών σχημάτων επιμόρφωσης (π.χ. Διδασκαλείου Μ.Ε.) οδήγησαν τη Διοίκηση να προτιμήσει το σχέδιο Π. Δ/ματος που έχουμε μπροστά μας και να μη εισηγηθεί πιο εκσυγχρονισμένες μορφές επιμόρφωσης.

Όμως αυτή η διαπίστωση δεν σημαίνει ότι το συζητούμενο σχέδιο δεν μπορεί, με τις απαραίτητες βελτιώσεις, να υπηρετήσει ως ένα βαθμό την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών της Μέσης βραχυπρόθεσμα, ούτε είναι δυνατόν αδιαμαρτύρητα να ακουστούν τα λόγια του συναδέλφου κ. Δ. Σακκά, ο οποίος:

α) Αν και γνωρίζει ότι το Τμήμα δεν διαθέτει άνετα περιθώρια χρόνου, επιμένει να αναπτύσσει εξαντλητικά απόψεις (που όσο κι αν τις προβάλλει ως προσωπικές, είναι κοινές πολλών άλλων μελών του Τμήματος) που κατά κόρο επανέλαβε και σε προηγούμενες συνεδρίες. Φυσικό είναι ο κ. Πρόεδρος του τμήματος να υποφέρει λιγότερο από ό,τι τα υπόλοιπα μέλη του τμήματος, εφόσον αυτός τα ακούει για πρώτη φορά.

β) Δεν προσέχει όσο χρειάζεται με υπερβολές και ανακρίβειες να δημιουργεί εντυπώσεις και προπλάτνει να αδικεί κατάφορα γενικότερα το ΚΕΜΕ και ειδικότερα το Τμήμα. Γιατί πώς αλλιώς ισχυρίζεται ο κ. Σακκάς ότι στον τομέα των ταχόρρυθμων επιμορφώσεων η δραστηριότητα του ΚΕΜΕ ισοδύναται με το μηδέν, την ώρα που, εκτός από τα τριήμερα σεμι

νάρια του 1976 που κάλυψαν σχεδόν όλο τον ελληνικό χώρο, εκατοντάδες καθηγητές της επαρχίας με ευγνωμοσύνη θυμούνται τις ταχύρρυθμες επιμορφώσεις στην Τρίπολη, τη Λάρισα, την Καβάλα και την Αλεξανδρούπολη. Και πώς εξηγείται η σταθερή ενδοχυσή της ΟΛΜΕ προς το θεσμό των ετήσιων ΣΕΛΜΕ με ταυτόχρονη πολεμική κατά του ΔΜΕ, αν δεν ήταν χειροπιαστά τα σημαντικά θετικά αποτελέσματα, ιδιαίτερα της ΣΕΛΜΕ Αθηνών, όπου ο κ. Σακκάς διδάσκει σημαντικό μάθημα; Δεν λέω ότι με την πεισματική αρνητική του στάση στις ενέργειες αυτές του τμήματος ο κ. Σακκάς εξυπηρετεί σκοτεινές σκοπιμότητες, αλλά η αυστηρή αυτοκριτική όταν γίνεται συνέχεια έχει αρνητικές επιπτώσεις στην πίστη στο έργο μας, στην αυτοπεποίθηση και γενικότερα στον ενθουσιασμό που οποιαδήποτε πρέπει να εμπνέει την κοινή προσπάθειά μας. Τέλος, δεν είναι επιβεβαίωση των προοδευτικών χαρακτήρων και της ΣΕΛΜΕ και του τμήματος γο γαρονός ότι τον Οκτώβριο του 1976 ο τότε υπουργός κ. Ι. Βαρβιτσιώτης απομάκρυνε σχεδόν το σύνολο των μελών του τμήματος από τη ΣΕΛΜΕ και την παρέδωσε στους Επόπτες και στους καθηγητές της φιλοσοφικής του Πανεπιστημίου Αθηνών; Γιατί δεν αξιολογεί τέτοια γεγονότα ο κ. Σακκάς; Λυπηρό, γιατί με τις υπερβολές και τις αναβιβασίες ο κ. Σακκάς αδικεί τις απόψεις του, που συχνά είναι αξιολογικές και αποδυναμώνει την πειστικότητά τους.

Σε ό,τι αφορά την ίδρυση νέων ΣΕΛΜΕ και την απόφαση λειτουργίας των επτά ιδρυμάτων, που βρίσκει αντίθετο τον κ. Σακκά, είμαι υποχρεωμένος να επισημάνω αντιφάσεις, όπως:

- α) Ο κ. Σακκάς εκφράζει την αντίθεσή του με την ίδρυση νέων ΣΕΛΜΕ, την ώρα που ο ίδιος είναι υπέρ της αύξησης του αριθμού των εγχορηγούμενων - κάτι όμως που με την άδελξη τον αριθμό της ΣΕΛΜΕ που λειτουργούν υπηρετείται κατά τον καλύτερο τρόπο.
- β) Ενώ ο ίδιος είναι, απ' ό,τι ξέρω, αποκεντρωτικός, επιμένει να λειτουργούν ΣΕΛΜΕ μόνο στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη, αμφισβητώντας τη σκοπιμότητα λειτουργίας τους σε άλλα αστικά κέντρα.

Βέβαια υπάρχει πάλι το πρόβλημα της επένδυσης των επαρχιακών ΣΕΛΜΕ με κατάλληλο έμπειρο υψηλής ποιότητας διδακτικό προσωπικό. Ακριβώς όμως τη λύση του προβλήματος αυτό διευκολύνει το νέο Π. Δ/μα δίνοντας την ευχέρεια να χρησιμοποιηθούν ικανοί εκπαιδευτικοί κάθε βαθμού και μάλιστα ορισμένοι να αποσπαστούν εξολοκλήρου στις ΣΕΛΜΕ. Μάλιστα έτσι θα αξιοποιηθούν δεκάδες προσυγχοί εκπαιδευτικοί, εφόσον έχει

ολοκληρωθεί η απαραίτητη προεργασία. Συγκεκριμένα, ύστερα από εγκύκλιο του Υπουργείου κλήθηκαν οι προσοντούχοι εκπαιδευτικοί που επιθυμούσαν να διδάξουν στις ΣΕΛΜΕ να υποβάλουν αίτηση. Υποβλήθηκαν δεκάδες αιτήσεις και διαπιστώθηκε ότι υπάρχει ένα σημαντικό επιστημονικό δυναμικό στον κλάδο, ικανό να επανδρώσει τις ΣΕΛΜΕ, ιδιαίτερα αν το Υπουργείο προχωρήσει στην απόσπαση ορισμένων Λυκειαρχών και Γυμνασιαρχών στις ΣΕΛΜΕ. Βέβαια θα αντιστατηθεί ότι οι περισσότεροι δεν έχουν επαρκή εμπειρία στην επιμόρφωση καθηγητών. Ξεχνάμε όμως ότι πολλοί συναδελφοί που σήμερα είναι μέλη του τμήματός μας πολύ νεότεροι απ' ότι, είναι σήμερα, υπηρέτησαν στο Διδακταίο Μέρος, δηλαδή σε μια σχολή με μεγαλύτερες φιλοδοξίες από τις ΣΕΛΜΕ και με μεγαλύτερη (διπλάσια) διάρκεια σπουδών; Γιατί λοιπόν να μην επιτύχουν στο νέο έργο τους καταξιωμένοι προσοντούχοι συναδελφοί της έδρας; Τέλος, για να μη υποβιβαστεί επικίνδυνα το επίπεδο διδασκαλίας και για λόγους οικονομίας, προτείνω οι ΣΕΛΜΕ που στην έδρα τους δεν υπάρχουν καθηγητικές σχολές ΑΕΙ (Καβάλας, Κοζάνης, Λάρισας, Λαμίας, Τρίπολης) να μη λειτουργούν κάθε χρόνο, δύο χρόνια τον ένα χρόνο να μένουν αργές, το δεύτερο να εργάζονται με διπλάσιο αριθμό δπουδαστών, καθώς η μία θα δέχεται καθηγητές από την περιοχή της πλησιέστερης της.

Βέβαια κατά τη συζήτηση των άρθρων έχω να κάνω αρκετές παρατηρήσεις. Για ό,τι αφορά όμως την καταρχήν συζήτηση του σχεδίου, επαναλαμβάνω: αποτελεί υποχρέωση σε σχέση με την πρόταση του τμήματος το 1980, υπηρετεί όμως τα πράγματα για το 1982-3. Έχουμε μπροστά μας το δίλημμα: Για το 1982-3 ή δεν θα γίνει τίποτα με την επιμόρφωση (αν απορρίψουμε το σχέδιο) ή, με τις βελτιώσεις που θα επιφέρει το τμήμα, θα επιμωρφωθούν εκατοντάδες καθηγητές, όχι βέβαια κατά ιδανικό τρόπο, αλλά σπουδαιότερα επωφελός. Γι' αυτό προτείνω να το δεχτούμε καταρχήν ως λύση ανάγκης, προσωρινή για το 1982-3 και να αναλάβουμε την υποχρέωση να προτείνουμε νομικό πλαίσιο πιο εκσυγχρονισμένο, και πιο οικονομικό από προπέντων με ρεαλιστική δυνατότητα να επιμωρφωθούν πολύ περισσότεροι καθηγητές.



Ο κ. Βώρος λέγει:

Επιπρόσθετα στις χθεσινές γενικές παρατηρήσεις μου επιθυμώ να προσθέσω τὰ εξής:

1. Αρχές σύνταξης προγράμματος

- α. σεβασμός στην ηλικία των μετεκπαιδευομένων (ηλικία ώριμης κρίσης καί προβληματισμού, μικρής δυνατότητας μνήμης).
- β. Όχι εξοντωτικό ωρολόγιο πρόγραμμα, αλλά συστηματική υπόδειξη επιστημονικής εργασίας.
- γ. Συμπλήρωση σπουδών που έλειπαν από τις βασικές σπουδές μας ή προσφέρονταν έλλειμματικά (π.χ. Κοινωνιολογία, Οικονομία, Φιλοσοφία) ιδιαίτερα αν πρόκειται για θέματα που σήμερα ιδιαίτερα προωθούνται στη Γενική Εκπαίδευση (Κοινωνιολογία, Οικονομία, Φιλοσοφία).
- δ. Προβληματισμός και ενημέρωση για σύγχρονα προβλήματα της επιστήμης, της, της παιδαγωγικής, της διδακτικής, της φιλοσοφίας και κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης, γιατί αυτά διευκόλυνουν τον προσανατολισμό του εκπαιδευτικού στην κοινωνία που υπηρετεί ως λειτουργός ενός θεσμού.

Για το λόγο αυτό προτείνω η διατύπωση για το θεματολόγιο των εβδομαδιαίων διαλέξεων (άρθρο 8, παρ. 3) να πλουτιστεί ή να γίνει ελαστικότερη).

2. Υπογραμμίζω ότι ένα μέρος επιμόρφωσης είναι και η δυνατότητα διακίνησης του διδακτικού προσωπικού πέρα από τα στενά γεωγραφικά όρια όπου διαβιούν και υπηρετούν. Γι' αυτό διευκρινίζω: να μη επιβληθεί γεωγραφικός περιορισμός στους μετεκπαιδευόμενους, αν λ.χ. επιθυμούν από την Κοζάνη να πάνε για επιμόρφωση στη Θεσ/νίκη.

3. Διευκρινίζω ότι η λειτουργία της ΣΕΑΜΕ θα είναι κατ' ανάγκη πολυδάπανη ή προβληματική. Ένας μόνιμος καθηγητής στο Διδασκαλείο Αθηνών κοστίζει περισσότερο από όλο το ωρμήσθιο προσωπικό που δίδαξε στη ΣΕΑΜΕ τον περασμένο χρόνο.

4. Φρονώ ότι στο άρθρο 16 παρ. 2 η διατύπωση χρειάζεται κάποια τροποποίηση, γιατί όπως είναι τώρα δημιουργεί την εντύπωση ότι αναγνωρίζουμε και καταφάσκουμε για το μέλλον τη νομική υπόσταση του θεσμού, που για πολλούς λόγους - έχει υποστηριχτεί ότι - χρειάζεται κατάργηση. 'Αν θέλουμε μεταπτυχιακές σπουδές είναι άλλο θέμα, άλλου θεσμού, άλλου επιπέδου, άλλου ορίζοντα.

5. Θυμίζω ότι επιμόρφωση καθηγητών σημαίνει επίπεδο - ποιότητα σπουδών πάνω από τις βασικές πανεπιστημιακές σπουδές. Γι' αυτό μίλησα χθές για κίνδυνο επιμορφωτικού επαρχιωτισμού. Πρεσβεύω ότι είναι ανάγκη να αξιοποιήσουμε όλες τις δυνάμεις· έτσι κερδίζονται οι αγώνες· αλλά χρειάζεται προσοχή και τούτο το αξίωμα: οι μάχες δεν κερδίζονται με νεοσύλλεκτους.

·Ο κ. Κατσιμάνης λέγει:

Θα ήθελα να θυμίσω ότι με την πράξη του αριθ. 65/1980 το Τμήμα Μ.Ε. του ΚΕΜΕ είχε εκπονήσει ένα σχέδιο οργάνωσης του όλου κυκλώματος επιμόρφωσης των καθηγητών Μ.Ε. Παρά τις επιμέρους επιφυλάξεις μου σε κάποια σημεία, θά ήθελα να τονίσω ότι, κάθε φορά που μιλάμε για επιμόρφωση καθηγητών, πρέπει να προβάλλουμε και να υπενθυμίζουμε την καλαιά πρότασή μας ως OPTIMUM λύση.

αλλά υπάρχει και η πραγματικότητα. 'Αν ο θεσμός των ΣΕΜΕ αποτέλεσε πρόοδο σε σχέση όσα ίσχυαν πριν από τη θέσπισή του, η διεύρυνση και οι κάθε λογής βελτιώσεις που επιφέρονται με το υπό συζήτηση σχέδιο Π.Δ αποτελεί αυτή τη στιγμή ένα περαιτέρω θετικό βήμα που πρέπει να το επικροήσουμε και να το αποδεχτούμε.

Αυτά όλα μέ μια σοβαρή επιφύλαξη: ότι το άρθρο 8 που αναφέρεται στο πρόγραμμα μαθημάτων πρέπει να αναθεωρηθεί στη βάση του. Μια επιμόρφωση προσδιορίζεται κατά πρώτιστο λόγο από τα μαθήματα που διδασκονται οι επιμορφούμενοι.

Οφείλω λοιπόν να παρατηρήσω ότι, ενώ η νέα διοίκηση του Υπουργείου Παιδείας πήρε ως τώρα μέτρα που τα επικροτήσαμε με πολλή μας ικανοποίηση (περισσότερο ανθρώπινος τρόπος επιλογής υποψηφίων για τα ΑΕΙ, κατοχύρωση του μορφωτικού χαρακτήρα του Λυκείου, κατάρτιση τεσσάρων δεσμών προπαρασκευαστικών μαθημάτων, εισαγωγή νέων μαθημάτων όπως η κοινωνιολογία, η οικονομία κ.τ.λ.), το υπό συζήτηση νομοσχέδιο δεν εκφράζει και δεν αντιπροσωπεύει το νέο πνεύμα του Υπουργείου. Ακούστηκε ο όρος "επιμορφωτικός επαρχιωτισμός". Τόν όρο αυτό θα ήθελα να τον χρησιμοποιήσω εδώ με άλλη σημασία: για να επισημάνω ότι το πρόγραμμα μαθημάτων που προτείνεται σαν σχέδιο Π.Δ. διέπεται από έναν στείρο παιδαγωγισμό (πολλά παιδαγωγικά μαθήματα που κουράζουν επαναλαμβανόμενα) και μια τάση μονόπλευρης ειδίκευσης (με επανάληψη γνώστων πραγμάτων). Μαθήματα που προβληματίζουν, μορφώνουν και προσφέρουν την τόσο απαραίτητη σε έναν εκπαιδευτικό λειτουργό "πνευματική ευωδία - μαθήματα όπως η Φιλοσοφία και η Ψυχολογία - απαλείφονται κατά τρόπο περίεργο από το σχέδιο. Αυτό κατά τη γνώμη μου αποτελεί σαφή οπισθοδρόμηση που πρέπει να την προλάβουμε για το καλό της εγγυητής παιδείας. Ειδικά για τη φιλοσοφία θα ήθελα να δηλώσω ότι είναι ανεξήγητη η διαγραφή της από το πρόγραμμα, όταν από προσωπική μου πείρα γνωρίζω - και το δηλώνω υπεύθυνα - ότι κίνησε τό αμέριστο ενδιαφέρον των επιμορφουμένων και ιδιαίτερα των φυσικών και των μαθηματικών. Αναλυτικότερα θα αναφερθώ στο θέμα όταν έρθει η συζήτηση στο οικείο άρθρο.

Ο κ. Τομπανίδης λέγει:

Θά ήθελα να θυμίσω καταρχήν ότι ο Πρόεδρος του ΚΕΜΕ είχε συγκροτήσει στο παρελθόν (Σεπτ. 1980) ομάδα εργασίας από μέλη του Τμήματος Μέσης Εκπαίδευσης, για να μελετήσει το θέμα της επιμόρφωσης του διδακτικού προσωπικού. Η ομάδα εισηγήθηκε στο Τμήμα και το Τμήμα (με τις Πρόξεις του 63/1980, 65/1980 και 69/1980) κατέληξε σε ορισμένες αποφάσεις, με τις οποίες προκρίνονταν τύποι επιμόρφωσης με σκοπό την επιμόρφωση του μεγαλύτερου δυνατού αριθμού εκπαιδευτικών. Νομίζω λοιπόν πως πρέπει να σημειώσουμε και σήμερα ότι οι απόψεις εκείνες, με ορισμένες ανα-

γκαίες προσαρμογές εξακολουθούν να μας εκφράζουν.

Δηλώνω από τώρα ότι τη φράση "επιμορφωτικός επαρχιωτισμός", που ακούστηκε για τις περιφερειακές ΣΕΑΜΕ, δεν τη συμμερίζομαι. Αντίθετα, νομίζω ότι ο θεσμός των επαρχιακών ΣΕΑΜΕ (που σημειώνω ότι αποτελεί πάγιο αίτημα του οργανωμένου κλάδου των καθηγητών στα τελευταία χρόνια) πρέπει να ενισχυθεί και να εξαπλωθεί όσο το δυνατόν ευρύτερα.

Έτσι, πιστεύω ότι για την οριστικότερη αντιμετώπιση του θέματος της επιμόρφωσης των καθηγητών πρέπει να ισχύσουν όσα στις προαναφερόμενες Πράξεις του Τμήματος ορίζονται, με τις αναγκαίες προσαρμογές στη νέα διοικητική οργάνωση των σχολείων. Γι' αυτό, καλό είναι να κοινοποιήσουμε μαζί με τη σημερινή Πράξη μας και τις Πράξεις εκείνες.

Ως τότε όμως το παλιό Π.Δ. χρειαζόταν τροποποίηση για να εξυπηρετεί τις σημερινές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Ο κ. Παπασημακόπουλος λέγει:

Πρέπει να δηλώσω από την αρχή ότι είμαι και υπερ του αποκεντρισμού και υπερ της επιμόρφωσης.

Όμως το νομοθετικό διάταγμα σε πολλά σημεία του δε με βρίσκει σύμφωνο κυρίως όμως γιατί:

Υποστηρίζει την μονοετή μετεκπαίδευση. Δε θα επικαλεστεί την έρευνα Μπουμπέτση η οποία έπρεπε να αποτελεί τον ^{κύριο} ~~αυτών~~ που σύνταξαν το διάταγμα αυτό. Η πείρα μου όμως όπως σχηματίστηκε από την μετεκπαίδευση μου στο Διδασκαλείο Μ.Ε. επί δύο χρόνια και την υπηρεσία μου ως διδακτικού προσωπικού εκεί επί τέσσερα χρόνια καθώς και οι πρόσφατες συζητήσεις μου το καλοκαίρι με πρόσωπα από το ΙΡΕΜ της Μασσαλίας στη Γαλλία με έχει πείσει ότι οι μακροχρόνιες μετεκπαιδεύσεις έχουν τα ακόλουθα μειονεκτήματα:

α) Αποκόπτουν το δάσκαλο από το εκπαιδευτικό του έργο και όταν επανέλθει ~~π~~ ^περμούν τουλάχιστον 6 μήνες για να προσαρμοστεί.

Άρα χρειάζεται παράλληλο διδακτικό έργο με μειωμένο ωράριο.

β) Η χαλαρότητα του προγράμματος με μαθήματα παραδόσεων για μια ολόκληρη σχολική χρονιά παρακινεί τούς επιμορφούμενους σε εξωεπιμορφωτικές απασχολήσεις (φροντιστήριο, ιδιαίτερα κ.τ.λ.).

γ) Η εξέταση ατόμων που η μέση ηλικία τους είναι 40 ετών, σε μαθήματα απομνημονεύσεως στο τέλος 7μήνου διδασκαλίας, στο μεγαλύτερο ποσοστό αποτυγχάνει και ή οι εξετάσεις αποτυγχάνουν ή γελοιοποιούνται λόγω της απλουστεύσεως τους από τον εξεταστή.

δ) Τί νόημα έχει η διδασκαλία για επιμόρφωση Αρχαίων Ελληνικών στο φιλόλογο ή φυσικών στο φυσικό που πριν από 7-8 χρόνια τα έμαθε στο Πανεπιστήμιο από Πανεπιστημιακά διδάσκαλο ενώ τώρα στην επιμόρφωση θα τα διδάξει κάποιος "επιμελητής";

ε) Οι πρακτικές διδασκαλίες μεθόδων όπου θα τον κάνει καλλίτερο δάσκαλο μπορεί να γίνουν σε τρεις το πολύ μήνες με παράλληλη διδακτική απασχόληση μειωμένου ωραρίου στο σχολείο.

ς) Η μονοετής επιμόρφωση επικλέον δε λύνει το πρόβλημα γιατί μόνο ένα μικρό μέρος εκπαιδευτικών θα περάσει από τις ΣΕΑΜΕ μπροστά στο σύνολο των εκπαιδευτικών. Επομένως δημιουργεί "ΕΑΠ" εκπαιδευτικών που μάλιστα οφείλεται στην τύχη.

Επίσης η πολιτεία θα πρέπει να καταβάλει προσπάθεια επιμορφώσεως των νέων εκπαιδευτικών που διορίζονται φέτος όπως και κάθε επόμενη σχολική χρονιά για να μην μείνουν απαράσκευοι στα σχολεία. Αυτό θα αποτελέσει μια πραγματική ΑΛΛΑΓΗ στον τομέα της επιμορφώσεως. Μέχρι σήμερα πετούσαμε τούς καθηγητές απαράσκευους στα σχολεία και αυτοσχεδίαζαν μαθαίνοντας, "στου κασιδιάρη το κεφάλι".

Κάτέ τη γνώμη μου θα μπορούσε να γίνει επιμόρφωση μονοετής διαφορετικής μορφής σε καθηγητές προοριζόμενους για "στελέχη" κάτω όμως από ορισμένες προϋποθέσεις και κριτήρια, σε συνεργασία με αντίστοιχες Πανεπιστημιακές Έδρες, με σκοπό τη δημιουργία Συμβούλων εκπαιδεύσεως που θα στελέχωναν και τις επιμορφώσεις σ' όλα τα επαρχιακά κέντρα.

Το πώς θα μπορούσαν να οργανωθούν οι βραχείες μετεκπαιδεύσεις επιφυλάσσομαι νά αναπτύξω όταν αυτό μου ζητηθεί με βάση ξένα πρότυπα αφού σε καμιά χώρα τού κόσμου δεν γίνονται επιμορφώσεις της μορφής της μονοετούς των ΣΕΛΜΕ όπως τις παρουσιάζει τó διάταγμα που συζητούμε.

Πάντως θα ψηφίσω θετικά κατ'αρχήν διότι είμαι υπέρ της επιμορφώσεως.

Ο κ. Συριόπουλος λέγει:

Η επιμόρφωσις τού διδακτικού προσωπικού τής Μέσης Εκπαιδεύσεως αποτελεί ένα από τούς βασικούς σκοπούς τού ΚΕΜΕ καί πρέπει νά τύχη μακράς καί έμπεριστατωμένης μελέτης εκ μέρους τού Τμήματος, διότι η παρεχόμενη μέχρι σήμερον επιμόρφωσις κατά τήν γνώμην μου είναι ύποτυπώδης.

Η όρθή δέ αντιμετώπισις τού υπό συζήτησιν θέματος θά είναι δυνατή αν τó Τμήμα καθορώσῃ νά δώσῃ όρθάς άπαντήσεις εις τά εξ βασικά έρωτήματα:

α) Προς ποίους θά αποβλέπῃ εκ τών εκπαιδευτικών η επιμόρφωσις; Προς τούς επιλέκτους ίνα προπαρασκευάσῃ αὐτούς ως στελέχη τής εκπαιδεύσεως, προς τούς αδυνάτους ίνα τούς βελτιώσῃ, η προς πάντας τούς ύπηρετούντας ίνα τούς ενημερώσῃ επί τών προόδων τής επιστήμης τους καί τής παιδαγωγικῆς καί βοηθήσῃ τούς ικανούς νά αναδειχθοῦν ως στελέχη,

β) Τί κυρίως θά τούς διδάξῃ: Τήν πρόδοον τής επιστήμης, τήν μέθοδον τής διδασκαλίας, τά διδασκόμενα εις τήν Μέσσην εκπαιδευσιν θέματα;

γ) Πώς θά τó διδάξῃ: μέ τόν παραδοσιακόν δι' ακροάσεως υπό τών μετεκπαιδευμένων όμιλίων, διά μελέτης εις τάς βιβλιοθήκας, δι' επιστημονικῆς έρεῦνης, δι' επισκέψεων εις τά αντικείμενα τής διδασκαλίας;

δ) Ποῖοι θά διδάξουν: μέλη τού ΚΕΜΕ, τó έποπτικόν προσωπικόν, Πανεπιστημιακοί, μετεκπαιδευθέντες εις τó έξωτερικόν εκπαιδευτικόν;

ε) Ποῦ θά γίνεται η μετεκπαιδευσις κατά κατηγορίαν: εις τάς Αθήνας καί τήν Θεσσαλονίκην, εις τάς ξόδας τών έποπτών, εις άλλα μέρη;

ς) Πότε θά γίνεται ἡ μετεκπαίδευσις κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ διδακτικοῦ ἔτους ἢ κατὰ τὰς θερινὰς διακοπὰς καὶ ποίαν διάρκειαν θά ἔχῃ κατὰ περίπτωσιν;

Νομίζω δέ ὅτι βασικῶς ἡ μετεκπαίδευσις πρέπει νὰ ἀπευθύνεται πρὸς πάντας ἀνεξαιρέτως τοὺς ἐκπαιδευτικούς, ὅπουδῆποτε καὶ ἂν ὑπηρετοῦν ἐντὸς τῆς ἐπικρατείας, νὰ ἀποσκοπῇ εἰς τὴν ἀνάδειξιν τῶν ἱκανῶν, ὥστε νὰ προωθηθοῦν ὡς στελέχη τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ συγγραφεῖς τῶν διδακτικῶν βιβλίων, καὶ νὰ ἐπιδιώκεται κυρίως διὰ τῆς ἐρευνητικῆς ἐργασίας.

Πρὸς τοῦτο τὸ ΚΕΜΕ πρέπει κατ' ἔτος νὰ ἐπιλέγῃ καὶ προκηρύσσει ἐρεῦνας ἐπὶ ἐπείγοντων διὰ τὴν Μέσσην ἐκπαίδευσιν θεμάτων, ὅπως π.χ. τὰ ὁμηρικὰ ἔπη καὶ τὰ ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα, τὰ ἀρχαῖα δικαστήρια καὶ ὁ τρόπος λειτουργίας τῶν ἀρχαίων καὶ σύγχρονων θεάτρων, παραδοσιακὴ καὶ σύγχρονος ποίησις καὶ ἄλλα, διὰ νὰ ἀναφερθῇ εἰς θέματα τῶν ἐλληνικῶν κυρίως.

Οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἀναλάβουν ἔρευναν ἐνὸς τοιοῦτου θέματος νὰ τὸ δηλώνουν εἰς τὸ ΚΕΜΕ νὰ ὀρίζονται δέ μέλη αὐτοῦ ἢ ἐκ τῶν Σπουδαστηρίων τῶν Πανεπιστημίων τὰ ὁποῖα θά κατευθύνουν καὶ διευκολύνουν τὴν ἔρευνάν των, δι' ἀποστολῆς ἐπὶ δανεισμοῦ ἐντύπων ἢ φωτοτυπιῶν σχετικῶν δημοσιευμένων ἐργασιῶν. Τὰ πορίσματα τῶν ἐρευνῶν νὰ ἐκδίδονται καὶ χρησιμοποιοῦνται ἀπὸ τοὺς ἐκπαιδευτικούς οἱ δὲ συγγραφεῖς των νὰ προωθοῦνται διὰ περαιτέρω σπουδᾶς καὶ ἔρευναν, ἵνα ἐξελιχθοῦν εἰς συγγραφεῖς διδακτικῶν βιβλίων καὶ ἀνεγνωρισμένα στελέχη τῆς ἐκπαιδεύσεως.

Ἐκ παραλλήλου τὸ ΚΕΜΕ νὰ ἐκδίδῃ κατὰ τρίμηνον, ἑξάμηνον ἢ ἔτος βιβλιογραφικὸν δελτίον μέ πάσας τὰς προσφάτους ἀξιολόγους δημοσιεύσεις τῆς διεθνοῦς βιβλιογραφίας, ἐπὶ ἐκάστου θέματος ἀφορῶσαι εἰς τὴν Μέσσην Ἐκπαίδευσιν, καὶ σύντομον περίληψιν αὐτῶν, νὰ προμηθεύῃ ἐπὶ πληρωμῇ τὰς τυχόν αἰτουμένας ὑπὸ τῶν ἐκπαιδευτικῶν μελέτας καὶ νὰ μεταφράζῃ καὶ διανέμῃ δωρεάν τὰς πλέον ἀξιολόγους ἐκ τούτων. Εἰς τὸ δελτίον τοῦτο εἶναι δυνατόν νὰ δημοσιεύονται σύντομα πρωτότυποι ἐργασίαι μελῶν τοῦ ΚΕΜΕ ἢ ἄλλων ἐκπαιδευτικῶν προάγουσαι τὸ διδακτικόν ἔργον.

Πλήν τῆς ἐνημερωτικῆς βασικῶς ταύτης προσπάθειας διὰ πάντας τοὺς ἐκπαιδευτικούς καὶ τῆς διευκολύνσεως τῆς ἀναδείξεως τῶν ἱκανῶν, τὸ ΚΕΜ νὰ ἐπιδιώκῃ τὴν ἐνημέρωσιν πάντων τῶν ἐκπαιδευτικῶν διὰ τῆς ὀργανώσεως κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν θερινῶν διακοπῶν, ὑψηλῆς ἐπιστημονικῆς στάθμης ἐβδομαδιαίων ἢ δεκαημέρων ἐνημερωτικῶν σεμιναρίων, κατὰ μεγάλας ἐκπαιδευτικὰς περιφερείας εἰς λουτροπόλεις ἢ θέρετρα ἐγγύς τῆς ἑώρας ἐκάστης περιφερείας, εἰς τὰ ὅποια θὰ διδάσκουν ἐκ περιτροπῆς τὰ αὐτὰ πρόσωπα.

Παρά τὴν γενικὴν ταύτην ἐπιμόρφωσιν τὴν ἀπευθυνομένην πρὸς πάντας τοὺς ἐκπαιδευτικούς νὰ γίνεται κατὰ ἑδραν μεγάλης περιφερείας μετεκπαίδευσis, ὅπως γίνεται ὡς τώρα, διὰ τοὺς ἱκανοὺς καὶ ἐπιθυμοῦντας, ἀλλὰ κατὰ ἐντελῶς διάφορον τρόπον. Βάσις τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιμορφώσεως θὰ εἶναι ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα καὶ ὅχι, ὡς γίνεται, ἡ ἀκροαματικὴ διδασκαλία καὶ τῆς παιδαγωγικῆς ἡ ἐξάσκησης εἰς τὸ διδακτικόν ἔργον καὶ ὅχι ἡ θεωρητικὴ διδασκαλία ἀκροαματικῶς τῆς παιδαγωγικῆς ἢ τῆς ψυχολογίας.

Πλήν τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης ἡ πρόοδος τῆς ὁποίας θὰ ἐλέγχεται δι' ἐβδομαδιαίων συζητήσεων κατὰ κλάδον, πάντων τῶν μετεκπαιδευομένων καὶ τοῦ διδάσκοντος, ἐπὶ τοῦ ὅπῃ πάντων ἐρευνουμένου θέματος καὶ θὰ δίδονται θέματα πρὸς συζήτησιν δι' ἐπιτοπίων ἐπισκέψεων εἰς ἱστορικοὺς τόπους, Μουσεῖα, ἐκπαιδευτικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ ἱδρύματα καὶ βιομηχανικὰ ἐγκαταστάσεις.

Ἡ ἀκροαματικὴ διδασκαλία νὰ περιορισθῇ εἰς χρόνον οὐχὶ μεγάλτερον τοῦ 1/3 τοῦ χρόνου τῆς μετεκπαιδεύσεως.

Ο κ. Αδαμόπουλος λέγει:

Μολονότι τὸ Π.Δ. πού συζητᾶμε ἔχει μερικὲς ἀτέλειες, οἱ οποῖες ὅμως θὰ μπορούσαν νὰ διορθωθοῦν στὴν κατ' ἄρθρον συζήτηση παρουσιάζει κατὰ τὴν γνώμη ^{μὲν} τις ἐπόμενες δύο σημαντικὲς βελτιώσεις:

1.- Η επιλογή των υποψηφίων για μετεκπαίδευση θα γίνεται με κλήρωση και όχι με βάση την επίδοσή τους όπως προβλέπει το παλαιό Π.Δ. Έτσι καθιερώνεται η υποχρεωτική μετεκπαίδευση για όλους τους καθηγητές με χρόνο υπηρεσίας 5 - 15 έτη.

2.- Μειώνεται το άνοιγμα που υπάρχει ανάμεσα στο χρόνο διδασκαλίας των γενικών μαθημάτων και τον χρόνο διδασκαλίας των μαθημάτων ειδικότητας. Έτσι ενώ με το παλαιό Π.Δ. η αναλογία των γενικών μαθημάτων προς τα μαθήματα ειδικότητας είναι περίπου 3:1 με το καινούριο καθιερώνεται η αναλογία 4:3. Επομένως με την αναλογία αυτή οι 24 εβδομαδιαίες ώρες κατανέμονται σε 10 - 11 ώρες μαθημάτων ειδικότητας και 13-14 ώρες γενικών μαθημάτων.

Το γεγονός ότι οι προηγούμενες τροποποιήσεις ήταν αιτήματα των κατά καιρούς μετεκπαιδευομένων στη ΣΕΑΜΕ συνηγορεί για την ορθότητά της.

Τελειώνοντας θέλω και εγώ να τονίσω το Π.Δ. που συζητάμε έχει προσωρινό χαρακτήρα και δεν λύνει το πρόβλημα της μετεκπαίδευσης των καθηγητών το οποίο κάποτε πρέπει να τεθεί σε καινούριες σωστές βάσεις.

Ο κ. Θεοδωράκόπουλος λέγει:

1. Λείπουν οι τίτλοι των κεφαλαίων.

2. Στον τίτλο του άρθρου 1: α) λείπει ο όρος "έδραση". β) ο όρος "ονομασία" δεν καλύπτεται από το περιεχόμενο του άρθρου.

3. Άρθρο 1 παρ. 4: Η διατύπωση της δεύτερης πρότασης της "και το ένα διδακτικό έτος για τους υπηρετούντες" σημαίνει ότι για τους διευθυντές σχολείων και τους ΓΕΜΕ μπορεί να υπερβαίνει το τρίμηνο.

4. Άρθρο 4 παρ. 1. Να απαλειφθεί η φράση "ή εκπαιδευτικοί λειτουργοί εν γένει" γιατί έτσι μπορεί ο διευθυντής της ΣΕΑΜΕ να έχει μικρότερο βαθμό από τους σπουδαστές και δε θα μπορεί να ασκεί καθήκοντα διοικητικού και πειθαρχικού προϋσταμένου, για τα οποία προβλέπουν επόμενες διατάξεις του σχεδίου. Επιπλέον έχω τη γνώμη ότι είναι αμφίβολο αν η παρ. αυτή μπορεί να λειτουργήσει κάτω από τις δεατάξεις του Ν.1256/82.

5. Άρθρο 4 παρ. 3. Στο δεύτερο εδάφιο γίνεται λόγος για διευθυντή και Αναπληρωτή διευθυντή, αλλά στην παρ. 1 γίνεται λόγος για διευθυντή με τον αναπληρωτή του, που δεν είναι το ίδιο πράγμα.

6. Άρθρο 4 παρ. 3. Η παρ. να αναδιατυπωθεί ως εξής: "6. Η εποπτεία των ΣΕΛΜΕ ακείται από το ΚΕΜΕ δια του Προέδρου του ή του Προέδρου του Τμήματος Μ.Ε.". Γιατί:

α) Ο υπουργός ασκεί, έτσι κι αλλιώς, εποπτεία. β) Σύμφωνα με το άρθρο 27 παρ. 5 του Ν.309/76 "το ΚΕΜΕ ασκεί επιστημονική εποπτεία επί των Σχολών Μετεκπαιδεύσεως εκπαιδευτικού προσωπικού ως και των Προτύπων σχολείων". γ) Αν το κείμενο μείνει όπως είναι, θα υπάρχει σύγκρουση με τα όσα διαλαμβάνει το σχέδιο στο τελευταίο εδάφιο της παρ. 3 του άρθρου 11 και στην παρ. 6 του άρθρου 13.

7. Άρθρο 5 παρ. 1. Να απαλειφθεί η φράση "σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 2 παρ. 1 εδάφιο α' του παρόντος", γιατί είναι περιττή και στα επόμενα του σχεδίου δεν τηρείται η ίδια τακτική.

8. Άρθρο 6 παρ. 3. Να οριστεί ότι η επιλογή γίνεται ύστερα από αίτηση των ενδιαφερομένων. Στα πρώτα στάδια της επιμόρφωσης ας παίρνουμε πρώτα αυτούς που θέλουν. Αργότερα βλέπουμε.

9. Άρθρο 6 παρ. 4. Η παρ. να αναδιατυπωθεί ως εξής: "4. Κατά του πίνακα μπορούν οι ενδιαφερόμενοι να υποβάλουν ενστάσεις στο οικείο ΠΥΣΜΕ, το οποίο αποφαινεται οριστικά μέσα στον Απρίλιο".

10. Άρθρο 7 παρ. 2. Να απαλειφθεί η πρόταση "Οι μη εμφανιζόμενοι διώκονται για εγκατάλειψη της θέσης τους", γιατί α) Είναι επαχθής, β) Δεν μπορεί να εφαρμοστεί γιατί το πειθαρχικό δίκαιο απαιτεί απουσία ενός μηνός.

11. Άρθρο 12 παρ. 2. Η γνώμη να είναι του Τμήματος Μ.Ε., δεν είναι ανάγκη να φτάσουμε στην ολομέλεια.

12. Άρθρο 12 παρ. 4. Πρέπει να προσέξουμε το όριο απουσιών (άρθρο 7 παρ.5) αν θα ισχύσει και για τους διευθυντές σχολείων και τους ΓΕΜΕ.

13. Άρθρο 15. α) Λείπει ο τίτλος του άρθρου, β) η επανάληψη "τριών

μηνών, τριών μηνών (ταχύρρυθμο)" θα προκαλέσει σύγχυση. Να οριστούν αλλιώς.

14. Άρθρο 16 παρ. 1. Δεν είναι, νομίζω, σωστό να κλείνουμε το δρόμο προς το ΑΜΕ σ' εκείνους που πρόκειται να φοιτήσουν στη ΣΕΑΜΕ, αφού μάλιστα υπάρχει τρόπος να συμπληρωθούν οι θέσεις τους για τη ΣΕΑΜΕ (άρθρο 7 παρ. 2 του σχεδίου).

15. Άρθρο 20. Στον τίτλο του άρθρου να προστεθεί και η φράση "καταργητική ρήτρα".

16. Γλωσσικές βελτιώσεις έχουν γίνει στο αντίτυπο που κρατάω τώρα και και το παραδίδω στον κ. Εισηγητή του θέματος.

Μετά την εξάντληση του καταλόγου των όμιλιτών ο Πρόεδρος θέτει στο Τμήμα το ερώτημα αν το Σχ. Π. Δ΄τος εγκρίνεται κατ' αρχήν, οπότε και θα προχωρήσουμε στη συζήτηση συγκεκριμένων θεμάτων και τροπολογιών.

Ψηφοφορία

Σκορδίλης	ΝΑΙ	
Συριόπουλος	ΝΑΙ	(ως προσωρινό)
Τομπαΐδης	ΝΑΙ	(ως προσωρινό)
Παπασημακόπουλος	ΝΑΙ	
Παπαδόπουλος	ΝΑΙ	
Αδαμόπουλος	ΝΑΙ	
Σπυρόπουλος	ΝΑΙ	(ως προσωρινό)
Βαρουχάκης	ΝΑΙ	
Κακριδής	ΟΧΙ	

Ο κ. Κακριδής λέγει:

Δε μίλησα ως τώρα και γι αυτό επιτρέψτε μου να δικαιολογήσω την ψήφο μου αναλυτικά. Βλέπω ότι το σχέδιο εγκρίνεται καταρχήν, και στη συνέχεια θα ζητήσουμε οπωσδήποτε ορισμένες βελτιώσεις, ανάμεσά τους.

- να μη βιάσει το Υπουργείο να ιδρύσει νέες ΣΕΑΜΕ*
- να προσαρμοστούν τα προγράμματα στα νέα μέτρα (αυτονόητο), αν όχι και στο καινούργιο πνεύμα*
- να πειθαρχηθεί ο κανονισμός σπουδών (απουσίες, Ω Π κλπ), που αυτή



τη στιγμή εκφράζουν περισσότερο συνδικαλιστικές παρά επιμορφωτικές σκοπιμότητες.

Αναρωτιέμαι τι εγκρίνουμε; Ή μήπως είναι πάλι η μέγγενη της αναγκαιότητας και των προθεσμιών που καθοδηγεί την φήφο μας και μας κάνει να συμφωνήσουμε με ένα μικρό βελτιωτικό βήμα, μια και δεν προλαβαίνουμε να ανοίξουμε το διασκελισμό μας; Τη σέβομαι μια τέτοια απόφαση, που δε θα είναι δα και η πρώτη. Επειδή όμως προσωπικά δεν έχω καθόλου πειστεί ότι το σχέδιο είναι οπωσδήποτε καλύτερο από τον ως τώρα κανονισμό ψηφίζω αρνητικά. Δεν είναι δουλειά μου, αλλά και "πολιτικά" θεωρώ μεγαλύτερη ζημία τη βιαστική και αμφίβολη βελτίωση των κακώς κειμένων από τη δικαιολογημένη αναβολή της αλλαγής, ώσπου, σε λογικές βέβαια προθεσμίες, να προγραμματιστεί κάτι πραγματικά σωστό.

Το Τμήμα με πλειοψηφία (8:1) εγκρίνει το Σχ. Π. Δ/τος κατ' αρχήν.

Αμέσως μετά αρχίζει η συζήτηση κατ' άρθρο και το Τμήμα αποφασίζει τά ακόλουθα:

1. Τίτλος: να προστεθεί η λέξη "ίδρυση"
2. Άρθρο 1 - Τίτλος: Να διαγραφεί η λέξη ονομασία, γιατί δεν καλύπτεται από το περιεχόμενο του άρθρου.
3. Άρθρο 1 παρ. 4: Να διαγραφεί ολόκληρη η παράγραφος 4, γιατί το περιεχόμενό της αναλύεται στο άρθρο 2.
4. Άρθρο 2 εδ. β: μετά τη λέξη "διάρκεια" να προστεθεί η λέξη "μέχρι (3 μηνών)".
5. Άρθρο 2 εδ. στ: Να διαγραφεί ολόκληρο το εδάφιο, γιατί η περίπτωση του καλύπτεται από το προηγούμενο εδάφιο δ' ε.
6. Άρθρο 4 παρ. 1: Να διαγραφούν οι ενδείξεις "Α" ή Β' του ΚΕΜΕ".
7. Άρθρο 4 παρ. 2: Μετά τα αρχικά "ΣΕΑΜΕ" να προστεθεί η φράση "και γνώμη του Τμήματος Μ.Ε. του ΚΕΜΕ".
8. Άρθρο 4 παρ. 6: Να διαγραφεί η φράση "από τον Υπουργό Εθν. Παιδείας και Θρησκευμάτων", γιατί ο Υπουργός έτσι κι' αλλιώς ασκεί εποπτεία
9. Άρθρο 6 παρ. 3: Ο πίνακας των υποψηφίων για τη ΣΕΑΜΕ να καταρτίζεται ύστερα από την αίτηση των ενδιαφερομένων.

10. Άρθρο 7 παρ. 2: Να διαγραφεί η φράση "οι μη εμφανιζόμενοι διώκονται για εγκατάλειψη της θέσεως".

11. Άρθρο 7 παρ. 5: Η φράση "περισσότερες από 120 απουσίες" να αντικατασταθεί με τη φράση "περισσότερες από 80 δικαιολογημένες απουσίες".

Η συζήτηση για τα άρθρα 8 και 9 αναβάλλεται για την επόμενη συνεδρίαση και το Τμήμα συνεχίζει την επεξεργασία των υπολοίπων άρθρων του Σχ. Π. Δ/τος.

12. Άρθρο 12 παρ. 2: αντί για τη φράση "γνώμη της ολομέλειας του ΚΕΜΕ" να γραφεί η φράση "γνώμη του Τμήματος Μ.Ε. του ΚΕΜΕ".

13. Άρθρο 13 παρ. 10: το κλάσμα "1/4" να γίνει "1/8".

14. Άρθρο 14 παρ. 4: το κλάσμα "1/4" να γίνει "1/8".

Στο σημείο αυτό διακόπτεται η συνεδρίαση (ώρα 1.55).

Ο Πρόεδρος

Φ. Κακριδής

Η Γραμματέας

Δ. Ζαραφωνίτου

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΣ (ΚΕΜΕ)
ΤΜΗΜΑ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πράξη 68/1982

Σήμερα, 17 Σεπτεμβρίου 1982, ημέρα Παρασκευή και ώρα 10η πρωινή, το Τμήμα Μ.Ε. του ΚΕΜΕ συνεδρίασε στην αίθουσα συνεδριάσεών του (αίθουσα ολομέλειας, Μεσογείων 396, Αγία Παρασκευή Αττικής), με πρόεδρο τον κ. Φώνη Κακριδή, αντιπρόεδρο του ΚΕΜΕ.

Έλαβαν μέρος στη συνεδρίαση οι κ.κ. Δ. Σακκάς, Ν. Βαρουχάκης, Ηλ. Σπυρόπουλος, Φ. Βώρος, Ν. Παπαδόπουλος, Α. Αδαμόπουλος, Στ. Παπασημακόπουλος, Δ. Τομαΐδης, Σύμβουλοι Β', Κ. Συριόπουλος, Ι. Σκορδύλης, Ειδικοί Σύμβουλοι, Κυρ. Κατσιμάνης, Β. Θεοδωρακόπουλος, Κ. Φούσκας, Εισηγητές και η Γραμματέας του Τμήματος Δήμητρα Ζαραφωνίτου, φιλόλογος.

ΘΕΜΑΤΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ

- ΘΕΜΑ 1ο - Α.Π. και οδηγίες διδασκαλίας μαθημάτων δέσμης και Γ.Π. Εισηγητές Σύμβουλοι κατ' ειδικότητα.
- ΘΕΜΑ 2ο - Γνωμοδότηση για το Σχ. Π.Δ/τος "Οργάνωση και λειτουργία των Σχολών Επιμόρφωσης Λειτουργών Μ. Εκπ/σης (ΣΕΑΜΕ). Εισηγητής Ι. Σκορδύλης.
- ΘΕΜΑ 3ο - Ανατύπωση διδ. βιβλίων των Θρησκευτικών. Εισηγητής Κ. Φούσκας.
- ΘΕΜΑ 4ο - Μερική απόσπαση καθηγητών του κλάδου Α4 του Α' Γυμνασίου Αγ. Παρασκευής. Εισηγητής κ. Παπασημακόπουλος.

Στην αρχή της συνεδρίας, διαπιστώθηκε απαρτία και το Τμήμα άρχισε την εξέταση των θεμάτων της ημερήσιας διατάξεως.

./.



ΘΕΜΑ 1ο - Α.Π. και οδηγίες διδασκαλίας μαθημάτων δέσμης και Γ.Π.

Το Τμήμα συζητά και καθορίζει το αναλυτικό πρόγραμμα των μαθημάτων δέσμης (μεταβατικό 1982/3).

Έκθεση (όλων των κύκλων)

Ο κ. Τομπανίδης διευκρινίζει ότι δεν υπάρχει θέμα καθορισμού Α.Π., αλλά μόνο οδηγιών διδασκαλίας.

Μαθηματικά

Το Τμήμα εγκρίνει το ακόλουθο Α.Π.:

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ τάξη Γ'

(φυσικ/κός κύκλος)

Ώρες: 5 μέχρι 22 Δεκεμβρίου

Ώρες: 8 από 8 Ιανουαρίου

I.Θ Σκοποί του μαθήματος:

Θι σκοποί που προτάσσονται στο αναλυτικό πρόγραμμα του μαθήματος της Α' τάξης του ημερήσιου Λυκείου γενικής κατεύθυνσης.

II.- Διδακτέα ύλη:

Α'. ΑΛΓΕΒΡΑ ΚΑΙ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Ώρες: 3 μέχρι 22 Δεκεμβρίου.

Ώρες: 5 από 8 Ιανουαρίου.

1.- Στοιχεία θεωρίας πολυωνύμων

Ο αντιμεταθετικός δακτύλιος των πολυωνύμων. Αλγοριθμική διαίρεση Μ.Κ.Δ. πολυωνύμων. Βασικές ιδιότητες. Ε.Κ.Π. πολυωνύμων. Ρίζα πολυωνύμου. Θεωρήματα για τις ρίζες ενός πολυωνύμου.

2.- Ακολουθίες

Έννοια ακολουθίας. Μονότονη ακολουθία, φραγμένη ακολουθία. Σύγκλιση ακολουθίας. Μηδενική ακολουθία. Σύγκλιση αθροίσματος, διαφοράς, γινομένου και πηλίκου ακολουθιών. Σύγκριση ακολουθιών. Έννοια υπακολουθίας. Σύγκλιση μονότονης και φραγμένης ακολουθίας. Εφαρμογή στη μέτρηση του κύκλου. Η ακολουθία $a_n = \left(1 + \frac{1}{n}\right)^n$ και ο αριθμός e . Ακολουθίες με όριο



το $\pm \infty$. Επιτρεπτές και μη επιτρεπτές πράξεις στο $\bar{R} = R \cup \{-\infty, +\infty\}$.

3.- Πραγματικές συναρτήσεις

Έννοια πραγματικής συνάρτησης μιας πραγματικής μεταβλητής. Γραφική παράσταση συνάρτησης. Αντίστροφη συνάρτηση. Σύνθεση συναρτήσεων. Μονότονες συναρτήσεις. Η μονοτονία και η σύνθεση συναρτήσεων. Ακρότατα συναρτήσεων.

4.- Σύγκλιση συναρτήσεων

Ορισμός του Ορίου συνάρτησης όταν $x \rightarrow a$ με $a \in \bar{R}$, με τη βοήθεια των ακολουθιών. Ιδιότητες των συγκλινουσών συναρτήσεων.

5.- Συνέχεια συναρτήσεων

Η έννοια της συνεχούς συνάρτησης. Θεωρήματα για τη συνέχεια του αθροίσματος του γινομένου, του πηλίκου καθώς και της σύνθεσης δύο συνεχών συναρτήσεων. Ιδιότητες κυκλικών συναρτήσεων. Ορισμός και ιδιότητες της εκθετικής και λογαριθμικής συνάρτησης.

6.- Παράγωγος συνάρτησης

Έννοια της στιγμιαίας ταχύτητας και της επιτάχυνσης στην ευθύγραμμη κίνηση. Η έννοια της παραγώγου μιας συνάρτησης. Εξίσωση της εφαπτομένης μιας καμπύλης σ' ένα σημείο της. Διαφορικό. Κανόνες παραγωγισι. Παράγωγοι βασικών συναρτήσεων. Παράγωγος σύνθετης συνάρτησης. Θεωρήματα ROLLE και μέσης τιμής και οι συνέπειές τους. Παράγωγος ανώτερης τάξης. Συνθήκες για τοπικά ακρότατα. Κυρτές και κοίλες συναρτήσεις σ' ένα διάστημα. Ασύμπτωτες. Εφαρμογές των παραγώγων στη μελέτη συναρτήσεων. Κανόνες του L' HOSPITAL.

7.- Ολοκλήρωμα συνάρτησης

Η έννοια του ορισμένου και του αόριστου ολοκληρώματος. Θεμελιώδεις ιδιότητες. Βασικές μέθοδοι ολοκλήρωσης. Εφαρμογές ορισμένου ολοκληρώματος στον υπολογισμό των εμβαδών και όγκων και σε απλά παραδείγματα διαφορικών εξισώσεων με χωριζόμενες μεταβλητές.

Β. ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ Ώρες 2 μέχρι τις 22 Δεκεμβρίου

Ώρες 3 από τις 8 Ιανουαρίου

α) Στερεομετρία

1) Ευθείες και επίπεδα στο χώρο: Καθορισμός επιπέδου. Ευθεία πλάγια ή κάθετη προς επίπεδο. Γωνία ευθείας και επιπέδου. Ευθεία παράλληλη προς επίπεδο. Παράλληλα επίπεδα. Δίεδρη γωνία. Καθετότητα επιπέδου. Ασύμμετρες ευθείες. Κοινή κάθετος δυο ασυμβάτων ευθειών.

2) Πολύεδρα και στερεά εκ περιστροφής: Πολυεδρική Γωνία. Πολύεδρο. Τετράεδρο. Πυραμίδα. Πρίσμα. Παραλληλεπίπεδο: Ορισμοί και βασικές ιδιότητες. Κύλινδρος, Κώνος, Σφαίρα: Ορισμοί και βασικές ιδιότητες.

β) Αναλυτική Γεωμετρία

1) Οι διανυσματικοί χώροι των ελεύθερων διανυσμάτων του Επιπέδου (και του Χώρου). Συγγραμμικά διανύσματα. Ο Υπόχωρος των διανυσμάτων ενός άξονα. Γραμμική ανεξαρτησία. Βάσεις και διάσταση των ανωτέρω διανυσματικών χώρων. Συνιστώσες διανύσματος. Συντεταγμένες διανύσματος, μέτρο διανύσματος.

2) Εσωτερικό γινόμενο διανυσμάτων. Ιδιότητες. Καρτεσιανό ανάπτυγμα εσωτερικού γινομένου. Γωνία διανυσμάτων. Συνημίτονα κατευθύνσεως. Καθετότητα και παραλληλία διανυσμάτων.

3) Διανυσματική εξίσωση ευθείας. Διάφορες μορφές εξισώσεων ευθείας στο Επίπεδο. Τομή ευθειών. Δέσμη ευθειών. Συνθήκη καθετότητας και παραλληλίας ευθειών. Απόσταση σημείου από ευθεία. Εξίσωση διχοτόμου γωνίας δύο ευθειών. Οι ανισώσεις $Ax+B\phi+\Gamma \geq 0$. Διανυσματική εξίσωση επιπέδου. Άλλες μορφές εξισώσεων επιπέδου. Τομή επιπέδων. Εξίσωση ευθείας στο χώρο. Οι ανισώσεις $Ax+B\phi+\Gamma\zeta+\Delta \leq 0$.

4) Καμπύλες β' βαθμού: Εξισώσεις κύκλου, ελλείψεως υπερβολής, παραβολής. Εξίσωση εφαπτομένης της καμπύλης. Β' βαθμού.

5) Διάφορες εφαρμογές σε γεωμετρικά προβλήματα.

Ανθρωπολογία-Βιολογία

Το Τμήμα εγκρίνει το ακόλουθο Α.Π.

ΒΙΟΛΟΓΙΑ

- 1.- Ιδιότητες που χαρακτηρίζουν τα έμβια όντα.
- 2.- Περιγραφή της ανατομίας και των λειτουργιών των κυττάρων.
- 3.- Αναπαραγωγή των οργανισμών (Μονοκυττάρων και πολυκυττάρων).
- 4.- Κληρονομικότητα και παράγοντες που επιδρούν σ' αυτήν.
- 5.- Θεωρία της εξέλιξης.
- 6.- Οικολογία: Μελέτη των οργανισμών σε σχέση με το περιβάλλον. Αλληλεξάρτηση των οργανισμών. Συνέπειες της ανθρώπινης επίδρασης στο περιβάλλον.

ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ

- 1.- Δομή του οργανισμού
Περιγραφή της ανατομίας και λειτουργίας των συστημάτων.
 - α) Ερειστικό
 - β) Μυϊκό
 - γ) Πεπτικό
 - δ) Αναπνευστικό
 - ε) Κυκλοφοριακό
 - στ) Ουροποιητικό και αδενικό
 - ζ) Νευρικό-αισθητήρια όργανα. Ανθρωπομετρία.



- 2.- Γενική ανθρωπολογία

Ιστορική ανασκόπηση της εξέλιξης του ανθρώπου.

Αρχαία Ελληνικά

Το Τμήμα εγκρίνει το ακόλουθο Α.Π.

- α) Συνέχιση Οιδίποδα Τύραννου (από στίχο 216 κ. Εξ.) του Σοφοκλή.
5 ώρες την εβδομάδα ως τις 15 Μαρτίου.
- β) Θουκυδίδη, Περικλέους Επιτάφιος, ώρες 5, από 16 Μαρτίου ως το τέλος του διδακτικού έτους.

- γ) Θεματογραφία Γ' Λυκείου, ώρες 3 την εβδομάδα, από 8 Ιανουαρίου ως το τέλος του διδακτικού έτους.

ΙΣΤΟΡΙΑ

Το Τμήμα εγκρίνει το ακόλουθο Α.Π. που έχει δημοσιευτεί με το Π.

Δ/γμα /79 ΦΕΚ

- Περιλαμβάνει:
- 1) Ευρωπαϊκό Διαφωτισμό
 - 2) Νεοελλ. Διαφωτισμό
 - 3) Θέματα Νεοελλ. Ιστορίας από το 1981: πολιτειακά, οικονομικά, εκπαίδευση, εξωτ. πολιτική
 - 4) Βιομηχανική επανάσταση

Υπάρχει βιβλίο στα χέρια των μαθητών με τίτλο: Ιστορία Επιλογής Γ' Λυκείου που περιλαμβάνει τα τρία πρώτα κεφάλαια από τα τέσσερα που προβλέπει το Α.Π.

Ειδικές οδηγίες έχουν γραφεί και περιλαμβάνονται στο τεύχος Α' οδηγίων 1981, σελ. 74 κ.ε.

ΛΑΤΙΝΙΚΑ

Το Τμήμα εγκρίνει το ακόλουθο Α.Π.: ώρες 4



1.- Κείμενα

- α) L'HOMOND, DE VIRIS ILLUSTRIBUS URBIS ROMAE, ώρες 4 ως τις 31 Μαρτίου
Διδασκαλία των βιογραφιών του Λομόντα με τη σειρά του εγκεκριμένου διδακτικού εγχειριδίου και με κύριο στόχο τη γλωσσική κατάρτιση των μαθημάτων (βλ. παρ. 2 παρακάτω).
- β) P. VERGILI, AENEIS, ώρες 4 από 1 Απριλίου ως το τέλος του διδακτικού έτους.

Μετά από πολύ σύντομη εισαγωγή στο βίο και το έργο του Βεργίλιου καθώς και ανάπτυξη του σκοπού και του περιεχόμενου της Αινειάδας με συσχέτισμό της προς την ομηρική ποίηση θα ακολουθήσει γλωσσική επεξεργασία, μετάφραση και ερμηνεία αποσπασμάτων της Αινειάδας με τη σειρά που περιέχονται στο εγκεκριμένο διδακτικό εγχειρίδιο.

2.- Γλωσσική διδασκαλία

Παράλληλα με τη διδασκαλία των Βίων του Λομόντα και της Αινειάδας γίνεται πρώτη ανακεφαλάνωση της ύλης της γραμματικής και του συντακτικού που διδάχτηκε στη Β' τάξη Λυκείου και ύστερα διδίδσκονται τα υπόλοιπα κεφάλαια του εγκεκριμένου διδακτικού εγχειριδίου της Λατινικής Γραμματικής. Γλωσσικά φαινόμενα που αποτελούν χαρακτηριστικά γνωρίσματα της λατινικής επισημαίνονται ιδιαίτερα.

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ II

Ο κ. Βαρουχάκης λέγει: Στο μεταβατικό πρόγραμμα Μαθηματικών που ισχύει ως τις 22-12-82 υπάρχει μερική διαφοροποίηση στους δύο κύκλους: φιλολογικό και φυσικομαθηματικό. Γιατί ένα μέρος της βασικής παλαιάς ύλης "κορμού" που δίνεται στο φιλολογικό κύκλο και που περιέχεται στο βιβλίο Σ. Παπαδόπουλου θα διδαχτεί στον άλλο κύκλο από το βιβλίο Β. Στάικου αργότερα.

Η διδασκαλία στο παρελθόν αυτής της ύλης από δύο διαφορετικά βιβλία δημιούργησε προβλήματα. Εξάλλου έπρεπε να διατεθούν ώρες στον φυσικομαθηματικό κύκλο για να καλυφθεί η απόλυτα απαραίτητη ύλη για το κύκλο αυτό.

Με βάση τα παραπάνω και επειδή όσοι θα παρακολουθήσουν τα "Μαθηματικά II" προέρχονται από δύο κύκλους με διαφορετική υποδομή περσινή αλλά και φετεινή (ως τις 22-12-1982), στο Α.Π. προβλέπεται η ένταξη του μέρους εκείνου της ύλης που διδάχτηκε στο φιλολογικό κύκλο και όχι στο φυσικομαθηματικό ως τις 22-12-. Έτσι, οι προερχόμενοι από τον φιλολογικό κύκλο, με ασθενέστερη υποδομή θα υποχρεωθούν να επαναδιδαχτούν την ύλη αυτή σε συντομότερο χρόνο, όσο επιτρέπει η καλύτερη υποδομή των άλλων. Το πρόγραμμα φυσικά εμπλουτίζεται με άλλα θέματα που θα διδασχτούν για πρώτη φορά σε όλους τους ακροατές των Μαθηματικών II.

Το Τμήμα εγκρίνει το ακόλουθο Α.Π.

Α.Π. ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ II, IV δέσμης

1.- Γραμμικά συστήματα

Επανάληψη της λύσης συστημάτων α' βαθμού. Ορίζουσες. Ιδιότητες



οριζουσών. Ανάπτυγμα ορίζουσας. Λύση γραμμικού συστήματος n εξισώσεων με n αγνώστους. Συστήματα συμβιβαστά. Συστήματα ομογενή.

2.- Στοιχεία Αναλυτικής Γεωμετρίας

Διανύσματα. Άξονας. Συστήματα ~~ααα~~ αναφοράς. Συντεταγμένες σημείου, διανύσματος. Συνθήκες καθετότητας και παραλληλίας διανυσμάτων

Εξίσωση σημειοσυνόλου γενικά. Διάφορες μορφές εξισώσεων ευθείας. Σχετικές θέσεις ευθειών. Εξισώσεις κύκλου, ελλείψεως, υπερβολής, παραβολής.

3.- Στοιχεία Αναλύσεως

α) Συναρτήσεις (επαναλήψεις-συμπληρώσεις)

Πραγματικές συναρτήσεις: έννοια, γραφική παράσταση, είδη. Αντιστροφή και σύνθεση συναρτήσεων.

β) Όρια και συνέχεια.

Όριο συναρτήσεως για $x \rightarrow a$ με $a \in \bar{\mathbb{R}} (= \mathbb{R} \cup \{-\infty, +\infty\})$. Συναρτήσεις με όριο $+\infty$ ή $-\infty$. Όριο αθροίσματος, γινομένου, πηλίκου συναρτήσεων. Συνάρτηση συνεχής. Ιδιότητες συνεχών συναρτήσεων.

γ) Παράγωγος

Στιγμιαία ταχύτητα και επιτάχυνση. Λόγος μεταβολής μιας συνάρτησης Παράγωγος. Εξίσωση εφαπτομένης σε ένα σημείο της γραφικής παράστασης μιας συνάρτησης. Ιδιότητες παραγώγων. Παράγωγοι στοιχειωδών συναρτήσεων. Μελέτη μιας συνάρτησης με τη χρήση παραγώγων.

δ) Ολοκλήρωση

Ορισμένο ~~ααα~~ ολοκλήρωμα. Ιδιότητες. Αόριστο-ολοκλήρωμα. Θεμελιώδες θεώρημα. Βασικές μέθοδοι ολοκλήρωσης. Χρήση του ολοκληρώματος στο υπολογισμό όγκων και εμβαδών και άλλες εφαρμογές.

4.- Συνδυαστική

Μεταθέσεις. Διατάξεις. Συνδυασμοί. Ιδιότητες. Τύπος του διωνύμου.

5.- Στοιχεία Στατιστικής και Πιθανοτήτων

- Στατιστική περιγραφή ενός πληθυσμού. Πινακοποίηση και γραφική παρουσίαση. Κατανομή συχνοτήτων. Χαρακτηριστικές τιμές μιας κατανομής αριθμητικός μέσος, τυπική απόκλιση.



- Πείραμα τύχης. Ενδεχόμενα και οι μεταξύ τους πράξεις. Στατιστικός και μαθηματικός ορισμός πιθανότητας. Προσθετική ιδιότητα. Πιθανότητα υπό συνθήκη. Ανεξάρτητα ενδεχόμενα. Τυχαία μεταβλητή. Κατανομή πιθανότητας μιας διακριτής τυχαία μεταβλητής. Διωνυμική κατανομή. Ομοιόμορφη κατανομή. Κανονική κατανομή.

- Τυχαίοι αριθμοί. Δειγματοληψία. Συναγωγή συμπερασμάτων.

Στη συνέχεια ο κ. Βαρουχάκης, αναφερόμενος στο αντίστοιχο διδακτικό βιβλίο, πρόσθεσε: "Κανονικά το παραπάνω πρόγραμμα απαιτεί νέο διδακτικό βιβλίο. Για φέτος το πρόβλημα μπορεί να αντιμετωπιστεί με δύο τρόπους:

α) Να διδαχτεί η ενότητα II με χρησιμοποίηση ενός μέρους του βιβλίου "Στοιχεία Αναλυτικής Γεωμετρίας Γρ. Τσάγκα", το οποίο πρέπει να ανατυπωθεί με συνεννόηση ΟΕΔΒ-Ευγενίδιου Ιδρύματος.

- Να διδαχτεί η ενότητα III και από το βιβλίο "Μαθηματικά Γ' Λυκείου Σ. Παπαδόπουλου" το οποίο έχουν ήδη οι μαθητές.

- Να γραφτεί συμπληρωματικό τεύχος ως 2 δεκαεξασέλιδα το ένα για την ενότητα I και το άλλο για το μέρος της υπόλοιπης ύλης που ίσως - σε ορισμένα σχολεία - διδαχτεί.

β) Μια άλλη λύση είναι να καλυφθούν οι ανάγκες με 16σέλιδα που θα διανέμονται στους μαθητές και που όσο φθάνουν έγκαιρα θα αντικαθιστά τα παραπάνω βιβλία. Εννοείται ότι τα φυλλάδια που θα γραφτούν φέτος θα ενσωματωθούν στο οριστικό βιβλίο που θα χρησιμοποιηθεί του χρόνου.

Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία

Ο κ. Βώρος λέγει:

α) Προοίμιο:

Θφείλω να προσημειώσω ότι δεν είμαι ειδικός κοινωνιολόγος από χρόνια πολλά έχω ασχοληθεί με τη Φιλοσοφία της Ιστορίας, που έχει το ίδιο κεντρικό θέμα: την κοινωνική αλλαγή, μόνο που την εξετάζει ιστορικά.

Έτσι όταν χρειάστηκα να ασχοληθώ με το αντικείμενο της Κοινωνιολογίας ως θέμα γενικής παιδείας βρήκα το έδαφος οικείο ως προς τα κύρια

προβλήματα και τα ιστορικά πλαίσια: συνθήκες γένεσης της Κοινωνιολογίας και πρωτοπόρους της νέας αυτής επιστήμης.

Από του κλήθηκα να πάρω μέρος στις εργασίες της λεγόμενης Επιτροπής Μύραλη, θεώρησα χρέος να μελετήσω όσα βιβλία προσφέρει η Ελληνική βιβλιογραφία στον τομέα εισαγωγής στην Κοινωνιολογία. Εντόπισα τα βιβλία που έχω ~~xxxx~~ περιλάβει στο συντηγμένο πίνακα. Αυτά κατά κύριο λόγο συναποτελούν και την προσωπική μου ενημέρωση (μερικά παλαιότερα μελετήματα όπως του Γρ. Κασσιμάτη, του Παν. Κανελλοπούλου, έχουν απωθηθεί στο περιθώριο της μνήμης) μαζί με μερικά βιβλία από την αγγλόφωνη βιβλιογραφία.

Με αυτές τις προϋποθέσεις καταπιάστηκα να συντάξω το πρόγραμμα που παρουσιάζω σήμερα. Αλλά πριν το συντάξω θεώρησα χρήσιμο να διατυπώσω κάποια κριτήρια επιλογής και δόμησης:

1.- Το αντικείμενο αυτό εισάγεται πρώτη φορά.

2.- Επιστημονικά μπορούμε να το θεωρήσουμε κάπως γνωστό, διδακτικά όμως αδοκίμαστο.

3.- Έχει καλλιεργηθεί η προσδοκία ότι κάτι σημαντικό για τη ζωή της κοινωνίας πρόκειται να μεταδοθεί μέσα από τη μάθηση και είναι πραγματικά σημαντική για τη διαμόρφωση κοινωνικής συνείδησης η ενημέρωση στη κοινωνιολογία είναι όμως δύσκολο, χωρίς ιδιαίτερη προσοχή, να ανταποκριθούμε σε μία τέτοια προσδοκία.

4.- Η κοινωνιολογία περιέχει μία ~~αντί~~ άφαση ή πάντως εγγενή δυσχέρεια στην ορολογία που χρησιμοποιεί: έχει όρους με πολύ πλατιά χρήση και πολλή ρευστότητα ή και αοριστία· ελλοχεύει παντού ο κίνδυνος παρερμηνείας του αυτονόητου και αποδοχής του αγνώστου ως αυτονόητου.

5.- Είναι από τις πιο αφηρημένες επιστήμες, γιατί στους όρους που χρησιμοποιεί ~~συνυπάρχουν~~ οι κατηγορίες του χώρου, του χρόνου, της κίνησης, της μεταβλητότητας, της ποιότητας, της ποσότητας. Έχει βέβαια και το προνόμιο ότι με ευχέρεια αισθητοποιείται με αναφορά άμεση στην ορατή κοινωνική πραγματικότητα και το προνόμιο όμως αυτό κινδυνεύει να γίνει ολίσθημα προς μία πραγματικότητα ιδεολογικά φορτισμένη.

6.- Επιπλέον, η Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία ως αντικείμενο σχολικής παιδείας είναι ανσμφίβολα πολιτική επιλογή.

Για τους παραπάνω λόγους φρονώ ότι χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή στην εκπόνηση ενός προγράμματος όπως αυτό που θα συζητήσουμε, τόσο για το περιεχόμενο που θα επιλέξουμε όσο και για τη δόμηση που θα του δώσουμε (για διδακτικούς λόγους).

Επιπλέον, το πρόγραμμα χρειάζεται να περιέχει ενδείξεις διδακτικής και προδιαγραφές συγγραφής βιβλίων ή επιλογής βιβλίου. Και φυσικά αιτιολόγηση του τι και γιατί προτείνεται να διδαχτεί.

Το πρόγραμμα πού προτείνεται με τούτη την εισήγηση συνοδεύεται από μία διευκρίνιση: είναι ενδεικτικό οι συγγραφείς που θα αναλάβουν να το υλοποιήσουν καλό είναι να έχουν προδιαγραφές με ελαστικότητα ώστε να μπορούν να κάνουν αναδόμηση του όλου και επιλογή και αναδιάρθρωση των παραγράφων. Και να γνωρίζουν ότι το προσδοκώμενο να προκύψει βιβλίο χρειάζεται ύψος απλό και παραδείγματα κατανοητά.

Σχέδιο αναλυτικού προγράμματος εισαγωγής στην Κοινωνιολογία για την τρίτη τάξη του λυκείου.

A.- Εισαγωγή: Ο κύκλος των κοινωνικών επιστημών και η εμφάνιση της Κοινωνιολογίας από τον περασμένο αιώνα. Προσπάθεια ορισμού της νέας επιστήμης με σύντομη αναφορά στο αντικείμενο και τους σκοπούς της Αφετηρία: τί είναι κοινωνικό φαινόμενο; (Η εισαγωγή αυτή σκόπιμο είναι να είναι σύντομη και πολύ γενική, χωρίς αναφορά σε ονόματα και εμμονή σε ασηρημένες έννοιες, γιατί με αυτήν επιχειρείται μία πρώτη προσέλαση στο νέο μάθημα. Η έκταση μπορεί να είναι 2-2 1/2 σελίδες σχολικού βιβλίου).

1.- Πρώτο κεφάλαιο: Ιστορική αναδρομή στην κοινωνική σκέψη και τη γένεση της Κοινωνικής επιστήμης:

1) Κοινωνικός προβληματισμός: από τους αρχαίους Σοφιστές και τους Πλάτωνα και τον Αριστοτέλη ως τους νεότερους πολιτικούς στοχαστές και τους διαφωτιστές του 18ου αιώνα.

2) Κοινωνική Επιστήμη, Κοινωνιολογία: SAINT SIMON, COMITE, MARX, SPENCER, DURKHEIM, MAX WEBER, ίσως και άλλοι νεότεροι.

(Το κεφάλαιο αυτό δεν είναι χρονικά μόνο πρότερο - σε σχέση με τη διαμορφωμένη σήμερα επιστήμη της Κοινωνιολογίας - αλλά είναι και διδακτικά πιο προσιτό, γιατί ανατρέχει σε γεγονότα και καταστάσεις κίπως γνωστές από την ιστορία· έτσι δεν είναι πολύ αφηρημένο, ενώ παράλληλα δίνει τη δυνατότητα στο συγγραφέα-δάσκαλο να παρουσιάσει σταδιακά και ομαλά την αναγκασία επιστημονική ορολογία· τέλος, το κεφάλαιο αυτό περιέχει ένα σωστό επιστημολογικό βηματισμό: από τα συγκεκριμένα προβλήματα της κοινωνίας (παρ. 1) στην οργανωμένη σκέψη και γνώση (παρ. 2).

Σε συνάρτηση με το κεφάλαιο αυτό θα είναι χρήσιμη η αναφορά σε δυο κεφάλαια της Γενικής Ιστορίας: διαφωτισμό και βιομηχανική επανάσταση (κεφάλαια του νέου βιβλίου που θα έχουν οι μαθητές στα χέρια του). Ο λόγος είναι ότι ο "διαφωτισμός" περιέχει πολλές αναφορές σε κοινωνικά προβλήματα και η βιομηχανική επανάσταση προκάλεσε τόσο έντονα κοινωνικά προβλήματα που γέννησαν και την Κοινωνιολογία ως επιστήμη μελέτης και θεραπείας αυτών των δεινών).

2.- Δεύτερο κεφάλαιο:

- Εξέλιξη της ανθρώπινης κοινωνίας (από την "πρωτόγονη κατάσταση ως τη βιομηχανική εποχή").

- Εξέλιξη του προβληματισμού και της τεχνολογίας, καταμερισμός εργασίας, διαμόρφωση κοινωνικών τάξεων.

- Κοινωνικά προβλήματα, κοινωνικές δυνάμεις.

- Βασικές έννοιες της κοινωνιολογίας.

(Καί τούτο το κεφάλαιο θα περιέχει αναφορά στην ιστορία, κυρίως όμως για να δείξει την εξελικτική πορεία των κοινωνιών, να διευκρινίσει μερικές βασικές έννοιες (π.χ. κοινων. τάξεις), να εντοπίσει ορισμένα προβλήματα της κοινωνικής ζωής (π.χ. την κοινωνική βία ή την ανισότητα και να καταδείξει την κοινωνική "δυναμική" που τείνει διαρκώς να αλλάζει κάτι στην κοινωνία για να αμβλύνει τις αντιθέσεις. Η πραγμάτευση των θεμάτων αυτών μπορεί να είναι λίγο πιο αναλυτική από εκείνη του πρώ-

του κεφαλαίου αλλά είναι σκόπιμο να διατηρεί ακόμη χαρακτήρα εισαγωγικού κεφαλαίου, για τους λόγους που προδιαγράψαμε. Η αναφορά σε ιστορικά παραδείγματα είναι αναγκαία για τεκμηρίωση και διδακτικά χρήσιμη· καλό όμως είναι να επιλέγονται - κατά το δυνατό - παραδείγματα από τις πιο γνωστές ιστορικές εποχές (π.χ. αρχαία ελληνική κοινωνία, ρωμαϊκή της εποχής των Γράκων, σύγχρονη).

3.- Τρίτο κεφάλαιο: Γένεση και εξέλιξη των Κοινωνικών Θεσμών:

- Ορισμός (με παραδείγματα σημερινά)
- αιτίες γένεσης, διατήρησης ή αλλαγής των θεσμών
- απαρίθμηση και ταξινόμηση βασικών κοινωνικών θεσμών (π.χ. οικονομικών, πολιτικών, κοινωνικοποίησης και εκπαίδευσης κλπ.)
- λειτουργία των θεσμών, ενδεχόμενη δυσλειτουργία ή άλλη χρησιμοποίηση των θεσμών (π.χ. για την άσκηση κοινωνικού ελέγχου)
- αλληλεξάρτηση των θεσμών (π.χ. πολιτικών-οικονομικών-εκπαιδευτικών)
- στοιχεία για κάποιους βασικούς κοινωνικούς θεσμούς.

(Με το κεφάλαιο αυτό αρχίζει η ουσιαστική έκθεση συστηματικής κοινωνιολογίας· έχει ήδη τεθεί η υποδομή με τα δύο προηγούμενα: προβληματισμός-ορολογία. Δε φαίνεται κίνδυνος ανίας ή δυσπεφίας γιατί τα θέματα είναι ενδιαφέροντα καθ'εαυτά. Επιπλέον υπάρχει ποικιλία. Και πάντως χρειάζεται κάποιο στοιχείο συγκράτησης από αφηρημένα σχήματα: το παράδειγμα, αναφορά σε θεσμούς υπαρκτούς σήμερα, ορατούς (π.χ. εργασία και εργαστηριακές σχέσεις, εκπαίδευση και εκπαιδευτικά ιδρύματα κλπ.).

4.- Τέταρτο Κεφάλαιο:

- Κοινωνιολογία της γνώσης (πώς η γνώση αποκτάται ή διαδίδεται μέσα σε ορισμένη κοινωνική πραγματικότητα, πώς η κοινωνική πραγματικότητα επηρεάζει τον τρόπο που αντιλαμβάνονται οι άνθρωποι τον κόσμο και την κοινωνία, ποιος βαθμός αντικειμενικότητας μπορεί να υπάρχει σε ορισμένους τομείς γνώσης και κρίσης, όπου υπεισέρχεται ο γενικός ιδεολογικός προσανατολισμός των ατόμων κλπ.).

- Κοινωνιολογία της παιδείας: κοινωνική λειτουργία της παιδείας

(μετάδοση δεξιοτήτων, γνώσεων, ορισμένων αξιών, καλλιέργεια της επι-
στήμης, σχέση παιδείας και οικονομίας σήμερα),
η εκπαίδευση ως θεσμός κοινωνικής κινητικότητας, ως θεσμός κοινωνικο-
ποίησης, ως υποσύστημα στην υπηρεσία του κοινωνικού συστήματος, ως θε-
σμός κοινωνικής συντήρησης ή αλλαγής ή οικονομικής ανάπτυξης κλπ.,
προγράμματα σπουδών, επιλογή γνωστικής ύλης, επιλογή διδασκόντων, επι-
λογή μεθόδων διδασκαλίας, επιλογή εξεταστικών τρόπων, επιλογή σπουδα-
στών με ειδικά προσόντα κλπ.

- Κοινωνιολογία της εργασίας
- Κοινωνιολογία του δικαίου
- Κοινωνιολογία της τέχνης κλπ.

(Είναι φανερό ότι ύστερα από τη γενική ενημέρωση για τους θεσμούς
(κεφ. 3) η κοινωνιολογική προσέγγιση ορισμένων θεσμών, όπως οι παραπά-
νω, αποτελεί μετάβαση σε πιο συγκεκριμένα θέματα, όταν μάλιστα επιλέ-
γονται θεσμοί ιδιαίτερα ζωτικοί για την κοινωνία (παιδεία, εργασία)
ή ιδιαίτερα ελκυστικοί για τους νέους (δίκαιο, τέχνη) ή περισσότερο
σχετικός με την καθημερινή προσπάθεια των μαθητών (γνώση).

Αυτονόητο ότι στο κεφάλαιο τούτο μπορούν να προστεθούν άλλα υπο-
κεφάλαια, π.χ. κοινωνιολογία των σπορ, του ελεύθερου χρόνου, της θρη-
σκείας, της οικονομίας· κατά την άποψη του υπογράφοντος: ίσως δεν είναι
σκόπιμο να θιγούν αυτά τα θέματα πριν καθιερωθεί το νέο μάθημα στη συ-
νείδηση διδασκόντων και διδασκομένων, πριν εδραιωθεί γνωστικά και διδα-
κτικά· στην πρώτη φάση υπάρχει κίνδυνος η συζήτηση γι' αυτά να οδηγήσει
σε φαιδρότητα ή σε αντιδικίες. Για τους λόγους αυτούς προτείνεται ανα-
βολή ως προς αυτά.

5.- Πέμπτο Κεφάλαιο: Η κοινωνικοποίηση των νέων.

(Έγινε παραπάνω λόγος, νύξεις μάλλον δόθηκαν, για το θέμα αυτό:
(1) στο τρίτο κεφάλαιο: θεσμός κοινωνικοποίησης, (2) στο τέταρτο κεφά-
λαιο: η εκπαίδευση, που είναι βέβαια και θεσμός κοινωνικοποίησης. Πι-
θανότατα θα έχει δοθεί και κάποιος προκαταρκτικός ορισμός και παραπομπή

για το ειδικό κεφάλαιο Κοινωνικοποίηση. Με αυτό όμως το κεφάλαιο θα

αντιμετωπιστεί συνολικά το μεγάλο αυτό θέμα).

Τί σημαίνει κοινωνικοποίηση.

Αυτόματη πραγματοποίησή της.

Σκοπίμη επιδίωξή της-Συντελεστές επιτυχίας. Φορείς κοινωνικοποίησης και ιδιαίτερες επιδιώξεις τους.

Η "επίσημη" και η "ανεπίσημη" κοινωνικοποίηση.

Οι συνέπειες της "κακής" δράσης των φορέων κοινωνικοποίησης.

(Περιτό να υπογραμμίσει κανείς τη σπουδαιότητα αυτού του θέματος ή να φέρει επιχειρήματα για το ποσό μπορεί να ενδιαφέρει τους νέους και την κοινωνία. Τουλάχιστο είναι πολύ πιθανό ότι θα συμβάλει σε τούτο το αποτέλεσμα: συνειδητοποίηση ενός προβλήματος από την πλευρά του δέκτη και των φορέων κοινωνικοποίησης).

6.- Έκτο κεφάλαιο: Κοινωνική Αλλαγή ή Μεταβολή:

- Τί σημαίνει κοινωνική μεταβολή αλλαγή

- Σύμφωνα με την ιστορία η αλλαγή είναι νόμος της ζωής (όπως ισχύει και στη φύση)

- θεωρίες για την αλλαγή:

(ε) Ιστορική επισκόπηση:

- στην αρχαιότητα
- στο μεσαίωνα
- στους νεότερους χρόνους
- σήμερα

(β) Συστηματική ταξινόμηση των θεωριών: συντελείται η αλλαγή:

- αυτόματα και τυχαία;
- σκόπιμα; ή
- αναγκαία;



(βιοθεωρητικές ή ιδεολογικές προϋποθέσεις απο την αποδοχή τούτης ή εκείνης της θέσης και πρακτικές-πολιτικές συνέπειες από την αποδοχή αυτής)

- Σχεδιασμένες αλλαγές (αποδοχή της δεύτερης θέσης)
- Ρυθμοί αλλαγής: στον επιστημονικό-τεχνολογικό, οικονομικό, οργανωτικό, πολιτιστικό τομέα και προβλήματα ανισοταχών ρυθμών.

- Αντίσταση στην αλλαγή, λόγιοι που την προκαλούν, μορφές που παύρνει.

(Τούτο το κεφάλαιο αποτελεί την κορύφωση μιας Εισαγωγής στην Κοινωνιολογία όχι γιατί συμβαίνει αυτή την ώρα ο τίτλος του κεφαλαίου να συναντιέται με ένα πολιτικό σύνθημα, αλλά γιατί: (α) η αλλαγή, διαρκής αλλαγή, είναι γνώρισμα αιώνιο της κοινωνικής ζωής και (β) η θεωρητική σύλληψη και η έκθεση του κοινωνικού αυτού φαινομένου απαιτεί πολλή αφαιρετική ικανότητα και συνοπτική θέσση χώρου-χρόνου-ιστορίας-κοινωνίας).

- 7.- Έβδομο Κεφάλαιο: α) Κλάδοι της Κοινωνιολογίας
β) Μέθοδοι της Κοινωνιολογίας
γ) Σχέσεις με άλλες επιστήμες
(π.χ. ιστορία, ανθρωπολογία κ.ά.)

(Σε μία συστηματική έκθεση της Κοινωνιολογίας τα θέματα αυτά συνήθως προτάσσονται· αυτό είναι μάλλον δύσκολο να θεωρηθεί σωστή διάταξη, όταν γίνεται ένα πρόγραμμα για πρώτη ενημέρωση μαθητών, που εύλογα αδυνατούν να συλλάβουν αυτά τα συμπληρωματικά θέματα, όταν αγνοούν τον κύριο "κορμό" της Κοινωνιολογίας).

B.- Διευκρινίσεις για το σχέδιο αναλυτικού προγράμματος που προσκλήθηκ

- 1.- Τις λεπτομέρειες ενός αναλυτικού προγράμματος τις εντοπίζει πολύ καλύτερα όποιος επιχειρεί να γράφει σχετικό βιβλίο. Γι' αυτό μπορεί να θεωρηθεί ενδεικτική η παραπάνω παρουσίαση ενός σχεδίου. Αυτή η διευκρίνιση είναι ανεξάρτητη από το γεγονός ότι ο συντάκτης του παρόντος δεν είναι ειδικός κοινωνιολόγος. Και γι' αυτό θεωρεί όλη την πρότασή του ως ενδεικτική και βελτιώσιμη από τον ειδικό συγγραφέα.

Πρώτα απ' όλα η διάταξη των κεφαλαίων που προτάθηκαν υπόκειται σε τροποποιήσεις· είναι λ.χ. πιθανό ένας ειδικός κοινωνιολόγος και ιδιαίτε αυτός που θα γράφει βιβλίο να αντιμετωπίζει τα κεφάλαια 1 και 2.

- 2.- Επειδή το αντικείμενο της Κοινωνιολογίας εισάγεται πρώτη φορά στην εκπαίδευσή μας, χρήσιμο φαίνεται κάθε κεφάλαιο, μάλλον κάθε υποκεφάλαιο να συνοδεύεται από τα εξής στοιχεία:

α) διατύπωση των ειδικών στόχων που επιδιώκονται με τη συγκεκριμένη διδακτική ενότητα και

β) ερωτήσεις που θα αποβλέπουν στη διακρίβωση ότι οι μαθητές:

- 1) έχουν κατανοήσει το μάθημα ως προς τα κύρια σημεία του,
- 2) μπορούν να αναλύσουν κάποιο σημείο,
- 3) μπορούν να κάνουν σύνθεση συναφή και
- 4) είναι σε θέση να κάνουν μία αξιολόγηση.

Παράδειγμα: έστω ότι πρόκειται για το θέμα: EMILE DURKHEIM (1858-1917). (Ο DURKHEIM υπήρξε ένας από τους θεμελιωτές της επιστημονικής Κοινωνιολογίας).

α) Στόχοι του μαθήματος:

1) Να γνωρίσουν οι μαθητές τη ζωή και το έργο του.

2) Να κατανοούν και να χρησιμοποιούν τους όρους: συλλογική συνείδηση, κατανομή εργασίας, κοινωνικά συμβάντα, οργανική και μηχανική αλληλεγγύη κλπ. (πρόκειται για ορολογία του D. που θα περιέχεται και θα αναλύεται στις σελίδες του σχολικού βιβλίου).

3) Να κατανοούν και να μπορούν οι ίδιοι να εκθέτουν τις κοινωνιολογικές θέσεις του D: ο άνθρωπος είναι προϊόν, δημιούργημα της κοινωνίας του, - η ηθική είναι δημιούργημα της κοινωνίας, των συνθηκών της ζωής της κλπ.

4) Να μπορούν να βρίσκουν εφαρμογές, παραδείγματα εφαρμογής ή επιβεβαίωσης αυτών των θεωριών στη σημερινή κοινωνία.

5) Να μπορούν να αναλύουν θέματα, όπως οι παραπάνω θεωρίες (παρ. 3) πληροφορικά ή να τα εκθέτουν γραπτά.

6) Να μπορούν να κρίνουν τις ιδέες του D. (παρ. 3).

β) Ερωτήσεις-ασκήσεις (με βάση το υλικό που προσφέρεται μέσα από τις σελίδες του βιβλίου).

1) Πώς ερμηνεύει ο D. τα κοινωνικά φαινόμενα (είναι έργα συλλογικά)

2) Πώς δικαιολογεί ο D. την άποψη του ότι ο άνθρωπος είναι δημιούργημα της κοινωνίας του.

3) Τι σημαίνει οργανική και μηχανική αλληλεγγύη κατά τον DURKHEIM;

Τί είδους αλληλεγγύη αναπτύσσεται στα σχολεία; Δικαιολογήστε την όπο-
φή σας. Ποιές νομίζετε ότι θα ήταν οι συνέπειες της επικράτησης της
οργανικής (ή της μηχανικής) αλληλεγγύης; γιατί;

4) Εξηγήστε με δικά σας λόγια τι είναι τα "κοινωνικά συμβάντα"
και με ποιά κριτήρια τα ορίζει ο DURKHEIM. Συμφωνείτε με τη δική του
ερμηνεία; ναι ή όχι; γιατί;

5) Αξιολογήστε την προσφορά του DURKHEIM, απαριθμώντας οσες από
τις θεωρίες του θεωρείτε αποδεκτές σήμερα.

Τα παραπάνω στοιχεία α,β:

α) Δίνουν κάποια πλαίσια διδακτικής του νέου μαθήματος.

β) Με την προειδοποίηση ότι τέτοια ή παραπλήσια θα είναι τα αι-
τούμενα στις εξετάσεις, θα έχουν οι μαθητές -όταν επεξεργάζονται τις
απαντήσεις - το αίσθημα ότι βρίσκονται στο σωστό δρόμο, θα νιώθουν εμπ-
στοσύνη και λιγότερη αγωνία, θα έχουν λιγότερους λόγους να αναζητούν
αλλού βοήθεια.

γ) Συμφωνούν με τη σύγχρονη διδακτική μεθοδολογία.

Ετη συνέχεια, ύστερα από προτροπή του Προέδρου ο κ. Βώρος κρίνει
τα βιβλία που υπάρχουν στην αγορά και καταλήγει στην ακόλουθη διπλή
 πρόταση:

α) Να δώσουμε το πρώτο δίμηνο το κυπριακό "βιβλίο" (ίσως ελαφρώς
παραλλαγμένο και συμπληρωμένο) - υπεύθυνος, ο επιθεωρητής κ. Περισίδης

β) Να δώσουμε με ανάθεση σε ειδικούς (Α. Τσαούσης, Β. Γιούλτσος,
Γ. Μουστάκης) - την ενβολή να ανασχηματίσουν ορισμένα κε-
φάλαια των βιβλίων τους, ώστε να χρησιμοποιηθούν συμπληρωματικά από
το Μάρτη και πέρα.

Ο Πρόεδρος ευχαριστεί τον κ. Βώρο, αλλά εκφράζει έντονη αμφιβολία
αν αυτές οι σκαριαζίες αναπροσαρμογές, εκτυπώσεις και διανομές είναι
πρακτικά εφικτές.

Ετη συνέχεια ο κ. Ν. Παπαδόπουλος αναπτύσσει την ακόλουθη πρόταση
Κριτήρια και αιτιολόγηση του σχεδίου Αναλυτ. Προγράμματος της Κοι-
νωνιολογίας.

Για τη σύνταξη του σχεδίου Αναλυτ. Προγράμματος της Κοινωνιολογίας
που προτείνω, έλαβα υπόψη κυρίως τα εξής:

1.- Την ηλικία και το αντίστοιχο πνευματικό επίπεδο των μαθητών της Γ' Λυκείου που είναι οπωσδήποτε πολύ αναπτυγμένο σε ό,τι αφορά τη θεωρητική πλευρά και την κριτική ικανότητα, πράγματα βασικά άλλωστε για το μάθημα αυτό.

2.- Τα ενδιαφέροντα των μαθητών με βάση κυρίως το γεγονός ότι οι μαθητές έχουν επιλέξει κατεύθυνση σπουδών της αρεσκείας τους και της επαγγελματικής προοπτικής τους. Αυτό επιτρέπει κάποια θεματική επέκταση σε συνδυασμό με τις προβλεπόμενες 4 ώρες.

3.- Το γεγονός ότι η Κοινωνιολογία διδάσκεται για πρώτη φορά στη Γενική Εκπαίδευση και στο επίπεδο για το οποίο προορίζεται δεν μπορεί παρά να είναι εισαγωγική ενημέρωση και ένας αντίστοιχος γενικός προβληματισμός στον τομέα αυτό.

4.- Οι Έλληνες μαθητές με βάση το πρόγραμμα μαθημάτων προηγούμενων τάξεων έχουν λίγες προϋποθέσεις για τα θέματα του μαθήματος και χρειάζονται μια όσο το δυνατό πλήρη έκθεση και ένα ολοκληρωμένο σύστημα των βασικών θεμάτων της Κοινωνιολογίας και όχι επιλογή και περιορισμό σε ορισμένα επιμέρους θέματα (εφαρμογή της διδακτικής αρχής της ολότητας). Για την επιλογή των βασικών κεφαλαίων του μαθήματος και τη δομή του προγράμματος εκτός από τα βιβλία που ανέφερα (βλ. συνημμένο κατάλογο) κυρίως ξένα - περισσότερα γερμανικά - ακολουθήσα ακόμη τις παρακάτω απόψεις.

1.- Προτάσσω μια γενική εισαγωγή έτσι ώστε οι μαθητές να γνωρίσουν τελείως γενικά και επόπτικά το αντικείμενο, τα πλαίσια, την έκταση και τη σημασία της Κοινωνιολογίας για να προχωρήσουν προσανατολισμένοι γενικά στα επιμέρους. Χωρίς αυτά η μάθηση δεν διευκολύνεται και τσαλαπιφρενιάζει γιατί μοιάζει πορεία προς το απόλυτα άγνωστο.

2.- Βασικές έννοιες της Κοινωνιολογίας, όπως κοινωνία, μάζα, δόλος κτλ. χρειάζεται να αναλυθούν στο μάθημα, όπως και οι διάφορες μορφές της κοινωνίας για να γίνει σύγχρονα σύνδεση με γνωστά κάπως στους μαθητές στοιχεία - κυρίως απ' την Αγωγή του Πολίτη και να δημιουργηθεί βάση και υποδομή για την παραπέρα κοινωνιολογική γνωστική δομή και τον αντίστοιχο προβληματισμό (κεφ. 1 και 2).

3.- Τα ιδιαίτερα κοινωνικά φαινόμενα και προβλήματα (κεφ. 3) αναφέρονται σε θέματα που έχουν αμεσότητα και προκαλούν ιδιαίτερο ενδιαφέρον στο μαθητή αυτής της ηλικίας που μάχεται ακόμη για την ιδεολογική την επαγγελματική και γενικά την κοινωνική και πολιτιστική ένταξή του. Δίνουν μάλιστα την αφορμή και την ευκαιρία για ανταλλαγή απόψεων και για ανάπτυξη διαλόγου στην τάξη.

4.- Τα κοινωνικά συστήματα (κεφ. 4) αποτελούν για τον μέσο μορφωμένο Έλληνα μια περιοχή που ενδιαφέρει αρκετά και χρειάζεται να γίνει και εδώ κάποια έκθεση και αυτών, παρό το γεγονός ότι δεν αναφέρονται αυτονόητα σε κάθε εγχειρίδιο Κοινωνιολογίας (άλλων χωρών). Είναι όμως ευκαιρία να δοθούν και μερικές αναλυτικές και πιο υπεύθυνες γνώσεις και σπόμενες σε σχέση με τα όσα γράφονται σε διάφορα βιβλία και συζητούνται και κυρίως να αναλυθούν οι κοινωνικοοικονομικές πτυχές και οι ιδεολογικές δομές των συστημάτων.

5.- Η κοινωνιολογία του πολιτισμού (κεφ. 5) δίνει την αφορμή για να συνδεθεί όλος ο πολιτισμός με την κοινωνία, το σύνολο ανθρώπων των διάφορων εποχών των οποίων αποτελεί και δημιουργήμα. Πρόκειται για ουσιαστικό μέρος της Κοινωνιολογίας, αφού εξετάζει τις επιμέρους πτυχές και τους τομείς του πολιτισμού, της ζωής και της δημιουργικής δράσης των ανθρώπων. Αυτή βέβαια δεν μπορεί να γίνει εδώ παρά μόνο σε ορισμένους βασικούς τομείς και όχι σε μεγάλη έκταση.

6.- Τέλος, η κοινωνική φιλοσοφία (κεφ. 6) αναφέρεται σε ακόμη πιο ουσιαστικά θέματα της κοινωνίας και της ιστορικής πορείας του ανθρώπου. Ο μαθητής χρειάζεται να αντιληφθεί ότι τίποτε δε συμβαίνει τυχαία στην κοινωνία και στην ιστορία, ότι κάθε κοινωνικό σύνολο κατέχει μια δυναμική απ' την οποία προέρχεται η αλλαγή και η πρόοδος, την οποία όμως διάφορες αντιδράσεις μπορούν να εμποδίσουν ή να αναστείλουν. Θα αντιληφθεί ακόμη ότι το κοινωνικό παρελθόν σχετίζεται με το παρόν και μαζί καθορίζουν το κοινωνικό μέλλον και διαμορφώνουν την ιστορία ως πορεία ανάμεσα σε αίτια και αιτιατά. Έτσι θα διαπιστώσει και την προσωπική κοινωνική του ευθύνη και σημασία και θα διαπαιδαγωγηθεί από τα πράγματα και όχι από δογματισμούς και ηθικές διδασκαλίες και ηθικές διδασκαλίες, που συχνά αστοχούν.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αντικείμενο και πλαίσια της Κοινωνιολογίας.

Ιστορία της Κοινωνιολογίας. Η πορεία του κοινωνιολογικού προβληματισμού.

Κοινωνιολογία και κοινωνικές επιστήμες.

Διαίρεση της Κοινωνιολογίας και κλάδοι.

Μέθοδοι της Κοινωνιολογίας.

Σημασία της Κοινωνιολογίας σήμερα.

1.- ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

Η έννοια της κοινωνίας. Εξέλιξη και βασικές μορφές.

Άτομο και κοινωνία, αλληλεπίδραση.

Διανθρώπινες σχέσεις. Η έννοια του ρόλου.

Οικογένεια (πρώτη κοινωνία). Πόλη. Κράτος. Έθνος.

2.- ΜΑΖΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Μάζα, όχλος. Πλήθος. Λαός.

Η ομάδα.

3.- ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Έννοια του κοινωνικού φαινομένου. Βασικές μορφές.

Εργασία και ελεύθερος χρόνος. Το εργατικό πρόβλημα.

Μόρφωση (παιδεία) και επάγγελμα. Κοινωνική διαφοροποίηση (κοινωνική ανισότητα).

Κοινωνική κινητικότητα. Σχετικά προβλήματα.

Η μετανάστευση ως κοινωνικο-οικονομικό πρόβλημα.

Η βία και η εγκληματικότητα.

Η επανάσταση ως κοινωνικό φαινόμενο. Η επανάσταση των νέων.

Το πρόβλημα της κοινωνικής σύγκρουσης και τα αίτιά του. Ο πόλεμος.

Η τεχνική και οι επιπτώσεις της στην κοινωνική ζωή.

4.- ΒΑΣΙΚΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

Έννοια του κοινωνικού συστήματος.

Το δουλοκτητικό σύστημα.

Ο φεουδαρχισμός.

Ο Καπιταλισμός (Γένεση, εξέλιξη).

✓ Ο Κομμουνισμός (Γένεση, εξέλιξη, οργάνωση).



Η πάλη των κοινωνικών συστημάτων. Η Δημοκρατία.

Ο Σοσιαλισμός.

5.- ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Κοινωνιολογία των τομέων του πολιτισμού: Κοινωνιολογία της Ηθικής του Δικαίου, της Οικονομίας, της Πολιτικής, της Θρησκείας, της Τέχνης, της Γνώσης κτλ.

6.- ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Κοινωνική νομοτέλεια και δυναμική, Κοινωνική αλλαγή και πρόοδος. Παράγοντες εξέλιξης και αλλαγής της κοινωνίας. Αντιδράσεις, μορφές, αίτια.

Ακμή και παρακμή ως κοινωνικά και ιστορικά φαινόμενα.

Τεχνολογία της κοινωνίας και της ιστορίας (παλαιές και σύγχρονες απόψε

Βασική βιβλιογραφία (στην οποία και στηρίζομαι για τη σύνταξη του ΑΠ)

BARLEY, D.: GRUNDZUGE UND PROBLEME DER SOZIOLOGIE, 1968

GEHLEN, A.-SCHELSKY, H. (έκδ.): SOZIOLOGIE, 1955

GRIESWELLE, D.: ALLGEMEINE SOZIOLOGIE, 1974

FRANCIS, E.: WISSENSCHAFTLICHE GRUNDZUGE SOZIOLOGISCHEN DENKENS, 1957

KRECH-CRUTCFIELD-BALLANCEY; INDIVIDUAL IN SOCIETY, 1962

LEHMANN, F.: GESTALTUNGEN SOZIALEN LEBENS BEI TIER UND MENSCH, 1958

RUEGG, W.: SOZIOLOGIE, 1975

TIMASHEF, N. (μετφ. Δ. Τσσούση): Ιστορία κοινωνιολογικών θεωριών, 1976

ΤΣΑΟΥΣΗ, Δ.: Στοιχεία Κοινωνιολογίας, Γ' έκδ. 1976.

Συμπληρώνοντας την πρότασή του ο κ. Παπαδόπουλος λέγει ότι μπορού-
μέτος να χρησιμοποιηθούν εκλεκτικά δύο βιβλία:

1.- Α. Εμμανουήλ, Κοινωνιολογία

2.- Σ. Γκίκο, Κοινωνιολογία

Στο σημείο αυτό έρχεται και αναλαμβάνει την προεδρία ο Πρόεδρος
του ΚΕΜΕ κ. Π. Σακελλαρίδης.

Διακόπτεται η συζήτηση του Α.Π. της Κοινωνιολογίας και εισάγεται
το θέμα του Α.Π. των μαθημάτων της Φυσικής και της Χημείας.

Υστερα από συζήτηση το Τμήμα εγκρίνει το ακόλουθο Α.Π.:



1.- Φυσική

Το αναλυτικό πρόγραμμα κορμού και επιλογής που ίσχυε την περασμένη σχολική χρονιά για το β' κύκλο της Γ' Λυκείου.

2.- Χημεία

Το αναλυτικό πρόγραμμα κορμού και επιλογής που ίσχυε την περασμένη χρονιά για το β' κύκλο της Γ' Λυκείου στη Χημεία. Επιπλέον τα ακόλουθα κεφάλαια: Χημική ισορροπία, ιδιότητες ηλεκτρολυτικών διαλυμάτων και οξειδωση και αναγωγή. Τα κεφάλαια αυτά περιείχονταν και στο πρόγραμμα επιλογής της Β' Λυκείου για το δεύτερο κύκλο σε προηγούμενες σχολικές χρονιές.

Στη συνέχεια ο κ. Κακριδής λέγει: "κ. Πρόεδρε, το Τμήμα διαπίστωσε τη Δευτέρα ότι έχει να αδειάσει μια θάλασσα. Βάλαμε μπρός και δουλεύουμε ασταμότητα. Όμως σκοντάβουμε σε σοβαρά θέμα που μας καθυστερούν και πάλι δεν μπορούμε να τα λύσουμε. Χρειαζόμαστε την παρουσία του Υπουργείου και πολύ συγκεκριμένα των Υπουργών, που παρακαλούμε να τους μεταφέρετε άλλη μια φορά όχι πια την αυτονόητη επιθυμία μας να τους δούμε, αλλά και την ανάγκη που έχουμε να μας βοηθήσουν."

Ο Πρόεδρος υπόσχεται να θέσει το θέμα αμέσως στον Υπουργό, και φεύγει να τον συναντήσει.

Συνεχίζεται το θέμα του Α.Π. της Κοινωνιολογίας.

Ο κ. Κατσιμάνης λέγει: Υπάρχουν, κ. Πρόεδρε, τρία εμπόδια που λειτούργησαν ανασταλτικά στην προσπάθειά μου να ανταποκριθώ στην αποστολή που μου ανέθεσε το Τμήμα: α) η επιβάρυνση με πολλή υπηρεσιακή-επειγόντος χαρακτήρα-απασχόληση αυτές τις ημέρες, β) η αναρμοφιδτητα μου, ως κλασικού φιλόλογου και φιλοσόφου, σε θέματα κοινωνιολογίας και γ) το ότι σημαντικά στοιχεία για τη διαμόρφωση μιας τελικής κρίσης ετέθησαν υπόψη μου την τελευταία στιγμή (όπως λ.χ. οι κυπριακής προέλευσης σημειώσεις κοινωνιολογίας που μου έδωσε ο κ. Βώρος και η αναθεώρηση του προγράμματος του κ. Ν. Παπαδόπουλου από τον κ. Ν. Παπαδόπουλο). Η εισήγησή μου θα περιοριστεί σε μια σύντομη παρουσίαση των υπέρ και των κατά της κάθε εισήγησης, αλλά θα αποφύγει να πάρει θέση, γιατί ειλικρινά καμία από τις δύο δε με πείθει ότι είναι ισχυρότερη από την άλλη. Άλλωστε μετά την έκθεση των παρατηρήσεών μου ο καθένας από σας θα είναι

τουλάχιστον το ίδιο αρμόδιος με εμένα για την εκφορά μιας τελικής κρίσης.

Το προτεινόμενο από τον κ. Βώρο πρόγραμμα χαρακτηρίζεται από: α) παραμερισμό της λεπτομέρειας και εμμονή στο ουσιώδες· β) τάση για διεξοδικότερη ανάλυση και πραγμάτευση κύριων θεμάτων και όχι για συστηματική ενημέρωση στο χώρο της κοινωνιολογίας και γ) προτεραιότητα στη διέγερση του ενδιαφέροντος και την καλλιέργεια του μαθητή.

Το προτεινόμενο από τον κ. Παδόπουλο πρόγραμμα χαρακτηρίζεται από α) ομοιότητα προς τη διάθρωση της ύλης που υπάρχει στο βιβλίο του Γκίκα (προφανώς επειδή και οι δύο έχουν κοινές -γερμανικές- πηγές), β) λιγότερο ορατό προβληματισμό, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι ο προβληματισμός είναι ανύπαρκτος και γ) εμφανής προσπάθεια για μία συστηματική, σφαιρική ενημέρωση στα βασικά θέματα της κοινωνιολογίας.

Αλλά κείνο που προέχει είναι όχι το πρόγραμμα, αλλά το εγχειρίδιο που θα υπηρετήσει το οποίο πρόγραμμα. Η λύση Παπαδόπουλου οδηγεί στο εγχειρίδιο Γκίκα (που είναι καλογραμμένο και εύληπτο αλλά έχει πολλές παραχωρήσεις στην καθαρεύουσα και αρκετά σημεία συζητήσιμα), που μπορεί να "διασταυρωθεί" με το εγχειρίδιο της Εμμανουήλ (που κατά γενική ομολογία είναι αξιόλογο κείμενο). Η λύση Βώρου οδηγεί στις κυπριακές σημειώσεις που έχουν ένα αξιόλογο σημείο υπεροχής: είναι κείμενο δοκιμασμένο στην σχολική πράξη από ένα εκπαιδευτικό σύστημα που έχει ως τώρα σημειώσει αξιόλογες επιτυχίες. Μειονέκτημα της λύσης είναι ότι το πρόβλημα αντιμετωπίζεται μόνο προσωρινά, αφού πολύ σύντομα, όταν οι σημειώσεις ως διδακτέα ύλη εξαντληθούν, θα χρειαστεί καινούριο βιβλίο.

Εκείνο όμως που θα ήθελα να τονίσω είναι ότι το τμήμα δεν πρέπει να στείλει προς εκτύπωση κανένα κείμενο, πριν όλα τα μέλη του μελετήσουν προσεκτικά το κείμενο αυτό και ενδεχομένως προτείνουν διορθώσεις.

Ο Πρόεδρος του Τμήματος λέγει ότι εφόσον δεν υπάρχουν άλλες συγκεκριμένες προτάσεις, το Τμήμα έχει να διαλέξει ανάμεσα σε δύο προτάσεις που και οι δύο σκοντάβουν στις δυνατότητες εφαρμογής. Ο τελευταίος λόγος σε θέματα εφαρμογής δεν είναι δικός μας αλλά της Διεύθυνσης Εφαρμογής του ΥΠΕΠΘ και βέβαια του Υπουργού. Μπορούμε να ψηφίσουμε υπογραμμίζοντας ότι όποια λύση και αν διαλέξουμε, θα είναι λύση ανάγκης, και ότι το Τμήμα δεν μπορεί να πάρει πάνω του την ευθύνη της εφαρμοσιμότη

Ακόμα υπογραμμίζουμε ότι το Τμήμα αν και προβλέπονται δύο οργανικές θέσεις, δεν έχει κοινωνιολόγο καθαρόαιμο, οπότε και από επιστημονική άποψη η ορθότητα της γνώματευσής δεν είναι δεδομένη.

Ψηφοφορία

Ι. Σκορδίλης	Λευκή
Κ. Ευριόπουλος	Πρόταση κ. Παπαδόπουλου (με ενδεχόμενες προσαρμογές)
Δ. Τομπαίδης	Πρόταση κ. Βώρου με επιφυλάξεις
Στ. Παπασημακόπουλος	Πρόταση κ. Βώρου, με επιφυλάξεις για το δεύτερο σκέλος.
Α. Αδαμόπουλος	Λευκή
Ν. Παπαδόπουλος	Την πρόταση Παπαδόπουλου
Φ. Βώρος	Την πρόταση Βώρου
Ηλ. Σπυρόπουλος	Λευκή
Ν. Βαρουχάκης	Λευκή
Δ. Σακκάς	Πρόταση Βώρου
Φ. Κακριδής	Μπροστά στο αδιέξοδο, ψηφίζω την πρόταση του κ. Βώρου, που έχει τις περισσότερες πιθανότητες εφαρμογής.

Η πρόταση του κ. Βώρου εγκρίνεται με ψήφους 5+4 (λευκές) = 9 προς 2.

Οικονομικά

Ο κ. Παπασημακόπουλος λέγει: Δε μπορώ να πω ότι έχω ειδικότητα σε οικονομολογικά θέματα. Οι γνώσεις μου περιορίζονται στις παραδόσεις στοιχείων πολιτικής οικονομίας που άκουσα στο Δ.Μ.Ε. από τον καθηγητή της ΑΣΟΒΕ κ. Κόκκαλη και στη βιβλιογραφία που μελέτησα (κυρίως Α. Κανελλόπουλο και Ι. Πεσμαζόγλου) όταν το Τμήμα Μ.Ε. μου ανέθεσε με ομάδα τη συγγραφή συμπληρώματος της Οικ. Γεωγραφίας με σχετικά οικονομικά θέματα που περιλάμβανε το νέο πρόγραμμα.

Με βάση αυτά τα εφόδια και ύστερα από υπόδειξη του προέδρου του Τμήματος Μ.Ε. του ΚΕΜΕ μελέτησα το βιβλίο "Αρχές πολιτικής Οικονομίας για τη ΣΤ' τάξη των Οικονομικών Λυκείων Κύπρου των Σ. Κυπριανού και Γ. Χατζημίση. Το βιβλίο αυτό έχει 340 σελίδες. Το περιεχόμενό του

μου έδωσε την εντύπωση ενός αμερόληπτου βιβλίου σε οικονομικά θέματα. Γραμμένο με απλότητα είναι κατανοητό στους μαθητές και επιπλέον περιλαμβάνει ερωτήσεις και ασκήσεις που βοηθούν στην αφομοίωση του περιεχομένου του. Βέβαια σε μερικά σημεία αναφέρει δεδομένα από την Κυπριακή πραγματικότητα (πληθυσμούς, γεννητικότητα, μετανάστευση, νομισματική μονάδα) αλλά αυτά μπορεί να αντικατασταθούν με αντίστοιχα δεδομένα ή απλώς να συμπληρωθούν. Μετά τη μελέτη του βιβλίου αυτού προτείνω το ακόλουθο Α.Π.:

- Σκοπός: 1) Με το πρόγραμμα των οικονομικών οι μαθητές να εμβαθύνουν και να επεκτείνουν τις γνώσεις τους σε οικονομικά θέματα.
2) Να αποκτήσουν μία υποδομή κατάλληλη για τα ΑΕΙ για τα οποία κατευθύνονται.

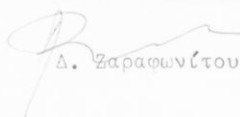
Υλη: Στάδια οικονομικής εξέλιξης. Συστήματα οικον. οργάνωσης των κοινωνιών. Πληθυσμός-ανάγκες-αγαθά. Είδη παραγωγής. Συντελεστές παραγωγής. Κόστος παραγωγής. Σχηματισμός των τιμών. Κρατικές παρεμβάσεις στο σχηματισμό των τιμών. Μονοπώλιο. Ατελής ανταγωνισμός. Διανομή του πλούτου που έχει παρ'αχθεί. Ο τόκος. Η εργατική αμοιβή. Το κέρδος. Το εθνικό εισόδημα και εθνικό προϊόν. Βιοτικό επίπεδο και ανάπτυξη. Κατανάλωση - αποταμίευση - επένδυση. Οικονομικοί κύκλοι, διακυμάνσεις τους. Το χρήμα. Διεθνείς συναλλαγές, διεθνής οικονομική πολιτική. Δημόσια οικονομική. Κρατικός προγραμματισμός.

Το Τμήμα εγκρίνει την εισήγηση του κ. Παπασημακόπουλου αυτούσια, όπως έχει. Λευκό ψήφισε ο κ. Βαρουχάκης.

Ύστερα από αυτό (ώρα 13:45') η συνεδρία διακόπτεται για να συνεχιστεί τη Δευτέρα, ώρα 08.30'.



Η Γραμματέας



Δ. Ζαφρωνίτου

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΣ (ΚΕΜΕ)
ΤΜΗΜΑ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Πράξη 69/1982

Σήμερα, 20 Σεπτεμβρίου 1982, ημέρα Δευτέρα και ώρα 8.30 πρωινή, το Τμήμα Μ.Ε. του ΚΕΜΕ συνεδρίασε στην αίθουσα συνεδριάσεων του (αίθουσα ολομέλειας, Μεσογείων 396, Αγία Παρασκευή Αττικής) με πρόεδρο τον κ. Φάνη Κακριδή.

Έλαβαν μέρος στη συνεδρίαση οι κ.κ. Δ. Σακκάς, Ν. Βαρουχάκης, Ηλ. Σπυρόπουλος, Φ. Βώρος, Ν. Παπαδόπουλος, Α. Αδαμόπουλος, Στ. Παπασημακόπουλος, Δ. Τομπάτζης, Σύμβουλοι Β', Κ. Συριόπουλος, Ι. Σκορδίλης, Ειδικοί Σύμβουλοι, Κυρ. Κατσιμάνης, Β. Θεοδωρακόπουλος, Κ. Φούσκας, Εισηγητές και η Γραμματέας του Τμήματος Δήμητρα Ζαραφώνιτου, φιλόλογος.

ΘΕΜΑΤΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΗΣ

1. Γνωμοδότηση για το Σχέδιο Προεδρικού Διατάγματος "Οργάνωση και λειτουργία των Σχολών Επιμόρφωσης Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης (ΣΕΛΜΕ)".

Εισηγητής: Ι. Σκορδίλης.

2. Ανατύπωση Διδακτικών βιβλίων των Θρησκευτικών.

Εισηγητής: Κ. Φούσκας.

3. Μερική απόσπαση καθηγητών του κλάδου Α4 του Α' Γυμνασίου Αγίας Παρασκευής.

Εισηγητής: Στ. Παπασημακόπουλος.

Στην αρχή της συνεδρίας αφού διαπιστώθηκε απαρτία το Τμήμα άρχισε την εξέταση των θεμάτων της Ημερήσιας διάταξης.

Θέμα 1ο : Γνωμοδότηση για το Σχ. Π.Δ. "Οργάνωση και λειτουργία των Σχολών Επιμόρφωσης Λειτουργών Μ.Ε. (ΣΕΛΜΕ).

Εισηγητής: Ι. Σκορδίλης.

Ο Πρόεδρος εισάγει το ερώτημα αν το Τμήμα δέχεται, το Ω.Π. να προσδιορίζει αριθμό ωρών για το κάθε μάθημα και ο Διευθυντής να έχει τη δυνατότητα να καθορίζει ελεύθερος το πότε μέσα στο κάθε τρίμηνο.

Ύστερα από συζήτηση το Τμήμα συμφωνεί με τα εδάφια 7 και 8. Ο κ. Παπασημακόπουλος ζητά από το εδάφιο 8 να εξαιρεθούν ρητά οι πρακτικές Ασκήσεις, και ο Πρόεδρος διαφωνεί με ολόκληρο το εδαφ. 8.

Ο Πρόεδρος ανακοινώνει το αριθ. Α.Π. 3703/20-9-82 έγγραφο του Δ/ντή Σπουδών ΣΕΛΜΕ Θεσ/νίκης κ. Β. Σουρμελίδη, και εισάγει σε συζήτηση το Α.Π. και το Ω.Π., όπως περιγράφονται στο άρθρο 8. Ύστερα από συζήτηση το Τμήμα προτείνει:

<u>Α. Γενικά Μαθήματα</u>	Ω
α) Γενική Παιδαγωγική θεωρία σε σχέση με την εκπαιδευτική πράξη και την Εκπαιδευτική Πολιτική	45
β) Γενική διδακτική	15
γ) Ειδική διδακτική κατά Ειδικότητα. Στην ειδική διδακτική διδάσκονται και οι μέθοδοι αξιολόγησης των μαθητών	45
δ) Πρακτικές Ασκήσεις κατά ειδικότητα	120
ε) Παιδαγωγική ψυχολογία (θεωρία της μάθησης, ατομικές διαφορές, προβλήματα συμπεριφοράς)	60
στ) Ψυχολογία και οδηγητική της εφηβικής ηλικίας	45
ζ) Φιλοσοφία	45
η) Οργάνωση, Διοίκηση, Εποπτεία Εκπαίδευσης - Στοιχεία ιστορίας της Εκπαιδεύσεως	15
θ) Διαλέξεις.	<u>30</u>
	420

Β. Ειδικά Μαθήματα

α) Θεολόγοι

1) Ορδόδοξη Ελληνική γραμματεία και θεολογία

90



ιι) Βιβλική θεολογία	90
ιιι) Θρησκειολογία	60
ιV) Χριστιανική φιλοσοφία	60

β) Φιλόσοφοι

ι) Ερμηνεία αρχαίων ελληνικών κειμένων από το πρωτότυπο και από μετάφραση	90
ιι) Ερμηνεία νεοελληνικών κειμένων	75
ιιι) Διδασκαλία νεοελληνικής γλώσσας (γραμματική - σύνταξη)	60
ιV) Ιστορία (ανάλυση μιάς ιστορικής περιόδου με χρήση όλων των εποπτικών μέσων που ζωντανεύουν την ιστορία)	45
V) Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία	30

γ) Μαθηματικοί

ι) Σύγχρονα μαθηματικά (μαθηματική, λογική, θεωρία συνόλων, νεώτερη άλγεβρα, γεωμετρία)	90
ιι) Στατιστική και θεωρία πιθανοτήτων	60
ιιι) Ανάλυση και στοιχεία γενικής τοπολογίας	60
ιV) Γραμμική Άλγεβρα	60
V) Θέματα από τα εφαρμοσμένα μαθηματικά (γραμμικός προγραμματισμός, ηλεκτρονικοί υπολογιστές, γλώσσες προγραμματισμού κλπ)	30

δ) Φυσικοί

ι) Φυσική	60
ιι) Χημεία	45
ιιι) Εργαστηριακές ασκήσεις Φυσικής - Χημείας-Βιολογίας	75
ιV) Βιολογία	30
V) Στοιχεία Πολιτικής Οικονομίας και Οικονομική Γεωγραφία ..	45
VI) Μαθηματικά για φυσικούς	45

ε) Καθηγητές Ξένων Γλωσσών

ι)		90
ιιι)	όπως στο σχέδιο	60
ιιι)		60
ιV)		60
V)	Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία	30

στ) Καθηγητές Φυσικής Αγωγής

ι)		60
ιι)		30
ιιι)	όπως στο σχέδιο	60
ιV)		60
V)		45
Vi)		45

Στο σημείο αυτό αποχωρεί ο κ. Βώρος, το Τμήμα αποφασίζει ακόμα να αναδιατυπώσει το τέλος του εδαφίου 1 του άρθρου 8 ως εξής:
"Στο δεύτερο τετράμηνο διδάσκουν και οι ίδιοι ένα τουλάχιστο μάθημα της ειδικότητάς τους ο καθένας".

Ο Πρόεδρος εισάγει για συζήτηση το άρθρο 9 του σχ. Π.Δ.

Ύστερα από συζήτηση το Τμήμα αποφασίζει τα ακόλουθα:

παράγραφος 9, 3 - "Μεταξύ 15 και 25 Ιουνίου γίνονται γραπτές εξετάσεις

(1) στο μάθημα της Γενικής Παιδαγωγικής, (ιι) σε ένα από τα κοινά μαθήματα που διδάχτηκε τουλάχιστο 30 ώρες κατ'επιλογή των εξεταζομένων, (ιιι) το πρώτο μάθημα από τα μαθήματα ειδικότητας, και ιV) ένα από τα μαθήματα ειδικότητας που διδάχτηκε τουλάχιστο 30 ώρες, κατ'επιλογή των εξεταζομένων"

Η περίοδος "Προφορικοί βαθμοί μπαίνουν που έχει

κάμει" διαγράφεται.

~~Στο σημείο αυτό διακόπτεται η συνεδρίαση (ώρα 1.30).~~



Θ έ μ α 3ο: Μερική απόσπαση καθηγητών του κλάδου Α4 του Α΄ Γυμνασίου Αγίας Παρασκευής.

Εισηγητής: Στέφανος Παπασημακόπουλος.

Ο κ. Στέφανος Παπασημακόπουλος λέγει:

Κατά την υποβολή των οδηγιών του Γυμνασίου στο Τμήμα Μ.Ε. πολλοί σύμβουλοι διατύπωσαν τη γνώμη ότι τα μαθήματα του κλάδου Α4 έχουν ανάγκη εκτενέστερων οδηγιών οι οποίες θα πρέπει να εκτυπωθούν σε ιδιαίτερο φυλλάδιο.

Εκκινώντας από τις σκέψεις αυτές οι οποίες και με βρίσκουν απολύτως σύμφωνο συνεννοήθηκα με τον επιθεωρητή των Γυμνασίων της περιοχής Αγίας Παρασκευής κ. Ζιαζόπουλο ο οποίος με μεγάλη προθυμία προσφέρθηκε να μου συστήσει ύστερα από σχετική επιλογή έναν καθηγητή κλάδου Α4 σε Γυμνάσιο της Αγίας Παρασκευής.

Ο καθηγητής θα συνεργάζεται στο ΚΕΜΕ και δύο ή τρεις φορές την εβδομάδα θα διδάσκει Φυσική και Χημεία στο Α΄ Γυμνάσιο της Αγίας Παρασκευής σε δύο τουλάχιστον τμήματα. Με τον τρόπο αυτό και με βάση τη διεξαγωγή των μαθημάτων θα γραφούν οδηγίες για τα μαθήματα Φυσικής και Χημείας της Β΄ Γυμνασίου. Οι οδηγίες θα είναι χρήσιμες κυρίως για την πειραματική διδασκαλία (διδασκαλία με πειράματα) των μαθημάτων αυτών σε τρόπο ώστε να παρακινηθούν οι καθηγητές όλων των σχολείων της χώρας να την εφαρμόσουν. Για το λόγο αυτό, οι συνθήκες λειτουργίας των τμημάτων που θα χρησιμοποιηθούν θα είναι ίδιες με τις συνθήκες ενός μέσου σχολείου με όλα τα προβλήματά του.

Για το θέμα ενημέρωσα και τον κ. Πρόεδρο του ΚΕΜΕ ο οποίος και με ενθάρρυνε στην εισήγησή μου αυτή. Ζητώ λοιπόν την έγκριση του τμήματος για την μερική απόσπασή στο ΚΕΜΕ ενός καθηγητή Α4 από το Α΄ Γυμνάσιο Αγίας Παρασκευής με την υπόδειξη του αρμόδιου επιθεωρητή.

Συγκεκριμένα προτείνω τη μερική απόσπαση στο ΚΕΜΕ της καθηγήτριας Α4 Γεωργία Δημοπούλου που υπηρετεί στο παραπάνω Γυμνάσιο. Ανάλογη ενέργεια μπορεί να γίνει και σε άλλο Γυμνάσιο όταν έλθουν στο ΚΕΜΕ οι δύο αποσπασμένοι Γυμνασιάρχες ειδικότητας Α4.

Θ έ μ α 2ο : Ανατύπωση Διδακτικών βιβλίων των Θρησκευτικών.

Η συζήτηση για το θέμα αυτό αναβλήθηκε.

Στο σημείο αυτό το Τμήμα διακόπτει τη συνεδρίαση (1.45).

Ο Πρόεδρος

Φ. Κακριδής.

Η Γραμματέας

Δήμ. Ζαραφωνίτου

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΣ (ΚΕΜΕ)
ΤΜΗΜΑ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΠΡΑΞΗ 70/1982

Σήμερα, 22-9-1982, ημέρα Τετάρτη και ώρα 9.00, το Τμήμα Μ.Ε. του ΚΕΜΕ, συνεδρίασε στην αίθουσα συνεδριάσεών του (αίθουσα ολομέλειας, Μεσογείων 396, Αγία Παρασκευή Αττικής) με πρόεδρο τον κ. Φάνη Κακριδή, αντιπρόεδρο του ΚΕΜΕ.

Έλαβαν μέρος στη συνεδρίαση οι κ.κ. Δ. Σακκάς, Ν. Βαρουχάκης, Ηλ. Επυροπούλος, Φ. Βώρος, Ν. Παπαδόπουλος, Α. Αδαμόπουλος, Στ. Παπασημακόπουλος, Δ. Τομπάζης, Σύμβουλοι Β', Κ. Συριόπουλος, Ι. Σκορδύλης, Ειδικού Σύμβουλοι, Κυρ. Κατσιμάνης, Β. Θεοδωρακόπουλος, Κ. Φούσκας, Εισηγητές και η Γραμματέας του Τμήματος Δήμητρα Ζαραφωνίτου, φιλόλογος. Απουσίαζε ο κ. Γρατσάς.

ΘΕΜΑΤΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ

ΘΕΜΑ 1ο - Ανακοινώσεις

ΘΕΜΑ 2ο - Μεταλυκειακό προπαρασκευαστικό κέντρο, Εισηγητής Φ. Κακριδής.

ΘΕΜΑ 3ο - Γενική διδακτική μαθημάτων δέσμης (Μ.Δ). Εισηγητής Φ. Κακριδής.

ΘΕΜΑ 4ο - Λατινικά Δέσμης. Εισηγητής Φ. Κακριδής.

ΘΕΜΑ 5ο - Αξιολόγηση και βαθμολογία. Εισηγητής Ν. Παπαδόπουλος

Στην αρχή της συνεδρίας, αφού διαπιστώθηκε απαρτία, το Τμήμα άρχισε την εξέταση των θεμάτων της ημερήσιας διατάξεως.



ΘΕΜΑ 1ο - Ανακοινώθηκαν τα εξής έγγραφα:

- α) 3702/20-9-82
- β) 3630/10-9-82
- γ) 3629/10-9-82
- δ) 3667/16-9-82
- ε) 3445/26-8-82
- στ) 1241/6-7-82 ΓΕΜΕ Ν. Κεφ/νίας

ΘΕΜΑ 2ο

Ο Πρόεδρος αναφέρεται στην εισήγησή του, που έχει από μέρες διανεμηθεί στα μέλη του Τμήματος:

Εκκινούμε από το κείμενο των εξαγγελιών της 9-8-82, κεφ. ΣΤ' (ανάγνωση).

1.- Σύμφωνα με τα παραπάνω σε γενικές γραμμές το πρόγραμμα των μαθημάτων δέσμης πρέπει να επαναλαμβάνεται σε ορισμένα σχολεία για τους υποψηφίους "παλαιών ετών", που επιθυμούν να συνεχίσουν (ή να εγκαταλείψουν) την προσπάθειά τους να γίνουν δεκτοί στα ΑΕΙ.

Σημ. Η δυνατότητα να δεχόμαστε στο (απογευματινό) ΜΠΚ και μαθητές της Γ' Λυκείου, που με τον τρόπο αυτό θα προσπαθούν να ενισχύσουν τις γνώσεις τους, πρέπει να αποκλειστεί για αυτονόητους παιδαγωγικούς λόγους. Μπορούμε όμως στις πόλεις, όπου λειτουργεί ΜΠΚ, να παραπέμπουμε σε αυτό με απόφαση του Συλλόγου τους πολύ αδύνατους μαθητές της Γ' Λυκείου, στο πλαίσιο πια του θεσμού της εωσπολικής πρόσθετης διδασκαλίας.

2.- Ειδικά φέτος μπορούμε να προβλέψουμε ότι ο αριθμός των υποψηφίων για το ΜΠΚ θα είναι μικρός, καθώς οι μαθητές που έδωσαν Πανελλήνιες το 1982 ή το 1981 θα έχουν ακόμα αρκετές ευκαιρίες να εξεταστούν για βελτίωση βαθμού με το δικό τους παλιό σύστημα και δε θα προτιμήσουν τη δυνατότητα που τους δίνεται να ενταχθούν στο καινούργιο.

ΠΡΟΣΟΧΗ Η πρόβλεψη αλλάζει σε περίπτωση που επιτρέψουμε (και γιατί να μην επιτρέψουμε; - πολιτική η απόφαση;) και σε υποψηφίους, που σκοπεύουν να εξεταστούν με το παλιό σύστημα, να παρακολουθήσουν όσα μαθήματα θέλουν από τις φετινές δέσμες - οι διαφορές στην ύλη,

αν υπάρξουν, θα είναι μικρές. Αυτό που πρέπει να αποκλειστεί ρητά είναι η δυνατότητα ένας υποψήφιος να εξεταστεί (και να αξιολογηθεί) την ίδια χρονιά και με τα δύο συστήματα.

Εημ. Αν και όπου συμβεί οι υποψήφιοι να είναι πραγματικά ελάχιστοι (κάτω από είκοσι σε επίπεδο ΓΕΜΕ) μπορεί για φέτο να εξεταστεί η περίπτωση να τους επιτρέψουμε να παρακολουθούν τα μαθήματα δέσμης ενός Λυκείου μαζί με τους κανονικούς μαθητές της Γ'. Η δυνατότητα αυτή μπορεί να εξεταστεί και γενικότερα για τις περιπτώσεις υποψηφίων που κατοικούν σε τόπο όπου λειτουργεί Λύκειο, όχι όμως και ΜΠΚ - γιατί να τους υποχρεώνουμε να μετακινηθούν;

3.- Πριν από κάθε συγκεκριμένο προγραμματισμό πρέπει να ζητήσουμε από τους υποψήφιους που ενδιαφέρονται για το ΜΠΚ να το δηλώσουν, το αργότερο μέσα στον Οκτώβρη. Η ανακοίνωση που θα τους καλεί (από τον τύπο, το ραδιόφωνο κλπ.) να υποβάλουν δηλώσεις πρέπει να είναι πο-
χύ ξεκάθαρη και αναλυτική, γιατί οι σχετικές εξαγγελίες ήταν συνοπτι-
κές και κανείς δεν τις θυμάται με ακρίβεια.

ΠΡΟΣΟΧΗ Οι υποψήφιοι θα δηλώνουν μαθήματα (όχι δέσμες, ούτε κύ-
κλους), γιατί είναι βέβαιο, ιδίως αν δεχτούμε και υποψήφιους με το πα-
λιό σύστημα, ότι οι περισσότεροι θα παρακολουθούν μόνο τα μαθήματα ό-
που αισθάνονται ή αποδειχτήκαν αδύνατοι.

4.- Το ωράριο των ΜΠΚ δεν ταυτίζεται με το ωράριο που έχουν οι δέσμες. Είναι πρώτα η εξαίρεση των μαθημάτων δέσμης που δεν εξετά-
ζονται και φυσικά δε θα διδάσκονται στα ΜΠΚ - κάτι που σμέσως δημιουρ-
γεί ανισότητα ανάμεσα στις δέσμες· είναι και τα ΝΕ, όπου μόνο δύο ώρες
"δέσμης" αφιερώνονται στην έκθεση, και οι άλλες δύο στα ΝΕ κείμενα που
και αυτά δεν εξετάζονται.

Έτσι ξεκινούμε από τα τρία βασικά μαθήματα κάθε δέσμης και προτεί-
νουμε να τους αφιερώνονται 4 ώρες διδασκαλίας την εβδομάδα. Αν προσθέ-
σουμε τις δύο ώρες της έκθεσης, τότε τα ΜΠΚ θα λειτουργούν $4 \times 3 + 2 = 14$
ώρες τη βδομάδα. Όμως είτε μόνο φέτος (όπου ο χρόνος είναι περιορισμέ-
νος) είτε και γενικότερα οι ώρες μπορούν να αυξηθούν σε 16, αν δώσουμε
τέσσερις ώρες στην έκθεση, ή και σε είκοσι, αν δώσουμε πέντε ώρες στο
κάθε μάθημα. Φυσικά μπορεί κανείς να φανταστεί και άλλους συνδυασμούς
./.

όπου τα ιδιαίτερα δύσκολα μαθήματα του κάθε κύκλου έχουν π.χ. πέντε ώρες και τα ευκολότερα λιγότερες.

5.- Η ύλη των ΜΠΚ φυσικά ταυτίζεται με την εξεταστέα της διαδικασίας επιλογής για τα ΑΒΙ , αλλά βέβαια στα ΜΠΚ θα δίνεται λιγότερη έμφαση στην πληρότητα της διδασκαλίας και περισσότερη στην κατανόηση, εμπέδωση και άσκηση των υποψηφίων στα δυσκολότερα κεφάλαια.

6.- Γενικά ο χαρακτήρας της διδασκαλίας στα ΜΠΚ θα είναι περισσότερο "φροντιστηριακός" από τον χαρακτήρα της διδασκαλίας στις δέσμες και γι' αυτό θεωρούμε παιδαγωγικά ότι πρέπει να αποφεύγεται η χρησιμοποίηση στα ΜΠΚ των ίδιων καθηγητών που θα διδάσκουν τα αντίστοιχα μαθήματα της δέσμης.

Κύριοι συνάδελφοι,

Την εισήγηση αυτή και τη συζήτηση που θα ακολουθήσει προτείνω να τη στείλουμε αμέσως στο Υπουργείο ως πρώτη "δέσμη" από σκέψεις για το σοβαρό αυτό θέμα, και να περιμένουμε κρίσεις και οδηγίες πριν προχωρήσουμε. Η πείρα μάς δίδαξε ότι όσο περισσότερο οριστικές είναι οι γνωματεύσεις μας, τόσο πιο συχνά υποχρεωνόμαστε να τις αλλάζουμε. Ας εγκαινιάσουμε τη μέθοδο του διαλόγου, που μακάρι κάποια στιγμή να συνεχιστεί και προφορικά - χωρίς τηλέφωνο.

Ο κ. Τομπαΐδης λέγει ότι αυτά τα θέματα ανήκουν στην αρμοδιότητα της Δ/σης Εφαρμογής ΥΠΕΠΘ.

Ο κ. Σπυρόπουλος λέγει ότι σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να παραπέμφουμε υποψηφίους παλαιών ετών στα Λύκεια, γιατί θα καταστρεφόταν η διδασκαλία. Λέγει ακόμη ότι πρέπει να οριστεί ένας ελάχιστος αριθμός υποψηφίων που μόνο αν υπάρξει θα είναι υποχρεωμένη η πολιτεία να λειτουργεί τα ΜΠΚ.

Ο κ. Αδαμόπουλος λέγει ότι δε συμφωνεί με την μερική ταύτιση του ΜΠΚ με την εσωσχολική πρόσθετη διδασκαλία.

Ο κ. Βαρουχάκης συμφωνεί με τον κ. Αδαμόπουλο.

Ο κ. Σακκάς κρίνει ότι στο ΥΠΕΠΘ πρέπει να στείλουμε ολοκληρωμένο κείμενο και όχι εισήγηση και συζήτηση. Επίσης θεωρεί ότι με τη μορφή που προτείνεται το ΜΠΚ δεν υπηρετεί το βασικό στόχο της καταπολέμησης



των φροντιστηρίων.

Ο κ. Βαρουχάκης συμφωνεί με τα εδάφια 3,5 και 6 της εισήγησης. Επίσης θέτει το ερώτημα αν οι υποψήφιοι του νέου συστήματος θα κατοχυρώνουν τα μαθήματα ένα ένα. Οι εξαγγελίες δεν το διευκρινίζουν. Γενικά πιστεύει ότι πρέπει το κράτος να εκμεταλλευτεί για τα Μ.Π.Κ. το δυναμικό των φροντιστηρίων.

Ο κ. Τομπαΐδης συμφωνεί με τον κ. Σπυρόπουλο και λέγει: Η παραπομπή των αδύνατων μαθητών της Γ' Λυκείου με απόφαση του Συλλόγου στο ΜΠΚ πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να αποκλειστεί για λόγους ψυχολογικούς και πρακτικούς. Οι ψυχολογικοί λόγοι αφορούν τη δημιουργία εντυπώσεων ότι παραπέμπουμε επίσημα σ' ένα κατ' εξοχήν φροντιστηριακό ίδρυμα μαθητές που φοιτούν στο σχολείο (κι έτσι ομολογείται η αδυναμία του σχολείου να τους προετοιμάσει). Οι πρακτικοί λόγοι αφορούν το διαφορετικό ρυθμό και τρόπο εργασίας του σχολείου και του ΜΠΚ και επομένως τη μη παροχή αποτελεσματικής βοήθειας στο μαθητή που παραπέμπεται σ' αυτό. Ο μαθητής του Λυκείου θα πάει στο ΜΠΚ μετά το σ' τρίμηνο, όταν οι μαθητές του ΜΠΚ θα έχουν μπει σε μια σειρά που δε θα τον εξυπηρετεί, γιατί δε θα συμπίπτει με τη σχολική.

Ο κ. Βώρος λέγει: Νομίζω ότι αγγίζουμε το θέμα από διάφορες πλευρές, αλλά συστηματικά δεν το αντικρίζουμε.

Προτείνω: η επόμενη συζήτηση για το θέμα αυτό να έχει θέμα συγκεκριμένο: ποιός είναι ο σκοπός του Ακαδημαϊκού φροντιστηρίου (από πλευρά κοινωνική, πολιτική, παιδαγωγική, διδακτική);

Και ίσως δεν είναι άσκοπο να δούμε το εισηγητικό κείμενο ανάλογων προσπαθειών που έγιναν παλαιότερα (1951/1952 π.χ.); τότε συνάχτηκε σχέδιο αλλά δεν έγινε νόμος.

Ο Πρόεδρος λέγει ότι καλά είναι όλα αυτά, αλλά τη στιγμή αυτή έχουμε συγκεκριμένο έργο: να βοηθήσουμε στη φειτινή εφαρμογή, που θα μας δώσει και πρόσθετα στοιχεία για τη γενικότερη μακροπρόθεσμη εξέλιξη του θεσμού.

Ο κ. Συριόπουλος συμφωνεί με τον Πρόεδρο και προτείνει να συζητήσουμε ένα ένα τα σημεία της εισήγησης.

Ο κ. Σκορδύλης προτείνει να υποβάλουμε συγκεκριμένα ερωτήματα στο Υπουργείο.

Ο κ. Κατσιμάνης λέγει: Θα ήθελα να πω μερικά πράγματα με αφορμή την εισήγηση του κ. Κακριδή, έστω και με κίνδυνο να βγω λίγο από το θέμα. Πιστεύω ότι στη φάση των αναζητήσεων και των προβληματισμών την οποία διανύουμε κάποιες παρεκβάσεις μπορεί να είναι γόνιμες.

Ποιος είναι ο σκοπός του ΜΠΚ; Αν ο νομοθέτης αποβλέπει να διατηρήσουν επαφή με το σχολείο όσοι αποφοίτησαν παλιότερα και απέτυχαν, ασφαλώς το ΜΠΚ θα φτάσει το στόχο του. Αν όμως αποβλέπει να κλείσουν τα φροντιστήρια θα έλεγα τα εξής: α) το κλείσιμο των φροντιστηρίων δεν είναι αυτοσκοπός. Πρέπει τα φροντιστήρια να κλείσουν μόνο εφόσον παρακωλύουν το έργο του σχολείου, β) κατά ένα μεγάλο μέρος το έργο του σχολείου παρακωλύεται, πραγματικά, από τα φροντιστήρια, γ) με την εύστοχη αναθεώρηση των ωρολόγιων και αναλυτικών προγραμμάτων, που εξασφαλίστηκε τελευταία, στις τάξεις του Λυκείου, η ζημιά από τα φροντιστήρια περιορίζεται όσο ανθρώπινα είναι δυνατόν, δ) αν επιμείνουμε να περισταλούν ακόμη περισσότερο τα φροντιστήρια, θα έλεγα ότι πρέπει το ΜΠΚ, το κατ' εξοχήν όργανο που θα εκφράζει και θα συγκεκριμενοποιεί την πρόνοια της Πολιτείας για τον υποψήφιο, να είναι ένα σχολείο ανοιχτό για όλους. Και για τους αποφοίτους των προηγούμενων ετών που θα ήθελαν να επανεξεταστούν με το παλαιό σύστημα και για τους μαθητές που φοιτούν φέτος στη Γ' Λυκείου.

Βέβαια θα μου αντιπαρατηρηθεί ότι η τελευταία πρόταση προσκρούει στην υπουργική εξαγγελία, νομίζω όμως ότι ο αποκλεισμός των σημερινών μαθητών της Γ' Λυκείου δεν είναι το κεντρικό σημείο της εξαγγελίας και άλλωστε μια πρόταση αναθεώρησης κάποιας λεπτομέρειας θα μπορούσαμε να την κάνουμε στη Διοίκηση. Όσο για την αντίρρηση ότι δεν είναι δυνατόν οι ίδιοι άνθρωποι να διδάσκουν μαθήματα δέσμης και παράλληλα φροντιστηριακά μαθήματα, θα παρατηρούσα τα εξής: α) άλλες δεσμεύσεις θα έχει ο καθηγητής διδάσκοντας δέσμες (διδασκεία ύλη σύμφωνα με το Αναλυτικό Πρόγραμμα, εξέταση μαθητών κτλ.) και άλλες δυνατότητες διδάσκοντας στο ΜΠΚ (άνεση χρόνου για να επιμείνει σε κάποια δύσκολα σημεία, "πονηρεύοντας" τους μαθητές, β) ευτυχώς ή δυστυχώς πολλές

./.

φορές ως τώρα καθηγητές της δημόσιας εκπαίδευσης δίδασκαν και διδασκουν σε φροντιστήρια - γι' αυτό και ξέρουν αυτή τη δουλειά.

Ο κ. Βώρος λέγει: Για να βοηθήσουμε την πολιτική ηγεσία στις αποφάσεις της νομίζω αναγκάιο: όχι ερωτήματα που η απάντηση σ' αυτά προϋποθέτει την εισήγησή μας αλλά εισήγηση πλήρη, τεκμηριωμένη με όλες τις πιθανές λύσεις και επιπτώσεις, ώστε οι παρολήπτες να έχουν πλήρη εικόνα και να επιλέξουν τα δυνατά και αναγκαία.

Ο κ. Σακκάς λέγει: Γνωρίζουμε ότι στα φροντιστήρια προστρέχουν κυρίως μαθητές της Β' και πιο πολύ της Γ' Λυκείου που έχουν βαθμό 16 και πάνω. Γιατί αυτοί οι μαθητές αισθάνονται ιδιαίτερα την ανάγκη να ενισχύσουν την επίδοση και τη βαθμολογία τους. Όσοι έχουν μικρότερη βαθμολογία έχουν χάσει πλέον τις ελπίδες τους για την εισαγωγή τους στ' ΑΒΕΙ και δεν πηγαίνουν φροντιστήριο.

Αν λοιπόν δεν προσφέρει η Πολιτεία και σ' αυτούς τους καλούς μαθητές της Β' και Γ' Λυκείου τη δυνατότητα να παρακολουθούν μαθήματα σ' αυτά τα κέντρα που θα δημιουργηθούν ή μέσα στο σχολείο του (στα επαρχιακά σχολεία) από καθηγητές υψηλής στάθμης, αναγκαστικά θα εξακολουθήσουν να τρέπονται οι πολλοί μαθητές αυτής της κατηγορίας προς τα παραδοσιακά φροντιστήρια. Έτσι τα φροντιστήρια και η παραπαιδεία θα συνεχίσουν να ανθούν.

Ο Πρόεδρος ερωτά το Τμήμα αν συμφωνεί να υποβληθούν με έγγραφο συγκεκριμένα ερωτήματα στο Υπουργείο, που οι απαντήσεις τους είναι απαραίτητες για να διαμορφωθεί η εισήγηση του ΚΕΜΕ. Αντίθετη είναι η άποψη του κ. Βώρου. Παρακαλώ να ψηφίσετε μεταξύ των δύο προτάσεων:

	ερωτήματα	Σακκάς	πρόταση Βώρου
Σκορδύλης	"	Κακριδής	ερωτήματα
Συριοπούλος	"		
Τομπαζίδης	"		
Παπασημακόπουλος	"		Ο Πρόεδρος λέγει ότι το έγγραφο του θα κοινοποιηθεί σε όλα τα μέλη του Τμήματος.
Αδαμόπουλος	"		
Παπαδόπουλος	"		
Βώρος	πρότασή του		
Σπυριδούλος	πρόταση Βώρου		
Βαρουχάκης	ερωτήματα		

Με το χωρισμό των "προκατασκευαστικών μαθημάτων δέσμης" από τα μα-
θήματα Γενικής Παιδείας, και τον περιορισμό τους στη Γ' Λυκείου παρουσιάζ-
εται ένα πρόβλημα και κάποιος κίνδυνος.

Το πρόβλημα αφορά τη διδακτική των μαθημάτων δέσμης, ιδιαίτερα αυ-
τών που θα εξετάζονται στη δοκιμασία ακαδημαϊκής επιλογής: θα διαφέρει ή
όχι από τη διδακτική των άλλων μαθημάτων;

Ο κίνδυνος είναι η 'φροντιστηριοποίηση'.

Σ κ ε π τ ι κ ό

Οπωσδήποτε η πολιτεία δεν έχει την πρόθεση να καταργήσει τα φροντι-
στήρια εισάγοντας την εκπαιδευτική τους νοοτροπία στα Λύκεια, γιατί τότε
το όποιο κοινωνικό κέρδος αντισταθμίζεται από τη ζημιά που θα προκαλέσει
ο αποπροσανατολισμός των Λυκείων — που βέβαια στόχο έχουν τη μόρφωση των
μαθητών και όχι την προετοιμαρία τους για ένα δ ι α γ ω ν ι σ μ ό (!)
εισαγωγής στα ΑΕΙ.

Στα μαθήματα δέσμης περιέχονται και μαθήματα που δεν εξετάζονται
στη δοκιμασία ακαδημαϊκής επιλογής. Ακόμα, σημειώνουμε ότι (τουλάχιστο)
φέτος θα έχουμε μέσα στις αίθουσες των ΜΔ και πολλά παιδιά που δεν προ-
ορίζονται για τα ΑΕΙ, και βέβαια έχουν τη δίκαιη απαίτηση το σχολείο να
εκπληρώσει απέναντί τους τη βασική του γενικά μορφωτική αποστολή.

Σημ. Είναι πολύ πιθανό και στα επόμενα χρόνια ένα μέρος των ΜΔ (π.
χ. τα Οικονομικά και η Κοινωνιολογία) να θεωρηθούν και μαθήματα Προακτι-
κή Φελλιμότητας, οπότε ο στόχος τους πάλι δεν επιτρέπεται να θεωρηθεί 'εξε-
ταστικός'.

Από την άλλη μεριά, σχεδιάζοντας τη διδακτική των μαθημάτων δέσμης
δε γίνεται να μη λάβουμε υπόψη ότι το βασικό ακροατήριο αποτελείται από
παιδιά ~~που έρχονται~~ ^{με} ιδιαίτερο ενδιαφέρον και ικανότητες στα μαθήματα αυτά,
που και τα διάλεξαν ως έζονες της επιστημονικής και επαγγελματικής τους
σταδιοδρομίας.

Π ρ ό τ α σ η

Σε γενικές γραμμές η διδασκαλία των μαθημάτων δέσμευσης στη Γ' Λυκείου δε διαφέρει από τη διδασκαλία των άλλων μαθημάτων και των άλλων ετών: το σχολείο εξακολουθεί να προσφέρει τη γνώση ως μορφωτικό αγαθό και όχι ως μέσο εξεταστικής επιτυχίας και επαγγελματικής αποκατάστασης.

Διαφορά θα έχουμε μόνο στο ιδιαίτερα υψηλό επίπεδο της διδασκαλίας και στο ρυθμό εργασίας.

Το επίπεδο διδασκαλίας θα εξασφαλίζεται από την υ π ο χ ρ ε ω τ ι κ ή ή χρησιμοποίηση των πιο έμπειρων και των πιο ειδικών καθηγητών για τη διδασκαλία των ΜΔ. Αν τελικά διδάξουν πάλι στο επαρχιακό Λύκειο ο νεοδιορισμένος φυσιογνώστης φυσική Α' Κύκλου, και ο 'νεοελληνιστής' φιλόλογος Λατινικά, τότε η 'ισότητα ευκαιριών' είναι λέξη κενή· θα συνεχίζεται το θλιβερό φαινόμενο οι (φροντιστηριακά ή και όχι) 'ειδικευμένοι' μαθητές να γνωρίζουν την ύλη καλύτερα από τους ανειδίκευτους καθηγητές και να περιφρονούν τη σχολική διδασκαλία.

Ο ρυθμός της διδασκαλίας μπορεί και πρέπει να καθορίζεται ενιχίος για όλα τα σχολεία της χώρας. Οι "Οδηγίες" μακάρι να φτάσουν να περιγράφουν μια μια τις διδακτικές ώρες και την ύλη τους, με τα απαραίτητα βέβαια περιθώρια ασφαιλίας. Μόνο έτσι θα λυθεί και το μεγάλο πρόβλημα της "διδακτέας-διδασχθείσης-εξεταστέας" ύλης.

Η εισήγηση εγκρίνεται ομόφωνα για να αξιοποιηθεί με τις απαραίτητες προσαρμογές και διορθώσεις ως προοίμιο στις οδηγίες διδασκαλίας Μ.Δ. 1982-1983.

Μετά το πέρας της συζητήσεως το Τμήμα ανέθεσε στο κ. Βαρουχάκη μέσα σε 5 μέρες να κάνει εισήγηση για την εξεταστέα ύλη των Μ.Δ.



Εισάγεται το 4ο θέμα με την εισήγηση του Προέδρου, που έχει από μέρες δια-
νεμηθεί στα μέλη:

Εγκαθιδρύουμε μια σειρά εισηγήσεις για το Νέο Πρόγραμμα (ΝΠ) 1983/4
και προαχέρη. Το πρόγραμμα αυτό δεν αποφασίστηκε ακόμα· όμως ένα μέρος
του — οι δέσμες — είναι λίγο πολύ παγιωμένο και μπορούμε να ξεκινήσουμε —
πρέπει να ξεκινήσουμε εγκαίρως.

Συγκεκριμένα, το μάθημα των Λατινικών είμαστε βέβαιοι ότι θα διδα-
σκειται τέσσερις ώρες στους μαθητές του Φ/Η κλπ. κύκλου, που για πρώτη
(και τελευταία, οι περισσότεροι) φορά θα προσεγγίζουν το μάθημα.

Με τα δεδομένα αυτά ο σκοπός του μαθήματος παρουσιάζεται διπλός:
(α) Μια γενική γνωριμία και οικείωση με το λατινικό λόγο, χρήση αυτή
καθαυτή για όσους δεν πρόκειται να γίνουν οιλόλογοι — ιδιαίτερα χρήσιμη
στους μελλοντικούς νομικούς.

(β) Μια στέρια βάση και αφετηρία για τη μελλοντική λατινομάθεια όσων
κατευθύνονται στις φιλολογικές επιστήμες.

Πέρα από αυτά, στη διαμόρφωση του μαθήματος (μέθοδο διδασκαλίας,
ύλη, βιβλία) μπορούμε και πρέπει να συνυπολογίσουμε τα ακόλουθα:

(α) Ότι το μάθημα παρουσιάζει από τη φύση του δυσκολίες, και γίνεται ε-
κολα μισητό.
(β) Ότι τα Λατινικά εξετάζονται στη δοκιμασία της ακαδημαϊκής επιλογής.

π ρ ο τ ε ί ν ε τ α ι

1. Να καταργηθούν το Αναγνωστικό και τα κείμενα που χρησιμοποιούνται
τώρα και να αντικατασταθούν με ένα βιβλίο στο γυαλί των Λογίων Βλάντι-
κων (Κεφαλίδη-Μουμτζάκη), με τις ακόλουθες αποκλίσεις

(α) Η διδασκαλία των λατινικών γραμματικοσυντακτικών φαινομένων
μπορεί και πρέπει ως ένα σημείο να στηρίζεται και να βασίζεται
στη γνώση των αντίστοιχων αρχαιοελληνικών.

(β) Για τη διδασκαλία των Λατινικών μπορεί και πρέπει δίπλα στα
αποσπάσματα των πεζογράφων (Καίσαρος, Λίβιος, Κικέρωνας κλπ.)

και στα συνηθισμένα αποσθέγματα (παροιμίες, ρήσεις, νομικές αρχές κτλ) να χρησιμοποιηθούν οπωσδήποτε και ποιητικά κείμενα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι θα διδάξουμε και μετρική.

2. Βιβλία σαν το προηγούμενο συνοδεύονται βέβαια από μια μεγαλύτερη Γραμματική, που ως βιβλίο αναφοράς στηρίζει και συμπληρώνει, όπου χρειαστεί τη διδασκαλία· έτσι π.χ. η τρίτη κλίση θα διδαχτεί από το βιβλίο χωρίς τις εξαιρέσεις της, αλλά το βιβλίο θα παραπέμπει για τις εξαιρέσεις, όπου παρουσιάζονται, στη Γραμματική. Για φέτο προτείνουμε να διατηρηθεί η Γραμματική του Τζαοτζάνου, γιατί έτσι κι αλλιώς θα ήταν πολύ δύσκολο (και ασύμμετρο) να αντικατασταθούν σε μια χρονιά όλα μονομιάς τα βιβλία των Λατινικών.

3. Αν και είναι κάπως νωρίς να μιλήσουμε για την ύλη και τον τρόπο των εξετάσεων, μπορούμε να προδιαγράψουμε σχετικά τά ακόλουθα:

- (α) Το βιβλίο πρέπει να είναι κομμένο και ραμμένο στα μέτρα της ετήσιας τετράωρης διδασκαλίας (με περιθώρια ανοχής, επαναλήψεων πρόχειρων διαγωνισμάτων κλπ.), ώστε να μπορεί στο σύνολό του να καθοριστεί ως ύλη της διδασκαλίας και των εξετάσεων.
- (β) Το βιβλίο πρέπει να καλύπτει όλα τα ομαλά φαινόμενα της γραμματικής και του συντακτικού, εκτός από μερικά πολύ δύσκολα (και σχετικά σπάνια), όπως είναι π.χ. οι πλαγιασμένοι υποθετικοί λόγοι, η γερονδιακή έλξη κτο., που γι' αυτά θα γίνεται παραπομπή στη Γραμματική.

Προοπτική για τη γραπτή δοκιμασία αποτελεί η εξέταση της ύλης του βιβλίου μέσα από ά γ ν ω σ τ ο κείμενο, με τις απαραίτητες διευκρινίσεις.

Μ Ε Θ Ο Δ Ή Ψ Η

1. Η εισήγηση αυτή και η συζήτηση που θα ακολουθήσει προτείνεται να κοινοποιηθούν στον κ. Γ. Σαββαντίδη δ.φ., Καθηγητή της Λατινικής Φιλολογίας στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, και στον Λέκτορα της ίδιας ειδικότητας και Σχολής κ. Μ. Πασχάλη δ.φ. με την παρόκληση να

μας στείλουν το γρηγορότερο τις σκέψεις τους ή/και τυχόν αντιπροτάσεις, π.χ. για τη μετάφραση και προσαρμογή στα ελληνικά ενός (συγκεκριμένου βέλαια) ξένου εγχειριδίου. Να τους ζητηθεί ακόμα να δηλώσουν αν μπορούν να αναλάβουν την ευθύνη της συγγραφής, με προθεσμία παραδόσεως του (δακτυλογραφημένου και μονοτονισμένου) χειρογράφου την 1η Μαρτίου 1983 — μ τη διευκρίνιση ότι για τα επόμενα χρόνια θα τους δοθεί η δυνατότητα να βελτιώσουν και να συμπληρώσουν το έργο τους.

2. Το Τμήμα ορίζει επιτροπή από τους κκ. Η.Στυρόπουλο, Β. Θεοδωρακόπουλο και Φ. Κακριδή, με την εντολή να έρθουν σε επαφή και να συζητήσουν τις απόψεις των κκ. Σαββαντίδη και Πασχάλη, να συντάξουν τις προδιαγραφές του βιβλίου, να μεριμνήσουν για τη σχετική ανάθεση στους παραπάνω ή άλλους συγγραφείς, και γενικά να μεθοδεύουν από κάθε άποψη τη διδασκαλία του μαθήματος των Λατινικών στα Λύκεια, από το 1983/4 και πέρα.

Ο κ. Τοματάκης λέγει: Στις γενικές προδιαγραφές του εγχειριδίου των Λατινικών ορίζεται ότι στο Ανθολόγιο πρέπει "να χρησιμοποιηθούν οπωσδήποτε και ποιητικά κείμενα". Δεν είμαι βέβαιος για τη σκοπιμότητα της χρησιμοποίησης ποιητικών κειμένων σε μια καθαρά και αποκλειστικά γλωσσική διδασκαλία (πβ. το σκοπό του μαθήματος). Άλλωστε και για την αντίστοιχη διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής χρησιμοποιήθηκαν — και πολύ ορθά! — πεζά κείμενα. Γι' αυτό πιστεύω ότι η εκφρασμένη άποψή μας στο σημείο αυτό πρέπει να είναι πιο ελαστική.

Ο κ. Σακκάς λέγει: Μολονότι πιστεύω ότι στα προγράμματα του μέλλοντος δε θα υπάρχει θέση για το μάθημα των Λατινικών — και δεν πρέπει να υπάρχει, γιατί έχουν να μάθουν οι μαθητές ακόμα και του φιλολογικού κύκλου χρησιμοτέρα πρόγραμμα, π.χ. Κοινωνιολογία, Στοιχεία Οικονομίας κτλ., θα πρέπει να γίνει κάτι για τη συγγραφή ενός καλού βιβλίου διδασκαλίας του μαθήματος όσο καιρό υπάρχει στο πρόγραμμα. Η σκέψη για τη συγγραφή ενός Ανθολογίου Λατινικών υπάρχει από παλιά. Δεν υλοποιήθηκε όμως. Εφόσον αποφασιστεί να συμπληρωθούν και τα Λατινικά στο νέο προλόγιο και αναλυτικό πρόγραμμα, να γραφεί ένα τέτοιο βιβλίο. Όχι όμως με τις φιλοδοξίες του σχεδίου που συζητάμε ούτε ποιητικά κείμενα είναι δυνατόν να περιληφθούν, ούτε "πλαγιασμένοι υποθετικοί λόγοι". Επίσης δε χρειάζεται να γραφεί ιδιαίτερο βιβλίο λατινι-

κής γραμματικής. Το "Ανθολόγιο" να έχει πληρότητα και για τη διδασκαλία της Γραμματικής-Συντακτικού, ώστε να μη χρειάζεται να δίνεται στους μαθητές και άλλο βιβλίο.

Ο κ. Βώρος λέγει:

1.- Αν η άποψη αυτή Κοκκριδή δε γίνει δεκτή τώρα προτείνω όσα λέγονται στην παρ. 1 της μεθόδευσης να σταλούν και στους κ.κ. Πετρόχειλο και Μέγα.

2.- Οφείλω να είμαι ειλικρινής και σαφής, αν και αιρετικός. Η συζήτηση μου θυμίζει το περιστατικό του Τιτανικού: έπαιζαν μουσική στο σαλόνι όταν το πλοίο βυθιζόταν.

Πρώτα επιθυμώ να θυμίσω ότι υπάρχει δυνατότητα να απαλείψουμε τα λατινικά για τον εξής λόγο προστασίας της φιλολογίας: οι υποψήφιοι της δέσμης "Γ" θα παρακολουθούν λατινικά όταν οι συμμαθητές τους θα παρακολουθούν οικονομικά ή κοινωνιολογία. Και νομίζω ότι οι καλύτεροι θα προτιμούν τη δέσμη Δ. Και θα χάνονται για τη φιλολογία, ενώ η Οικονομία και η Κοινωνιολογία είναι χρησιμότερη θεμελίωση για τους φιλολόγους του αύριο.

Το κείμενο της εισήγησης εγκρίνεται ομόφωνα με τις επιφυλάξεις που διατυπώθηκαν.



ΘΕΜΑ 5ο

Εισάγεται το 5ο θέμα της Η.Δ. με εισήγηση του κ. Παπαδόπουλου. Το ΥΠΕΠΘ, Δ/ση Εφαρμ. Προγραμ. Μ.Ε., με έγγραφό του 2-9-82/Γ2/1528 ζητεί με αφορμή τις εξαγγελίες του κ. Υπουργού της 9-8-82 για τον τρόπο αξιολόγησης και επιλογής των υποψηφίων για τα ΑΒΙ να διατυπώσουμε τη γνώμη μας σχετικά με τον τρόπο βαθμολόγησης των μαθητών όλων των τάξεων του Λυκείου.

Στο έγγραφο γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στη Γ' τάξη του Λυκείου α) για το σχολικό έτος 1982-83 με αφορμή το Προσωρινό Μεταβατικό Πρόγραμμα από 13-9-1982 ως τις 23-12-82 και από 8-1-83 ως το τέλος του σχολικού έτους με αφορμή το Προσωρινό Πρόγραμμα Προπαρασκευαστικών μαθημάτων, και β) για το σχολικό έτος 1983-84.

Είναι γεγονός ότι μετά τις εξαγγελίες του κ. Υπουργού και με βάση το γεγονός ότι θα λαμβάνεται υπόψη η βαθμολογία και των τριών τάξεων του Λυκείου για την επιλογή των υποψηφίων στα ΑΒΙ υπάρχει θέμα τρόπου βαθμολόγησης των μαθητών. Προσωπικά δεβλέπω κανένα πρόβλημα σε ό,τι αφορά τις τάξεις Α' και Β'. Η βαθμολογία θα γίνεται όπως και μέχρι τώρα και με βάση τα τρίμηνα. Αυτό σημαίνει ότι έπειτα από την κατάργηση των μαθημάτων κορμού και επιλογής της Β' τάξης θα υπάρχει ενιαίο σύστημα βαθμολογίας και στις δύο αυτές τάξεις.

Για τη Γ' τάξη προκύπτει θέμα ως προς το α' τρίμηνο κατά πόσο δηλ. οι εξετάσεις και κατά συνέπεια η τελική βαθμολόγηση στα μαθήματα αυτού του τριμήνου, που δεν θα συνεχιστούν στα άλλα δύο τρίμηνα, θα γίνονται αμέσως με τη λήξη του ή στο τέλος της χρονιάς.

Είναι, νομίζω, σκόπιμο για όσα μαθήματα σταματούν να διδάσκονται με τη λήξη του τριμήνου να γίνεται βαθμολόγηση στα πλαίσια του τριμήνου κατά τον τρόπο που ισχύει και αυτή η βαθμολογία να κατατίθεται ως οριστική. Η ρύθμιση αυτή θα διευκολύνει το μαθητή να επιδοθεί με όλη του τη νοητική και συναισθηματική δύναμη στα μαθήματα της γενικής παιδείας που θα συνεχιστούν και στα μαθήματα της δέσμης του που κατά κανόνα θα αποτελούν και το αντικείμενο του ενδιαφέροντός του. Οι λόγοι αυτού άλλωστε ήταν οι ίδιοι που αποτέλεσαν από παιδαγωγική και ψυχολογική άποψη τη βάση διάκρισης των διάφορων δεσμών μαθημάτων (σύμφωνα με

τη διαφοροποίηση των ενδιαφερόντων στη δεύτερη αυτή εφηβική περίοδο). Τόσο τα μαθήματα της γενικής παιδείας όσο και τα μαθήματα δέσμης θα εξετάζονται πάλι στα πλαίσια των (2 υπόλοιπων) τριμήνων κατά τον τρόπο που ισχύει.

Το σύνολο των βαθμών όλων των τριμήνων (α' τριμήνου μόνο στα μαθήματα που θα σταματήσουν με τη λήξη του, 3 τριμήνων στα γενικά και 2 τριμήνων στα προπαρασκευαστικά) θα αποτελεί το μέσο όρο βαθμολογίας σε σχέση με κάθε μάθημα και το σύνολο των βαθμών όλων αυτών το μέσο όρο της γενικής βαθμολογίας του απολυτήριου. Θέμα για συζήτηση είναι οι γραπτές εξετάσεις τον Ιούνιο που και φέτος τουλάχιστο μάλλον σκόπιμο είναι να γίνουν.

Στο τέλος της σχολικής χρονιάς να γίνεται γραπτή ενιαία εξέταση στα 4 μαθήματα δέσμης, όπως αυτό έχει ήδη αποφασιστεί, σύμφωνα με τις εξαγγελίες του Υπουργού. Στην εξέταση αυτή θα παίρνουν μέρος μόνο υποψήφιοι των ΑΕΙ και των Ανώτερων Σχολών.

Τέλος προτείνω για το σχολικό έτος 1983-84 να αναβληθεί η σχετική γνωμοδότησή μας για το χρόνο μετά τον καθορισμό του μονιμότερου Προγράμματος των Προπαρασκευαστικών μαθημάτων και ενδεχομένως μετά τη συγκέντρωση σχετικών εμπειριών από την εφαρμογή των νέων αυτών ρυθμίσεων μαθημάτων δέσμης και εξετάσεων, δηλ. μέχρι τις αρχές της επόμενης σχολικής χρονιάς.

Η παράπάνω εισήγησή μου αποτελεί για μένα τον ίδιο απλώς μια πρώτη προσέγγιση του θέματος. Και αυτό, γιατί η συζήτησή του προβλέφτηκε για σήμερα, αλλά από τότε που μου ανατέθηκε η εισήγηση μέχρι και χτές, είχα τόσες άλλες υπηρεσιακές ασχολίες (γνωστή η δουλειά μας στο Τμήμα Μέσης και ο ίδιος είχα για το Τμήμα Βρευνών 2 εισηγήσεις) ώστε δεν μπόρεσα να εξετάσω το θέμα παρά σε μια γενική θεώρηση. Έτσι απλώς επισημάνω μερικά επιμέρους σημεία του θέματος.

Ύστερα από συζήτηση το Τμήμα αναθέτει στον κ. Φ. Βώρο την παραπέρα επεξεργασία και εισήγηση του θέματος.

Η συνεδρίαση τελείωσε στις 1:45.

Ο Πρόεδρος

Φ. Χακιδής

Η Γραμματέας

Δ. Ζαραφωνίτου

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΣ (ΚΕΜΕ)
ΤΜΗΜΑ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΠΡΑΞΗ 72/1982
=====

Σήμερα, 29 Σεπτεμβρίου 1982, ημέρα Τετάρτη και ώρα 9.30, το Τμήμα Μ.Ε. του ΚΕΜΕ συνεδρίασε στην αίθουσα συνεδριάσεών του (Μεσογείων 396, Αγία Παρασκευή Αττικής) με πρόεδρο τον κ. Φ. Κακριδή, αντιπρόεδρο του ΚΕΜΕ.

Ελαβαν μέρος στη συνεδρίαση οι κ.κ. Δ. Σακκάς, Ν. Βαρουχάκης, Ηλ. Σπυρόπουλος, Φ. Βώρος, Ν. Παπαδόπουλος, Α. Αδερόπουλος, Στ. Παπασημακόπουλος, Δ. Τομπαΐδης, Σύμβουλοι Β', Κ. Ευριόπουλος, Ι. Εκορδίλης, Ειδικοί Σύμβουλοι, Κυρ. Κατσιμάνης, Β. Θεόδωρακόπουλος, Κ. Φούσκας, Εισηγητές και η Γραμματέας του Τμήματος, Δήμητρα Ζαραφονίου, φιλόλογος.

ΘΕΜΑΤΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ
=====

1. Θέματα αξιολόγησης και βαθμολογίας (1982/3) Εισηγητής: Φ. Βώρος.
2. Διδασκαλία και εξεταστέα ύλη στις δέσμες (1982/3).
Εισηγητής Ν. Βαρουχάκης.
3. Γενική αντιμετώπιση των οδηγιών διδ/λίας μαθημάτων δέσμης (1982/3)
Έγγραφο αριθ. Γ2/1661/16-9-82 ΥΠΕΠΘ.
4. Ανακοινώσεις.

Στην αρχή της συνεδρίας, διαπιστώθηκε απαρτία και το Τμήμα άρχισε την εξέταση των θεμάτων της ημερήσιας διατάξεως.

ΘΕΜΑ 1ο - Θέματα αξιολόγησης και βαθμολογίας (1982-83).

Ο κ. Βώρος λέγει: "

1.- Φαίνεται αναγκαίο να διακρίνουμε από την αρχή δύο πτυχές του θέματος:

α) Τυπικές διαδικασίες (ποιά μαθήματα, πώς βαθμολογούνται, πώς εξάγεται ο γενικός χαρακτηρισμός, ποιές οι διαδικασίες εξέτασης κλπ.)

β) Ουσιαστικές διαδικασίες: τί επιδιώκουμε να διαγνώσουμε με τη εξέταση, πώς μπορούμε να το διαγνώσουμε, ποιός είναι ο πιο αντικειμενικός τρόπος διάγνωσης-αξιολόγησης;

2.- Επειδή όμως οι παραπάνω διαδικασίες (α,β) έχουν συνδεθεί για την γ' τάξη με το πολύ κρίσιμο πρόβλημα της επιλογής υποψηφίων ΑΒΙ και κατά συνέπεια αποκτούν ξεχωριστή σημασία για τους ενδιαφερόμενους μαθητές και για την Πολιτεία (που οφείλει να προστατεύει και μέσα από τις εκπαιδευτικές διαδικασίες τη δικαιοσύνη), γι' αυτό φαίνεται επίσης αναγκαίο να δούμε χωριστά πώς οι διαδικασίες αυτές (α,β) μπορούν να λειτουργήσουν για τους μαθητές της γ' λυκείου γενικού και επαγγελματικού-τεχνικού (δημόσιου, ιδιωτικού, ημερήσιου, εσπερινού, κλασικού).

3.- Πρίν προχωρήσουμε στη διερεύνηση των επιμέρους θεμάτων, όπως περίπου περιγράφηκαν πιο πάνω, είναι σκόπιμο να υπογραμμιστεί ότι η διαμόρφωση των παραπάνω διαδικασιών (α,β) επηρεάζει έμμεσα την ίδια τη διδασκαλία και τον τρόπο σκέψης και μελέτης των μαθητών. Επηρεάζει ακόμη και τους στόχους της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών (δε λέγω και της βασικής παιδείας τους γιατί αυτή προστατεύεται από την ακαδημαϊκή ελευθερία και ασυλία και ασυδοσία!). Κατά συνέπεια, το θέμα που μας απασχολεί αναφέρεται στα θεμέλια του εκπαιδευτικού συστήματος. Γι' αυτό ελπίζω θα με συγχωρήσετε που νιώθω υποχρεωμένος να σας κουράσω.

4.- Θα μπορούσαμε βέβαια να παρακάμψουμε όσα αναφέρονται στις τάξεις του γυμνασίου και τις δύο πρώτες του λυκείου επειδή την ώρα αυτή έχει διατυπωθεί με σαφήνεια ότι έχει προτεραιότητα η απάντηση στα προβλήματα αξιολόγησης-επιλογής των μαθητών της γ' λυκείου. Οφείλουμε όμως

να παρατηρήσουμε ότι οι διαδικασίες (β), που αφορούν την ουσία της αξιολόγησης, θέτουν τα ίδια θεμελιώδη προβλήματα για όλες τις τάξεις. Κατά συνέπεια η παράνομη ενός μέρους του όλου προβλήματος, όπως θα τη θέλαμε ίσως; δεν είναι παιδαγωγικά θεμιτή αντίστροφα, η συνολική αντιμετώπιση μας δίνει τη δυνατότητα να δούμε τις διαφοροποιήσεις που είναι δυνατές από τάξη σε τάξη, ανάλογα με την ηλικία - πνευματική ανάπτυξη των μαθητών. Έτσι θα επιχειρήσουμε μια συνολική αντιμετώπιση των διαδικασιών α και β στο γυμνάσιο και το λύκειο, με χωριστές παραγράφους για τη γ' λυκείου, όπου υπεισέρχεται και μια διαφορετική σκοπιμότητα και θεώρηση.

5.- Η τυπική πλευρά των εξετάσεων και της βαθμολόγησης:

α. Για τις τάξεις του γυμνασίου και τις δύο πρώτες του λυκείου, δε νομίζω ότι είναι ανάγκη αυτή την ώρα να προτείνουμε διαφοροποιήσεις.

β. Για τη γ' τάξη όμως του λυκείου διαμορφώνονται για το 1982-83 οι ακόλουθες τυπικές διαδικασίες:- βαθμολογία όλων των διδασκόμενων μαθημάτων κατά τη μεταβατική περίοδο, του α' τριμήνου.

- βαθμολογία των γενικών μαθημάτων, των 10 ώρων, κατά τη περίοδο από Γενάρη ως Μάη 1983

- βαθμολογία των μαθημάτων "δέσμης" κατά το ίδιο πεντάμηνο μέσα στο σχολείο

- γραπτή βαθμολόγηση των μαθημάτων "δέσμης" σε ενιαίο ακαδημαϊκό διαγωνισμό

- γενική βαθμολογία απολυτηρίου (με ποιά στοιχεία?)

γ. Για εναργέστερη παρακολούθηση της δράσης αυτής της "πενταπλής συμμαχίας" ελπίζω ότι είναι χρήσιμος ο ακόλουθος πίνακας:

(1) Μαθήματα α' τριμήνου:

Όλα έχουν χαρακτηριστεί ως μαθήματα ολοκλήρωσης της γενικής παιδείας ορισμένα απ' αυτά διακρίνονται (π.χ. ισομορφία, αρχαία, μαθηματικά, διακρίνονται ως γενική παιδεία) αυτά βαθμολογούνται κανονικά το α' τρίμηνο και για τα επόμενα τρίμηνα εφαρμόζεται η ρήτρα: (νοείται η ίδια βαθμολογία). Για όσα δε διακρίνονται, π.χ. θρησκευτικά, ξένη γλώσσα, φυσική αγωγή, ισχύει η επόμενη παράγραφος.

(2) Μαθήματα γενικά από Γενάρη και πέρα π.χ. ξένη γλώσσα.

Γι' αυτά υπάρχει βαθμολογία α' τριμήνου, προσθέτεται η βαθμολογία β' και γ' τριμήνου σύμφωνα με τις γνωστές διαδικασίες.

(3) Μαθήματα "δέσμης" από Γενάρη 1983 και πέρα:

Από τα μαθήματα αυτά το ένα (πέμπτο όπου υπάρχει) βαθμολογείται ως γενικό και εντάσσεται στις προηγούμενες ομάδες, π.χ. η πολιτική οικονομία της "δέσμης" Δ και τα μαθήματα της "δέσμης" Β.

Τα άλλα τέσσερα βαθμολογούνται χωριστά και αποτελούν χωριστή κατηγορία πάνω στον τίτλο (απολυτήριο).

(4) Για όλα τα παραπάνω μαθήματα (ομάδες 1,2,3) η βαθμολογική διαδικασία ολοκληρώνεται με το τέλος του διδακτικού έτους:

- με γραπτή εξέταση σε όλα
- με γραπτή εξέταση σε μεριδιά
- χωρίς γραπτή δοκιμασία

(5) Οι αναδημαινές εξετάσεις θα αφορούν τα μαθήματα "δέσμης", τέσσερα συνολικά. Θα είναι γραπτές με όλες τις εγγυήσεις, αδιάβλητες διεξαγωγής και δίκαιης κρίσης (οι λεπτομέρειες αργότερα). Οι βαθμοί των τεσσάρων αυτών μαθημάτων εγγράφονται σε ειδική στήλη στον τίτλο των μαθημάτων, σύμφωνα με τις εξαγγελίες που έχουν προηγηθεί.

(6) Υπολείπεται το ερώτημα: θα γίνουν ή όχι γραπτές εξετάσεις μέσα στο λύκειο για να ολοκληρωθεί η βαθμολογική θύσσεια στα μαθήματα των Ομάδων 1,2,3; Η άποψη του εισηγητή διευκρινίζεται με το παρακάτω απόσπασμα υποθετικού βαθμολογίου:

μαθήματα γενικά

α' τριμήνου

	α' τρίμ.	επανάληψη		γραφτό	μ. δ.
α	14	14	14	-	14
β	14	14	14	-	14
γ	15	15	15	-	15
δ κλπ.	16	16	16	-	16

καμιά γραπτή εξέταση.

μαθήματα γενικά από Γενάρη 1983

	β' τρίμ.	γ' τρίμ.	γραφτό	μ. δ.
α θρησκ.	15	15		15
β ξιθωση	15	15	14	15
γ ξ. γλ.	14	14	12	13
δ				
ε				

μαθήματα "δέσμης"

	β' τρίμ.	γ' τρίμ.	γραφτό	μ. δ.
α	15	15	15	15
β	14	14	12	13
γ	15	16	14	15
δ	17	18	18	18
ε	16	16	17	16



[Handwritten signature]

(του πέμπτου μαθήματος, όπου υπάρχει, η βαθμολογία μεταφέρεται στον πίνακα των γενικών μαθημάτων).

(7)^ηε την προφορική και γραπτή ενδοσχολική βαθμολογία χορηγείται στο μαθητή απολυτήριο.

Ο ειδικός λόγος για τον οποίο προτείνεται και γραπτή εξέταση στα μαθήματα αυτά είναι τούτος:

α) στην πρώτη περίπτωση είναι μαθήματα όπου απαιτείται ιδιαίτερης εγρήγορση, ανανέωση, βελτίωση γιατί τα μαθήματα αυτά χρειάζονται σε κάθε επόμενο βήμα ζωής και σταδιοδρομίας. (Δεν υποτιμάται των άλλων μαθημάτων η συμβολή, αλλά είναι η φύση διαφορετική: έχουν μπει στη συνείδηση, στον τρόπο σκέψης και δράσης).

β) 2^η δευτέρα περίπτωση (των μαθημάτων "δέσμης") η γραπτή εξέταση νοείται ως προάσκηση, δοκιμή της άλλης, της επίσημης και κρίσιμης που θα ακολουθήσει. Και δεν εννοώ - λέγοντας γραπτές εξετάσεις ούτε ειδικό χρόνο ούτε ειδική ιεροτελεστία - μπορεί να είναι μία συνθήκη "πρόχειρη" γραπτή εξέταση χρονικά τοποθετημένη μέσα στο μάθη και ενώ θα συνεχίζονται τα μαθήματα, η διδασκαλία.

Τίτλος (χωρίς να αναμένεται το αποτέλεσμα των γενικών ακαδημαϊκών εξετάσεων) σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις:

Ο τίτλος αυτός είναι αξιοποιημένος για όποια περίπτωση εντός ακαδημαϊκής ή ο κάτοχός του μπορεί αργότερα να πάρει μέρος σε ακαδημαϊκή εξέταση (δέσμες) αν το θελήσει.

Ο παραπάνω απολυτήριο τίτλος (χωρίς ακαδημαϊκή κατηγορία "δέσμης") υπόκειται σε βελτίωση βαθμολογίας με τις ισχύουσες διατάξεις ή αυτές που θα ισχύουν.

(8) Ακαδημαϊκή υποψηφιότητα περιβάλλεται ο κάτοχος του απολυτηρίου, εφόσον σ' αυτό αναγράφονται σε ειδική θέση, η ειδική κατηγορία, οι 4 γραπτοί βαθμοί των μαθημάτων "δέσμης", βαθμοί που αποκτήθηκαν με τη συμμετοχή στις ακαδημαϊκές γενικές (όχι ενδοσχολικές) εξετάσεις.

Και οι βαθμοί αυτοί - έχει εξαγγελθεί - είναι βελτιώσιμοι ή και ολικά αντικαταστάσιμοι με ένα άλλο σύνολο άλλης "δέσμης".

Στο ερώτημα "αν η βαθμολογία "κατοχυρώνεται" ή όχι" η θέση του εισηγητή είναι κατηγορηματικά καταφατική για τους εξής λόγους:

α) Οι υποψήφιοι για τους οποίους μιλάμε έχουν αποτύχει τουλάχιστο μία φορά δικαιούνται κάποια ανθρώπινη κατανόηση,

β) Δεν είναι επιτρεπτό να αφήσουμε να συνεχιστεί η αντικοινωνική ψυχολογία που καλλιέργησε το σύστημα των Πανελληνίων, ότι δηλαδή αντιδίνουν μεταξύ τους οι διαδοχικές γενιές μαθητών· άλλωστε ειλέπε

ο λόγος διαμαρτυρίας αφού τώρα επαναφέρεται η δυνατότητα απεριόριστων δοκιμών.

γ) Με το νέο σύστημα επιλογής θεμάτων για τις ακαδημαϊκές εξετάσεις η βελτίωση βαθμολογίας σε κάποιο μάθημα δεν θα είναι απλό ζήτημα απομνημόνευσης (βλέπε κεφάλαιο δεύτερο της εισήγησης αυτής)· θα σημαίνει ουσιαστική βελτίωση όλης της επιστημονικής, συλλογιστικής, εκφραστικής ικανότητας του υποψηφίου.

δ) Το ίδιο δικαίωμα "μηματικής" βελτίωσης θα έχει κάθε νεότερος.

ε) Για να εξαλείψει οπωσδήποτε το όνειδος της αντιδικίας των γενεών μπορεί η Πολιτεία να προβεί και στην ακόλουθη δήλωση: όσοι επιτυγχάνουν με τις όποιες διαδικασίες βελτίωσης εισάγονται ως υπεράριθμοι (τα στατιστικά των προηγούμενων ετών δεν είναι ανησυχητικά).

στ) Η πείρα (και η στατιστική) έχει διδάξει ότι οι υποψήφιοι στην συντριπτική πλειοψηφία τους προσπαθούν 1-2 χρόνια ύστερα από την πρώτη αποτυχία· ύστερα αποσύρονται από το στίβο. Γιατί λοιπόν να μπει φραγμός που μόνο αρνητικό κόστος θα έχει (γιατί έμμεσα τραυματίζει την προσδοκία του: (απεριόριστος δοκιμές).

ζ) Θυμίζω: πρώτο, ότι για την απόκτηση του G.C.E. ισχύει η κατοχύρωση (και η Βρετανία δε βούλιαξε απ' αυτό)· δεύτερο, ότι άλλες χώρες προσφέρουν και πριμοδότηση στους παλαιότερους, εφόσον βέβαια έχουν εργαστεί παραγωγικά σε εργοστάσιο ή αγρόκτημα.

Θεωρώ δηλαδή ότι η βαθμολογία του απολυτηρίου του Ιουνίου 1983 θα διαμορφωθεί ως εξής:

α. Βαθμολογία όλων των μαθημάτων του α' τριμήνου.

β. Βαθμολογία όλων των γενικών μαθημάτων από Γενάρη και πέρα.

γ. Βαθμολογία των μαθημάτων "δέσμης" ως το τέλος του διδ. έτους.

δ. Βαθμολογία γραπτή των μαθημάτων "δέσμης".

Ακαδημαϊκή σφραγίδα.



Ο κ. Σπυρόπουλος προτείνει. (1) Όλες οι εξετάσεις να γίνονται τον Ιούνιο, με τα μαθήματα να τελειώνουν στις 30 Μαΐου. (2) και τα μαθήματα του α' τριμήνου να εξετασθούν γραπτά τον Ιούνιο.

Ο κ. Βώρος λέγει:

Νομίζω τελικά ότι η βαθμολογία η ετήσια μπορεί να εξαχθεί με τα ακόλουθα υποσύνολα:

- 1.- μ.δ. όλων των μαθημάτων της μεταβατικής περιόδου ως τα Χριστούγεννα.
- 2.- μ.δ. όλων των μαθημάτων "γενικής παιδείας" 10 ώρες και του πέμπτου μαθήματος της "δέσμης" Β' και "δέσμης" Δ'.
- 3.- μ.δ. των τεσσάρων μαθημάτων "δέσμης" (δηλ. πλήν μαθημάτων Β' και πλήν οικονομίας στη Δ' "δέσμη").

Μ.Ο. των τριών συνόλων αποτελεί βαθμό απολυτηρίου με ή χωρίς γραπτή εξέταση ενδοσχολική στο τέλος του διδ. έτους.

- 4.- Γραπτή βαθμολογία των μαθημάτων "δέσμης" που θα αποτελέσει ειδική κατηγορία και θα έχει βαρύνουσα σημασία για την ακαδημαϊκή υποψιφιδότητα.

Αιτιολογικό της πρότασης:

1. Αποδίδεται σε όλες τις προσπάθειες ό,τι τους ανήκει και διατηρούν την ταυτότητα που τους έχει δοθεί: συμπληρωματική παιδεία, γενική παιδεία "δέσμες ενδοσχολικές", "δέσμες" σε γενική γραπτή εξέταση.

2. Αποφεύγουμε προαναταβολικά οποιδήποτε παράπονα ότι βαθμολογήθηκαν κάποιου με χαμηλές επιδόσεις στο α' τρίμηνο χωρίς να έχουν ειδοποιηθεί για την κρισιμότητα της.

3. Προλαβαίνουμε την κριτική ότι θα έπρεπε να προβλέψουμε για τα ιδιαιτητικά σχολεία "επιτροπές" για το α' τρίμηνο.

4. Εγδεχόμενες αιτήσεις βελτίωσης της γενικής βαθμολογίας θα ανατρέχουν και στην ύλη του α' τριμήνου; Ή θα τις αρνηθούμε; Θα είναι αυτό σύμφωνο με την εξαγγελία "των απεριορίστων προσπαθειών";



Παραλείπόμενα:

1. Η εισήγηση δεν ασχολήθηκε ειδικότερα με επιμέρους θέματα που έχουν αντιμετωπιστεί με τις επίσημες εξαγγελίες· περιορίζεται να τα υπενθυμίσει:

α. Οι μαθητές ιδιωτικών λυκείων εξετάζονται στην τελική γραπτή δοκιμασία της χρονιάς από επιτροπές δημοσίων εκπ/κών λειτουργών σύμφωνα με τις ρήτρες που ισχύουν, για τους μαθητές της γ' τάξης των ιδιωτικών λυκείων,

β. Η βαθμολογία των τριών τάξεων του λυκείου λαμβάνεται υπόψη με ποσοστό 25% για την εισδοχή στα ΑΕΙ.

γ. Η ετήσια επίδοση κατά μάθημα εξάγεται έτσι, έτσι και έτσι.
2. Δεν μπορεί όμως η εισήγηση να παρακιάμψει μία περίπτωση που θα προκύψει από τον Ιούνιο 1983:

α. απόφοιτοι 1982 που δεν έγιναν δεκτοί εφέτος στα ΑΕΙ και που θα θελήσουν να παρακολουθήσουν στο Αναθημαϊκό Φροντιστήριο τα μαθήματα "δέσμης": (1) θα έχουν βαθμούς στα μαθήματα "δέσμης" (για το 75%) και (2) θα έχουν ένα γενικό βαθμό από την β' λυκείου και άλλον βαθμό από την γ' λυκείου, αλλά ποιόν, με τα μαθήματα επιλογής όπως βαθμολογή-



θηναν με γραπτή εξέταση στις "ανελλήνιες", ή χωρίς τη γραπτή επίδοση στις "ανελλήνιες", είναι σχεδόν βέβαιο ότι η γραπτή επίδοση στις Πανελλήνιες τους μειώνει. Προτείνω να θεωρηθούν ετήσιες επιδόσεις όσοι πέτυχαν πριν από την στιγμή των γραπτών Πανελληνίων διαγωνισμών και να εξαχθεί γι' αυτό ο μ.δ. Δίπλα σ' αυτόν να εγγραφεί η νέα βαθμολογία των μαθημάτων "δέσμης".

δ. Τέλος η οργάνωση των γραπτών εξετάσεων για τα μαθήματα "δέσμης" τα προπαρασκευαστικά είναι ζήτημα διοικητικό κυρίως και θα γνωμοδοτήσουμε αργότερα γι' αυτό.

Μεθόδευση για την εφαρμογή.

1. Διατυπώνουμε σε τελική μορφή ότι δεχτούμε από την εισήγηση.
2. Το δίνουμε σε όλους όσοι θα πάρουν μέρος σε σεμινάρια (εισηγητές-ακροατές).
3. Ενθαρρύνουμε τους καθηγητές να αναλύσουν στους μαθητές τους τι σημαίνει εξέταση και να διαμορφώσουν ανάλογα τη διδασκαλία τους.
4. Για την καλύτερη υλοποίηση της προηγούμενης παραγράφου συνοδεύουμε τις οδηγίες με παραδείγματα συγκεκριμένα από κάθε επιστήμη.
5. Το θέμα αξιολόγησης-εξέταση-διδασκαλία το περιλαμβάνουμε σε όλα τα επιμορφωτικά προγράμματα με τρόπο ενιαίο.
6. το ίδιο θέμα αναλυτικότερα το μεταφέρουμε στους βαθμολογητές κάθε μαθήματος.

Ο κ. Κακριδής προτείνει τα ακόλουθα (σχηματικά).



ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ - ΝΟΜΙΚΟΣ κλπ.

Προσφω- Προσφω- Προσφω- γραμμα- Μέρος όρος αποδοτικόν
ριστός ριστός ριστός δικα- (κατά μαθήματα)
μα δ'δμω. β'δμω. γ'δμω. δίκ. λων.

κ.	α	β	γ	δ
Πολ.	α	β	γ	δ
ορ.	α	β	γ	δ
κδδδ	α	β	γ	δ
λλων.	α	β	γ	δ
δδων.	α	β	γ	δ
ρία	α	β	γ	δ

για όσα αυτά ισχύει ο γνωστός
τύπος τού μέσου όρου:

$$\mu.ο. = \frac{\alpha + \beta + \gamma + 2\delta}{5}$$

κκ	-	β	γ	δ
----	---	---	---	---

$$\mu.ο. = \frac{\frac{\beta + \gamma}{2} + \beta + \gamma + 2\delta}{5}$$

μωγ	α	β	γ	-
-----	---	---	---	---

$$\mu.ο. = \frac{\alpha + \beta + \gamma}{3}$$

ματ.	α			[δ]*
κκ	α			[δ]*
κκ	α			[δ]*
κορ.	α			[δ]*

για όσα αυτά το α
μασφέρεται αυτούσιο
ως βαθμός του μαθήματος
ετο αποδοτικόν



ΚΥΚΛΟΣ ΙΑΤΡΙΚΟΣ - ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΟΣ τ.λν.

ΜΑ	Προφ. βαθμ. α' ζμν.	Προφ. βαθμ. β' ζμν.	Προφ. βαθμ. γ' ζμν.	Γραμμή δοκιμ. ισυν.
----	---------------------------	---------------------------	---------------------------	---------------------------

Μέσος όρος αποδοτικότητας
(κατά μαθήματα)

σκ.	α	β	γ	δ
μ. Πολ.	α	β	γ	δ
δοφ.	α	β	γ	δ
Αποδοτ.	α	β	γ	δ
Ελλαν.	α	β	γ	δ
Εκκ.	α	β	γ	δ
Μεία	α	β	γ	δ
ματ.	α	β	γ	δ

για όλα αυτά ισχύει ο
γινωστή τίνος του μέσου όρου

$$\mu.o = \frac{\alpha + \beta + \gamma + 2\delta}{5}$$

ων. - βια.	-	β	γ	δ
------------	---	---	---	---

$$\mu.o = \frac{\frac{\beta + \gamma}{2} + \beta + \gamma + 2\delta}{5}$$

Εκκ. Αγ.	α	β	γ	-
----------	---	---	---	---

$$\mu.o = \frac{\alpha + \beta + \gamma}{3}$$

Ελλ.	α	[δ]*
ορ:	α	[δ]*
ορ:	α	[δ]*

Σε αυτά τα μαθήματα το
μαθαίνεται αυτούσιο ως
βαθμός του μαθήματος στο
αποδοτικό



Γ' ΚΥΚΛΟΣ

ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΟΣ - ΦΥΣΙΚΟΜΑΘΗΜΑΤΙΚΟ

ΕΙΔΟΣ	Ποσ. βαθμ. α' ζων.	Ποσ. βαθμ. β' ζων.	Ποσ. βαθμ. γ' ζων.	Γραμμ. συν. του.	Μέγος όρος αποδότης (κατ' αριθμ. α')
αριθμ.	a	b	γ	δ	για όσα αυτά ισχύει ο γνωστός νόμος του μέσου όρου $\mu.ο. = \frac{\alpha + \beta + \gamma + 2\delta}{5}$
αριθμ. ποσ.	a	b	γ	δ	
αριθμ. ποσ.	a	b	γ	δ	
αριθμ. ποσ.	a	b	γ	δ	
αριθμ. ποσ.	a	b	γ	δ	
αριθμ. ποσ.	a	b	γ	δ	μ.ο. = $\frac{\alpha + \beta + \gamma}{3}$
αριθμ. ποσ.	a	b	γ	δ	
αριθμ. ποσ.	a	b	γ	δ	
αριθμ. ποσ.	a	b	γ	δ	
αριθμ. ποσ.	a	b	γ	δ	
αριθμ. ποσ.	a	b	γ	-	μ.ο. = $\frac{\alpha + \beta + \gamma}{3}$
αριθμ. ποσ.	a	-	-	[δ]*	για όσα αυτά τα μεταφέρεται αυτομάτως ως βαθμός του μαθηματος στο αποδότηριο
αριθμ. ποσ.	a	-	-	[δ]*	
αριθμ. ποσ.	a	-	-	[δ]*	



Δ' ΚΥΚΛΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΟΣ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ

	Πατρ. βαθρ.	Προτ. βαθρ.	Πατρ. βαθρ.	Γραμμή δοκιμ.	Μέρος όρου αποδυμνίου (κατά μέγεθος)
ΗΜΑ	α' ζμω.	β' ζμω.	γ' ζμω.	Ιουίου	
ΟΚ.	α	β	γ	δ	για όλα αυτά ισχύει ο πρώτος τύπος του μέσου όρου $\mu.ο. = \frac{\alpha + \beta + \gamma + 2\delta}{5}$
Υπ. Παλ.	α	β	γ	δ	
Οδοφ.	α	β	γ	δ	
Υ.	α	β	γ	δ	
Ελλων.	α	β	γ	δ	$\mu.ο. = \frac{\frac{\beta + \gamma}{2} + \beta + \gamma + 2\delta}{5}$
Υφανκ.	α	β	γ	δ	
Ορία	α	β	γ	δ	
Κωιολογ.	-	β	γ	δ	
Κονομικά	-	β	γ	δ	$\mu.ο. = \frac{\alpha + \beta + \gamma}{3}$
Οικ. Αγωγή	α	β	γ	-	
Υπ. Ελλ.	α			[δ]*	Σε αυτά τα μεγέθη το α μεταφέρεται αυτούσιο ως βαθμός του μεγέθους στο αποδυτήριο
Υπ. Κι	α			[δ]*	
Υπ. Κι	α			[δ]*	
Υπ. Κι	α			[δ]*	



ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

<u>Μόνο φέτο</u>	το α' 3μηνο τελειώνει	22 Δεκ. 1982
	το β' 3μηνο τελειώνει	18 Μαΐου 1983
	το γ' 3μηνο τελειώνει	27 Μαΐου 1983

Οι γραπτές εξετάσεις που διενεργούνται ως $[δ]^*$ γίνονται μαζί με τις άλλες στο τέλος της χρονιάς και αφορούν μόνο όσους από απουσίες ή κάποιου άλλου λόγου δεν έχουν περάσει βαθμό (α' τριμήνου) στο αντίστοιχο μάθημα, καθώς και όσους μαθητές από περασμένη χρονιά εξετάζονται για να βαθμολογήσουν το βαθμό τους. Ο βαθμός στην εξέταση αυτή αποτελεί και το βαθμό αποδυνάμειου στο αντίστοιχο μάθημα.



Ο κ. Σακινιάς υποστηρίζει την άποψη του κ. Βάρου.

Ψηφοφορία

Σιορδίζλης	πρόταση Κακριδής
Συριόπουλος	" "
Τομπαΐδης	" "
Παπασημαϊόπουλος	πρόταση Βάρου
Αδαμόπουλος	" Κακριδής
Παπαδόπουλος	" "
Βάρος	" Βάρου
Σπυρόπουλος	" Σπυρόπουλου
Βαρουχάκης	" Κακριδής (με επιφυλάξεις για τα ίδια
	" Βάρου
Σακινιάς	" Σπυρόπουλου
Κακριδής	

Εγκρίνεται η πρόταση του κ. Κακριδής με πλειοψηφία 6:5.

Ύστερα από συζήτηση ο Πρόεδρος εισάγει σε ψηφοφορία την πρόταση του κ. Σιορδίζλη. Η φετινή χρονιά για την Γ' λυκείου να χωριστεί σε δύο περιόδους βαθμολογικά ισότιμες. Στην περίπτωση αυτή οι προφορικοί βαθμοί που προβλέπονται στην απόφαση του Τμήματος θα είναι μόνο δύο. Η διαδικασία βαθμολόγησης και οι αντίστοιχοι υπολογισμοί θα απλοποιηθούν.

Ψηφοφορία

Σιορδίζλης	πρότασή του
Συριόπουλος	όχι
Τομπαΐδης	"
Παπασημαϊόπουλος	Πρόταση Σιορδίζλη
Αδαμόπουλος	" "
Παπαδόπουλος	" "
Βάρος	όχι
Σπυρόπουλος	"
Βαρουχάκης	"
Σακινιάς	"
Κακριδής	"

Η πρόταση του κ. Σιορδίζλη απορρίπτεται με πλειοψηφία 7:4.

Ύστερα από συζήτηση ο Πρόεδρος εισάγει σε ψηφοφορία την πρόταση του κ. Σακινιά. Τα μαθήματα των Θεσηκευτικιών Σ.Δ.Π., Φιλοσοφίας, να εξαιρεθούν από την γραπτή εξέταση που προβλέπεται να γίνεται στο τέλος του σχολικού έτους.



Ψηφοφορία

Σκορδύλης	όχι
Συριόπουλος	"
Τομπαΐδης	" (για φέτος)
Παπασημακόπουλος	Ναι
Αδαμόπουλος	"
Παπδόπουλος	"
Βώρος	"
Σπυρόπουλος	όχι (για
Βαρουχάκης	" (για φέτος)
Σακιάς	ναι
Κακριδής	όχι

Η πρόταση του κ. Σακιά απορρίπτεται με πλειοψηφία 6:5.

Η συζήτηση για το 1ο θέμα θα συνεχιστεί τη Παρασκευή. Στο σημείο αυτό απεχώρησε ο κ. Βώρος.

Μετά από δεκάλεπτο διάλειμμα το Ήμῃμα επιστρέφει και συνεχίζει τη συζήτηση των θεμάτων της Η.Δ.

~~Στο σημείο αυτό τελείωσε η συζήτηση του 1ου θέματος.~~



ΘΕΜΑ 2ο - Διδακτέα και εξεταστέα ύλη στις δέσμες (1982-83).

Ο κ. Βαρουχάκης λέγει: Θα υπενθυμίσω πρώτα ότι η διδακτέα ύλη ενός μαθήματος είναι ύλη που θεωρείται ότι είναι δυνατό να διδαχτεί σ' ένα "μέσο" σχολείο. Σ' ένα τέτοιο σχολείο υποτίθεται ότι άρες διδακτικές δε χάνονται παρά μόνο όταν αυτό είναι αναπόφευκτο και ότι ο ρυθμός διδασκαλίας είναι "κανονικός".

Με βάση αυτή τη διδακτέα ύλη έχουν αναπτυχθεί οι οδηγίες του ΚΕΜΕ στις οποίες προγραμματίζεται η διδασκαλία για 25 περίπου πλήρεις εβδομάδες αντί των 30 περίπου ημερολογιακών.

Η εξεταστέα ύλη στα μαθήματα των πανελλήνιων εξετάσεων ως σήμερα και στα μαθήματα δέσμης τώρα, συνδέεται άμεσα όχι με τη διδακτέα που θεωρητικά προσδοκούμε να διδαχτεί αλλά με την ύλη που πράγματι διδασκεται.

Η διαφορά διδακτέας και διδαχθείσας ύλης μπορεί να οφείλεται σε

- διδόνωση της διδακτέας από λανθασμένη εκτίμηση
- απώλεια διδακτικών ωρών (έλλειψη προσωπικού, απεργίες, αποχές έκτακτα τοπικά γεγονότα κτλ.),
- βραδύ ρυθμό διδασκαλίας που οφείλεται σε υπαιτιότητα του καθηγητή ή στις ιδιαίτερες συνθήκες της τάξης,

Στις πανελλήνιες εξετάσεις εξεταστέα ύλη για κάθε μάθημα οριζόταν η ελάχιστη κοινή διδαχθείσα ύλη σε όλα τα λύκεια της χώρας. Έτσι η εξεταστέα ύλη καθοριζόταν από το πιο "καθυστερημένο" Λύκειο και γι' αυτό ήταν ουβλκνωμένη πάντα σε απαράδεκτο βαθμό.

Ένας ολόκληρος μηχανισμός είχε στηθεί για το συντονισμό και την παρακολούθηση της διδασκόμενης ύλης με ειδικές ομάδες σε κάθε ΓΕΜΕ, με επεμβάσεις και ελέγχους, συσκέψεις όλου του εποπτικού προσωπικού, αποσπάσεις καθηγητών, αλλαγές προγραμμάτων κτλ. Ο μηχανισμός αυτός, που κινητοποιούσε όλα τα κλιμάκια της εκπαίδευσης αποσκοπούσε να "σπρώξει" αυτή την ελάχιστη ύλη σε κάπως ανεκτά όρια, τις περισσότερες φορές χωρίς ουσιαστικό αποτέλεσμα. Ακόμα και ο Γ. Γραμματέας του Υπουργείου

αφιέρωσε μέρος του χρόνου του σ' αυτή τη δραστηριότητα, αλλά και πάλι η κατάσταση δεν άλλαξε.

Και δε μπορούσε να αλλάξει όσο μαθητές και εκπαιδευτικοί είχαν στραμένη την προσοχή τους στον εντοπισμό "καθυστερούντων" σχολείων, για να εφησυχάσουν και να συντονίσουν τα βήματά τους. Κατά το Φεβρουάριο π.χ. ήταν εύκολο να διαπιστωθεί, με τα στοιχεία που συγκεντρώνονται από όλη τη χώρα, ότι πολλά σχολεία που εργάστηκαν κανονικά είχαν καλύψει ύλη που ήταν αδύνατο να καλυφθεί ως το τέλος του χρόνου από σχολεία που καθυστέρουσαν. Οι καθηγητές αντιμετώπιζαν το δίλημμα να προχωρήσουν στην εφαρμογή του προγράμματος ή να ενδώσουν στις πιέσεις των μαθητών που ήταν εξίσου ενήμεροι - για επαναλήψεις, εμβαθύνσεις και φροντιστηριοποίηση του μαθήματος. Ήταν τόση η πίεση, που και το Υπουργείο στο τελευταίο τρίμηνο υιοθετούσε ανατροπή του προγράμματος και έθετε όριο διδασκτέας ύλης που ήδη είχε ξεπεραστεί από πολλά σχολεία. Στο μεταξύ στο τελευταίο αυτό τρίμηνο πολλοί μαθητές -και καλοί μαθητές- εξαντλούσαν όλο το όριο των απουσιών που είχαν δικαίωμα να σημειώσουν.

Συνοψίζοντας μπορούμε να ότι ο καθορισμός της εξεταστέας ύλης με βάση την ελάχιστη διδαχθείσα έχει βέβαια το βασικό πλεονέκτημα ότι οι εξετάσεις γίνονται πάνω σε ύλη που και ο τελευταίος μαθητής, παρά τις οποιεσδήποτε αντιξοότητες, διδάχτηκε. Έχει όμως ως συνέπειες το σύστημα αυτό

- την επικίνδυνη μείωση του προσφερόμενου μορφωτικού αγαθού
- την πλημμελή αξιολόγηση των υποψηφίων για τα ΑΕΙ αφού υπήρξαν περιπτώσεις που η ύλη ήταν τόσο περιορισμένη ώστε να μη βρίσκονται κατάλληλα θέματα εξετάσεων
- την άσκοπη απασχόληση εκατοντάδων εκπαιδευτικών σε έργα αστυνόμευσης των συναδέλφων τους
- τη διατάραξη της σχολικής εργασίας και της ομαλής λειτουργίας του σχολείου.

Για την αντιμετώπιση αυτής της απαράδεκτης κατάστασης προτείνεται από καιρό ένας δεύτερος τρόπος για τον καθορισμό της εξεταστέας ύλης: Να γνωστοποιεί από την αρχή του σχ. έτους και να είναι υποχρεωτική για

όλους. Όμως μια τέτοια εξεταστέα ύλη:

- ή ταυτίζεται με τη διδακτέα, όπως τη νοούμε στην αρχή αυτής της εισήγησης οπότε θα υπάρξουν σχολεία, ίσως πολλά, που δε θα μπορέσουν να την ολοκληρώσουν σωστά για λόγους αντικειμενικούς και όχι από υπαιτιότητα των μαθητών. Τότε η πολιτεία είναι εκτεθειμένη στους μαθητές αυτών των σχολείων τους οποίους ωθεί έμμεσα στα φροντιστήρια,

- ή είναι λιγότερη από τη διδακτέα δηλ. λιγότερη από όση μπορεί να διδαχτεί στο "μέσο" σχολείο. Στην περίπτωση αυτή πάρα πολλά σχολεία καταδικάζονται να περιοριστούν σε ύλη λιγότερη από τις δυνατότητες τους

Για τους λόγους αυτούς, δε θα συμφωνήσω ούτε με το δεύτερο αυτό τρόπο καθορισμού της εξεταστέας ύλης, αν και οπωσδήποτε είναι προτιμότερος από εκείνον που ισχύει (της ελάχιστης ύλης). Θεωρώντας τους δύο τούτους ως ακραίες λύσεις θα προτείνω μία ενδιάμεση.

Η πρόταση αυτή για τον καθορισμό της εξεταστέας ύλης για τα μαθήματα δέσμης, συνίσταται στα ακόλουθα:

α) Καταργείται κάθε σύστημα "παρακολούθησης" της διδαχθείσας ύλης (δε τίγονται τα καθήκοντα του Λυκειάρχη ή του ΓΕΜΕ).

β) Με φροντίδα του Συλλόγου των καθηγητών: λαμβάνεται κάθε μέτρο ώστε οι ώρες των μαθημάτων δέσμης (οι προγραμματισμένες) να μη χάνονται, όσες από αυτές τελικά χάνονται, όχι από υπαιτιότητα των μαθητών, να αναπληρώνονται σε πρώτη ευκαιρία.

γ) Στις αρχές Μαΐου φθάνει στο Υπουργείο Δελτίο με την ύλη που διδάχτηκε και τις ώρες που τελικά πραγματοποιήθηκαν, κατά Λύκειο.

δ) Εξεταστέα ύλη για τα μαθήματα δέσμης είναι η αντίστοιχη διδακτέα ύλη μειωμένη κατά ένα τμήμα της, το οποίο προσδιορίζεται στο τέλος του σχ. έτους από την Κεντρική Επιτροπή Εξετάσεων έτσι ώστε:

1) το αφαιρούμενο τμήμα να υπερκαλύπτει ύλη που αντιστοιχεί στο μέγιστο αριθμό "χαμένων ωρών"

2) το υπόλοιπο (εξεταστέο) τμήμα να έχει διδαχτεί σε 90% των σχολείων τουλάχιστον.

ε) Η εξεταστέα ύλη γνωστοποιείται αμέσως και οι 1-2 τελευταίες βδομάδες του σχ. έτους μπορούν να χρησιμοποιηθούν ή για επαναλήψεις ή για συμπλήρωση της ύλης στα "υστερούντα" σχολεία, στα οποία καταρτίζεται ειδικό πρόγραμμα για το σκοπό αυτό.

Είναι φανερό πως μια τέτοια ρύθμιση έχει τις ακόλουθες συνέπειες:

α) Είναι αδύνατος ο εντοπισμός "καθυστερούντων" Δυκείων (σε ποσό-στό 10%). Έτσι παύει ο συναγωνισμός των σχολείων "προς τα κάτω" π.χ. το σχολείο μιας περιοχής που έχει μείνει πίσω στην ύλη, έχει κάθε λόγο με τη συνεργασία μαθητών και δασκάλων, να εντατικοποιήσει τις προσπάθειες για αύξηση του ρυθμού διδασκαλίας, για να μη βρεθεί στο 10% των υστερούντων. Εξάλλου το "προχωρημένο" σχολείο δεν έχει λόγο να μειώσει το ρυθμό γιατί κανένας δεν αναλαμβάνει την ευθύνη να διακινδυνεύσει την ένταξη στο 90%. Όλοι έχουν συμφέρον, ο ρυθμός να μην είναι χαλαρός αλλά φυσικά η αφομοιωτική ικανότητα της τάξεως είναι αυτή που τελικά καθορίζει αυτό το ρυθμό σε κανονικό από παιδαγωγική και διδακτική άποψη επί-πεδα.

β) Είναι αυτονόητη μια αισθητή αύξηση του προσφερόμενου μορφωτικού αγαθού.

γ) Με την αντίστοιχη αύξηση της εξεταστέας ύλης γίνεται καλύτερη αξιολόγηση των υποψήφιων για τα ΑΕΙ.

δ) Η ύλη που διδάχτηκε αβίαστα, ελεύθερα και υπεύθυνα δίνει ένα μέτρο σύγκρισης διδακτέας και διδαχθείσας ύλης που μπορεί και πρέπει να οδηγήσει σε αναπροσαρμογές Α.Π. και Οδηγιών.

ε) Διασφαλίζεται η κανονική λειτουργία των σχολείων ως το τέλος του σχ. έτους.

στ) Αξιοποιείται ένα όχι ασήμαντο δυναμικό εκπαιδευτικών που τώρα ασχολούνται με το άχαρο έργο της αστυνομεύσεως του ρυθμού διδασκαλίας.

η) Ο καθηγητής καθορίζει ελεύθερα και υπεύθυνα το ρυθμό διδασκαλίας του μαθήματος, με τη συνεργασία και κατανόηση των μαθητών και με βάση τις πραγματικές δυνατότητες της τάξης.

Σε σύγκριση με ό,τι ισχύει τώρα, το προτεινόμενο σύστημα σ' ένα μόνο σημείο θεωρητικά (και φαινομενικά) υστερεί στο ότι μπορεί να υπάρξουν μαθητές περιθωρισκών περιπτώσεων που τελικά δε διδάχτηκαν όλη την εξεταστέα ύλη. Σ' αυτό θα παρατηρήσω τα εξής:

α) Το όφελος για τη συντρυπτική πλειοψηφία των μαθητών βαραίνει πολύ περισσότερο.

Αντίστοιχο παράδειγμα στον τομέα Υγείας είναι ότι επιτρέπεται η χορήγηση φαρμάκων που έχουν παρενέργειες και σε ορισμένες ελάχιστες περιπτώσεις μπορεί να είναι επικίνδυνα. Γενικά στους στατιστικούς ελέγχους ενα καθιερωμένο "επίπεδο εμπιστοσύνης" είναι το 95%.

β) Η προτεινόμενη ρύθμιση συνεπάγεται αυτονόητα την αύξηση της ελάχιστης κοινής ύλης όλων των σχολείων. Εξάλλου το άνοιγμα μεταξύ κοινής ύλης του 90% των σχολείων και ελάχιστης κοινής ύλης λογικά δεν πρέπει να είναι μεγάλο και πάντως μπορεί να μειωθεί αν αντί 90% ληφθεί το 95% ή και το 99% ώστε να μένουν εκτός εξεταστέας ύλης οι εντελώς περιθωριακές περιπτώσεις.

Ακολουθήσε συζήτηση και ψηφοφορία

Ψηφοφορία

Σκορδίλης	ΝΑΙ
Συριόπουλος	ΝΑΙ
Τομπαΐδης	ΝΑΙ
Παπασημακόπουλος	ΝΑΙ
Αδαμόπουλος	ΝΑΙ
Παπαδόπουλος	ΝΑΙ
Επυρόπουλος	ΝΑΙ
Βαρουχάκης	ΝΑΙ
Σακκάς	ΝΑΙ
Κακριδής	ΝΑΙ



Η εισήγηση του κ. Ν. Βαρουχάκη γίνεται ομόφωνα αποδεκτή.

Θέμα 3ο.- Εισάγεται το έγγραφο αριθ. Γ2/1661 που ΥΠΕΠΘ.

Ύστερα από συζήτηση το Τμήμα συμφωνεί με το πνεύμα του εγγράφου θεωρεί όμως ότι η κατανομή της διδ/τέας ύλης στους συγκεκριμένους μήνες της διδασκαλίας των διαφόρων μαθημάτων δεν υπηρετεί τον στόχο των οδηγιών, όπου πρέπει να υπάρχει τουλάχιστον κάποια ημερολογιακή ευκαμψία, και κυρίως δεν προσθέτει τίποτα το ουσιαστικό, δεδομένου ότι η κατανομή σε διδακτινές ώρες μπορεί κάθε στιγμή να εφαρμοστεί και ημερολογιακά. Το Τμήμα θα αντιμετωπίσει σύμφωνα με το πνεύμα του εγγράφου το θέμα των οδηγιών Η.Δ.

Θέμα 4ο.- Στο Τμήμα ανακοινώθηκαν τα παρακάτω έγγραφα:

3796/23-9-82

3721/21-9-82

3712/20-9-82

3750/22-9-82

3715/20-9-82

3718/20-9-82

3717/20-9-82

3716/20-9-82

Στο σημείο αυτό διακόπτεται η συνεδρίαση (ώρα 1.55').



Η Γραμματέας

Δ. Ζαραφωνίτου
Δ. Ζαραφωνίτου

